

KUR'AN
AÇISINDAN
İNSAN
TOPLUM
IRKÇILIK

CEMAL
NAR

CEMAL NAR

**KUR'AN AÇISINDAN
İNSAN TOPLUM
IRKÇILIK**

İthaf:

Bu eser, ırkçılığı ayaklarıyla ezip çiğneyerek bütün insanlığa örnek olmuş mübarek ashab-ı kirama, özellikle de Bilal-i Habeşî, Süheyb-i Rûmî ve Selman-ı Fârisî hazretlerine ithaf olunur. Allah Teâlâ hepsinden razı olsun!

Cemal Nar

CEMAL NAR

07. 01. 1955 de Kahramanmaraş / Hartlap'ta doğdu. İlkokulu kendi şehrinde, İmam Hatip Lisesini 1973'de Diyarbakır'da, Yüksek İslam Enstitüsü'nü 1977 de Kayseri'de bitirdi ve aynı yıl Kahramanmaraş /Andırın Lisesine Din Dersi Öğretmeni olarak tayin edildi. 1980'de atandığı Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesinde eğitim ve öğretimin yanında uzun yıllar değişik yerlerde sohbet, vaaz, seminer, konferans ve yazılarıyla halk eğitimine katkı sundu, irşat ve tebliğ hizmetlerinde bulundu. Aynı okuldan 2003'de emekli olmak zorunda kalan yazar, halen okuma, yazma, irşat ve tebliğ çalışmalarını sürdürmektedir. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Cemal Nar yazılı çalışmalarının bir kısmını <https://cemalnar.com.tr/> sitesinde yayınlamaktadır. Sohbet, vaaz, ders, seminer, konferans gibi görsel çalışmalarının bir kısmını da videolar halinde <https://www.youtube.com> sayfasında sunmaktadır. Zaman içinde değişik gazete, dergi ve sitelerde yazdı. İnternette yazarın binlerce makalesine ve videosuna erişilmektedir.

Yayınlanmayı bekleyen birçok eseri yanında yazarın yayınlanmış kitapları şunlardır:

1- Anılar Ve İbretler 2- Bu Sistemden İslam'a 3- İslamlaşma Bilinci 4- İslam Sancısı 5- Arş Gölgesi 6- Tasavvufun Anahtarı 7- Âlimin Önderliği 8- İslam'da Devlet Ve Siyaset 9- İlim Ve Özgürlük 10- İlim Ve İktidar 11- İmanın Kıymeti ve Korunması 12- İman Ve Etkisi 13- Aydınlanma Yolu Tasavvuf 14- İnançta Arınma 15- İnançta Kirlenme 16- Okuma Aşkı 17- İslam'a Göre İrkçilik ve PKK Ekseninde Kürt Sorunu 18- İnsana Ulaşmak 19- İslam'da Cihad Hak Batıl Mücadelesi 20- İnancın Kıvancı 21- Sistem ve Şeriat 22- Osmanlıdan Cumhuriyete Büyük Kırılma 23- Gönül Azığı 24- Laiklik

Sorgulaması 25- Derdimiz İslam 26- Adı Konmamış Savaş 27- Batılılaşmayla Hesaplaşma 28- Aydınların Karanlığı 29- Kitap Sevgisi Yazma Aşkı 30- İmam Hatip Davası Ve Hacı Kalay 31- İslam'ın Özeti 32- İslam'da İrkçılık Ulusalçılık Milliyetçilik 33- İslam'sız Olmaz 34- İlimsiz Olmaz 35- Davetsiz Olmaz 36- Hesaplaşmadan Olmaz 37- Kıymet Bilmek 38- Hatırlatmalar 39- Laik Sistemde İslamî Siyaset Sorunu 40- Müslüman Kimliğin Kodları 41- Bize Düşen 42- İslam davası 43- Din Diyalog Ve İlimli İslam 44- İslam'da Sakal Ve Kıyafet 45- Okuduğun Kadarsın 46- İslam'da İnsan İlişkileri - Din Muameledir- 47- İslam'a Ensar Olmak 48- Tanıdığım Maraşlı Hocalar. 49- Acilen İslam Birliği 50- Engin Gönül Yüce Ruh 51- İslam'da İnsan Onuru Ve Çağa Yansımaları 52- Güncelin Dili 53- Hizmetten Teröre Gülen Sorgulaması 54- Türkiye'de Dindar Siyaset Pratiği 55- İnternette Kral Sözler 56- İslam Düşüncesinde Sağlık Ve Şifa 57- Hastalara Armağan 58- Maraş Hazinesi 59- Birey Üstüne Eleştiriler 60- İlim Ve Alim Üstüne Eleştiriler 61- İrfan Hayatımız Üstüne Eleştiriler 62- Devlet Ve Medeniyet Yolu Hicret 63- Sevgili Peygamberimiz Mekke Döneminde İslam'a davet 1- 2. Ciltler 64- Peygamber Örneğinde Ahlak Ve Merhamet 65- Kalpten Dile Eğitim Ve Terbiye 66- Batılılaşma Cinnetinde Aydınlar Ve Kurumlar 67- Kitap Ve Yazma Sorumluluğu 68- Allah'ın Yardımı Ve Zafer Şartları 69- İslam Açısından Laiklik Ve Sekülerizm 70- İmam Hatip Davası 71- İslam'a Göre İrkçılık Ulusalçılık Milliyetçilik 72- Kur'an Açısından İnsan Toplum İrkçilik

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	10
<i>I. BÖLÜM: KUR'AN AÇISINDAN İNSAN TOPLUM IRKÇILIK.....</i>	13
KUR'AN'IN İNSANA BAKIŞI.....	14
İlk Yaratılış.....	14
İlk Irkçı Şeytan	16
Şeytanın Irkçı Karakteri	27
İlk İnsan.....	33
Hz. Âdem'in Eşi.....	36
Bir Erkek Bir Dişi	40
Kavimler Kabileler Milletler	47
İnsan Allah'ın "Halifesi".....	48
İnsanın Varoluş Amacı.....	55
İslam'ın İnsan Anlayışı	58
Küfür İnsanı Alçaltır	61
İnsanlar Eşit Yaratılmıştır	71
Üstünlük Takva İledir.....	72
Dilde Irkçılık	83

Renklerde İrkçılık.....	92
Kur'an'a Göre İnsanlar.....	94
Küfür Tek Milleştir.....	97
Kan Değil İman Kardeşliği	104
Müslümanlar Müslümanların Velisidir	107
İslam'da Kardeşlik Hakları	111
Değer Ölçüsü İmandır	124
Kan Bağı Ölçü Değildir.....	127
Kafirlerden Uzaklaşma.....	132
Akrabalık Önemlidir Ama.....	143
Kafirleri Veli Edinmeme	149
Müşrikleri Veli Edinmeme	180
Yahûdî Ve Hristiyanları Velî Edinmeme	188

II. BÖLÜM: KUR'AN'DA ÜÇ DEVİRDEN ÖRNEKLER 229

KUR'AN'DA ASR-I SAADET ÖNCESİ ÖRNEKLER.....	230
İlk Örnek Kabil.....	230
Hz. Nuh (a.s.) Ve Oğlu.....	233
İki Hain Kadın	244
İki Örnek Hanım.....	248
Hz. İbrahim'in Örneği.....	253
Hz. İbrahim (as) Ve Kavmi	255
Hz. İbrahim (as) Ve Babası	257

Hz. İbrahim (as) Ve Evlatları	258
Peygamber Nesli Olmak Yetmez	267
KUR'AN'DA MEKKE DEVRİNDEN ÖRNEKLER.....	272
ARAPLARDA IRKÇILIK	275
Ebu Leheb Ayrıcalık İstiyor	278
Tebbet Suresini Hak Etti	280
İrkçilik Dünya Ahiret Zarardır	285
IRKÇILIK VE ATALARLA ÖVÜNME.....	289
Kadim Bir Yanlış	289
Önemli Olan Ölçüdür	291
Kör Taklit	297
İlk Örnek Önemlidir	300
Arabistanda Atalarla Övünme	304
Yeni Bir ırkçılık Şekli	314
BÜYÜK DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM.....	316
Hz. Ömer Örneği	320
Yeni Bir İnsan Tipi: Mü'min	323
Evrensel Bir Mektep.....	326
Menfaatçi Muhafazakârlar	327
İnançta Arınma	329
İMTİHAN VE İŞKENCE	332
“Sabredin Ashabım”	334

Saflar Ayrılıyor	345
Müslüman İnanç İnsanıdır.....	350
Kimseye Ayrıcalık Yok.....	351
Kıskançlık Küfür Sebebi	355
Nesini Beğenmiyorlar?.....	357
Küfrün İnsan Anlayışı	364
Ambargo; Toplumsal Dışlanma	378
Hicret Ve Irkçılık	381
KUR'AN'DA MEDİNE DEVRİNDEN ÖRNEKLER	387
Medine'de İlk Günler	387
KAFİR AKRABAYA İYİ DAVRANMAK	410
ZEYD ZEYNEP EVLİLİĞİ	458
IRKIN DİNE DÖNÜŞMESİ.....	467
KÖLELİKTEN YÜKSELENLER.....	480
SONSÖZ.....	508
KAYNAKLAR.....	515

ÖNSÖZ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ
شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا
مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ... أَمَا بَعْدُ:

Bizi “insan” olarak yaratan Rabbimize hamd ve şükür ederek över, razı olduğu dinini bize yaşayarak öğreten Hazreti Resul Muhammed Mustafa’ya, temiz ehl-i beytine ve mübarek ashabına salat ve selam ederiz.

Bu kitapta Kur'an açısından ırkçılık incelenmiştir. Bu Kitabı yazmaya başladığımızda doğrusunu konunun bu kadar zenginleşeceğini ummuyorduk. Bizim açımızdan konu gerçekten bereketlenmişti. Bunu “Kur'an'ın bereketidir” diye kabul ettik. Okuyucularımızın da bu bölümü beğenip severek okuyacakları kanaatindeyiz. Hatta sadece bu kadar yazmış olsak bile, bu yazılanların İslam karşısında ırkçılığın yerini tespitinde yeterli olduğuna inanıyoruz.

Ancak biz bunun arkasından gelen kitabımızda konuyu bir de sünnet açısından ele aldık. İnşallah o da okunur. Bundan da mutluluk duyarak Allah Teâlâ'ya hamd-ü senalar ediyoruz.

Bilindiği gibi ırkçılık düşüncesinin ana fikri şudur: "Atalardan evlatlara genler ve kalıtım yoluyla geçen ruhî karakter ve fiziki özellikler sebebiyle ahlak ve şahsiyet, akıl ve zeka, bilgi ve beceri edinmede kabiliyet ve başarı gibi temel insani özellikler, belli ırklarda doğuştan vardır. Dolayısıyla bu ırklar başkalarına üstündür."

İşte ırkçıların inandığı temel görüş budur. Haliyle görüşün tabii sonucu, üstün olan ırkın, öyle olmayan ırkları yönetmesi gereğidir. Pozitivist maddeciler belki bize kızacaklar, ama biz kesin inancımızı beyan edelim; ırkçılar genellikle dinden ve maneviyattan uzak olunca yönetimlerinin insanî ve ahlakî olması mümkün değildir. Zaten adalet duygularını da yok eden ırkçılık, ehliyet ve kabiliyeti hiçe sayarak, yönetilmeye mahkûm sayılan ırkların, üstün sayılan yönetici ırkların emrinde ve hizmetinde horluk, hakaret ve aşağılama içinde çalıştırılmasına göz yumacaktır.

Bu düşünceden ve tarih boyunca uygulamalardan anlaşılan odur ki ırkçılık, öteden beri üstün sayılan ırkların diğer ırklar üzerinde çok kaba bir egemenlik kurma ve aşağılayıcı bir sömürme girişimlerinde etkin bir meşrulaştırıcı gerekçe olarak kullanılmıştır. Bu ise genelde dünya barışına vurulan en büyük darbedir. Özelde de ırkçılık, toplumda birlik ve beraberlik, sevgi ve kardeşlik, hukukun üstünlüğü, adalet ve eşitlik, barış ve huzur, ahlaklı ve erdemli olma gibi gereklilik ve güzelliklerin en büyük düşmanıdır. Onun olduğu her yerde sürekli emeğin istismarı, alın terinin sömürülmesi, kan ve gözyaşının dökülmesi vardır.

Benzer konularda yazan her insan gibi bizim de bir sıkıntımız var; yer yer tekrara düşmek. Şimdi bu konuyu doğrudan Kur'an'dan alarak işliyoruz. Bu da haliyle bizi diğer bazı kitaplarımızdaki bir takım konularda tekrara götürüyor. Mesela burada da ırkçılığın zararlarını gösterebilmek için kardeşlik, birlik, yardımlaşma gibi konuları işlemek zorunda kaldık. Düşünün ki yarın ahlak ile ilgili başka bir kitap çalışmasına girdik, kardeşlik, birlik, yardımlaşma gibi benzer konuları işlerken yine ister istemez az ya da çok tekrara düşeceğimiz kesindir. Bu, İslam'ın farklı alanlarında yazan müellifler için kaçınılmaz bir durumdur. Bu vaziyetten ötürü okuyucularımızdan anlayış bekleriz. Lütfen, "aynı konu farklı kitaplarda tekrar tekrar yazılmış" denmesin. Denilse bile ayrıntılardaki farklılıklar gözetilerek mazeretimiz anlayışla değerlendirilsin. İslam'ın bireyden topluma ve yönetime uzanan bu çok önemli insan sorununda teorik olarak söyleyecek çok sözü ve pratikte çözüm için yol gösterecek hikmet, hidayet ve rehberlik başarısı vardır. Bu yüzden aynı konuyu farklı açılardan yeniden yazma gereği hep duyulur. İnşallah faydalı olur.

Rabbimizin farkında olabildiğimiz olamadığımız her nimetini itiraf ederek ona sonsuz hamd-ü senalar eder, sayısız şükürlerimizi sunarız. Aynı zamanda bu kitaba bereket vererek faydalı kılmasını niyaz ederiz. Kitaba emeği geçen herkesten Allah razı olsun der, teşekkürlerimizi sunarız. Hamdolsun âlemlerin Rabbi Allah Teâla'ya.

Cemal Nar
Kahramanmaraş

I. BÖLÜM:
KUR'AN AÇISINDAN
İNSAN TOPLUM IRKÇILIK

KUR'AN'IN İNSANA BAKIŞI

İlk Yaratılış

Bir zamanlar var olarak sadece Allah Teâlâ vardı ve başka hiçbir varlık yoktu. Ne yerler, ne gökler, ne içindekiler, ne arasındakiler, ne de ötesindekiler...

Buna göre varlığa nazaran asıl olan yokluktur. Çünkü Allah dışında bütün varlık, yokluktan sonradır. Yani yaratılanlar var âlemine olmadan önce yok idiler, yokluk özelliği taşıyorlardı. Allah ise ezeli ve ebedi var olandır. Yani varlığının başlangıcı ve sonu söz konusu olamaz.

Allah Teala varlıkların var olmasını dileyince o zaman onlar yokluktan varlığa geçmiş oldular. İşte bu yokluktan varlığa geçirme işine biz “yaratma” diyoruz. Bunun da mutlak olarak faili, Allah'tır. Allah herşeyin yaratıcısıdır.

Allah varlıkları, canlı cansız, akıllı akılsız olmak üzere değişik özellikte yaratmıştır. Canlı varlıklar içerisinde melekler, cinler ve insanlar akıl sahibidirler. Diğer canlılar ise akıllı olmayan varlıklardır.

Canlı varlıklar içerisinde de en son yaratılan varlık insandır. Buna göre insan, kâinat ve kâinattaki diğer varlıklardan, yani bitkiler ve hayvanlardan sonra yaratılmıştır. Esasen bu insanın en

mükerrem bir varlık olmasından ve kâinattaki her şeyin onun hizmetine verilmesinden kaynaklanmaktadır. Yani insandan önce, onun hayatını sürdüreceği mekân ve bu mekânın iç donanımı çeşitli aşamalardan geçirilmek suretiyle tamamlanmış, ardından da insan, yokluktan varlığa geçirilerek yeryüzüne yerleştirilmiştir.

Allah Teâla her şeyden önce yerleri ve gökleri yarattı. Her yarattığını bir kanunla yarattı. Böylece yer ve göklerde güneşe, aya, gece ve gündüze dağlara, nehirlere, ağaçlara, meyvelere, tanelere ve her çeşit canlılara varıncaya kadar her şeyi belli bir kanunla, ilmî hakikatlerle, bilimsel yasalar çerçevesinde yarattı. Biz bu kanunlara “sünnetullah” diyoruz. Bütün bunlar insanın yaşamasına uygun bir zemin için yaratılmıştır. Bunlardan sonra da insan yaratılmış ve bu mahlukat ona teshir edilmiş, yani istifade etmesi, faydalanması için emrine amade kılınmıştır.

Akıllı varlıklardan meleklerin ve cinlerin yaratılışı insana göre önceliklidir. Bunu Kur’an sayesinde biliyoruz. Ama bu ikisinden hangisi daha evvel, onu bilemiyoruz. Zannımızca önce mutlak hayırlı varlıklar olan melekler yaratılmış, hayra öncelik tanınmıştır. Bu yaratılış kainatın yaratılışından önce midir, sonra mı? Derin bir sükût...

Kur’ân meleklerin ve cinlerin yaratılışı hakkında, insanda olduğu gibi, çok açık bir bilgiler vermez. Allah Teâlâ melekleri nurdan yaratmıştır. Onlar tenasül yoluyla üreyen varlıklar olmadıkları için erkeklik ve dişilikleri yoktur. Yemez ve içmezler. Hiç isyan etmez, hep verilen emirleri yerine getirirler.

Kur’ân’a göre cinler de dumansız hâlis ateşten yaratılmışlardır. Cinler tıpkı insanlar gibi mükellef varlıklardır. Mü’minleri olduğu gibi kafirleri de vardır. Yerler içerler. Erkeklik ve dişilikleri olduğu için, tenasül yoluyla üremektedirler. Ancak

maddeden geçebilme, hızlı hareket edebilme ve çeşitli şekillerde görülebilme özelliklerine sahiptirler.

Allah Teâlâ'nın ilk yarattıkları yoktan bir var oluş olunca, haliyle vasitasız yaratılmış olacaktırlar. Hz. Adem'in ve eşinin yaratılışı da böyle anasız, babasız bir şekilde olmuştur. Fakat daha sonra, babasız olarak dünyaya gelen Hz. İsa istisna edilirse, Hz. Âdem'den sonra onun neslinden gelen bütün insanların yaratılışlarında ana ve baba bir vasıta kılınmıştır. Bu yüzden ilk insanın yaratılışını vasitasız, diğer insanlarınkini ise vasıtalı bir yaratılıştır.

Hz. Âdem'in yaratılışı hakkında aşağıda geniş bilgiler verilecektir. Bizim burada amacımız "ilk yaratılışı" gündeme getirmektir. Bu kadar bilgiyi yeterli görerek şimdi ilk ırkçıyı tanımaya çalışalım.

İlk İrkçi Şeytan

Kâinat içerisinde akli ve iradesi ile Allah Teâlâ'ya karşı mükellef, yani sorumlu olan iki çeşit varlık vardır. Bu iki varlık, Allah Teâlâ'yı bilme, sevme ve ona ibadet etme amacıyla yaratılan insanlar ve cinlerdir. Meleklerde ise günah işleme iradesi olmadığı için onlar kendilerine verilen her emri yerine getirirler, Allah Teâlâ'ya asla isyan edemezler.

Bilindiği gibi ırkçılık, bir insanın, ırkın veya sosyal sınıfların kalıtımla geçen doğuştan bazı özellikleri sebebi ile başkalarına karşı farklı olduğunu ve bu farklılığın ona bir değer, bir konum ve statü sağladığını ileri sürüp iddia etmesidir. Bu manada bir "milliyetçiliğin" de ırkçılık olduğunu yukarıda birinci bölümde uzun uzun anlatmıştık.

Bu tarife göre kainat içerisinde akli ve iradesi ile Allah Teâlâ'ya karşı mükellef, yani sorumlu olan iki varlıktan başkası da ırkçı olamaz. Nitekim cinlerin yaratılışı insandan önce olduğu için, bildiğimiz kadarıyla ilk ırkçı da onlardan çıkmıştır.

Kimdir bu ilk ırkçı?

İblis'tir. Hani "Şeytan" dediğimiz şu malum "İblis". Onu biraz daha yakından tanıyacak olursak, "Şeriat örfünde Şeytan, Yüce Allah'ın Âdem'e secde emrine karşı gelip isyan ettiği için ilâhi rahmetten kovulan ve insanların amansız düşmanı olan, cin taifesinin inkarcı kesiminden (el-Kehf, 18/50) gizli bir varlıktır.

Diğer isimleri ise Garûr, Vesvas, Hannâs, Kâfir, Sağîr, Mârid, Tâif, Fâtin, Mel'ûn, Mez'ûm, Medhûr, Mekzû, Kefr, Hazûl, Adüvv, Mudill, Merid'dir.¹

Nasıl ırkçı olmuştur?

Allah Teâlâ'nın meleklerle ve İblis'e Hz. Adem'e selamlama secdesi etmeleri emri gelince "beni ateşten yarattın, Adem'i topraktan. Ateş topraktan üstündür. Öyleyse ben ona secde etmem" diyerek isyan etmiştir. Kur'an'da bu kıssa birçok surede anlatılır. Ama biz derli toplu bilgiler veren A'raf suresindeki ayetleri alalım istedik ilk önce:

"11 - Sizi Biz yarattık, sonra şekil verdik size. Peşinden de: "Haydi, hürmet için secde edin Ademe!" dedik meleklerle. Onların

¹ Şamil İslam Ansiklopedisi, "Şeytan" md. Oradan naklen; (Frûzâbâd, Kâmus Tercemesi, İstanbul 1305, IV, 665; Seyyid Muhammed Murtaza ez-Zeb-Ed, Tâcü'l-Arûs, Beyrut (t.y) IX, 353; İsmail b. Hammad el-Cevher, es-Sıhah, Beyrut, 1399/1979, V, 2144; Râgıb İsbahân, el-Müfredât f Garibi'l Kur'an, Mısır (t.y) s. 383; es-Seyyid Sâbık, el-Akâidü'l-İslâmiyye, Beyrut (t.y) s. 139; Süleyman Ateş, İnsan ve İnsan üstü, İstanbul 1979, s. 36 vd.; Mehmed Hulusi İşler, Nefis ve Şeytan, İstanbul 1984, s. 106).

hepsi hemen secde ettiler, yalnız İblis dayattı. Secde edenlerden olmadı.²

12 - Allah buyurdu: "Söyle bakayım, Sana emrettiğim halde, secde etmene mani nedir?" İblis: "Ben ondan daha üstünüm; çünkü Sen beni ateşten, onu ise bir çamur parçasından yarattın."

14 - "Bana, onların diriltilecekleri kıyamet gününe kadar mühlet verir misin?" dedi.

15 - Allah: "Haydi, sen mühlet verilenlerdensin!" buyurdu.

16-17 - "Öyle ise!" dedi: "Sen beni azgınlığa mahkûm ettiğin için, ben de onları gözetlemek üzere Senin doğru yolunun üzerinde pusu kurup oturacağım. Sonra onların gâh önlerinden, gâh arkalarından, gâh sağlarından, gâh sollarından sokulacağım,

² Benzer ayetler parantez içinde gösterilmişlerdir. Aynı ayetler için bkz. 15,29-32; 2,34; 38,71-72.

İnsanın dünyadaki konumu ve ahirette ebedî hayatında elde edeceği sonuç ile ilgili olan Hz. Âdem ile İblis kıssası Bakara, A'raf, Hicr, İsrâ, Kehf, Tâhâ ve Sâd sûrelerinde ele alınmakla birlikte, her sûrede farklı uzunlukta, değişik siyak içinde, farklı üslûp ve ayrıntılar ve bulunduğu muhtevaya göre hedeflenen gayelerle anlatılır. En uzun anlatım işbu A'raf sûresindedir. İblisten istenen secde, ibadet secdesi değil, Allaha itaatının bir nişanesi olarak istenen bir inkiyad (ve selamlama) secdesidir. Allah bütün insanlık nev'ine kıyamete kadar vereceği muazzam ilim kabiliyetine, maddî ve manevî faziletlere karşı İblisten beklediği itirafı, Hz. Âdem'in şahsına göstermesini istemiştir. İblis gururu yüzünden kaybetmiş, Adem tevazuu ile kazanmıştır. Zahiren cennetten çıkmasına sebep olan hadisenin hikmeti: tavzif, yani görevlendirmedir. Böylece Allah'ın insan nevine verdiği muazzam ilim kabiliyeti, sınırsız maddî ve manevî istidatlar gelişme imkânı bulmuş, onun yeryüzündeki halifelîği gerçekleştirmiştir. Fakat insan, bu üstün makamından kendisini düşürmek için pusuda bekleyen kıskanç şeytanın aldatmalarına karşı, devamlı sûrette uyarılmakta ve Allaha sığınmaya davet edilmektedir.(Bkz. Suat Yıldırım'ın mealine düştüğü not.)

vesvese verip pusu kuracağım, Sen de onların ekserisini Şükreden kullar bulmayacaksın." [34,20-21]

18 - "Çık oradan alçak ve kovulmuş olarak!" buyurdu. "Onlardan kim sana uyarıya, iyi bilin ki cehennemi sizlerle dolduracağım." [17,63-65]

19 - "Sana gelince Âdem, seninle eşin cennete yerleşiniz, istediğiniz her tarafından yeyip içip yararlanınız. Yalnız Şu ağaca yaklaşım da zalimler zümresine girmeyiniz."

20-21 - Fakat o Şeytan onlara, gözlerinden gizlenmiş olan edep yerlerini açığa çıkarmak için vesvese verdi. Onlara Şöyle telkinde bulundu: "Rabbinizin size bu ağacın meyvesini yasaklamasının tek sebebi, sizin meleklerden veya ölümsüz hayata nail olanlardan olmanızı önlemektir" diyerek, kendisinin onların iyiliğini istediğine dair yemin üstüne yemin etti. [20,120]

22 - Böylece onları aldatarak mevkilerinden düşürdü. Şöyle ki: O ağacın meyvesini tadar tadmaz, edep yerlerinin açık olduğunu farkettiler. Derhal, buldukları cennet yapraklarıyla edep yerlerini örtmeye başladılar. Onların Rabbi ise nida edip buyurdu: "Ben sizi o ağaçtan menetmedim mi? Ben Şeytanın sizin besbelli düşmanınız olduğunu söylemedim mi? Niçin Beni dinlemediniz de bu perişan duruma düştünüz?"

23 - "Ey bizim Rabbimiz, kendimize yazık ettik. Şayet Sen kusurumuzu örtüp, bize merhamet buyurmazsan, en büyük kayba uğrayanlardan oluruz" diye yalvarıp yakardılar.

24-25 - Buyurdu ki: "Birbirinize düşman olarak inin! Size dünyada bir süreye kadar kalma ve yararlanma imkânı veriyorum: Orada yaşayacaksınız, orada öleceksiniz ve yine oradan diriltilip mezardan çıkarılacak-sınız."

26 - Ey Âdem'in evlatları! Bakın size edep yerlerinizi örteceğiniz giysi, süsleneceğiniz elbise indirdik. Fakat unutmayın ki en güzel elbise, takva elbisesidir. İşte bunlar Allah'ın ayetlerindedir. Olur ki insanlar düşünür de ders alırlar.

27 - Ey Âdem'in evlatları! Şeytan, edep yerlerini açığa çıkarmak için, babanızla ananızın üzerlerindeki takva elbiselerini çıkarttırmak sûretiyle onları cennetten uzaklaştırdığı gibi, sakın sizi de belaya uğratmasın. Çünkü o da, askerleri de sizin kendilerini göremeyeceğiniz yerlerden sizi görürler. Doğrusu Biz şeytanları iman etmeyenlerin dostları yapmışızdır." [18,50]

İşte maceranın özeti budur. İblis'in iddiası ise kendi elinde olmayan yaratılışındaki maddî özelliklere itibar etmek, yani ırkçılık yapmaktan başkası değildir. Ona göre ateş topraktan farklıdır ve üstündür. Bu üstünlük kendisine bir değer ve konum sağlamıştır. Bu değer ve konum onu kendisinden daha düşük ve değersiz birisine secde etmekten alıkoymuştur. İşte ırkçılık budur.

Üstelik İblis'in bu üstünlük ölçüsü geçersizdir. Kişiyi değerini kendi hammaddesi veya soyu değil; Allah'ın koyduğu ölçü verir. O yüzden ilk ırkçı, şeytandır. İrkçilik ve soy üstünlüğü iddiası, şeytanî bir mantıktır.

Kur'an İblis/Şeytan ile Adem (as) arasındaki geçen kıssayı ve neticelerini çok geniş olarak anlatır ve ırkçı şeytana karşı insanı çok uyarır. Bu da onun ırkçılığa dikkat çekmeyi ne kadar öncelediğini ortaya koyar. Çünkü İblis/Şeytan ilk ırkçı olmakla beraber ırkçılığın nerdeyse bütün duygu, düşünce ve davranış biçimlerini, şekillerini, kodlarını, dolayısıyla tehlikelerini, zararlarını, kötülüklerini ifade ve temsil eder. Bu yüzden biz de ırkçılığı ve zararlarını iyi anlamak için İblis'i iyi tanımak ve kendimizi onun şerrinden korumak zorundayız.

Peki, bu ırkçılığın cezası ve akıbeti ne olmuştur?

Bunun cezası huzur-u ilahîden ve Cennet'ten kovulma, iyi arkadaşlarından ayrılma, ebediyen sevilmeme ve lanetlenme, bir daha asla kendisine merhamet nazarıyla bakılmama ve sonsuza kadar cehennemde azap içinde kalma olmuştur.

İşte herkim -neüzü billah- ırkçılık yaparsa iyi bilsin ki Allah Teâlâ'ya isyan etmiş, Şeytana uymuş ve onu kendisine önder yapmıştır. Cezası da tıpkı Şeytan gibi huzur-u ilahîden ve Cennet'ten kovulma, iyi arkadaşlarından ayrılma, artık ebediyen sevilmeme ve lanetlenme, bir daha asla kendisine merhamet nazarıyla bakılmama ve sonsuza kadar cehennemde azap içinde kalma olacaktır.

İblisin Allah'ı tanınması, O'na fayda vermedi. Allah'ın varlığına ve sıfatlarına inanması da O'na bir yarar sağlamadı... Allah'ın emirlerini öğrendiği halde bu emri kabul ve reddetme yetkisini kendisinde gören, yüce Allah'ın daha önceden kendisi hakkında hüküm verdiği bir meselede hakimiyet yetkisini kendisinde gören, bu hakimiyet yetkisiyle Allah'ın sözkonusu meseleye ilişkin hükmünü reddedebileceğini söyleyen her insan da iblisin konumundadır. Demek ki, bu bilgiye ve itikada (inanç sistemine) rağmen meydana gelen bir küfürdür. Çünkü iblisin ne bilgisi eksikti, ne de itikadı!..

İlk ırkçı İblis ile, çağımızın ırkçıları akıl ve mantık yürütmede aynı hatayı sergiliyorlar, aynı cihetten Allah Teâlâ'nın karşısına dikiliyor ve dikleniyorlar. Yani aslında Allah Teâlâ'yı bilmiyor değiller, biliyorlar, ama Allah'ın kesin hükmüne rağmen, kendisinin de bir görüşü, bir hükmü, bir kanunu, bir doğrusu olabileceğini ileri sürüyorlar. İşte bu yüzden çağımızın ırkçıları da laiktir, sekülerdir, dünyacı ve maddecidir, Allah Teâlâ'nın

kanunlarını reddederler, kendi koydukları kanunları daha üstün, hayırlı ve yararlı bilirler.

İşte şeytan Allah'ın kesin emri ortada olduğu halde, kendisinin gördüğü sebeplere ve illetlere dayanarak kendisi hakkında hüküm verme yetkisini kendisinde gördü. Halbuki kesin ilâhi hüküm ve apaçık emir ortadayken tartışma olamaz. Allah Teâlâ'nın emri karşısında düşünmek değil, itaat gerekir. Uygulama zorunluluğu doğar. Aslında İblis yüce Allah'ın yaratıcı, mülkün sahibi, rızık verici ve her şeyi düzene koyan, her şeyin ancak O'nun izni ve belirlemesiyle meydana geldiğini bilmiyor değildi. Fakat buna rağmen kendisine ulaştığı biçimde emre itaat etmedi ve bu emri kendi mantığına dayanarak başka yollara girdi:

"O da "Ben ondan üstünüm; beni ateşten, onu ise çamurdan yarattın" dedi.

Acaba bu iddiasında haklı mıydı?

Nerde?

Haklı olduğu bir yer varsa o da durum tesbitidir: "Beni ateşten, onu çamurdan yarattın." Gerisi külliyyen hata ve hayaldir, husn-ü kuruntudan ibarettir. Çünkü o dar görüşlüydü, maddenin ötesini görememişti. Maddeyi tek ve gerçek ölçü sanmakla şeytanca bir yanılığa düşmüştü. His ve duygularıyla hareketi sonucu kendi nefsinden kaynaklanan yanılığını Allah'ın emrine tercih etmekle ilahi bir lütuf olan "insanın üstünlüğü" gerçeğini kabul etmemiştir.

Bu ayetlerin tefsirinde Büyük Müfessirimiz Elmalılı Hamdi Yazır şöyle söyler: "Beni ateşten, onu çamurdan yarattın." demesi, aslında doğrudur. Fakat İblis bu iki yaratılış olayını mukayese ile, bundan "ben ondan üstünüm" sonucunu çıkarmak için görüşünde hata etmiştir. Çünkü bir taraftan yaratıcının yaratmasını itiraf ile

ona dikkat çekiyor gibi görünürken, diğer taraftan hayır ve üstünlükte bakışını sadece madde ve unsurla sınırlamış, fâilin ihtisasının nisbetine, şekle, gayeye bakmamıştır.

Âdem'in yaratılışında "iki elimle yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan nedir?" (Sâd, 38/75) ilâhî buyruğuyla hatırlatılan hususi üstünlüğü, "Onu düzenleyip insan şeklini verdiğim ve ona ruhumdan üflediğim zaman hemen ona secdeye kapanın" (Hi c r, 15/29) ilâhî buyruğuyla hatırlatılan ruh ve sureti, "Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım" (Bakara, 2/30) ilâhî buyruğuyla hatırlatılan gayeyi göz önüne almayıp, yalnız madde ve unsura itibar etmek isteyen İblis, Âdem'de topraktan, kendisinde ateşten başka bir özellik görmemiş ve diriden ölü, ölüden diri yaratan ve eşyanın özellikleri ve üstünlüklerini kereminden bahşeden Yüce Yaratıcı'yı maddeye mahkum gibi varsaymıştır.

Hiç düşünmemiştir ki, çamur ile ateşin özündeki fark da sadece Yaratıcı'nın tahsisine borçlu olan bir yaratılış farkından başka bir şey değildir.

Bundan anlaşılır ki, âlim geçinenlerin birçoğunda görülegelen sadece maddeye yönelik (maddecilik) İblis'in mesleklerinden bir meslektir. İşte yukarda işaret edildiği üzere bu yanlış görüşüyledir ki İblis, "Beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın" küçük önermesi altında; "Ateş çamurdan üstündür, üstün olandan yaratılan da üstündür" diye iki gizli büyük önermeye işaret ederek, bunları birer açık gerçek ve müselleme (yardımcı teorem) gibi varsaymış ve bundan "Ben ondan daha hayırlıyım" sonucunu çıkarmak istemiştir.

Oysa ikinci önerme toptan doğru olmadığı gibi, birinci önerme de mutlak olarak doğru değildir. Gerçekte genellikle

yaratılış bakımından ikisi de mahluk olmak ve yaratıcının hükmüne mahkum bulunmak bakımından eşit olduktan başka, özellik bakımından da toprağa mahsus özellikler, ateşe mahsus özelliklerden daha kapsamlı ve üstündür.

Hele ahlâkî bir temsil ile düşünüldüğü zaman, ateşin hafifliğine, hiddet ve şiddetine, telaş ve ızdırabına, kibire eğilimli ve yayılmacı olmasına karşılık, toprağın vakar ve sakinliği, sabır ve dayanıklılığı, sebatı, yumuşaklığı, haya ve cömertliği, seçkinlik ve olgunlaşma yeteneği ne kadar yüksektir.

İblis gerek bilgi edinme noksanlığından, gerek anlayışındaki bozukluktan, yani bilgiyi haktan değil nefsinden almak davasında bulunduğundan dolayı bunda da yanlışa düşmüştür. Ve yine bu yanlış iledir ki, (Allah Teâlâ'nın ona kendi ruhundan üfleyerek maddesine bir de mana, ruh, can, akıl, düşünce, tefekkür, bilgi kattığını görmemiş) Âdem'i sırf çamur, kendisini sırf bir ateş seviyesinde mukayese etmiş, çamurdan yaratılan Âdem'in Allah'ın seçkin kılması ile çamurdan büsbütün başka şerefli bir duruma yükseleceğini, kendisinin de ateşten büsbütün başka bir lanete uğrayacağını anlayamamıştır. Ve yalnız Âdem'e karşı değil, ilâhî sual ve emre karşı da gurur ve bencillikle deyivermiştir.

Bunun üzerine: Bu isyanın büyüklüğünü ortaya koymak amacıyla vakit geçirilmeden derhal cezalandırıldı:

"Allah O'na: "O halde in oradan, orada büyüklük taslamak haddine düşmedi. Çık dışarı, sen alçağın birisin" dedi.

Allah buyurdu ki öyleyse in oradan, o bulunduğu cennetten, yahut melekler toplumu içinden. Çünkü senin orada büyüklenip gururlanman olmaz. O yüce makam, haddini bilen taat ve tevazu sahibi kimselere mahsustur. O halde çık, sen artık küçülenlersin.

Kibirlemek küçüklüktür; büyüyecek olan büyüklenmez, büyüklenen mutlaka küçülür, alçalır, küçük düşürülür. Yücelik sıfatları kendisine ait olan Yüce Allah, bu emirle onu bulunduğu makamdan derhal azledip indirdi. Kibirine karşılık küçüklüğe ve hakarete mahkum etti. Aslının ateş olmasına güvenerek, hayırlılık ve fazileti kendisinde aslından, yaratılıştan intikal eden bir miras, elinden alınmaz bir kişisel özellik gibi varsayarak bu imtihan zamanına kadar bulunduğu o mutluluk makamından düşmeyeceğini zanneden ve bu zannıyla Yaratıcı'nın emrini eleştirmeğe kalkışan İblis'e bu ilâhî emir, eşyanın bütün özelliklerinin sadece bir Allah vergisi olduğunu, bu şekilde bir defa da fiilen anlatıverdi. İblis bu tutumuna karşılık olarak cennetten kovulmuştur. Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılmıştır. Allah'ın lanetine müstehak olmuştur. Alçaklık damgası yemiştir.

Böylece Hz. Âdem'e karşı büyüklük taslaması ve secde emrine isyanı neticesinde ilâhi rahmetten ebediyen kovuluşu "İblis" adını almasına sebep oldu. Hz. Âdem'e secde emri karşısında isyan eden ve hakikatle ilgili bütün bağları koparılan ve melekler arasındaki yerini de kaybederek tamamen yalnız kalan şeytan bu defa intikam peşine düştü. Bir başka deyişle şeytanca tutum içerisine girdi. Hedefi insandı. İnsanı da kendisi gibi düşündürüp yaparak Allah yolundan saptırmaktı. Çünkü insan yüzünden ilâhi rahmetten uzaklaştırılmıştı. Bunun intikamını almalı, kin ve nefretini dindirmeli, düşmanlığını icra ederek öcünü almalıydı. İşte bu insanı saptırma, onu da Allah Teâlâ'nın din, kanun ve şeriatına uymayarak isyan ettirme ve hor hakir kılarak alçaltma amacına ulaşabilmek ve Cehennemdeki azabına ortak etmek için Allah'tan ahirete kadar mühlet istedi. Allah da ona kıyamete kadar mühlet verdi.

Buradan da anlaşılacağı gibi, şeytan aslında Allah'ı bildiği gibi öldükten sonra dirilmeyi de biliyordu. Bunu inkâr etmediği gibi, Âdem'in nesli ve zürriyeti olacağını, dünyada bir müddet yaşayıp sonra öleceklerini ve bir gün gelip tekrar diriltileceklerini de biliyordu. Şu halde onun küfrü, Allah'ı ve âhireti inkâr şeklinde değil, teklif edilen emrin gereğini yerine getirmeyi kabul etmeme, din ve şeriata itiraz şeklindedir. İrkçuların hemen hepsinin din ve şeriata karşı çıkan laik, pozitivist, maddeci, dünyacı insanlardan oluşu, hayatlarını kafalarınca yaşama arzusu, "insanın özgürlüğü" diyerek onu kayıt altına alan dini kanunlardan bağımsızlık istekleri, aynen İblis'in düşünce ve davranış biçimidir.

Belirli bir zamana kadar mühlet verilen şeytan, hatasını anlayıp tevbe ederek suçunu affettirme yoluna gitmedi. Oysa böyle bir bağışlanma yolunun varlığını da biliyordu. Adem ve Havva'nın tövbesini de izlemiş, bu konuda indirilen ayetleri de öğrenmişti. Ama bunu gururuna yediremedi. Bilakis daha da azgınlaştı. Bütün ırkçılara gurur, kibir, kendini beğenme ve başkalarını küçük görerek aşağılama hususunda örneklik ve önderlik etti. Kendisine, kıyamete kadar meşgul olabileceği bir hedef seçti. Bu hedef, İlâhi rahmetten uzaklaştırılmasına sebep olan insandı. Gönlünü intikam duyguları bürümüştü. Cüretkâr bir edâ ile bu duygularını Yüce Allah'a şöyle açıkladı:

"- Beni azdırdığın için yemin ederim ki, yeryüzünde kötülükleri onlara güzel göstereceğim ve onların hepsini saptıracağım."³

Aldığı cevap şu idi:

³ Hicr, 15/39.

"Halis kullarım üzerinde senin bir nüfûzun olamaz. Ancak sana uyan sapıklar bunun dışındadır."⁴

"Yerilmiş ve koğulmuş olarak defol. Yemin olsun ki, insanlardan sana kim uyarırsa; sizin hepinizi Cehennem'e dolduracağım."⁵

Şu halde şeytana uyan ondan, onun tebaasından olup onun âkıbetine uğrayacaktır. Bu âyetlerden de anlaşılacağı gibi şeytana, Allah'ın hâlis kulları üzerinde etkili olabilecek hiç bir güç verilmemiştir. Buna göre düşüncesinde, yaşayışında ve huyunda şeytana karşı olan insan, "Allah'ın kulu" sıfatını koruyacaktır. Şeytana âit bir vasfı taşıyan kimsede ise, şeytandan bir haslet var demektir.⁶

Şimdi bu macera Kur'an-ı Kerim'in hemen başında anlatılır ve Müslümanlar bu konuyu iyi bilirler. Bu yüzden bu mevzudaki ayet ve hadisleri ve gerekli açıklamaları uzun uzadıya yazmayı gerekli görmüyoruz. Bizce işin ilginç yanı ilk ırkçının kim olduğu, sözde gerekçesi ve kötü akıbetinin belirtilmesidir ve zannımca bu kadarlık bir bilgi bile maksada kafidir.

Şeytanın Irkçı Karakteri

Bütün ırkçıların fikir ve eylem babası sayılan ilk ırkçı İblisin Kur'an'da bazı huy ve karakter özellikleri anlatılmış ve hilelerine, tuzaklarına örnekler getirilerek insanlar onun düşmanlığından uyarılmaya çalışılmıştır. Bunları kısaca şöyle sayabiliriz:

1- Şeytan ebediyyen lanetlenmiştir.

⁴ Hicr, 15/42

⁵ A'raf, 7/18

⁶ Daha fazla bilgi için Bkz. Şamil İslam Ansiklopedisi, Şeytan md.

Lanet, sonsuza kadar Allah Teâlâ'nın rahmetinden kovulmak demektir. Bu yüzden şeytan da sonsuza dek ilahî rahmetten kovulmuştur.⁷

Unutmayalım ki ona inanma, ona davet etme, uğruna kavga etme, ölme ve öldürme gibi her bakımdan ırkçılık da lanetlenmiştir. İrkçılık olan yerde de İblis gibi rahmetten kovulma vardır. Bunun tabii sonucu da tefrika, ayrılık, kavga ve kan dökme, savaş ve istismar vardır. Bunlar ise cehalet, zayıflık, fakirlik, zillet ve illet sebebidirler.

2- İblis, kibirlidir.

"O vakit meleklerle: "Adem için secde edin!" dedik. İblis dışındaki bütün melekler secde ettiler. İblis bunu yapmadı, kibrine yedirmedi ve kâfirlerden oldu."⁸

Burada onun kötü huy, tıynet ve cibiliyetinin ne olduğu somut biçimde ortaya çıkıyor: Yüce Allah'ın emrine karşı gelmek. Üstün olanın üstünlüğünü onaylamaya yanaşmamak. Günahı üstünlük taslama aracı haline getirmek ve bile bile gerçeğe gözünü kapamak. Bütün ırkçılar kibirlilik göstermiş, Allah Teâlâ'nın insanı mükellef kıldığı akide ve kanunları beğenmeyerek kendi kafalarından akide ve kanunlar koymuşlardır. Bütün ırkçıların Allah Teâlâ'nın koyduğu şeriata düşman ve ümmetçiliği reddetmeleri tesadüfi değildir. Çünkü takip ettikleri şeytan da aynı yolda yürümektedir.

3- İblis Tağuttur.

⁷ Bkz. Hıcr, 35; Sad, 78.

⁸ Bakara 34. Benzer ayetler için bkz. Bakara, 256-257; A'raf, 11-13; İsrâ, 61, 62 vd.)

Tağut: "Tuğyan" (azgınlık) kökünden mübalâğa kipiyle bir cins isimdir ki tekile, çoğula, erkeğe, dişiye de söylenir. Tuğyanın ta kendisi kesilmiş, isyankâr, azgın, azman, azıtkan demektir. Allah'a karşı isyankâr olup zorla, zorlama ile veya gönül rızasıyla kendisine tapınılıp mabud tutulan, gerek insan, gerek şeytan, gerek put, gerek dikili taş ve gerekse diğer herhangi bir şey demektir. Bunun tefsirinde "şeytan veya sihirbaz, yahut kâhin ya da insanların ve cinlerin, inat edip büyüklük taslayanları veya Allah'a karşı mabut tanınıp buna razı olan Firavun ve Nemrud gibiler veya putlar diye çeşitli rivayetlere rastlanır.

Şeytan da Yüce Allah'ın emrine karşı gelmekten dolayı "Tağut" adını alanlardandır. Tağut, insanları Allah'a (C.C.) karşı isyana sevkeden, isyankâr kişi veya kurumun adıdır. Bu yüzden her bâtil mâbud, sahte tanrı, İslâmiyetten önce Kâbe'deki putlar veya onlardan birinin ismi olarak da bilindiği gibi, Şeytan'a da denir.

Bu açıdan ırkçılık yapan ve onun için savaşanlar da yeryüzünde Allah Teâlâ'nın kanunlarını tanımayarak ona ve dinine savaş açan tağutlar, yani azgınlardır. Bu açıdan dünün Nemrut, Firavun ve Cengiz'i ile bugünün Hitler, Mussolini, Lenin, Stali ve Mao'nun ne farkı vardır?

4- İblis insanlara düşmandır.

"Ey insanlar! Yeryüzünde olan bütün nimetlerimden helal hoş olmak şartı ile yeyiniz; Fakat Şeytanın peşinden gitmeyiniz. Çünkü o sizin besbelli düşmanınızdır."⁹

"Ey iman edenler! Hepiniz toptan barış ve selamete girin de Şeytanın adımlarının peşinden gitmeyin. Çünkü o sizin aranızı açan belli bir düşmandır.

⁹ Bakara, 168,

Eğer size bunca gerçekler, açık deliller geldikten sonra yine de tökezlerseniz iyi bilin ki: Allah Azizdir, Hakimdir: son derece güçlü ve onurlu, tam hüküm ve hikmet sahibidir.

Şeytanın peşinden gidenler ne bekliyorlar? Onlar akılları sıra, buluttan gölgelikler içinde Allahın ve meleklerin gelip haklarındaki hükmün verilmesini, işlerinin bitirilivermesini mi bekliyorlar? Bütün işler ve hükümler Allaha aittir O insanların keyfine göre iş yapmaz, kendi bildiğini işler.”¹⁰

İrkçılar da dünyada hiçbir zaman barış içinde yaşayamaz, insanların arasını açarak muhakkak kavga ve savaş çıkarıp insana düşmanlık yapar, yeryüzünü ve nimetlerini tahrip eder, milletleri ve devletleri tökezleterek yıkılıp yok olmalarına sebep olurlar. Bizim tarihimizde Emevî, Abbasî devletlerinde olduğu gibi Osmanlıların yıkılmasında da ırkçılık başroldedir. Türkiyenin tökezlemesi ve bir türlü kalkınamasının altında yatan en büyük sebep de yine ırkçılıktan başkası değildir.

5- İblis, kötülüğü, hayasızlığı ve Allah Teâlâ'ya karşı gelmeyi emreder.

“O size hep çirkin ve murdar şeyleri ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri iddia etmenizi emreder.”¹¹

“O Şeytana ki: "Ya Rabbî, Senin kullarından mutlaka bir pay edineceğim. Mutlaka onları saptıracağım, onları birtakım temennilerle oyalayacağım. Onlara davarlarının kulaklarını yarmalarını emredeceğim de Allahın yaratışını değiştirecekler"

¹⁰ Bakara, 208-210..

¹¹ Bakara, 169

dedi. Her kim Şeytanı, Allahtan başka dost edinirse, şüphesiz besbelli bir ziyana girmiştir.”¹²

“Allahtan başka onlar sadece bir kısım kadınlara tapıyorlar ve onlar, aslında Allahın lanet ettiği o inatçı şeytandan başkasına yalvarmıyorlar.”¹³

Hiç kimse "Şeytana tapıyorum" demez, fakat "iş gücü şeytanlık olan", hep Şeytanı sevindirecek işler yapan kimse, ona ibadet ediyor demektir. İrkçılar da öyledir. Ne ırkçılık yaptıklarını kabullenirler, ne de Şeytana taptıklarını. Cahil oldukları için dinden imandan çıktıklarını bile bilemezler. Oysa işleri güçleri fisk, fücür, isyan, günah ve hayasızlıktır.

6- İblis insanları kuruntulara düşürür, vesvese verir.

“Şeytan onlara sadece vaadlerde bulunur, birtakım kuruntularla oylar. Şeytan aslında onlara kuru bir aldatmadan başka ne vaad eder ki! İşte öylelerinin varacakları yer cehennemdir ve oradan kurtuluş için hiçbir çare bulamazlar.”¹⁴

Şeytanın aldatma yolları sayılamayacak kadar çeşitli olup, nefislere de caziptir. İnsanı en zayıf tarafından aldatmaya çalışır.

¹² Nisa, 118-119. Burada Cahiliye araplarının bazı uygulamaları kınanmaktadır. Putlar namına kesilmek üzere adak edilen hayvanların kulaklarını yararları. Çocukların başlarında putlar namına bir miktar saç bırakır, cildi mavi renkle boyar, fitratı değiştirir, bazı mahluklara tapınırlardı. Fakat şuna dikkat etmek gerekir ki, Kur'an dünyadaki varlıklar üzerinde, münasip biçimde yapılan değişiklikleri reddetmez. Aksi takdirde medeniyetin tümü, Şeytanın saptırması olurdu. Oysa medeniyet, Allah tarafından yaratılan şeylerin düzgün bir şekilde kullanılmasından başka bir şey değildir. Kur'anın şeytânî değiştirmeler diye reddettiği husus, insan fitratının ve eşyanın (yani varlıkların) Allahın verdiği tabii fonksiyonların aksine kullanılması olayıdır.

¹³ Nisa, 117. Benzer ayetler için bkz. 53,19; 43,19; 37,158-159; 34,41.

¹⁴ Nisa, 129-121. Benzer ayetler için bkz. 14,22; 4,123; 99,7-8]

İrkçılık da bunlardan birisidir. Cazip olma ve insanı meftun etmede belki birincisidir. Allah Tealaya karşı gelirler, şeriatı reddederler, kafirleri taklit ederler, isyan ve günahla ömür tüketirler, ama bütün bunlardan sonra da din için kavga verdiklerini ve Allah Teâlâ'nın kendilerini affedeceğini söylerler. Ne büyük bir kuruntu, ne büyük bir aldanmadır yaşadıkları...

7- İnsanları aldatmak için yaldızlı laflar ederler.

“Böylece biz her peygambere, insan ve cin şeytanlarını düşman yaptık. Onlardan kimi kimine, aldatmak için birtakım yaldızlı sözler fısıldayıp telkin ederler. Eğer Rabbin dileseydi, bunu yapamazlardı. O halde onları, düzmekte oldukları yalanlarıyla başbaşa bırak! Bir de bu telkini, ahirete inanmayanların gönülleri ona meyletsin, derken ondan hoşlansınlar ve işledikleri suçlarını işlemeye devam etsinler diye yaparlar.”¹⁵

İrkçılar da yaldızlı, yani yalan yanlış duygulu ve hamasi sözlerle, şiir ve destanlarla insanları, hasseten küçük çocukları ve cahil halkı kandırırarlar.

8-İnsanla arkadaşlık kurmaya çalışırlar.

“Mallarını halka gösteriş için harcıyıp Allaha ve ahiret gününe iman etmeyen kimseleri de Allah elbette sevmez. Şeytan kimin arkadaşı olursa, artık o arkadaşların en kötüsüne düşmüş demektir.”¹⁶

Bunun altında yatan sebep, cehenneme arkadaş kazanmaktır. İrkçılar da saf ve cahil insanlara yapışarak onların din, toplum, vatan, bayrak, ırk, kahramanlık gibi masum

¹⁵ En'am, 112-113. Yine bkz. 3,184; 6,34; 41,43; 25,31.

¹⁶ Nisa, 38.

duygularını tahrik ederek, düşman üzerine salmak isterler. İrkçılara kulak verenler, hem canlarından, hem vatanlarından, hem de ahiretteki iyi makamlarından mahrum olurlar.

9- İblis kâfirlerin dostudur.

(Bakara 257; Enfal, 48; Meryem, 83 vd.)

İblis münafıkların dostudur

(Mücadele, 19-20; Haşr, 17-19)

İblisten Allah'a sığınmak gerekir.(A'raf, 200; Nahl, 98; Mü'minun, 97-98 vd.)

Şimdi biz bütün bu huyların ve kötü durumların açıklamasını ve ırkçılık ile alakasını yazabilirdik. Ama daha önce yazdıklarımızla okuyucuya bir mukayese düşüncesi verdiğimizden zannettiğimizden ötürü ayet numaraları ile iktifa ediyor ve kitabımızın hacmini büyütmeden sarf-ı nazar ediyoruz.

İlk İnsan

Yerler ve gökler insanın yaşamasına uygun hale getirildikten sonra ilk insan topraktan yaratıldı ve adı "Âdem" olarak konuldu. Sonra ondan eşi Havva yaratıldı. Bu yaratılmanın mekânı çoğunluğun görüşüne göre Cennet idi. Fakat ileride açıklanacağı gibi bu iki insan ilk imtihanı kaybettiler. Bu yüzden acı ve ızdırap içinde daha önce yaşamaları için uygun hale getirilen dünyaya sürgün edildiler. Orada çocukları oldu ve çoğaldılar. Böylece insanın yeryüzü macerası başlamış oldu.

Biz "İslam ırkçılığı yasaklamıştır" derken en büyük delil olarak bu olayı ileri süreriz: İnsanlar bir erkek ve bir dişiden

yaratılmışlardır.¹⁷ Herkesin aslı Hz. Adem ve Havva'dandır. Dolayısıyla birbirlerine yaratılıştan gelen bir üstünlükleri yoktur.

Şimdi bu hakikati biraz açalım.

İnsan, ruh ve bedenden meydana gelen Allah'ın yeryüzündeki halifesidir. Âdem, bir beşer olarak canlılar arasında en üstün yaratılıştır. Kur'an-ı Kerîm ve Hadis-i şeriflerde insan kelimesi "ins, nas" ve "İbn Âdem" gibi ifâdelerde kullanılmıştır.¹⁸

İlk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem'e İslâmî kaynaklarda insanlığın atası olması sebebiyle "Ebü'l-Beşer", Kur'an'da Allah'ın seçkin kulları arasında sayılmış olduğundan (Âl-i İmran: 3/33.) "safiyullah" ünvanlarıyla da anılmaktadır.

Allah'u Teâlâ Hz. Âdem'i topraktan yarattı. Yüce Allah yeryüzünde bir halife yaratacağını meleklerine bildirdiği zaman; ilim, irade ve kudret sıfatlarıyla donatacağı bu varlığın yeryüzüne uyum sağlaması için maddesinin de yeryüzü elementlerinden olmasını dilemiştir:

"Sizi (aşlınız Âdem'i) topraktan yaratmış olması onun ayetlerindedir. Sonra siz (her tarafa) yayılır bir beşer oldunuz." (er-Rum, 30/20)

"Allahû Teâla (cc) Âdem'i yeryüzünün her tarafından aldığı bir tutam topraktan yaratmıştır. Bu sebeple alınan o toprak ölçüsünde, bir kısmı beyaz, bir kısmı siyah, bir kısmı kırmızı, bir kısmı sarı, bir kısmı da bunlar arasındaki renklerde. Bir kısmı yumuşak, bir kısmı kötü, bir kısmı temiz ve hoş olarak dünyaya gelmiştir."¹⁹

¹⁷ "Ey insanlar, biz sizi bir erkekle, bir dişiden yarattık." (Hucurat: 49/13)

¹⁸ Bkz. Şamil İslam Ansiklopedisi, "İnsan" md.

¹⁹ İmam Burhanüddin ez-Zernuci, Ta'limü'l Mütealim, İst. 1980, sh. 2

İnsanın yaradılışı O'nun ihtiyacı olan bütün her şeyin yaratılmasından sonra gerçekleşmiştir. Böylece insan, yeryüzünde bulunan bütün yaratılmışların üzerine halife tayin edilmiştir.

Allah'ın yeryüzündeki halîfesi ve yaratılmışların en şerefli olan insanın yaratılışını Kur'an-ı Kerim şöyle ifade etmektedir:

"Andolsun ki, biz insanı (Âdem'i) kuru bir çamurdan, sûretlenmiş bir balçıktan yarattık" (el-Hicr, 15/26);

"Hani Rabbin, meleklerle "Ben, (yeryüzünde) (kupkuru bir çamur)dan, mesnun (tağyir ve tahvil ile özel bir şekilde yaratılmış) bir balçıktan bir beşer yaratacağım " demişti. O halde onun yarattığını tamamlayıp tam bir insan suretine getirip, ona ruhumdan üflediğim zaman siz derhal onun için secdeye kapanın" (el-Hicr, 15/28);

"Andolsun ki sizi (babalarınızın sulbünde) yarattık, sonra da (analarınızın rahminden size sûret verdik. (Yahut evvelâ ruhları yarattık. Sonra atanız Hz. Âdem 'i tasvir ettik) sonra da secde edin!" de (ye emir ver) dik. İblis müstesnâ (melekler) hemen secde ettiler. (Fakat İblis dayattı) secde edicilerden olmadı" (el-A'râf, 7/11).

"Andolsun ki biz insanı (Âdem 'i) süzölmüş bir çamur (ve hülâsasın) dan yarattık. Sonra onu (yani Âdem'in evlatlarını) bir nutfe kılıp, sağlam bir karargahta (rahimde) yerleştirdik. Sonra o nutfeyi uyuşmuş kan olarak yarattık. Arkasından o kanı bir parça et olarak yarattık ve o eti kemik (üzerin)e et giydirdik. Sonra onu (rahimde) başka bu hilkat olarak inşa edip ruh üfledik. (Bütün hüküm ve kudretinde) yaratanların en güzeli olan Allah'ın şanı ne güzel ve ne yücedir" (el-Müminîn, 23/12-16).

Görüldüğü üzere Allah insanı topraktan yaratmış ve bu yaratılışın yeryüzünde kendi vekilliğini (halifeliğini) yapacağını

bildirmiştir. Ancak melekler buna itiraz etmiş ve kendilerinin Allah'ı sürekli andıklarını ve hiç kusur işlemediklerini ileri sürerek "yeryüzünde bozgunculuk yapacak birisini mi" yaratacağını söylemişler ve Hz. Âdem'in yaratılışına razı olmamışlardır (el-Bakara, 2/30). Böylece insanın varlığına İblisten önce meleklerden bir itiraz gelmiştir.

Ancak Cenabı Allah "Adem (a.s)'e bütün (mahlûkatın) isimlerini öğretti. Sonra onları meleklerle gösterip: "Eğer siz doğrucular iseniz (herşeyin içyüzünü biliyorsunuz) bunların isimlerini bana haber verin" dedi" (el-Bakara, 2/31) ayetiyle meleklerin ancak verilen bilgiler dahilinde hareket edeceğini, herşeyin hikmetinin Allah tarafından daha iyi bilindiğini ferman buyurmuştur. "

Melekler de bilgisizliklerini itiraf edip: "Ey Rabbimiz seni her şeyden tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka birşey bilmeyiz. Gerçekten (her şeyi) hakkıyla bilen, hüküm ve (üstün) hikmet sahibi sensin" dediler (el-Bakara, 2/33).

Daha sonra Allâhû Teâlâ meleklerle ve İblis'e "Adem'e secde etmelerini istedi. Melekler secde etti ama İblis secde etmedi. Gururuna dokundu ve kendisinin ateşten yaratıldığını ileri sürerek Hz. Âdem'e secde etmesinin cezasını Allah'ın rahmetinden kovulmakla ödedi. Bu ise Şeytanı kin ve hasedinden delirtmiş ve bütün varlığı ile insan nesline düşmanlığa sevk etmiştir ki bu macerayı yukarıda geniş olarak yazmıştık.

Hz. Âdem'in Eşi

Yüce Allah Âdem'i yarattıktan sonra zevcesi Havva'yı onun eğe veya başka bir görüşe göre kaburga kemiğinden yarattı.²⁰ İbn

²⁰ Kitabü Mecmuatün mine't-Tefâsir içinde Hâzin, II, 3.

Mes'ûd ve İbn Abbâs, "Allah Havva'yı, Âdem'i Cennet'e yerleştirdikten sonra yaratmıştır." demişlerdir.²¹ Konuyla ilgili ayeti okuyalım:

"Odur ki sizi bir tek candan yarattı ve bundan da, gönlü kendisine ısınsin diye eşini yarattı. Erkek eşini sarıp bürüdü, o da hafif bir yük yüklendi, hamile kaldı. Onu bir müddet taşıdı. Hamileliği ağırlaşınca her ikisi de Rableri olan Allaha yönelip "Eğer bize sağlıklı, kusursuz bir evlat verirsen mutlaka Sana şükreden kullarından oluruz" diye yalvardılar."²²

Eşlerin buluşmasında ana hedef, sükûnet, güven, yakınlık ve istikrarı oluşturmaktır. Bu yuva, güven ve huzur ortamı olmalıdır ki, orada insanın minik yavruları gelişsin, orada insanlığın değerli ürünleri üreyebilsin, yeni yetişen genç nesil insanlık medeniyetinin mirasını taşıyabilecek ehliyete kavuşsun, ona yeni hizmetlerde bulunsun. İslâm dini eşlerin, buluşmasını sırf geçici bir zevk ve temelsiz gönül eğlencesi olarak kabul etmez. Aynı şekilde evliliği ihtisaslar ve görevler arasında bir çelişki, bir çatışma ve ayrılık konusu yapmaz. Klasik ve modern cahiliye sistemlerinin düştükleri bataklıklar gibi bunu ihtirasların ve görevlerin müdahalesi şeklinde de ele almaz.

Bu ayetlerin tefsirinde Elmalılı Hamdi Yazır Efendi şunları söyler:

"Allah Teâlâ, önce bir nefis, bir beşer olarak Âdem'in şahsını, ondan da sizi yarattı, hepinizi bir tek tür yaptı. Görülüyor ki, "nesf-i vahide" nekredir. Bir ferd-i münteşire delalet eder. Bundan dolayı, her şeyden önce insan türünün başlangıcı olan Âdem'in şahsı için geçerli olduğu kadar, sonuç itibarıyla

²¹ Tecrîd-i Sarîh Tercemesi, XI, 304.

²² A'raf 189.

muhatapların sınıflarına göre, zürriyet babası olan her kişi için de geçerlidir. Yani, ifade yalnızca geçmiş zamandaki Âdem'i değil, şimdiki zamandaki olayları da tek tek içine alır. (Nisa Sûresi'nin birinci âyetine bkz.)

Bunun için kıssanın baş tarafı Âdem ile Havva'nın doğrudan doğruya şahıslarıyla ilgili iken sonu evlatlarının şirk halini tasvirle son bulacaktır. Nitekim bundan dolayı, buradaki tek nefisten murad, Kureyş'in atası olan Kusayy olduğu da söylenmiştir ki, bu da kıssanın Kureyş müşriklerine uygulanmasıdır.

Hasılı âyetin anlamı; "Ey Kureyş, ey Arap kabileleri, ey Arap ve Arap olmayan Âdem soyları ve ey Âdem evlatları! Allah sizin hepinizi bir sülale, bir tek cins, bir cemiyet, bir ümmet olmak üzere bir nefisten, bir tinet ve ruhtan yarattı. Şimdi siz "Biz bir nefisten değil, iki nefisten, bir baba ile bir anadan, bir Âdem nevi ile bir Havva nevinden yaratıldık" mı diyeceksiniz?

Bu size doğru gibi gelebilir. Fakat Allah, o nefsin eşini de ondan kıldı. Âdem nefsi, veya beşerî nefis veya insani nefis denilen o bir tek nefsin eşi olan dişisini de, yani Havva'yı da ondan yaptı ve onun cinsinden kıldı. Aynı bir nefisten, onun parçası veya eşi olarak hem erkek, hem dişi yarattı. Tabiattaki tek düzeliğin zıddına olarak aynı kökten ikinci bir tür yaratıp öbürüne çift, yani eş yarattı. Ve bu suretle onun eşini de kendi cinsinden kıldı. Erkekleri Âdem'den yaratıp da kadınları başka bir kökten başka bir cinsten yaratmadı. İnsanın eşini yine insandan yaptı.

Şu halde erkek bir nevi insan, kadın bir nevi insan olmakla beraber ikisi de aynı kökten, aynı cinstendir. İkisi de insandır, ikisi de beşerdir. Ve biri öbürünün tamamlayıcısı, eşidir. "Size sizin nefisleriniz cinsinden eşler kıldı."²³

²³ Nahl 16/72

Bundan dolayıdır ki, siz erkeğiniz ve dişinizle iki ayrı nefisten değil, bir nefis cinsindensiniz. Allah onun eşini de onun nefsinin cinsinden kıldı ki, o erkek nefis, o dişi nefis olan eşine sükun bulsun diye. Onda kendinden bir özellik görüp onunla ünsiyet etsin ve aralarında izdivacı sağlamak suretiyle heyecanını yatıştırarak bir sevgi ve itminan bulsun da ondaki emanet bunda karar kılsın. Bunun içindir ki, izdivactan sonra aralarında uyum ve sükun bulunmadığı, öfke ve nefret bulunduğu zaman boşanma ve ayrılma meşru kabul edilmiştir. Zira ilâhî hükme göre karı-kocalığı geçerli kılan şey aralarındaki uyum ve sükûndur. Bir tek nefisten erkek ve dişi nevelerinin yaratılmış olmasının hikmeti de budur.

Bundan dolayı erkek ile dişi birbirine nikâhlandı. Bunun üzerine ne zaman ki, erkek dişisini iyice bürüdü o zaman kadın hafif bir yük yüklendi, bir hücrecik alıp bir zürriyet yüklenmiş oldu, bununla bir süre gitti, derken yavaş yavaş ağırlaşmaya başladı, ne zaman ki, o yük büsbütün ağırlaştı, onun doğumu yaklaştı, işte o vakit Allah Teâlâ'nın rablığı eserini açıktan açığa hissettiler ve bunun sonunun iyi de, kötü de olabileceğini, bu ağırlığın bir nimet de, bir felaket de olabileceğini sezdiler ve bütün tesirin Allah'tan olduğunu anladılar. Hasılı "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" ilâhî hitabının anlamını bizzat kendi ruhlarında duyup anladılar ve yaşadılar."

"O sizi bir tek candan yarattı. Ayrıca ondan da eşini meydana getirdi. Size etlerini yemeniz için deve, sığır, koyun ve keçiden erkekli ve dişili olmak üzere sekiz çift'in helal olduğunu vahiyle bildirdi. O sizi analarınızın karnında üç karanlık içinde, peşpeşe yaratır. İşte gerçek İlah olan Allah, bunları yapan Rabbinizdir. Bütün mülk ve hakimiyet Onundur. Ondandır başka

tanrı yoktur. Hâla nasıl oluyor da hak yoldan vazgeçiriliyorsunuz?"²⁴

Bu ayette sümme (sonra) edatı zamanda olmayıp, beyanda bir sıralama ifade eder. Dolayısıyla Hz. Havvanın diğer insanlardan sonra yaratıldığı gibi bir düşünceye yer yoktur. Bazıları şu anlamı verirler: sizi bir tek varlıktan yarattı, eşini de yine ondan (onun cinsinden) yaptı. Bu izaha göre Havva Hz. Âdem'den yaratılmış değil, Allah onu da Âdem cinsinden olarak ayrıca yaratmış olmaktadır.."

Bu ayette sümme (sonra) edatı zamanda olmayıp, beyanda bir sıralama ifade eder. Dolayısıyla Hz. Havvanın diğer insanlardan sonra yaratıldığı gibi bir düşünceye yer yoktur.

"Üç karanlık perde" ana karnı, ana rahmi ve zar olabilir. Maksud şudur: Bütün bu işleri çekip çevirenin Allah olduğunu bilince, nasıl olur da başkalarını tanrılaştırabilirsiniz?"

Ayetin sonunda batıla çağıranlara değil, onların çağrısına uyanlara hitap edilerek onlar uyarılıyor. Hiç şüphesiz ırkçılığa çağırarak da batıla çağırarak kapsamina girer. Onlar kesin tercihlerini yapmış, sapıklıkları ile çıkarları artık birleşmiştir. Gerçeği görseler bile, sırf çıkarları yüzünden dalaleti bırakmazlar. Ancak öbür insanların, bu menfaat şebekesinin etkilerinden kurtulmaları mümkündür. Çünkü onlar kandırılmıştır, zaten şirkten elde edecekleri menfaat da yoktur.

Bir Erkek Bir Dişi

Allah, ilk insan ve ilk Peygamber olan Hz. Âdem'in eşi Hz. Havva'yı da şöyle yarattığını anlatmaktadır:

²⁴ Zümer, 6.

“Ey insanlar! Sizi bir tek kişiden yaratan ve ondan da eşini yaratıp o ikisinden birçok erkekler ve kadınlar türeten Rabbinize karşı gelmekten sakının. Kendi hakkı için birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allaha saygısızlık etmekten ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakınınız. Allah sizin üzerinizde tam bir gözeticidir.”²⁵

Bütün insanlığın aynı baba ve annede birleşen bir tek aile oluşturduğunu, dolayısıyla insanların ırkçılığı atarak hak ve hukuka uygun davranmaları gerektiğini bildiren bu ayet, ırkçılığı reddedişte en mükemmel bir giriş durumundadır. İsterseniz bu açıdan ayeti biraz daha yakından görmeye çalışalım.

Ayet önce “insanı yaratan güç ve kuvvete” işaret ediyor. Bu Allah Tealadır ve insanı "Tek bir kişiden" yaratmıştır. Sonra "O tek kişinin eşini de kendi özünden yarattı, sonra bu çiftten çok sayıda erkek ve kadın meydana getirerek yeryüzüne yaydı."

Bu basit bir fitri gerçektir ama konumuz açısından son derece önemli, büyük, derin ve ağır gerçektir. İnsan yaratılışını şöyle bir düşündüğünde Yaratıcı Rabbi ile sanki burun buruna gelmektedir. Her şey bu gerçeği tanımakla anlam kazanır. Sonra da “acaba niçin yaratmıştır? Amacı nedir?” gerçeği kendini sorgulatır. Buna daha sonra değineceğiz.

Burada bizi düşündüren büyük bir gerçek vardır ki bu konumuz olan ırkçılığı kökünden kesip bitirmektedir. Bir daha düşünmeye gerek kalmayacak kadar onu bozuk düşünce çöplüğüne atmaktadır. O da insanın “yaratılma” gerçeğidir. Yani insanlar, daha önce bulunmadıkları bu dünyaya sonradan gelmişlerdir. Ama kendi istek ve arzuları ile gelmemişlerdir.

²⁵ Nisa, 4/1.

Buraya gelmeden önce yoktular. İradeleri olmayan yokluktan ibarettirler. Kendilerini bilmiyorlardı. Bu yüzden, gelme ya da gelmeme konusunda belirleyici bir iradeye sahip değillerdi.

Çok açıktır ki kendi iradeleri dışında onları buraya getiren bir başka irade söz konusudur. Kendi istekleri dışında onları yaratmayı kararlaştıran bir başka irade vardır. Yollarını çizen, hayat çizgilerini seçen, kendi irade ve istekleri dışında bir başka irade, bir büyük irade söz konusudur. Bu insanın Yaratıcı İlahını düşünmeye başladığı ilk nokta olarak çok önemlidir.

Ama daha da önemli bir başka mesele vardır burada. Onlar istemeden varlıklarını en güzel biçimde yaratan ve içinde ve dışında en mükemmel varlık özelliklerini bahşeden, onlara birtakım çok güzel yetenekler ve kabiliyetler veren bir yaratıcı irade var. Bu yaratıcı irade kendi iradeleri olmaksızın kendilerine, dilediklerini yapabilen bir cüz'î irade de bahşetmiştir. Bu müthiş bir şeydir.

Evet, bir büyük yaratıcı irade tarafından bilmedikleri bir yerden geldikleri bu dünyada nasıl yaşayacakları ve birlikte bir toplum oluşturarak nasıl hareket edecekleri, hatta etme güç ve kuvveti veren bir başka irade vardır. O irade ileride göreceğimiz gibi kendisini yeryüzünde "halife" seçmiştir.

Seçmiştir ve bitmiştir. Bu yaratıcı güç ve kuvvete teslim olmadan başka kendisini koruyacak ve mutlu edecek başka bir seçenek de yoktur. Kendilerini bu dünyaya getiren, hayat yollarını çizen ve onlara evrenle birlikte hareket etme gücünü veren irade, tek başına her şeylerine sahip, her şeylerini bilen ve işlerini en güzel bir şekilde planlayan iradedir. Bu irade, onların hayat kaynaklarını belirlemek, düzenlerini ve kanunlarını koymak, değerlerini ve ölçülerini yerleştirmek yetkisine tek başına sahiptir.

Bu işlerden birinde ihtilafa düştüklerinde sadece O'na, O'nun hayat metoduna, değer ve ölçülerine, böylece Alemlerin Rabbi olan Allah'ın istediği biricik metoda baş vurmalarıdır. "Halife" olmaları bunu gerektirir.

Buradan çıkan sonuç ne?

İnsanı Allah yaratmıştır. Sonra ona bir aile vermiştir. Akrabalık bağları ile birbirine sevgi ve saygı ile bağlamıştır:

"Karşılıklı dileklerinizi adına bağladığınız Allah'tan ve akrabalık bağlarını çiğnemekten sakınınız. Hiç kuşkusuz Allah sizi sürekli gözetmektedir."

İlk verilen emirlerdir bunlar. Allah Teâlâ'nın tanınması ve iradesine teslim olunması ve akrabalık bağının korunması.

Görülüyor ki insan kendini bilerek ve seçerek gelmemiştir yeryüzüne. Enini boyunu, elini kolunu, rengini dilini, karakter yapısını, güç ve kuvvetini, sağlamlık ya da özürlü, engelli oluşunu, hatta güzellik ve çirkinliğini kendisi seçmemiştir. Bütün bunlar ona sorulmamış, bu konuda fikri alınmamıştır. Sadece verileni almak zorunda kalmıştır.

Şimdi bu insanın saydığımız bu unsurları ile övünmeye hakkı var mıdır?

Hayır!

Ya yerinmeye ve dövünmeye?

Hayır!

Verileni alma ve en güzel biçimde kullanma ondan beklenen en akıllı davranış biçimidir.

Buna rağmen kalkar da birisi ırkçılık yaparsa, ondan daha akılsızı olur mu dersiniz?

Ya da birisi kalkar da boyu posu, rengi veya dili, yakışıklılığı ve güzelliği ile övünür ve şımarırsa, ondan daha görgüsüz bir mantıksız olabilir mi?

Ne dahli vardı ki övünüyor bunlarla?

Bu gerçeğin insanın kalbine yerleşmesi, ona huzur ve mutluluk verir. Tam aksine kendisini başkalarından üstün görerek onları aşağılaması, ırkçılık hastalığına düşer ederek onu mutsuz, huzursuz eder ve başına belalar sardırır.

Fakat insan sadece bu dünyaya kendi iradesi dışında gelmiş ve bütün kabiliyetlerinin kendisine hibe edilmiş olmasını bilmesi bile, ferdin olduğu gibi toplum ve topyekun insanlığın da başına bir sürü belalar açan, renk ve ırk ayırımı yapan, varlığını bu ayrılıklara dayandıran, soy ve kavim bağlılığını hatırlayıp bir tek insanlık ve biricik ilahlığa bağlılığı unutturan, bu yüzden olmadık acıları tattıran ırkçılık davası ve çekişmelerin yok olması için yeterlidir.

Ayrıca bu gerçeğin yerleşmesi, Hint kast sisteminde yaygın olan sınıfsal kulluğun ve komünist ülkelerde uğrunda oluk oluk kan akıtılan sınıfsal mücadelenin hayattan uzaklaşması için bir güvencedir. Modern cahiliye, herkesin bir tek nefisten doğduğunu ve herkesin başvuracağı bir Rububiyetin varlığını unutarak bir tek sınıfın egemenliğini sağlamak için bunu dinsel felsefesinin temeli ve diğer tüm sınıfları ezmek için hareket noktası yapmaktadır.

Bir diğer gerçek de, bu tek nefisten "eşinin yaratılmış" olduğuna ilişkin işarettir. İnsanlık bunu kavrayacak olursa, içinde yüzdükleri acı olayları önlemek için kendilerine yeterlidir. Görülüyor ki doğru inanç, bir toplumun mutluluğu için hem biricik amil, hem de yegâne kefildir.

İnsanlık öteden beri kadın hakkında birtakım iğrenç düşüncelere sahip bulunmaktadır. Onu pislik ve necasetin kaynağı, kötülük ve belaların temeli olarak görmektedirler. Oysa fitrat ve tabiat bakımından ilk nefistendir kadın. Erkekle farksızdır bu açıdan. Yüce Allah onu ilk nefse eş yaratmıştır. Böylece onlardan birçok erkek ve kadın türetmek istemiştir. Kadını eşi için bu amaçla yaratmıştır. Asıl ve fitrat bakımından kadın ile erkek arasında hiçbir fark yoktur. Fark, yetenek ve görevlerde söz konusudur. Ama bu yanlış inançlar inkarcı insan ruhuna bir yılan gibi o kadar güçlü çöreklenmiştir ki, bu çağda bile bu cahili düşüncelerinden kurtulamamıştır.

Hiç şüphesiz insanlık uzun süre bu çölde bocalayıp durmuştur. Bir zaman temelsiz ve boş düşüncelerin etkisiyle kadın, tüm insanlık özelliklerinden ve haklarından yoksun bırakılmıştı. İnsanlık, iğrenç hatasını düzeltmeye çalışınca da bir başka tarafını baskı altına almış oldu. Kadının dizginini serbest bıraktı. İnsan için yaratılmış bir insan, bir nefis için yaratılmış bir başka nefis, bütünü tamamlayıcı yarısı olduğunu, erkek ve kadın birbirinin dengi iki birey olmadıkları, birbirlerini tamamlayan eşler olduklarını unuttu.

İşte sağlam Rabbanî metod bu uzak sapıklıktan sonra insanlığı bu basit gerçeğe yüzyüze getirmektedir. İnsanlar ne kadar bozulurlarsa bozulsun, çok şükür ki elimizde böyle bir Kur'an, böyle bir İlahî metod var da, her sapıklık onunla bitmekte, her yanlış onunla düzelmektedir.

Aynı zamanda bu ayet-i kerime insan hayatının temelini aile olduğunu ifade etmektedir. Yüce Allah bu tohumun yeryüzünde bir tek aile ile başlamasını dilemiştir. Bu yüzden ilk başta bir tek nefis yaratmıştır, ondan da eşini. Böylece iki eşten bir

aile meydana gelmiş oldu. "Sonra bu çiftten çok sayıda erkek ve kadın meydana getirdi."

Yüce Allah, bildiği bir iş, amaçladığı bir hikmetten dolayı insanların aralarındaki bağların kat kat olmasını dilemiştir. Öncelikle ilahlık bağından başlamıştır ki bu temel ve ilk bağıdır. Ardından akrabalık bağını eklemiştir. Böylece ilk aileyi, bir nefisten meydana gelen, aynı özellik ve fitrata sahip bir erkek ve bir kadından meydana getirmiştir. Bu ilk aileden de birçok erkek ve kadın türemiştir. Bu insanların tümü öncelikle ilahlık bağında birleşmektedirler. Sonra insan topluluğunun dayandığı aile bağında birleşmektedirler.

İnsanlar aynı Allah Teâlâ'nın yarattığı kullar olunca ve aynı aileden türeyince, nerde kalır ırkçılık? Eğer buna rağmen ırkçılık varsa, orada ne insan aklı, ne aile ve akrabalık bağları, ne de bir Allah Teâlâ'ya iman vardır.

İnsan için bundan daha büyük bir zarar ve mahrumiyet düşünülebilir mi?

"Hem, sizi çift yarattık."²⁶

Bu ilk iki yaratılış dışında insanlar bir erkekle bir kadının çiftleşmesi münasebetinden meydana gelmektedir. Ancak Allah Teâlâ bir istisna ve mucize olmak üzere Hz. İsa'yı Hz. Meryem'de ruhundan üfleyerek yaratmıştır.

Bu bilgilere göre insanlar arasında doğuştan veya yaratılıştan kaynaklanan bir üstünlük yoktur. Ancak Allah Teâlâ'nın katında iman ve takvada bir üstünlük söz konusudur. Yoksa insanların ırk, dil, coğrafya, cinsiyet, şöhret, makam, mevki, mal ve para derecesinden üstünlüğü gerçek üstünlük değildir.

²⁶ Nebe, 8.

“Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir kadından yarattık. Birbirinizi tanıyıp sahip çıkmanız için milletlere, sülâlelere ayırdık. Şunu unutmayın ki Allahın nazarında en değerli, en üstün olanınız, içinizden takvada (Allahı sayıp haramlardan sakınmada) en ileri olandır. Muhakkak ki Allah herşeyi mükemmelen bilir, her şeyden hakkiyle haberdardır.”²⁷

Bu açıdan müminler kardeşirler: “Müminler sadece kardeşirler. O halde ihtilaf eden kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allaha karşı gelmekten sakının ki Onun merhametine nail olasınız.”²⁸

Kavimler Kabileler Milletler

“Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir kadından yarattık. Birbirinizi tanıyıp sahip çıkmanız için milletlere, sülâlelere ayırdık.”²⁹

Elmalılı Hamdi Yazır Efendi'nin bu ayetin tefsirinde söylediklerini yukarıda yazmıştık. Tekrar kısaca hatırlamakta fayda vardır: “Şuûb: Şa'b'ın çoğulu; Kabâil: Kabile'nin çoğuludur. Araplar, topluluk taksimini insan bedeninin yaratılışını esas alarak yapmışlardır. Şöyle ki: İnsanın kafatasını meydana getiren kemiklerden herbirine “kabile” ve hepsine “kabâil” denir ve bu baş kemiklerinin birbirine kavuşup bitiştiği eke de “şa'b” denilir.

Bir babanın sulbünden dallanan çok bir topluluğa bundan alınmış olarak “kabile” denildiği gibi çeşitli kabileleri toplayan ve hepsi bir asla mensup olan büyük cemiyete de “re's”, (baş) veya “şa'b” denilir. Bu şekilde bir asla mensup olan toplumların

²⁷ Hucurat, 49/13

²⁸ Hucurat, 49/8.

²⁹ Hucurat, 13.

hepsinin başı ve büyüğü olan toplum “şa'b”dır ki, kabileleri içinde bulundurur.

Kabile “amare”leri içinde bulundurur ki “sadır”, yani göğüs derecesindedir. “Amâre” “batın”ları içinde bulundurur ki, Türkçe'de göbek deyimine benzer. Batın “fahız”ları içine alır, “fahız”lar de “fasile”leri içine alır, toplamı altı tabaka eder. Bazıları fasileden sonra yedinci olarak “aşiret”i saymışlardır.”

Artık biliyoruz ki yeryüzünde çok çeşitli renk ve dillerde ırklar, kavimler ve uluslar yaşamaktadır. Bütün bunlar rengarenk bir bahçenin çiçekleri gibi yeryüzüne güzellikler bahşetmektedir. Herhalde bu bütün şekil, biçim, renk, dil ve karakterdeki insanları bir teke indirmek ne kadar büyük bir zevksizlik ve basmakalıp sıradanlık olurdu.

İnsan Allah'ın “Halifesi”

Kur'ân-ı Kerîm'in mesajı evrenseldir; Kur'an, ırk ayırımı gözetmeksizin yeryüzünde "halife" olarak yaratıldığını bildirdiği her insanı dünya ve âhiret saadetine çağırır.

Çok ilginçtir ki insan için önce dünya, sonra semalar yaratıldı. O insan ilk insan ve onun evlatlarıdır. Burada insan cinsi var. Kendi aralarında ırk, renk, dil, coğrafya söz konusu değildir. Demek ki, Allah'ın yüce iradesi şu yeryüzünün dizginlerini kâinatın bu yeni varlığına, çok özel ve özellikli yarattığı insana teslim etmek, burayı onun eline vermek istiyor. Yani yüce Allah yaratıp, düzene koyduğu şu yeryüzüne kendi temsilcisi sıfatıyla gönderdiği insana; buradaki varlıklardan yararlanma, onların özelliklerini tanıyıp araştırma, onları değiştirme, gizli olan yönlerini bulup açığa çıkarma, çeşitli yeraltı kaynaklarını bulup günsüzüne çıkarma ve bütün bunları yaparken de Allah'ın halifeliği gibi son

derece ağır bir görevi yerine getirirken yeryüzünün bütün imkânlarını onun hizmetine sunma kararındadır.

Yüce Allah kendi dileğini gerçekleştirme görevi verdiği ve "insan" ünvanına layık gördüğü bu yeni varlığı, yaşamı boyunca karşı karşıya geleceği yeryüzünün çeşitli güç kaynaklarına, yani enerji, hammadde, tabiata konan kanunlara denk gelecek, onlarla baş edebilecek derecede gizli güçlerle donatmıştır. Buna göre, yeryüzüne ve evrenin tümüne hükmeden temel kanunlarla, bu yeni varlığa, onun çeşitli güç kaynakları ve enerjilerine hükmeden temel kanunlar arasında sıkı bir uyum, ahenkli bir birlik vardır. Böyle olduğundan dolayıdır ki, bu iki kanun arasında, herhangi bir çatışma olmamakta ve insan enerjisi şu koca kâinat kayasına çarpıp paramparça olmaktan kurtulmaktadır.

O halde şu uçsuz-bucaksız yeryüzündeki varlık düzeni içinde sözünü ettiğimiz insanın mevkii, rolü son derece önemlidir ve bu onurlu statüyü onun için, kerem sahibi olan yaratıcısı dilemiş, uygun görmüştür. Yüce Allah'ın "Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım" ilahî buyruğunu, yeryüzünde halife olarak bulunan insanoğlunun bugün gerçekleştirdiği büyük işlerin ışığında gören bir göz ve idrak eden bir kalple değerlendirdiğimiz zaman bütün bunların ilahî iradenin tecellisi olarak görebiliriz.

Evet, insan Allah Teâlâ'nın yeryüzündeki halifesidir. İşte Bakara Suresinin ilgili ayetleri:

"30. Hani rabbın meleklere, "Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım" de-mişti. Onlar, "(Biz seni eksiksiz bilirken ve durmadan övgü ile tenzih ederken orada fesat çıkaracak ve kan dökcek birini mi yaratacaksın?" dediler. Allah "Şüphe yok ki, ben sizin bilmediklerinizi bilirim" buyurdu.

31. Ve Âdem'e bütün isimleri öğretti. Sonra bunları meleklerle gösterip "Sözünüzde doğru iseniz şunların isimlerini bana söyleyin" dedi.

32. "Seni tenzih ederiz! Bize öğ-rettiğinden başka hiçbir bilgimiz yoktur. En kâmil ilim ve hikmet sahibi şüp-hesiz sensin" cevabını verdiler.

33. "Ey Âdem! Bunların isimlerini onlara bil-dir" dedi. Onlara bunların isimlerini bildirince de "Size ben göklerin ve ye-rin gizlisini kesinlikle bilirim; yine sizin açıkladığınızı da gizlediğinizi de bili-rim" demedim mi!" buyurdu.

34. Meleklerle, "Âdem'e secde edin" dediğimizde İblîs dışındakiler derhal secde ettiler; o direndi, büyüklendi ve kâfirlerden oldu."

Biz bugün dilimizde "halef selef, halife, hilafet" gibi kelimeleri hala kullanırız. Bu bakımdan "halife" de bilinen bir kelimedir. Bu manada "hilafet", bir kimsenin diğerinin yerini alması, onu temsil etmesi, onun salâhiyetlerini kullanması mânasına gelir. Bir nevi "vekâlet", yani başkasına vekil olmak demektir. Bu tür vekâlet genellikle ya aslın kaybolmasından veya bir ihtiyaçtan veya aczden, yahut da sırf, asilin, vekiline bir şeref bahşetmek lütfunda bulunmasından ileri gelir. Cenab-ı Allah'ın insanı yeryüzünde halife seçmesi, bu son verilen anlam bakımındandır.

Allah'ın yeryüzünde yaratacağı halife Allah'ın halifesidir. Meleklerin, ileride insan soyunun neler yapacağına dair bildiklerini ortaya koyarak buna rağmen Âdem'in halife olarak yaratılmasının hikmetini sormaları, Allah Teâlâ'nın da Âdem'in buna lâyık olduğunu onlara anlatmak üzere yaptığı imtihan, Âdem'e verdiği bilgi ve kabiliyet buradaki hilâfetin Allah ile ilgili

olduğunu, Âdem'in ve insanoğlunun yeryüzünde Allah'ın halifesi olacaklarını göstermektedir. Bir ümmeti yeryüzünde halife kılmak, onlara "hilâfet yetkisi vermek" mânasındaki "istihlâf" vaadinin iman ve amel-i sâlih (Allah rızâsına uygun hareket, amel, davranış) şartına bağlanmış bulunması da bu yorumu desteklemektedir.³⁰ Burada asla ırk, renk, dil, soy sop gündemde değildir.

Ancak insanoğlunun bu mânadaki halifeliği, kendi mahiyeti ve sıfatlarına uygun olarak kısıtlı ve sınırlıdır. İnsan dahil hiçbir varlığın Allah Teâlâ'yı temsil etmesi, O'nun yerini alarak tasarrufta bulunması mümkün değildir. Âdem'in ve neslinin halifeliği, Allah'ın mülkü bulunan yeryüzünde O'nun iradesine uygun yaşamak ve talimatı doğrultusunda tasarrufta bulunmaktan ibarettir.

İnsanların Allah'a kul olsunlar diye yaratıldıklarını ifade eden âyet ile³¹ halifeler olarak yaratıldıklarını ifade eden âyetler aynı gerçeği anlatmaktadır: İnsanoğlu Allah'a kul olsun diye yaratılmış, yeryüzündeki çeşitli nimetler de bu maksadı gerçekleştirsin diye ona tahsis edilmiştir. İnsanoğlu kendisine verilen imkân ve nimetlerin Allah'ın mülkü olduğunu, bir amaca ve şarta bağlı olarak kendisine emanet edildiğini, bunlar üzerinde sahibinin irade ve rızâsına uygun bir şekilde tasarruf etmekle (hilâfet) yükümlü bulunduğunu bilecek ve bu şuur içinde davranacaktır.

Meleklerden farklı olarak insanoğlu bu hilâfeti gerçekleştirecek fitratta ve kabiliyette yaratılmış olup fitratını bozmadığı takdirde bu vazifesini başarabilecektir. Allah Teâlâ meleklerin şahsında bunu insanoğluna da bildirip şuuruna

³⁰ Bkz. Nûr 24/55.

³¹ Zâriyât 51/56.

yerleştirmiştir. Yukarıda işaret edildiği üzere buradaki genel hilâfet, yalnızca Âdem'e mahsus değildir; birçok âyet³² bu kabiliyet ve salâhiyetin bütün insanlar için söz konusu olduğunu açıkça ifade etmektedir.

Özel anlamda siyasî hilâfet, Kur'ân-ı Kerîm'de bu isimle bulunmayan, Hz. Peygamber'den sonra devleti yönetme ihtiyacının ortaya çıkardığı bir kavram ve kurumdur. Siyasî anlamda hilâfet fonksiyonunu üstlenenler için Kur'an'da kullanılan tabir "ülû'l-emr"dir.³³ Bu hilafetin de asla ırkla, soy sople bir alakası yoktur. Halife seçiminde aranan şartlar iman ve ahlak ile bilgi, beceri, sağlık gibi ehliyet şartlarıdır. Seçilen halife siyahi bir Habeşli köle bile olabileceğinin ifadesi, bu açıdan İslam'ın ırkçılığa asla bir geçit vermediğini bize gösterir.

"Hilâfet benden sonra otuz yıldır, daha sonra ısırcı saltanat yönetimi olacaktır" mealindeki hadiste³⁴ zikredilen halifelik özel ve siyasî olanıdır. Hadisin sahih olması halinde, İslâmî kaynaklarda bu mânada hilâfet -bir görev ve makam adı olarak- ilk defa burada zikredilmiş olmaktadır.

Hz. Ebû Bekir, devlet başkanlığı bakımından Resûlullah'ın yerini aldığı için (bu sebeple) kendisine "Resûlullah'ın halifesi" denilmiş, Hz. Ömer'den "Resûlullah'ın halifesinin halifesi" diye söz edilmiş, bu zincir uzayıp gideceği için daha sonra yalnızca halife kelimesiyle yerinilmiş, bu arada siyasî halife "emîrül-mü'minîn, imam" gibi unvanlarla da anılmıştır.

Allah'ın kullarından, fert olarak değil de toplu olarak istediği, onları topluluk olarak yükümlü kıldığı vazifeleri yerine

³² A'râf 7/69; Yûnus 10/14; Nemi 27/62.

³³ Nisa 4/59.

³⁴ Müsned, V, 220-221; Ebû Dâvûd, "Sünnet", 9; Tirmizî, "Fi-ten", 48.

getirebilmek, ferdin halifeliği yanında ümmetin halifeliğini de hayata geçirebilmek için siyasî teşkilâtlanmaya ihtiyaç hâsıl olmuş; bunun zaruri sonucu olarak da fertler, yetkilerinin ve sorumluluklarının bireyi aşan tarafını -şartlı olarak- içlerinden lâıyk olan birine devretmişlerdir. Halifeye verilen itaat sözü (biat), onun Allah'ın emir ve yasaklarına, yani hukuka, göreviyle ilgili dinî hükümlere uygun davranması şartına bağlıdır.³⁵

İnsanın yeryüzünde Allah Teâlâ'nın halifesi olduğunu bildiren başka ayetler de vardır. Bazılarını görelim isterseniz.

“Odur ki sizi dünyada halifeler yapmış ve verdiği nimetlerle sizi denemek için kiminizi kiminize üstün kılmıştır. Muhakkak ki Rabbin, cezalandırmayı dilediğinde işi çarçabuk bitirir ve muhakkak O Gafurdur, Rahimdir: affı, merhamet ve ihsanı pek boldur.”³⁶

Yeryüzünde birçok canlının nesli kesildiği halde yüce Allah, peş peşe yarattığı nesillerle insanları birbirine halef kılmış; dünyayı insanla şenlendirmiş, onları yeryüzünün seçkin varlıkları yapmıştır; ayrıca kimi insanlara, diğerlerine nispetle dünyevî bakımdan üstün dereceler de vermiştir. Ama bunların hepsi bir imtihan içindir; hepsinin hesabı, sorumluluğu vardır. Bu üstünlük ırkçı anlayışta olduğu gibi doğuştan bir insanın veya ırkın başkalarına statü, konum üstünlüğü değildir. Kabul etmek gerekir ki insanlar zayıflık güçlülük, çirkinlik yakışıklılık, uzunluk kısalık, fakirlik zenginlik, hastalık sağlık gibi bazı açılardan birbirinden farklı yaratılmışlardır ve hepsi de tesadüfi değil, bilinçli bir ilahî

³⁵ Bkz. Prof. Dr. Hayrettin Karaman, Prof. Dr. Mustafa Çağrıncı, Prof. Dr. İbrahim Kafi Dönmez, Prof. Dr. Sabrettin Gümüş, Kur'an Yolu:1/41-45.

³⁶ En'am 166. Bkz. 43,60; 27,62; 2,30; 7,129; 43,32; 7,129

tercihin eseridir. Herkes elindeki nimetler ile mükelleftir, imtihandadır.

Allah Teâlâ'nın halife kıldığı kullarına zenginlik, fakirlik, şeref, makam ve mevki, ilim, cehalet, ahlâk, akıl ve rızık gibi hususlarda kimini kiminden derecelerle üstün kıldığı bir gerçektir. Bu farklılık asla bir acizlik veya bir cahillik değil, aksine size vermiş olduğu şeyler hususunda denemek ve sınamak içindir. Meselâ, zengin bir kimseyi zenginliği ile sınar, şüküründen sorumlu tutar; fakiri fakirliği ile sınar ve sabrından sorumlu tutar. Mükafat veya ceza, kulların ameline göre değişik olacaktır.

Bazan insan mükellef tutulduğu hususlarda veya fiilen yaptıklarında kusurlu olabilir. O bakımdan karşılık amellere tabi olarak gelir. Kur'an-ı Kerim'de bu ayet-i kerimenin benzeri pek çoktur. Meselâ: "Andolsun sizi sınavacağız, ta ki, sizden kimlerin mücahid, kimlerin sabreden olduğunu ortaya çıkarıncaya kadar; ve biz sizin haberlerinizi açıklayalım." ³⁷

Müslim, Sahih' inde Ebu Said el-Hudrî (r.a.)'den şöyle dediği rivayet edilmektedir: Resulullah (s.a.) buyurdu ki: "Şüphesiz dünya tatlıdır. Muhakkak Allah sizi orada halef (veya halife) kılar da nasıl amel edeceğinize bakar. Dünyaya karşı ihtiyatlı olunuz; kadınlara karşı ihtiyatlı olunuz. Şüphesiz ki İsrail oğullarının karşı karşıya kaldığı ilk fitne kadınlar hususunda olmuştur." ³⁸

Allah Teâlâ'nın insanı halife yarattığına dair bir ayet ile konumuzu bitirelim:

"Sizi dünyada halifeler, yani yöneticiler yapan O'dur. Kim inkâr ederse onun küfrü kendi aleyhinedir. Kâfirlerin inkârı,

³⁷ Muhammed, 47/31.

³⁸

Rableri nezdinde kendilerine gazaptan başka bir şey artırmaz. Kâfirlerin inkârı onların sadece zararlarını fazlalaştırır.”³⁹

Görülüyor ki ırkçılık, yeryüzünde inkarı ve bozgunculuğu çağırın bir sapıklıktır. İlam ile ırkçılık asla yan yana olamaz. Çünkü İslam insan için değer ölçüsünü iman ve ahlak olarak koyarken o ırkı, soyu soppu, dili ve rengi koymuştur. Oysa bu ne ahmaklıktır ki bu özelliklerin hiçbirini de insanın kendisi seçmek durumunda değildir. Beğenmediğini değiştirmek durumunda da değildir. Böyle bir mecburiyet ve mahkumiyetin değer ölçüsü olarak alınmasından daha akla mantığa ters, ehliyet ve liyakata ters ne olabilir ve ırkçılık iddiasından daha komik, daha gülünç ve abes hangi düşünce bulunabilir?

İnsanın Varoluş Amacı

Allah'ın yeryüzünde halifesi olması hasebiyle büyük bir sorumluluk yüklenen insanoğlunun bu durumu Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılmaktadır:

“Biz emaneti göklere, yere, dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten kaçındılar, zira sorumluluğundan korktular, ama onu insan yükledi. İnsan bu emanetin hakkını gözetmediğinden cidden çok zalim, çok cahil bulunuyor.”⁴⁰

Burada geçen emanet: farzlar, yükümlülükler, Allaha itaat, akıl ve düşünme kabiliyeti şeklinde tefsir edilmiştir. Kader sırrı yani Allahın takdirine razı olma, diyenler de vardır. İnsana verilen nefis-benlik de emanetin bir unsurunu teşkil eder. Nefsaniyet de dediğimiz benlik bütün mahluklar içinde yalnız insana verilmiştir. Eğer insandaki nefis-ene-benlik gerçek mahiyetini anlayıp Rabbine

³⁹ Fatır, 39

⁴⁰ Ahzâb, 33/72.

yönelmezse dünyayı zulüm, inkâr ve şirkinin dehşeti ile dolduran bir mahiyete dönüşür. O yüzden insanın dünyada niçin var olduğunu anlaması gerekir.

Bu kadar muazzam yaratılan ve değer verilen insanın başıboş ve serseri bırakılacağını sanmak, insan sorumluluğu ile bağdaşamaz. Bu soru Yüce Yaratıcı tarafından da çok etkili bir biçimde sorulmuştur kendisine:

“İnsan başıboş bırakılacağını mı sanır? Onun aslı, atılan bir meni damlası değil miydi? Sonra ana rahmine tutunan yapışkan bir hücre oldu da, Rabbi onu yaratıp düzenledi. Ondan erkek ve dişi olarak her iki cinsi yarattı. Bütün bunları yapan, ölüleri diriltmeye kadir olmaz olur mu?”⁴¹

Evet, bu dünyada başıboş değiliz. Bir amaç için varız. Allah Teâlâ'nın çizdiği plan şudur; O, yaşadığımız şu dünya hayatında belli bir zaman dilimi içinde bize bir fırsat ve imkan bahşetmiştir. Onun için varız. Onun halifesiyiz. Onun adına iş göreceğiz. Ve bir gün ölecek, sonra tekrar diriltilecek ve bu dünya hayatından hesaba çekileceğiz. İşte bu yüzden şu soruları sık sık kendimize sormalı ve bilincimizi sürekli açık tutmalıyız: Niçin varız? Varoluştan amaç ne? Yeryüzüne geliş gayemiz nedir?

Bu gibi sorulara, filozoflar, düşünürler, beyinlerini çatlatırcasına cevap arar ve bir türlü bulamazken, bulamamanın bunalımını birey, aile ve toplumla beraber yaşarlarken, her müslüman gayet kolay, gayet açık seçik, kesin ve mutmain olarak rahatlıkla şu basit cevabı verir:

“Allah'a ibadet için varız, yine O'na döneceğiz.” “İnna lillah ve inna ileyhi râciûn.”

⁴¹ Kıyamet 36-40.

Çünkü Allah Teala "Cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."⁴² buyurmaktadır.

Evet, insanın yaratılmasından, var edilmesinden asıl amaç, yeryüzüne kendisinin halifesi olarak gönderildiği Allah'ı bilmesi, sevmesi, sayması ve bunların nasıl olacağını anlatan dinini yaşaması ve yaymasıdır. Bir başka ifadeyle Allah Teâlâ'ya iman ve ibadet etmesi, onun emir, yasak ve tavsiyelerinden oluşan dinini, düzenini yaşaması ve yaşatmasıdır. Biz buna "takva" diyoruz. Takva, yani korunma. Yani, Allah Teâlâ'ya iman ve ibadet ederek, emir ve yasaklarını, yani kanunlarını yaşayarak, iyi huylarla süslenip kötü huylardan uzaklaşarak ahlakını güzelleştirip hem bu dünyada, hem de öbür dünyada mutluluğu yakalaması ve bunlar olmasaydı kendisine gelecek olan eza, bela, cefa ve cezadan korunması, kurtulmasıdır. Sorumluluk bilincinin yaşama geçmesi yani.

İnsanın "halife" olması bunu gerektirmektedir.

Bütün bunları yaparken teferruatta başka amaçları da olabilir insanın. Mesela yaşamasına yardımcı olması için dünyayı imar etmesi gibi. Zaten, yeryüzünde bunları gerçekleştirecek kabiliyet ve ehliyyette yaratılan tek varlık da insandır.

Sonuç itibariyle bir "halife" olarak bireysel amacımız yukarda ifade edilen takvayı yakalayarak "takvalı – müttaki" bir Müslüman olmakla beraber, toplum olarak da kendi yurdumuzda Allah'ın ezeli ve ebedi biricik dini olan İslam'ın hayata hakim kılınmasını sağlamaktır. Bu hilafet görevine, yeryüzünde fitne ve fesat çıkaran küfür ve şirki yok etmek, en azından İslam'ı diğer bütün batıl dinlere, ilke ve ideolojilere, nizam ve sistemlere üstün kılmak da dahildir.

⁴² Zâriyât, 51/56.

Sonuç itibariyle insanın yeryüzünde varoluş amacı Allah'a iman, itaat ve ibadettir. İnsan bir “halife” olarak Allah'a kul olmak ve O'nun kanunlarını yeryüzünde yaşamak ve uygulamak üzere verdiği sözü yerine getirme sorumluluğuyla yaratılmıştır.

İnsan Kur'an'da “cahil, aceleci, zalim, zora dayanamayan, nankör, gözü doymaz, şımarık birisi” olarak da açıklamaktadır. Bir imtihan gereğidir bu. İnsanın bu olumsuz yanlarının en bariz olarak açığa çıkan bir biçimi de ırkçılıktır. İrkçilik doğrudan doğruya cahil, aceleci, zalim, zorba, nankör, gözü doymaz, şımarık yanının bir tezahürüdür insanın.

Bu zâfiyetlerine karşılık insan Allah'ın kendisine verdiği irade sayesinde bütün bunlardan sıyrılarak O'nun rızasına ulaşabilir. Bu çabaya “nefisle mücadele”, bunda başarıya götüren usul ve uygulamalara da kısaca “tezkiye” ve “tasfiye” diyoruz. Yani imanı tahkike, güzel ahlakı da kemale erdirme çaba ve gayreti. Akaid, fıkıh ve ahlak ilminin öğrettikleri ile içtenlikle amel ederek rıza-i ilahîye erişmek. Zaten varoluş amacı da o iman ve ahlak ile o rızayı kazanmak değil midir?

İslam'ın İnsan Anlayışı

Buraya kadar verdiğimiz bilgiler içinde ırkçılık adına bir değere rastlayabildik mi? Asla!

Öyleyse ırkçılık kadar insana yapılan bir hakaret de yoktur, olamaz. Çünkü o insanın değerini düşürür, hatta yok eder. İnsanı sıradan bir canlı türüne indirir ırkçılık.

Buraya kadar verilen bilgilerle gördük ki evrenin var edilişinden ve aşamalı bir şekilde, belli bir süre ve evrim içerisinde yaratılmasından⁴³ asıl amaç da, insanın yaratılmasıdır. Bunun için

⁴³ A'raf 54. Fussilet, 9,10

insan, üstün bir kerametle saygın kılınmış, izzet ve şerefe erdirilmiştir. Diğer bütün yaratıklar ona bu dünya hayatında birer yardımcı olarak yaratılmış ve emrine amade kılınmış, istifadesine sunulmuştur.⁴⁴

İnsanın bu üstünlüğü elbette cisminin büyüklüğünden veya gücünden, kuvvetinden değildir. Çünkü öyle olsaydı görüyoruz ki fil, zürafa, deve, gergedan, timsah, öküz vs. gibi hayvanlar bedenen ondan daha büyük ve daha güçlüdür.

Yine onun üstünlüğü, ne yaratılış maddesi olan çamur ve insan tohumunda, ne bedensel duyu, güdü ve yetilerinde, ne de şeklinin, organlarının fevkalade uyumlu, ahenkli, güzel ve yakışıklı oluşundadır.

Belki onun üstünlüğü, Yüce Allah'ın ona has kıldığı ve benliğinin derinliklerine nüfuz ettirdiği bir emirden, bir manadan ötürüdür. Kur'an bunu şöyle belirtmiştir. "Rabbin meleklerle şöyle demişti: Ben çamurdan bir insan yaratacağım. Onu tamamlayıp içine de ruhumdan üflediğim zaman, derhal ona secdeye kapanın."⁴⁵

Yine insanın üstünlüğüne bir başka alamet de, Ulu Allah'ın onun ilk türünü, yani Adem aleyhisselamı bizzat kendi ifadesinde geçtiği gibi, "elleriyle" yaratmasıdır.⁴⁶ Burada Rabbimizin "elleriyle" yaratmasını, "kudretiyle, anasız babasız özel olarak" yaratması olarak anlasak bile, yine de ifade biçiminde insanın özellik ve üstünlüğüne, saygın ve keremli makamına bir işaret buluruz.⁴⁷

⁴⁴ İsra, 70, Tin 4, Bakara,19,29, Lokman, 20

⁴⁵ Sâd, 71-72

⁴⁶ Sâd 75

⁴⁷ Bkz. Sabunî, Sad 75 in tefsiri.

İşte bu yüzden, bütün melekler Allah'ın emrine uyarak ilk insan Hz. Adem'e (as) selamlama secdesinde bulunmuşlardır. Üstelik yapılan bir imtihanda onun kendilerini geçtiğini ayan beyan görmüşlerdir.⁴⁸ Yine, yeryüzünde Allah'ın halifesi olarak yaratılması⁴⁹ ve ilahî emaneti yüklenmesi de,⁵⁰ onun üstünlüğünün sebeplerinden sayılmıştır.

İşte bunu bilmek başlı başına bir saadettir, emniyettir, huzurdur. Mutluluğun kaynakları buralardadır.

Bütün bunların sunduğu saadet şudur; insan biliyor ki Allah Teala katında değerlidir. Bir yeri vardır O'nun yanında ve sevilmektedir. Allah Teala ona çok yakındır. Şah damarından bile, hatta kalbinden, aklından, canından bile yakın. Her ihtiyacını görmekte, her nimetini vermekte, hatta bezletmektedir. Kul ona bir karış yaklaşırsa, Allah Teala bir kulaç yaklaşmakta. Kul O'na yürüyerek gitse, Allah Teala ona koşarak gelmektedir...

İnsan biliyor ki Cebrail başta olmak üzere bütün melekler onu sevmekte, saymakta, yar ve yardımcı olmakta. Ona dua etmekte, destek vermektedir...

İnsan biliyor ki bütün mahlukat onu tanımakta ve ona hizmet etmektedir. Onları kendisine musahhar kılan, kendisini de onları da yaratan Allah Teala'dır. Ve o mahlukat bu hizmeti seve seve yapmaktadır.

Bu ne şeref! Bu ne itibar! Bu ne yüce bir makam!

Nasıl mutlu olmaz bu insan?! Nasıl kul olmaz O ulu Allah Teala'ya?! Nasıl korumaya çalışmaz bu sevgiyi, bu ikramı, bu itibarı, izzet ve şerefi?!

⁴⁸ Bakara, 31,33

⁴⁹ Bakara, 30

⁵⁰ Ahzab 72

Küfür İnsanı Alçaltır

Yukarıda anlattığımız bu üstünlüğün korunması ancak iman ile olacaktır. Yani Allah Teâlâ'nın varlığına, birliğine, uluhiyyet ve hakimiyyetine iman ile O'nun son peygamberi Hz. Muhammed (sav) Efendimizin Allah Teâlâ'nın elçisi olarak O'nun katından getirdiği her habere ayrı ayrı iman ve ikrar etmesi ile olacaktır. Bu imanın tam ve kamil olabilmesi için de O yaratıcının bilinmesi yanında ayrıca O'nun sevilmesi ve sayılması, yani O'na ibadet ve itaat edilmesi de gerçekleşmiş olacaktır. Hatta zarar ve ziyandan kurtuluş için bu iman ve salih amelin yanına bu dini başkalarına da anlatma, tebliğ ve tavsiye etme ve bu uğurda gelecek eza ve cefalara, işkence ve azaplara dayanma, direnme ve devam etme de olacaktır.⁵¹

Yoksa Kur'an-ı Kerîm, "en güzel şekil ve kıvamında"⁵² yaratılan bu insan, varoluş gayesinden uzaklaştığı an, "aşağıların aşağısına" indirilmiş olacağını bildirmiş⁵³ ve "çok büyük ve acı bir azap ile sonsuza kadar cezalandırılacağını ifade etmiştir:

"İnkâra saplanan kafirleri ise ister uyar ister uyarma onlar için birdir, imana gelmezler."⁵⁴

Küfür kelimesinin lügat mânası "örtme"dir, kâfir de "örtten" demektir. Ektiği tohumun üzerini toprakla örttüğünden dolayı çiftçi için de kâfir kelimesi kullanılmıştır. Din dilinde küfür, "hak dinin getirdiği gerçekleri kabul etmemek, onların üstünü örtmek,

⁵¹ Bkz. Asr Suresi 1-3

⁵² Tîn, 4

⁵³ Tîn,5

⁵⁴ Bakara 6. Burada inkâra saplananlardan maksad, Ebu Cehil, Ebu Leheb gibi imana gelmeyeceklerini Allahın bildiği muayyen kâfirlerdir. Bütün kafirler değildir. Zira bu ayetler indiğinde kafir olan çok insan daha sonra iman etmiştir. Bunu çelişki olarak anlamak yanlıştır.

yok saymak"tır. Dilimizdeki "inkâr etmek" tabiri bu mânaya, diğer kelimelerden daha uygun düşmektedir.

Âyetin niteliklerini verdiği "inkâr edenler", hak din karşısındaki olumsuz düşüncelerini ve tutumlarını gizlemeyen, tercihlerim açıkça inançsızlık ve red yönünde kullanan, zaman geçtikçe inkarcılıkla şartlanan, başka düşüncelere ve inançlara, bu arada hak dine kulaklarını, göz ve gönüllerini kapayan kimselerdir. Kulakları, dikkat ve idrakleri ilâhî irşada kapalı olan inkarcılara nasihat ve uyarının fayda vermeyeceği, uyarıların ancak gerçeği arayan ve Allah kelâmını dinleyenler üzerinde etkili olacağı açıktır.

Hız. Peygamber inkarcılarla çok meşgul olmuş, onların İman ehline katılmalarını istemiş, gayretlerinin fayda vermediğini gördükçe de üzölmüştür. Bu sebeple Allah Teâlâ zaman zaman peygamberine iman-küfür gerçeğini anlatarak onu teselli ve teskin edip âdeta şöyle demiştir: "Habîbim! Bütün gayretlerine rağmen onların inkârdan vazgeçip imana gelmemelerinin kusuru sende ve tebliğ ettiğın dinde değildir, kusur kendi irade ve tercihleriyle inkârlarında ısrar eden, kulaklarını hak söze kapalı tutanlardadır. Sen ne kadar uğraşırsan uğraş böyle kâfirler iman etmeyeceklerdir."⁵⁵

"Allah onların kalblerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerine de bir perde inmiştir. Bunların hakkı büyük bir azaptır."⁵⁶

Yüce Allah'ın onların kalpleri ile kulaklarını mühürlemesi ve gözlerine perde çekmesi, uyarıyı umursamamalarına, uyarılmanın ya da uyarılmamanın kendileri için aynı şey haline gelmesine uygun düşen bir ceza türüdür. Sebebine gelince burada sabit ve

⁵⁵ Bkz. Komisyon, Kur'an Yolu, I. 22.

⁵⁶ Bakara 7. Benzer ayetler için bkz. 61,5; 6,110; 4,155.

kesin bir eylemin, yani kalpleri ve kulakları mühürleme ile gözlere perde çekme eyleminin gerisinde beliren katı, hak ve hakikate karşı karanlık ve donmuş bir kalp ve akıl ile karşılaşılıyor olmamızdır.⁵⁷

⁵⁷ Burada “Allah böyle yapıyorsa, kulun suçu ne? Onu niye cezalandırıyor?” gibi cehaletten kaynaklanan ve sık karşılaşılan bir soruya cevap yazalım. Böylece kitap boyunca yazılan ayetlere de doğru bir bakış açısı sunmuş olalım: “Kur’ân-ı Kerîm’de insanların doğru yoldan sapmaları (dalâlet) veya doğ-ru yolu bulmaları (hidayet), iyilik veya kötülük yapmaları, bunlardan birini tercih etmeleri (irade, meşîet); hakikate his, düşünce ve idrak kapılarını kapamaları (mühürleme, perdeleme) sonucunu doğuran fiiller birçok âyette Allah'a nispet edilmekte, Allah'ın onlara böyle yaptığı, yaptırdığı ifade edilmektedir. Allah Teâlâ ilim, hikmet ve adalet sahibi olduğuna göre hem kullarına, onların irade ve etkileri olmadan günah isletmesi, onları doğru yoldan saptırması, kalplerini mühür-lemesi hem de bunlardan dolayı kullarını ayıplaması, cezalandırması düşünülemez.

Ayrıca pek çok âyet ve hadiste kulların iradelerinden, belli alanlarda hürriyete sahip olduklarından ve serbest tercihleriyle yapıp ettiklerinin İyî veya kötü so-nucunu elde edeceklerinden söz edilmektedir. Akıl hükümünü ve naklin (vahiy) rehberliğini birlikte değerlendiren Ehli sünnet âlimleri şöyle bir sonuç çıkarmış-lardır:

Kader Allah'ın ezeldaki bilgisi ve hükmü, kaza ise yaratılmışlar âleminde kaderin icrasıdır, yerini bulması ve uygulanmasıdır. Kulların hür ve serbest bulun-dukları alanda ne yapacaklarını, neyi tercih edeceklerini ezelde bilen Allah Teâlâ, o alanda kader ve kazâsıu bu hür tercihe uygun kılmıştır. Bu düzeni kuran güç ve irade, varlıklara mahiyet ve özelliklerini veren yaratıcıdır. Bu noktadan bakıldığında kulun serbest iradesiyle yaptığı fiiller de dahil olmak üzere her şey O'nun ilim ve iradesine uygun olarak oluşmakta ve gerçekleşmektedir. O istemeseydi kul irade ve tercih sahibi olamazdı; hayrı veya şerri, doğruyu veya yanlış, küfrü veya İmanı tercih edemezdi; kulağını hak davetine açamaz veya tıkayamazdı. Bu anlamda "hidayete erdiren, saptıran, mühürleyen, hayrı veya şerri işleyen Allah'tır." Bu makro düzeyden mikro düzeye inilerek kulun hayatı, idrak ve şuuru içinde olup biten davranışlara bakıldığında, kula ait hürriyet, irade ve tercih ortaya çıkmakta, etkili olmaktadır.

İnsanı yaratan buyurur: "Allah katında, yeryüzündeki yürüyen ve sürünen canlıların en kötüsü, gerçeği akletmeyen sağırılar ve dilsizlerdir."⁵⁸

İnsanlara verilen bilgi edinme ve bilgiden yeni bilgilere ulaşma kabiliyeti doğru kullanıldığı takdirde yaratıcı Allah'ın varlık ve birliğine kolayca ulaşmak mümkündür. Çünkü yerlerde ve

Davranışları değerlendirmeye, aidiyeti tespiti böyle yaklaşıldığında, doğru veya yanlış yola giren, hayır veya şer işleyen, mümin veya kâfir olan, idrakini sınırlayıp karartanın... kulun kendisi olduğu anlaşılmaktadır. Ayet ve hadisler farklı üslûplarla bu iki bakış açısını da dile getirmekte, gerçeğin her iki yönden de görünüşünü vermektedir. Nitekim Nisa sûresinin 155. âyetinde kâfirlerin kalplerinin kılıflanması veya mühürlenmesi, onların irade ve tercihlerini bu yönde kullanmış olmalarına bağlanmıştır. Yûsuf sûresinin 105. âyetinde de kâfirlerin yer ve göklerde mevcut olup Allah'ın varlık ve birliğini gösteren nice delili (âyet) görmemek için yüzlerini çevirip geçtikleri ifade edilmiş, böylece "kalplerin kılıflan-ması ve mühürlenmesi"nin mânâsına, sebebine ve bu oluşta kulun tesirine ışık tutulmuştur. Şu hadîs-İ şerif de konuya bir başka yönden açıklık getirmektedir: "Mümin bir günah işlediğinde onun kalbinde bir nokta oluşturur. Kul tövbe eder, günahı terkeder ve pişmanlık duyarsa kalbinden o lekeyi siler; aksine günaha devam eder ve artırırsa leke de artar, sonunda bütün kalbini kaplar ve kilitler. Allah'ın "Hayır! Doğrusu şudur ki, yapıp ettikleri kalplerini kaplayıp karartmışür"[Mutaffifin 83/14] buyruğundaki "karartma"dan maksat budur.[Tirmizî, "Tefsir", 5; İbn Mace, "Zühd", 29.]

Sonuç olarak insanlara ceza ve azap görmelerini gerektiren günahları işleten, onları buna mecbur barakan Allah değildir. Onlara irade, tercih, güç gibi imkânları ve kabiliyetleri veren Allah'tır. Bunları O'nun rızâsı veya gazabı yönünde kullanan, sarfeden -ki, bu sarfa "kesb" denilmiştir- insandır. Dünyadan göçüp gider-ken insanın elinde ya cennetin anahtarı ya da cehennemin ateşi vardır. Bunları o kesbetmiştir. Dünya hayatı, sermayesi ömür olan bir ticarettir, bunlar da kulun el-de ettiği kazanç veya uğradığı zarardır. [Kur'an Yolu:I/22-24.]

⁵⁸ Enfal, 22.

göklere yaratılan varlık birer ayet ve işaret olarak bu hakikati haykırmaktadır. Kuvve halinde, yani potansiyel olarak insanda mevcut olan bu bilgiye rağmen onun bu bilgilere gözünü kapaması ve Allah'a ortak koşması, O'nu bırakıp başka varlıklara tapınması veya itaat etmesi veya her şeyin kendiliğinden ve bir tesadüf sonucu oluştuğuna inanması "bile bile şirk koşmak ve inkâr etmek" sayılmaktadır. Çünkü bu inanç ve anlayış, bu inkâr ve şirk, insanın fitrat ve tabiatına, potansiyel bilgisine ters düşmektedir. Yani insanlığına ters düşmektedir.

M. es-Sabûnî "Safvetu't Tefasîr" isimli eserinde bu ayetlerin açılımını çok net söylüyor: "Yaratıkların ve yeryüzünde yürüyen hayvanların en kötüsü, hakkı işitmeyen sağır ve hakkı söylemeyen dilsizlerdir. Bunlar, kişinin hayırla şerri birbirinden ayırma gücü olan akli kaybedenleridir. Bu âyet, Abdüddar oğullarından bir grup hakkında inmiştir. Onlar: "Biz, Muhammed'in getirdiklerine karşı sağır ve dilsiz" diyor ve Ebu Cehil ile birlikte Rasulullah'a karşı savaşmaya yöneliyorlardı. Âyet, kâfirlerin köpekten, domuzdan ve eşekten daha kötü olduklarını bildirmek suretiyle onları son derece şiddetle yermektedir. Çünkü onlar duyu organlarından istifade etmediler. Böylece her adîden daha âdi oldular."

Bunu söyleyen, insanı yaratan Yüce Yaratıcıdır ve onun sözünü beğenmemek veya çirkin görmek insanı Müslüman ise de dinden çıkarır. Ama aldığı cahili eğitimle Batı Kültürü ile yetişmiş nice maddeci düşünce zebunu sözde Müslümanlar, bu ayete hayretle bakarak, manasını kabul edilemez aşırılıkta bulurlar. Onlar bu kafa yapılarıyla nerdeyse Müslümanlar için dedikleri "fundamentalist, kökten dinci, aşırı dinci" suçlamalarını Allah Teala için dahi diyeceklerdir, neüzü billah.

Oysa bu küfür, Allah Teâlâ'nın bütün açıklamalarına ve onca ayet ve mucizelerine rağmen hala iman etmeyerek Peygamber'e sırt çevirip emirlerine burun kıvrırmak, değerlendirme yeteneğini kaybetmemiş bir kalbi ve düşünen bir aklı bulunan herhangi bir insanın yeltenemeyeceği çok çirkin bir davranış olacaktır.

Bu noktada "canlılar" deyimini de tam da yerine oturmaktadır. Ayette geçen "ed-devvab", "yürüyen ve sürünen canlılar" demektir ve insanları da kapsamaktadır. Çünkü insanlar da yeryüzünde kimildarlar, yürür ve yer değiştirirler. Ancak bu deyim genellikle hayvanlar için kullanılır. Aşağılama anlamı da buradan kaynaklanmaktadır zaten.

Bu deyim bu şekilde belirsiz bırakılması daha bir genellik kazanıyor ve "düşünmeyen, gerçeği kavramayan sağır ve dilsizler" grubuna hayvanlık kisvesini giydiriyor. Bu anlam, duygu ve düşüncede bu şekilde canlanıyor. Hiç kuşku yok, onlar böyledirler de. Bu anlamda onlar hayvandırlar. Hatta hayvanların en kötüsüdürler. Çünkü hayvanların kulakları var, ancak sadece birtakım anlaşılmasız sesler işitirler. Dilleri var, ama anlaşılır sesler çıkaramazlar. Ne var ki, hayvanlar, zorunlu yaşayışlarına ilişkin durumlarda fitratları yardımıyla kendileri için doğru olan yolu takip ederler. Ama şu 'hayvanlar', hiçbir yararını görmedikleri kavrama yeteneklerine dayanmaktadırlar. Evet, onlar kesinlikle canlıların en kötüleridirler:

"Allah katında canlıların en kötüsü düşünmeyen, gerçeği kavramayan sağır ve dilsizlerdir."⁵⁹

Dahası var: "Biz cehennem için cinlerden ve insanlardan öyle kimseler yarattık ki onların kalbleri vardır ama bu kalblerle idrâk etmezler, gözleri vardır onlarla görmezler, kulakları vardır

⁵⁹ Enfal 22. Ayetlerin tefsirinde Seyyit Kutub'un ifadelerinin özetidir.

onlarla işitmezler. Hasılı onlar hayvanlar gibi, hatta onlardan da şaşkındırlar. İşte asıl gafil olanlar onlardır.”⁶⁰

İnsan için acı ifadeler. Acı, ama haklı. Çünkü Onlar kendilerine verilmiş bulunan kalplerini, peygamberlerin misyonlarında hazır bulunan ve açık tutulan kalplerin aydınlanmış sağduyularını kavrayabilecekleri delillerine açmış değillerdir. Allah'ın bu evrendeki ayetlerini görmek için gözlerini açmamışlardır. Yüce Allah'ın okunan ayetlerini dinlemek için onlara kulak vermemişlerdir. Onlar kendilerine verilmiş bulunan bu cihazları boş vermişler ve onları gereği gibi kullanmamışlardı. Gaflet içinde ve düşünmeden yaşayıp gitmişlerdir.

Buradaki kalp, göz ve kulak kelimeleri, aslında duyma, hissetme, algılama, düşünme, kavrama, bilme gibi insanı bilgiye, tefekküre ve imana götüren temel insanî yetenekleri ifade etmektedir. Nitekim, "kavrama" kelimesiyle çevirilen “fıkıh” da sıradan bir bilmeden ziyade "bir şeyin mahiyetini temelden ve doğru olarak anlayıp kavramak" demektir.

Kur'ân-ı Kerîm'de insanın akıl sahibi, düşünen ve bilen bir varlık olmasına büyük Önem verilmiş, her vesile ile insanın bu yönü harekete geçirilmeye, yararlı ve verimli kılınmaya çalışılmıştır. Kur'an'da akıl kelimesi isim olarak geçmemekle beraber -hepsi de "akletme, aklını kullanma, düşünüp taşınma" anlamında olmak üzere- çeşitti fiil kalıplarıyla kırk dokuz âyette bu kavram tekrar edilmiştir. Yüzlerce âyette geçen kalb (çoğulu kulûb) kelimesiyle birlikte fuâd (çoğulu ef'ide), lûb (çoğulu elbâb), basiret (çoğulu basâir) kelimeleri de düşünme ve bilme melekelerini ifade eder. Ayrıca nazar, re'y, tedebbür, tefekkür, i'tibar, zikir ve tezekkür masdarından fiillerle yine insanın zihnî

⁶⁰ A'raf, 179. Benzer ayetler için bkz. 46,26; 2,18; 8,23; 22,46; 2,171

melekelerini doğru ve verimli bir şekilde kullanmasının gerekliliği sık sık vurgulanmıştır.

Bu âyetlerde daha çok insanın derunî, vicdanî âlemine ve gönül dünyasına hitap edilerek insanoğlu, en basitinden en kompleksine, en somutundan en soyutuna kadar kendisini kuşatan bütün varlıklar üzerinde; keza insanlığın var oluşundan akıbetinin ne olacağına varıncaya kadar olmuş ve olacak şeyler üzerinde düşünüp taşınmaya ve bunlardan dersler çıkarmaya çağırılmıştır. Fakat -konumuz olan âyet-i kerîmede de belirtildiği gibi- Allah'tan insanlara gerçekleri, iyilik ve güzellikleri görme, işitme, anlayıp kavrama yeteneklerini vermiş olmasına rağmen öyleleri vardır ki onlar bu yeteneklerini yaratılış amacına uygun bir şekilde ve doğru olarak kullanmazlar; bu sebeple de cehenneme atılmaları sonucunu doğuracak olan yanlış inançlara sapar, kötü işler yaparlar. Âyet birinci derecede Hz. Peygamber'in ilk muhatapları olan müşrikleri tehdit etmekle birlikte evrensel anlam ve uyarılar da içermektedir.

Bu sebepledir ki, âyette söz konusu yeteneklerini doğru kullanmayanlar hayvan sürülerine benzetilmiş, hatta onlardan daha şaşkın, daha akılsız oldukları bildirilmiştir. Zira hayvanların da duyu araçları olmakla birlikte duyu verilerini kullanarak bunlardan bilgi üretme, hükümler çıkarma, bilinenlerden yola çıkarak bilinmeyenlere ulaşma gibi aklî ve zihinsel faaliyetler gösterme ve sonuçta zihnini doğru bilgi ve inançlarla ve hayatını güzel davranışlarla süsleme imkânları bulunmamaktadır.

Böyle bir imkâna sahip olarak yaratıldıkları halde, bu imkânı doğru ve yerinde kullanmayan insanlar âyette hayvanlardan daha akılsız olarak nitelenmiştir. Eğer insanın dinî hayatını ve değerler dünyasını ilgilendiren görüş, düşünce ve inancı, ahlâkı, tutum ve

davranışları hayvanlarla ortak yanını oluşturan aşağı duygu ve tutkularının tesiriyle yön değiştirmeye başlamışsa, artık bu insan aklının kontrolünden çıkmış, güdülerinin hâkimiyetine girmiştir. Böyle bir insan artık fiilen diğer canlılardan daha aşağı bir duruma düşmüş, gerçek mutluluk ve kurtuluş sebeplerinden uzaklaşarak gaflet ve dalâlete sapmış demektir.

Kur'ân-ı Kerîm'in çeşitli vesilelerle bize bildirdiğine göre yüce Allah, böyle bir durumdan korunmaları için insanlara inanç ve amel dünyasını belirlemek üzere başlıca iki imkân vermiştir: Akıl ve vahiy.⁶¹

İnsan kendine bahşedilen bu nimetleri kullanmazsa geriye ne kalır? "Onlar hayvanlar gibidirler. Hatta hayvanlardan da daha aşağı, akılsız ve sapıktırlar. Onlar gaflet içindedirler."

Bunlar etraflarını kuşatan Allah'ın evrendeki ve hayattaki ayetlerini umursamamışlardır. Kendilerinin ve başkalarının başından geçen olaylardan habersiz yaşamışlar ve bu olaylardaki Allah'ın gücünü kudretini görmemişlerdir. İşte bunlar hayvan gibidirler. Hatta onlardan da daha sapıktırlar. Çünkü hayvanların doğuştan gelen yol gösterici içgüdüleri vardır. Cinler ve insanlar ise, anlayışlı bir kalp ile, görebilen bir göz ile ve derleyebilen bir kulak ile donatılmışlardır. Onlar gerçeği kavramak için kalplerini, gözlerini ve kulaklarını açmadıklarından, hayatın önünden aldırmadan geçip kalplerini onun asıl anlamını ve amacını kavramak için kullanmadıklarından, gözleri hayatın manzaralarını ve gerçeklerini görmediğinden, kulakları hayatın duygularını ve mesajlarını derleyip toplamadığından, değerlendirmedeğinden... evet, işte bu sebepten bu durumda onlar, sadece yönlendirici

⁶¹ Bkz. Kur'an Yolu, II. 493-495.

fitratlarından kaynaklanan içgüdüleri ile başbaşa bırakılan hayvanlardan daha sapıktırlar!⁶²

Sonra da onlar cehennem yakıtı olurlar!

Allah'ın lanet ve ilencine uğrayan bu "güya insanlar", bu "meczâî insanlar"⁶³, yeryüzünde "alçakça" yaşamaya mahkum edilmiştir.⁶⁴

Kafirlerin değeri hakkında Kur'an-ı Kerim'in yüzlerce ayetini sıralamak isterdik. Ama bu bilineni tekrar olarak kitabın hacmini büyütür diye endişe ettik. Yine de bu açıdan onları söz konusu eden ayetlerin bazılarının içeriğini ifade etmede fayda olabilir. Kafirler Allah Teâlâ'nın katında değersizdirler, çünkü, onca ayet ve mucizelere rağmen Allah Teâlâ'ya ve ayetlerine, ayetlerin anlattığı dine, iman esaslarına, ibadet ve şeriata iman etmezler. Peygamberleri tanımazlar. Şeytana dostturlar. Dine ve dindarlara düşmandırlar. Nankördürler. Dünyaya düşkündürler. Yaratıkların en kötüleridir. Hayırlı işleri boşa çıkmıştır. Dünyada ve ahirette azap görürler. Bu konularla ilgili ayetleri gerek Kur'an fihristlerinden, gerek Kur'an aramalarından çok rahat bulabiliriz.

İşte ırkçılık Allah Teâlâ'nın konuyla ilgili yüzlerce ayetlerini inkar ile onlara kör ve sağır kesilmektir. Aklını ve kalbini kullanmamaktır. İşte bu büyük bir düşüştür insan için. Allah Teâlâ'nın katında bir düşüş, melekler ve cümle mahlukat karşısında korkunç bir değer kaybediştir ırkçılık. İnsanın bir anda hayvan ve haşere seviyesine inmesidir ırkçılık. İnsanın kendine bundan büyük yapabileceği bir kötülük ve ihanet olamaz.

⁶² Bkz. Fi Zilal, ilgili ayetin tefsiri.

⁶³ Abese, 18

⁶⁴ Tevbe, 29,

İşte böylece insanın şeytanlaşmasıdır ırkçılık. Onunla beraber makamdan kovulması, rahmetten uzaklaştırılması ve cehennemde ebediyyen yanarak azap çekmesidir ırkçılık.

Şuvaziyete bakın ki ırkçılar da kendisi gibi kimi ırkları, sırf kendi ırklarından değildir diye aşağılayarak kendilerine denk ve eşit görmemişlerdir. Kendilerinden olmayanları insan yerine koymayarak onlara hayvan muamelesi yapmışlardır. Oysa hilkatte ve hukuk önünde insanlar doğuştan eşittir.

İnsanlar Eşit Yaratılmıştır

Çıplak gerçek şudur; ilk insan topraktan, çamurdan yaratılmış ve kendisine Yaratıcı tarafından ruh üflenmiş Hz. Adem'dir. Sonra ondan eşi Hz. Havva yaratılmıştır. Sonra bu ikisinin izdivacından insan nesli türemiştir.

İnsanlar çoğalınca ayrı coğrafyalara dağılmış, ayrı iklimlerde renkleri değişmiş ve ayrı dilleri konuşarak anlaşır olmuşlardır. Bu insanlar için Allah Teâlâ'nın verdiği ilmin, marifetin ve becerinin belgesidir. Asla ayrılık ve üstünlük sebebi değillerdir.

Allah Teala zaman içinde bütün bir insanlığa peygamberler göndermiştir. Bu bakımdan eşitlik devam etmiştir. Üstelik her peygamber kendi kavmine gelmiş, kendi diliyle anlatmıştır iman hakikatlerini. Her ırk ve her dil ilahî mesajı sunan elçiler ile bereketlenmiştir. Bu yüzden de insanlar eşittir. Yani insan için asıl olan hep eşitliktir.

Doğuştan bir üstünlük iddiası olan ırkçılık, insan haysiyet ve şerefine yapılan en büyük saldırı, en büyük düşmanlık, en büyük zulümdür ve çok acılara sebep olmuştur. Bu yüzden ırkçılık hem din tarafından, hem de selim akıl tarafından hep lanetlenmiştir.

Yukarıda insanların nasıl kabile ve boylara, soylara, kavimlere bölündüğünü, bunun amacının tanışmak ve birbirinden ilim, sanat, marifet, ticaret gibi her alanda yardımlaşma olduğunu, üstünlüğün Allah Teâlâ'nın katında ancak "takva" ile olduğunu "Kavimler Kabileler Milletler" başlığı altında yazmıştık. Şimdi bu konuyu biraz daha açalım isterseniz.

Üstünlük Takva İledir

İrkçilik konusunda bizim için bir mihver olan ayet vardır. Dönüp dolaşip o ayeti tekrar yazmak veya hatırlatmak durumunda kalıyoruz. Bu ayet, Hucurat Suresi 13. Ayettir:

"Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır. Şüphesiz Allah bilendir, her şeyden haberdardır."

Bu ayetten açıkça anlaşıldığı gibi Hz. Âdem ve Havva'dan çoğalan insanlar, yeryüzünde çeşitli renk ve dilde irili ufaklı topluluklar oluşturmuşlardır. Küçükten büyüğe, kabileden milletlere varıncaya kadar farklılık gösteren bu oluşumun temel sebebinin kitlelerin birbirini tanıyıp, anlaşmak ve kaynaşmak olduğu anlaşılmaktadır. Yani soy-sopla övünmek yerine, birleşip bütünleşmek öngörülmüştür. Bir üstünlük varsa, o da insanlar katında değil, hukuk önünde değil, sosyal hayatta değil, Allah katındadır ve o da "takva" iledir. İnsanlar dünya hayatında ve hukuk önünde eşittirler.

Bu ayet kadar insanlığı birleştirici, kaynaştırıcı başka bir inanç, felsefe, kanun var mıdır? Bu ayetler nazara alındığında Birleşmiş Milletleri Bakanlar Kurulu sayabileceğimiz bir dünya devleti kurulması işten değildir. İnsanı ikna ile bu birlik ve

bütünlüğe hazırlayıcı bu Rabbin ayeti ne kadar yol göstericidir. Davet çok açık:

Ey değişik ırk ve renkten olan ve kabile ve halklara bölünmüş insanlar... Gerçekten sizler bir tek köktensiniz. O halde, parça parça olup birbirinizle çatışmayınız, dağılmayınız, birbirinizle çekişmeyiniz, birbirinizden ayrılıp gitmeyiniz. Sizleri halklar ve kabileler halinde yaratmasındaki amacı iyi biliniz. Bu amaç birbirinizin gırtlığına sarılma ve birbirinizle çatışma değildir. Bu amaç, sizin birbirinizle tanışmanız ve kaynaşmanızdır... Dillerin ve renklerin farklı oluşu, huy ve ahlâkların çeşit çeşit olması, kabiliyet ve yeteneklerin değişik değişik olması çekişme ve ayrılığı gerektiren bir ayrılık değildir. Aksine, tüm yükümlülükleri yerine getirmek ve bütün ihtiyaçları gidermek için yardımlaşmayı gerektiren bir unsurdur. Rengin, ırkın, dilin, vatanın ve bu değerlerden başka diğerlerinin yüce Allah'ın ölçüsünde hesaba katılacak bir değerleri yoktur.

Ortada ancak ve ancak tüm değerlerin kendisi ile belirlendiği ve insanların üstün olup olmadıklarının kendisi ile bilindiği bir tek ölçü vardır. Bu ölçü: "Allah yanında en üstün olanınız O'ndan en çok korkmanızdır" Ölçüsüdür... Gerçekten üstün, saygın, şerefli, haysiyetli ve kıymetli insan, Allah katında böyle olmalıdır. Yüce Allah sizi bilerek ve tanıyarak kendi ölçü ve değerleri ile tartar. "Allah bilendir, haber alandır." Ölçüleri ve değerlendirmeleri tamdır, çünkü bilgi almada bir eksikliği yoktur.

İşte böylece bütün farklar ve tüm diğer değerler, değerini kaybeder, düşer ve tek bir ölçü ve tek bir değerle yükselir.

İşte böylece yeryüzündeki bütün çatışma ve düşmanlık sebepleri kaybolur, silinir. Çünkü insanların üzerine titreyip sıkıca yapıştığı ve değer verdiği bütün yeryüzü değerleri işte böylece

önemsizleştirilir. Sonra insanların birbiri ile kaynaşması ve yardımlaşması için apaçık ve muazzam bir sebep belirir. Yüce Allah'ın herkesin ilahı olması ve hepsini bir tek kökten yaratmış bulunması.

Bu beliren sebebin yanısıra, altında yer almak için herkesin birbiri ile yarıştığı bir tek sancak yükseliyor: Bu da yüce Allah adına yükselen takva sancağıdır. İslam'ın insanlığı ırkçılık taassubunun bölgecilik, kabilecilik ve aile taassubunun belalarından kurtarmak için diktiği sancak budur. Bu taassupların hepsi çeşitli boyalara girse de, çeşit çeşit isim olsa da sonuçta Allah Teâlâ'nın emrinden çıkma anlamında cahiliyetten kaynaklanmıştır ve ona bağlıdır. Bunların tümü İslam'dan soyutlanmış, onunla ilgisi olmayan cahiliye tutkularıdır. İslam'ın kaldırmadığı her sancak, batılın sancağıdır. Bu ister ırkçılık, milliyetçilik sancağı olsun, isterse de imandan uzak, seküler, maddeci bir vatan, bir aile ve aşiret sancağı olsun... Bütün bunlar İslam'ın tanımadığı sahte sancaklardır.

Resulullah (sav) Efendimiz çok sık hatırlatır: "Hepiniz Hz. Adem'in çocuklarıdır. Hz. Adem de topraktan yaratılmıştır. İnsanlar ataları ile övünmeyi bıraksınlar yoksa, yüce Allah'ın katında pislik böceğinden daha değersiz hale gelirler."

Başka bir hadiste de Resulullah (sav) cahiliyet taassubunu yasaklayarak "Bırakın onu, o iğrenç bir leştir" buyurur.

İbn Abbas (r.hanhuma) şöyle demiştir:

- Şu ayet ile amel eden bir kimseyi göremiyorum: "Ey insanlar, gerçekten Biz sizi, bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi halklar ve kabi-leler (şeklinde) kıldık. Şüphesiz, Allah katında sizin en üstün (kerim) olanınız, (ırk

ya da soyca değil) takvaca en ileride olanınızdır. Şüphesiz Allah, bilendir, haber alandır."⁶⁵

İnsan, insana:

- Ben, senden daha iyiyim, diyor. Halbuki insan, Allah'tan korkmakla (muttaki olmakla) ancak başkasından daha iyi olur."⁶⁶

Yine İbn Abbas (r.anhuma) şöyle demiştir:

- Kerim kimi sayıyorsunuz? Allah, Kerim olanı beyan edip: Şüphesiz, Allah katında sizin en üstün (kerim) olanınız, (ırk ya da soyca değil) takvaca en ileride olanınızdır." (Hucurât, 49/13) buyurmuştur. Hasebi ne sayıyorsunuz? Haseb bakımından en üstününüz, ahlâkça en güzel olanınızdır."⁶⁷

Hangi ırktan, hangi renkten, hangi dil ve hangi bölgeden olursa olsun Allah katında en üstün olan insanın, katıksız iman sahibi ve salih amel işleyen muttaki kul olduğunu beyan buyuran ayet-i kerimenin nüzûl sebebi için bazı olaylar anlatılmıştır. Biz Bedrettin Çetiner'in "Esbab-ı Nüzul" adlı eserinden bunları iktibas edelim:

a)İbn Abbâs der ki: Sabit ibn Kays ve biraz önce geçen hadisede⁶⁸ kendisine yer açmayan adam hakkındaki sözü

⁶⁵ Hucurât, 49/13

⁶⁶ Buhârî, Edebü'l-Müfred, B.400, Hbr.898

⁶⁷ Buhârî, Edebü'l-Müfred, B.400, Hbr.899.

⁶⁸ Hadise şöyledir: "Sabit ibn Kays ibn Şemmâs hakkında nazil olduğunu söyler. Ona göre âyetin inişine sebep olan hadise şöyle olmuştur: Sabit ibn Kays ibn Şemmâs'ın kulakları ağır duyardı. Rasûlullah (sa)'ın meclisine geldiğinde ona yer açarlar, o da gider Hz. Peygamber (sa)'ın yanına otururdu. Bir gün meclise biraz geç geldi. İnsanlar Hz. Peygamber (sa)'ın meclisindeki yerlerini almışlardı. İnsanların omuzlarına basarak ilerlemeye çalıştı, bir yandan da "yer açın, yer açın." diyordu. Bir adam: "Mecliste olanlara eziyet verdin, otur." dedi. Sabit kızgın bir şekilde oturdu. Ona oturmasını söyleyen adam için iğneli bir sesle: "Bu da kim?" dedi. Adam: "Ben filancaym." dedi. Sabit: Falanca kadının oğlu mu?!"

sebebiyle nazil olmuştur. O hadisede Rasûl-i Ekrem: "Biraz önce kadını zikreden, birisini annesine nisbet eden kimdir?" buyurdular. Sabit kalkıp: "Benim ey Allah'ın elçisi." dedi. Allah'ın Rasûlü (sa): "Mecliste olanların yüzlerine bak." buyurdular, o da baktı. "Ne gördün ey Sabit?" diye sordular, "Beyaz, kırmızı ve siyah yüzler gördüm." dedi. "İşte sen onlardan ancak din ve takva bakımından üstün olabilirsin." buyurdular da Allah Tealâ bu âyet-i kerimeyi indirdi.

b) Mukatil de şöyle anlatıyor: Mekke'nin fethi günü Hz. Peygamber (sa), Bilâl'e Ka'be'nin üstüne çıkıp ezan okumasını emretmişti.

Attâb ibn Esîd ibn Ebi'l-îys: "Allah'a hamdolsun ki babam daha önceden öldü de bugünü görmedi." dedi.

el-Hâris ibn Hişâm da: "Muhammed, müezzin olarak şu kara kargadan başkasını bulamamış mı?" dedi.

Süheyl ibn Amr da: "Allah bir şeyi diledi mi onu değiştirir." dedi.

Ebu Süfyân ise: "Ben bir şey söylemeyeceğim. Çünkü ona semânın Rabbinin bunları haber vermesinden korkarım." dedi.

Cibrîl, Hz. Peygamber (sa)'e gelerek onların söylediklerini haber verdi ve Hz. Peygamber (sa) onları çağırıp ne söylediklerini sordu. Konuştuklarını ikrarla kabul ettiler ve bunun üzerine Allah Tealâ bu âyet-i kerimeyi indirerek soy soplâ, mal ve mülkün çokluğuyla birbirlerine karşı övünmekten ve fakirlerle alay etmekten onları menetti. Kurtubî de bu hadiseyi İbn Abbâs'tan rivayetle zikretmiştir.

diye câhiliye devrinde ayıplanan bir kadın olan annesine nisbetle sordu. Adam da utanarak başını yere eğdi ve işte bunun üzerine Allah Tealâ bu âyet-i kerimeyi indirdi."

c) Vâhidî'nin Yezîd ibnu's-Şuhayr'dan rivayet ettiği bir hadis ise şöyledir: Allah'ın Rasûlü (sa) bir gün Medine-i Münevvere'deki çarşılarından birisine uğradı. Çarşıda siyahî bir köle mezatla satılıyordu. Köle: "Beni alacak olana bir şartım var." diyordu. Alıcılardan birisi: "Nedir o şart?" diye sordu. Köle: "Benim, Rasûlullah'ın arkasında farz namazlarımı kılmamı engellemeyecek." dedi ve o adam bu şartı kabul ederek o köleyi satın aldı. Rasûlullah (sa) o köleyi hep farz namazlarda görürdü.

Bir gün yine bakındı ve o köleyi göremedi. Sahibine:

- "Kölen nerede?" diye sordu. Adam:

- "Ey Allah'ın Rasûlü, o hummaya yakalandı." dedi. Rasûl-i Ekrem ashabına:

- "Kalkın onu ziyarete gidelim." buyurdular; ashabı O'nunla birlikte kalktılar ve gidip geçmiş olsun ziyaretinde bulundular. Birkaç gün sonra o kölenin sahibine:

- "Kölenin hali nicedir?" diye sordular. Adam:

- "Ey Allah'ın elçisi, onun ölümü yakındır." deyince Efendimiz (sa) kalkıp kölenin yanına gittiler ve o ölüm halindeyken yanına girdiler. Köle o sırada vefat edince onun teçhiz ve tekfinini Rasûlullah (sa) üstlendi ve götürüp defnetti.

Ashabı bu durumu garipsediler. Muhacirler: "Biz, vatanımızı mallarımızı, ailemizi terkedip buraya galedik; hiçbirimiz Rasûlullah'tan şu kölenin gördüğü muameleyi hayatında, hastalığında ve ölümünde görmedi." dediler.

Ansar: "O'nu barındırdık, yardım ettik ve mallarımızla onu destekledik ama habeşli bir köleyi bize tercih etti." dediler. İşte bunun üzerine bu âyet-i kerime nazil oldu.

d) İbn Asâkir'in Mübhemât'ında zirettiğine göre bu âyet-i kerime Ebu Hind hakkında nazil olmuştur. Rasûlullah (sa), Beyaza

oğullarına onu, kadınlarından birisiyle evlendirmelerini emretmişti. Onlar da: "Ey Allah'ın elçisi, kızlarımızı kölelerimizle mi evlendireceğiz?" demişler ve işte bunun üzerine bu âyet-i kerime nazil olmuş."

Ayet-i kerimenin iniş sebebinden de anlaşıldığı gibi asıl olan, katıksız iman ve salih amel sonucu erilen takvadır... İslâm'ı, bir hayat nizamı olarak kabul edip iman edilmesi gerekli olan ilkelere inanan kavimler, aşiretler ve kabileler, mü'min Müslüman olduktan sonra iman ve İslâm kardeşi olduklarına inanırlar... Aynı ırktan ayrı renkten ve ayrı dilden olmaları, kan ve toprak bağı olarak aynı olmamaları, onların iman ve İslâm, kardeşliklerini engelleyici değildir... İman kardeşi olan ayrı kavimlerin, renklerin ve dillerin mensubları, iman ve İslâm bakımından birbirine eşit olurlar. Kavimlerinden, ırk, renk ve dillerinden dolayı bir-birlerine herhangi bir üstünlükleri söz konusu olmaz! Üstünlük, Allah katında, katıksız iman ile salih amel işleyerek takva sahibi olanlara aiddir. Muttaki olanlar, hangi ırkın, hangi rengin, hangi dilin ve hangi ülkenin mü'minleri olursa olsunlar onlar, katıksız imanları ile yaptıkları salih ameller sonucu ulaştıkları takva ile diğer mü'minlerden ileriye geçmişlerdir. Allah katında, diğerlerinden daha kıymetli ve üstün olmuşlardır.

Müslüman olmuş kavimler, birbirleriyle sağlam din bağıyla bağlanmış ve kan bağından çok daha kıymetli, çok daha sağlam olan iman bağı ortaya çıkmış, böylece İslâm kardeşliği oluşmuştur.

Ebu Hüreyre (r.a.)'dan: Rasulullah (s.a.s.)'e:

- İnsanların en keremi (üstünü) kimdir?

Rasulullah (s.a.s.):

- "Allah'a en takvalı olanlardır." buyurdular.⁶⁹

⁶⁹ Buhârî, Kitabu'l-Enbiya, B.21, Hds.57. Sahih-i Müslim,

Semüre (r.a.)'dan: Rasulullah (s.a.s.) şöyle buyurdu:

- "Haseb, servet ve soyluluk, takvadadır."⁷⁰

Rasulullah (s.a.s.) Efendimiz, ümmetinin içinde muttaki mü'minleri "Ehl-i Beyt"inden saymış ve onları yakın dostlar edinmiştir. Muttaki mü'minler, Arap kavminden de olur, Arap olmayan kavimlerden de. Hangi ırk, renk ve dilden olursa olsun, değil mi ki, mü'mindir, değil mi ki, muttaki müslümandır, o yüce şahsiyet, Rasulullah (s.a.s.)'in Ehl-i Beyt'inden ve yakın dostlarındandır.

Abdullah İbn Ömer (r.anhuma)'dan: Rasulullah (s.a.s.) şöyle

buyurdu :

- "Gerçekten benim dostlarım muttakilerdir."⁷¹

Enes b. Melik (r.a.)'dan: Rasulullah (s.a.s.)'e:

- Muhammed'in Ehl-i Beyt'i kimlerdir? diye soruldu.

Rasulullah (s.a.s.) :

- "Bütün muttakiler." Buyurdu ve:

"Onun dostları muttakilerdir." (Enfal, 8/34) ayetini okudu.⁷²

Enes (r.a.)'dan: Rasulullah (s.a.s.) şöyle buyurdu:

- "Her takva sahibi kimse, Muhammed'in Ehl-i Beyt'indedir."⁷³

Kitabu'l-Fedail, B.44, Hds.168.

⁷⁰ Sünen-i Tirmizî, Kitabu Tefsiri'l-Kur'ân, B.49, Hds.3487.

⁷¹ Sünen-i Ebu Davud, Kitabu'l-Fiten, B.1, Hds.4242. İmam Buhârî, Edebü'l-Müfred, B.400, Hds.897. Beyhâkî, Kitabu'z-Zühd, Sh.97, Hds.196-197.

⁷² Taberânî, Mu'cemu's-Sağır, C.1, Sh.310, Hds.219. Kadı İyaz, Şifa-ı Şerif,

Çev. Suat Cebeci, Ank.1992, Sh.366.

⁷³ İmam Suyutî, A.g.e., C.1, Sh.28, Hds.10 (15). Taberânî, Mu'cemu'l-

Amr İbnu'l-As (r.a.) anlatıyor: Ben, Rasulullah (s.a.s.)'den gizli değil, açık olarak şöyle buyururken işttim:

- "Ebu filanın ailesi, benim velilerim değildir. Benim velim (dostum), ancak Allah'dır ve salih mü'minlerdir."⁷⁴

Tıybî (r.a.) şunları söylemiştir: "Hadisin mânâsı: Ben, hiçbir kimseye akrabalık sebebiyle muvâlât ve dostlukta bulunmam. Ben, ancak Allah'ı severim. Çünkü O'nun kulları üzerine vacib olan bir hakkı vardır. Salih mü'minleri de, Allah rızası için severim. Sevdiklerime, iman ve salâhlarından dolayı muvâlât eylerim. Bu hususta akrabam olup olmamaları mevzu bahis değildir. Şu kadar var ki, akrabamın akrabalık haklarına da riâyet eylerim."⁷⁵

Ebu Hüreyre (r.a.)'dan: Rasulullah (s.a.s.) şöyle buyurdu:

- "Soy temizliği bakımından nesebler birbirine yakın olmasa bile, kıyamet günü benim velilerim (dostlarım) takva sahibi olanlardır."⁷⁶

Abdurrahman, Haşimoğullarından birisinin:

- Ben, Rasulullah (s.a.s.)'e insanların en yakınıym, dediğini işitmiş de şöyle demiş:

Ev-sattan. Abdu'r-Ravf el-Münâvî, Feyzu'l-Kadir Şerhu Camiu's Sağir, C.1, Sh.55-56, Hds.15. Tahkik: "Taberânî Mu'cemu's-Sağir, Hakim, Tarih ve Beyhakî rivayet eder. İbn Hacer ve Sehavî, hadis için zâif demişlerdir.

⁷⁴ Buhârî, Kitabu'l-Edeb, B.14, Hds.19. Sahih-i Müslim, Kitabu'l-İman, B.93, Hds.366.

⁷⁵ Ahmed Davudoğlu, a.g.e., II, 248.

⁷⁶ Buhârî, Edebü'l-Müfred, B.400, Hds.897.

- Senden bir başkası, O'na senden daha yakın ve layıktır. Senin O'na yakınlığın, sadece O'nun nesebinden olman nedeniyledir.⁷⁷

Önderimiz Rasulullah (s.a.s.)'in, Ehl-i Beyt'inden ve yakın dostlarından kabul etmiş olduğu, "O, bendendir, ben, ondanım" dediği şahsiyetlerin durumuna bakıldığında şu hakikat görülür: Bu şahsiyetler, katıksız iman etmişler, malları ve canlarıyla Allah yolunda cihad eyleyerek, her türlü zulme ve zalime karşı durmuşlardır. Kimden gelirse gelsin asla zulmü kabul etmemiş ve kim olursa olsun zalime karşı en sert tavrı sergilemişlerdir. Onlar, adaletten, barıştan, sevgiden, dostluk ve kardeşlikten yanadırlar... Onlar muttaki müslümanlardırlar.

Ebu Berze (r.a.) anlatıyor:Rasulullah (s.a.s.) gazalarından birinde bulunuyormuş. Derken Allah, kendisine ganimet vermiş ve ashabına:

- "Bir kaybınız var mı?" diye sormuş. Ashab:
- Evet, filan, filan ve filan (aranmaktadır), demişler.

Sonra (yine):

- "Bir kaybınız var mı?" diye sormuş.
- Evet, filan filan, filan (aranmaktadır), demişler.

Sonra tekrar:

- "Bir kaybınız var mı?" diye sormuş. Bu sefer:
- Hayır! demişler. Rasulullah:
- "Lâkin ben, Cüleybib'i kayıp görüyorum. Onu hemen arayın!" buyurmuş.

Onu, ölenlerin içinde aramışlar ve kendi öldürdüğü yedi kişinin yanı başında bulmuşlar. Sonra düşmanlar onu öldürmüşler.

⁷⁷ İbn Kesîr, A.g.e., C.13, Sh.7422. Taberânî'den.

Rasulullah (s.a.s.), gelerek onun başucunda durmuş ve şöyle buyurmuştur:

- "Yedi kişi öldürdü. Sonra onu öldürdüler. Bu, bendendir, ben de ondanım! Bu, bendendir, ben de ondanım!.."

Daha sonra onu, iki kolunun üzerine koymuş. Kendisinin, Rasulullah (s.a.s.)'in kollarından başka kolu yokmuş. Ona bir kabir kazmış ve kabire koymuş. Ebu Berze, yıkamaktan bahsetmemiştir.⁷⁸

İmam Tirmizî (r.a.), Sünen'inde "Fasık devlet adamlarından Uzak Durulması Hakkında" babında şu hadis-i şerifi kaydetmiştir: Ka'b b. Uca (r.a.) anlatıyor: Rasulullah (s.a.s.), bize çıkageldi ve biz, beş ile dördün toplamı olarak dokuz kişi idik. İki sayıdan biri Arab'dan, diğeri acem'den idi. Rasulullah (s.a.s.) buyurdu ki:

- "Dinleyin! Benden sonra birtakım emir (idareci)lerin olacağını işittiniz mi? Kim onların yanına girer, onların yalanlarını doğrular ve haksızlıkları hususunda onlara yardım ederse, benden değildir, ben de ondan değilim ve havuz başında bana varamayacaktır! Kim onların yanlarına girmez, haksızlıkları hususunda onlara yardım etmez ve onların yalanlarını doğrulamazsa o, bendendir, ben de ondanım ve havuz başında bana varacaktır!"⁷⁹

İslâm'da, iman, takva ve güzel ahlâk esas alınmıştır. Rabbimiz Allah, iman eden, takvaya ulaşan ve güzel ahlâk sahibi olan mü'minleri veliler edinmiş, onların kalblerini uzlaştırmıştır.

⁷⁸ Müslim, Kitabu Fedaili's-Sahabe, B.27, Hds.131.

⁷⁹ Sünen-i Tirmizî, Kitabu'l-Fiten, B.61, Hds.2360. Sünen-i Neseî, Kitabu'l-Biat, B.35, Hds.4189-4190. Taberânî, Mu'cemu's-Sağir, C.2, Sh.115, Hds.441.

En son Nebî ve en son Rasulü, Rasulullah (s.a.s.)'e hitaben şöyle buyurur Rabbimiz Allah:

"Şübhesiz Allah, sana yeter. O, seni yardımıyla ve mü'minlerle destekledi. Ve onların kalblerini uzlaştırdı. Sen, yeryüzündekilerin tümünü harcasaydın bile, onların kalplerini uzlaştıramazdın. Amma Allah, aralarını bulup onları uzlaştırdı. Çünkü O, üstün ve güçlü olandır, hüküm ve hikmet sahibidir. Ey Peygamber, sana ve seni izleyen mü'minlere Allah yeter."⁸⁰

Ebu Hureyre (r.a.)'dan: Rasulullah (s.a.s.) şöyle buyurur: "Mü'minlerin iman yönünden en mükemmel olanları, ahlâk yönünden en güzel olanlarıdır."⁸¹

Şimdi de insanların konuştukları dillerinin bir ırkçılık ve ayrımcılık sebebi olamayacağını anlatmaya çalışalım.

Dilde İrkçılık

Dil; insanların birbirleriyle anlaşmak, konuşmak, tanışmak amacıyla kullandıkları işaret ve sesler sistemidir. Daha geniş bir tarifle "dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli antlaşmalar sistemi ve seslerden örülmüş sosyal bir kurumdur."⁸²

Bilindiği gibi dil, yani konuşabilme ve meramını ifade edebilme, Kur'an-ı Kerim'de geçtiği gibi "beyan", Allah Teâlâ'nın

⁸⁰ Enfal, 8/62-64

⁸¹ Sünen-i Ebu Davud, Kitabu's-Sünnet, B.16, Hds.4682. Sünen-i Tirmizî, Kitabu'r-Rada âlâ B.11, Hds.1171. Sünen-i Dârimî, Kitabu'r-Rikak, B.74, Hds.2795.

⁸² Bkz. Şamil İslam Ansiklopedisi, "Lisan" md.

insana verdiği büyük bir nimettir: “Kur'an'ı Rahman öğretti. İnsanı O yarattı. Ona anlama ve anlatmayı öğretti.”⁸³

Yüce Allah insanı en güzel kıvamda yarattı. “Biz insanı en mükemmel sûrette yarattık.”⁸⁴ İşte gözümüzün önünde insan. Bedeni güzel, azaları güzel, endamı güzel, ruhu güzel, duygu ve düşünceleri güzel, akli ve hafızası güzel. Güzel de ne ki, harika, harika. İnsanoğlu maddî ve manevî her alanda her bakımdan muhteşem. Fıtrat ve yetenek açısından en güzel bir biçimde yaratılan bu varlığın üstüne varlık var mı?

İnsana verilen özelliklerin en önemlilerinden birisi de, duygu ve düşüncelerini açıklayabilme, konuşma ve anlatma kabiliyetidir. Ayetler buna işaret ediyor. Eski filozoflar insan için “hayvanu'n nâtigun” derlermiş. Yani “insan, konuşan canlıdır.”

Arapça da “hayavan” “canlı” demektir. İnsanı diğer “hayavandan” ayıran özelliğin konuşma, ifade etme, beyan etme olduğunun bir alameti de, hayvanlara “behîme”, -behaim” denmesidir. Kelimenin kökünde bugün hala kullandığımız “müphem” anlamı vardır. Yani meramını ve maksadını beyan edememe, konuşamama. Hayvanlar hiç mi konuşmazlar? Hayır, öyle değil, ama insan kadar mükemmel de değil. Yoksa “matıgu't tayr”ı nasıl inkar edebiliriz?

Anlamak, anlatabilmenin ön şartı olduğuna göre burada altı çizilen nimetin “idrak” ve “ifade” yetisi olduğu söylenebilir. Böylece bu âyetlerde insanı insan yapan nimetin ve muhakeme gücünün pratiğe yansıyan yüzü olan dil ile ifade etme ve bunu idrak ederek kavrama ön plana çıkarılmaktadır. İnsanın, her şeyden önce Allah'a olan kulluğunu idrak ve ifade etmesi, başka

⁸³ Rahman 1-4.

⁸⁴ Tin 4.

insanlarla ilişkilerinde hak ve vecibelerini kavrayıp bunların gereğini yerine getirmesi, kısaca akıl nimetinin semere verebilmesi, hep anlama ve anlatma yetisine bağlıdır. Dolayısıyla kültür ve medeniyetleri oluşturan temel faktör de budur.

İnsan maddi yanından çok manevi yanlarıyla insandır. Gülme, ağlama, sevgi veya nefretle bakma, duygulanma, anlamlı söz söyleme, düşündüklerini eyleme dönüştürme, bir sanat eserine şekil verme vs. hep anlama ve anlatma faaliyetinin sonuçlarıdır ve birer anlatım biçimidir. Güzel, düzgün ve etkili söz söylemeyi, bir anlamı belli yöntem ve kurallara göre değişik yollarla ifade etmeyi, anlatım olayını kendisine konu edinen belagat, hitabet, beyân gibi teorik incelemeler; en güçlü örneklerine görsel sanatlarda rastlanmakla beraber esasen herhangi bir alanda anlatım imkânlarını zorlayan sanat akımı ekspresyonizm (dışavurumculuk) ve bu konudaki fikrî çekişmeler, hep insanın bu yetisinin önemini somut biçimde ortaya koyan ürünler ve göstergelerdir.⁸⁵

Dil, insandır. Dili iyi kullanmak mutluluk ve kazançtır. Boşa dememişler “uslub-u beyan aynıyla insan” diye.

Şu ayeti daha önce görmüştük ve açıklamasını yazmıştık:

“Ey insanlar! Biz sizi Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir kadından yarattık. Birbirinizi tanıyıp sahip çıkmanız için milletlere, sülâlelere ayırdık. Şunu unutmayın ki Allahın nazarında en değerli, en üstün olanınız, içinizden takvada (Allahı sayıp haramlardan sakınmada) en ileri olandır. Muhakkak ki Allah herşeyi mükemmelen bilir, her şeyden hakkiyle haberdardır.”⁸⁶

⁸⁵ Bkz. Komisyon, Kur’an Yolu, V/140.141.

⁸⁶ Hucurat, 13.

Buna göre Hz. 'Adem ve Havva'nın bir dili vardı. Çocukları da bir müddet bu dili konuştular. Hatta ezberden suhurları bile okudular. Öyleyse dünyada önceleri bir dil vardı. Allah Teâlâ dileseydi öyle de kalırdı.

"İnsanlar sadece bir tek ümmetti, sonradan ayrılığa düştüler."⁸⁷

"İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberleri gönderdi. İnsanlar arasında, anlaşmazlığa düştükleri hususlarda hüküm vermeleri için, onlarla beraber hak yolu gösteren kitapları da gönderdi."⁸⁸

"Allah dileseydi sizleri bir tek ümmet yapardı; fakat size verdiği (yol ve şeriatlerde) sizi denemek için (böyle yaptı). Öyleyse iyi işlerde birbirinizle yarışın. Hepinizin dönüşü Allah'adır. Artık size, üzerinde ayrılığa düştüğünüz şeyleri(n gerçek tarafını) O haber verecektir."⁸⁹

Evet, insanlar Hz. 'Adem ve Havva'nın çocukları olarak sadece bir tek ümmetti, sonradan çoğaldılar. Dileseydi, öyle de kalırlardı. Ama dilemedi. Allah Teala da onları ayrı ayrı kavimler ve diller halinde dallandırdı budaklandırdı, çeşitlendirdi:

"Ey insanlar! Sizi bir tek kişiden yaratan ve ondan da eşini yaratıp o ikisinden bir çok erkekler ve kadınlar türeten Rabbinize karşı gelmekten sakının."⁹⁰

Bütün insanlığın aynı baba ve annede birleşen bir tek aile oluşturduğunu, zamanında bir dilde konuştuklarını, bir dine ve hukuka bağlı kaldıklarını bildiren ayetler, zamanla bu gerçeğin

⁸⁷ Yunus 19.

⁸⁸ Bakara 213.

⁸⁹ Maide 48.

⁹⁰ Nisa, 1.

değiştirdiğini ve insanların ayrı kavimler, soylar, boylar, budunlara dönüştüğünü, hatta dine de ihtilafa düştüklerini söylüyor. Bütün peygamber göndermenin altında yatan amaç da insanları tekrar o dine, o ilahî dine, yani İslam'a yeniden çevirmektir. İnsanların bu dine iman etmeleri, bu hukuka uygun davranmaları gerektiğini bildiren ayetler, ırkçılık açısından da düşünmeğe değerdir.

Bir peygamber kavmine Allah Teâlâ'nın dini olan İslam'ı anlatırken hangi dili konuşacaktır?

Elbette kendi kavminin dilini konuşacaktır. Maksat sözlerinin iyi ve doğru anlaşılması ise, bundan daha tabii ne olabilir? Dilden amaç rahatlıkla anlaşmak ise, bir insan için bunun en iyisi anadilinde konuşup anlaşmaktır. Tercüman kullanarak anlaşmanın zorluğunu, tekniğin geliştiği çağımızda bile yaşıyor, hatta bunun büyük sıkıntılarını çekiyoruz. Bazen bir yanlış tercüme iki ülkeyi savaş haline bile getirebiliyor.

İşte bu yüzden Allah Teâlâ'nın şu ayeti bu gerçeğe açıklık getirir: "Biz her peygamberi, kendi milletinin lisanı ile gönderdik, ta ki onlara hakikatleri iyice açıklasın. Artık Allah dilediğini saptırır, dilediğini doğru yola iletir. O mutlak galiptir, tam hüküm ve hikmet sahibidir."⁹¹

Anlaşıyor ki Allah Teala hangi millete peygamber gönderirse, dine davetini o milletin dili ile yaptırır. Maksat, onların iyice anlamalarıdır. Davetini anlamak başka, kabullenmek başkadır. Her davet kabulü gerektirmez. Bu, insanın tercihinden sonra Allah'ın takdirine bağlıdır.

Yeryüzünde kendilerine Peygamber gönderilmeyen bir kavim var mıdır?

⁹¹ İbrahim 4.

Şu ayette buna cevap bulabiliriz: “Kim doğru yolu seçerse, kendisi için seçmiş olur; kim de doğru yoldan saparsa, kendi aleyhinde sapmış olur. Hiçbir kimse başkasının günah yükünü taşımaz. Biz Peygamber göndermediğimiz hiçbir halkı cezalandırmayız.”⁹²

Bu ayetten anlaşıldığı üzere Peygamber tebliği, istenilen şartlara göre kendilerine ulaşmayan insanlar, İslam’ı öğrenip kabul etmediklerinden dolayı ahirette sorumlu olmazlar. Ama bu “ehl-i fetret” dediğimiz insanlar birer istisnadırlar. Çünkü daha önce yazdığımız ayetlerden anlaşıldığına göre insan yeryüzüne imtihan için gönderilmiştir. Cinler ve insanların yaratılış amacı Allah’a ibadet etmek, kulluk etmektir.⁹³

Bir şey daha var. Son Peygamber Hz. Muhammed (sav) Efendimizden önceki bütün peygamberler, sadece kendi kavmine gönderilmişlerdir. Şimdi şöyle düşünelim, Allah Teala bir kavme Peygamber gönderip dini anlattırmadan azap etmiyor. Gönderilen her peygamber de sadece kendi kavmine kendi diliyle dini anlattığı için, bundan çıkan sonuç şudur: Öyleyse her kavme ara ara da olsa mutlaka Peygamberler gönderilmiştir.

O zaman bu Peygamberlerin sayısı ne kadardır, Allah Teâlâ’tan başkası asla bilemez. Nitekim bir ayette buna vurgu yapılır: “Daha önce kıssalarını sana anlattığımız peygamberler gönderdik. Anlatmadığımız nice peygamberler de gönderdik. Allah, Mûsa ile de doğrudan konuştu.”⁹⁴

Kur’an-ı Kerîm’in bahsettiği Peygamberler malumdur ama hepsi bu kadar olmadığı ayette açıkça şöyle ifade edilmiştir:

⁹² İsra 15.

⁹³ Zariyat 57.

⁹⁴ Nisa 164.

“Onlardan başka sana bundan önce haber verdiğimiz birtakım peygamberler ve sana haber vermediğimiz daha nice peygamberler de gönderdik.”

Şu halde Allah'ın vahyettiği peygamberler, gönderdiği resuller gerek burada ve gerek bundan önce isimleri, kıssaları bildirilmiş olan belli ve meşhur zatlardan ibaret zannedilmemelidir. İnsanlara daha birçok peygamberler gönderilmiştir ki, bunların sayılarını, isimlerini, yerlerini, kavimlerini, kıssalarını ancak Allah bilir.

Bu ayet ve açıklamalar, “neden bütün peygamberler Arap topraklarından çıkmış, başka yerlerde yaşayan Allah kulu değil mi? Neden onlara din öğretilmemiş?” gibi bir çok soruya da cevap veriyor hamdolsun.

Bu ayetleri tefsir ederken Elmalılı Hamdi Efendi şöyle söyler: “Bütün peygamberlerin adedi yüz yirmi dört bin veya bir milyon dört yüz yirmi dört bin olduğu hakkında bazı rivayetler varsa da, doğrusu peygamber ve resullerin sayısı bilinmemektedir. Zira bir kısmının anlatılmadığı ifade edilmiştir.”

Acaba neden anlatılmamıştır?

Bize sorulsa, Kur'an'ı gereksiz yere şişirir, okumasını zorlaştırır, çok bir faydası da yoktur vs.” gibi cevaplar verirdik. Ama o meseleye iman açısından bakarak bakınız ne diyor?

“Şüphe yok ki İslâm dininde bütün peygamberlere inanmak imanın esaslarından bulunduğu cihetle, bütün peygamberler bildirilmiş olsaydı müslümanların bunlara geniş bir şekilde inanmakla yükümlü olmaları gerekecek, bu da dinde büyük bir zorluk olacaktı. Şu halde ilâhî seçimin en yüksek mertebelerinde bulunan büyük peygamberlerin açıklanmasıyla yetinilmesinde icmâlî (kısaca) imanın yetmesi gibi büyük özel bir lütuf vardır.”

Her ne ise, biz buraya nerden geldik? Her kavmin dili vardır. Gelen Peygamberler o dille gelmiştir. Ohalde her büyük dilden Peygamber gelmiştir. Hiçbir dilin bu bakımdan başkasına üstünlüğü olamaz. Doğuştan dilde üstünlük iddiası ile ırkın üstünlüğü iddiasında bir fark yoktur. Her ikisi de ırkçılıktır. Öyleyse her kişi için anadili anasütü gibi azizdir. Bu açıdan kimse kimseyi aşağılayamaz, alay ve hakaret edemez.

Bu dillerin çok farklı oluşu da yine kutsal kitabımızda “Allah Teâlâ’nın âyetlerinden, yani varlığını, birliğini, gücünü, kudretini gösteren alamet ve işaretlerden sayılmıştır:

“O’nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de: gökleri ve yeri yaratması, lisanlarınızın ve renklerinizin farklı olmasıdır. Elbette bunda bilen ve anlayan kimseler için ibretler vardır.”⁹⁵

Acaba şu anda var olan veya kaybolanıyla birlikte yeryüzünde kaç dil, kaç lehçe ve şive vardır? Bunlardan hangisi Allah Teâlâ’nın katında daha saygındır? Bunları bilmemiz mümkün de değildir, gerekmez de. Bize göre bir dilin üstün oluşu sübjektiftir, kişiye veya sağladığı faydaya göre değişir. Ama bunlar ona doğuştan bir üstünlük, bir ilahilik, kutsallık bağışlamaz. Olsa olsa Allah Teâlâ’nın son ve tam kelamı Arapça olduğundan, dolayısıyla çok okunup yazıldığından, istifadesi çok yaygın olduğundan, Müslümanlar arasında dolaylı bir hürmete dayalı üstünlükten söz edilebilir.

Şu dil üzerinde ırkçılık adına ne anlamsız fırtınalar koparılmaktadır? Oysa tıpkı insanlar gibi Allah Teâlâ’nın bir mahluku oldukları düşünülse ve değer verilse ne olur? İşte ayet buna dikkat çekiyor, dillerimizi, renklerimizi, bet ve benizlerimizi o yaratmış. O istemiş böyle değişik olmasını. İstemiş ki birbirimizi

⁹⁵ Rum, 22.

tanıyalım, dillerimizi öğrenelim, ilim ve sanatlarımızdan istifade edelim.

Bu ayetlerin tefsirinde Hamdi Yazır'ın dikkat çektiği gibi Arab'ın dili başka, Acem'in dili başka, Türk'ün dili başka, Rum'un dili başka, Freng'in dili başka... Her milletin dili başka başka olduğu gibi, aynı millette çeşitli kabilelerin, grupların da dillerinde başkalık vardır. Mesela Yemenlininki ile Necidlininkinin farkı olur. Hatta her şahsın bile dili diğerlerinden ayırt edilir.

Renk, beniz de böyledir. Kiminin beyaz, kiminin siyah, kiminin sarı, kiminin kırmızı olduğu gibi, her şahsın benzinde bile diğerlerine göre bir özellik hissedilebilir. Sonra söylenen söze göre de renklerin bir değişmesi vardır. Şüphesiz ki bunda, bu yaratma ve farklılıkta, bilgisi olanlar için âyetler (deliller) vardır.

İlim temyiz ifade eder. Temyiz ve temayüz de ayrılma ve farklılıkla olur. Buna işaret için burada "âlimin", yani "bilgisi olanlar için" buyurulmuştur. Böylece ilim ehli olan âlimler bilirler ki; ilk olarak, bütün bu çeşitlilik ve farklılık, tabiatın akışını değiştirerek farklı tabiatlar yaratan Allah Teâlâ'nın kudretini gösterir. Ve bütün bu değişiklik içinde hepsinin düzenini koruyup idare etmesi de ilim ve sanatındaki kemal (olgunluk) ve hikmetini gösterir.

İkinci olarak, demek ki, dillerin ve renklerin değişmesinde hikmet vardır. Ve bu hikmetlerden birisi de "Biz sizi birbirinizle tanışasınız diye milletlere ve kabilelere ayırdık"⁹⁶ buyurulduğu üzere gelişip yayılma içinde tanışmadır. Böyle çeşitli dilleri ve ırkları içine alan bir toplum meydana getirebilmek de ancak ilimle mümkün olabilir. Demek ki bir insan ne kadar çok dil bilirse Allah Teâlâ'nın âyetleri hakkında o kadar çok bilgi edinmiş olacaktır. Ve

⁹⁶ Hucurat, 49/13.

demek ki, insanların simalarını bilmek de dilleri bilmek gibi önemli ilimlerdenidir.

İşte, her şeyde olduğu gibi dilde de ırkçılık, onda var olan hikmet ve menfaate, maslahata ters düşmektir, eşyanın tabiatına aykırılıktır. Nimeti nikmete çevirmektir.

Renklerde Irkçılık

Bu konuyu tamamlayan bir mesele de “Renklerde Irkçılık” meselesidir. Yukarıya mealini yazdığımız ayette⁹⁷ ifade edildiğine göre, ilâhî sanat ve kudretin yüceliğine delâlet eden olaylardan birisi de, insan derisinin rengini meydana getiren mekanizmadır. İnsanları bu kadar değişik renk, bet ve benizde yaratan kimdir?

Allah Teladır.

Neden ve nasıl böyle yaratmıştır?

Neden yarattığı üstünde düşünen herkes kendince bir sebep söyleyebilir. Nitekim Renk farklılığı sadece insanlara has bir durum da değildir. Allah'ın kudretinin bir işareti olarak bu tür biyolojik farklılıklar tabiatta bitkiler ve hayvanlar âleminde, hatta dağlarda bile gözlenebilir. Bu hayatın güzelliğine renk katar ve gönle daha bir sevinç ve ferahlık verir.

“Nasıl böyle yaratmıştır?” sorusuna da biyoloji alimleri açıklık getirirler. Ama biz kestirmeden gidelim, çok mu önemli?

Hayır!

Bu insan gerçeğini değiştirir mi?

Hayır!

Bu yüzden değişik ansiklopedilerden bu konuda bilgiler toplamıştım. Ama baktım ki ana konumuzla hiç ilgisi yok, kitabın sayfalarını gereksiz şişirmesin diye onları tekrar sildim.

⁹⁷ Rum, 22.

“Basairu’l Kur’an” yazarı Ali Küçük bu ayetlerin tefsirinde güzel şeyler söylemiştir. Biz de yazsak aynı gerçekler olunca oradan iktibası uygun gördük.

“İnsanların renklerinin, dillerinin değişik olması da Allah’ın âyetlerindedir. Sizin bu fizikleriniz, renklerin, dilleriniz, ırklarınız kendi kendinize bulduğunuz, kendi kendinize ulaştığınız bir şey değil, bu bir Allah takdiri, bu bir Allah’ın yasasıdır. Öyleyse bütün insanların değerlendirilirken hiç birinin diğerinden ayrı, üstün, alçak olarak değerlendirilmemesi gerektiği bu âyette zikredilmiş oluyor.

Verilen mesaj şu: bir insan olarak bizim dillerimiz, renklerimiz, ırklarımız ayrı olabilir. Birimiz beyaz, birimiz siyah, birimiz sarışın olabiliriz. Birimiz Türkçe, birimiz Arapça, birimiz Çince konuşuyor da olabiliriz. Bunlar Allah’ın âyetlerindedir. Bunlar insanların birbirlerine üstünlük ya da alçaklık sebepleri değildir. Bunlar hiçbir zaman insanların birbirlerinden ayrıcalıklarının delili değildir. Ne beyazlar siyahlardan üstündür, ne siyahlar sarışınlardan üstün ya da alçak değildir. Yine hiç bir dil konuşanın öteki dil konuşanlara bir üstünlük ya da alçaklığı söz konusu değildir. İnsanların değerlendirmesini Rabbimiz bunlara değil de tamamen inanca bağlı kılmıştır. Müslüman kâfirden üstündür, muttaki diğerlerinden üstündür Allah katında. İşte Allah’ın değer yargısı budur.

İşte bunda âlimler için, bilenler, bilgi sahipleri için bunda âyetler vardır diyor Rabbimiz. Peki âlim kimdir? Âlim vahyi bilenlerdir. Allah’ın göklerin ve yerin yaratıcısı olduğunu bilen kimseler âlimdir. Dillerinizin ve renklerinizin ayrı ayrı yaratılışının Allah’ın bir âyeti olduğunu bilen kimseler âlimdir. Allah’ı tanıyan, Allah’ın istediği kulluğu bilen ve onu icra eden kişi âlimdir. Allah’ın

kitabında ve Resûlünün sünnetinde ortaya konan değer yargılarına göre bir hayat yaşayan kişi âlimdir. Bunu bilen bir kişi, Allah'ın bu âyetleriyle bilgilenen bir kişi artık şunu söyleyebilir mi? Rengi şöyle olanlar üstündür, dili böyle olanlar, filan ülkede doğanlar, falan ırka mensup olanlar üstündür. Benim dilimi konuşanlar üstündür, benim rengimi taşıyanlar üstündür diyebilir mi? Allah'ın değer yargılarının bilincinde olan bir insan kesinlikle bilir ki üstünlük ancak imandadır, takvadır.”

Sonuç itibariyle şu hakikati bir daha vurgulayalım ki Kur'ân-ı Kerîm'in mesajı evrenseldir; O, ırk ayırımı gözetmeksizin yeryüzünde "halife" olarak yaratıldığını bildirdiği her insanı dünya ve âhiret saadetine çağırır. Dil ve renk ayrılığı ile sosyal farklılaşma bir problem değil, Allah'ın rahmetinin eseri olan bir nimet ve O'nun ilim ve kudretini ortaya koyan bir alâmettir. İslâm dini insanların farklı ırklardan geldiğini kabul etmekle beraber, bunun onlar arasındaki ilişkilerde belirleyici rol oynaması anlamında bir ırkçılığı şiddetle reddeder.

Kur'an'a Göre İnsanlar

Kur'ân-ı Kerîm'in mesajı evrenseldir; Kur'an, ırk ayırımı gözetmeksizin yeryüzünde "halife" olarak yaratıldığını bildirdiği her insanı dünya ve âhiret saadetine çağırır.

Aslında insan, yukarıda kısmen açıklandığı gibi kendisine değer verilen, mükerrem kılınan, diğer mahlukata göre üstün özelliklerle yaratılan, evrenin emrine amade kılındığı çok kıymetli bir varlıktır. Kainatın bu göz bebeği insan, en güzel biçimde, kıvamda yaratılmıştır. Ama bu değer ve kıymeti, varlık nedenini anlamak ve ona göre yaşamakla kayıtlı ve şartlıdır. Nitekim bu özelliklerinin kısmen anlatıldığı "Tîn Suresi" mealen şöyledir:

“Bismillahirrahmanirrahim.

1 - İncir ve zeytine,

2 - Sina Dağına,

3 - Bu Emin Beldeye yemin olsun ki:

4 - Biz insanı en mükemmel sûrette yarattık,

5 - Sonra da onu en aşağı derekeye düşürdük.

6 - Ancak iman edip güzel ve makbul işler yapanlar müstesnadır, onlara ise hiç eksilmeyen ve tükenmeyen bir mükâfat vardır.

7 - Bütün bunlardan sonra ey insan, senin mahşere ve hesaba inanmana hangi engel kalabilir?

8 - Allah hakimlerin Hâkimi değil midir?”

Kur’an-ı Kerîm’in daha ilk suresi de iki insan ve iki yol gösteriyor:

İlki, "Yalnız Sana ibadet eder, yalnız senden medet umarız. Bizi doğru yola, Sana doğru varan yola ilet. Nimet ve lütfuna mazhar ettiklerinin yoluna ilet. " diyerek Allah Teâlâ'nın yolunda gidenlerdir. Diğeri de bunların "Gazaba uğrayanların ve sapkınlarınkine değil" diyerek kınadıkları dalalet, küfür yollarında gidenler.

Hemen arkasından gelen "Bakara Suresi"nin ilk ayetleri biraz daha ayrıntı verirler:

"Rahmân ve Rahîm (olan) Allah'ın adıyla.

1. Elif. Lâm. Mîm.

2. O kitap (Kur'an); onda asla şüphe yoktur. O, müttakîler (sakınanlar ve arınmak isteyenler) için bir yol göstericidir.

3. Onlar gayba inanırlar, namaz kılarlar, kendilerine verdiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar.

4. Yine onlar, sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler; ahiret gününe de kesinkes inanırlar.

5. İşte onlar, Rablerinden gelen bir hidayet üzeredirler ve kurtuluşa erenler de ancak onlardır.

6. Gerçek şu ki, kâfir olanları (azap ile) korkutsan da korkutmasan da onlar için birdir; iman etmezler.

7. Allah onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Onların gözlerine de bir çeşit perde gerilmiştir ve onlar için (dünya ve ahirette) büyük bir azap vardır.

8. İnsanlardan bazıları da vardır ki, inanmadıkları halde "Allah'a ve ahiret gününe inandık" derler.

9. Onlar (kendi akıllarınca) güya Allah'ı ve müminleri aldatırlar. Halbuki onlar ancak kendilerini aldatırlar ve bunun farkında değillerdir.

10. Onların kalblerinde bir hastalık vardır. Allah da onların hastalığını çoğaltmıştır. Söylemekte oldukları yalanlar sebebiyle de onlar için elîm bir azap vardır."

Burada da insanlar iman bakımından üç kısma ayrılmışlardır: Mü'min, kafir, münafk.

İslam'ın insan anlayışında en temel belirleyici olduğu için bu üç sınıf insanı biraz daha yakından tanıyalım.

İman bakımından insanlar üç kısımdır:

1-Mü'min: Sevgili Peygamberimiz'in (sav.) Allah Teala katından bildirdiği, Kur'an ve mütevatir sünnetle sabit olan ve din açısından inanılması zorunlu bulunan bütün haber, esas ve hükümlerin her birine ayrı ayrı, Allah ve Peygamberinin isteğine uygun bir şekilde, kesin olarak inanan kişidir.

2-Kafir: Allah'ı veya iman esaslarını kabul etmeyendir. Eğer Allah'ı kabul etmekle beraber başka tanrılara da inanırsa ona müşrik denir.

3-Münafık: içinden inanmadığı halde, diliyle Müslüman olduğunu söyleyendir. Kafirin en kötüsü ve tehlikelisi bu iki yüzlüler, cehennemın en dibindedirler.⁹⁸

Buna göre İslam, insana iman açısından bakar. Eğer imanı varsa, ona değer verir. Yoksa, onu imana davet eder, değilse dünyada ve ahirette azap ve zillet içinde yaşamaya mahkum olduğunu bildirir.

Bu ilkelere göre inananlar kardeştir ve her türlü hak ve vazifelerde imkan dahilinde eşittirler. Irkı, deri rengi, memleketi, dili, kılık kıyafeti, sosyal durumu ne olursa olsun bütün Müslümanlar bir millet, bir ümmettirler. Hiçbir ırka, soya, nesebe özel bir statü tanınmamış, ayrıcalık verilmemiştir. Şimdi ırkçılığın belini kıran ve gerçek Müslümanlar arasında yaşayamaz hale getiren ayetleri görmeye çalışalım. Ama ondan önce bir gerçeği kısaca vurgulamamız faydalı olabilir. O da küfrün de tek millet oluşudur.

Küfür Tek Millettir

Bilindiği gibi "İslam Dini" Hz. Âdem'in (as) Peygamberliği ile başlar, Hz. Muhammed'in (sav) Risâlet'i ile kemale ererek nihaî şeklini alır. Bu, Allah Teâlâ'nın katında geçerli olan biricik dindir.

Bu süreç içinde dahi İslam Dininin iman ve ahlak esasları değişmez. İbadetler bölümü ise zaman içinde kısmen değişen ilahi özellikler taşır. Yani Hz. Âdem'in (as) Peygamberliğinden beri namaz, oruç, zekât, zikrullah vs. ibadetler vardır. Ama mesela

⁹⁸ Bkz. Cemal Nar, İman ve Etkisi, s.

namazın rekât sayısı, kılınma şekil ve mekânı, orucun tutulma vakit ve keyfiyetleri gibi ve benzeri bazı durumlar, tarih içinde kısmi değişiklikler geçirmiştir.

Şeriata gelince, ondan maksat insanların bireysel ve toplumsal hayatlarındaki ihtiyaçlarını görerek ve sorunlarını çözerek yaşamalarını kolaylaştırmak ve mutlu etmektir. Hal böyle olunca, zaman içinde insanların ilim, sanat, teknik, teşkilat, yönetim, medeniyet ve kültür seviyelerine göre, dinin şariat kısmının tarih boyunca değişmesi, yenilenmesi ve gelişmesi hem makul, hem tabii, hem gerekli hem de vakidir. Öyle ise şariat, dinin en çok değişen ve yenilenen kısmıdır diyebiliriz.

Bütün bu değişim ve yenilenmeler ile İslam Dini son şeklini almış, bu nimet böylece tamamlanmış ve en mükemmel, olgun halini almıştır.

Öyleyse Hz. Âdem'in (as) Peygamberliği ile başlayan ve Hz. Muhammed'in (sav) Risâlet'i ile kemale ererek nihaî şeklini alan bu İslam Dinine, bu Allah Teâlâ'nın katında geçerli olan biricik dine iman eden her insan mü'mindir, Müslümandır ve aralarında geçen asırlara rağmen birbirleriyle kardeşlerdir. Yani Hz. Âdem'in Müslüman oğulları, Hz. Nuh ile gemiye binenler, Hz. İbrahim'e arkadaş, Hz. Musa'ya yoldaş, Hz. İsa'ya havari ve Hz. Muhammad'e sahabî olanlar ve iman edenler, aynı dinin müntesipleri olarak kardeşlerdir.

Bu açıdan bakıldığında mü'minler kardeş olduğu kadar, birbirlerinin velisi, dostu ve yardımcısıdır. Onlar bir millet, bir ümmettirler.

Bunun zıddı da aynen geçerlidir. Yani Hz. Âdem'in (as) Peygamberliği ile başlayan ve Hz. Muhammed'in (sav) Risâlet'i ile kemale ererek nihaî şeklini alan bu İslam Dinine, bu Allah

Teâlâ'nın katında geçerli olan biricik dine iman etmeyen her insan da kafirdir, Müslümanlar ile bir ana babanın evlatları olsalar bile aralarında kardeşlik ve akrabalık yoktur. Davranış olarak aralarında iki şekil vardır. Barış veya savaş. Yani kafirler din ve Müslümanlarla savaşmaz da barış içinde yaşarlarsa, Müslümanlar da onlara karşı, bir Müslümana yaparcasına hak ve hukuka uyararak, iyilik ve erdem üstün tutarak yaşarlar. Ama savaşanlara karşı harp bitene ve barış sağlanana kadar çok sert, çetin ve acımasız olurlar.

Hz. Adem'den itibaren son peygamber Hz. Muhammed'e (sav) kadar gelmiş geçmiş bütün peygamberlerin insanlara sunmak üzere yüklendikleri tek din, tek bir ilah tarafından gönderilmiş İslam Dinidir. Bu bütün insanlık için değişmez bir çağrıdır. Bu davet ve davanın tek hedefi vardır. O da sapıtmış insanlığı gerçek dine ve onun öğrettiği Rabb'ine onun öğrettiği şekilde döndürmektir. O'nun yoluna iletmek ve O'nun belirlediği esaslara eğitmektir. Allah tarafından gönderilmiş bütün peygamberlerin sundukları bu ortak mesaja, bu ilahî davete, bu biricik dine inanan mü'minler, kendilerinden önceki ve sonraki peygamberlere inanan diğer mü'minlerle bir millet, bir ümmet ve kardeşlerdir. Çünkü bütün mü'minler tek ilaha kulluk sunan bir ümmetin bireyleridirler.

Buna göre gelmiş geçmiş tüm nesilleriyle tarih içinde bütün bir insanlık iki sınıfa ayrılır.

Birincisi, Kur'an-ı Kerîm'in ifadesiyle "Hizbullah", yani "Allah'ın taraftarları" olan mü'minlerdir.

İkincisi ise "Hizbuşşeytan", yani "şeytanın taraftarları" olan ateist, dinsiz veya batıl dinlere mensup olan Allah karşıtları. Bu "Allah karşıtlığı" ifadesine razı olmayacaklarını biliyoruz çoğunun. Ama onların da bilmediği işte bu hakikattir. Bu yüzden bu küfre

“cahiliyye” diyoruz ya. Ancak onlarla yüz yüze konuşurken, incitmeden ve nefret ettirmeden gerçekleri ifade eden bir dil kullanmayı da unutmamalıyız bu arada. Bu da davet ve tebliğde önemli bir ilkedir. Nitekim Kur’an-ı Kerîm de buna dikkat çeker:

“Yahudilerin ve Hıristiyanların zalim olanları dışında kalanları ile tartışırken olabildiğince gönül alıcı ve etkili bir dil kullanınız. Onlara deyiniz ki, "Bizler hem bize ve hem de size indirilen kitaplara inanıyoruz. Bizim de sizin de ilahınız birdir, biz O tek ilaha teslim olmuşuz."⁹⁹

Bu ikili sınıflandırma her türlü zaman ve mekân sınırlandırmasının dışında insanlığın tüm kuşaklarını içine alan genel bir durumdur. Buna göre mü'minlerin her bir kuşağı yüzyıllar boyunca uzanan bu silsilenin bir halkasıdır.

Bu, İslâm'ın dayandığı temel ilkeyi oluşturan ve bu Kur'an ayetinde ifadesini bulan büyük, üstün ve yüce gerçektir. Bu gerçek insanlar arasındaki ilişkiyi sadece kan, soy, ırk, vatan veya ticarete bağlı kalmanın düzeyinden daha yukarılara çıkarır. İnsanlar arasındaki ilişkiyi tek bir inanç sistemine bağlılık şeklinde somutlaştırarak yüce Allah'a ulaştırır. Bu inanç sisteminde bütün ırklar ve renkler kaynaşır gider, kavim ve ülke farklılıkları ortadan kalkar. Zaman ve mekân değişikliği, kardeşlik noktasında hiçbir anlam ifade etmez. Orada her şeyi boyunduruğu altına alan yüce yaratıcının kopmaz ipinden başka hiçbir şey kalmaz.

Hiç şüphesiz savaşın barışın dili başkadır. Savaş, din tebliğine de mani olan acı bir vaziyettir. İnsanı duygusallaştırarak aklını bürür. Kin ve nefret dolu bir kalp, söylenenler ne kadar makul ve faydalı da olsa kendisine yapılan bir daveti zor kabul eder. Bu yüzden Müslümanlar, aslı İslam iken tahrife uğramış

⁹⁹ Ankebut 46.

dinlerin mensubu olan Ehl-i Kitap'la veya tamamen beşerî dinlere mensup insanlarla dini konuşurken, olabildiğince gönül alıcı ve etkili bir dil kullanmaya teşvik ediliyorlar. Amaç, ilahî risaletin geliş hikmetini açıklamaktır. Bu yeni risaletle önceki risaletler arasındaki bağı ortaya koymaktır, bir de kendisinden önceki davetlerle uyuşan, yüce Allah'ın hikmeti ve insanların ihtiyaçlarına ilişkin eksiksiz bilgisi doğrultusunda onları bütünleyen Allah'ın gönderdiği mesajlardan bu sonuncusuna uymanın zorunluğuna inandırmaktır.

"Onlara deyiniz ki; `Bizler hem bize ve hem de size indirilen kitaplara inanıyoruz. Bizim de sizin de ilahınız birdir, biz O tek ilaha teslim olmuşuz."¹⁰⁰

Bugün Batıda Müslümanlığı seçenlerin çoğu bu gerçeği tasdik ediyorlar. "Bizi İslam'ın en çok saran ve sevindiren yanı, bütün Peygamberlere iman etmeyi ve sevmeyi emretmesi ve bütün ilahî kitapları kabullenmesidir. Bu bizim içimize tamlik hissi veriyor ve kalbimizi yatıştırıyor" diyorlar.

Şu halde çekişmeye, bölünmeye gerek yoktur. Allah, ahiret, nübüvvet, kitap, iman esasları, güzel ahlak gibi aslî konularında iman beraberliği vardır. Ayrıntılar ibadet ve muamelattadır. Bu yüzden büyük tartışmalara girmek, münakaşalar etmek yersizdir.¹⁰¹

Ancak "Yahudilerin ve Hıristiyanların zalim olanları" bu genellemenin dışındadırlar. Çünkü onlar, kalıcı inanç sisteminin temel kuralı olan Tevhid, yani Allah'ın ilahlıkta ve Rabb'lıkta birliği ilkesinden sapmışlardır. Allah'a birtakım düzmece ilahları ortak koşmuşlardır, O'nun hayat sistemini bir kenara bırakıp insan

¹⁰⁰ Ankebut 46.

¹⁰¹ Bkz. Seyyit Kutub, Fî Zilal, Ankebut 46. Ayetlerin tefsiri.

aklının ürünü başka sistemlere uymuşlardır. Bu yüzden böyleleri ile tartışılmaz, iyi ilişkiler içine girmek gerekmez. Nitekim İslâm Medine'de bir devlet kurar kurmaz böylelerine iyi davranıp barış için anlaşmalar yapmışsa da, anlaşmalarına ihanet eden ve savaş açanlara kendisi de savaş ilan etmiştir.

“Ey iman edenler! Kâfirlerden yakınınızda olanlara karşı savaşın ve onlar (savaş anında) sizde bir sertlik bulsunlar. Bilin ki, Allah sakınanlarla beraberdir.”¹⁰²

İslam dini, zaten adı üstünde, ilke olarak daima sulhtan yanadır. Nitekim Nisa suresinin 128. Ayetinde, “Sulh daha hayırlıdır” buyurulmuştur. Fakat yukarıdaki ayet, dinin ve devletin güvenliğini garanti altına almak için gayr-i müslim komşulardan gelen zararları bertaraf etmeyi ve onların karşısında tecavüze cesaret edemeyecekleri şekilde güçlü ve metin olmayı emretmektedir.

Ebû Hanife, Şâfiî, Dâvud, Ahmed bin Hanbel'in ve daha bir grup müçtehit alimlerimiz şu âyet-i kerimeye dayanarak küfrün tek bir millet olduğunu söylemişlerdir.

“Dinlerine (ayette bu kelime “milletelum” şeklindedir) uymadıkça yahudiler de hıristiyanlar da asla senden razı olmayacaklardır. De ki: Doğru yol, ancak Allah'ın yoludur. Sana gelen ilimden sonra onların arzularına uyacak olursan, andolsun ki, Allah'tan sana ne bir dost ne de bir yardımcı vardır.”¹⁰³

Yine top yekun kafirler için "Sizin dininiz size; benim dinim bana" denmiştir.¹⁰⁴

¹⁰² Tevbe 123.

¹⁰³ Bakara 120.

¹⁰⁴ Kâfirûn, 6.

Peygamber Efendimiz de: "İki ayrı millete mensup kimseler arasında mirasçılık olmaz" buyurmuşlardır.¹⁰⁵ Yani burada iki ayrı milletten kasıt, İslâm ve küfürdür. Bunun delili ise Peygamber Efendimiz'in: "Müslüman, kâfire mirasçı olmaz."¹⁰⁶ anlamındaki bir başka hadisidir. Şöyle ki: İslâm hukukuna göre kafir bir şahıs, Müslüman bir kimseye mirasçı olamaz. Meselâ, Müslüman bir babanın kafir olan bir oğlu, babası öldükten sonra, onun mirasına sahip olamaz.

İmam Mâlik ve kendisinden gelen bir başka rivâyette Ahmed bin Hanbel ise küfrün ayrı ayrı milletler olduğu görüşündedir. Buna göre yahûdi hıristiyana mirasçı olmadığı gibi; yahûdi ve hıristiyan da mecûsiye mirasçı olmaz. Onlar bu görüşlerine Peygamber Efendimiz'in "İki ayrı millete mensup kimseler arasında mirasçılık olmaz" hadisinin zâhirini delil alırlar.¹⁰⁷

Malum "millet" kelimesinin çoğulu "milet"dir. Din tarihi hususunda tartışılmaz otorite olan Şehristânî'nin meşhur eserinin adı "el-Milel ve'n-Nihal"dir. Bilindiği gibi "nihâl" kelimesi "nihle"nin çoğuludur. Nihle ise; "kupkuru zan ve vehim" mânâsına gelir. Dolayısıyla "el-milel", vahye dayanan dinlerin (milletlerin) tarihi, "en-Nihal" ise, vahye dayanmayan sistemlerin (milletlerin) mâhiyetidir.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Ebû Dâvud, Ferâiz 10; Tirmizî, Ferâiz 16; İbn Mâce, Ferâiz 6; Ahmed bin Hanbel, II/187.

¹⁰⁶ Buhârî, Ferâiz 26; Müslim, Ferâiz 1; Ebû Dâvud, Ferâiz 10; Tirmizî, Ferâiz 15.

¹⁰⁷ Bkz. İmam Kurtubî, el-Câmiu li-Ahkâmî'l-Kur'an, c. 2, s. 301.

¹⁰⁸ Bkz. <http://www.fecir.net/node/5109>; <http://www.ihya.org/kavram/kavramlar-ansiklopedisi/dt-4914.html>

Peygamberimizin (sav) “Küfür tek bir millettir.” hadisindeki maksadını, fıkıh alimleri böyle izah etmişlerdir. Ancak “Küfür tek bir millettir” sözü, İslâm’da sadece “Miras Hukuku” için geçerli bir hüküm değil, aynı zamanda siyasi ve stratejik açıdan da üzerinde durulması gereken bir ilkedir.

Kan Değil İman Kardeşliği

Türkçede kardeş, aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adıdır. Bu yüzden öz kardeş, üvey kardeş, kız kardeş, erkek kardeş ana baba aidiyeti veya cinsiyet bakımından ayrı ayrı anlamlar ifade ederler. Bununla beraber yaşça küçük olan çocuk “kardeş”, büyük olan da “abi” olarak isimlendirilir.

Bu hakiki anlamlarından başka mecazi anlamları da vardır kardeş kelimesinin. Mesela bazen adı bilinmeyen kimselere söylenen bir seslenme sözüdür, bazen çok yakın arkadaş, sevilen bir dost, bazen de aralarında değer verilen ortak bir bağ bulunanlardan her biridir; din kardeşi, yol kardeşi gibi. Yine çok samimi olanlar için e “bacı kardeş gibi”, “bacı kardeş ilişkisi içinde” denilir.

Bazısı başka dillerden geçme olarak kardeşe aynı zamanda birader, ede, abi, bacı, ahi de denir.

Gerek hakiki gerekse mecazî anlamda olduğu gibi insanın maddi ve manevi açıdan en yakını, en sevileni, en sıcak dostu ve en canlı ilişki kurduğu insan, hiç şüphesiz ki kardeşidir. Bu yüzden kardeşlik büyük bir payedir insan için. O nispette de sevgi ve saygının ötesinde hak ve hukuk gerektirir. Kısacası insan için kardeş deyince ötesi yoktur.

İctimaî hayatımızda fitratımız, örf ve adetlerimiz, yaşama biçimimiz kardeşliğe ister istemez büyük önem verdiği gibi, dinimiz de ona çok büyük değer vermiştir. Üstelik dinimiz, hem hakiki anlamında hem de mecazi anlamında kardeşliği teşvik etmiş, en güzel ve faydalı biçimde devam etmesi ve bozulmalardan korunması için hukuki ve ahlaki kanunlar ve ilkeler koymuştur. Bunu korumaya dair yapılmasını veya terkedilmesini istediği söz ve davranışlar yanında, büyük sorumluluklar yüklediği gibi, bu konuda başarılı olanlara çok büyük mükafatlar ve manevi ödüller de koymuştur.

Bu kardeşliğin şüphesiz ki çok değişik yanları, yönleri ve boyutları vardır ve kitaplık çapında bir konudur. Yani olaya sevgi, saygı, yardımlaşma, infak, cihat vs. yanlardan bakılabilir. Bunlar bizim konumuzu aşar. Birgün “İslam’da Kardeşlik” diye planladığımız bu yan ve yönleri yazmayı düşünüyoruz. Ama burada biz konuyu dağıtmamak ve büyütmemek için olaya sadece ırkçılık açısından bakacak ve o sınırdaki durmaya gayret edeceğiz.

İslam’ın bu konuda en açık biçimde ortaya koyduğu en temel ilke, hakiki veya mecazi kardeşlikte tek belirleyici değer olan imandır. Yani İslam’a göre ancak inananlar kardeşlerdir: “Müminler ancak kardeşlerdir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah’tan korkun ki esirgenesiniz.”¹⁰⁹

Kardeş, aynı anne ve babadan doğan veya ortak değerlere sahip olan kimselerdir. Arapça’da ahi kelimesiyle karşılanmaktadır. Kardeşler, arkadaşlar anlamına gelen ihve ve ihvân kelimeleri ise ahi kelimesinin çoğuludurlar.

Kardeş denildiğinde akla genellikle aynı anneden ve babadan dünyaya gelen kişiler gelmektedir. Bu soy-sop

¹⁰⁹ el-Hucurat 49/10.

kardeşliğinin dışında bir de ayın dine veya dünya görüşüne mensup olmayı ifade eden akide kardeşliği sözkonusudur.

İslâm dininde kardeşlik, bütünüyle akide temelinde dayanmaktadır. Bu akidede ırkçılığa asla ve kat'a yer yoktur. Bu kardeşlik ırkçılığı ezmiş ve bitirmiştir. Allah (c.c), Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır: "Mü'minler ancak kardeşlerdir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını bulup düzeltin ve Allah'tan korkup sakının umulur ki esirgenirsiniz."¹¹⁰

Âyeti kerimedden de açıkça anlaşılacağı üzere, ancak iman bağıyla biraraya gelenler kardeş olarak kabul edilmektedirler. Buna göre yeryüzünün neresinde yaşıyor olurlarsa olsunlar, hangi dili konuşuyor olurlarsa olsunlar, hangi kavme mensup olurlarsa olsunlar veya hangi renge sahip olurlarsa olsunlar bütün mü'minler kelimenin tam anlamıyla birbirlerinin kardeşleridirler yani birbirlerinin sadık dostlarıdır. Bu kardeşler kendi aralarında apayrı bir topluluk oluştururlar. Kendi akidelerine saldıran veya imana karşı küfrü tercih eden kimselere -kendilerine ne kadar yakın olurlarsa olsunlar- asla sevgi beslemezler; bu anlamda sadece akide kardeşliğini esas tutarlar; Rabblerinin şu mealdeki uyarılarını asla unutmazlar:

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir topluluk bulamazsın ki onlar Allah'a ve Rasûlüne karşı başkaldıran kimselerle bir sevgi (ve dostluk) bağı kurmuş olsunlar bunlar ister, babaları, ister çocukları, ister kardeşleri, isterse kendi aşiretleri olsun. Onlar, öyle kimselerdir ki, (Allah) onların kalplerine imanı yazmış ve onları kendinden bir ruh ile desteklemiştir."¹¹¹

¹¹⁰ el-Hucurat 49/10.

¹¹¹ Mücadele, 58/22

"Ey iman edenler, eğer imana karşı küfrü sevip tercih ediyorlarsa, babalarınıza ve kardeşlerinizi veliler edinmeyin. Sizden kim onları veli edinirse, işte zulme sapanlar bunlardır."¹¹²

Bu konuya tekrar döneceğiz. Ancak kardeşlikten bu kadar bahsettikten sonra özet olarak da olsa onun gerektirdiği hak ve hukuktan hiç bahsetmemek olmaz. O yüzden bu konuda az da olsa bir bilgi verelim ki, o babta hiçbir şekilde ırkçılığın olmadığı açıkça görülsün.

Müslümanlar Müslümanların Velisidir

İslam, mü'minlerin bütün düşünce ve davranışlarına bir ölçü, bir kanun koymuştur. Bu din bu orijinal özellikleri ile başka din ve felsefelerden ayrılır.

Diğer bir ifadeyle İslam Dînine inanan mü'minler, her türlü hayat anlayış ve değerlerini, temel ilke, ölçü ve kanunlarını Kur'an ve Sünnetten almak zorunda oldukları gibi, sevgi ve muhabbet, buğz ve nefret, kin ve düşmanlık ölçülerini de yine aynı kaynaklardan almak durumundadırlar. Bu bir tercih meselesi değil, doğrudan bir emirdir.

Bu sebeple Allah Teala mü'minlere açıkça şunu emretmektedir; Mü'minlerin velisi Allah Teâlâ'dır, Hz. Resulullah'dır (sav), Mü'minlerdir. Birbirlerinin kardeşi olan Mü'minlerin sayılanların ötesinde gayr-i Müslimleri velî edinmesi haramdır.

Başka dinden olanlar, özellikle yahudiler ve hıristiyanlar müslümanların dostu olmazlar; onlar ancak birbirinin dostu olur, birbirini desteklerler. Zaman zaman müslümanlara yaklaşmaları, kendi menfaatleri bunu gerektirdiği içindir. Müslümanların bunu

¹¹² et-Tevbe, 9/23.

unutmamaları ve kendi aralarındaki dostluğu güçlendirmeleri gerekir.

Konuyla ilgili Maide Suresinin ayetlerini topluca yazalım¹¹³:

"Ey iman edenler! Yahudileri ve hıristiyanları dost edinmeyin. Zira onlar birbirinin dostudurlar (birbirinin tarafını tutarlar). İcinizden onları dost tutanlar, onlardandır. Şüphesiz Allah, zalimler topluluğuna yol göstermez.

Kalblerinde hastalık bulunanların: "Başımıza bir felâketin gelmesinden korkuyoruz" diyerek onların arasına koştuıklarını görürsün. Umulur ki Allah bir fetih, yahut katından bir emir getirecek de onlar, içlerinde gizledikleri şeyden dolayı pişman olacaklardır.

(O zaman) iman edenler: "Bunlar mıdır sizinle beraber olduklarına bütün güçleriyle yemin edenler?" diyeceklerdir. Onların bütün yaptıkları boşa gitmiştir de kaybedenlerden olmuşlardır.

Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse¹¹⁴ bilsin ki Allah, sevdiği ve kendisini seven müminlere karşı alçak gönüllü şefkatli, kâfirlere karşı onurlu ve zorlu bir toplum getirecektir. Bunlar Allah yolunda cihad ederler ve hiçbir kınayanın

¹¹³ Maide 51-57.

¹¹⁴ İslam'a hiç girmemiş kafirler ile müslümanların içinde bulunan münafıklardan başka bir de mürtedler vardır; bunlar, evvelce müslüman oldukları halde sonradan dinden dönen, İslam'ı terkeden bedbaht kişilerdir. Hz.Peygamber (s.a) zamanından beri İslam dünyasında az da olsa irtidat olayları olmuş, bazı şahıs veya guruplar İslam'ı terketmişlerdir. Ancak bunların, İslam'ın yayılmasına ve yaşamasına hiçbir zararı olmamış, Allah'ın, cihanı aydınlatmak için yaktığı meş'ale her geçen gün biraz daha kuvvetlenerek yanmış ve ışıklarını beş kıtaya ulaştırmıştır.

kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın, dilediğine verdiği lütfudur. Allah'ın lütfu ve ilmi geniştir.

Sizin dostunuz (veliniz) ancak Allah'tır, Resulüdür, iman edenlerdir; onlar ki Allah'ın emirlerine boyun eğerek namazı kılar, zekâtı verirler.

Kim Allah'ı, Resûlünü ve iman edenleri dost edinirse (bilsin ki) üstün gelecek olanlar şüphesiz Allah'ın tarafını tutanlardır.

Ey iman edenler! Sizden önce kendilerine Kitap verilenlerden dininizi alay ve oyun konusu edinenleri ve kâfirleri dost edinmeyin. Allah'tan korkun; eğer müminler iseniz.”¹¹⁵

Yani ey müminler, dininizin kıymetini biliniz, hiçbir toplumun tekelinde olmayı kabullenmeyen bu geniş Hakk'ın feyzini, bu ilâhî lutfu, bu yüksek hürriyeti bırakıp da başkalarının dostluğu arkasına düşmeyiniz. Sizin her mânâsıyla veliniz (dostunuz), âmiriniz, sevgiliniz, yardımcınız başkası değil, ancak Allah ve Allah'a tâbi olarak Resulü, Allah'a ve Resulüne tâbi olarak müminlerdir. Öyle müminler ki, Allah'a ve Allah'ın emirlerine boyun eğerek rekatlarıyla güzelce namaz kılarlar ve Allah'ın emrine uyararak, isteyerek, rıza göstererek zekatlarını verirler, yahut rükûda oldukları halde zekat verirler.

“Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerini velileridir. Bunlar iyiliği emreder, kötülükten vaz geçirmeye çalışırlar, namazı dosdoğru kılarlar, zekâtı verirler, Allah'a ve Resûl'üne itaat ederler. İşte bunları Allah rahmeti ile mağfiret edecektir. Çünkü Allah azizdir, hikmet sahibidir”¹¹⁶

Mü'minlerin beşeri münasebetlerindeki hareket tarzının böyle olması, inanç ve inanca uygun hareket etme açısından

¹¹⁵ Maide 51-57.

¹¹⁶ Tevbe 9/71.

zorunluluktur. Zira dostluğu sadece Allah'a tahsis etmek, ona mutlak olarak güvenmek ve din olarak İslam'ı benimsemek, din olarak İslami kabul etmeyen, nizam olarak onu uygulamayan insanları kesin olarak birbirlerinden ayırmayı ve inanca uygun hareket etmeyi gerektirir.

Dolayısıyla da İslam toplumunda yardımlaşma, dayanışma, birbirlerinin iş ve sorumluluklarını üstlenme, birbirlerini koruyup gözetme, sevgi ve muhabbetle birbirlerine bağlılık gösterme ancak aynı akide ve davaya gönül veren insanlar arasında mümkün olabilir. Zira mü'minlerin inançlarına düşman olan insanlar, aynı zamanda onlara düşman olacaklarından, onların maslahat ve menfaatini gözetmez, onların kuvvetlenmesini istemez, aksine bütün bir İslam tarihinin de açıkça ortaya koyduğu gibi sürekli zelil ve kendilerine tâbi durumda olmalarını ve rahatça istismar edebilecekleri bir sömürgeleri olmasını isterler.¹¹⁷

Allah Teala hiçbir tev'ile mahal bırakmayacak şekilde bu gerçeğin altını şu şekilde çizmektedir:

“Ey iman edenler! Kendi dışınızdakilerden sırdaş edinmeyin. Çünkü onlar size fenalık etmekten asla geri kalmazlar. Hep sıkıntıya düşmenizi isterler. Kin ve düşmanlıkları ağızlarından taşmaktadır. Kalblerinde gizledikleri ise, daha büyüktür. Düşünürseniz, biz size âyetleri açıkladık.”¹¹⁸

“Ey iman edenler! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olan kimseleri velî/dost edinmeyin. Onlar size gelen gerçeği inkâr etmişken onlara sevgi gösteriyorsunuz. Oysa onlar Rabbiniz olan Allah'a inandığınızdan ötürü sizi ve Peygamber'i (yurdunuzdan)

¹¹⁷ Bkz. Mikdat Öccü, Kur'an'da Veli Ve Velayet, Suffe Yayınları, İstanbul, Ocak 1997:113-115.

¹¹⁸ Al-i İmran 3/118.

çıkarıyorlar. Eğer sizler Benim yolumda savaşmak ve benim rızamı kazanmak için (yola) çıkmışsanız, onlara nasıl sevgi gösterirsiniz? Ben sizin gizlediğinizi de, açığa vurduğunuzu da bilirim. İçinizden onlara sevgi gösteren kimse, şüphesiz doğru yoldan sapmıştır.”¹¹⁹

İslam’da Kardeşlik Hakları

Bilindiği gibi İslam Toplumunda sosyal yapının temeli kana değil, imana dayalı kardeşliktir. Müslümanların, aileden ümmete kadar uzanan küçük büyük topluluklarında hakim ilişki, esas doku ve temel yapı kardeşliktir. Bu kardeşlik aynı ana-baba veya soydan gelme veya aynı vatani paylaşma, yahut da aynı sosyal sınıfın mensubu olmadan doğan kardeşlik değil, aynı imana mensûb olmaktan kaynaklanan kardeşliktir. Bu kardeşlik çok etkili emirlerle duyurulmuş, fiil ve terk hâlindeki tedbir ve ta’lîmat ile hukukî ve ahlâkî teminat altına alınmıştır:

Bunun için herşeyden evvel kardeşlik ilişkisi sözle duyurulmuş ve ruhlara işlenmiştir:

"Şüphesiz mü'minler birbiri ile kardeşlerdir; öyle ise kardeşlerinizin arasını düzeltin; Allah'tan sakının ki size acısın."¹²⁰

"Birbirinize hased (çekemezlik) etmeyin, sırt çevirmeyin, kin beslemeyin, Allah kulları, kardeşler olun!"¹²¹

Kardeşlik sırf sözde kalmamış, akrabadan, komşudan başlayarak arada iman kardeşliğinden başka bir ilişki bulunmayan yabancılara kadar uzanan nafaka, zekât, selâm, hakkı tavsiye, doğru yolu gösterme, ödünç verme, maddî ve manevî yardımda bulunma, sevinç ve kederini paylaşma gibi görevler verilmiş,

¹¹⁹ Mümtehine 60/1

¹²⁰ el-Hucurât: 49/10.

¹²¹ Buhârî, K. el-Edeb, 57; Müslim, K. el-Birr, 24.

"kendisi için istediğini din kardeşi için de istemedikçe kişinin gerçek imana ulaşamayacağı"¹²² bu kardeşlik yapısının Büyük Mimarı Resulullah (s.a.v.) tarafından haber verilmiştir.

Kardeşliğe zarar verecek, karşılıklı haklara tecavüz sayılacak söz, fiil ve davranışlar yasaklanmıştır. Bu konuda Hucurat Suresi 10 ila 12. Ayetler konumuz açısından çok önemli huşuları içermektedir. Önce bu ayetleri dikkatle bir okuyup üstünde düşünelim derim:

"Ancak Müminler kardeşirler. O halde ihtilaf eden kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allaha karşı gelmekten sakının ki Onun merhametine nail olasınız."¹²³

Bu ayet, dünyanın neresinde olursa olsun müminleri kardeş olarak ilan etmektedir. "Müslüman müslümanın kardeşidir; ona zulmetmez, onu desteğinden mahrum bırakmaz. Bir kimse için müslüman kardeşini hakir görmek kadar büyük bir kötülük yoktur."

Fakat zaman zaman insanların arasının bozulması ve birbirlerine kırgın ve dargın olmaları da bir gerçektir. Olmasa iyi olur ama, mesela meşrû bir sebeple ve terbiye maksadıyla da küsmüş olabilir. Bu da bir eğitim metodudur. Fakat bu gibi maksatlar olmaksızın bir müslümanın din kardeşine üç günden fazla küsmesi, selâmı sabahı kesmesi caiz değildir.

"Bir müslümanın kardeşi ile üç günden fazla dargın durması helâl olmaz. Üç günü doldurunca hemen ona gidip selâm vermelidir; o da selâmına karşılık verirse ikisi ecirde (sevapta)

¹²² Buhârî, K. el-İman, 7; Müslim, K. el-İman, 71, 72.

¹²³ Hucurat 49/10.

ortak olurlar, karşılık vermezse o günaha batmış, selâm veren dargınlıktan çıkmış olur."¹²⁴

Müslümanlar, kendi aralarındaki anlaşmazlık ve dargınlığı gidermek için bizzat gayret ve fedâkârlık etmeleri gerekir. Bu gibi hallerde topluma da iş düşer. Müslümanlar olarak din kardeşlerinden oluşan bir toplumun da görevi de küs ve dargınları araya girerek anlaştırmak ve barıştırmaktır. "Kardeşlerinizin arasını düzeltin"¹²⁵ emr-i ilâhisi bunu bildirmektedir.

Aynı konuda Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'in de teşvikleri vardır: "Size namaz, oruç ve sadakadan daha üstün bir şey göstereyim mi?" "Evet Ey Allah'ın Rasûlü" dediler. Devam buyurdu: "Arabulmak, barıştırmaktır; çünkü aranın bozulması kökünden kazır; saçı kazır demiyorum, dini kazır."¹²⁶

Hadisin son kısmından da anlaşıldığı gibi arabuluculuk ve islah, sulh edicilik ne kadar sevapsa, nemime ve koğuculuk denilen kırıcı, üzücü, dargınlığa ve kavgaya sebep veren sözleri birinden diğerine taşımak da en az o kadar büyük günahdır, haramdır. Ayette bu gibiler kınanmıştır ve yaptıkları iş kötü huylar arasında sayılarak menedilmişlerdir: "Diliyle iğneleyen, kovuculuk eden, iyiliği dâimâ önleyen, aşırı giden, suç işleyen, çok yemin eden alçak zorbaya, bütün bunlar dışında bir de soysuzlukla damgalanmış kimseye, mal ve oğulları vardır diye aldırış etmeyin!"¹²⁷

"Kovucu cennete giremez"¹²⁸ hadisi de bunun ne büyük bir günah olduğunu göstermektedir.

¹²⁴ Ebû-Dâvûd, K. el-Edeb, 47; Buhâri, K. el-Edeb, 57; Müslim, K. el-Birr, 23.

¹²⁵ Hucurat 8.

¹²⁶ Tirmizî, K. el-Kıyâmeh, 56; Ebû-Dâvûd, K. el-Edeb, 50.

¹²⁷ el-Kalem: 68/10-14.

¹²⁸ Buhâri, K. el-Edeb, 50; Müslim, K. el-İman, 169-170.

“Ey iman edenler! Sizden hiçbir topluluk bir başka toplulukla alay etmesin, ne mâlum, belki alay edilenler edenlerden daha hayırlıdır. Kadınlar da başka kadınlarla alay etmesinler. Belki de alay edilenler edenlerden daha hayırlıdır. Birbirinizi, daha doğrusu kendilerinizi karalamayın. Birbirinize kötü lakaplar takmayın. İman ettikten sonra insanın adının kötüye çıkması, fasık damgası yemesi ne fena bir şeydir! Kim tevbe etmezse işte onlar tam zalim kimselerdir.”¹²⁹

Ayette ifadesini bulan alay etmek, ayıplamak, ad takmak üç büyük günah olduğu sonundaki “fasıklık” ve “zulm” ifadelerinden anlaşılmaktadır. Kardeşlik bağlarını gevşeten veya koparan sebepler içinde bu üç davranışın önemli ve yaygın bir yeri vardır. Ne maksatla olursa olsun bir kimseyle alay etmek, aşağılamak, ayıbını yüzüne vurmak ve hoşlanmadığı bir ad takmak caiz değildir. Zaten böyle alay, ayıplama, aşağılama, hakaret ve kötü lakapla insanın şeref ve haysiyet dokunulmazlığı çiğnendiği zaman ve mekanda ortada dostluktan, muhabbetten ve kardeşlikten, birlikten ve beraberlikten eser kalır mı?

“Ey iman edenler! zandan çok sakının. Çünkü zanların bir kısmı günahdır. Birbirinizin gizli hallerini araştırmayın. Kiminiz kiminizi gıybet etmesin. Hiç sizden biriniz ölmüş kardeşinin cesedini dişlemekten hoşlanır mı? İşte bundan hemen tiksindiniz. Öyleyse Allah’ın azabından korkun da bu çirkin işten kendinizi koruyun. Allah Tevvabdır: tevbeleri kabul eder, Rahîmdir; merhamet ve ihsanı boldur.”¹³⁰

Bir Müslümana göre bütün din kardeşleri iyi insanlardır; bir kimsenin iyiliği değil, kötülüğü isbata muhtaçtır; aksi sâbit

¹²⁹ Hucurat 49/11.

¹³⁰ Hucurat 49/12.

olmadıkça karşısındaki hakkında iyi zan ve kanâat sahibi olmak esastır. Bu yüzden “beraat-i zimmet asıldır.” Yani insanın suçsuzluğu asıldır. Ta ki yargılanır ve suçu kanıtlarla ispatlanırsa, insan ancak o zaman suçlu olur.

Bilindiği gibi zannın çeşitleri vardır. Hüsnüzan kısmı makbul olup müminin Allah, Resûlü, müminler ve aksine sebep olmadıkça bütün insanlar hakkında beslemesi gerekir. Bazen başka çare kalmayınca zanna dayanarak hüküm verme ihtiyacı olur.

Günah olan kısım ise, insanlar hakkında haksız yere suizan besleyip onlar hakkında iyi tarafa değil de kötü tarafa yorumlar yapmaktır. Rasûl-i Ekrem Efendimiz de "Sanmaktan sakının; çünkü sanı (zan) sözün en yalanıdır" buyuruyor.¹³¹

Kusur araştırmak da günahdır. Güvensizliğin içteki etkisi "kötü sanmak", dıştaki etkisi ise, kötü zannı isbatlamak için, kişinin peşine düşüp onu göz hapsinde tutmak, kusurunu araştırmak, tecessüs, yani casusluk yapmaktır. Yukarıda meâlini verdiğimiz âyet bunu da yasaklamıştır. Eğer bir kimse kusurunu, günâhını gizliyorsa onu açığa vurmak, rezil etmek caiz değildir. Zira açığa çıkarsa açıktan yapmaya başlar ki bunda hem ona cesaret vermek, hem de kötü örnek olmasına, dolayısıyla da kötülüğün yayılmasına sebep olmak vardır. Evet, insanların gizli kusurlarını açıklamak, âleme duyurmak fayda yerine zarar getirir; onlardaki utanma duygusunu yok eder, sosyal kontrolün etkisini azaltır ve islâhı güçleştirir. Ayıpları örtmek fazilettir ve Allah Tealanın da kendisinin ayıplarını örtmesine sebep olur.

Sahâbeden Ukbe b. Âmir ile kâtibi Ebu'l-Heysem arasındaki şu konuşmada ibret alınacak noktalar vardır. Sözü Ebu'l-Heysem açıyor:

¹³¹ Buhârî, K. el-Edeb, 57, 58.

- Bizim şarap içen bazı komşularımız var; onları yakalamaları için polis çağıracağım.

- Yapma! Onlara öğüt ver, korkut.

- Menettim, dinlemediler, onları yakalamaları için polis çağıracağım!

- Yazık sana yapma diyorum! Çünkü ben, Rasûlullah'ın şöyle dediğini işittim: "Kim bir ayıbı örterse sanki kabrine diri gömülmüş bir yavruyu kurtarmış olur!"¹³²

Aynı sebeple Peygamberimiz müslümanlara, izinsiz olarak evlerinin içine bakan kimsenin gözünü çıkarabileceklerini söylemiş,¹³³ Kur'ân-ı Kerîm, izin almadan bir kimsenin evine girmeyi menetmiştir.¹³⁴ Tecessüs, insanların gizli hallerini araştırmak, keza onların gıybetini yapmak da bu ayetle şiddetle yasaklanmıştır. Gizli halleri araştırmak fertlere olduğu gibi devlet yetkililerine de haramdır.

Kardeşliği öldüren bir kötü haslet ve çok çirkin bir haram da gıybettir. Allah teala gıybetin çirkinliğini, iğrençliğini gözler önüne sererek onu, "ölmüş kardeşin etini yemeye" benzetti. Hz. Peygamber (s.a.v.) de bu nevi teşbihler yapmıştır. İbn Mes'ûd anlatıyor: Peygamber (s.a.v.)'in meclisinde idik, birisi kalkıp gitmiş, bir başkası da arkasından onu çekiştirmişti, Peygamberimiz "Dişini ayıkla!" buyurdu. Adamın "Neden ayıklıyayım? Et yemedim ki!" demesi üzerine de "sen kardeşinin etini yedin" buyurdu."¹³⁵

Efendimiz ashâbına sordu:

- Gıybet nedir biliyor musunuz?

¹³² Ebû -Dâvûd, K. el-Edeb, 38; Buhârî, K. el-Menâkıb, 24.

¹³³ Buhârî, K. ed-Diyât, 15; Ebû-Dâvûd, K. el-Edeb, 127.

¹³⁴ en-Nûr: 24/27-28.

¹³⁵ Taberânî.

- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.
- Din kardeşinin hoşlanmayacağı bir sözü arkasından söylemendir. Onu hoşuna gitmeyen bir şey ile anmandır.
- Söylediğimiz gerçekten onda varsa gıybet etmiş olur muyuz?
- Söylediğin gerçekten onda varsa gıybet etmiş olursun. Zaten söylediğin onda yoksa, iftirâ etmiş olursun."¹³⁶

Hadise göre bir kimsenin arkasından, duyduğu takdirde hoşlanmayacağı dinî veya dünya işlerine, bedenine, ahlâkına, soyuna ait bir eksiklik veya kusurunu söylemek gıybettir ve haramdır. Eğer söylenen şey o kimsede yoksa iftirâ edilmiş olur ki, bu daha büyük bir günahdır ve haramdır.

Hz. Âişe Peygamber Efendimizin (sav) eşi Safiyye'nin kısa boylu olduğundan bahsedince şöyle buyurdu: "Öyle bir söz söyledin ki denize katsan onu kirletir!"¹³⁷

Arkadan çekiştiren haram işlediği gibi bunu dinleyen ve önlemeyen kimse de ona katılmış olmaktadır. Bu sorumluluktan kurtulmak için o gıybeti önlemek gerekir. Bu da çok büyük sevaptır: Resulullah (sav) Efendimiz buyurdular: "Gıyâbında din kardeşinin namus ve şerefini koruyan kimseyi Allah cehennemden âzâd edecektir."¹³⁸

Buna gücü yetmiyorsa kalkıp giderek dinlememek gerekir.

Bir kimseyi ister yüzüne karşı, ister arkasından kınamak, ayıplamak, kusurlarını söylemek aradaki kardeşlik râbitasını gevşetir, gönülleri karartır, fayda yerine zarar getirir. Bunun için

¹³⁶ Müslim, K. el-Birr, 70; Ebû-Dâvûd, K. el-Edeb, 35; Tirmizî, el-Birr, 23.

¹³⁷ Tirmizî, K. el-Kıyâme, 51; Ebû, Dâvûd, K. el-Edeb, 35.

¹³⁸ Ahmed, Müsned, 6/461.

de haram kılınmıştır. Yukarıda bundan bahsetmiştik, hatırlatalım. Ancak bazı durumlar, istisnâ haller, doğru olmak ve iyi niyete dayanmak şartıyla bunu daha faydalı veya zarûrî kılar; bu takdirde gıybeteye ruhsat verilmiştir. Nedir mi bu haller?

Şikâyet: Haksızlığa uğrayan kimse sırf kendisini tatmin, gazabını teskin için değil, hakkını almak veya suçluyu cezalandırmak için onun yaptıklarını söyleyerek şikâyet edebilir.

Islâh teşebbüsü: Bir kimsenin, meşrû olmayan bir fiilini gören kimse bizzat onu düzeltmeye çalışır; eğer bir başkasının bu konuda daha başarılı olacağını umuyorsa ona da söyleyebilir.

Fetvâ sormak: Bir hâdisenin dinî hükmünü öğrenmek şahısları zikretmeyi gerektiriyorsa gerektiği kadarı söylenebilir.

Müslümanları korumak: Bir müslüman birisiyle evlenmek, ortak olmak, iş akdi yapmak vs. diler ve onun hakkında tanıyanlardan bilgi almak isterse, sırf soranı muhtemel zarardan korumak için, sorulanın kusurlu yönleri söylenebilir. Kezâ bir âlim veya mürşidin veya böyle zannedilen birisinin etrafında toplananlar saptırılmak, îtikadları bozulmak gibi bir tehlikeye marûz iseler, ikâz edilebilirler. Bu ikazı yapanların da kendilerini kontrol etmeleri gerekir; kendisini aleyhte konuşmaya, ikaz etmeye sevkeden duygu müslümanlara şefkat midir, yoksa hakkında konuştuğu kişiyi kıskanması, gözden düşürmek istemesi midir? İkinci ihtimal varsa söylenen gıybeteye girer. Ayrıca isnad edilen vasıf bir zan ve kanâate değil, kesin delillere dayanacaktır; meselâ ehl-i sünnet iman ve anlayışının çerçevesi içinde meydana gelmiş görüş ayrılıklarında taraflardan biri diğeri hakkında "sapık, kâfir, fâsık" gibi vasıfları kullanamaz. Bu ağır vasıflar, ancak üzerinde ittifak edilen dinî esaslara aykırı inanç ve davranışlar için kullanılabilir.

Anlatmak için: Bir kimsenin kör, sağır, topal gibi bir lâkabı olup bu söylenmeden onu tanıtmak mümkün değilse "Kör Kemâl, Sağır İsmet, Kel Ali, Uzun Hasan" gibi bir ifade kullanılabilir.

Fıskını, günahını gizlemeyen, açıkça yapan bir kimseyi o günah ile anmak da caiz görülmüştür.

Şahısların değil de topluluk ve grupların kusurlarını söylemek de gıybet sayılmamıştır.¹³⁹

Toplumun ayakta tutan, huzur ve âsâyişi sağlayan temel kaidelerden birisi de karşılıklı olarak haklara saygıdır, dokunulmazlıklara riâyettir. Resûl-i Ekrem (s.a.v.) Vedâ hutbesinde şöyle buyurmuştur: "Şu şehrinizde, şu ayınız içinde bu gününüz ne kadar muhterem, mukaddes ise mallarınız, namus ve şereflerinizi, kanlarınız da öyle haramdır, dokunulmazlıkları vardır!"

Bu dokunulmazlıkların önemini ve şümûlünü göstermek, hadisi daha iyi anlamamıza yardım edecektir.

Namus ve şerefe dokunmak: Buraya kadar zikrettiğimiz alay, gıybet, ayıp arama, sû-i zan yasakları, namus ve şerefi koruma cümlesinden sayılan tedbirlerdir. İftirâ ve özellikle iffete iftirâ da bunların başında gelir.

"İffetli, habersiz mümin kadınlara zinâ isnad edenler dünya ve âhirette lânetlenmişlerdir. Kendi dilleri, elleri ve ayakları yapmış olduklarına şahidlik ettikleri gün onlar büyük azâba uğrayacaklardır..."¹⁴⁰

¹³⁹ Bkz. Hayrettin Karaman, Helaller Haramlar, <http://www.hayrettinkaraman.net/kitap/helalharam/0142.htm> (0206 2012)

¹⁴⁰ en-Nûr: 24/23-24.

"İnanan erkek ve kadınları, yapmadıkları bir şeyden ötürü incitenler şüphesiz iftirâ etmiş ve apaçık bir günah yüklenmiş olurlar."¹⁴¹

Bu âyetler, iftirânın, namus ve şereflere dil uzatmanın çirkinliği, ağırlığını apaçık ortaya koymaktadır. İffete iftiranın (kazf) cezası yalnızca âhirette değildir; dünyada da 80 deynek olarak maddî, şahitliği kabul olmamak gibi manevî cezası vardır.¹⁴²

Hayatın dokunulmazlığı: Müslümanların ve onlarla savaş halinde olmayan gayr-i müslimlerin hayatı İslâm'ın teminatı altındadır; hiçbir kimse ona son veremez.

"Kim bir kimseyi-öldürdüğü kimseye veya yeryüzünde bozgunculuğa karşılık olmadan- öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur; kim de onu diriltirse (ölümden kurtarırsa) bütün insanları kurtarmış olur..."¹⁴³

Bir toplumda can güvenliği yoksa yalnız ferdler değil, bütün toplum huzursuz ve ölüme mahkûm demektir; şu halde öldürme olayı bir amme meselesi ve dâvâsıdır.

"Kim bir mümini kasden öldürürse cezası, içinde temelli kalacağı cehennemdir" (en-Nisa: 4/93)

Birinci âyet bütün insanlar, bu âyet ise özellikle müminler içindir.

Âyetleri destekleyen, açıklayan hadisler de vardır:

"Dünyanın yok olup gitmesi, Allah yanında, bir müslümanın öldürülmesinden daha hafiftir."¹⁴⁴

¹⁴¹ el-Ahzâb: 38/58.

¹⁴² Bkz. <http://www.hayrettinkaraman.net/kitap/helalharam/0145.htm>

¹⁴³ el-Mâide: 5/32.

¹⁴⁴ Nesâî, K. et-Tahrîm, 2; Tirimizî, K. ed-Diyât, 7.

Eğer öldürme olayı bir müdafaa sonucu olmayıp, iki tarafın katıldığı kavga sonunda meydana gelmişse, sorumluluk da ortaktır:

"İki müslüman birbirine silah çekip saldırınca cehennemin kenarına gelmiş olurlar; biri diğerini öldürünce ikisi de oraya girer.

- Katili anladık; öldürülen niçin giriyor ya Rasûlallah?

- O da diğerini öldürmek istemişti."¹⁴⁵

Bir başkasının hayatına son vermek haram olduğu gibi, kendi canına kıymak da haramdır. Çünkü hiçbir kimse hayatını satın alarak ona sahip olmamıştır; hayat Allah'ın emânetidir; onu alma hakkı yalnızca O'na aittir. "... Kendinizi öldürmeyin; şüphesiz Allah size acımaktadır"¹⁴⁶ meâlindeki âyet -insan ne kadar acı çekerse çeksin- intiharı menetmektedir; çünkü ölüm insan için daha hayırlı hale gelince insana -kendinden daha merhametli olan- Allah onun hayatına son verecektir.

"Hak etmedikçe -Allah'ın haram kıldığı- cana kıymayın"¹⁴⁷ meâlindeki âyet, bazı durumlarda insanın ölümü hak edeceğini, ancak bu durumda toplumun -adâlet müessesesi vâsıtasıyla- onun hayatına son verebileceğini ifade etmektedir:

Kıyas: Birisini haksız yere öldüren ölüm cezasına çarptırılır: "Sizin için kısasta hayat vardır"¹⁴⁸

Hadd: Evli olan kimsenin, dört kişi fiil halinde görece kadar açık zinâ yapması ölüm cezasına sebep teşkil eder.

İrtidâd: İslâma girdikten sonra ondan çıkarak küfrünü açıklamak. Bir hadis bu üç istisnayı bir arada ihtiva etmektedir: "Şu

¹⁴⁵ Buhârî, K. el-Fiten, 7; Müslim, K. el-Birr, 126, K. el-Fiten, 16.

¹⁴⁶ en-Nisâ: 4/29.

¹⁴⁷ el-En'âm: 6/151.

¹⁴⁸ el-Bakara 2/179.

üç şeyden biri sebebiyle olmadıkça müslümanın kanı helâl olmaz: Cana karşı can, evli zinâkâr, dinini terkedip cemâatten ayrılan."¹⁴⁹

Mal dokunulmazlığı: İslâm özel mülkiyeti, kişilerin mal mülk sahibi olmalarını -helal kazanç, hibe, miras gibi meşru yollardan elde edilmiş olmak şartıyla- caiz görmüş, mülkiyet hakkını korumak için tedbirler almıştır.

Bir kimseyi, özel mülkiyet düşmanlığına sevkeden haklı sebepleri ortadan kaldırıp sosyal adâleti temin ettikten sonra sıra ceza müeyyidesine gelir. Mal dokunulmazlığı ile ilgili müeyyidelerin hem maddî, hem de manevî olan çeşitleri vardır:

Hırsızlık ve gasp: Hırsızlık ve gasp haram kılınmış, hırsızlık suçuna karşı ağır cezalar konmuştur.¹⁵⁰

Haksız kaznaç: Bir başkasının malına, meşru olmayan, rızasına dayanmayan yollarla el uzatmak yasaklanmıştır.

Rüşvet: Haksız bir menfaat sağlamak üzere selâhiyetli kişilere menfaat sağlamak şeklinde tarif edebileceğimiz "rüşvet" yasaklanmış, alan, veren ve aracı olan lânetlenmiştir.¹⁵¹

"İnsanların mallarından bir kısmını, bile bile günah işleyerek ele geçirmek için iş başındakilere yedirerek mallarınızı aranızda haksızlıkla yemeyin."¹⁵²

İş başındakilere ve selâhiyet sahiplerine verilen hediyelerin de büyük bir kısmı rüşvet sayılmıştır. Zekât vb. tahsildarları hediyelerle döndükleri zaman Hz. Peygamber (s.a.v.) "evlerinizde

¹⁴⁹ Buhârî, K. ed-Diyât, 6; Müslim, K. el-Kasame, 25, 26.

¹⁵⁰ el-Mâide:5/38.

¹⁵¹ Tirmizî, K. el-Ahkâm, 9; Ebû Dâvûd, K. el-Akdıye, 4.

¹⁵² el-Bakara: 2/188.

otursaydınız bu hediyeler size verilir miydi?" buyurarak bunların rüşvet mahiyetinde olduğunu bildirmiştir.¹⁵³

Rüşvet almayı caiz kılan hiçbir sebep yoktur. Ancak rüşvet vermeye iki durumda ruhsat verilmiştir:

1) Bir haksızlığı (zulmü) önlemek veya kaldırmak için başka çare yoksa:

2) Bir hakkı ele geçirmek için başka bir yol bulunamazsa.¹⁵⁴

İsraf da husûsî mülkiyet hakkının bir sınırlamasına sebeptir. Servet kimin olursa olsun onda toplumun da hakkı vardır. Bir âyet bunu apaçık ifade etmektedir: ""Allah'ın sizi koruyucu kılmış olduğu (ayakta durmanıza sebep kıldığı) mallarınızı, beyinsizlere vermeyin, kendilerini bunların gelirleriyle rızıklandırıp giydirin ve onlara güzel söz söyleyin"¹⁵⁵

Bu âyet sefiher, malını korumasını bilmeyenlerle ilgilidir. Mal onlarındır, mutlak özel mülkiyet anlayışına göre onlar da mallarını diledikleri gibi sarfedebilirler. Ancak İslâmın mülkiyet anlayışı buna müsait değildir, bu noktada toplumun, ferdin mâlî tasarruf hürriyetine müdahale hakkı vardır.

İsrafın ölçüsü nedir? Hangi türlü harcamalar, vermeler israf sayılır?

1) İslâmın haram kıldığı harcamaların israf olduğundan şüphe yoktur; içkiye, kumara, uyuşturucu maddelere, altın ve gümüş kap kacağına yapılan harcamalar gibi.

2) Kişiyeye ve başkalarına, maddî-manevî hiçbir faydası olmayan harcamalar.

¹⁵³ Buhârî; hadisin metin mânası şöyledir "Bu hediyeler gelsin diye anasının evinde otursa ya!" K. el-Hayl, 15; el-Ahkâm 41; Müslim, K. el-İmârah, 28.

¹⁵⁴ İbn el-Hümâm, Fethu'l-kadir, (Kitâbu-edebi'l-Kadî, C. V, s. 455 vd.

¹⁵⁵ en-Nisâ: 4/5.

3) Başkalarına muhtaç hale gelecek kadar ölçsüz bağışlar ve harcamalar.¹⁵⁶

Bütün bu kardeşlik hakları Müslümanlar için eşit olarak geçerlidir ve hukuk önünde korunmuştur. Hukuk önünde hiçbir ırkın, aşiretin, soyun, sopun, akrabalık bağlarının, sosyal sınıfın, beden renginin, dilin, kılık ve kıyafetin, coğrafyanın ve iklimin önemi yoktur. Bu gerçek düşünüldüğünde önemli olanın ırk değil, ilke ve uygulama olduğu, ahlak ve fazilet olduğu açıkça görülür. Bu noktada ülkenin en ücra köşesinde bir gariban ile Peygamber Efendimizin (sav) çocukları ve nesli arasında bir fark yoktur.

Bizde bu en temel ilkelere göre amel, ihlas ve istikametinin ileriye götürmediği kişiyi, nesebi, soyu sopu asla ileri götüremez. Kimsenin doğuştan bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak iman ve takva iledir.

Değer Ölçüsü İmandır

Buraya kadar yazdıklarımızdan anlaşılının özetini sunarak yeni konumuza başlayalım isterseniz. Allah Teâlâ'nın insanı en güzel biçimde ve saygın yarattığını, ama bu saygınlığın ancak iman ve takva ile kazanılacağını biliyoruz. İnsanlar yaratılıştan aynı cins olarak eşittirler ve aynı ana babadan olma kardeşirler. Hukuk önünde ve sosyal hayatta fırsat ve imkanlar bakımından da eşittirler.

Fakat Allah Teâlâ'nın katında üstünlük takvaya göredir.¹⁵⁷ İman etmeyen insanlar O'nun ve dolayısıyla inananların katında

¹⁵⁶ el-isrâ 17/26, 29; el-Bakara: 2/219. Daha geniş bilgi için bkz.

<http://www.hayrettinkaraman.net/kitap/helalharam/0147.htm>

¹⁵⁷ el-Hucurat 13.

sıradan bir canlı türüdürler, o kadar. “Allah katında yerde gezinen canlıların en kötüsü, o düşünmeyen sağır ve dilsizlerdir.”¹⁵⁸

İman edenler Allah Teâlâ'nın katında kıymetli oldukları kadar, kendi aralarında da sevgi, saygı, hizmet ve ikramı hak eden ve birbirlerinden sorumlu olan kardeşlerdir. Hatta “ancak mü'minler kardeştir”¹⁵⁹ ayetine göre aynı ana babanın öz çocukları aralarında iman bağı yoksa, kan bağı onları kardeş yapmaya yetmez. Aralarında miras bile bölüşülmez. Bir önceki konumuz da bu idi.

Buna göre insanın değeri için öncelikli ölçü imandır. Ondan sonra bilgi, amel, ahlak, sanat, hizmet gibi değerler insanı yüceltir ki biz bunun topunu birden “takva” kelimesi ile ifade ediyoruz: “Allah katında en mükerrem olanınız, en takvalı olanınızdır.”¹⁶⁰

İşte bu iman, doğuştan bir soy ve sopun, bir ırkın üstünlüğünü ifade eden ırkçılığı iki şekilde bitirir. İlki, insanlar ilk yaratılışta aynı ana babadan olma varlıklar olarak eşittirler, birbirlerine bir üstünlükleri yoktur. İkincisi, insanı üstün kılan değer ölçüsü asla iradesiz seçtiği ırkı değil, din ve takvadır. Oysa bütün ırkçılar, hangi dinden olursa olsun ona hiç bakmazlar, bütün dinlere eşit mesafede durarak onlara saygı duyarlar, ancak kendi ırkından olan insanları değerli bularak başkalarına üstün tutarlar.

Genellikle aynı zamanda “laik” olan ırkçılar, özel ve genel hayatlarında dine bizzat yaşayarak değer vermezler. “Saygı duyarız” halkı kandırmak için “savaş açarız”ı perdeleyen bir sözdür. Laiklik de bunu gerektirir zaten. Biz daha önce yazdığımız “İslam’a Göre Irkçılık ve Kürt Sorunu” kitabımızda bu “bütün

¹⁵⁸ Enfal 22; Bkz. 7,179; 2,171

¹⁵⁹ el-Hucurat 10.

¹⁶⁰ el-Hucurat 13.

ırkçuların dine düşman olması” konusunu enine boyuna işlediğimiz için şimdi burada pek üstünde durmayacağız. Şu kadar var ki, işte görüyorsunuz, İslam Dini insanın değerini “iman ve takva” ile ölçerken, ırkı ne olursa olsun bundan yoksunlara değer vermediğini açıkça ifade ederken, bütün gördüğüm Türkçü, Kürtçü ve Arapçılar, “dinlerin hepsine saygı duyarız” diyerek, bir insanın Alemlerin Rabbi Allah Teâlâ’ya tapması ile Budist, Hindu, Şintoist olup Buda’ya, ineğe veya güneşe tapması arasında fark gözetmezler. İman ile küfrün eşdeğer olarak ortak saygı görmesi, bir Müslüman için asla söz konusu olamaz.

Böyle olmayan ırkçılar, aslında ırkçılığı da İslam’ı da bilmeyen cahillerdir. Bu sistem cehaleti bilimselleştirdiği için ülkemizde böylesi cahillere ne kadar da sık rastlarız maalesef.

Bir soydaşını Müslüman olması ile başka bir dinden olması arasında fark gözetmeyen Müslümanın bir Türkçü (!) veya Müslümanın bir Kürtçünün (!), “kan bağı değil, iman bağının asıl değer ölçüsü olduğunu” söyleyen bu kadar ayetler karşısında ne yapacağını merak etmiyor musunuz?

Şöyle bir düşünelim: Bu ayetlere iman etmiyorsa, zaten Müslüman olamaz.

Ayet olduğunu kabul ediyor ama kıymet vermiyorsa, çirkin görüp beğenmediğinden dolayı terk ediyorsa, yine Müslüman olamaz.

Yok, ayet-i kerimelere iman ediyor ve beğeniyor, ama buna rağmen başka din, ilke, ideoloji veya sisteme de iman ettiğinden onları bu ayetlere tercih ediyorsa, yine Müslüman olamaz.

Bütün bunlar da değil, ama sırf günah işlemek ve Allah Teâlâ’nın emirlerine isyan etmek için ırkçılık yapıyor ise - ki Allah’a inadına isyan etmek ve inadına günah işlemek de insanı dinden

çıkartır- o zaman akli da yoktur demektir. Akli olmayanın dini zaten olmaz.

Velhasıl nereden bakarsanız bakınız, bir ırkçının İslam ile alakası yoktur.

Eğer “var” diyorsa, o zaman bu deyiş ya cahillikten, ya da “mahalle baskısı” denilen şu “etraftan utanma” duygusuyla hareket ediyor anlamınadır ki bunun da dindeki adı “münafıklıktır”, ona asla itibar edilmez.

Bundan başka bir durum var mıdır?

Yoktur, ama yapacak bir şey vardır. Evet, bundan başka yapacak bir şey daha vardır. O da “ben dinimi ve kitabımı bilmiyordum. Şükür şimdi öğrendim. Artık biliyorum. Bütün ırkçı düşünce ve davranışlarımdan pişman olarak vazgeçiyor ve Allah Teâlâ’nın affına sığınarak tövbe ediyorum” demesidir.

O zaman biz de bu kardeşimizi hangi ırktan olduğuna bakmaksızın bağrımıza basarak tebrik ederiz.

Kan Bağı Ölçü Değildir

Müslümanlar için biricik izzet ve şeref ölçüsü, övünme ve iftihar etme sebebi, kendini mutlu, akıbetini hayırlı bilme nedeni, Allah Teâlâ’nın kulu olarak O’nu tanıması, çok çok sevmesi, seve seve itaat etmesi, yolunda sevdiği canını ve malını makamını harcaması ve böylece onun sevgisine layık olarak rızasına ermesidir.

Bu şuur her doğan çocuk fitrat üzerine doğduğu için, potansiyel olarak herkeste vardır. Ama Müslüman ana baba ve topluma düşen, bu çocukları bu bilinç üzerinde eğiterek yetiştirmek ve bunun bilincine ermesini sağlamaktır.

Mü'min eğer bu şuura sonradan eriştiyse, eski cahili hayatından, yılanın zamanı gelince kavından sıyrılıp çıkması gibi çıkması, sütün memeye tekrar dönememesi gibi o küfür, şirk veya inkar içeren eski hayatına asla tekrar dönmemesi gerekir.

İnsanlar bilinçli olarak dini seçerlerse bunun farkına varırlar. Beyinleri zonklar, hisleri coşar ve yepyeni bir insan olurlar. Tıpkı Firavun'un sihirbazları gibi, bir kere secde ettikten sonra, tekrar küfre dönmeyi, parça parça kesilip kütüklere asılma bedeline de olsa asla istemezler. Çünkü artık imanla bütün değer yargıları ve hayat ölçüleri değişmiştir. Karanlıklardan nasıl bir aydınlığa çıktıklarını anlamışlardır. O yüzden, imanın tadını alan bir insan, Müslüman olduktan sonra tekrar küfre dönmeyi, bir ateş çukuruna atılıp diri diri yanmaktan çok daha çirkin görür.

Sevgili Peygamberimiz (sav) ve ashabının hayatında bu manzaraları çok görürüz. Dün kafir iken Müslümanlara eziyet ve işkence edenler, bugün Müslüman olunca aynı eziyet ve işkenceyi yaşıyorlardı. Bu işin böyle olacağını çok iyi bilmeleri, onları hakikati anladıktan sonra imandan vazgeçirmiyorlardı.

İşte Hz. Ömer bunlardan birisiydi. Müslümanlara çok kötü eziyet ve işkence yapıyordu. Hatta işkenceden yorulursa dinlenmek için oturduğunda acılar içinde kıvranan Müslümana "seni bıraktığımı sanma. Dinlenince tekrar başlayacağım işkenceye" derdi. Ta ki o esnada o Müslüman da dinlenmesin, ruhen acı ve ızdırap çeksin.

Ama onun da bir vakti vardı ve gelince Müslüman oldu. Hz. Peygamber (sav) bir çarşamba günü Ömer b. Hattab veya Ebu Cehil b. Hişam'dan birisiyle İslâmiyet'i güçlendirmesi için Allah'a dua etti. Ertesi gün sabah Ömer b. Hattab gelerek müslüman oldu. Hz. Peygamber ile yanındaki müslümanlar o kadar yüksek sesle tekbir getirdiler ki, sesleri Mekke'nin yukarı mahallelerinden bile duyuldu.

Ömer müslüman olduktan sonra:

- Ey Allah'ın Rasûlü, biz hak üzerindeyken niçin dinimizi gizliyoruz? Halbuki onlar batıl üzerinde oldukları halde dinlerini savunuyorlar dedi. Hz. Peygamber:

- Ey Ömer! Biz sayıca azız. Dün başımıza geleni sen de gördün, dedi. Hz. Ömer:

- Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, ben Mekke'nin her neresinde küfrümü göstermişsem, aynı yerlerde İslâm'ımı da açıkça göstereceğim, dedi ve çıkıp Kâbe'yi tavaf etti. O sırada müşrikler onun, kendilerine iyi bir haber getirmesini bekliyorlardı. Ebu Cehil kendisine:

- Ey Ömer! Falan adamın dediğine göre sen Muhammed'e iman etmişsin. Bu doğru mu? dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer:

- Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed de onun kulu ve Rasûlü'dür, dedi.

Bunun üzerine müşrikler Hz. Ömer'e doğru saldırdılar. Hz. Ömer, Utbe'yi altına alıp göğsüne çıkararak dövmeye başladı. Parmağını gözlerine sokuyor, Utbe de feryad ediyordu. Bunu gören halk oradan uzaklaştı. Ömer de Utbe'yi yerde bırakarak kalktı. Bundan sonra Ömer'e kim yaklaşırsa, o da orada bulunan en yakın akrabasından ileri gelen birisine saldırıyordu. Böylece onları aciz bıraktı. Bundan sonra Ömer, müşriklerin toplandığı yerleri teker teker gezerek imanını oralarda ilân ettikten sonra Hz. Peygamber'in yanına dönerek:

- Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Rasûlü! Müşrikler artık sana bir şey yapamazlar. Yemin ederim ki, küfürle oturduğum bütün meclislerde, hiç çekinmeden ve kimseden korkmadan İslâm'ımı ilân ettim" dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber, Ömer ile Hamza önünde oldukları halde mescide gitti ve Kâbe'yi tavaf ederek öğle namazını kıldı. Daha

sonra Ömer ile birlikte Daru'l-Erkam'a gitti. Ömer tek başına evine gitti. Sonra da Hz. Peygamber evine döndü.¹⁶¹

Onlar bu duygu ve düşünceyi, bu davranış biçimini şüphesiz ki Kur'an-ı Kerim'den alıyorlardı. Allah Teâlâ Müslümanları şöyle eğitiyordu:

“Allah'a ve ahiret gününe inanan bir toplumun -babaları, oğulları, kardeşleri, yahut akrabaları da olsa- Allah'a ve Resûlüne düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin. İşte onların kalbine Allah, iman yazmış ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir. Onları içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedî kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, kurtuluşa erecekler de sadece Allah'ın tarafında olanlardır.”¹⁶²

Şimdi bütün dinlere saygılı olduğunu söyleyen laik bir ırkçı bu ayetleri ne yapacaktır?

Allah çok açık olarak ona –eğer Müslümansa- diyor ki, “Bırakın ırkınızı, soyunuz sopunuzu, aşiretinizi, hatta babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz yahut akrabalarınız da olsa, Allah'a ve Resûlüne düşman olanlarla dostluk etmeyeceksiniz. Müslümanlar böyle yapamaz. Aksine o kafirlerden uzaklaşır.”

Ne diyecektir Allah Teâlâ'ya?

Acaba hala “benim için ölçü ırktır” diyerek ayeti ret mi edecektir, yoksa ırkçılıktan vaz mı geçecektir.

¹⁶¹ Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: I. 271-272. En sıhhatli görüş şudur ki, Ömer'in müslüman oluşu, bi'set'in altıncı yılında, Habeşistan hicretinden son radır. Bidaye, III. 30; İsabe, IV/447.

¹⁶² el-Mücadele 22. [3,28; 9,24]

Geçmişte bir akşam bir grup Türk ırkçısı ile oturuyoruz. Aynı lisede öğretmeniz. Benden kendilerine Kur'an okumasını öğretmemi istemişlerdi. Derse bir ara verdiğimizde, söz ırklardan açıldı. Bunlar, Cumhuriyetin Eğitiminden geçerek beyni yıkanmış, Türkçü olmuş, ama İslam'a da sevgisi olan arkadaşlardı. İçlerinden biri işi ilerletti. "Arapların Türkleri arkadan vurduğunu, dolayısıyla onları sevmediğini, kardeş kabul edemeyeceğini" söyledi.¹⁶³

Ben de "Allah Teala Kur'an'da "bütün müminler kardeştir" ¹⁶⁴ diyor. Hem böyle bir şey yok. Velez ki olsa bile, dedelerinin yaptığı yanlışın sorumlu olamaz. Bu hukukun "suçun şahsiliği" ilkesine aykırıdır. Şimdi biz, bir Müslüman Arap da olsa, ayete göre kardeş bilip sevmek mecburiyetindeyiz" dedim.

Bunun üzerine o ırkçı bana ne dese beğenirsiniz?

"Benim Kur'an'a saygım var. Ama o da dese ben bunu kabul etmem."

Bizi dinleyen diğer arkadaşlar da üzölmüştü. Ben izin alıp giderken kapıya kadar beni yollayan arkadaşlara dedim ki, "Ecel belli olmaz. Her an ölebiliriz. Arkadaşınıza yatarken bir kelime-i şehadet çektirseniz iyi olur."

Kur'an-ı Kerim sadece saygı duymamız için indirilmedi. Aynı zamanda iman edip uymamız, buyruklarına itaat etmemiz için indirildi. Kılavuz kitaptır o. Ona öyle bakmak bir iman borcudur.¹⁶⁵

Şimdi gelelim şu yazdığımız mübarek ayete. Ne diyor bu ayet? Nasıl bir mesaj veriyor?

¹⁶³ Biz bu şehir efsanesini "İslam'a Göre Irkçılık ve Kürt Sorunu" kitabımızda çok geniş olarak anlattık, bastırabilirsek bakılabilir.

¹⁶⁴ el- Hucurat 10.

¹⁶⁵ Bakara 2.

Kafirlerden Uzaklaşma

Müslümanlar bütün duygu, düşünceyi ve davranış biçimlerini şüphesiz ki Kur'an-ı Kerîm'den alırlar. O ne derse o olur. Kan değil iman bağı hakkında Allah Teâlâ Müslümanları şöyle eğitiyordu:

“Allah'a ve ahiret gününe inanan bir toplumun -babaları, oğulları, kardeşleri, yahut akrabaları da olsa- Allah'a ve Resûlüne düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin. İşte onların kalbine Allah, iman yazmış ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir. Onları içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedî kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, kurtuluşa erecekler de sadece Allah'ın tarafında olanlardır.”¹⁶⁶

Bilindiği gibi ayetleri iyi ve doğru anlama konusunda onların “iniş sebebini” bilmemiz çok faydalıdır. Bu yüzden bu ayetlerin de nüzul sebebini görelim. Bedreddin Çetiner bu konuda yazdığı “Esbab-ı Nüzul” isimli eserinde¹⁶⁷ ayetle ilgili iniş sebebi olarak beş olayı zikretmiştir. Konunun önemine binaen bunları görelim inşallah. Sonra ayetin tefsirine geçelim.

1- İbn Cüreyc anlatıyor: Bana nakledildiğine göre bir gün Hz. Ebu Bekr'in babası Ebu Kuhâfe, Hz. Peygamber (sa)'e sövmüş. Orada bulunan Hz. Ebu Bekr de babasına öyle bir vurmuş ki darbenin şiddetinden Ebu Kuhâfe yere düşmüş. Daha sonra Hz. Ebu Bekr, bunu Hz. Peygamber (sa)'e zikretmiş de Hz. Peygamber (sa):

- "Bunu gerçekten yaptın mı?!" demiş, onun:
- "Evet yaptım." demesi üzerine de:
- "Bu yaptığına bir daha dönme, bir daha böyle yapma." buyurmuşlar.

¹⁶⁶ el-Mücadele 22.

¹⁶⁷ Bedreddin Çetiner, Esbab-ı Nüzul, Çağrı Yayınları, İst. II. 863-864.

Ebu Bekr: "Vallahi kılıç yakınımdaydı olsaydı onu öldürürdüm" demiş de bunun üzerine Allah Tealâ bu âyet-i kerimeyi indirmiş.¹⁶⁸ İşte inen bu ayetler bu davranışın özünde haklı olduğunu bildiriyor.

2- Hafız Beyhakî'nin Abdullah ibn Şevzeb'den rivayetine göre Ebu Ubeyde ibnu'l Cerrâh'ın babası Abdullah ibnu'l Cerrâh, Bedr günü müşriklerin safında yer alıp oğluna karşı çıkmış ve ilâhlarını vasfetmeye, anlatmaya başlamış. O anlattıkça Ebu Ubeyde ondan yüzünü çeviriyor, uzaklaşıyor. Babası bu tavrını devam ettirip ilâhlarını anlatmayı artırınca oğlu Ebu Ubeyde ona yönelmiş ve öldürmüştü. (Bedir günü Ebu Ubeyde b. Cerrâh'ın babası, üzerine gelmeye başladı. Ebu Ubeyde onunla karşılaşmamak için sağa sola kayıyordu. Babasının ısrarlı hücumları karşısında kalınca Ebu Ubeyde ona saldırarak öldürdü.)

İşte bunun üzerine Allah Tealâ Ebu Ubeyde hakkında: "Allah'a ve âhîret gününe imanda sebat eden hiçbir kavmin Allah'a ve Rasûlü'ne muhalefet ve düşmanlık eden kimselerle -velev ki onlar bunların babaları, ya oğulları, ya kardeşleri, yahut soy soyları olsun- dostlaşacaklarını görmezsin..." âyetini indirdi.¹⁶⁹

Alûsî, Vâkidî'nin, Ebu Ubeyde'nin babasını öldürmesi ile ilgili kıssayı verdikten sonra: "Şam ehli böyle söylemekteler. Fakat ben, Fihri oğullarından bazı kimselere sordum, dediler ki: "Babası İslâm'dan önce cahiliye devrinde henüz İslâm ortaya çıkmadan ölmüştü" dediğini naklettikten sonra Ebu Ubeyde'nin, müşrik olan babasını Bedr'de öldürmesi kıssasının sahih olduğunu; Buhârî ve Müslim tarafından tahrîc edildiğini söyleyerek bunu tercih eder.¹⁷⁰

¹⁶⁸ Bu olayın kaynaklarını bize aktaranın Bedreddin Çetiner olduğunu hatırlayalım. "Vahidî, age. s. 295."

¹⁶⁹ İbnü'l-Esîr, Usdu'l-Ğâbe, 111,128; İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, IV,66.

¹⁷⁰ Alûsî, age. XXVIII,37.

3- Abdullah ibn Mes'ûd'dan gelen bir rivayet ise Ebu Bekr ve Ebu Ubeyde'ye Bedir'de akrabalarım öldüren başka sahabileri de eklemektedir. Bu rivayete göre Hz. Ebu Bekr'in oğlu Bedir'de kendisini mübarezeye çağırmiş; çıkmak için Hz. Peygamber (sa)'den izin istemişse de Efendimiz ona: "Sen benim gözüm ve kulağım olduğumu bilmiyor musun? Bizden kendini mahrum etme." buyurarak izin vermemişlerdi.

Keza aynı gün Hz. Ömer de dayısı el-As ibn Hişâm ibnu'l-Muğîra'yı; Hz. Ali ve Hz. Hamza da Rabîa'nın oğulları Utbe ve Şeybe ile el-Velîd ibn Utbe'yi, Uhud'da Mus'ab ibn Umeyr de kardeşi Ubeyd ibn Umeyr'i öldürmüşlerdi. İşte bu âyet-i kerime bu sahâbilerin hepsi hakkında nazil olmuştur.¹⁷¹

4- Râzî, müfessirlerden bir çoğunun bu âyet-i kerimenin, Hz. Peygamber (sa)'in Mekke üzerine yürüyeceğini müşriklere haber veren Hâtîb ibn Ebî Beltea hakkında nazil olduğunda ittifak halinde olduklarını söyler.¹⁷² Bu, Mukâtil'in kavlidir. Ferrâ ve Zeccâc da bu kavli tercih etmişlerdir.¹⁷³

5- Süddî şöyle anlatıyor: Bir gün Abdullah ibn Übeyy'in oğlu Abdullah Hz. Peygamber (sa)'e gelmiş oturmuş. Abdullah otururken Hz. Peygamber (sa) su içmişler. Abdullah: "Ey Allah'ın elçisi, içtiğin sudan birazını bıraksan da babama götürüp içirsem. Belki Allah onun kalbini bununla yıkayıp temizler." demiş. Hz. Peygamber (sa) de içtiği suyu bitirmeyip kalanını Abdullah'a vermiş. O da götürüp babasına içirmek istemiş. Babası:

- "Bu nedir?" diye sorduğunda da:

- "Hz. Peygamber (sa)'in içtiği suyun artanıdır. Sana getirdim ki içsin. Belki bununla Allah senin kalbini de temizler." demiş. Babası ona:

¹⁷¹ Vahidî, age. s. 296.

¹⁷² Bak: Mefâtihu'i-Ğayb, xxk,277.

¹⁷³ İbnu'l-Cevzî, age. VIII, 199.

- "Annenin sidiğini getirseydin ya. O, bundan daha temizdir." demiş.

Buna çok kızan Abdullah, Hz. Peygamber (sa)'e gelmiş ve:

- "Ey Allah'ın elçisi, bana izin ver, babamı öldüreyim." demiş. Hz. Peygamber (sa) de:

- "Hayır, aksine ona yumuşak davran ve ihsanda bulun." demiş ve işte bunun üzerine bu âyet-i kerime nazil olmuş.¹⁷⁴

Bu olayların ışığında ayetin anlamı aslında çok açık, ama gelin onu bir de ömrünü "Kur'an'ın Gölgesinde" geçirmiş ve çağını oradan seyrederek yorumlamış bir adamın, inandıkları adına şehadete severek gitmiş bir adamın kaleminden anlamaya çalışalım:

"Bu "Allah'ın taraftarları" ile "şeytanın taraftarları" arasındaki en belirgin farktır. Belirginlik kazanan safların kesin hatlarla ayrılmasıdır. Her çeşit engelin ve her tür bağın ortadan kaldırılarak tek kulpa, tek bağa bağlanmasıdır.

"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kavmin Allah'a ve Peygamberine düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin."

Çünkü yüce Allah bir insana iki kalp vermemiştir. Ve bir insan bir kalpte iki zıt sevgiyi yerleştiremez. Hem Allah ve Peygamber sevgisi hem de Allah'a ve Peygamberine düşman olanların sevgisi... Bu kalp ya imanlı olacaktır, ya da imansız! Bunların her ikisini birleştirmek ise mümkün değildir.

"İsterse babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları olsun farketmez."

Kan ve yakınlık bağları iman bağı ile çeliştiklerinde kopuverirler. İki sancak yani Allah'ın sancağı ile şeytanın sancağı arasında bir çekişme ve düşmanlık yoksa, bu bağları birlikte gözetmek mümkündür. Allah taraftarları ile şeytan taraftarları arasında bir savaşın olmadığı sıralarda

¹⁷⁴ Kurtubî, age. XVII, 199.

müşrik olan anne-babaya iyi davranmak emredilen bir davranıştır. Aralarında mücadele, sürtüşme, düşmanlık ve savaş varsa bu durumda tek olan kulpla ve tek olan bağla ilgisi olmayan bütün bağlar kopar. Nitekim Ebu Ubeyde Bedir savaşında babasını öldürmüştü. Ebu Bekir Sıddık oğlu Abdurrahman'ı öldürmeye kalkışmıştı. Mus'ab bin Umeyr kardeşi Ubeyd bin Umeyr'i öldürmüştü. Hz. Ömer, Hz. Hamza, Hz. Ali, Ubeyde ve Haris yakınlarını ve akrabalarını öldürmüşlerdi. Kan, ırk ve yakınlık bağlarından soyutlanarak din ve inanç bağına sarılmışlardı. İşte bu Allah'ın ölçüsünde bağların ve değerlerin yükselebileceği en yüksek noktaydı.

"İşte Allah'ın kalplerine imanı kazıdığı kimseler bunlardır."

İman Allah'ın eliyle onların kalplerine yerleştirilmiş, Rahman'ın kudret eliyle gönüllerine yazılmıştır. Artık bu imanın silinmesi ve çözülmesinden söz edilemez. Körelmesi ve kapanması yoktur onun! "Ve onları katından bir ruh ile desteklemiştir."

Onların bu kadar keskin bir iradeye ulaşmaları ancak Allah'tan bir ruh ile mümkün olabilir. Kalplerinin bu nur ile aydınlanması, onların güç ve ışık kaynağı olan ve onları gücün ve ışığın kaynağına kavuşturan bu ruh ile ancak mümkündür.

"Onları altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacaktır. Onlar orada ebedi kalacaklardır." Dünyada her türlü bağdan ve her türlü ilişkiden soyutlanmalarının, dünyanın geçici her şeyini kalplerinden söküp atmalarının karşılığı olarak.

"Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan."

Apaydınlık, huzur ve rahat veren bu tablo müminlerin halini yüksek ve üstün bir konumda, sevinç ve hoşnutluğun egemen olduğu bir havada canlandırıyor. Rabpleri onlardan razı, onlar da Rabblerinden razıdır. Her şeyden kopmuşlar, kendilerini ona bağlamışlar. O da onları himayesine kabul etmiş, cennetlerinde onlara geniş imkanlar sağlamış

ve onlardan razı olduğunu kendilerine hissettirmiştir. Böylece onlar da hoşnut olmuşlardır. İçleri bu yakınlık ile huzura kavuşmuş, sevince boğulmuş ve doyuma ulaşmıştır.

"İşte bunlar Allah taraftarlarıdır."

Allah'ın cemaatıdır onlar. Allah'ın sancağı altında toplanmışlardır. O'nun önderliği ile hareket ederler. O'nun yolunda yürürler. O'nun sistemini gerçekleştirirler. O'nun yeryüzündeki kazasını ve kaderini gerçekleştirmek için çalışırlar. Onlar da Allah'ın kaderinden biridirler. Çünkü; "Hiç şüphesiz Allah taraftarları kurtulanların kendileridir."

Allah'ın seçkin yardımcıları kurtulamayacak da kim kurtulacak?

Böylece insanlık iki ayrı gruba ayrılmaktadır: Allah taraftarları ve şeytan taraftarları. Bütün insanlar iki ayrı sancak altında toplanmaktadır: Hak sancağı ve batıl sancağı. Buna göre insan, ya Allah taraftarı olup hak sancağı altındadır. Ya da şeytan taraftarı olup batıl sancağı altındadır. Bunlar iki ayrı çizgi, iki ayrı gruptur. Öyle kesin hatlarla birbirinden ayrılmışlardır ki, asla barışmazlar ve asla esneklik göstermezler!

Akrabalık ve hısımlık yok.

Aile ve yakınlık yok.

Vatan ve millet yok, tutkunluk ve ulusculuk yok.

Sadece akide ve inanç var. Yalnız ve yalnız iman ve akide.

Kim Allah taraftarlarına katılır, hak sancağı altında durursa, o ve bu sancağın altında duran herkes Allah yolunda kardeştir. Renkleri farklı, vatanları farklı, milletleri farklı, aileleri farklıdır. Allah taraftarlarını oluşturan temel bağları ayırıcıdır. Burada bütün farklılıklar bir olan Allah'ın sancağı altında erir gider.

Kim de şeytanın egemenliğine girer. Batıl sancağının altında yer alırsa artık hiçbir bağ onu Allah taraftarlarına bağlayamaz. Ne ülke, ne ırk, ne vatan ne renk, ne soy bağı, ne akrabalık, ne hısımlık... Bütün bu

bağları ayakta tutan baştaki bağ kopmuş olur. Onun kopması ile diğer bağların tümü de kendiliğinden çözülür.

Bu ayet-i kerime de müslüman topluluk içinde kan bağlarını, yakınlık, dostluk ve çıkarını gözetilenlerin bulunduğu, onların içindeki hastalıklar tedavi edilmekle birlikte imanın ölçüsü bu kadar kesin bir biçimde ve tamamen ayrı bir şekilde ortaya konmaktadır. Aynı zamanda müslüman topluluk içinde kendilerini Allah'a adayan, samimi bir şekilde O'na bağlanan ve burada dikkat çekilen makama yükselen bir kesimin de bulunduğu ifade edilmektedir.

Bu tablo, Allah'ın İslam Ümmetini koruyup gözettiğini tasvir ederek başlayan bu sureyi en güzel bir şekilde sona erdiriyor. Nitekim surenin başında Hz. Peygamber'e kendisi ve eşinin meselesini tartışan fakir kadının sözlerini yüce Allah'ın işittiği dile getirilmiştir.

İslam ümmetini bu kadar güzel bir biçimde koruyup gözetilen Allah'a bu ümmetin bağlanması, bu korumanın en doğal karşılığıdır. Allah'ın taraftarları ile şeytan taraftarlarının kesin hatlarla ayrılması doğaldır. Yüce Allah'ın evrensel görevi için seçtiği ve bu konuda görevlendiği ümmete bundan başkası yakışmazdı zaten."¹⁷⁵

Allah Teâlâ'ya ve dinine iman ettiğini söyleyen ırkçılar, bunu kendilerine nasıl yakıştırabiliyorlar?

Ne diyorlar ırkçılar bu ayete?

Ayetler üzerinde bir kere daha düşünelim mi?

"Allah ve peygamberine düşman olanlar" aykırı davrananlar, kin besleyenler... Onlar bir vadide, din ve hidayet başka bir vadidedir, "şüphesiz işte onlar" mağlup olmuş, Allah'ın rezil rüsva ettiği "en zeliller içindedirler."

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kavmin" Allah'a ve peygamberine düşmanlık edenler "babaları, oğulları, kardeşleri yahut

¹⁷⁵ Bkz. Seyyit Kutup, Fi Zilal, Mücadele 22 tfsiri.

akrabaları" gibi kendilerine insanların en yakını "da olsalar, onlarla dostluk ettiğini görmezsin" zira bu yakışmaz onlara.

"Katından bir ruh" denilmesinden maksat bir nurdur ki Allah onu sükûnet ve huzur bilsun diye kalplere indirir.

"Allah'ın fırkası" Allah'ın ordusu, dinine yardım edenler, emrine uyup, yasağından kaçınanlardır.

Ya ırkçılar? Bu ayetler karşısında ne düşünürler acaba?

İşte Kur'an-ı Kerim'in buyruğu! Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir kavmi Allah'a ve Resulü'ne karşı düşmanlık eden kimselerle sevişir bir halde bulamazsın" diyor. "Öyle kimselerle dost olmak Allah'a ve ahirete imanın gerekleriyle taban tabana zıttır" diyor. Çünkü onlara o durumda dostluk yapmak küfre sevgi göstermektir. Çünkü Allah ve Resulü'ne düşmanlık etmek, küfrün en şiddetlisidir. Küfre sevgi beslemek ise, iman ile bir arada olabilir mi? Asla!

Yine dikkat çekelim ki bu âyetin anlamı ile şu peş peşe gelen iki ayetin manasını birlikte düşünmek gerekir:

"Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve âdil davranmanızı yasaklamaz."¹⁷⁶

"Allah, yalnız sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanız için yardım edenleri dost edinmenizi yasaklar. Kim onlarla dost olursa, işte zalimler onlardır."¹⁷⁷

Çağımızın büyük hukukçu ve müfessirlerinden Vehbe Zuhaylî,¹⁷⁸ ayetlerden çıkan hüküm ve hikmetleri şöyle maddeleştirmiştir: "Bu ayeti kerimeler şu dört hususa delâlet etmektedir:

¹⁷⁶ Mümtetine, 60/8,

¹⁷⁷ Mümtetine, 60/9.

¹⁷⁸ Vehbe Zuhayli, et-Tefsirü'l-Münir, Risale Yayınları: 14/340-341.

1- Allah ve Rasulüne muhalefet edip Rablerinin dinine ve Rasulünün sünnetine düşmanlık eden kâfirler zelil insanlardır, onlardan daha zelil kimse yoktur.

2- Allah Teâla levh-i mahfuzda şöyle hüküm verdi: Allah, hüccet, kılıç ve benzeri kuvvetlerle düşmanlarına karşı mutlaka galip gelecektir. Kim onunla savaşmaya kalkarsa Allah ona savaşla galebe çalar, kim hüccet ve beyanla harp etmeye kalkarsa ona hüccet ve beyanla galip gelir.

3- Hakiki iman ile Allah düşmanlarına karşı sevgi bir arada bulunmaz. Çünkü kim bir insanı severse bunun yanında onun düşmanını da sev-mesi mümkün değildir. İsterse bu kişi en yakınlarından biri olsun. Allah'ın en büyük nimet olan imanı nasip ettiği kişinin kalbinde Allah düşmanının sevgisinin bulunması nasıl mümkün olur?

4- Allah Tealâ, düşmanlara dosluktan kaçınan bu müminlerin kalplerine iman aşılacağını ve onları katından bir yardımla takviye ettiğini ifade etmiş, sonra onların uhrevî mükâfatlarını beyan etmiştir ki bu, cennete girip orada ebedî kalmaları, Allah'ın rızasına ve sevabına nail olmaları, kendilerine dünyada ve ahirette verilen yardım, rızık, mal, nur, iman, hidayet ve cennet gibi nimetlerle sevindirilmeleridir. Sonra Allah onları, Allah'ın fırkası diye vafetti. Allah'ın fırkası kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. Bu son ifade dünya ve ahiret saadetinin sırf onlara mahsus olduğunun bir beyanıdır.

Özetle: Allah, düşmanlara sevgi beslemeyenlere şu dört nimeti vereceğini beyan etmiştir:

1- Kalplerinde imanı yerleştirmesi.

2- Katından bir ruhla onları teyit etmesi, yani düşmanlarına karşı on-lara zafer nasip etmesi.

3- İçinden nehirler akan cennetlere koyması.

4- Allah'ın hoşnutluğu gibi bir nimete nail olmaları ve O'nun kendile-rine verdikleriyle mesrur olmaları.

Yine Allah Tealâ burada düşmanlara karşı muhabbeti terketmeyi ge-rektiren şu dört hususu da zikretmiştir.

1- İman ile iman düşmanına karşı sevgi bir kalpte toplanmaz.

2- En yakınları da olsa müminler, düşmanlara karşı sevgi ve muhab-bet beslemezler.

3- Yüce Rabbimiz burada müminlere bahşettiği nimetleri sayıp dök-müştür. İşte bu da Allah düşmanlarına karşı sevgi ve muhabbeti terketme-yi gerektirir.

4- Rabbimiz, bu müminleri "Allah'ın muzaffer fırkası" diye vasıflandırmıştır: "İşte bunlar Allah'ın fırkasıdır. Dikkat, Allah'ın fırkası şüphesiz kurtuluşa erenlerin ta kendileridir."

Haram olan dostluk yanlış anlaşılıp da "Müslümanlar ile kafirler arasında hiç ticari, zirai, sınai, sanat ve kültür ilişkisi olamaz" şeklinde yanlış anlaşılması gerekir. Bu konuyu daha evvel gördüğümüz için sözü hiç uzatmayalım. Ümmetin alimleri, gayr-i müslim olanlarla bir araya gelme ve ilişki içinde bulunmanın caiz olduğuna dair icmâ etmişlerdir. Şu halde, mahzurlu ve haram olan dostluk ve sevgi, kâfir kafir olduğu halde, dinlerini hak bilip saygı duymak, dinimize ters düşen inanç, fikir, sistem ve dünyevi yaşantılarını tazim ederek taklit etmektir. Hem de dünya hayatı bakımından ona rağbet edip gıpta etmektir. Bunun dışında kalan iş veya ev komşuluğundan ötürü sevgi, nezaket ve kibarlığın bir mahzuru yoktur.¹⁷⁹

¹⁷⁹ Fahrüddin Er-Râzi, Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb, Akçağ Yayınları: 21/392.

İşte bu müthiş ayeti destekleyen bir başka ayet. Okunduğunda insanın tüylerini diken diken ederek derilerini ürperten bir ayet. Ve ırkçılığın başına balyoz gibi inerek onu tuzla buz eden bir ayet:

“Ey müminler, eğer babalarınız ve kardeşleriniz kâfirliği, müminliğe tercih ediyorlarsa sakın onları dost, yandaş edinmeyiniz. Kimler böylelerini dost edinirlerse onlar zalimlerin ta kendileridirler.”

“De ki: "Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısımlarınız ve akrabalarınız, ter dökerek kazandığınız mallar, kesada uğramasından endişe ettiğiniz ticaret, hoşunuza giden konaklar, size Allahtan ve Resûlünden ve Onun yolunda cihad etmekten daha sevimli ve önemli ise... o halde Allah emrini gönderinceye kadar bekleyin! Allah öyle fasıklar gürhunu zorla hidayete erdirmez.”¹⁸⁰

Kelbî der ki: “Rasûlullah (sa), ashabına Medine-i Münevvere'ye hicret etmelerini emrettiği zaman müslümanlardan kimisi bunu babasına, kardeşine, karısına söyleyip onlardan izin alma gereği duymadan hemen Rasûlullah (sa)'ın emrine uydu. Kimisi de karısı, çocukları ve ailesi efradı: "Bizi burada malsız, mülksüz, sahipsiz bırakacaksınız, biz de zayıf olup gideceğiz." deyince şefkati galip gelip ailesi efradı ile Mekke'de oturmaya devam ederek hicreti terketti. İşte bunları kınamak üzere bu âyet-i kerimeler nazil oldu.”¹⁸¹

¹⁸⁰ Tevbe 23-24.

¹⁸¹ Vahidî, age s. 169. Nakleden, Bedreddin Çetiner, Esbab-ı Nüzul, Çağrı Yayınları: 1/443-444.

Hemen baştan korkunuzu azıcık alalım isterseniz. Gerçek bir Müslüman servet, ticaret, mal, mülk sahibi olabilir. Güzel konaklarda oturabilir. Bunlar meşru yollardan kazanıldıktan sonra Müslümana asla haram değildir. Fakat o, hiçbir zaman bunları kalbine yerleştirmez. Hele hele Allah'tan, Allah yolundan ve Onun yolunda cihad etmekten daha önemli hale getirmez. Bununla beraber Ebussuûd Efendinin dediği gibi bu ayette öyle bir tehdit vardır ki: Allah'ın hususi lutfuna mazhar olmayan hiç kimse bundan kurtulamaz.

Akrabalık Önemlidir Ama

Birbirine yakın kimseler, aralarında, nesep, süt veya evlilikten doğan bir yakınlık bulunanlar için "akraba" kelimesini kullanırız.

Birbirinin soyundan gelmek veya evlilik sebebiyle eşlerden birinin kan hısımları ile diğer eş arasında meydana gelen yakınlığa akrabalık; bu durumda olan her bir kimseye de akraba denir. Kelime Arapça kökenlidir. Akraba, yakın, hısım manasına gelen "karîb" kelimesinin çoğulu olup, aslı "akribâ"dır. Fakat bu kelime Türkçe'mizde akraba şeklinde yaygınlaşmıştır.

İslâm'da akrabalık sebebi üçtür:

1. Aynı sülbden gelenler, kan akrabaları.
2. Evlilikle kurulan sıhrî akrabalar.
3. Diğer hukuk sistemlerinden ayrı olarak süt akrabaları.

Süt akrabalığı, bir kimsenin süt çağındayken (iki yaşına kadar) sütünü emdiği kadın ve akrabalarıyla kendisi arasında meydana gelen akrabalık bağıdır. Meselâ: Sütünü emdiği kadın onun sütanesi kocası sütbabası çocukları da sütkardeşleri olur. İki yaşa kadar emilen süt çocuğun vücut yapısını tamamladığı için,

emzirenin bir parçası: emziren de emenin-tıpkı öz annesi gibi- bir annesi durumundadır.

Bir de bugün hukukî işlemler sonucu oluşan, "evlât edinme, tebennî" şeklinde bir akrabalık bağı vardır ki bu Cahiliye devri Arapları arasında da yaygın olan bu tür bir akrabalıktı, İslâm, bütün sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırmıştır.

Toplumun temel çekirdeğini oluşturan aile ve onun etrafını sıkıca saran akrabalık bağları ne kadar sağlam olursa, toplum da o kadar sağlam ve güçlü olur. ilâhî kanun gereği insanoğlu, dünyaya bazı kişilerle arasında hısımlık bağları ile birlikte gelir, bu bağı sağlam olması, insana yüksek bir moral gücü kazandırır. İşte bu güç kişiye, hayatın zorluklarını göğüsleme ve ondan zevk alma şansını sağlar. Hz. Peygamber (s.a.s.); mutluluğun kaynağı olan sevginin, verâset yoluyla, yani yakın ve uzak akrabalar kanalıyla kazanılacağını belirtmiştir.¹⁸²

Birbiriyle sıkı ve sıcak ilişkiler içinde olan akrabalarından meydana gelen cemiyetler de güçlü olur. Hatta devlet de bundan güç alır. İslâm'ın hedeflerinden biri de, sağlam bir müslüman toplum oluşturmaktır. İşte bunda, sılayı rahmin, yani akrabalık ilişkilerini devamlı ve canlı tutmanın büyük bir yeri vardır. Akrobaya İslâmî akîde gereği yakınlık duymak, onların yardımlarına her zaman koşmak, sık sık ziyaret etmek, uzakta bulunanları arayıp sormak, onlarla haberleşmek şarttır. Toplumun önemli bir kurumu olan ailenin sağlam bir yapıya kavuşturulması, ancak bu görevlerin tam anlamıyla yerine getirilmesiyle mümkündür. Sağlam bir aile sağlam bir topluma götürür.¹⁸³

¹⁸² Buhârî, el-Edebu'l-Müfred, 22.

¹⁸³ Bkz. Şamil İslam Ansiklopedisi, "Akrabalık" md.; TDV İslam Ansiklopedisi konuyu güzel ortaya koymuş. Bkz. Age. II. 285 vd.

Bu yüzden dînimiz, akrabalar arasındaki ilişkilerin sağlam, sıcak ve devamlı olmasına, akrabaların birbirine maddeten ve mânen destek olmalarına çok önem vermektedir. Hısımlık hakkını gözetmek, akrabalara maddî ve manevi ikramlarda bulunmak Allah ve Resulü'nün ısrarla emrettiği şeylerdendir.

Peygamberimizin bize çokça tavsiye edip terkinden uyardığı hususlardan birisidir akrabalık. Peygamberimiz, malını Allah yolunda harcanması için hibe etmek isteyen Ebu Talha'ya "onu akrabalarına harcamasını" tavsiye etmiştir. Dinimizin emir ve tavsiye ettiği bu akrabalık görevlerini yerine getiren kimseyi de Peygamberimiz(s.a.s.) şöyle müjdelemektedir:

"Kim rızkının bol olmasını ve ömrünün uzamasını isterse sılayı rahim yapsın."¹⁸⁴

"Akraba ile ilgiyi kesen, cennete girmez."¹⁸⁵

"Akrabayı ziyaret eden, kendisine gelenlere giden değildir; asıl ziyaret eden, kendisine gelmeyen akrabasına gidendir."¹⁸⁶

Mü'min, akrabasının, kendisini ziyarete gelip gelmemesine bakmadan onları ziyaret etmelidir: "Bir adam:

- "Yâ Resulâllah, benim akrabam var, ben onlara gidiyorum, onlar bana gelmiyorlar; ben onlara iyilik ediyorum, onlar bana kötülük ediyorlar. Ben onlara halim (hoşgörülü) davranıyorum, onlar bana kaba davranıyorlar," dedi. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

¹⁸⁴ Buhârî, Edeb, 12.

¹⁸⁵ Müslim. Birr: 18. 19.

¹⁸⁶ Buhârî. Edeb: 15; Ebû Dâvûd. Zekât: 45; Tirmizi. Birr: 10; İbn Hanbel, Müsned: 2/163,190, 193.

- "Eğer sen dediğin gibi isen, onlara sıcak kül yediriyorsun, demektir. Sen böyle yaptığın sürece dâima onlara karşı Allah'tan bir yardımcı seninle beraber olacaktır."¹⁸⁷

Kur'an-ı Kerim' de Cenâb-ı Allah şöyle buyurur:

"Allah'a kulluk edin, O'na hiç bu şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, akrabalara, yetimlere, düşkünlere, yakın ve uzak komşuya, yanınızdaki arkadaş'a, yolcuya ve size hizmet eden kimselere iyilik edin. Allah, kendini beğenip öğünenleri elbette sevmez."¹⁸⁸

"Akrabalarına, düşküne ve yolcuya hakkını ver, elindekileri de hepten savurma." (el-İsrâ, 17/26).

Biz yukarıdan beri "İslâm'da esas bağ, din bağıdır. Hangi ırktan, hangi soydan olursa olsun sadece müslümanlar birbirlerinin kardeşidir,¹⁸⁹ velisidir.¹⁹⁰ Bir mü'min, aralarında din bağı bulunmayan yakın akrabalarını velî/dost kabul edemez" diyoruz ya, aman kimse kantarın topuzu kaçırıp da "İslâm'da akrabalık ilişkileri de çok zayıfmış" demesin, çok kötü bir yanılaşa düşer.

Evet, üstünde durduğumuz konu gereği biz bu meseleyi derinlemesine götürürken asla unutmayacağımız bir temel gerçek de şudur: İslâm, âile ilişkilerine ve akrabalık bağlarına çok önem verir. Bu yüzden Mü'min olmayan akrabalarla her durum ve şartta ilginin kesilmesini emretmez. Onlardan İslâm'a ve müslümanlara düşmanlık gelmez ise, İslâm onlara karşı iyilik yapmayı ve onları

¹⁸⁷ Müslim, Birr: h. 22.

¹⁸⁸ en-Nisâ, 4/36.

¹⁸⁹ Hucurât, 49/10.

¹⁹⁰ 9/Tevbe, 71; 5/Mâide, 55.

ziyâret etmeyi yasaklamaz. Aksine bu konuda çok etkili emirler verir.

“Allah'a ibâdet edin ve O'na hiçbir şeyi şirk/ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya (eş dost ve arkadaş), uzak komşuya, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara iyi davranın; Allah kendini beğenen ve daima böbürlenen kimseyi sevmez.”¹⁹¹

Özellikle müşrik de olsalar, ana babaya iyilik, ihsan, infak, merhamet ve güzellikle davranmayı, onlarla sıcak ilişkiler kurmayı arzular:

“Biz insana ana babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntılarla taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) önce Bana, sonra da ana babasına şükretmesini tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak Banadır. Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) Bana şirk/ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin.”¹⁹²

Bu âyette de açıkça görüldüğü gibi, şirk/küfür konusunda ana baba dahil hiçbir kimseye itaat edilmemesi gerekir. Fakat itaat başka, iyilik yapmak ve güzel davranmak başkadır. Kafir, müşrik bile olsalar ana babaya iyilik yapılması emredilmektedir. Nitekim Hz. Âişe'nin kardeşi Esmâ (r.a.)'ya, müşrik annesini ziyâret edip iyilik yapması için Hz. Peygamber'in izin verdiği bilinmektedir.¹⁹³

Müslüman olmayan ebeveyne de muhtaç olduklarında infak vâciptir; dinleri farklı da olsa, kişi muhtaç olan anne babasına bakmakla yükümlüdür. Bir müslümanın durumu müsait iken, ana

¹⁹¹ 4/Nisâ, 36.

¹⁹² 31/Lokman, 14-15.

¹⁹³ Buhârî, Hîbe hadis no: 2620; Müslim, Zekât hadis no: 1003.

babasını sıkıntı ve zorluk içinde kıvrandır vaziyette bırakması, tabii ki, bir iyilik ve ihsan sayılmaz. Halbuki Kur'an, her şartta ana babaya ihsan ve iyiliği emretmektedir.¹⁹⁴

Bunun aksine davranarak akraba ile ilgisini keseni Allah kötölemiş.¹⁹⁵ Yukarıda din kardeşliğinin gerektirdiği hak ve hukukundan bahsetmiştik. Haliyle akrabanın haklarına riâyet, onlardan önceliklidir. Bu haklara riayet etmeyenin günah işlediğini bildiren dinimiz, yakınları kâfir de olsalar, bunların haklarını yakınlarına vâcib kılmıştır. O kadar ki, Sevgili Peygamberimiz (sav) "Akraba ile alâkayı kesen cennete giremez." buyurmuştur.¹⁹⁶

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, sevgi, dost ve velî kabul etmek, onları sırdış edinmek başka şeydir; kâfir akrabaya nafaka temin etmek, onları ziyâret etmek, onlara ihsanda bulunmak ise daha başka bir şeydir; bunlar birbirine karıştırılmamalıdır.

Son sözümler ırkçılığı reddiye olarak şunu söylemektir; insanın akrabası, evet, soyundan gelmektedir, arada kan bağı vardır, onu sevmek ve yardım edip desteklemek ırkçılık değildir. İrkçilik, zalim de olsa kardeşine ve akrabasına sahip çıkmaktır. İşte bu bir ırkçılıktır ki, ileride göreceğiz inşallah, bütün zulmün, haksızlık ve hukuksuzluğun, düşmanlığın, adam kayıyarak adalet ve ehliyeti katletmenin ta kendisidir. Bunların görüldüğü yerde hakiki ve mecazi kıyametin kopması yakındır.

Yerinde göreceğiz inşallah, Sevgili Peygamberimiz (sav) bir gün Arapların atasözü haline getirdiği "zalim de olsa, mazlum da olsa kardeşine yardım et" sözünü söyleyince ashab-ı kiram şaşırarak,

¹⁹⁴ Bkz. 2/Bakara, 83; 4/Nisâ, 36; 6/En'âm, 151; 17/İsrâ, 23; 31/Lokman, 14.

¹⁹⁵ 4/Nisâ, 1.

¹⁹⁶ Buhârî, Edeb, hadis no: 5984; Müslim, Birr, hadis no: 2556.

“mazlumu anladık Ya Resulellah! Ama zalime nasıl yardım edelim?” diye, isyan değil ama öğrenmek maksadıyla sordular.

Aldıkları cevap ilginçtir: “Ona, zulmetmesini önleyerek yardım ediniz.”¹⁹⁷

Evet, hiçbir halukarda ırkçılığa yer yoktur.

Kafirleri Veli Edinmeme

“Veli” kelimesi için birçok sözlük ve ansiklopediye baktım. Sanırım en geniş anlamları, konuyla ilgili bir kitap yazan Remzi Kaya bir araya getiriyor gördüm.¹⁹⁸ İşte o manalar:

“Velayet kelimesi "veliyeh" kelimesinden türetilen bir mastar olup, dost, yardımcı, sahip, vâris, puta tapma, sultan, vali, birinin emrine veya idaresine girme, sevgili, sahip, ortak, komşu, anlamlarının yanında, Farsçada seven, sevilen ve yar anlamlarına geldiği belirtilir. Kur'ân-ı Kerimde dost anlamında en fazla evliya lafzının ve muradiflerinin kullanıldığı dikkati çekmekle birlikte, "bitâneh" "Hulletün" "Ahdân", "Veliceh", Lihveh kelimelerinin de benzer anlamlara geldiği görülür.

Yüce Allah, inananların dostu olduğunu bildirdiği âyetlerin sonlarında nasır, safi', vâk, gibi sıfatlara yer vererek dostun sevilen için, yardımcı, kurtarıcı, koruyucu, yüceltici ve iyiliğe yöneltici özellikleri taşıdığı anlaşılmaktadır. Kur'ân'da geniş kapsamlı dostluk için kardeş anlamına gelen "İhvetün" kelimesi kullanılırken, daha özel anlamlarda "bitâneh" "ahdân" ve veliceh" gibi kelimelerin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Diğer taraftan söz konusu 'kelimenin ahiretteki azabı ifade etmek¹⁹⁹ ve peygamberin

¹⁹⁷ Buhârî, Mezalim, 4; Müslim, birr, 62.

¹⁹⁸ Kur'an'da Dostluk İlişkileri, Ayışığı Kitapları.

¹⁹⁹ Muhammed: 47/20; Kıyamet: 75/34-35

müminlere kendi nefislerinden daha önemli olduğunu bildirmek için, "hak" anlamında da kullanıldığı görülür.²⁰⁰ Evliyanın yukarıya alınan manalarıyla birlikte çocuk, sâhip; yakının dostluğu, Rab, koruyucu, din kardeşliği gibi anlamları da bulunur.

İslâmî kaynaklarda velayet kelimesinin birçok tanımı yapılmaktadır. İsmi fail olarak ele alındığında velî; isyan ve günah işlemeyen Allah'a ibadet eden kişidir kî, Allah'ı seven O'nu dost kabul eden demektir. Söz konusu kelimenin ismi meful sığasıyla tanımı yapılırsa, Allah tarafından sevilen, himaye edilen ve korunan kul şekliyle açıklanabilir.

Velayet umûmi ve hususi olmak üzere ikiye ayrılır. Umumi anlamda her Müslüman, Allah dostu ve bir velîdir. Hususi anlamda ise, Allah'ın sevdiği ve dost kabul ettiği kimselere velî ismi verilir.

Velayet: Yardım etmek, sevgi, zafer, ikram açık ve gizli sevdiği kişilerle beraber olmak demektir. Birinin dostu olan, dostunun devamlı iyiliğini ve mutluluğunu ister. Bunun için dostunun karşılaşacağı tehlikeler daha önceden ikaz edilmelidir. Dosta yakışan, dostunu tehlikelerden korumasıdır. Kur'ân ve sünnetin ışığı altında dost ve dostluğun tanımı yapılacak olursa; **Dost:** "Dostunun zararını gidermeye kadir olan ve devamlı fayda sağlayandır". Bu durumda asıl dost. Yüce Yaratıcı olmakta, ikinci derece inanç ve fikir bazında uyuşabilen insanların dostluğu gündeme gelmektedir.²⁰¹

Bizim balığımızda da "veli edinmekten" maksat, kelimedede bulunan hem sevgi –veli, evliya- ve dostluk, hem de "öğrenci velisi" ve "vali" kelimesinde olduğu gibi idareci anlamını beraberce kullanmaktır. Söz buraya gelince kafirleri sevmeme,

²⁰⁰ Ahzâp: 33/6.

²⁰¹ Remzi Kaya, Kur'an'da Dostluk İlişkileri, Ayışığı Kitapları: 29.

dost ve sırdaş edinmeme, devlet işlerimizde yönetici yapmama, devlet başkanı seçmeme, din, inanç, ibadet, hukuk ve günlük yaşantımızda benimseyip taklit etmeme, kılık ve kıyafetlerine ve yaşama biçimlerine muhalefet etme konularından da bahsetmemiz gerekecektir. Evet, bütün bu saydıklarımız haramdır ve bir Müslümanın bunlardan şiddetle kaçınması gerekir.

Bunlar neden haramdır ve niçin şiddetle kaçınılması gerekir?

Evet, kalplerin yatışması ve amaçlanan faydanın gerçekleşmesi için bunun iyi bilinmesi gereklidir. Allah Teâlâ da bunu açıkça bildirmiştir zaten. Nitekim ileride ayetleri göreceğiz, Kur'ân-i Kerîm, müslümanların, İslâm'a hâlel getirecekleri ve müslümanları doğru yoldan saptıracakları endişesiyle sınırlarına vâkıf olacak şekilde kafir, müşrik, münafık, putperest, ateist, hatta ehl-i kitap dediğimiz Yahudi ve Hristiyanlar gibi Gayr-i İslâmî unsurlarla samîmî dost ve ahbab olmalarını uygun görmemiştir. Sevgi, dostluk ve itaatı haram kılan ayetler aynı amaca işaret ederler. Şimdi biz bu ayetlerden bir kısmını yazalım.

Hatırlarsınız, "Müminler, müminleri bırakıp, kâfirleri velî edinmesini" yasaklayan bazı ayetleri yukarıda "Kafirlerden Uzaklaşma" başlığı altında görmüştük, tekrar etmeyelim. Bir de Yahudi ve Hristiyanlarla ilgi özel başlık geleceğinden, burada konumuzu anlatan onlarla ilgi bir ayet ile yetineceğiz:

"Ey iman edenler! Eğer Ehl-i Kitaptan bir kısmına uyacak olursanız, iyi bilin ki onlar sizi imanınızdan sonra küfre çevirmek isterler."²⁰²

"Ey iman edenler! Şayet siz kâfirlere itaat ederseniz, onlar sizi, dininizden gerisin geri döndürürler. Siz de ziyana

²⁰² Al-i İmran 100.

uğrayanlardan olursunuz. Bilakis sizin Mevlanız Allahtır, ve o yardım edenlerin en hayırlısıdır. ²⁰³

Bu ayetler Medine’de bir kargaşa esnasında inen ayetlerdir ve her şeyi açığa çıkararak mü’minlerin kalplerini yatıştırmakta, olayların sebep ve neticelerini onlara göstermekte ve yeniden zafere şartlamaktadır. Seyyit Kutub’un penceresinden olaya bakarsak şunları görürüz:

“Medine'deki kafirler, münafıklar ve yahudiler, müslümanların dirençlerini kırmak, Muhammed'le (salât ve selâm üzerine olsun) birlikte hareket etmenin sonucundan onları korkutmak, savaşın ürkütücü yanlarını, Kureyş müşrikleri ve müttefikleriyle takışmanın sonuçlarını tasvir etmek için müminlerin başlarına gelen yenilgi, ölüm ve yaralanmaları dillerine dolamışlardı. Küfür kalplerin karıştırılması, safların dağılması, güvensizliğin oluşması ve güçlülerle savaşmaya devam etmenin gereğinden kuşkulananın yayılmasını istiyordu. Çünkü savaştan el çekmenin hoş gösterilmesi ve zaferi kazanmak üzere olanların barışmaya yanaştırılması için en uygun hava, yenilgi havasıdır. Ayrıca bu atmosfer, kişisel acıların ve bireysel felaketlerin yaygınlaşıp toplumun ve akidenin bünyesini yıkmaya dönüşmesine ve böylece galip güçlere teslim olmaya uygun bir atmosferdir. Bu yüzden yüce Allah, iman edenleri kafirlere uymaktan sakındırmaktadır. Çünkü kafirlere uymanın sonu kesin zarardır; hiçbir kâr ve yarar söz konusu değildir. Onlara uymak, topukların üzerinde küfre gerisin geriye dönmektir. Mümin, ya küfür ve kafirlerle savaşmak, batıl ve batıla uyanları defetmek suretiyle yoluna devam edecek ya da Allah korusun topukları üzerinde küfre dönecektir. Müminin konumunu ve dinini

²⁰³ Al-i İmran 149-150

koruyarak ikisinin arasına pasif bir pozisyonda bulunması imkansızdır. İnsan böyle düşünebilir. Yenilginin ardından, yara ve berenin etkisiyle, güçlü galiplerle savaşmaktan vazgeçip, onlarla barış yapabileceğini, bununla beraber dinini, akidesini, imamı ve varlığını koruyabileceğini sanabilir. Bu, kof bir vahimdir. Böyle bir durumda ileriye atılmayanın, geriye dönmesi kaçınılmazdır. Küfür, şerr, sapıklık ve tağutlarla savaşa tutuşmayanın, horlanıp geriye dönerek; küfür, şerr sapıklık, batıl ve tuğyana dönmesi zorunlu bir sonuçtur. Bir kişinin akidesi ve imanı, onu kafirlere uymaktan, onları dinlemekten ve onlara güvenmekten alıkoyamıyorsa bu durumu o kişinin gerçekte daha ilk andan itibaren iman etmediğini gösterir. Akide sahibinin, akidenin düşmanlarına dayanması, onların desiselerine kulak vermesi ve direktiflerine uyması ruhsal bozgun belirtisidir. Yenilgi baş gösterdimi de sürecektir. Artık kimse onu sonuçta yenilmekten, topukları üzerinden küfre dönmekten alıkoyamaz. İlk adımlarını atarken bu kötü sonuca varacağını zannetmese de... Mümin, akidesi ve yönetilmesi bakımından, dininin ve önderliğinin düşmanlarına danışma gereğini duymaz. Bir kere onları dinlerse fitri ve pratik bir olgu olarak artık topukları üzerinde irtidat yolunu tutmuş demektir. İşte yüce Allah, müminleri uyarmakta, bundan sakındırmakta ve iman adına onlara seslenmektedir:

"Ey müminler, eğer kafirlere itaat ederseniz sizleri topuklarınızın üzerinde geriye döndürürler de hüsrana uğrarsınız."

Topukların üzerinden, imandan küfre dönme yıkımından daha büyük zarar var mı? İman zararından sonra hangi kazanç olabilir ki?

Şayet kafirlere uymaya eğilim göstermenin nedeni, onlardan bir koruma ve yardım beklentisi ise, bu bir vehimdir. Ayetlerin akışı, yardım ve korumanın gerçeğini hatırlatarak bunu da reddediyor:

"Oysa Allah'tır sizin mevlanız. O, yardım edenlerin en hayırlısıdır."

Müminlerin dostluk ve yardım bekleyecekleri merci burasıdır. Allah'ın dost olduğu kimse için O'nun yarattıklarının birinin dostluğuna gerek var mı? Yardımcısı Allah olanın, kulların yardımına ihtiyacı olur mu?"

Şu ayet-i kerime Mekkeli Müşriklerle olan ilişkiyi ve sebebini açıklamakta önemlidir:

"Fakat insanları Allah yolundan engellemek, Allahı inkâr etmek, Mescid-i Haramı ziyareti yasaklamak, o Mescidin cemaatini yani müslümanları oradan çıkarmak ise, Allah nazarında daha büyük günahdır. Dinden döndürmek için işkence, öldürmekten beterdir. Kâfirler, ellerinden gelse, sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşmaktan geri durmazlar. Sizden her kim dininden döner ve kâfirlikte devam ederek ölürse, işte onların dünyada da, ahirette de yaptıkları boşa gider. Bunlar cehennemlik olup orada ebedi kalacaklardır."²⁰⁴

Bu ayetler Bedir savaşının, yani kafirlerle Müslümanlar arasında olan ilk savaşın hemen önünde "Batn-ı Nahle Olayı" diye cereyan eden bir vaka üzerine inmiş ve Müslümanlar ile kafirlerin arasındaki savaşın sebeplerini ortaya koymuştur. Savaşı başlatan taraf, müslümanlar değildi. Savaşı ve saldırıyı müşrikler başlatmıştı. İnsanları Allah yolundan alıkoyanlar, Allah'ı ve

²⁰⁴ Bakara 217.

Mescid-i Haram'ın saygınlığını inkâr edenler onlardı. İnsanları Allah yolundan alıkoyabilmek için her yola başvurmuşlar, bu arada bütün büyük suçları işlemişlerdi. Bir defa yüce Allah'ı inkâr etmişler ve başkalarını da O'nu inkâr etmeye zorlamışlardı. Mescid-i Haram'ın dokunulmazlığını hiçe saymışlar, buranın saygınlığını çiğnemişlerdi. Medine'ye göç edilmeden önce onüç yıl boyunca müslümanlara çeşitli eziyetler çektirmişler, dinî inançları yüzünden onlara türlü türlü baskıyı yapmışlardı. Yüce Allah Mescid-i Haram'ı güvenli bir yasak bölge yaptığı halde onlar buranın halkını yurtlarından çıkarmışlardı. Kısacası buranın dokunulmazlığına hiçbir zaman riayet etmemişler, kutsallığına saygı göstermemişlerdi.

Ayetten

öğrendiğimize göre Allah katında kendi yoluna engel olunmak ve bu yüzden inananlara eziyet ve işkence etmekten, Mescid-i Haram çevresindeki halkı yurtlarından çıkarmaktan daha büyük bir suç yoktur. Yine insanlara dini inançları yüzünden baskı yapmak, Allah katında çok ağır bir suçtur. Müşrikler bu günahların, bu ağır suçların her ikisini de gözlerini kırpmadan işlemişlerdi. Bu yüzden Mescid-i Haram'ın dokunulmazlığını ve haram ayların yasaklığını maske olarak kullanmak isteyen sahtekâr savunmaları havada kaldı ve müslümanların, kutsal dokunulmazlıklar konusunda onlara nasıl bir karşılık verecekleri belli oldu. Asıl dokunulmaz değerleri çiğneyenler onlardı. Onlar istedikleri zaman bu değerleri, arkalarında saklanacakları birer maske olarak kullanıyor, buna karşılık işlerine geldiği zaman onları ayaklar altına alıyorlardı! Buna göre müslümanlar onları asla dost edinmemeli, aralarında meydana gelen savaşta onları buldukları yerde öldürmeli, İslam ile savaşmak isteyen iradeleri kırılıp da bu çirkinlikten vaz geçinceye kadar, her yerde kendileri ile

savaşmalıdırlar. Çünkü onlar hiçbir hak ve kukuku, konulmuş yasağı, var olan dokunulmazlıkları gözetmeyen, hiç çekinmeden her kutsal değeri çiğneyen, saldırgan, azgın haydutlar takımındırlar.

Müslümanların kafirleri dost edinmesini yasaklayan şu ayet de bambaşka bir gerekçeyi sunuyor bizlere:

“Allah Size Kitapda şunu da bildirmiştir: Allah’ın ayetlerinin inkâr ve onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, bunu yapanlar başka bir konuya geçmedikçe onların yanında oturmayın. Böyle yaparsanız siz de onlar gibi olursunuz. Şüphe yok ki Allah münâfıkları da kâfirleri de cehennemde bir araya getirecektir.”²⁰⁵

Şu ayet de aynı mevzuya dikkat çeker: “Ayetlerimiz hakkında alaylı tavırla münasebetsizliğe dalanları gördüğün zaman, -onlar başka bir konuya geçinceye kadar- kendilerinden yüzçevir, eğer şeytan bunu sana bir an unutturursa, hatırına geldiği gibi hemen kalk, artık o zalimler gürûhuyla oturma.”

Mümin, Allahın dini ile alay edilen yerde bunu engellemeye gücü yetmiyorsa, orayı terketmelidir. Ayrılamıyor ve o alayları soğukkanlılıkla dinliyorsa, vay haline ki o da onlar gibi küfürde pay sahibi olur.

Bu ayetlerin dönüp dolaştığı mihver, iman, küfür ve nifaktır. Münafıklar, yasaklanmasına rağmen kafirlerle dostluk içindedirler. Onlarla düşüp kalkmaktan izzet ve şeref bulmaktadırlar. Bu bir yandan iman zafiyeti, bir yandan insan değerini ve izzetin, şerefin gerçek kaynağını bilmemektir.

"Onlar müminleri bırakıp kâfirleri dost ediniyorlar. Acaba onların yanında şeref mi arıyorlar? Oysa şeref bütünüyle Allah'ındır."

Kim bunlar?

²⁰⁵ Nisa 140.

Münafıklar. Yani sözde Müslümanlar.

Elmalılı Hamdi Yazır Efendi'nin bu ayetleri tefsirindeki beyanına göre Medine'de Yahudi hahamları buldukları meclislerde Kur'an'dan küfür ve alay ile bahsederler ve münafıklar da onlarla beraber bulunur, dinlerlerdi. Bundan dolayı o âyet meâl olarak anılmış ve bu şekilde Peygamber'e hitabın, bütün ümmetine hitap etmek demek olduğu anlatılmış ve buyurulmuştur ki: Bu takdirde, yani Allah'ın âyetleriyle küfür ve alay edilirken yanlarında oturduğunuz takdirde siz onların, o kâfir alaycıların aynısınız. O zaman siz de onlar gibi kâfir olursunuz.

Bu âyetin zahirine bakarak Allah'ın âyetleri ile alay etmek küfür olduğu gibi, o esnada yalnız onların yanında oturmak da küfür olacağı anlaşılıyor. Bununla beraber Akaid âlimleri bunu rıza (hoşgörme) ile kayıtlandırmışlar ki, buna karine de nüzul sebebinin münafıklar hakkında olmasıdır. Fakat rıza itirazı terketmek demek olduğuna göre açık veya gizli itiraz edilmedikçe kişi küfürden kurtulmuş olamaz. Kalkıp gitmek de bir itiraz demektir. Meğerki "Kalbi iman ile dopdolu olduğu halde küfre zorlanan kimse hariç" (Nahl, 16/106) olsun.

Oturur onlar gibi olursa ne mi olur? Şüphesiz ki Allah münafıklarla kâfirlerin hepsini cehennemde toplayacaktır. Dünyada Allah'ın âyetleriyle alay etmek için toplandıkları gibi, ahirette de cehennem azabında öylece toplanırlar.

Bu ayetlerin yorumunda Merhum Şehit Kutub'un söyledikleri cidden calib-i dikkattir: "Yüce Allah kınayıcı bir üslupla bu münafıklara soruyor: İman ettiklerini iddia etmelerine rağmen niçin kafirleri dost ediniyorlar? Kendilerini niye böyle bir duruma sokuyorlar? Niçin böyle bir konumda bulunmayı tercih ediyorlar? Yoksa kafirlerin yanında şeref ve güç mü arıyorlar?"

Oysa Allah Teala bütün izzet ve şerefi tekeline almıştır. Onu dost edinen, katından isteyen ve himayesine sığınandan başkası elde edemez bu şerefi.

Böylece bu ilk vurguyla münafıkların tabiatı ve başta gelen sıfatları ortaya çıkmış oluyor: Müminleri bırakıp kafirleri dost edinmek...

Aynı zamanda gücün hakikatına ilişkin hatalı düşüncelerini ve münafıkların şeref ve güç beklentisi içinde buldukları kafirlerin şeref ve güçten yoksun oldukları gerçeği de aydınlığa kavuşmuş oluyor. Bu arada, şerefin yalnızca yüce Allah'ın icadında olduğu ve sadece O'ndan isteneceği yoksa hiç kimsede ne şeref ne de güç bulunmayacağı gerçeği de yerleştirilmektedir.

Dikkat edin, insan ruhunun katında şeref bulduğu tek dayanak budur. Buna dayandığı sürece herkese üstünlük sağlayacaktır. Dikkat edin, insan ruhunu yücelten, onu özgür kılan tek kulluk şekli budur. Bir olan Allah'a kulluk...

Şayet kişi bu kullukla tatmin olmazsa bitmez tükenmez değerlerin, çeşitli şahısların, yığınlarca geleneğin ve sonsuz korkuların kulu olacaktır. Herkese, her şeye ve her değere kulluk yapmaktan kimse koruyamaz onu artık.

Ya bütünüyle üstünlük, şeref ve özgürlük olan yüce "Allah'a" kulluk... Ya da tamamen alçaklık ve mahkumiyet olan "Allah'ın kullarına" kulluk.. Dileyen dilediğini seçsin.

Bir müminin iman ettiği halde, Allah'tan başkasından şeref beklentisi içinde olması düşünülemez. Allah'a inandığı halde Allah'ın düşmanlarından şeref, yardım ve güç isteyemez. Yeryüzünde Allah'ın en büyük düşmanlarından yardım istedikleri halde, müslümanlık iddiasında bulunan ve müslüman ismini alanlar, bu Kur'an'ı anlamaya ne kadar muhtaçtırlar! Şayet

müslüman olmayı istiyorlarsa!.. Yoksa yüce Allah'ın alemlere ihtiyacı yoktur.

Burada ırkçılığın bir çirkin yüzü daha açığa çıkmaktadır. Küfür üzere ölmüş soy soplâ iftihar duymak, onlarla müslüman nesil arasında soy birliği ve yakınlık olduğuna değer vermek, kafirlerin yanında şeref aramaktır; müminleri bırakıp onları dost edinmektir. Nitekim bazı insanlar Firavunlar, Asurlular, Babilliler ve cahiliye Araplarıyla iftihar duyuyorlar, cahili bir tavırla onlardan onurlanıp büyükleniyorlar.

İmam Ahmed rivayet ediyor: Bize Hüseyin b. Muhammed, bize Ebu Bekir b. Abbas, Hamid el-Kindi'den, O da Ubade b. Nesi'den, O da Ebu Reyhane'den, Resulullah (salât ve selâm üzerine olsun) şöyle buyurduğunu anlattı: "Kim şeref ve iftihar duyarak kendini kafir olan dokuz göbek atasına dayandırır, o da cehennemde onların onuncusudur."

Bu da gösteriyor ki, İslâm'da, etrafında birleşilecek bağ, inanç bağıdır. İslâm'da millet, tarihin başlangıcından beri yeryüzünün her tarafında ve her nesilden müminlerden oluşmaktadır. Eskiden başlayarak nesillerin birleşmesinden, ya da yeryüzünün herhangi bir bölgesinde, herhangi bir nesilde bir araya gelmesinden oluşmamaktadır millet.

Münafıklığın birinci derecesi; bir müminin, Allah'ın ayetlerinin inkar edildiğini, alaya alındığını işittiği halde bir mecliste oturması, bunlar karşısında susması ve umursamamasıdır. Buna hoşgörü diyorlar, ya da ileri görüşlülük diyorlar. İnsanın göğsünün ve ufkunun genişliğine yoruyorlar. Kişinin fikir özgürlüğüne saygılı oluşu kabul ediyorlar.

İliklerine kadar işlemiş iç bozgundur bu.

Bir kere o, daha baştan kendisine güvenini yitirmiştir. Zayıflık ve korkaklıkla adlandırılmaktan çekinmektedir.

Kuşkusuz hamiyet (taraf tutmak) Allah içindir. Onun dini ve ayetleri uğrunadır. İşte imanın belirtisi budur. Bu duygu zayıfladı mı, bundan sonra tüm setler yıkılır, her engel ortadan kalkar. Zayıf kırıntılar ufak bir dalgaya kapılıp giderler.

Hamiyet (taraf tutmak) duygusu, öncelikle bilerek bastırılır, gittikçe söner, etkisi azalır, en sonunda da ölür.”

Bu sözlerin konuyla bağlantısını unutmamak gerekir. Görüyorsunuz kafiri sevmek, birlikte oturup kalkmak, evet bu yasaklanmış davranışı sergilemek, bir Müslümanı adım adım kendi dininden nasıl uzaklaştırarak yabancılaştırmaktadır kendisine, dinine, milletine ve Rabbine...

Bu ayette söz konusu edilen kafirler, tercih edilen görüşe göre yahudilerdir. Münafıklar onlara sığınırldı. Onların yanında gizlice buluşurlardı. Birlikte müslüman kitlenin aleyhinde çeşitli komplolar hazırlarlardı.

İşte bu ayetten açıkça anlaşılın odur ki, kim bir toplantıda Allah'ın diniyle, imanıyla, şeriatıyla alay edildiğini duyarsa, ya dinini savunmalı, ya da toplantıyı ve orada bulunanları terk etmelidir.

Görmezlikten gelmek ve susmak, ruhî bozgunun ilk aşamasıdır. Böyle birisi iman ve küfür arasındaki nifak köprüsüne adımını atmış demektir.

Medine'de bazı müslümanlar, toplum içinde etkin kimi münafıkların toplantılarına katılıyorlardı. Bunun da üzerlerinde etkisi büyüktü. Ancak Kur'an'ın eğitim metodu, bu işin gerçeğine dikkat çekiyordu. Böyle toplantılara katılmanın, orada olup bitenlere karşı susmanın iç bozgunun ilk aşaması olduğu gerçeğine

parmak basıyordu. Onların bundan sakınmalarını istiyordu. Ancak o zamanki koşullar, onların toplantılara bütünüyle katılmamayı emretmeye müsait değildi. Bu yüzden, Allah'ın ayetlerinin inkar edildiğini ve alaya alındığını duyduklarında, bu toplantıları terk etmeleri emredilmişti öncelikle. Aksi bir davranışın münafıklık olacağı bildirilmişti. Münafıkların ve kafirlerin sonu ise, son derece korkunç bir sonuçtur.

"Allah size indirdiği kitapta onun ayetlerinin inkar edildiğini ya da alaya alındığını işittiğinizde başka bir konuya geçmedikleri sürece onlarla bir arada oturmamanızı, yoksa sizin de onlar gibi olacağınızı bildirdi. Hiç kuşkusuz Allah münafıklar ile kafirleri cehennemde bir araya getirecektir."

İşte mümini iliklerine kadar titreten tehdit: "Değilse siz de onlar gibi olursunuz."

Ardından hiçbir tereddüte yer bırakmayan uyarı da şudur:

"Hiç kuşkusuz Allah, münafıklar ile kafirleri cehennemde bir araya getirecektir."

Ancak yasaklamayı, Allah'ın ayetlerinin inkar edildiği, alaya alındığı toplantılarla sınırlı tutup, müslümanlarla bu münafıkların arasındaki her türlü ilişkilerini kapsayacak şekilde geniş tutmamak -daha önce değindiğimiz gibi müslüman kitlenin o gün için aşmak zorunda olduğu aşamanın özelliğini göstermektedir. Daha sonraki nesillerin de başka ortamlarda, böyle bir aşamadan geçmeleri her zaman mümkündür. Aynı şekilde ilahî hayat sisteminin özelliğini; işleri yavaş yavaş ele almasını, realite dünyasındaki pratik izlerini, duygu ve koşulları gözetişini, bu arada realiteyi değiştirmek için sürekli ve kalıcı adımlar atmayı da ihmal etmeyişi göstermektedir."

İşte benzer bir ayet ve işte dostluğu yasaklama gerekçesi:

“Ey iman edenler! Ne dininizi alay ve eğlence konusu yapan sizden önce, kendilerine ilahî Kitap verilenleri, ne de diğer kâfirleri dost (ve üzerinize idareci) edinmeyin. Mümin iseniz, Allahın bu buyruklarına karşı gelmekten sakının.”²⁰⁶

Burada Elmalılı Hamdi Yazır dikkatimizi çeker: “Görülüyor ki önceki yasak umûmi şekilde yalnız yahudi ve hıristiyanlara mahsus idi. Burada ise yasak bütün kâfirlere genelleştirilmiştir. Ve aynı zamanda bu yasak, kitap ehlinin İslâm dinini alaya alan ve küçük görenlerine tahsis olunmuştur.

Bunun nüzul sebebinde deniliyor ki, Rifâa b. Zeyd ile Süveyd b. Hâris görünüşte müslüman olmuşlar, müslüman olmuş gibi görünmüşler, sonra münafıklığa girişmişler, müslümanlardan birtakım kimselerin de bunlara sevgisi varmış, bu âyet bunlar hakkında inmiştir.

Şu halde dıştan müslüman görünüp içinden küfür ve nifak taşımak, dini çirkin maksatlara alet etmek, dini eğlence ve oyuncak yerine koymaktır ve bununla önce müslümanlığını açığa vurarak, müslümanlara içlerinden fesat saçmak isteyen dönme kâfirlere dikkat nazarı celbedilmiştir. Bununla beraber “sebepe hususi (özel) olmakla beraber hüküm umumidir (genel)” ve her çeşit alayı içine alır. Bunun için bu mutlak sözden sonra alay etmenin özel bir çeşidini beyan ile şöyle buyuruluyor:

“O kâfirleri de dost edinmeyiniz ki, siz ezan okuyarak namaza davet edince, bunu alay ve eğlence konusu yaparlar. Onların böyle yapmalarının sebebi, akıllarını kullanmayıp bu güzelliği anlamamalarıdır.”²⁰⁷

²⁰⁶ Maide 57.

²⁰⁷ Maide 58.

Bu akılsızlıkları cümlesindedir ki, mânâsız çanları dinlerler de tevhide, namaz ve kurtuluşa çağırın yüksek mânâlı güzel ezanlardan hoşlanmazlar.

Bu âyet önce ezanın meşru olduğuna, ikinci olarak onunla alay etmenin ve hafife almanın küfür olduğuna delalet etmektedir. Bunun için ezana icabet etmek, vacibtir.

Bu âyetin iniş sebebinde de şu iki rivayet vardır: Ezan okununca müslümanlar namaza kalktıklarında yahudiler gülüp alay ederek "Kalktılar, kalkmaz olsunlar; kıldılar, kılmaz olsunlar; rûkû ettiler, etmez olsunlar" derlermiş.

Sûddi'nin rivayetine göre Medine'de bir hıristiyan varmış, müezzinin "Ben şahitlik ederim ki, muhakkak Muhammed Allah'ın Resulüdür" dediğini işittiği zaman "Allah yalancıyı yaksın" dermiş. Bir gece hizmetçisi elinde bir ateş ile odasına giderken bir kıvılcım sıçramış, hane halkı da uykuda imiş, derken bir yangın çıkmış, hıristiyan da bütün âilesi ile beraber yanmış gitmiş, bu âyet de bunun üzerine inmiştir."

"Ey iman edenler! Kendilerine Allah'ın gazap ettiği bir kavmi dost edinmeyin. Zira onlar, kâfirlerin kabirlerdeki (onların dirilmesinden) ümit kestikleri gibi ahiretten ümit kesmişlerdir."²⁰⁸

"O halde sakın kâfirlere arka çıkma!"²⁰⁹

"Ey iman edenler, siz müslümanlardan başkasını sırdaş edinmeyin. Çünkü onlar size şer ve fesat çıkarmada ellerinden geleni bırakmazlar. Daima sizin sıkıntıya düşmenizi isterler. Size olan düşmanlıkları, zaten ağızlarından taşıyıp meydana çıkmıştır.

²⁰⁸ Mümtahine 13.

²⁰⁹ Kasas 86.

Kalblerinin gizlediği düşmanlık ise daha fazladır. Eğer aklınızı kullanırsanız, ayetlerimizi size iyice açıkladık.”²¹⁰

İşte görüyorsunuz, bugün ülkemizin en büyük derdi haline gelen ırkçılık, bir düşünce ve felsefe olarak bize zaten Batıdan gelmiştir. Batı, yani inancımız açısından bakıldığında açıkça ifade edebiliriz ki “küfür, inkar” kaynaklı bir inanç ve yaşama biçimidir. Bu yüzden zaten ırkçıların da en büyük özelliği Batı taklitçileği ile devlet ve toplum hayatlarından dini dışlama, hayatı din dışı yaşama anlamında laik ve seküler olmalarıdır. Bir kere daha altını çizicek olursak, ırkçılık ile batıcılık ve laiklik, birbirinden ayrılmaz üçlüdürler. İslam Ümmetinin bağrına saplanmış modern teslis hançeri yani.

Peki, bu düşün ve hayatta İslam nerde kaldı?

O yoksa Müslümanlık nerde kaldı?

Şimdi konuyla ilgili ayetleri görelim.

“Müminler, müminleri bırakıp, kâfirleri velî edinmesin. "Kim böyle yaparsa, Allah ile ilişkisini kesmiş olur. Ancak onlar tarafından gelebilecek bir tehlike olursa başka! Allah sizi, kendisine isyan etmekten sakındırır. Dönüş yalnız Allah’adır. De ki: İçinizdekini gizleseniz de, açıklasanız da mutlaka Allah onu bilir. Bütün göklerde ve yerde olanları da bilir. Allah, her şeye kâdirdir.”²¹¹

Bu ayetlerde geçen velî de yukarıda saydığımız “hâmi, koruyucu, dost, yönetici, bir kimsenin işlerini deruhde eden, destekleyip yardım” eden anlamlarına gelir. Bütün bunların kafirler için olması Müslümanlara yasaklanmıştır. Yasaklanan

²¹⁰ Al-i İmran 118.

²¹¹ Al-i İmran 28-29.

dostluk, kâfirlere gönülden bağlanmak, müminleri bırakıp onlara sevgi beslemektir. Bu ise doğrudan imanı tahrip eder.

İman ile küfür, eskilerin çok örnek olarak verdiği şark ile garp gibidir. Kim doğruya doğru giderse, o nisbette Batıdan uzaklaşmış olur. Aynen böyle, kim küfre doğru meyleder ve giderse, imandan o kadar uzaklaşmış olur. Terside geçerlidir elbette.

Allah, mü'minleri kâfirleri veli edinmekten, onlara sevgi ve muhabbet hisleri ile yaklaşmaktan, velev ki akrabalık da olsa, karşılıklı dostluk etmekten menetmiştir. Zira bir insanın göğsünde bir kalp vardır. Allah sevgisiyle Allah düşmanlarının sevgisini bir kalpte birleştirmek, zıtları birleştirmeye çalışmak gibi abestir, faydasız ve neticesizdir. Halbuki Allah'ı seven onun düşmanlarına buğzeder. Böylesi haramlar açıktan gelmesine rağmen bu ilah'i ikazları ciddiye almamak makul olmadığından kâfirleri veli edinmeleri mü'minlere yakışmaz.

Sonra akıl var mantık var, bir dostluk ve birliktelikten insana zarar gelecekse, bunu sürdürmenin anlamı ne? Öyleyse âyet-i kerimelerdeki emirlere güzellikle icabet edilerek, zaruret hali dışında kafirleri velî edinmekten sakınmak gerekmektedir. Zaruret hali ise, eğer can tehlikesi varsa, kafirlerin şerlerinden korunmak, zararlarından kaçınmak için onlara dost görünmektir. Böyle bir durum söz konusu olursa, onlara içten kin ve nefret gizlemekle birlikte dış görünüşte dostluk kurmak caiz olabilir.

İslam toplumu, İslam kanunları ile idare edilen toplumdur. Bu itibarla Müslümanların, dînî ve dünyevî işlerinin yetki ve sorumluluğunu kafirlere vermeleri caiz değildir. Kafirlerin Müslümanları yönetme yetkisi yoktur. Aksi bir durum, hak gaspıdır. Ancak müslüman yöneticilerin, diğer müslümanların

aleyhine olmamak şartıyla, kâfirlerle antlaşma imzalayarak meşrû maksatlarda çeşitli işbirliği yapmalarına mani değildir.

İbnü Cerir et-Taberi de sözkonusu Al-i İmran 28. âyetini tefsir ederken bu hususa dikkat çekerek şöyle der: “Ey müminler! dinleri hususunda kendilerine sevgi besleyecek, mü'minleri terkedip müslümanlar aleyhine onlarla yardımlaşacak ve müslümanların gizli ve mahrem sırlarını kendilerine ifşa edecek şekilde kâfirleri dost ve arkadaş edinmeyiniz. Zira kim böyle yaparsa, Allah ile ilişkisi kesilmiş olur. Yani kim böyle yaparsa, dininden dönüp küfre girmek suretiyle Allah kendisinden, kendisi de Allah'tan beri olur. Ancak onların idareleri altında bulunup da nefisleriniz hakkında onlardan korkarsanız, kalbierinizle düşman olarak, içerisinde buldukları küfürlerinde kendilerini desteklemeden ve herhangi bir müslümana karşı fiilî olarak onlara yardım etmeksizin dillerinizle dostluk ve velayet izharında bulunmanız hâli müstesnadır.

Fahredden Razi de şöyle söyler: “Mü'minin kafiri velî/dost edienmesi muhtemelen üç şıktan birisiyle olur.

Birincisi, onun küfrüne razı olup bundan dolayı onu velî/dost edinmesidir. İşte bu husus haramdır. Çünkü böyle yapın kimse dîni konusunda onu tasvip etmiş olur. Küfrü tasvip ve küfre rıza küfür olduğundan bu vasfıyla onun mü'min olarak kalması imkânsız olur.

İkincisi, Dünyevî hususlarda kâfirlerle zahiren hüsnü muamele ve güzel ilişkilerde bulunmaktır ki bu haram değildir.

Üçüncüsü ise, bu iki şık arasında orta yolu tutmaktır. Bu da onlara meyiletme, yardım etme ve karşılıklı olarak birbirlerine arka çıkma manasında kâfirleri velî/dost edinmektir. Bu ise, ya akrabalık sebebiyle olur. İşte bu yardım küfrü icap ettirmez. Ancak

şer'an men edilmiştir. Zira bu manada birbirlerini sevmek, bazan mü'mini onun yolunu güzel görmeye ve dînine razı olmaya cezbedebilir. Bu da onu İslam'dan çıkarır."²¹²

Kâfiri velî edinme hükmünün ne anlama geleceği meselesinde hemen hemen bütün müfessirlerin yaklaşımı işte bu doğrultudadır. Bu da, gösteriyor ki "mü'minler, mü'minleri bırakıp kâfirleri velî edinmesinler" hitabından maksat, onlarla her türlü dünyevî ilişkileri kesip düşmanca davranmak değil, onların dinî inançlarını benimsemek, sistemlerini tazim ile taklit, hükümranlıklarını ve yönetim şekillerini kalben desteklemek, müslümanların sırlarını onlara ifşa etmek ve müslümanların aleyhine onlarla ittifak edecek şekilde dostluk tesis etmek ve olur.

Bütün bunlar Müslümanın Allah'a iman, muhabbet ve itaat duygularına ters düşer. Allah'ı sevmek, insanın yaratılışının en yüce hedefidir. Dolayısıyla İslam'ın insanları kendisine doğru sevkettiği en yüksek gayedir. Ona ulaşmanın yolu yordamı da bellidir: "'Ey Resûlüm, de ki: "Eğer sizler Allah'ı seviyorsanız, gelin bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah Gafurdur, Rahimdir. De ki: Allaha ve Resûlullah'a itaat ediniz. Şayet yüzçevirirlerse, bilsinler ki Allah kâfirleri sevmez."²¹³

Bu ayet şu kesin kıyası içeriyor: Eğer Allah'ı seviyorsanız, Habibullah'a uyacaksınız. O'na uyulmazsa demek ki Allah'ı sevmiyorsunuz.

Bunun zıddı: "Ben Allah'ı severim, ama emrini dinlemem, O'nun sevdiğini sevmem. O'nu sevenleri, O'nun yolunu gösterenleri, O'nun seçip gönderdiklerini sevmem" demektir. Bu

²¹² Fahreddin er-Râzî, Mefâtihu'l-Gayb, VIII/11-12.

²¹³ Al-i İmran 31-32.

ise: "Ben, kendimden başka hiçbir şey sevmem; tevhid yolunda yürümek istemem" demektir.

Bu kâinatı kudret, kemal ve cemalinin tecellileriyle böylesine güzel yaratan, bunca nimetleriyle kullarına lütufta bulunan Allah, elbette onlardan bir teşekkür bekler. Elbette, insanlar içinde en seçkin birini onlara rehber ve mükemmel bir örnek yapar. Böylece ondaki güzelliklerin, öbür insanlara da yansımaları ister. Nitekim bu ayetlerin arkasından gelenler bunu teyit ederler:

İnsanın sahip olduğu en yüksek duygulardan biri olan sevginin dereceleri, ahlakçılarımız tarafından şöyle sıralanmıştır: "İnsan öncelikle kendisini, kendi varlığına katkıda bulunan şeyleri sever. Sevginin ikinci derecesi, kendisine iyilik ve ikramda bulunanları sevmektir. Sevginin en yüksek mertebesi, herhangi bir yararlanma düşüncesine ve kişisel isteklere bağlı olmaksızın, sırf sevilendeki iyilik, güzellik ve yetkinlik gibi olumlu ve üstün nitelikler dolayısıyla sevmektir."

İnsanda sevgi, maddî olanı sevmekle başlar, manevî olanı sevmekle kemale ulaşır. Buna göre kendini ve kendine ait olanları sevmekle başlar, kendisinin dışındakileri, doğadaki güzellikleri ve nihayet bütün bu güzelliklerin yaratıcısı olan Allah'ı sevmekle kemale ulaşır. İslâm düşüncesinde hakiki sevgi Allah sevgisidir. Çünkü bütün iyilikler ve güzellikler O'ndan gelir. O'na böylesine iman ve sevgi, insanı şefkatli, merhametli ve muhabbetli bir yürek sahibi eder ve "yaratılanı sevdim yaratandan ötürü " düşüncesine yükseltir. Hakiki iman ile bu sevgi ve şefkate eren insan, herkesi ve her şeyi sever: İyilere olduğu gibi, kötülere de şefkat ve merhametle bakarak kötülükten kurtulmalarını ister. Bunun için

irşat ve tebliğ çalışmalarında bulunur, maddî ve manevî cihattan ayrılmaz. Bu da sevgiden gelmez mi?

Ancak bütün bu değerlere düşman olan insan, bu sevgi ve merhamet insanını anlamaktan çok uzaktır ve ona da, onu a güzel hale getiren dinine de düşmanlık yapmaya devam etmektedir.

Kimdir bunlar?

“Küfür tek millettir” demiştik ve yukarıda bunu anlatmıştık. Yine de yinelemekte fayda vardır ki kafirler Hz. Resulullah devrinde müşrikler, ehl-i kitap olarak Yahudi ve Hıristiyanlar, münafıklar olarak üç gruba ayrılıyorlardı. Kur’an her üç gruba dair ayetler indirerek onlarla dostluğu yasaklamış ve mücadele yollarını göstermiştir.

Ancak burada daha önceki bahislerde izah ettiğimiz bir durumu hatırlatmamız gerekebilir. Kafirler, bizimle barış içinde veya içimizde anlaşmalarla yaşayanlar ile düşmanlık besleyerek bizimle savaşanlar diye ikiye ayrılır ve bunlara takınılacak tavır ve davranışlar aynı değildir. Nitekim Kur’an Yolu tefsirinde yukarıda verdiğimiz ayetlerin²¹⁴ tefsiri sadedinde şunlar söylenmektedir: “Müslümanların müslüman olmayanlarla ilişkilerini düzenleyen âyetler ve Resûlullah'ın uygulamaları topluca değerlendirildiğinde, delillerin şu iki noktada görüş ayrılığına meydan vermeyecek ölçüde açık olduğu görülür:

a) Hangi sebeple olursa olsun müslümanın -kendi inançlarından tâviz vererek- müslüman olmayana inanç bakımından yakınlık duyması, onları bu anlamda dost edinmesi kendi imanım tehlikeye sokan bir durumdur.

b) İnançların zedelenmesine yol açacak bir tarzda olmaksızın, İslâm'ın insana bakışını gösteren örnek davranışlar

²¹⁴ Al-i İmran 28-29.

sergilemek, dünya hayatının düzen ve istikrarını sağlamak ve bu çerçevedeki yararlarını koruyup geliştirmek amacıyla müslümanların gayri müslimlerle iyi ilişkiler içinde olması yasaklanmayıp aksine özendirilmiştir.

Bu anlayışa paralel olarak, devletler umumi hukukunda milletlerarası ilişkiler için yapılan dostane ilişkiler ve hasmane ilişkiler şeklindeki temel ayırım esas alındığında, İslâm'ın tavrının bunlardan birincisini kural, ikincisini ise istisna telakki etme şeklinde olduğu söylenebilir. Bu tarz ilişkilerin âyet-i kerîmede kullanıldığı anlamıyla "velâ" (dostluk) olmadığı açıktır. Bu kelimenin başka âyetlerdeki, özellikle "Allah Teâlâ"nın en iyi dost olduğunu belirten âyetlerdeki kullanımı dikkate alınır, burada yasaklanan dostluğun, "inanç birliğinden veya yakınlığından ötürü sevgi besleme, güven duyma ve bel bağlama" anlamında olduğu kolayca anlaşılır. Gerek âyetin sonundaki ağır müeyyide, yani bu ikaza uymayanların Allah'ın dostluğunu yitirmiş olacaklarının bildirilmesi, gerekse müteakip âyette gizlenen niyetlerin Cenâb-ı Allah'ın bilgisi dışında olmadığına hatırlatılması, yasaklanan ilişkilerin, İslâm inancına sadakati her şeyin üstünde tutmaksızın birtakım kişisel zaafırlar uğruna imanı tehlikeye sokan veya müslümanların zararına olan dostluklar tesis edilmesi veya bu tür dostlukların korunması olduğunu göstermektedir. Zamanımızdaki "dinler arası diyalog" çalışmalarının da bu ikaz iyi anlaşılabilir şekilde yapılması ve inanç bakımından bir zayıflık, gevşeklik, karşıyı da hak gösterecek bir yağcılık ve dalkavukluktan kaçınılması muhakkak gerekecektir.

Hız. Muhammed'in, peygamberliğinden önceki dönemde ortağı olan Sâib b. Abdullah'ı Câhiliye devrindeki erdemli davranışlarından ötürü övmesi, gençliğinde Mekke'de

haksızlıklann önlenmesi amacıyla oluşturulan "Hilfii'l-Fudûl"a (gönüllüler ittifakı) katılmış ve peygamberlik yıllarında da bu girişimden memnuniyet ve övgüyle söz etmiş olması, bu sûrenin 75. âyetinde Ehl-i kitap mensuplarının "dürüstlük" ölçütüne göre tasnife tâbi tutulması, Resûlullah'ın yahudilerle ve müşriklerle yazılı anlaşmalar yapmış olması gibi deliller ve hepsinden önemlisi Enbiyâ sûresinin 107. âyetinde Hz. Muhammed'in bütün yaratılmışlara "rahmet" olarak gönderildiğinin bildirilmesi göstermektedir ki, İslâmiyet, başka dinlerin mensuplarıyla temas kurmayı, barış ve esenlik içinde yaşamanın yöntemlerini geliştirmek ve ilâhî bir lütuf olarak insanın doğasına yerleştirilmiş olan (fitrat'a uygun) ahlâkî erdemleri beşeriyetin en yüce değerleri sayıp onları yükseklerde tutmak için iş birliği yapmayı yasaklamak şöyle dursun, bunu İslâm mesajını bütün insanlara ulaştırma (tebliğ) görevinin bir parçası saymıştır. Bunun sonucu olarak insanlık tarihinde farklı dinlere mensup kimselerin güven duygusu içinde birlikte yaşayabilmeleri konusunda en başarılı siyasî ve sosyal ilişki örneklerinin müslümanlar tarafından sergilenmiş olduğu görülmektedir.

Müslümanların bu alanda ortaya koydukları farklılığın güven duygusu içinde yaşama hissini verebilmekle sınırlı kalmadığı, değişik dinlerin mensuplarının bir taraftan kendi inançlarına göre yaşama özgürlüğüne sahip olduğu, bir taraftan da adalet, hoşgörü, yardım severlik ve benzeri erdemlerin çok belirgin biçimde gözlenebildiği bir sosyal yapı oluşturdukları, müşahedelerini objektif bir bakışla kaleme alan birçok Batılı yazarın hayranlık dolu ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Kuşkusuz, "yaratana saygı ve yaratılmışlara iyi davranma" şeklindeki iki umdenin İslâmî öğretilerin özünü teşkil ediyor

olması ve bunun ortaya çıkardığı toplumsal dinamikler, anılan sonucun sağlanmasında büyük bir etkiye sahiptir. Bir müslümanın Allah'a karşı kulluk görevinin bir parçasını teşkil eden, ibadet niteliği taşıyan malî yükümlülüklerde (zekât ve fitre) bile, bazı bilginlerin gayr-i müslimlerin de hak sahipleri çerçevesinde sayılması İctihadını ortaya koymuş olmaları bu açıdan önemli bir örnektir. Hatta Hz. Ömer'in Tevbe sûresinin 60. âyetinde geçen "fukara" kelimesini müslümanların yoksulları, "mesâkîn" kelimesini Ehl-i kitabın yoksulları şeklinde yorumladığı ve hazine görevlilerine bu yönde uygulama yapmaları için talimat verdiği nakledilmiştir.

Fakat bütün bu sınırlı ilişkiler, Kur'an ve Sünnet'teki diğer deliller ışığında değerlendirildiğinde, müslümanların, kimlik erimesine, dolayısıyla iman gücünü kaybetmelerine yol açacak ilişkiler kurmalarını veya boyunduruk altına girmeye razı olmalarını onaylama anlamına gelmemektedir. Özetle âyet-i kerîme, müslümanların bu hassas dengeyi dikkatle korumaları, bu konudaki adımların amacı dışına taşırmamaları ve ilişki kurulan tarafın da niyetini göz ardı etmeyip basiretli davranmaları gerektiğini hatırlatmaktadır.

Âyetin mealinde geçen "müminleri bırakıp da..." kaydından hareketle, burada müslüman olmayanlarla kurulması yasaklanan ilişkinin, müminlere cephe alma niteliği taşıyan ve onlara zarar veren dostluklar olduğu, yine müminleri bırakıp sırf gayri müslimleri dost edinme olduğu yorumlan yapılmıştır. Yukarıda açıklanan anlam ve şekliyle inkarcıları dost edinmek kesin bir dille yasaklandığı gibi, bu ikaza uymayan kişinin Allah ile bağını koparmış, Allah'ın dostluğundan yoksun kalmış olacağı bildirilmektedir. Ancak daha sonra lüzum görüldüğünde korunma

amaçlı olarak veya gerekli korunma tedbirlerini alarak dostane ilişkiler kurmakta bir sakınca bulunmadığı ifade edilmekte, ardından tekrar sakındırıcı bir cümle gelmekte ve âyetin sonunda her şeyin dönüp dolaşıp Allah'a varacağı hatırlatılmaktadır.

Âyetteki ifade akışına dikkat edilince görülmektedir ki, bir taraftan imana zarar veren dostluklar yasaklanırken, diğer taraftan bu yaşağın kayıtsız şartsız katı bir biçimde algılanmaması gerektiği, yukarıda belirtildiği tarzda bazı dostluklar kurulabileceği bildirilmekte, fakat bunun da mâkul bir sınırı aşmaması ve sürekli bir otokontrolle tâbi tutulması için ikazda bulunmaktadır.²¹⁵

Bu konuda daha önce gördüğümüz bir ayeti hatırlatalım isterseniz:

“Allaha ve ahiret gününe iman eden hiçbir milletin, Allahın ve Resûlünün karşısına çıkan kimseleri, isterse o kimseler babaları, evlatları, kardeşleri ve sülaleleri olsun, sevip dost edindiklerini göremezsin. İşte Allah onların kalblerine imanı nakşetmiş ve Kendi tarafından bir ruhla onları desteklemiştir. Onları, içinden ırmaklar akan cennetlere, hem de ebedî kalmak üzere yerleştirecektir. Allah onlardan, onlar da Ondan razıdırlar. İşte onlar Allahın tarafında olanlardır. Ve iyi bilin ki, felaha erenler, Allah'ın taraftarları olacaktır.”²¹⁶

Konyalı Mehmed Vehbi Efendi bu âyeti tefsir ederken şöyle söyler: “Mezmun olduğu beyân olunan muhabbetle murad; onlara nasihat ve hayır murad ederek derun-u kalbten muhabbet etmektir. Yoksa onlarla ihtilat etmeye, dünyacak muamele

²¹⁵ Prof. Dr. Hayrettin Karaman, Prof. Dr. Mustafa Çağrı, Prof. Dr. İbrahim Kafi Dönmez, Prof. Dr. Sabrettin Gümüş, Kur'an Yolu:I/390-394.

²¹⁶ Mücadele 22.

yapmaya ve icâb-ı halde onlarla muaşerete şumûlü yoktur. Bi-naenaleyh haram olan muhabbet; onları candan sevmek olduğundan bugün carî olan muamele değildir. Çünkü dünya işlerinde insanların yekdiğerine karşı ihtiyaçları derkar olduğu cihetle ihtiyaçlarını def hususunda müslüman-müslüman olmayan ayırdetmeksizin dünya işlerinde birbirleriyle muameleye müsade-i şer'iyye vardır. Ancak zamanımızda görüldüğü veçhile bize zimmî gibi görünüp hakikâtte bizimle muharip olan düşmana muavenetleri görüldüğü surette olanlarla muamele-i dünyeviyeyi kesmek, alavere hususunda yanlarına yanaşmamak müslümanların menfaatına daha muvafıktır. Çünkü içimizde tebaamız olan hristiyanlar müslümanlardan kazandıklarını müslümanlara atmak için kurşuna verdikleri gün gibi meydanda olduğu cihetle şu zamanda onlarla muameleye de haram denilebilir.”²¹⁷

Burada tekrar vurgulamamız gerekir ki Müslüman olmak, bulunduğu her yerde kafirlere karşı terörist faaliyetlerde bulunarak kan döküp ihtilal çıkarır olmak değildir. Ayetlerin ortaya koyduğu manayı, Müslümanların müslüman olmayanları mutlak manada düşman edinmesi şeklinde anlamak doğru değildir. Zira İslam dîni, müslümanları başka dinden olan insanlara karşı mutlak düşmanlığa davet eden bir sistem değildir. Aksine, mü'minler, mü'minlerle dinde kardeş, müslüman olmayanlarla hilkatte eşit kardeşlerdir. Bu münasebetle din olarak İslâm'ı seçmeyenlerin de 'insan' olduğu gerçeğinden hareketle tüm ilişkilerde İslam adabının öngürdüğü ölçüler dahilinde onlarla güzel geçinmeyi tavsiye etmiştir. Alay ve aşağılamaktan sakınmak her müslümanın

²¹⁷ Konyalı Mehmet Vehbi Efendi, Hülâsâtü'l-Beyân fi Tefsîri'l-Kur'ân, İstanbul, 1969, XIV/5832-33.

insanî ve İslâmî vazifesi sayılmıştır. Zira Kur'ân-ı Kerim'de: *“Allah, din uğrunda sizinle savaşmayan, sizi yurdunuzdan çıkarmayan iyilik yapmanızı ve onlara karşı âdil davranmanızı yasak kılmaz. Doğrusu Allah âdil olanları sever.”*²¹⁸ buyurularak müslümanlarla birlikte onların da her türlü insan haklarının korunması istenmiştir.

Bu yüzden mü'minler, hiç bir zaman kâfirlere karşı hüsnu muamele, adalet ve ihsan ile hareket etmekten menedilmezler. Zira kâfirleri velî edinmemek başka, onlara karşı hüsnu muamele, adalet ve ihsan ile hareket etmek daha başka bir şeydir.

Nitekim Elmalılı Hamdi Yazır, Al-i İmran 28. âyetini tefsir ederken bu konuda şöyle demektedir: *“... mü'minler, hiç kimseye karşı hüsnu muameleden, adalet ve ihsandan menedilmiş değillerdir. Hukuka riâyet, ahidde sebat, ciddiyet, mürüvvet, merhamet ve imanın gereği olan her nevi güzel güzel huylar mü'minlerin şiarıdır. Fakat mü'minin her şeyden önce din ve imanında samîmi olması gerekir. Allah'tan başkasına nefsinin teslim etmeyecek olan mü'minin, kendisini her hangi bir sebepten dolayı kâfirlerin dostluğuna kaptırması imanına ve ciddiyetine aykırıdır.”*²¹⁹

Netice itibariyle mü'minlerle kâfirler arasındaki velayet ilişkisini durum ve şartlara göre mubah, haram ve küfür olmak üzere üç sınıfta ele almak mümkündür:

1- Mubah sayılan velayet: Kalben sevgi ve muhabbet beslemeksizin insan olmaları hasebiyle dünyevî hususlarda zahiren güzel ilişkilerde bulunmak ve insan haklarına saygılı davranarak adaletle muamele etmek.

²¹⁸ Mümtetine: 60/8.

²¹⁹ Bkz, Elmalılı M. Hamdi Yazır, a.g.e. II. 1074-1075.

2- Haram sayılan velayet: Dînlerinin bâtil olduğunu kabul etmekle birlikte akrabalık veya kişisel muhabbet sebebiyle kâfirlerle karşılıklı olarak yardımlaşmak, işbirliği yapmak ve onlara meyletmek şeklinde ortaya çıkan velayet ve dostluktur. İşte bu durum küfrü gerektirmese de şer'an menedilmiştir. Zira bu çerçevede birbirleriyle ilişkiyi sürdürmek bazan mü'minlerin onların yolunu benimsemesine ve dinlerine rıza göstermesine sebep olabilir. Bu da neticede kendilerini dinlerinden çıkarabilir.

3- Küfrü gerektiren velayet: Kafirlerin dinlerini ve yaşantılarını benimseyip kalben onlara sevgi ve muhabbet göstermek, mü'minlerin aleyhine onlara arka çıkmak, mü'minlerin gizli ve mahrem sırlarını onlara ifşa edecek şekilde onları dost ve veli edinmektir. Bu onların küfrünü tasvib etmek ve ona razı olmak onlamına gelir. Küfrü tasvib ve küfre rıza küfür olduğundan onlarla bu çeşit velayet ve dostluk ilişkisi kurmak küfrü gerektirir.

Allah Teâla yukardaki âyetlerle birlikte pek çok âyette mü'minleri böyle bir harekette bulunmaktan şiddetle nehyetmiştir. Bu âyetlerden bazıları şunlardır:

“Ey iman edenler! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olan kimseleri velî/dost edinmeyin. Onlar size gelen gerçeği inkâr etmişken onlara sevgi gösteriyorsunuz. Oysa onlar Rabbiniz olan Allah'a inandığınızdan ötürü sizi ve Peygamber'i (yurdunuzdan) çıkarıyorlar. Eğer sizler benim yolumda savaşmak ve benim rızamı kazanmak için (yola) çıkmışsanız, onlara nasıl sevgi gösterirsiniz?. Benim sizin gözlediğinizi de, açığa vurduğunuzu da bilirim. İçinizden onlara sevgi gösteren kimse, şüphesiz doğru yoldan sapmıştır.”²²⁰

²²⁰ Mümtebine 60/1.

“O Kitap'ta size indirmiştir ki: Allah'ın âyetlerinin inkâr edildiğini, yahut onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, onlar bundan başka bir söze dalıncaya kadar, kâfirlerle beraber oturmayın; yoksa siz de onlar gibi olursunuz. Elbette Allah, müna-fıkları ve kâfirleri cehennemde biraraya getircektir.”²²¹

“Onun için sen, zikrimize iltifat etmeyen ve dünya hayatından başka bir şey istemeyenlerden yüzçevir.”²²²

Sonuçta bütün müslümanlar bütün hayat telakkilerini Kur'ân'dan alacakları gibi sevgi ve muhabbet, buğz ve nefret ölçülerini de Kur'ân'dan almak zorundadırlar. Allah'ın dîni, Tevhid dîni olduğuna göre Mü'minin muhabbet ve dostluğu yalnız bu dâirenin içerisinde cereyan etmelidir. Hem Allah'ı hem, de onun düşmanlarını sevmek, aklen muhaldir. Zira, “Allah bir kimsenin göğüs boşluğunda iki kalb yaratmıştır.”²²³ [205]

Bilindiği gibi sevgi ve yergi insan kalbinde cereyan eden psikolojik olaylardır. Bu yüzden kalp çok önemli bir organdır ve beden ülkesine sultandır. Ona iyi sahip çıkarak, kafirlerin ellerindeki servet ve imkanlara göz dikmemesini sağlamak gerekir. Aksi büyük fitnelere sebep olabilecektir.

Rivayete göre Nebî (s.a.v.) Mustalık oğullarının develerinin yanından geçerken onların semizliklerinden dolayı terslerinin üzerlerinde kurumuş olduklarını görünce Allah Teâlânın “Sakın kendilerini denemek için onlardan bir kesimi faydalandığımız dünya hayatının süsüne gözlerini dikme! Rabbinin rızkı hem daha hayırlı, hem de daha sürekli.”²²⁴ kavline binaen elbisesini

²²¹ Nisâ 4/140.

²²² Necm 53/29.

²²³ Ahzab: 33/4.

²²⁴ Tâhâ: 20/131. Ebu Davud, Sünen, 111/45, H. No: 2645.

yüzüne kapatarak geçip gitti. Peygamber (s.a.v)den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Ben müşrikler arasında ikâmet eden her müslümandan biriyim.” buyurdu.²²⁵ hicret konusunu burada hatırlatmakta fayda vardır. İnsan bulunduğu ülkede dinini yaşayamıyorsa, yaşayabileceği bir ülkeye hicret etmesi farzdır. Zira dünyaya başka bir şey için değil, sadece Allah’a ibadet ve kulluk için gelmiştir. “Ey iman eden kullarım, Benim sizi yerleştirdiğim dünyam geniştir. Bir yerde dininizi uygulayamazsanız başka yere hicret edebilirsiniz. Onun için yalnız Bana ibadet ediniz.”²²⁶

Bir diğer hadislerinde ise, şöyle demiştir: “Her kim bir müşrikle ittifak yapar ve onunla birlikte ikâmet ederse, o da onun gibidir”²²⁷

İşte bu âyet ve hadisler, bir müslümanın bazı organlarının telefinden veya canına büyük bir zarar verilmesinden korkmadığı müddetçe, kâfirlerin din, iman, mukaddes makam ve bayramlarına meyil ve muhabbet göstermesini yasaklamıştır. Ancak söz konusu korkular bulunursa, müslümanın kâfirlerin inançlarının doğruluğuna inanmaksızın zahiren dostluk gösterisinde bulunması caizdir.

İşte İslam budur. İşte Müslümanın tavrı da budur. Dostluk tamamen inanca bağlanmıştır. Şimdi soralım, ırkçılıkla bu iman nasıl bağdaşır?

İrkçiyaya göre kendi ırkından olan insan, doğuştan üstün insandır ve birbirlerinin dostudurlar. Aralarında din, iman, sistem beraberliği olsun veya olmasın, farketmez. İşte bu yüzden ırkçılık,

²²⁵ Ebu Davud, Sünen, 111/45, H. No: 2645.

²²⁶ Ankebut 56.

²²⁷ Ebu Davud, Sünen, 111/45, H. No: 2645.

dinlerin ümmet anlayışına ters düşer. Bu yüzden de ırkçılar, “ümmetçilik” fikrini lanetle anarak ona düşman olurlar. Sebebi gayet basittir; çünkü ümmetçilik, ırk değil, din ile insanları birbirine bağlar ve sevdirebilir.

Yaşadığımız hayatta atılan sloganlara bakınız:

“Türk’ün Türk’ten başka dostu yoktur.”

“Kürt’ün Kürt’ten başka dostu yoktur.”

“Arap’ın Arap’tan başka dostu yoktur.”

Bir de şu ayete bakınız: “Ancak Mü’minler kardeştir.”²²⁸

Din ile ırkçılık nasıl da çelişti gördünüz mü?

İşte burada bir tercih söz konusudur; Ya İslam, Kur’an. Ya da ırkçılık.

İkisi bir arada olamaz. Zira zıtların birleşmesi aklen imkansızdır. Doğuya giderseniz, batıdan uzaklaşırsınız, o kadar.

İşte size bir slogan daha. Buradaki ırk yerini boş bırakacağız. Siz Türk, Kürt, Arap, Acem farketmez, istediğiniz ırkın ismini getirin, boş bıraktığımız yere koyun ve değerlendirin ırkçılık nasıl da bölüp parçalayıcı bir şeydir.:

“Her şey İçin, Göre, Tarafından.”

Böyle diyen birisinin din kardeşliğinden, mü’min velayetinden, Müslüman dayanışmasından, İslam Ümmetçiliğinden, birlik ve beraberlikten, cemaatten bir haberi olabilir mi?

Ve böyle birisinin İslam Nizamıyla bir alakası olabilir mi?

Böyle birisi, kendilerinin de dediği gibi, laik, Batıcı, bütün dinlere saygılı ve eşit mesafede duran, yani soydaşları Yahudi, Hristiyan, Hindu, Budist, Şaman, Mecusi olmuş farketmeyen, devletin Müslüman olması ile olmamasını umursamayan birisidir.

²²⁸ Hucurat 10.

Bu kişi bu haliyle hiç Müslüman denilen insan tipine benziyor mu? Bir Müslüman kimlik ve kişiliği ile bir alakası var mıdır?

İslâm Dini her Müslümana, diğer bütün insanlarla ilişkisini inanç temeli üzerine oturtmayı emreder. Bu alternatifi olmayan dinî bir yükümlülüktür. Müslüman gerek düşüncesinde gerekse uygulamada dostunu ve düşmanını inanç esasına göre belirlemek zorundadır. Dolayısıyla müslüman ile velev ki soydaş olsun, müslüman olmayan bir kimse arasında İslam Ahlakının istediği iyi insanî ilişkiler ötesinde herhangi bir velayet ve dostluk söz konusu olamaz.

Müşrikleri Veli Edinmeme

Müşrik, şirk kökünden gelen ve "ortak koşan" anlamına gelen bir kelimedir. İslam Akaidinde şirk, ilah'ın teaddüdüdür. Yani birden fazla ilah olduğunu kabul etmektir. Müşrik, Allah Teala (c.c.)'ya inanmakla birlikte, isim, sıfat veya fiillerinde ona denk, eşit, benzer, ortak başka ilahların da var olduğunu kabul etmek demektir.

İslam dini tevhit dinidir. Bunun ifadesi de "la ilâhe illallah" , yani "Allah'tan başka tanrı yoktur" sözüdür. Tevhit inancı O'nun ortağının, eşi ve benzerinin bulunmadığı esasına dayanır.

İslam geldiğinde Mekke toplumu müşrik idi. Peygamberimiz zamanındaki Mekke müşrikleri Allah'la birlikte birçok ilâha inanıyorlardı. Allah Teâlâ'nın varlığını, yaratıcılığını kabul etmelerine rağmen, ona erişmek ve katında şefaathiler edinmek için ağaçtan veya taştan yonttukları putları tanrılar edinerek onlara tapıyorlardı. Bu müşrikler kendi hevâ ve heveslerine göre putlar yapıyorlar ve onlara tapıyorlardı. Kâbe'nin içinde 365 tane

put bulunuyordu. Bunların en büyükleri; Hubel, Lat, Menat, Uzza isimli putlar idi.

Maalesef aslında bir tevhit dini olarak İslam Dinine mensup Yahudi ve Hristiyanlar, zamanla bu tevhit ve Hanif dinden sapmışlar, bu esası kabul etmeyerek Allah (c.c.)'a şirk koşmuşlar, müşrik olmuşlardır. Allah Teâlâ (c.c.) Yahudi ve Hristiyanların bu tutumları hakkında Kur'ân-ı Kerîm'de; "Yahudiler "Uzeyr Allah'ın oğludur", Hristiyanlar da "Mesih (İsa) Allah'ın oğludur" dediler. Bu, daha evvel kâfir olanların sözlerine benzeterek ağızlarında geveledikleri sözdür. Allah'tan bulsunlar. Nasıl da uyduruyorlar. Bunlar Allah'ı bırakıp bilginlerini, rahiplerini, Meryemoğlu İsa'yı tanrılar edindiler. Halbuki onlar da ancak bir olan Allah'a ibadet etmelerinden başkasıyla emir olunmamışlardır. O'ndan başka hiçbir ilah yoktur. O, bunların eş tuta geldikleri her şeyden münezzehtir" buyurmaktadır.²²⁹

Kitap ehli olan Yahudi ve Hristiyanlar, her ne kadar kâfir olsalar bile, putperest müşrikler gibi kabul edilemezler ve "kestiklerinin yenilmesi, kadınları ile evlenilmesi" gibi bazı özel hükümler ile diğer müşriklerden istisna edilmişlerdir. Biz de onları müstakil bir başlıkta inceleyeceğiz.

Allah'a şirk koşmanın küfür olduğu hususunda hiçbir şüphe yoktur. Allah Teala (c.c.) Kur'an-ı Kerim'de: "Ey iman edenler, müşrikler necistir. Onun için bu yıllarından sonra onlar Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Eğer fakirlikten korkarsanız, Allah dilerse kendi fazlından sizi zenginleştirir. Çünkü Allah gerçek bilicidir, tam hüküm ve hikmet sahibidir. Kendilerine kitap verilenlerden ne Allah'a ne ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Rasûlünün haram ettiği şeyleri haram tanımayan, hak dinini din olarak kabul

²²⁹ et-Tevbe, 9/30-31.

etmeyen kimselerle, ta boyun eğip itaat ederek cizyeyi verinceye kadar savaşın "²³⁰ buyurur.

Buradaki "necis- pislik" manevi pisliktir ve mü'minlerin müşriklere karşı takınmaları gereken tavrı en anlaşılır şekilde gözler önüne sermektedir. Bu ayette geçen "müşrik"ten maksat, müfessirlerin çoğunluğuna göre, putlara tapanlardır. Zira müşrik kelimesi, Allah(c.c.)'tan başkasını ilah kabul ederek, onlara tapan kimseler için kullanılmaktadır.

Şirk, Allah Teâlâ (c.c.)'nın bağışlamayacağı bir günahdır. Zira Allah Teala mü'min kullarını her türlü şirk günahına karşı şöyle ikaz etmektedir: "Elbette Allah kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Bundan başkasını dilediği kimseye bağışlar. Kim Allah'a şirk koşarsa, çok uzak bir dalâlete düşmüş olur"²³¹

Alimlerimizden çoğuna göre, akli olmayan ve bülûğ çağına erişmeyen çocuklar, müslüman veya müşrik ana babadan olsunlar farketmez, cennetliklerdir. Bunlar "Biz hiç bir akıllı toplumu peygamber göndermedikçe azap etmeyiz"²³² ayetini delil gösterirler.

Rasulullah (s.a.s.) üç defa "büyük günahların en büyüğünü size bildireyim mi?" buyurdu. Ashab, "evet, bildir yâ Rasûlallah" dediler. Rasulullah (s.a.s.) "Allah'a şirk koşmak, anaya babaya eziyet etmektir" buyurdu.²³³

İslâm inancına göre müşriklere ve müşrik ataya mağfiret dilenmez. Kur'an'da şöyle buyrulur: "Cehennemlik oldukları

²³⁰ et-Tevbe, 9/28-29.

²³¹ Nisa, 4/116.

²³² el-İsra, 17/15.

²³³ Sahih-i Buhârî, Tecrîd-i Sarîh tercümesi, VIII, 69, Hadis No: 1148.

anlaşıldıktan sonra, akraba bile olsalar, müşrikler için mağfiret dilemek Peygambere ve mü'minlere yaraşmaz"²³⁴

Çünkü en önemli olan kan değil iman bağıdır. İnsanın saygınlığında ölçü inançtır. Bu yüzden müşriklere benzeme, onları taklit ederek sevme ve dost edinme haram kılınarak yasaklanmıştır. İslâm her bakımdan diğer dinlerden farklı ve kendine has özellikleri olan bir dindir.

Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s): "Her kim bir topluma benzemeye çalışırsa, o benzemeye çalıştığı toplumdandır" buyurur.²³⁵

Hadis şârihi Abdurrauf Münavi bu hadisi şöyle açıklar: "Kişi, içiyle dışıyla onları tasvib eder, onların gelenek ve göreneklerini benimser, onlara ait işlerle tanınır, onları yapar, kılık kıyafet ve benzeri işlerde onlarla bütünüleşir, onlarla iç içe yaşarsa; onlardan sayılır. Onların düzenlerinin üstünlüklerini kabullenmek onlara benzemektir. Kişi beğendiği, takdir ettiği kimseyi taklid eder, ona uyar, uymaya çalışır."²³⁶

Şimdi Kur'an-ı Kerim'in müşrikleri kötüleyen ve onlarla dost, sırdaş, veli ve yardımcı olunmasını yasaklayan ayetleri görelim. Bütün bunlar konumuz açısından çok önemlidir. Çünkü bunlar ırkçılığı da yasaklar aynı zamanda. Zira iman bağı olmadıktan sonra ırk, soy ve akrabalık bağlarının hiçbir ehemmiyetinin olmadığını açıkça gösterir.

"Gerek Ehl-i Kitaptan gerek müşriklerden olsun, kâfirler, Rabbinizden size herhangi bir hayır indirilmesini arzu etmezler.

²³⁴ et-Tevbe 9/113.

²³⁵ Ebu Davud, Feyzu'l-Kadir, Hadis No: 8593.

²³⁶ Münavî, Feyzu'l-Kadir, Hadis No: 8593.

Fakat Allah rahmetini dilediğine seçip ihsan eder. Allah büyük lütuf sahibidir.”²³⁷

“Sen, iman edenlere, düşmanlık besleme bakımından onların en şiddetlilerinin Yahudiler ile müşrikler olduğunu görürsün. Müminlere sevgi bakımından en çok yakınlık duyanların ise "biz Nasârayız (Hıristiyanız)" diyenler olduğunu görürsün. Bunun sebebi, onlar arasında bilgin keşişlerin ve dünyayı terketmiş rahiplerin bulunması ve onların kibirlenmemesidir.”²³⁸

“Rabbinden sana ne vahyolunuyorsa ona tabi ol. Ondan başka Tanrı yoktur. Onun için, sen de müşriklerden uzak dur.”²³⁹

“O müşriklerin Allah yanında, Resûlü yanında nasıl olup da bir ahidleri olabilir ki! (olamaz, zira onlar daima hainlik edip verdikleri sözden dönerler). Mescid-i Haramın yanında antlaşma yaptıklarınız bundan müstesna olup, onlar size karşı dürüst davrandıkça siz de onlara dürüst davranın. Allah, Kendisine karşı gelmekten, özellikle ahdi bozmaktan sakınanları sever. Evet, onların nasıl ahidleri olabilir ki, eğer size galip gelecek olurlarsa sizin hakkınızda ne ahid, ne yemin, ne hukuk, hiç bir şey gözetmezler. Ağzlarıyla güyâ sizin gönlünüzü alırlar, kalbleri ise nefret duyup kaçınır. Çünkü onların ekserisi Allahın yolundan çıkmış fasıklardır. Onlar Allahın ayetlerini az bir dünya menfaati karşılığında sattılar da Allahın yolundan insanları alıkoydular. Gerçekten onlar ne fena iş yapıyorlar! Müminler hakkında ne ahit, ne yemin, ne hukuk, hiçbir şey gözetmezler. Bunlar öyle saldırgan kimselerdir! Bununla beraber kâfirlikten vazgeçip tevbe eder, namaz kılar, zekât verilerse artık sizin din kardeşleriniz olurlar.

²³⁷ Bakara 105.

²³⁸ Maide 82.

²³⁹ En'am 106.

Bilip anlayacak kimseler için Biz ayetlerimizi iyice açıklarız. Eğer antlaşmadan sonra yeminlerini bozarlar, bir de dininize hücum ederlerse, artık kâfir gürhununun o öncüleri ile savaşın. Çünkü onların gerçekte artık yeminleri ve ahitleri kalmamıştır. Umulur ki, hiç değilse bu durumda, inkâr ve tecavüzlerinden vazgeçerler. Onların yeminleri yoktur, zira onlar yeminlerine riayet etmezler, aykırı davranmakta mahzur görmezler. Demek ki savaşta hedefiniz, işkence ve eziyet edenlerin mesleğini tutup da eza ve cefada bulunmak değil, ısrarla sürdürdükleri küfür hallerinden onları vazgeçirmek olmalıdır. Ahitlerini ve yeminlerini bozup Peygamberi vatanından sürmeye teşebbüs eden bir toplulukla savaşmayacak mısınız ki, aslında savaşı size karşı ilk başlatanlar da onlar olmuştu. Ne o, yoksa onlardan korkuyor musunuz? Ama eğer mümin iseniz, asıl Allahtan çekinmeniz gerekir. Onlarla savaşın ki Allah sizin ellerinizle onları cezalandırsın, onları rüsvay etsin, onlara karşı size yardım edip zafer yolunu açsın, müminlerin gönüllerini ferahlatsın ve kalblerindeki kin ve öfkeyi gidersin. Allah Teala dilediğine tevbe de nasib eder. Allah, Alîmdir, Hakîmdir: herşeyi hakkıyla bilir, tam hüküm ve hikmet sahibidir.”²⁴⁰

“Az kalsın, seni bile sana vahyettiğimizden başka bir şeyi uydurup Bize mal etmen için akılları sıra kandırarak ve ancak o takdirde seni dost edineceklerdi. Eğer sana sebat vermeseydik nerdeyse azıcık da olsa onlara meyledecektin. O takdirde de hem hayatın, hem de ölümün acısını sana kat kat tattırırdık. Sonra Bize karşı hiçbir yardımcı da bulamazdın.”²⁴¹

²⁴⁰ Tevbe 7-15.

²⁴¹ İsrâ 73-75.

Hız. Peygamberin ve müminlerin kritik imtihanlarını anlayabilmek için Mekke döneminde Peygamberimiz (a.s) ın yaşadığı halleri düşünelim: Baskı, tehdid, büyük servet teklifleri, kral yapma, en güzel kadınları sağlama, tuzaklar kurma, kendine ve taraflarına yıllarca süren sosyal ve ekonomik boykotlar uygulama gibi. Bunlardan birtekinin bile nice dava adamlarını çekip götürdüğü düşünülürse, meselenin kolay olmadığı ortaya çıkar. Ayet Peygamberimizin bunlara önem verdiği manasına gelmeyip, müminleri çok ciddi imtihanlara hazırlama gayesine matuftur.

Son ayetler iki noktayı vurgulamaktadır.

1-Batıla meyiletmen halinde, hem dünyada, hem de ahirette Allahın azabına müstehak olurdu.

2-Küfrün düzenlerine karşı Allahın lütfu olmazsa, Resûlullah bile mukavemet edemez.

Kureyşliler Hudeybiye antlaşmasını çiğneyince Hz. Peygamber (a.s) Mekke'yi fethetme hazırlıklarına başladı. Yalnız bu hedefini ahabdan birkaç kişi dışında kimseye hissettirmemişti. Hatıb b. Ebî Beltea (r.a) nasılsa bunu öğrenmiş ve Mekkeye giden bir cariye ile çok gizli kaydı ile mektup göndermişti. Allah Teala Hz. Peygamber (a.s) a bunu bildirdi. O da Abdullah İbn Zübeyr ile Mikdad (r.a) yı gönderip "Medineden 22 mil mesafede bulacakları kadından" mektubu almalarını istedi.

Getirdikleri mektupta Mekkeye sefer hazırlığı bildiriliyordu. Peygamberimiz Hatıb'a sebebini sorunca o: "Ya Resûlullah, ben küfre sempati duyduğumdan değil, ama ailem orada, Mekke'de onları koruyacak akrabalarım da yok. Bu davranışımı gözönünde bulundurarak Kureyşliler aileme sıkıntı vermezler ümidiyle bu işi yaptım" dedi.

Onu öldürmek isteyen Hz. Ömer'e (r.a) Efendimiz şöyle dedi: "Hatıb, Bedire katılanlardandır. Allah'ın Bedir savaşına katılanlara nazar buyurup "Ben sizleri affettim, demediğini kim biliyor?"

Hz. Peygamber onu affetmekle beraber, sebep ne olursa olsun, küfre yardım yerine geçecek bir davranışın kesin haram olduğunu bildirmiştir. Bu münasebetle inen aşağıdaki ayetler de bunu ifade eder:

"Ey iman edenler! Benim de sizin de düşmanlarınızı dost edinmeyin. Onlar size gelen gerçeği reddettikleri halde, siz onlara sevgi sunuyorsunuz. Resûlullahı ve sizi, sırf Rabbiniz olan Allaha inandığınız için, vatanınızdan kovuyorlar. Siz Benim yolumda cihad etmek ve Benim rızamı kazanmak için yurdunuzdan çıkarılmayı göze aldıysanız, nasıl olur da onlara sevgi gösterip sır verirsiniz? Halbuki ben sizin gizlediğiniz ve açıkladığınız her şeyi bilmekteyim. Doğrusu içinizden kim bunu yaparsa, artık dümdüz yoldan sapmış olur. Eğer size karşı ellerine bir fırsat geçerse, size düşman kesilirler. Ellerini de, dillerini de size fenalık etmek için uzatırlar ve sizin de kâfir olmanızı cân-u gönülden isterler. Ne hısımlarınızın, ne de evlatlarınızın kıyamet günü size faydası olmaz. Allah kıyamet günü aranızı ayırır, itaat edenleri cennete, kâfir ve âsileri cehenneme gönderir. Allah yaptığınız her şeyi görür."²⁴²

Kâfirler ile Müminler arası dostluk ve sıkı fıkı ilişkiler yasaklanmıştır. Zira bunda fitne, yani bir imtihan, bir deneme ve sınama konusu vardır. Kafirlerin Müslümanlar için bir imtihan, bir fitne kılınması birçok şekillerde olabilir. Kâfirlerin hâkim ve galip olup müminleri dinden uzaklaştırmak için baskı ve işkence

²⁴² Mümtahine 1-3.

uygulamaları, Müminlere galebe sağlamaları sebebiyle kâfirler kendilerini üstün görüp "İslam hak din olsaydı, gerçeklere dayansaydı müslümanlar böyle perişan olmazlardı." diye kendi inkârlarını doğru bulmaları, kâfirler baskı sonucunda müminleri tavizlere sevkedip, İslamî ahlak ve faziletlerinden uzaklaştırarak, başka insanlara alay konusu yapmaları bu fitnelerden bazılarıdır.

Yahûdî Ve Hristiyanları Velî Edinmeme

İslam Dinini asli kaynağı Kur'an-ı Kerim Yahudi ve Hristiyanların İslam ile iyi ilişkiler kurmasının aklın ve dinin bir gereği olduğunu hep söylemiş, bunarağmen hem kendilerinin iman etmemesini, hem de kendilerine bu konuda baş vuran ve bilgi isteyen müşrik Araplara doğruyu söylemeyerek onları kandırmalarını kınamıştır. Çünkü onların ellerinde kutsal kitaplar olarak Tevrat ve İncil vardı. O kitaplar onları Allah, Peygamber, Kitap, ibadet, hukuk, ahlak ve ahiret gibi konularda Kur'an ile benzer inanç, amel ve ahlaka davet ediyordu. Daha da ilerisi, Hz. Resulü kitaplarında sıfatları ve ahlaki ile okuyor, tanıyorlardı. Buna rağmen kendileri ona inanmadıkları gibi, bu bilgiyi gizleyerek veya sorulduğunda aksini söyleyerek başkalarının iman etmesini de engellemişler, şirki tevhide tercih etmişlerdir.

Mekke'li müşrikler birkaç kez Yahudilere İslam hakkında akıl danışılar. Mekke döneminde bu işin birkaç kez tekrar ettiğini de tarih ve tefsir kitaplarından anlıyoruz. Mesela öncesiyle birlikte şu ayetin iniş sebebi böyle bir bilgi isteği ve yanlış yönlendirmeyi anlatır:

“Kendilerine kitap verdiklerimiz onu (Resûlullah'ı) kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Kendilerini ziyan edenler var ya, işte onlar inanmazlar.”²⁴³

Ayetin açık ifadesine göre kendilerine daha önce kitab vermiş olduğumuz yahudi ve hristiyanlar, Hz. Muhammed'in (sav) Allah tarafından gönderilen bir rasul olduğunu biliyorlardı. Bu konudaki bilgileri kendi çocuklarını kesin olarak bilmeleri gibi bir bilgiydi. Çünkü onların kitaplarında Muhammed'in sıfatları apaçık bir şekilde bildirilmiş ve bütün Rasuller onu müjdelemiş, sıfatları hakkında bilgiler vermişlerdi. Dolayısıyla onun gelişini, zuhur edişini bekliyor, onun gelmesiyle birbirlerini müjdeliyor ve ondan gafil kalmak istemiyorlardı. Bütün bunlara rağmen kitab ehli yine de Muhammed'in risaletini kabul etmedi, onu inkar etti ve ona karşı geldi.

Allah (c.c), kitab ehlinin alimlerinin Muhammed (a.s)' in Allah (c.c)'in rasulü olduğuna şهادet ettiklerini bir başka ayette şöyle haber veriyor:

“Kendilerine kitab verdiğimiz kimseler onu (Muhammed'i) oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Böyleyken onlardan bir grup, bildikleri halde hakkı gizler.”²⁴⁴

Bu ayetin tefsirinde Elmalılı Hamdi Yazır Efendiilginç bir olay anlatarak bazı tenbihatabulunur: “özellikle o zamanki Kitap ehlinin âlimlerinin hiçbir şekilde şüphe ve tereddüdü kalmamıştı. Bunu, çocuklarını bildikleri gibi kesin bir şekilde biliyorlardı. Nitekim Hz. Ömer, Abdullah b. Selam hazretlerine bunu sorduğu zaman: "Ben onu oğlumu bildiğimden daha iyi bilirim. Çünkü onda

²⁴³ En'am 20.

²⁴⁴ Bakara 146.

hiçbir şüphe ve tereddüde yer yoktur. Fakat çocuklarıma gelince, ne bileyim, belki anneleri hıyanet etmiş olabilir." demişti.

Bunun üzerine Hz. Ömer de yukarıda adı geçen zatın başını öpmüştü.

İşte "O'nu tanırılar" buyurulmasında bu tanıma nüktesine ve "O peygamber" ünvanına büyük bir işaret vardır. Bu âyet, özellikle şunu da isbat ediyor ki, sadece bilmek, sırf kalbe ait olan ilim ve marifet, iman için yeterli değildir. Şer'î iman için itaat ve boyun eğmek, bundan başka gerçeği gizlemeyip açıktan ikrar ve itiraf etmek de lazımdır.

İmanın kökü, kalbe ait bir nitelik olmakla beraber onun geçerli bir iman olması, o kökün, zorunlu bir engel bulunmadıkça açıktan ortaya çıkıp yayılmasına bağlıdır. Kitap ehlinin âlimleri O peygamberi, kalben pek iyi tanıdıkları halde mümin olamamışlar, aksine bile bile gerçeği gizlediklerinden halktan daha fazla yerilen ve ayıplanan inatçı kâfirlerden olmuşlardır.

Müşriklerin Yahudilere bu başvuru ve danışma olayının Mekke devrinde Kehf Suresinin inmesine sebep olduğunu biliyoruz. Medine döneminde de Yahudiler Sevgili Peygamberimiz (sav) ile savaşmak için Mekke'de asker toplama çalışmaları (ahzap) esnasında vuku bulduğu da tarihen meşhurdur. Bunları kısaca zikrederim isterseniz.

"Ebu Cafer et-Taberî'nin Muhammed ibn İshak kanalıyla İbn Abbâs'tan ri-vayet ettikleri arasında İbn Abbâs şöyle anlatıyor: Kureyş müşrikleri en-Nadr ibnu'l-Hâris ve Ukbe ibn Ebî Muayt'ı, Medine'de bulunan yahudi hahamlarına gönderdiler ve onlara şöyle dediler: "Yahudi hahamlarına Muhammed'i sorun; onun niteliklerini onlara söyleyin, söylediklerini nakledin. Onlar ilk

kitapların sahipleridir. Bizde olmıyan peygamber haberleri onlarda vardır."

İkisi Mekke'den yola çıktılar ve Medine-i Münevvere'ye gelerek buradaki yahudi hahamlarına Hz. Muhammed'in vasıflarını anlatıp sözlerinden bir kısmını onlara hikâye ettiler ve dediler ki: "Sizler Tevrat ehlisiniz. Bizim şu arkadaşımızdan bize haber vermeniz için; onun bu iddiasında doğru olup olmadığını biliyor musunuz diye size sormaya geldik."

Yahudi hahamları şöyle akıl verdiler: "Şimdi size söyleyeceğimiz üç şeyi ona sorun. Eğer onları bilirse o Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberdir. Yok eğer bilemezse bilin ki o bir sahtekârdır, kendi kendine uyduruyor; onun hakkında ne istiyorsanız yapın: Ona çok eski zamanlarda geçmiş gençleri sorun; durumları neydi? Onların gerçekten garip, şaşırtıcı bir haberleri vardır. Ona çok dolaşan ve yeryüzünün doğularına, batılarına kadar ulaşıp dolaşan adamı sorun; haberi neydi? Bir de ona ruhu sorun ki o nedir? Şayet size bunları haber verirse bilin ki o peygamberdir, ona tâbi olun. Yok eğer haber veremezse bilin ki kendi-liğinden uyduruyor, onun hakkında neyi uygun görüyorsanız onu yapın."

Nadr ve Ukbe Medine'den ayrılıp Mekke'ye Kureyş'in yanına geldiler ve: "Ey Kureyş topluluğu size, Muhammed'le aranızı ayıracak şeyi getirdik; yahudi bilginleri bize, ona şunları sormamızı emrettiler." dediler ve hahamların onlara verdikleri sorulan anlattılar.

Kureyşliler Hz. Peygamber (sa)'e geldiler ve: "Ey Muhammed, bize haber ver bakalım..." diyerek yahudi hahamlarının sormalarını istedikleri sorulan sordular. Hz. Peygamber (sa) de "İnşaallah" demeyi unutarak: "Sorduklarınızın

cevabını size yarın haber vereceğim." buyurdular. Bunun üzerine Kureyşliler O'nun yanından ayrıldılar. Allah'ın Rasûlü (sa) onbeş gece kaldı ve fakat bu esnada Allah Tealâ kendisine bu konularda hiçbir vahy göndermedi, Cebrail de kendisine gelmedi. Nihayet Mekkeliler kendi aralarında konuşmaya başladılar: "Muhammed bize yarın haber vereceğim diye vaadde bulundu. Bugün 15 gün oldu halâ sorduklarımızdan hiçbiri hakkında bize herhangi bir haber getirmedi." demeye başladılar. Elbette vahyin gelmemesi, Hz. Peygamber (sa)'i çok üzdü, Mekkelilerin konuşmaları da ona ağır geldi. Ama sonunda Cibrîl geldi ve Allah Tealâ'dan (Ashab-ı) Kehf Sûresi'ni getirdi ki onda sordukları o gençlerin ve o çok dolaşan adamın haberi ve müşriklerin söylediklerine üzüldüğü için ona bir muâtebe vardı. Bir de "Sana ruhtan soruyorlar. De ki: Ruh, Rabbimin emrin-dendir ve size ilimden çok az bir şey verilmiştir." âyetini getirdi.

İbn İshâk, Cibril'in, Hz. Peygamber (sa)'e sorulanların (Rûh, Ashab-ı Kehf ve Zülkarneyn) cevabını getirdiğinde onun: "Ey Cibrîl, bize gelmedin ve biz senin hakkında su-i zanda bulunduk." demesi üzerine "Biz ancak Rabbının emri ile ineriz. O'nundur önümüzde, arkamızda ve bu ikisi arasındaki her şey ve Rabbın unutkan (seni unutmuş) değıldir." (Meryem, 19/64) âyet-i kerimesini de okuduğunu kaydeder."²⁴⁵

Asım Köksal merhum da Hendek Savaşının başında şu bilgileri sunar: Hayber Yahudilerinin ileri gelenleri maddi servet

²⁴⁵ Kurtubî, age. x,226. Nakleden, Bedreddin Çetiner, Esbab-ı Nüzul, Çağrı Yayınları: 2/582-583. Ayrıca olayın detayları hakkında bakılabilir: M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 1/321-323.

karşılığında Resulullah (sav) ile savaşmak amacıyla asker toplamak için Mekke'ye geldiklerinde "Kureyş müşrikleri, birbirlerine:

"Medine'nin reisleri, bilgi ve ilk kitab sahipleri, ayağınıza kadar gelmiş bulunuyorlar. 'Biz mi, yoksa Muhammed mi; hangimiz daha doğru yolda?' Onlardan bir sorun bakalım?" dediler.

"İyi olur!" diyerek bu tavsiyeyi benimsediler.

Bunun üzerine, Ebu Süfyan, onlara:

"Ey Yahudi cemaati! Sizler, kendilerine ilk semavî kitab inmiş, ilim sahibi bir kavimsiniz! Muhammed'le anlaşamadığımız meselede bizi aydınlatın: Bizim dinimiz mi, yoksa, onun dini mi daha hayırlı? Biz, Beytullah'ı imar ve ona develer kurban ederiz. Hacca gelenlerin su ihtiyaçlarını karşılarız! Putlara taparız! Buna göre, biz mi daha doğru yoldayız, yoksa Muhammed mi daha doğru yolda?" diye sordu.

Heyet:

"Allah için söylenecekse, siz hakka ondan daha yakınsınız:

Çünkü, siz şu Beytullah'a hürmet ve tazimde bulunuyorsunuz. Hacıların su ihtiyaçlarını karşılıyorsunuz. Develerden kurbanlar kesiyorsunuz. Atalarınızın tapageldikleri putlara tapıyorsunuz. Evet! Sizin dininiz onun dininden daha hayırlıdır ve siz hakka ondan daha yakınsınız!" dediler.

Yahudi heyetinin bu sözleri Kureyş müşriklerini çok sevindirdi. Yahudi heyeti Peygamberimiz Aleyhisselamla çarpışmaya davet ettiği zaman, Kureyş müşrikleri bunu sevinerek benimsediler; bu yolda hemen derlenip toparlandılar ve hazırlıklara giriştiler.

Kureyş müşriklerinin sorularına Yahudi heyetinin verdiği cevaplar üzerine inen âyetlerde şöyle buyuruldu:

"Görmedin mi şu kendilerine Kitab'dan biraz nasip verilmiş olanları?! Kendileri haça, şeytana inanıyorlar, diğer kâfirler için de 'Bunlar, iman edenlerden daha doğru bir yoldadır!' diyorlar. Bunlar, Allah'ın kendilerine lanet ettiği kimselerdir! Allah kime lanet ederse, artık ona gerçek hiçbir yardımcı bulamazsın! Yoksa onların yeryüzünün mülk ve saltanatından bir hissesi mi var?! Fakat, öyle olsaydı, insanlara çekirdeğin arkasındaki minicik bir tomurcuğu bile vermezlerdi. Yoksa onlar Allah'ın fazl-u kereminden insanlara verdiği şeylere, nimetlere karşı haset mi ediyorlar? Biz gerçekten İbrahim hanedanına da kitab ve hikmet vermişizdir. Onlara başkaca büyük bir mülk ve saltanat da bahsetmişizdir. İşte, onlardan kimi ona (Muhammed Aleyhisselama) iman etti, kimi de ondan yüz çevirdi! Çılgın bir ateş olarak Cehennem yeter bunlara (bu yüz çevirenlere)!"²⁴⁶

Tahrif ve tağyir olmasına rağmen İncil ve Tevrat ile Kur'an aynı kaynak olduğu için, mevcut durumlarında bile nerde ise emir ve yasaklar aynı, davet edilen ilkeler aynı denecek kadar dinde ortak noktalar vardı ve bu yüzden Kur'an-ı Kerim onları yeniden imana çağırıyordu:

"Zulmedenleri hariç, Ehl-i Kitab ile en güzel olan şeklin dışında bir tarzla mücadele etmeyin ve onlara şöyle deyin: "Biz, hem bize indirilen Kitaba, hem size indirilen Kitaba iman ettik. Bizim İlahımız da sizin İlahınız da Bir ve aynı İlahtır ve Biz Ona gönülden teslim olduk."²⁴⁷

²⁴⁶ Nisa: 51-55, İbn İshak, İbn Hişam, Sîre, c. 3, s. 225, 226, Taberî, Târîh, c.3, s. 44, İbn Seyyid, Uyûnu'l-eser, c. 2, s. 55, Ebu'l-Fidâ, el-Bidâye ve'n-nihâye, c. 4, s. 94, 95. Nakleden; M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 5/20-22.

²⁴⁷ Ankebut 46.

Oysa o son Peygamberi bekliyor ve onunla zafer kazanacaklarına inanarak etrafa övünüyorlardı: işte o ayetlerden bazıları:

“Yahudiler; "Kalplerimiz kılıflıdır" dediler. Hayır, yalnız kâfir olduklarından dolayı Allah onları lânetledi. Onların pek azı iman eder.

Onlara Allah katından elleri altındaki Tevrat'ı onaylayan bir kitap (Kur'an) gelince -ki, daha önce kâfirlere karşı zafer kazanmak istedikleri halde ötedenberi bilip durdukları bu kitap kendilerine gelince- onu inkâr ettiler. Allah'ın lâneti kâfirlerin üzerindedir.

Onlar Allah'ın kendi bağışısı olarak dilediği kuluna vahiy indirmesini çekemeyerek O'nun indirdiği kitabı inkâr etmekle benliklerini ne kötü şey karşılığında sattılar da katmerli gazaba uğradılar! Kâfirleri alçaltıcı bir azap beklemektedir.

Onlara "Allah'ın indirdiğine inanın" denildiği zaman; "Biz sadece bize indirilene inanırız" derler ve ellerindeki Tevrat'ı doğrulayıcı hakk bir kitap olduğu halde Tevrat'tan başkasına inanmazlar. Onlara de ki; "Madem ki, inanıyordunuz daha önce Allah'ın peygamberini niye öldürdünüz?"

Musa size mucizeler ile geldi. Siz ise onun yokluğunda buzağıya taptınız. Sizler öyle zalimlersiniz!²⁴⁸

Neden böyle oldu?

İrkçilikleri yüzünden!

Güya kendileri Allah Teâlâ'nın özel olarak yaratıp sevdiği üstün bir millettir. Başka milletler ancak onlara hizmet için vardır. İşte bu doğuştan üstünlük iddia eden ırkçılık düşüncesi onları mahvetmiştir. Bu havada olan mağrurlar, küçük gördükleri Araplardan, üstelik de "ümme" olan birisinden din alacaklar, ona

²⁴⁸ Bakara 2/88-92.

itaat edeceklerdi. Olacak şey miydi bu?(!) Kitap Ehli, kendilerinden olmayan ve daha önce onlara karşı üstünlük ve bilgiçlik tasladıkları ümmî (okuma-yazma bilmez) toplumdaki bir peygamberin kendilerini İslâm'a çağırmasını çok gördüler, hazmedemediler. Çünkü onlar Kitap Ehli, diğerleri ise ümmî idi.

Allah bu ümmileri onurlandırmak istediği zaman son peygamberi içlerinden gönderdi. Tüm insanları kuşatan son risaleti onlara sundu. Ve kendilerine ilim verdi. Böylece onlar, yeryüzündekilerin en bilgisi, düşünce ve inancı en sağlam yol, şeriat ve sistemi en üstünü, toplum ve ahlâkı en olgunu oldular. Tüm bunlar, Allah'ın onlara karşı lütfu, bu din ile nimetlendirmesi ve onlardan hoşnut olmasıdır. Bunun ırkla bir alakası yoktur. Allah dilediğini yapar, dilediğine dilediğini verir. Kimse ona karşılamaz.

Eğer bu risalet nimeti olmasaydı, ümmilerin tüm insanlara "vasi" olmaları mümkün olmadığı gibi, yine bu hak din olmasaydı, insanların "önder" olmaları da mümkün olmazdı.

Kitap Ehli'ne yönelik bu ilahî seslenişte kendilerinden söz alındığı gibi onların İslâm'a, bu peygambere ve O'na yardıma, desteklemeye çağrıldıkları tescil ediliyor. Yüce Allah, ümmi peygamberlerin Araplara ve tüm insanlara gönderildiği gibi onlara da gönderildiğine şahitlik ederek, tescil ediyor. Onların, O'nun risaletini Allah katında inkara güçleri olmadığı gibi, peygamberliğinin Araplara has olduğu yada Kitap Ehli'ne yönelik olmadığını iddaya da güçleri yoktur.

Kur'an bu iddialarına şöyle temas ederek bu düşünceyi reddeder:

"Ey Kitap Ehli, size bizim peygamberimiz geldi. Bu peygamber, elinizdeki kitabın öteden beri gizli tuttuğunuz bir

hükmünü açıklıyor, bir çoğuna da değinmiyor. Gerçekten size Allah tarafından bir ışık, bir açıklayıcı kitap geldi.

Allah, rızası peşinde koşanları, bu kitap sayesinde selamet yollarına erdirir, onları, kendi izni ile, karanlıklardan aydınlığa çıkarır, doğru yola iletir.

Allah Meryemoğlu Mesih'dir diyenler kesinlikle kafir olmuş/ardır. Onlara de ki; Eğer Meryemoğlu İsa'yı annesini ve yeryüzünde bulunan varlıkların tümünü yok etmek istese O'na kim engel olabilir? Göklerde, yeryüzünde ve ikisi arasında bulunan tüm varlıklar Allah'ın egemenlik tekelindedir. O di/ediğini yaratır. Allah'ın gücü herşeye yeter.

Yahudiler ve hristiyanlar "Biz Allah'ın evladları ve sevdikleriyiz" dediler. Onlara de ki; o halde O, niçin günahlarınızın yüzünden azaba çarptırıyor. Aslında O'nun yarattığı birer insansınız. O dilediğini affeder, dilediğini azaba çarptırır. Gökler, yeryüzünün ve ikisi arasında bulunan tüm varlıkların Allah'ın egemenlik tekelindedir. Dönüş O'nadır.

Ey Kitap Ehli, "Bize bir müjdecî, bir uyarıcı gelmedi " demeyesiniz diye peygambersiz geçen bir ara dönemin arkasından size gerçekleri açıklayan peygamberimiz geldi. İşte size müjdeleyici, uyarıcı geldi. Allah'ın gücü her şeye yeter."²⁴⁹

"(Ey Muhammed, onlara:) Şayet (iddia ettiğiniz gibi) ahiret yurdu Allah katında diğer insanlara değil de yalnızca size aitse ve bu iddianızda doğru iseniz haydi ölümü temenni edin (bakalım), de. Onlar, kendi elleriyle önceden yaptıkları işler (günah ve isyanları) sebebiyle hiç bir zaman ölümü temenni etmeyeceklerdir. Allah zalimleri iyi bilir."²⁵⁰

²⁴⁹ Maide 5/15-19.

²⁵⁰ Bakara 2/94-95.

Yahudi ve hristiyanların Allah'ın oğulları ve sevdikleri olduğu sözü de küfürdür. Bunlar hiçbir delile dayandırılmayan iftiralardır. Bu yüzden de hiç bir zaman ölümü temenni etmeyeceklerdir. İrkçılık zulümdür, Allah da zalimleri çok iyi bilir.

Burada hem inançta sapma vardır, hem de tümüyle bu sapmaya dayalı bir hayat tarzı yozlaşması vardır. Yahudi ve hristiyanlar, Allah'ın oğulları ve sevdikleri olduklarına dair iddialarının peşi sıra, "Allah'ın onlara günahları yüzünden asla azap etmeyeceğini" "onları asla cehenneme sokmayacağına, girseler bile orada, sadece bir kaç gün kalacaklarını" söylüyorlar. Bu ise; Allah'ın adaletinin yerine gelmeyeceği, O'nun kullarından bir grubu kayırdığı, onları yeryüzünde bozgunculuk yapmaya bıraktığı, sonra da diğer bozgunculara vereceği azabı onlara vermeyeceği anlamına gelir. Hayattaki hangi şey, bu düşünceler kadar fesat kaynağı olabilir? Hayattaki hangi şey bu sapma kadar kargaşalık ve ızdırap kaynağı olabilir? O yüzden ileride göreceğiz, ırkçılık büyük bir zulmün sebebidir. Bu yüzden kanunlar uydulanamaz, hukukun üstünlüğü sağlanamaz, adalet çarkı hakkıyla dönmez, memleket fitne ve fesadın, anarşi ve terörün, savaş ve katliamların, acımasız sömürülerin en büyük sebebidir.

İşte Yafudiler bu ırkçı anlayışları sebebiyle "o beklenen Peygamber Beni İsrail'den olacak" diye inanmışlardı. Belki de böyle inanarak kendilerini kandırıyorlardı. Çünkü kutsal kitaplarında onun iki dağ ve taşlık bir yerde, hurmaları bol bir beldede olacağı gibi alametleri de vardı. Neden Yahudilerden bekliyor ve kendilerini öyle şartlandırıyorlardı? Sonrada bunu bir gerçekmiş ve vakianın hakikate ters düşmüş gibi değerlendiriyorlardı? İrkçiliklerinden ve kıskançlıklarından başka

bir sebep yok. Versa da bunların bir devamı sayılacak kötü huylardır onlar; kin, nefret, düşmanlık vs. gibi!

“Allah'ın kullarından dilediğine peygamberlik ihsan etmesini kıskandıkları için Allah'ın indirdiğini (Kur'an'ı) inkâr ederek kendilerini harcamaları ne kötü bir şeydir! Böylece onlar, gazap üstüne gazaba uğradılar. Ayrıca kâfirler için alçaltıcı bir azap vardır.

Kendilerine: Allah'ın indirdiğine iman edin, denilince: Biz sadece bize indirilene (Tevrat'a) inanırız, derler ve ondan başkasını inkâr ederler. Halbuki o Kur'an kendi ellerinde bulunan Tevrat'ı doğrulayıcı olarak gelmiş hak kitaptır. (Ey Muhammed!) Onlara: Şayet siz gerçekten inanıyor idiyse daha önce Allah'ın peygamberlerini neden öldürüyordunuz? deyiver.”²⁵¹

Dinlerine uymadıkça yahudiler de hıristiyanlar da asla senden razı olmayacaklardır. De ki: Doğru yol, ancak Allah'ın yoludur. Sana gelen ilimden sonra onların arzularına uyacak olursan, andolsun ki, Allah'tan sana ne bir dost ne de bir yardımcı vardır.”²⁵²

“Yemin olsun ki (habibim !) sen ehl-i kitaba her türlü âyeti (mucizeyi) getirsen yine de onlar senin kıblene dönmezler. Sen de onların kiblesine dönecek değilsin. Onlar da birbirlerinin kiblesine dönmezler. Sana gelen ilimden sonra eğer onların arzularına uyacak olursan, işte o zaman sen hakkı çiğneyenlerden olursun.”²⁵³

Yukarıda ehl-i kitap diye nitelenen bu din salıklarının, diğer batıl dinlerden daha farklı bir hukuk ve müsamaha ile

²⁵¹ Bakara 2/90-91.

²⁵² Bakara 2/120.

²⁵³ Bakara 2/145

karşılandığını da yazmıştık. Sevgili Peygamberimiz (sav) onlarla hep iyi ilişkiler kurmak istedi. Ama bu bir türlü sağlanamadı. Bunun nedeni, bu iki dinin salıklarının İslam'ı bir hak din olarak içten tanımaları, ama hasetlerinden ve kendi egemenlik ve çıkarlarının kaybından dolayı dıştan bunu asla itiraf etmemeleri idi. O kadar ki onların bu yeni dine, daha doğrusu ellerindeki aslı hak olan dine sonradan sokulan batılları temizleyen bu yenileyici versiyona düşmanlığı, müşrik kafirlerden ve tanrıtanımaz dinsizlerden daha yaman olmuştur. Maalesef bugün de böyle devam etmektedir. Bugün Yahudi ve Hristiyanlar elbirliği ile Müslümanlar ile savaşmaktadırlar.

"De ki: "Ey Ehl-i Kitap, bizimle sizin aramızda birleşeceğimiz, müşterek ve âdil şu sözde karar kılalım: "Allahdan başkasına ibadet etmeyelim. Ona hiçbir şeyi şerik koşmayalım, kimimiz kimimizi Allahın yanında rab edinmesin." Eğer bu daveti reddederlerse: "Bizim, Allah'ın emirlerine itaat eden müminler olduğumuza şahid olun" deyin."²⁵⁴

Bu davet, Kur'anın, hıristiyanlar başta olarak bütün dinlere yönelttiği evrensel bir çağrıdır. Bunda muhtelif milletlerin, farklı dinlerin, çeşitli vicdanların temelli bir vicdanda, hak bir sözde nasıl birleşebilecekleri ve İslam'ın insanlık âlemine ne kadar geniş, ne kadar açık bir hidayet yolu, bir hürriyet kanunu öğrettiği görülmektedir.

M. Hamdi Yazır'ı ayetin tefsirinde dikkat çektiği gibi, "dinî gelişmeler, vicdanların ayrılık ifade eden özelliklerinde değil, bütünlüğünde ve genişliğindedir. Bütün özgürlük ve eşitlik davasının esası bu bir kelimedede, bir vicdanda toplanır: İşte özgürlük ve eşitlik davasının bütün çözüm anahtarı buradadır. İrbirimizi rab, mevla, mutlak hükmedici tanımıyalım; bütün

²⁵⁴ Al-i İmran 64.

hareketlerimizi bir Hakk'ın emriyle ve Allah'ın rızasıyla ölçelim. Allah ' ı bırakıp da onun gerisinde ve hakkın dışında bir bağımlılık anlamamız olmasın; hepimiz Allah'a kul olalım ve kendimizi ancak O'na boyun eğmiş bilelim; birbirimize de ancak bu açıdan uyalım ve bağlanalım; hiç birimizin hakkına tecavüz etmeyelim; Allah'ın onu görevlendirdiği vazifeye de Allah için itaat edelim.”

Asıl anlaşma ve asıl vicdan, bir Allah'ın emrine uyma olunca, her anlaşmazlık, hak düşüncesi ve hak kanunu ile çözümlenir. Ve hiçbir kimsenin şahsî isteği hakim olmaz. Buna göre İsa'yı da Rab tanımayalım. Onu da Allah'ın bir kulu ve bir elçisi tanıyalım. Aynı şekilde papalar, krallar, başkanlar hep böyle, birbirine Allah'a itaatları ve hakkı araştırmaları açısından bakalım.

Seyyid Kutup “Fî Zilal”da bu çağrıya dikkat çeker. Biz buna işaret ettikten sonra, onların bu güzel davetinden istifade edemeyerek işi nereye getirdiklerine ayrıca dikkat çekelim ve soralım, “nereden nereye?”: “Ey iman edenler! Eğer Ehl-i Kitaptan bir kısmına uyacak olursanız, iyi bilin ki onlar sizi imanınızdan sonra küfre çevirmek isterler.”²⁵⁵

“Ayetlerin akışı içinde ehli kitabın ortak bir söze daveti yer almaktadır. ‘Yalnız Allah'a kulluğa, O'na ortak koşmamaya ve birbirini Allah'ın dışında Rabbler edinmemeye davet.’ Aksi takdirde bu mesaja aykırı bir davranış hiçbir konuşmaya ve tartışmaya yer verilmeyecek bir yol ayrımını gerektirecektir

"De ki: "Ey kitap ehli, sizinle aramızda ortak olan şu söze geliniz: Sırf Allah'a kulluk edelim, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayalım ve Allah'ı bırakıp birbirimizi ilah edinmeyelim."

Şüphesiz ki bu insafli bir çağrıdır. Peygamberin (salât ve selâm üzerine olsun) kendisinin ve beraberindeki müslümanların

²⁵⁵ Al-i İmran 100.

onlara üstünlük sağlamaya çalıştığı bir çağrı değildir. Ortak bir çağrıdır. Hepsi aynı hizada O'nun önünde duracaktır. Bazısı bazısına üstünlük taslamayacak, bir kısmı bir kısmını kul edinmeyecektir. Bu çağrıyı inatçı, bozguncu, sarsılmaz gerçeğe gelmek istemeyenden başkası reddedemez.

Bu, yalnız Allah'a kulluğa çağrıdır. Ona hiçbir varlığı, hiçbir insanı, hiçbir taşı ortak koşmamaya çağrıdır. İnsanların birbirlerini, hiçbir Nebiyi, hiçbir Resulü Allah ile birlikte ilah edinmemesine çağrısıdır. Peygamberlerin hepsi de Allah'ın kullarıdır. Allah onları emirlerini tebliğ etsinler diye seçmiştir. İlahlık ve Rububiyette kendilerini Allah'a ortak etsinler diye değil...

Müslümanlar ile Allah'a rağmen birbirlerini Rabler edinenler arasındaki bu karşılaştırma, müslümanların kimliğini net ve kesin olarak ortaya koymaktadır. Müslümanlar yalnız Allah'a ibadet edenler, kendisine kul olmaya yalnız Allah'ı lâyük görenler ve Allah'a rağmen birbirini Rabbler edinmeyenlerdir. Müslümanları diğer uluslardan ve inançlardan, müslümanların yaşam tarzını, bütün insanların yaşam tarzından ayıran başlıca nitelikler bunlardır. Ya bu nitelikler onların üzerinde gerçekleşecek ve onlar da müslüman olacaktır. Ya da bu vasıflar onların üzerinde gerçekleşmeyecek ve ne kadar müslüman olduklarını iddia etseler de müslüman olmayacaklardır!

İslâm insanları, kullara kulluktan kurtaran tam bir özgürlüktür. İslâm nizamı da diğer düzenler arasında özgürlük hareketini gerçekleştiren biricik düzendir. İnsanlar, yeryüzü kaynaklı düzenlerin hepsinde birbirini Allah'a rağmen Rabler edinirler.

Bu birbirini rab edinme olayı en katı dikta rejimlerinde göze çarptığı gibi, en ileri demokrasilerde de ortaya çıkmaktadır.

İlahlığın en başta gelen özelliği, insanları kendisine taptırma ve kurumlarını, sistemlerini yasalarını, kanunlarını, değer yargılarını ve ilkelerini benimsetmedir. Bu, yeryüzü kaynaklı bütün düzenlerde şu veya bu şekilde birtakım insanların tekeline girmiştir. Şu veya bu konumda insanlardan bir topluluğa havale edilmiştir. Geniş halk kitlelerinin kendisinin belirlediği yasalara, değer yargılarına, ilkelerine ve düşüncelerine boyun eğdiği bu topluluk yeryüzü ilahlarıdır. İnsanların ilahlık ve rububiyet özelliklerini kendilerinde görmelerine izin vermeleri ve Allah'a rağmen birbirlerini rabler edinmelerinin tipik örneğidir bu. İnsanlar, bu ilahları böyle kabul etmekle, onlara secde etmeseler de, önünde eğilmeseler de Allah'a rağmen onlara kulluk etmiş olurlar.

Zira kulluk Allah'tan başkasına yönelme imkanı olmayan bir ibadettir. İşte ancak İslam nizamında insan bu boyunduruktan kurtulur. Özgürlüğe kavuşur. Düşüncelerini, düzenlerini, yaşam biçimlerini, yasalarını, kanunlarını, değer yargılarını ve ilkelerini yalnız Allah'tan alan bir özgürlüğe kavuşur.

Bu konuda onun konumu diğer tüm insanların konumu gibidir. O ve diğer bütün insanlarla eşit konumdadır. Hepsi aynı düzeydedir. Hepsi Allah'ın emrindedir. Allah'a rağmen birbirlerini Rabler edinmezler. İşte bu anlamıyla İslâm, Allah katında kabul gören tek dindir. Ve tüm Peygamberlerin Allah katından getirmiş olduğu din budur. Allah, peygamberleri bu din ile gönderdi ki, insanları kullara kulluktan kurtarıp Allah'a kul etsinler. Kulların zulmünden Allah'ın adaletine kavuştursunlar...

Bundan yüz çeviren Allah'ın şهادetine göre müslüman olmamıştır..

Meseleyi çarptıranlar istediği kadar çarptırsın. Saptıranlar istediği kadar saptırmaya çalışsın. "Allah katında geçerli olan din İslâm'dır."²⁵⁶

Kader herkese layıkını gösteriyor. Bu kadar ikazdan sonra ne oldu?

Çok az Yahudi ve Hristiyan Müslüman oldu. Ama o ikazdan asırlar sonra Müslümanlar kitabı unuttular. İlle de şu ayeti:

"Ey iman edenler! Eğer Ehl-i Kitaptan bir kısmına uyacak olursanız, iyi bilin ki onlar sizi imanınızdan sonra küfre çevirmek isterler."²⁵⁷

İşte çevirdiler. Şimdi Müslüman ülkelerinde Allah Teâlâ'nın kitabı yasa olarak uygulanmıyor. Eğitimde terbiyede yeri yok. Ülke yönetim biçimini de, hukukunu kafirlerden aldı. Şeriat gitti, laiklik geldi. Sokaklar İslamı bilmeyen, sevmeyen, yaşamayan insanlarla doldu. Batı taklitçiliği marifet sayıldı. Onlar gibi yiyip içiyor, onlar gibi gezip tozuyor, onlar gibi eğleniyoruz. Sokaklarda fuhuş kol geziyor. İçki su gibi içiliyor. Her taraf kumarhane dolu. Uyuşturucu ilkokullara kadar inmiş. Evlenenlerin çoğu boşanıyor. Nikahsız yaşamak moda oldu. Müslümanlar kan kusuyor.

*Mezarda kan terliyor babamın iskeleti,
Ne yaptık, ne yaptınız mukaddes emaneti?*

Şimdi Müslümanlar M. Akif'in dediği gibi "*hanumansız bir seseridir öz diyarlarında*" ve Necip Fazıl'ın ifadesiyle "*öz yurdunda gariptir, öz vatanında parya...*"

Neden?

²⁵⁶ Al-i İmran 19.

²⁵⁷ Al-i İmran 100.

Yahudi ve Hristiyanları taklit etmekten.

Allah Teâlâ'nın uyarısı kiaptta yazıyor: "Ey iman edenler! Eğer Ehl-i Kitaptan bir kısmına uyacak olursanız, iyi bilin ki onlar sizi imanınızdan sonra küfre çevirmek isterler."²⁵⁸

İyi ama kitabı okuyan kim?

Okusalar düşmanı tanıyacaklar, hile ve tuzakları tanıyacaklar... Ehli kitap ile müslüman cemaat arasındaki savaş... İnanç savaş... Bu dinin düşmanları tarafından yapılan çalışmalar, oyunlar, tuzaklar, aldatmalar, yalanlar, planlar, hak ile batılı karıştırmalar, şüphe ve kuşku tohumlarını yayma; bu ümmete kötülük etmek ve zarar vermek için ortaya koydukları ardı arkası kesilmez amansız mücadeleyi dile getirmektedir...

Sonra Kur'an'ın bunların hepsine karşı koyuşu.. Kur'an'ın müminleri, üzerinde buldukları Hakkın gerçekliği ile düşmanlarının üzerinde bulunduğu batılın gerçekliği, bu düşmanların kendilerine karşı kurdukları tuzakların mahiyeti bilincine erdirmesi... Sonra bu düşmanların vasıflarını, karakterlerini, ahlâklarını, eylemlerini ve niyetlerini müslüman cemaatin gözleri önüne sermesi. Müslüman cemaate düşmanlarının mahiyetini bildirmesi, kendilerine yakıştırdıkları bilgi ve marifet süslerini kaldırması ve aldatılmış müslümanların onlara güvenlerini yok etmesi önemlidir. Müslümanları onların tutumlarından nefret ettirmesi. Onların tuzaklarını gözler önüne serip çirkinliklerini göstermekle, kimseyi kandıramayacak ve kimseye şirin görünmeyecek şekilde etkisiz bırakması...

Bütün bunlar Kur'an-ı Kerîm'de ayrıntılı anlatılmıştır, ama ah... o kitabı okuyan, üstünde durup düşünen, ders ve ibret alarak yolunu çizen nerde?

²⁵⁸ Al-i İmran 100.

Aslında çok garip bir durumdur. Ama insan psikolojisi incelendiğinde anlaşılabilen bir durumdur. Bu dinlerin, az önce de dediğimiz gibi Allah'a, kitaplara, peygamberlere, meleklerle, cennet ve cehennem gibi mefhumlara olan inançları sebebiyle başka beşerî batıl dinlere nazaran çok daha rahat anlaşabilmeleri ve birbirlerini destekleyebilmeleri gerekirken, neden böyle bir savaş oldu? Bir inanç etrafında anlaşabilmeleri gayet kolayken, neden müşriklerden bile daha fazla İslam'a düşman oldular?

İslam, yine de bir müddet mensuplarından ehl-i kitaba karşı hoşgörü ve müsamaha ile muamele etmelerini istemiştir. Fakat onların kendisine karşı kin ve nefretlerini görünce, artık onlarla sevgi, yardımlaşma, ittifak yapma ve velayetlerini kabul etme manasına gelecek dostluk kurmalarını yasaklamıştır.

Çünkü uygulama onu göstermiştir ki artık batıl bir dine dönüşen Ehl-i Kitapla Müslümanların yollarını birleştirmeleri hiç bir şekilde mümkün değildir. Çünkü aradaki sevgi ve müsamaha ne kadar olursa olsun, müslümanlar kendi dinlerini yaşadıkça ve yeryüzüne hakim kılmak istedikçe ne Yahudiler, ne de Hristiyanlar, onlardan asla razı olmayacaklardır. Onların razı olmalarının tek bir şartı vardır, o da Müslümanlar onların dinine girmesidir. Bu da hak din olan İslam için asla olmayacağına göre, aralarındaki bu savaş asla bitmeyecektir. Zaten tarih de, günümüzdeki vaziyet de bunun örnekleri ile doludur.

“Sırf nefislerinden ileri gelen bir kıskançlık sebebiyle, Ehl-i Kitaptan birçok kimse, gerçek kendilerine ayan beyan belli olduktan sonra, sizi imanınızdan uzaklaştırıp kâfir haline çevirmek isterler. Allah bu husustaki emrini bildirinceye kadar affedin ve hoşgörün. Şüphesiz Allah her şeye kadirdir.”²⁵⁹

²⁵⁹ Bakara 109.

“Ne çok isterler ki siz de kendileri gibi küfre düşesiniz de böylece kendileriyle beraber olasınız. Allah yolunda hicret etmedikçe onlardan dost edinmeyin. Eğer aldırılmazlarsa o vakit nerede bulursanız onları yakalayın, öldürün ve sakın onlardan ne hâmi, ne yardımcı edinmeyin.”²⁶⁰

“Ehl-i Kitaptan bir kısmı, sizi inancınızdan saptırmak istedi. Halbuki onlar sadece kendilerini saptırırlar da bunun farkına bile varmazlar.”²⁶¹

“Ehl-i kitaptan bir gûruh birbirlerine, şöyle dediler: "Şu müslümanlara indirilen Kitaba günün başlangıcında (zahiren) iman edin, sonunda da inkâr edin, olur ki onlar da şüpheyeye düşüp dinlerinden dönerler. Ve bir de kendi dininize tabi olandan başkasına sakın ha güvenmeyin!" Ey Resûlüm, De ki: Doğru yol, Allahın yoludur" Yine onlar kendi aralarında: "Size verilen vahyin, başkalarına da verildiğine veya Rabbinizin huzurunda müslümanların karşı delil getirip sizi mağlup edeceklerine inanmayın" derler. De ki: "Lütuf Allahın elindedir, dilediğine ihsan eder. Allahın lütfu boldur, her şeyi hakkiyle bilir.”²⁶²

Müslümanlara karşı savaşmak, onlara tuzaklar hazırlamak hususunda, ehl-i kitap birbiriyle olan dostluktan asla sarf-ı nazar etmemişler ve hiç bir zaman da etmeyeceklerdir.

Nitekim Kur'ân, bu gerçeğin altını çizer:

“Müslümanlara karşı savaşmak hususunda onlar birbirinin dostudurlar.”

Bu, onların hiç bir zaman sona ermeyecek olan adetleridir.

²⁶⁰ Nisa 89.

²⁶¹ Al-i İmran 69.

²⁶² Al-i İmran 72-73.

“Sen onların dinlerine uyuncaya kadar ne Yahudiler, ne de Hristiyanlar, Senden asla razı olmayacaklardır.”

Öyleyse Müslümanlar şu ölümsüz ilkelere kulak kesilmelidirler:

“Ey iman edenler! Yahudileri ve hristiyanları dost edinmeyin. Zira onlar birbirinin dostudurlar (birbirinin tarafını tutarlar). İçinizden onları dost tutanlar, onlardandır. Şüphesiz Allah, zalimler topluluğuna yol göstermez. Kalblerinde hastalık bulunanların: ‘Başımıza bir felâketin gelmesinden korkuyoruz’ diyerek onların arasına koşuştuklarını görürsün. Umulur ki Allah bir fetih, yahut katından bir emir getirecek de onlar, içlerinde gizledikleri şeyden dolayı pişman olacaklardır.”²⁶³

Evet, ifadeler çok açık; başka dinden olanlar, özellikle yahudiler ve hristiyanlar müslümanların dostu olmazlar; onlar ancak birbirinin dostu olur, birbirini desteklerler. Zaman zaman müslümanlara yaklaşmaları, kendi menfaatleri bunu gerektirdiği içindir. üslümanların bunu unutmamaları ve kendi aralarındaki dostluğu güçlendirmeleri zaruridir. Müslümanların arasına sızan iki yüzlüler, felaket tellallığı yaparak onları, kafirlere yöneltmek isterler; iman ehlinin bunlardan da sakınması gerekmektedir.

Bu ayetlerin iniş sebebi olarak Bedrettin Çetiner birkaç olay anlatır.²⁶⁴ Biz üçünü ilginç görerek ders ve ibret almaya daha layık bularak aktaralım.

1. “Atıyye ibn Sa'd'den rivayet ediliyor: el-Hâris ibnu'l-Hazrec oğullarından Ubâde ibnu's-Sâmit Rasûl-i Ekrem (sa)'e gelip: "Ey Allah'ın elçisi, benim yahudilerden bir çok dostum var.

²⁶³ Maide 51-52.

²⁶⁴ Bedreddin Çetiner, Esbab-ı Nüzul, Çağrı Yayınları: 1/317.

Onların dar zamanımda bana yardım edeceklerinden de eminim. Ama ben, o yahudi dostlarımın dostluğunu terkedip Allah ve Rasûlü'nün dostluğuna dönüyorum. Ben Allah'a ve Rasûlü'ne dostluk besliyorum, dedi.

Orada bulunan Abdullah ibn Übeyy: "Ben, zamanın ilerde başımıza getirebileceği felâketlerden korkan bir adamım. Onun için daha önceki dostlarımın dostluğundan ayrılacak değilim." dedi.

Rasûl-i Ekrem (sa), Abdullah ibn Übeyy'e: "Ey Ebu'l-Hubâb, yahudilerin dostluğunu Ubâde ibnu's-Sâmit'inkine tercih ediyorsan buyur yap!" buyurdu.

Abdullah İbn Übeyy: "Evet öyle yaptım." dedi de bunun üzerine Allah Tealâ: "Kalblerinde bir hastalık olanların, bize bir felâket gelmesinden korkuyoruz, diyerek onlara koştuklarım gö-rürsen..."e kadar olmak üzere "Ey iman edenler, yahudi ve hristiyanları dost edinmeyin..." âyetlerini indirdi."

2. Suddî'den gelen rivayette de hadise Uhud Gazvesi ile ilişkilendirilmektedir. Şöyle ki: Uhud'da müslümanlar bozulunca bu, bazı müslümanlara ağır geldi, devletin ve hakimiyetin kendileri aleyhine müşriklerin eline geçeceğinden korktular. Onlardan birisi arkadaşına: "Ben, gidip filân yahudiye sığınacağım; onun emanını alacağım ve onunla birlikte ben de yahudi olacağım." derken bir başkası meselâ: "Ben de Şam'daki filân hristiyana gidip onun emanını alacağım ve hattâ gerekirse onun yanında hristiyan da olacağım." diyordu. İşte bunun üzerine Allah Tealâ "Ey iman edenler, yahudi ve hristiyanları dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostlarıdır. Sizden her kim onlara dostluk beslerse o da onlardandır. Şüphesiz ki Allah zâlimler güruhunu hidâyete erdirmez." âyetini indirdi.

3. Kurtubî'den: Bu arada özellikle "Kalplerinde hastalık olanların, "Bize bir felaket gelmesinden korkuyoruz" diyerek onlara koşuştuklarını görürsen; olur ki Allah bir fetih verir veya katından bir emir getirir de onlar, içlerinde gizlediklerinden dolayı pişman olurlar." ayet-i kerimesinin nüzul sebebinin ise münafıklar veya Abdullah ibn Übeyy ibn Selül olduğuna dair rivayetler vardır. Bunlara göre Yahudi ve Hristiyanlar münafıklara yemek getirirler, onlara yiyecek ve borç verirler, böylece onların dostluklarını elde ederlerdi. Ne zaman ki, "Ey iman edenler, yahudi ve hristiyanları dost edinmeyin..." ayet-i kerimesi nazil oldu, münafıklar: "Bir kıtlık olduğunda bize yardım eden ve elimizi bollaştıran kimselerle dostluk ilişkilerimizi nasıl koparır, onların dostluğunu nasıl terkederiz?!" dediler de bu ayet-i kerime nazil oldu. Bu, Ebu Salih kanalıyla İbn Abbas'tan rivayet edilmiştir.

Bu ayetlerin indiği ortamı özet olarak sunmanın faydalı olduğuna inanıyoruz. İslâm'dan önce Medine'de Araplar'la birlikte Kaynukaoğulları, Nadîroğulları ve Kurayzaoğulları adında üç yahudi kabilesi vardı ve Araplar'ın aslında geçmişte iki amcaoğlu olan Evs ve Hazrec ismiyle iki kabile olarak bölünmesini kötüye kullanarak, güya her biri onlarla aralarında dostluk anlaşması yapmışlardı. Bu iki kabilenin asabiyet damarlarını kullanıyor ve birbirlerine karşı kışkırtarak yüzyılları bulan savaflara sürüklüyorlardı. Araplar bitip tükenmeyen bu savaflarda kendileri bitip tükenirken, Yahudiler el altından birliklerini koruyarak iktidar ve ekonomiyi diledikleri gibi götürüyorlardı. Peygamber Efendimizin (sav) Medine'ye hicretiyle Evs ve Hazrec, muhacir Müslümanları da katarak iman kardeşliğinde birleştirdi. İslâm'ın hep barıştan yana tavrını gösteren Peygamber Efendimiz, (sav) Yahudiler ve müşrik araplarla görüşmeler yaparak yazılı bir

anayasa yaptı. “Medine Sözleşmesi” dediğimiz bu anlaşmaya göre, şehir bir devlet idi. Dış düşmana beraberce karşı konulacak, içte ise her grup özgür olarak din ve hukukunu yaşayacaktı.

Müslümanlar bu dostluğu devam ettirmek istediler; fakat yahudilerle münafıklar görünüşte dost gibi davransalar da her fırsatta müslümanların aleyhine çaba harcıyorlar, özellikle Hz. Peygamber'in askerî planları hakkında müslüman dostlarından edindikleri bilgileri müşriklere ulaştırıyorlardı. 41. âyetten itibaren buraya kadar Medine yahudilerinin müslümanlara karşı olan tutum ve davranışları, münafıklarla olan dostluk ilişkileri ve bunları müslümanların aleyhine kullanmaları, kendi kutsal kitapları olan Tevrat'a karşı samimiyetsizlikleri, müslümanları İslâm'dan döndürerek Hz. Peygamber'i başarısızlığa uğratmaya gayret göstermeleri gibi olaylar anlatılarak veya bunlara işaret edilerek yahudi ve hıristiyanlarla kurulacak dostluğun faydadan çok zarar getireceği müslümanlara açıklandıktan sonra bu âyette müminlerin bu gibi yahudi ve hıristiyanlardan samimi dostlar edinmemeleri emredilmiştir.²⁶⁵

Müslümanların Medine'ye göç ettikleri dönemde burada hıristiyanların bulunmaması veya yok denecek kadar az olmaları sebebiyle müslümanlar yahudilerden gördükleri sıkıntıların benzerini onlardan görmemişlerdir. Hatta Kur'ân-ı Ke-rîm, hıristiyanların müslümanlara karşı yahudilerden daha iyi davrandıklarını bildirmektedir.²⁶⁶ Ancak Kur'an'a ve Hz. Peygamber'e iman etmedikleri için hıristiyanların da müslümanların kendileriyle kuracakları dostluğu kötüye

²⁶⁵ Bkz. Komisyon, Kur'an Yolu, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, II. 233-235.

²⁶⁶ Mâide 5/82.

kullanmaları ihtimal dahilindedir. Nitekim Bakara sûresinin 120. âyetinde Hz. Peygamber'e hitaben, "Sen onların dinlerine uymadıkça yahudiler de Hıristiyanlar da senden asla memnun kalmayacaklardır" buyurulmuştur. "Onlar birbirlerinin velileridir" mealindeki cümleyi müfessirler şöyle yorumlamışlardır: Bu iki toplumun her biri gerçek dostluğu yalnızca kendi mensupları için yani yahudiler yahudiler için, Hıristiyanlar da hıristiyanlar için kabul ederler. Bu sebeple onlardan müslümanlara gerçek bir dostlukla yaklaşmaları beklenemez.

Âyetin ifadesine göre yahudileri veya hıristiyanları dost edinenler onlardan sayılır, yani onlara benzer, onların huyunu kapar, gerçeğe değil onlar gibi hevâ ve heveslerine uyarlar, böylece zalimlerden olurlar; Allah zalimleri hidayete erdirmeyeceği için kurtuluşa ve mutluluğa eremezler.

İslâm âlimlerinin büyük çoğunluğuna göre gayri müslimlerle samimi dostluk kuran kimse küfre rızâ göstermedikçe dinden çıkmış olmaz.²⁶⁷ Ancak kimi dost edineceği konusunda hataya düşmüş olur. Kur'ân-ı Kerîm, burada olduğu gibi birçok âyette müminleri uyararak kendilerinin dışındakilerin ister dinsiz olsun, isterse yahudiler ve hıristiyanlar gibi Ehl-i kitap olsun, müslümanların hayatî önem taşıyan sırlarını öğrenecek, muhtaç olduklarında kendilerini koruyacak derecede dostları olamayacağını ifade buyurmuştur.²⁶⁸

Elbette mümin olmayanları dost edinme yasağı, onlarla iyi geçinmemek anlamına gelmez. Toplum ve devletin emniyet ve selâmeti bakımından devlet sırlarını onlara verecek derecede kendileriyle samimi olmak veya devletin sırlarını yahut

²⁶⁷ İbn Âşûr, Tahrir, VI, 230.

²⁶⁸ Bkz. Âl-i İmrân 3/28,118; Nîsâ 4/144.

menfaatlerini alâkadar eden önemli görevleri onlara teslim etmek yanlış olmakla birlikte onlarla beşerî münasebetlerin iyi yürütülmesinde bir sakınca yoktur. Kur'an müslümanlara karşı düşmanca tavır almayan gayri müslimlerle beşerî münasebetlerin iyi yürütülmesini, gerektiğinde onlara iyilik edilmesini, haklarında adaletli davranılmasını tavsiye etmekte, böyle yapanları yüce Allah'ın sevdiğini bildirmektedir.²⁶⁹ Müslümanların menfaatine olduğu müddetçe onlarla uluslararası dostluk antlaşmaları imzalamakta da bir sakınca yoktur. Nitekim Hz. Peygamber Medine'deki yahudilerle vatandaşlık antlaşması yaptığı gibi müşrik kabilelerle de ittifak antlaşması yapmıştır.

Samimi dost edinilmeleri yasaklananlar ancak İslâm'a ve müslümanlara karşı düşmanca tavır alanlar, onlarla savaşmak ve onları yurtlarından çıkarmak için birbirlerine destek verenlerdir. Yüce Allah bu tür gayri müslimlerle dostluk bağları kuranları zalimler olarak nitelemiştir.²⁷⁰

Elmalılı M. Hamdi Yazır, bu Maide 51-52. âyetlerin tefsiri sadedinde şöyle der: "Yahudi ve hıristiyanları dostlar edinmeyin. Onlara velî olmayınız değil, onları velî tutmayınız, itimat edip de yâr tanımayınız, yardımlık etmeyiniz. Velâyetlerine, hükümlerine yardımlarına müracaat etmek, mühim işlerin başına getirmek şöyle dursun, onlara gerçek bir dost gibi tam bir samimiyetle itimat edip de kendinizi kaptırmayınız. Özetle onları dost olur sanıp da yakın dostlarınız gibi sıkı fıkı beraberliklere dalmayınız, tuzaklarına düşmeyiniz, isteklerine iştirak etmeyiniz.

²⁶⁹ Mümtehine 60/8.

²⁷⁰ Kur'an Yolu, Komisyon, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları: II/233-235.

Görülüyor ki "Yahudiler ve hıristiyanlara dostlar olmayınız" buyurulmamış, "Yahudi ve hıristiyanları dost edinmeyiniz" buyurulmuştur. Çünkü "Allah sizi, din hakkında sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayan kimselere iyilik etmekten, onlara adaletli davranmaktan men etmez."²⁷¹ buyurulmuştur. Şu halde müminler yahudi ve hıristiyanlara iyilik etmekten, dostluk yapmaktan, onlara âmir olmaktan yasaklanmış ve men edilmiş değil, onları dost edinmekten, yarıklık etmekten yasaklanmışlardır. Çünkü onlar müminlere yâr olmazlar. Nihayet bazıları bazılarının dostları, birbirlerinin yârânıdırlar, dostlarıdırlar. Yani yahudiler birbirinin, hıristiyanlar da birbirinin dostlarıdırlar. Ne Yahudiler, kendilerinden olmayana dost olur, ne de hıristiyanlar. Bunların dostlukları kendilerine mahsustur. Bu da hepsi arasında değil, bazıları arasındadır. Ve siz müminlerden her kim onları dost tanır, veli edinirse, şüphe yok ki, o da onlardandır. Onlara benzemiş, onların huyunu kapmıştır. O artık hakka değil, onlara ve isteklerine hizmet eder. Netice itibarıyla onlardan sayılır. Ahirette onlarla beraber haşrolunur. Çünkü: Allah zalimler guruhunu her halde doğru yola çıkarmaz. Şu halde Yahudileri ve hıristiyanları dost edinenler de onlardan olur, başlarını kurtaramazlar.

"Şimdi ey Muhammed, kalblerinde hastalık olanları,²⁷² İbnü Übeyy ve benzeri münafıkları görürsün ki yahudi ve hıristiyanlar içinde onların dostluk ve yardımları konusunda hızla koşuşurlar, korkarız ki devir aleyhimize döner, başımıza bir felaket gelir derler."

²⁷¹ Mümtetine, 60/8

²⁷² Bkz Bakara, 2/10. âyetin tefsirine.

"Daire", dünyanın başucunda dönüp dolaşan felaket ve inkılâb demektir. Bunlar, ahireti hesaba almaz, hakkın üstün gelmesine, İslâm'ın yükselmesine bel bağlamaz, tersine bir devrim oluverip devletin kâfirlere geçmesini düşünür ve öyle bir halde onlardan istifade edebileceğini de ümit eder ve bu ümit ile özürleri kabahatlerinden büyük olmak üzere bu şekilde itiraz ederler. Bununla güya bir darlık zamanında müslümanlara bir hizmet etmek fikriyle akıllıca bir ihtiyatta bulunuyorlarmış gibi görünmek isterler. Halbuki gerçekte Resulullah'ın başarısından ve İslâm dininin gerçeklerinden şüphe ederler. İhtilaf ve inkılâb peşinde koşarlar. Rivayet olunuyor ki, bu sözü münafıkların reisi Abdullah b. Übeyy söylemiştir. Benî Kureyza yahudileri Peygambere karşı bir savaş durumu aldıkları zaman Ubâde b. Sâmit (r.a.): "Benim bu yahudilerden pek çok dostum var, fakat ben bunların dostluklarından Allah'a ve Resulüne sığınıyor, Allah ve Resulüne dostluk ediyorum" demişti. Abdullah b. Übeyy de: "Ben öyle bir adamım ki felaketlerden korkarım, dostlarımdan vazgeçmem" demiş bu âyetler nazil olmuştur."

Öyle ama, devrin bu gibi ihtimalleri içinde kendilerinden başka kimseye dost olmayanlardan ümit beklemektense, Allah'ın peygambere ve Müslümanlara fetihler veya başka şekilde ferahlık ihsan edivermesi de mümkündür. Veya Allah Teâlâ'nın kendi tarafından bir emir ile o dost deyip güvendiklerine hatır ve hayale gelmez bir felaket verivermesi ve dolayısıyla bu münafıkların gönüllerinde gizledikleri şeylere nâdim olmaları pek yakındır. Bunlar Allah'tan kuvvetle beklenen birer ihtimaldir. Çünkü bunlar bir nevi ilâhî vaattir. Allah'ın kudretiyle yahudi ve hıristiyanların kudretleri karşılaştırılınca, hadd-i zatında yakın olan bu ilâhî vaat ile de kesinlik kazanan bu ihtimal gerçekleştiği zaman, bunların bu

hallerini gören müminler kim bilir ne kadar sevinirler ve derler bilir misiniz?

Biz bunu ayetlerin devamına bırakalım da Seyyid Kutub'un "Fî Zilal"inde bu ayetleri tefsir sadedinde konuyu derleyip toparlamasını takdir ederek neler söylemiş ona bir bakalım isterseniz:

"Ey müminler yahudileri ve hristiyanları dost edinmeyiniz. Onlar birbirlerinin dostlarıdır. Sizden kim onları dost edinirse o onlardan olur. Hiç kuşkusuz Allah, zalimleri doğru yola iletmez. Kalpleri hasta olanların "Başımıza bela gelir diye korkuyoruz " diyerek onlara koştuklarını görürsün. Olur ki Allah yakında size fetih nasib eder ya da kendi tarafından süpriz bir gelişme gösterir de o zaman bu kimseler kalplerinde gizli tuttıkları duygulardan pişman olurlar."²⁷³

Öncelikle müminler ile yahudi ve hristiyanlar arasında, Allah'ın yasaklamayı uygun gördüğü dostluğun neyi ifade ettiğine değinmemiz yerinde olacaktır.

Bu dostluk, onların dinine tabi olmayı değil, onlarla işbirliği ve dayanışmayı ifade etmektedir. Zaten, din konusunda müslümanların, yahudilere ve hristiyanlara tabi olmaya eğilim duymaları, yani Yahudi ve hristiyan olmaları gerçekten çok uzak bir olasılıktır. Buradaki dostluktan kast olunan, karışık bir meseleydi. Müslümanlar, çıkarların ve güçlüklerin giriftliği, gerek İslâm öncesinde, gerekse Medine'de İslâm devletinin kuruluşunun ilk yıllarında kimi yahudi gruplarla dostluk kurmuş olmaları gibi olgulardan yola çıkarak, bu tür ilişkilerin kendileri için bir sakıncası olmayacağını düşünüyorlardı. Ancak, Medine'de müslümanlar ile yahudiler arasında herhangi bir dayanışma, işbirliği ve dostluğun

²⁷³ Maide 51-52.

olamayacağı apaçık ortaya çıkınca Allah, müslümanları onlarla dostluktan men etti ve kendilerinden onlarla dostluklarını kesmelerini istedi.

Kur'an'ın ifadelerinde bu anlam, son derece belirgin ve net olarak ortadadır. Allah, Kur'an'da, Medine'deki müslümanlar ile "daru'l-İslâm"a hicret etmemiş müslümanlar arasındaki ilişkiden söz ederken şöyle buyuruyor: "(Ey müminler!) İnanıp hicret etmeyenlerle, kendileri hicret edene dek hiçbir dostluğunuz olmaz."²⁷⁴

Doğal olarak burada, yani hicret etmeyen Müslümanlar ile edenler arasında kast olunan, din konusunda dostluk değildir. Zira müslüman, din konusunda müslümanın her halûkarda dostudur. Burada kast olunan dostluk, işbirliği ve yardımlaşma konusundadır. Buna göre, "dâru'l-İslâm"daki müslümanlar ile "dâru'l-İslâm"a hicret etmeyen müslümanlar arasında bu bağlamda bir dostluk kurulamaz. İşte burada ele almakta olduğumuz ayetlerde, müslümanlar ile yahudi ve hristiyanlar arasında, Medine'deki İslâm devletinin ilk yıllarında var olan, ancak sonradan yasaklanan dostluk da bu bağlamda, yani işbirliği ve dayanışma bağlamındadır.

İslâm'ın kitap ehline karşı hoşgörüsü ayrı bir şeydir, onlarla dost olmak ayrı bir şeydir. Fakat kimi müslümanlar bu iki olguyu birbiriyle karıştırmaktadırlar. Bu da onların, metodolojik ve gerçekçi bir yapıya sahip olan dinin özünü ve vazifesini net olarak kavrayamamalarından kaynaklanmaktadır. Bu din, insanlığın tanık olduğu tüm öğretilerden farklı bir yapıya sahip olan İslâmî anlayış doğrultusunda, yeryüzünde yeni bir yapılanmanın sağlanması için gelmiştir. İnsanların keyfi arzularının, Allah'ın sisteminden

²⁷⁴ Enfal Suresi, 72.

sapmalarının, ayrıca dîne aykırı öğretiler ve tutumların karşısında bir engel oluşturması için gönderilmiştir. Öngörülen bu yeni yapılanmanın gerçekleştirilmesi için de hiç bir kıvırmaya yeltenilmemesini, gerektiğinde kaçınılmaz olarak mücadele verilmesini istemiştir. Bu bağlamda insanların olumlu, etkin ve yapıcı eylemlere girişebilmesi için gönderilmiştir.

Dostluk konusunda yukarıda sözünü ettiğimiz iki olguyu birbirine karıştıranların eksiklikleri, inancın özüne ilişkin sağduyudan ve bu kitap ehline karşı izlenecek tutumun niteliğini bilinçlice kavrayabilmekten yoksun oluşlarıdır. Onlar, Kur'an'ın bu konudaki son derece net olan buyruklarından habersizdirler. Bu nedenle de İslâm'ın, tüm hakları garanti altına alınmış olarak İslâm toplumunda yaşamakta olan kitap ehline karşı "hoşgörülü davranılmasını ve onlara iyilik yapılmasını" isteyen buyrukları ile, "dostluğun sadece Allah, peygamberi ve müslümanlara özgü kılınmasını" isteyen buyruklarını birbirine karıştırmaktadırlar.

Onlar Kur'an'da kitap ehline ilişkin yapılan tespitleri unutmaktadırlar. Yahudi ve Hristiyanlar Kur'an'da belirtildiği üzere, İslâm toplumuna karşı savaşma noktasında birbirlerinin dostudurlar. Bu, onlar için sabitleşmiş bir olgudur. Onlar, ne müslümandan hoşlanırlar, ne de onun dini olan İslâm'dan. Üstelik Müslümandan, kendi dinini terk edip onların dinine geçmedikçe de hoşlanmayacaklardır. Onlar, İslâm'a ve müslümanlara karşı savaşmakta son derece ısrarlıdırlar. Onların bu noktada içlerinde gizledikleri öfke ve kin, ağızlarından çıkan sözlerdekinden çok daha büyüktür. Burada ele aldığımız ayetlerin bitimine dek, onların nitelikleri dile getirilmektedir.

Müslüman, kitap ehline hoşgörüyle davranmaktan yanadır. Ancak onlarla, yardımlaşma ve işbirliği anlamında bir dostluk

kurmasının yasaklanmış olduğunun da bilincindedir. Onun yapacağı, dinini uygulamak ve İslâm'ın eşsiz sistemini gerçekleştirmektir. Bu noktada onun yolu ile kitap ehlinin yolu kesinlikle aynı değildir. Müslüman her ne kadar onlara hoşgörü ve sevgiyle davransa da bu, onların kendisinin dinine bağlılığını sürdürüp İslâm sistemini gerçekleştirmesinden hoşnut olmalarına yetmeyecektir. Onların kendisine ve dinlerine karşı savaşmak, komplolar hazırlamak noktasında birbirlerinin dostu olmaktan vazgeçmelerine yetmeyecektir.

Kafirler ve ateistlere karşı, dini yayma amacıyla bizler ile kitap ehlinin aynı kulvarda yürüyebilecekleri gibi bir zanna kapılmamız, ne kadar korkunç bir bilgisizlik, ne kadar büyük bir budalalıktır. Kitap ehlinin, müslümanlarla savaşmak söz konusu olduğunda, kafirlerin ve ateistlerin safında yer aldıklarını bile bile, böylesi bir zanna nasıl kapılabiliriz?

Her çağda olduğu gibi bu çağda da aramızdaki saf kişiler söz konusu uyarıcı gerçekleri kavrayamıyorlar. Kur'an'ın buyruklarını, yaşanan tarihî olayları tümünden unutarak, kitap ehliyle -hepimiz dine inanıyoruz diyerek- elele tutup materyalizme ve ateizme karşı birlikte mücadele verebileceğimizi ileri sürüyorlar.

Oysa kâfir olan müşrikleri göstererek "Bunların yolu müminlerin yolundan daha doğrudur" diyenler²⁷⁵ kitap ehlinin ta kendileriydi. Medine'deki müşrikleri destekleyip müslümanlara karşı kışkırtanlar, kitap ehlinin ta kendileriydi. Yine ikiyüz yıl süren haçlı savaşlarıyla müslümanlara saldıranlar kitap ehlinin ta kendileriydi. Endülüs'te yaşanan korkunç trajedinin sorumluları onlar değil midir? Ateistlerin ve materyalistlerin de yardımını alarak, Filistin'deki Müslüman Arapları perişan edenler, onların

²⁷⁵ Nisa Suresi 51.

yurdunu yahudilere verenler kitap ehlinin ta kendileri değil midir? Habeşistan, Somali, Eritre ve Cezayir'de kısacası her yerde müslümanların perişan olmalarının nedeni onlar değil midir? Yugoslavya, Çin, Türkistan ve Hindistan'da, kısacası her yerde, ateistlerle, materyalistlerle ve paganistlerle işbirliği yaparak müslümanların başına binbir çorap örenler kitap ehlinin ta kendileri değil midir?

Tüm bunlara karşın bugün aramızdan kimileri kalkıp, - Kur'an'daki kesin buyrukların tamamen tersine- müslümanlarla kitap ehli arasında dostluk ve işbirliğinin mümkün olabileceğini ileri sürüyor! Neymiş! Böylece materyalizme ve ateizme karşı dini korumuş olacaktık!

Bunları söyleyenler, Kur'an'ı okumamış olmalıdırlar. Okuduysalar bile, İslâm'ın özündeki hoşgörü çağrısını, Kur'an'ın yasaklamakta olduğu dostluğa çağrı biçiminde yanlış anlamış olmalıdırlar.

Bu tür kimseler İslâm'ın Allah katında kabul görece tek inanç olduğunu kavrayamamışlardır. İslâm'ın, yeryüzünde yeni bir yapılanmayı hedefleyen, dün olduğu gibi, bugün de kitap ehlinin düşmanlıklarına ve saldırılarına göğüs gerilmesini sağlayacak olan, yapıcı bir hareket niteliği taşıdığını anlayamamışlardır. Kur'an'da kitap ehline karşı takınılması istenen tutum, kesinlikle değiştirilemez. Çünkü bu son derece doğal ve alternatif olmayan bir tutumdur.

Biz, Kur'an'ın buyruklarını yanlış anlamış ve kavrayamamış ve söz konusu kimseleri bir kenara bırakıp, Kur'an'a kulak verelim:

"Ey müminler! Yahudileri ve hıristiyanları dost edinmeyiniz. Onlar birbirlerinin dostlarıdır. Sizden kim onları dost edinirse o, onlardan olur. Hiç kuşkusuz Allah, zalimleri doğru yola iletmez."

Bu çağrı Medine'deki İslam toplumuna yöneliktir. Ama aynı zamanda bu, yeryüzünün hangi köşesinde olursa olsun, kıyamete dek gelip geçecek olan tüm müslümanlara yönelik bir çağrıdır. "Ey müminler!" hitabının muhatabı durumunda olan herkese yönelik bir çağrıdır.

Yeri gelmişken bu çağrının "iman eden kimseler"e yönelik oluşunun nedenine de değinelim. Bu ayet indiği sırada, Medine'deki kimi müslümanlar ile kitap ehline -özellikle de yahudilere- mensup kimi insanlar arasındaki ilişkiler bütünüyle kopmuş değildi. Bu iki kesim arasında, birtakım dostluk ve dayanışma ilişkileri, kimi ekonomik ve karşılıklı ilişkiler, kimi de komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri söz konusuydu. Medine'de Araplar ile özellikle yahudiler arasında bu tür ilişkilerin bulunması, kentin İslâm öncesindeki tarihsel, ekonomik ve sosyal durumu göz önüne alınacak olursa son derece doğaldı. Bu durum, yahudilerin İslâm'a ve müslümanlara karşı komplolar hazırlayabilmelerini kolaylaştırıyordu. Onların hazırladıkları bu komploların her biri Kur'an'daki birçok ayette ortaya konulup sıralandığı gibi, buradaki ayetlerde de bunlardan bir bölümü dile getirilmektedir.

Kur'an, yaşamda yeni bir düzeni gerçekleştirebilmek için inancı uğruna vereceği mücadelede müslümana gerekli bilinci kazandırmak, müslümanlar ile İslâm toplumundan olmayan, İslâm sancağının altında toplanmayan diğer insanlar arasında kesinkes bir ayırım gözetmeyi müslümanın benliğine yerleştirmek üzere indirilmiştir.

Buradaki ayırım gözetme, insanlara karşı hoşgörülü davranmayı engellemek anlamında değildir. Hoşgörü, müslümanın sürekli sahip olacağı bir niteliktir.

Buradaki ayırım gözetme meselesi, dostluk bağlamındadır. Müslümanın yüreğindeki dostluk duygusu, Allah'a, peygamberine ve müminlere tahsis edilmiştir. Sözünü ettiğimiz bilinci kazanmak ve istenilen ayrımı gözetmek meselesi, her yerde ve her kuşaktaki müslüman için mutlak bir gerekliliktir.

"Ey müminler! Yahudileri ve hristiyanları dost edinmeyiniz. Onlar birbirlerinin dostlarıdır. Sizden kim onları dost edinirse o, onlardan olur. Hiç kuşkusuz Allah, zalimleri doğru yola iletmez."

Onlar, birbirlerinin dostlarıdır. Bu, çağlar üstü bir gerçektir. Çünkü bu, eşyanın doğasından kaynaklanan bir gerçektir. Onlar, hiçbir yerde, hiçbir tarihte müslümanlara dost olmayacaklardır. Nitekim geride kalan bunca yüzyıllarda, Allah'ın bu şaşmaz sözündeki doğruluğu perçinlemiştir.

Onlar Medine'de peygamberimiz ve müslümanlara karşı savaşma noktasında birbirlerinin dostlarıydılar. Bu noktada, tarih boyunca da birbirlerinin dostları oldular. Bu kural, tarih boyunca bir kez de olsa delinmemiştir. Yeryüzünde meydana gelen olayların tümü, Kur'an'ı Kerim'in tek bir olay değil, sürekli bir nitelik biçiminde ortaya koyduğu tespitler doğrultusundadır.

Ayette, "Onlar birbirlerinin dostlarıdır" biçiminde bir isim cümlesi kullanılması, sadece bir ifade tarzı olarak görülmemelidir. İsim cümlesi kullanılmasının nedeni, ayetin değişmez ve sürekli bir niteliği vurguladığını belirtmek içindir.

Bu temel gerçeğin ardından, bunun sonuçları anlatılıyor... Yahudiler ve hristiyanlar birbirlerinin dostları olduklarına göre, ancak kendilerinden olan bir kimseyi dost edinirler. Müslümanların safları arasındaki bir kimse yahudi ve hristiyanları dost edindiğinde, müslümanların safını bırakmış, kendini "İslâm"

niteliğinden soyutlamış ve karşıt safa katılmış demektir. Böylesi bir davranışın, gerçek ve doğal sonucu da budur:

"Sizden kim onları dost edinirse o, onlardan olur."

O bu tutumuyla kendine, Allah'ın dinine ve müslüman topluma zulmetmiştir. Bu zulümden ötürü de Allah onu, kendisine dost bildiği yahudiler ve hristiyanlar kategorisine sokmuştur. Allah onu, artık doğru yola iletmeyecek, yeniden müslümanların safına döndürmeyecektir:

"Hiç kuşkusuz Allah, zalimleri doğru yola iletmez."

Bu Medine'deki İslâm toplumuna sert bir uyarıydı. Ancak, abartılı bir uyarı değildi. Sert bir uyarıydı. Ancak bütünüyle gerçeği dile getiren bir uyarıydı. Müslümanın, hem -birbirlerinin dostları olan- yahudiler ve hristiyanlarla dostluk kurması, hem de müslüman ve mümin kalabilmesi, ayrıca -sadece Allah'ı, peygamberi ve müminleri dost bilen- müslümanlar safındaki yerini kaybetmemesi mümkün değildir... Bu mesele tam bir yol ayrımıdır...

Müslüman, kendisi ile İslâmî sistem dışında başka bir sistem benimsemiş insanlar ya da kendisi ile İslâm sancağı dışında başka bir sancak taşıyan insanlar arasında tam bir ayırım gözetme noktasında gevşeklik gösteremez. Bunu yaptığı sürece, her şeyden önce yeryüzünde diğer tüm sistemlerden farklı, eşsiz ve gerçekçi bir sistemi yerleştirmeyi amaçlamış ve de diğer tüm görüşlerden, farklı, eşsiz bir anlayışı temel almış olan görkemli İslâmî hareket adına, kayda değer hiçbir eylem ortaya koyamaz...

Müslüman, hiçbir kuşkuya, en küçük bir tereddüde yer kalmayacak biçimde şunları kesinkes ve mutlak surette kafasına yerleştirmek durumundadır:

Allah'ın, Hz. Muhammed'i (salât ve selâm üzerine olsun) peygamber olarak gönderdikten sonra, insanlar için kabul edeceği tek din İslâm'dır.

Allah'ın yaşamınızı kendisine göre belirlememizi istediği İslâm sistemi, eşsiz bir sistemdir.

Diğer sistemlerin hiçbiri onunla eş düzey değildir. Başka bir sistemi alıp, onusuz yapabilmek mümkün değildir. Onun yerine, başka bir sistemi ikame etmek ihtimal değildir.

İnsanlığın yaşamı, sadece ve sadece İslâm'ın sistemi üzerine oturtulmadıkça, bir türlü düzelmeyecek ve kesinlikle yola girmeyecektir.

Müslüman tüm çabasını, gerek öğretisel, gerek sosyal açılardan, kısacası tüm yönleriyle İslâm sistemini yerleştirebilmek için harcamadıkça, Allah katında, affedilmeyecek, bağışlanmayacak ve kabul görmeyecektir. Müslüman, bu uğurda çaba harcama konusunda hiçbir gevşeklik göstermemelidir.

En ufak bir noktada bile olsa Allah'ın sistemi dışında hiçbir alternatif kabul etmemelidir. Ne inanç esasları, ne sosyal düzen, ne de yaşamaya ilişkin hükümler konusunda -Allah'ın kitap ehlinin bizden önceki şeriatlarından bizler için de geçerli olmasını uygun gördüğü hükümler hariç- İslâm sistemi ile diğer sistemleri birbirine karıştırmamalıdır.

Müslümanın tüm bunları kesinkes ve mutlak biçimde kafasına yerleştirmesi, sonuçta her türlü amansız engellere, ağır yükümlülöklere, ısrarlı bir direnişe, hazırlanan komplolara, çoğu kez dayanılmaz bir noktaya varacak binbir acıya karşı onu, Allah'ın insanlara uygun gördüğü sistemi gerçekleştirmek üzere gereken hazırlıkları yapmak için harekete geçmeye itecektir.

Ayetlerde, gerek şirk koşanların paganizmi, gerek kitap ehlinin sapıklığı, gerekse apaçık ateizm biçiminde olsun cahiliyyenin, yeryüzünde halen varlığını koruyan türlerinden herhangi birine mensup olan kimselerden hiç birinin gereksinim duymayacağı bir meseleden söz edilmesinin anlamı ne olabilir ki? Yine, İslâm sistemi ile kitap ehlinin ya da daha başka grupların sistemleri arasındaki farklar eğer gerçekten fazla değilse ve de müslüman söz konusu kesimlerle barış ve uzlaşma yoluyla belirli noktalarda anlaşmaya varabilecekse, İslâm'ın sistemini yerleştirmek için didinmekten söz etmenin ne anlamı olabilir ki?

Semavi dinlere mensup insanlar arasında yakınlaşma ve hoşgörü adına, Kur'an'ın belirlediği üzere, onlarla ilişkilerin bütünüyle kesilmesi ilkesini yumuşatıp sulandırmaya kalkışanlar, dinlerin anlamını kavrayamadıkları gibi, hoşgörünün anlamını da bilmemektedirler.

Zira Allah katında nihaî din sadece İslâm'dır. Kitap ehline karşı hoşgörülü davranmak, inanç sistemi ve sosyal düzen bağlamlarında değil, sadece günlük insanî ilişkiler bağlamındadır.

İslâm, müslümanı, tüm insanlarla ilişkisini inanç temeli üzerine oturtmakla yükümlü kılmıştır. Müslüman gerek düşüncesinde gerekse pratikte, dostunu ve düşmanını inanç esasına göre belirlemek durumundadır. Dolayısıyla müslüman ile müslüman olmayan bir kimse arasında herhangi bir dostluk yardımlaşma söz konusu olamaz. Çünkü bu iki kimsenin, inanç bazında yardımlaşabilmeleri olası değildir. Bu iki insanın, -kimi ahmakların ve Kur'an'ı okumayanların ileri sürdükleri alternatifin tam tersine- ateistlere karşı bile işbirliğine gidebilecekleri düşünülemez. Bu iki insan arasında, ortak inanç esasları

bulunmadığına göre, böylesi bir işbirliğinin gerçekleşebileceği nasıl düşünülebilir?

Kur'an'ı okumamış, İslâm gerçeğini kavrayamamış bazı insanlar ve kimi kandırılmış saf insanlar, şu türden düşünceler üretiyorlar: "Din, dindir. Yani tüm dinler aynı kefededir. Dinsizlik de, hangi ad altında olursa olsun dinsizliktir. Öyleyse dindarlar dinsizliğe karşı birlikte mücadele verebilirler. Çünkü ateizm, tüm dinleri reddetmekte ve tüm dindarlara savaş açmış bulunmaktadır!"

Oysa İslâm düşüncesine ve de İslâm gerçeğini özümsemiş bir müslümanın düşüncesine göre, kazın ayağı hiç de böyle değildir. Bir kimse, İslâm'ı inanç olarak benimsemedikçe ve İslâm düzenini kurmak için bu inanç doğrultusunda çabalamadıkça, İslâm'ın özünü kavrayamaz."²⁷⁶

Sözün özü odur ki din, sadece İslâm'dır. Ondan başka hak din ve onun sunduğu bir sistem ve yaşama biçimi yoktur. Çünkü Allah'ın ayetleri gayet açıktır:

"Allah katında geçerli olan din İslâm'dır."²⁷⁷

"Kim İslâm'dan başka bir din ararsa, o din ondan kabul edilmez."²⁷⁸

"Dinlerine uymadıkça yahudiler de hıristiyanlar da asla senden razı olmayacaklardır. De ki: Doğru yol, ancak Allah'ın

²⁷⁶ Fî Zilal'dan alıntımızın uzaması benim de dikkatimi çekti. Ama mesele o kadar güzel sunuluyordu ki, ancak burada kesebildim bu güzellikleri. Okuyucularım lütfen beni anlayışla karşılasınlar.

²⁷⁷ Al-i İmran 19.

²⁷⁸ Al-i İmran 85. Fî Zilal'dan bu kadar uzun alıntı yapmam benim de dikkatimi çekti. Ama mesele o kadar güzel sunuluyordu ki, bir yerde kesip atamadım bu güzellikleri. Okuyucularım lütfen beni anlayışla karşılasınlar.

yoludur. Sana gelen ilimden sonra onların arzularına uyacak olursan, andolsun ki, Allah'tan sana ne bir dost ne de bir yardımcı vardır.”²⁷⁹

“Ehl-i kitaptan çoğu, hakikat kendilerine apaçık belli olduktan sonra, sırf içlerindeki kıskançlıktan ötürü, sizi imanınızdan vazgeçirip küfre döndürmek istediler. Yine de siz, Allah onlar hakkındaki emrini getirinceye kadar affedip bağışlayın. Şüphesiz Allah her şeye kadirdir.”²⁸⁰

“Ey iman edenler! Kendilerine kitap verilenlerden bir guruba uyarsanız imanınızdan sonra sizi yeniden inkârcılığa sevkederler. Size Allah'ın âyetleri okunurken, üstelik Allah Resûlü de aranızda iken nasıl inkâra saparsınız? Her kim Allah'a bağlanırsa kesinlikle doğru yola iletilmiştir.”²⁸¹

“Kendilerine Kitap'tan nasip verilene baksana! Sapıklığı satın alıyorlar ve sizin de yoldan çıkmanızı istiyorlar! Allah düşmanlarınızı sizden daha iyi bilir. Gerçek bir dost olarak Allah yeter, bir yardımcı olarak da Allah kâfidir.”²⁸²

İşte İslam budur. İşte Müslümanın tavrı da budur. Dostluk tamamen inanca bağlanmıştır. Şimdi soralım, ırkçılıkla bu iman nasıl bağdaşır?

İrkçiya göre kendi ırkından olan insan, doğuştan üstün insandır ve birbirlerinin dostudurlar. Aralarında din, iman, sistem beraberliği olsun veya olmasın, farketmez. İşte bu yüzden ırkçılık, dinlerin ümmet anlayışına ters düşer. Bu yüzden de ırkçılar, “ümmetçilik” fikrini lanetle anarak ona düşman olurlar. Sebebi

²⁷⁹ Bakara 120.

²⁸⁰ Bakara 109.

²⁸¹ Al-i İmran 100-101.

²⁸² Nisa 44-45.

gayet basittir; çünkü ümmetçilik, ırk değil, din ile insanları birbirine bağlar ve sevdirebilir.

Yukarıda yazmıştık, tekrar hatırlatalım, yaşadığımız hayatta atılan sloganlara bakınız:

“Türk’ün Türk’ten başka dostu yoktur.”

“Kürt’ün Kürt’ten başka dostu yoktur.”

“Arap’ın Arap’tan başka dostu yoktur.”

Bir de şu ayete bakınız: “Ancak Mü’minler kardeşlerdir.”²⁸³

Din ile ırkçılık nasıl da çelişti gördünüz mü?

İşte burada bir tercih söz konusudur; Ya İslam, Kur’an. Ya da ırkçılık.

İkisi bir arada olamaz. Zira zıtların birleşmesi aklen imkansızdır. Doğuya giderseniz, batıdan uzaklaşırsınız, o kadar.

İşte size bir slogan daha. Buradaki ırk yerini boş bırakacağız. Siz Türk, Kürt, Arap, Acem farketmez, istediğiniz ırkın ismini getirin, boş bıraktığımız yere koyun ve değerlendirin ırkçılık nasıl da bölüp parçalayıcı bir şeydir.:

“Her şey İçin, Göre, Tarafından.”

Böyle diyen birisinin din kardeşliğinden, mü’min velayetinden, İslam Ümmetinden, birlik ve beraberlikten, cemaatten bir haberi olabilir mi?

²⁸³ Hucurat 10.

II. BÖLÜM:
KUR'AN'DA ÜÇ DEVİRDEN ÖRNEKLER

KUR'AN'DA ASR-I SAADET ÖNCESİ ÖRNEKLER

İlk Örnek Kabil

Geçtiğimiz konularda insanlar arasındaki yakınlığın asıl sebebi kan değil iman bağıdır demiş, sevgi, saygı, dostluk ve yardımlaşmada asıl değer ölçüsünün soy ya da akrabalık değil, din birliği olduğunu yazmıştık. Buna göre Allah'ın dinine inanmış ve peygamberleri tasdik etmiş kimseler birbirlerinin mânevî kardeşi, yâr ve yardımcısı, velisi ve dostudurlar. Bunların aralarında mânevî bir birlik (vahdet) vardır.

Mü'minler ile kâfirler ırk ve soy bakımından birbirlerinin akrabası olsalar bile, bu akrabalığın Allah katında hiçbir değeri yoktur. Bu ölçü, Hz. Âdem'den (as) beri devam edip gelmekte olan kadim bir ilahî kanundur. Bunun böyle olduğuna kitabımız Kur'an-ı Kerîm'den birçok örnek buluruz. Bu örnekler, hem kendisinden önce geçmiş kavimlerden verildiği gibi, hem de indiği esnada cereyan eden olaylardan da verilmiş, hatta bunun böyle devam edeceğine dair gelecek için yönlendirmeler yapılmış, tavsiyeler ve emirler verilmiştir.

Şimdi biz Kur'an-ı Kerîm'in sunduğu bu çarpıcı tarihi olaylardan bazılarını görelim inşallah.

Kur'ân-ı Kerîm'in bir yerinde Adem'in iki oğlundan bahsedilir. Kur'ân'da isimleri zikredilmeyen bu iki kardeş Allah'a birer kurban adarlar. Bunlardan Kabil, kendi kurbanının kabul edilmediğini görünce, kıskançlıkla Habil'i öldürür. Allah tarafından gönderilen bir karga yeri kazarak Kabil'e naşı nasıl ortadan kaldıracağını gösterir. İşte o ayetler:

“Onlara Âdemin iki oğlunun gerçek olan haberini oku: Onların her ikisi birer kurban takdim etmişlerdi de birininki kabul edilmiş, öbürününki kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen, kardeşine: "seni öldüreceğim" dedi. O da: "Allah, ancak muttakilerden kabul buyurur", dedi. “Yemin ederim ki, sen beni öldürmek için el kaldırırsan ben seni öldürmek için sana el kaldırmam. Çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allahtan korkarım." "Ben isterim ki sen, kendi günahınla beraber benim günahımı da yüklenesin de cehennemliklerden olasın. Zalimlerin cezası işte budur!" Bu sözler Kabilin hırsını kamçıladi. Nefsi, kardeşini öldürmeyi ona kolay bir şey gösterdi. O da onu öldürüp ziyan edenlerden oldu. Allah, yeri eşen bir karga gönderdi ki kardeşinin cesedini nasıl örteceğini göstereyin. Kabil: "Yazıklar olsun bana! Şu karga kadar bile olup da kardeşimin cesedini örtemedim!" dedi ve pişmanlığa düşenlerden oldu.”²⁸⁴

Açıktır ki, katilin pişmanlığı tevbe pişmanlığı değildir. Öyle olsaydı Allah tevbesini kabul ederdi. Pişmanlığı ancak işlediği cinayetin gerekçesiz oluşundan kaynaklanan bir vicdan azabıdır. Allah Teâlâ'nın insan fıtratına koyduğu bir kanundur ki kim kötülük yaparsa bunun ilk cezası içinde için için çektiği bu azaptır. Üstelik bir de babasından ve kardeşlerinden karşılaşacağı muamele,

²⁸⁴ Maide 27-31.

dışlanma, belki eziyet, hatta ölüm korkusu, yorgunluk ve üzüntüden kaynaklanmaktadır.

Konu ile ilgili bir kaç rivayet var. Ortak yönleri şöyle: Âdem'in çocukları dünyaya gelirken, her seferinde biri erkek ve diğeri de kız olmak üzere ikiz olarak doğardı. Bir batından doğan erkeği diğeri bir batından doğan kızla evlendirirdi. Kabil ile Habil doğuncaya kadar hal böyle devam etti. Kabil ziraatla, Habil de hayvan beslemekle geçiniyorlardı. Kabil, Habil'den büyüktü. Kabil'in kız kardeşi, Habil'in kız kardeşinden güzeldi. Habil, Kabil'le aynı batında doğan kızla evlenmek istediğinde, Kabil buna itiraz etti ve engel oldu.

Babaları Âdem, Kabil'e kız kardeşini Habil ile evlendirmesini emretti ise de Kabil bu emri dinlemedi. Bunun üzerine hangisinin bu kızla evlenmekte haklı olduğunu anlamak üzere her ikisi de Allah'a kurban takdim ettiler. Habil'in kurbanı genç ve semiz bir sığırdı; Kabil'in kurbanı bir demet başaktı. Kabil bu demet içinde büyük bir başak görmüş ve ovuşturarak onun danelerini yemişti. Ateş (gökten) gelerek Habil'in kurbanını yaktı. Bu, kabul edilmişlik alameti idi. Kabil'in kurbanım olduğu gibi bıraktı. Bunun üzerine Kabil, Habil'e darıldı ve: "Seni kesinlikle öldüreceğim" dedi ve dediğini yaptı.

Bu Allah Teâlâ'nın koyduğu kanuna itaatsizlikti. Bu isyan, ikinci bir felaketi davet etti, katillik...

Bunun üzerine Hz. Âdem'den (as) Kabil'i çok kötü azarladı ve toplumdaki kovdu. Artık kardeşleriyle bağı kopmuştu. M. Asım Köksal bu olayı bütün tarihlerden derleyerek anlatır. Biz konumuzla ilgili yerini oradan iktibas edelim.

"Âdem Aleyhisselâm, Kabil'e: "Git! Artık, sen, hiç bir zaman korkutulmaktan uzak kalmayacak, gördüğün hiç bir kimseden de, güvenlikte ve selâmette olmayacaksın!" dedi.

Kabil; kendisiyle birlikte doğan kızın elinden tutarak Nevz dağından inip Yemen topraklarından Aden'e gitti.

Âdem Aleyhisselâm ile Hz.Havva, Hâbil için, uzun zaman ağladılar.

Kabil'in oğullarından Kabil'e rastlayıp ta, onu, taşla tutmayan bir kimse yoktu. Kabil'in âmâ olan oğlu, bir gün, Kabil'in yanına kendi oğlu ile birlikte gelip oğlu: "İşte, bu, baban Kabil!" deyince, âmâ, hemen bir taş atarak babası Kabil'i öldürdü! Âmâ'nın oğlu: "Babacığım! Sen, babanı, öldürdün!" dedi. Âmâ, hemen elini kaldırıp oğluna bir şamar indirdi. O da, öldü! Bunun üzerine, âmâ "Yazıklar olsun bana! Attığım taşla babamı, öldürdüm! İndirdiğim şamarla da, oğlumu, öldürdüm!" diyerek acındı." ²⁸⁵

Kabil'i aynı aileden bir evlat ve kardeş olması, aynı kanı taşıması, aynı soy soptan olması lanetten ve cezadan kurtaramadı. Çünkü sevginin, dostluğun ve yardımlaşmanın sebebi bunlar değil, iman idi, takva idi...

Hz. Nuh (a.s.) Ve Oğlu

Hz. Nuh (a.s.), yaygın bir rivayete göre, Hz. Âdem'den yaklaşık bin sene sonra Irak'ta yaşamıştır. İnsan neslinin devamı açısından önemli bir dönüm noktası teşkil eden Nuh Tufanı dolayısıyla insanlığın "ikinci atası" konumunda olan Hz. Nuh, Kur'ân-ı Kerim'de ve Hz..Peygamber'in hadislerinde diğer peygamberlere kıyasla daha geniş tanıtılan ve "ülül-azm" olarak

²⁸⁵ Bkz. Peygamberler Tarihi, TDV Yayınları, I-II, Ankara, 2004, I. 54.

isimlendirilen 5 büyük peygamberden biridir. Kur'ân-ı Kerim'de, 28 sûrede hakkında bilgi verilmiş ve 43 yerde ismen zikredilmiştir. 28 âyetten müteşekkil 71. sure onun adını taşır ve baştan sona onun tevhid mücâdelesinden bahseder. Bu şekilde tamamı bir peygamberin mücadelesini konu alan başka bir sûre daha yoktur.

Ancak Kur'ân-ı Kerim, Nuh'un (a.s.) hayatının sâdece peygamber olarak görevlendirildikten sonraki safhasından bahsetmiş; doğumu, yetişmesi ve peygamberlik görevine getirilişi hakkında bilgi vermemiştir. Dolayısıyla Kur'ân'da onun hakkındaki bilgiler, tebliğ mücadelesi, kavminin kendisine aşırı düşmanlığı, bu yüzden Tufan ile cezalandırılmaları, o ve ona iman edenlerin ise kurtulması konularıyla sınırlıdır. Ondaki bahsedilen âyetlerin çoğunda, yalnızca kavminin onu yalanlaması ve maruz kaldıkları ilâhî azaba işaret edilirken, 14 yerde daha geniş bilgi verilmiştir.²⁸⁶

Cenab-ı Hak, putperest bir toplum içinde doğup büyüyen Nuh'u (a.s.) kendisine elçi seçerek onu kavminin peygamberi olarak görevlendirdi. Rivayete göre ona peygamberlik görevi, 40 yaşından sonra verilmişti. Böylece, nebî-rasûl ayırımı dikkate alındığında, rasûllerin ilki sayılan Hz. Nuh, Kur'an-ı Kerim'de bildirildiği gibi, 950 yıl; hatta daha fazla devam ettireceği,²⁸⁷ uzun

²⁸⁶ Bkz. Prof. Dr. İsmail Yiğit, *Peygamberler Tarihi*, Kayıhan Yayınları: 112.

²⁸⁷ Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Nuh'un yaşı hakkında şöyle denilmektedir: "Andolsun ki, biz, Nuh'u kendi kavmine gönderdik de, O, dokuzyüzelli yıl onla-rın arasında kaldı. Sonunda, onlar zulûmlerini sürdürürken tufan kendilerini yaka-layıverdi. Fakat biz, Onu ve gemidekileri kurtardık ve bunu âlemlere bir ibret yap-tık." (Ankebut sûresi, 29/ 14-15). Ayette belirtilen 950 yıllık süreyi, peygamber olarak görevlendirilişinden tufa-na kadar geçen müddet olarak düşünenler de vardır. Bu takdirde, Hz. Nuh (a.s.), 950 yıldan fazla peygamberlik yapmış olmaktadır

sürelî tebliğ mücâdelesine başlamış oluyordu. Bunun üzerine onun ilk işi, kavmini tapmakta oldukları putları bırakıp yalnızca Allah'a kulluğa davet etmek oldu. Allah tarafından kurtuluş yolunu göstermekle görevlendirildiğini söyleyerek, insanları tevhide çağırıyordu. Allah'a ortak koştukları putlarını terk etmedikleri takdirde, şiddetli bir azaba çarptırılacaklarını hatırlatıyordu:

"Andolsun ki biz, Nuh'u kavmine peygamber olarak gönderdik. O şöyle demişti; Gerçekten ben, sizi Allah'ın azabından apaçık korkutanım. Allah'tan başkasına ibâdet etmeyin. Hakikaten ben, sizin başınıza gelecek acıklı bir günün azabından korkarım."²⁸⁸

Ne var ki, kavmini kurtuluşa çağırın bu büyük peygamber, insanlardan arzuladığı karşılığı göremedi. Aksine, daha işin başında şiddetli bir muhalefetle karşılaştı. Daha sonraki peygamberlerin başına gelen sıkıntılar, hatta fazlasıyla, onun basma da geldi. Her şeyi ve her doğruyu yalnız kendilerinin düşünebileceği iddiasıyla her defasında peygamberlerin karşısına dikilerek onlara düşman kesilmiş zengin ve şımarık şirk elebaşları, ona da hemen sapıklık damgasını vurmuşlardı. Zekâsı, ileri görüşlülüğü, hilmi, sabrı ve yüksek ikna kabiliyeti ile bilinen Nuh (a.s.), onlara kendisinde bir sapıklık olmadığını; aksine Cenâb-ı Hak tarafından kendilerini hidâyete kavuşturmakla görevlendirilen bir peygamber olduğunu anlatabilmek için çok uğraştı. Kendilerine söylediği sözlerin, Allah tarafından vahyedilen bilgiler olduğunu açıkladı. Muhataplarına, Allah'a inanarak O'nun emirlerine itaat ederler ve yasakladığı kötülüklerden kaçınırlarsa günahlarının bağışlanacağını, isyandan vazgeçmedikleri takdirde ise, kendilerini ansızın korkunç bir azabın yakalayacağını ve hiç bir gücün bu azabı engelleyemeyeceğini bildiriyordu.

²⁸⁸ Hûd sûresi, 11/25-26.

Hz. Nuh ısrarla davetini devam ettirdi; ancak kavmi onu dinlemiyordu. Küfrün elebaşları, çeşitli sebepler ileri sürerek, onun peygamberliğini reddediyorlar ve davetini engellemeye çalışıyorlardı, içlerinden çok az insan iman etmişti. Kendileri iman etmedikleri gibi diğer insanları da ondan uzaklaştırmanın yollarına başvuruyorlardı. Şerefin sâdece mal ve makamda olduğuna inanan bu zengin ve müreffeh zümre mensupları, toplum üzerindeki nüfuzlarını korumak ve menfaatlerinin zedelenmesini önlemek için bütün imkânlarını ortaya koydular. Hz. Nuh (a.s.) ve ona iman edenlere çeşitli kötülükler yaptılar.

Kavmin ileri gelenleri, Hz. Nuh ve az sayıdaki ashabının îmanlarından dönmediklerini gördükçe çileden çıkarak yapmakta oldukları kötülükleri daha da artırdılar. Yeni nesiller, baba ve dedelerinin de Nuh'a inanmadıklarını söyleyip, onu öldüresiye dövüyorlardı. Hatta bazen, işkence yüzünden bayılınca, öldü sanarak götürüp evine atıyorlardı. İbn İshak'ın naklettiği bir rivayete göre, öldürülen bir nebî hariç, hiç bir peygamber kavminden onun gördüğü kadar eziyet ve işkence görmemişti. Müşrikler ona saldırırlar ve bayıltana kadar döverlerdi. Bir süre sonra kendisine gelen Hz. Nuh, "Allahım, beni ve kavmimi bağışla; zira onlar bilmiyorlar." diye duâ ederdi.²⁸⁹

Sonuçta Hz. Nuh kavmine beddua etti: "Nûh: "Ya Rabbî, dedi, yeryüzünde dolaşan bir tek kâfir bile bırakma! Zira bırakırsan onlar Senin kullarını, Senin yo-lundan saptırırlar ve sadece kendileri gibi kâfir, ahlaksız çocuklar dünyaya getirip yetiştirirler. Ya Rabbî, beni, anamı, babamı ve evime mümin olarak girenleri,

²⁸⁹ İbnül-Esir, I, 68. Nakleden, Prof. Dr. İsmail Yiğit, Peygamberler Tarihi, Kayıhan Yayınları: 116-118.

erkek ve kadın olarak bütün müminleri affeyle. O zalimleri ise, daha da beter eyle, daha da perişan eyle!"²⁹⁰

Allah Teâlâ, Nuh'un (a.s.) duasını kabul etti. Kavminin kâfirlerini suda boğarak toptan helak edeceğini, onu ve mü'minleri ise kurtaracağını haber verdi. Bu arada, o ana kadar inanmış olanların dışında, artık hiç bir kimsenin îman etmeyeceğini bil-dirdi. Ona, kâfirlerin kendisini yalanlaması ve davetini reddet-mesi yüzünden müteessir olmamasını tavsiye etti. Bunun ardın-dan Nuh'a (a.s.) bir gemi yapmasını emretti ve geminin yapımı süresince ilâhî himaye altında olacağını, müşriklerin kendisine zarar veremeyeceğini haber verdi. Bu arada artık küfürlerinde ısrar eden kâfirlerin kurtuluşu için duâ etmekten vazgeçmesini bildirdi.

Nuh (a.s.), Allah'ın kendisine öğrettiği şekilde titiz bir çalışma sonunda geminin yapımını tamamladı. Diğer yandan bu günlerde büyük bir tufanın vuku bulacağını gösteren alâmetler görülmeye başlamıştı. Yeryüzünden sular fışkırıyor, bardaktan boşanırcasına şiddetli yağmurlar yağıyordu.

Allah Teâlâ, gemiyi tamamlayan Nuh'a (a.s.) yeryüzünde mevcut olan her canlı türünden bir erkek bir de dişi olmak üzere birer çifti gemiye almasını emretti. Diğer canlılar tufanda boğulacağı için bu canlıların türleri gemiye alman birer çiftten devam edecekti.

Aynı şekilde Yüce Allah, kendisine îman etmeyen karısı (Vaile) ve bir oğlu (Kenan) hariç, îman etmiş yakınlarını ve az sayıdaki diğer mü'minleri de gemiye almasını bildirdi.

Nuh'un (a.s.) oğullarından biri küfürde inat ederek, bir türlü Allah'a ve babasının peygamberliğine iman etmemişti. Tufanın

²⁹⁰ Nuh 26-28.

başlangıcı esnasında Nuh (a.s.), bu oğlunu hatırladı, babalık şefkatiyle onu da gemiye çağırıldı. Aklını başına toplayıp kâfirlerden ayrılarak kendilerine katılır ve boğulmaktan kurtulur ümidiyle, ısrarla onu gemiye davet etti. Ancak oğlu bu hassas anda dahi ona kulak asmadı ve küfründe direndi. O, cereyan eden şeyleri, her zaman yaşanan normal tabîî afetlerden biri zannederek, gemiye binmeden de kurtulacağını sanıyordu. Kendisini kurtulması için gemiye çağırılan babasına, dağa çıkarak boğulmaktan kurtulabileceğini söylemişti. Nuh (a.s.), kâfirlere takdir edilen bu cezadan kurtulmanın iman edip gemiye binmek dışında mümkün olmadığını söylediye de, inadından vazgeçmedi ve bir süre sonra dalgalar, arasında boğulup gitti. Kur'ân-ı Kerim, baba oğul arasında geçen ibret dolu bu hâdiseyi şöyle anlatır:

"Gemi, onları dağ gibi dalgalar içinde yüzüp götürüyordu. Nuh, gemiden uzakta bulunan oğluna, 'Yavrucuğum! Gel bizimle beraber gemiye bin, kâfirlerle birlikte olma!' diye seslendi.

Oğlu şöyle dedi: 'Bir dağa sığınırım, dağ beni sudan korur.'

Nuh, 'Bugün Allah'ın merhamet ettiğinden başkasını, Allah'ın bu emrinden koruyacak kimse yoktur.' dedi.

Derken aralarına dalga giriverdi, o da boğulanlardan oldu."²⁹¹

Bizler binlerce yıl sonra bu ayetleri okurken kapıldığımız dehşetin tüyler ürperticiliği ile nefeslerimizi tutuyoruz. Sanki bu sahne şu anda gözlerimizin önünden geçiyor. Gemi, içindeki yolcularla birlikte dağ gibi dalgalar arasında akıp gidiyor. Yanık yürekli baba, yani Hz. Nuh, arka arkaya feryad ediyor. Kendini beğenmiş bir delikanlı olan oğlu, bu ısrarlı çağrılara cevap vermekten kaçınıyor. Derken ortalığı kaplayan sarsıcı bir dalga göz

²⁹¹ Hûd 11/42-43.

açıp kapayana kadar aradaki diyalogu noktaliyor, inanılmaz bir hızla işi bitiriveriyor. Sanki ne çağırın vardı ve ne de cevap veren!..

Dahası var. Şaşkın ve üzgün baba, bu fecaat karşısında Allah Teâlâ'ya dönüyor ve çok edebli, kulluk sınırında kalan bir ifadeyle soruyor bunu. Sitem yok, kırgınlık yok, haddi tecavüz yok, sadece anlamak isteyen şaşkın bir soruyor. Kur'ân-ı Kerim, Hz. Nuh (a.s.)'un bu sorusu ve Yüce Allah'ın verdiği cevabı şöyle aktarmaktadır:

"Nuh, Rabbine dua edip şöyle dedi: 'Ey Rabbim! Elbette oğlum benim ailemdendir. Senin va'din ise elbette haktır. Sen hâkimler hâkim'sin.'

Allah da şöyle buyurdu: 'Ey Nuh! O, asla senin ailenden değildir. Çünkü o, sâlih olmayan bir amel sahibi idi. O halde, hakkında bilgi sahibi olmadığın bir şeyi benden isteme! Seni câhillerden olmaktan men ederim!'

Nuh, 'Ey Rabbim! Bilmediğim şeyi senden istemekten sana sığınırım. Eğer bağışlamaz ve merhamet etmez isen, ziyana uğrayanlardan olurum.' Dedi.²⁹²

Nuh (a.s.), boğulan bu oğlunu kurtarması için Allah Teâlâya yalvarırken, kendisine önceden aile fertlerini kurtaracağı va'dinde bulunduğunu hatırlatmıştı. Ancak Allah, kâfir olan bu oğlunun, kurtarmayı, vadettiği aile efradından olmadığını bildirdi. Ona sâdece kendisine iman edenlerin ailesinden sayılacağını; boğulan oğlunun ise, peygamberliğini inkâr ettiği için, bunun dışında kaldığını haber verdi. Yüce Allah'ın katında, O'nun dininde ve değerlendirme terazisinde "aile" birliği, soy ve kan bağı ortaklığına değil, inanç ortaklığına dayanır. Bu delikanlı mü'min olmadığına göre Hz. Nuh'un ailesinden değildi. Çünkü Hz. Nuh, mü'min bir

²⁹² Hud 11/45-47.

peygamberdi. Hz. Nuh'a verilen bu cevabın dili kesin, açıklamalı ve vurguludur. Hatta oldukça serzenişli, paylamalıdır. "İnsanlar arası ilişkilerin ve bağların özünün ne olduğunu, Allah'ın vaadinin içeriğinin ne olduğunu bilmeyenlerden olmayasın diye sana öğüt veriyorum. Allah'ın vaadi belli olmuş ve gerçekleşmiştir. Bunun sonucunda gerçekten ailenden olan yakınların boğulmaktan kurtulmuşlardır.

Yüce Allah'ın bu sert cevabı üzerine Hz. Nuh, kendisi gibi mü'min bir kuldun bekleneceği gibi, ürperiyor, titremeye başlıyor. "Acaba Rabbime karşı bir kusurum mu oldu?" endişesine kapılıyor.' Bu endişe ile Rabbine dönüyor, O'nun dergâhına sığınarak affını ve merhametini diliyor.

Mü'min bir kimse ile öz evlâdı da olsa bir kâfir arasında herhangi bir velayetin olmadığını, mücâdelenin onun ailesiyle diğer aileler arasında değil, iman edenlerle kâfirler arasında cereyan ettiğini hatırlattı.

Nuh (a.s.)'un istediği şekilde yetişmeyen ve ona iman etmeyen oğlunun gayr-i sâlih bir amel sahibi olduğunu ve bu bakımdan aile dışı sayıldığını bildirdi.

Ayrıca, mâhiyetini bilmediği bir şeyi kendisinden istemekle câhillerden olmaması hususunda onu uyardı. Bunun üzerine, Nuh {a.s.}, işlediği bu hatâdan tevbe ederek Allah'ın rahmetine iltica etti.

Bu ifade, son derece acı bir tehdit ve gayet sert bir yasaklama olduğuna, buradaki bilgisizliğin gûnahtan kinaye olduğuna delâlet etmektedir. Bu çeşit ifadeler Kur'an-ı Kerim'de geçen pek yaygın bir üslûp çeşididir.

Bu ayetten anlaşılıyor ki, insanlar arasındaki yakınlığın asıl sebebi din birliğidir. Allah'ın dinine inanmış ve peygamberlerini

tasdik etmiş kimseler birbirlerinin manevi akrabası, yakını ve dostlarıdır. Bunların aralarında manevi bir birlik vardır. Müminlerle kafirler ırk bakımından birbirlerinin akrabası olsalar bile, bu akrabalığın Allah katında hiçbir değeri yoktur. Nitekim Hz. Nuh'un oğlu babasına inanmadığı için, Allah Teala onu Nuh Peygamber'in ailesinden saymamıştır. Halbuki Hz. Peygamber, aralarında hiçbir neseb bağı bulunmayan Selman'ı kendi ailesinden saymıştır. Buna karşılık, özellikle Bedir harbinde birçok sahabi, en yakınların olan babalarına ya da oğullarına karşı savaşmışlardır.

Vehbe Zuhaylî bu ayetlerin tefsirinde der ki: "Bu ayette gerçek değerlerin neseb yakınlığı değil, dinî yakınlık olduğuna, Allah'ın mahlûkatı hakkındaki hükmünün hiçbir peygamber veya veliye ayrıcalık yapılmadan mutlak adalet esası üzerine kaim olduğuna, peygamberlerin de şahsi görüşlerinde bazan hata edebileceklerine, onların yüksek makamlarına ve Rablerini hakkıyla bilmelerine göre bu çeşit davranışın peygamberler için günah sayılacağına, Allah'ın kâinattaki ilâhî sünnetlerine (fitrî kanunlarına) aykırı olan bir şeyi isteyerek dua etmenin caiz olmadığına, bir velinin peygamberlere bile yasak edilen bir şeyi duasında İstemesinin cahillik olduğuna delil vardır.

Hz. Nuh (a.s.) oğlunun kurtulmasını isteme hususunda Allah'a isyan etmedi. Ancak bu istek iyi niyetle yapılan bir içtihat hatası idi, ama onun için günah sayıldı. Çünkü onun gibi doğru ilim erbabının, bu kasıtlı olmayan hataya düşmesi, daha faziletli ve daha kâmil olan yolu terk etmesi uygun değildi. Zira muttaki kimselerin hayırlı işleri Allah'a daha yakın (mukarrabîn) olan kimseler için günah sayılabilir. Bunun için Allah ona itabda bulundu ve istiğ-far etmesini emretti.

Din bağı nesepe bağından daha kuvvetlidir. Salah ve takvanın veraset ve neseple alâkası yoktur. Bunun için Allah Hz. Nuh (a.s.)'un kavmi içindeki müminleri kurtardı. Hanımı ve oğlunu ise kâfirlerle beraber helak etti. Sahih olan görüşe göre o Hz. Nuh (a.s.)'un oğlu idi. Fakat niyette, amel ve dinde ona muhalif idi. Bunun için Cenab-ı Hak "O senin ailenden değildir" demişti. Bu ayet kendileri salih olsalar da evlatlarının bozulması hususunda insanlara bir teselli niteliğindedir. Yine bu ayette oğlun lügatte aileden ve aile halkından olduğuna delil vardır. Kim ailesine vasiyette bulunursa bunun içine oğlu da girer.

Cenab-ı Hak bir başka ayette şöyle buyuruyor: "Yemin olsun ki Nuh, kavminin imana gelmemesi üzerine bize dua etmişti de ne güzel kabul etmiştik. Biz Nuh'u ve ona iman edenleri büyük bir felâketten kurtardık."²⁹³

İlâhî adalet mutlaktır. Bu konuda ne bir veli, ne de bir peygamber için ayrıcalık söz konusudur. Allah Tealâ insanları dünya ve ahirette nesepleriyle değil, amelleri ve imanlarıyla hesaba çekecektir.

"Tekrar dirilmek için Sur'a üfürüldüğü zaman aralarında nesepe bağının hiçbir değeri kalmaz. Ve birbirlerine de bir şey soramazlar."²⁹⁴

Kim nesebiyle gururlanır, Rabbini razı edecek amelleri yapmazsa o kimse Allah'ın şeriatını ve dinini bilmiyor demektir. Tirmizî'nin rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyuruyor:

"Ey Kureş topluluğu! Başkaları bana yaptığı amelleri takdim ederken siz neseplerinizi ortaya koyuyorsunuz."

²⁹³ Sâffat 37/75-76.

²⁹⁴ Müminun, 23/101.

Rabbimizin dünyada en çok sevdiği insanlar peygamberlerdir. En çok değer verdiği insanlar da onlardır, en büyük imtihana tâbi tuttıkları da yine onlardır. İşte görüyoruz birisinin oğlu Müslüman olmuyor, birisinin babası, birisinin karısı, birisinin baba yerindeki amcası Müslüman olmuyor. Yâni dereceleri yükselsin diye mi? Sabırları artsın diye mi? Yoksa kıyâmete kadar bu elçilerinin hayatında örneklemeler bulunsun diye mi? bilmiyoruz. Bildiğimiz bir şey varsa o da bir kimse peygamber oğlu, peygamber babası, peygamber hanımı da olsa iman etmediği, ve bu imana bağlı Müslümanca bir hayat yaşamadığı sürece kurtulması mümkün olmayacaktır.

İşte görüyoruz bir peygamber çocuğu kurtulamıyor. Artık nesep olarak peygamberden daha üstün bir nesep düşünülebilir mi? Peygamber neslinden daha şerefli bir nesil düşünülebilir mi? Öyleyse hiçbir kimse babası sebebiyle, oğlu sebebiyle, hanımı, kocası sebebiyle kurtulamayacaktır.²⁹⁵

Mevdudî, “Tefhîmü’l Kur’an” da ilgili ayetleri tefsir ederken der ki: “Bir mümin, belli akidelere inanan ve belli amellerle yükümlü bulunan bir kişi olduğuna göre, başkalarıyla olan tüm ilişkilerini bu inanç ve amel manzumesine göre belirleyecektir. Eğer müminin kan hısımları, bir müminin taşıması gereken niteliklere sahipse, kurulan ilişki çift kat güçlü olacaktır. Fakat onlar bir müminin niteliklerini taşıyorlarsa, mümin onlarla ilişkilerini yalnızca kan hısımlığı düzeyinde sürdürecektir ve onlarla hiçbir manevi ilişkiye girmeyecektir. Ve eğer sonuçta bu ilişki iman ve küfür savaşında karşı karşıya gelecek biçimde tezahür ederse, mümin onlarla tıpkı diğer kafirlerle savaştığı gibi savaşmak zorundadır.”

²⁹⁵ Bkz. Ali Küçük, Basairu’l Kur’an.

Bütün bu değerlendirmeler, biricik değer ölçüsünü ırka veren ve bunun kazanılmasını da irade dışında doğuşa ve dünyaya gelişe veren ırkçılık ile İslam'ın ve ona teslim olan Müslümanın hiçbir alakasının olmadığını gösterir. Bu iki inancın benzer yönü olmak şöyle dursun, tam aksine, birbirine düşman iki zıt inanç ve düşünce tarzı olduğu gayet açıktır. Akli olan bu iki zıt düşünce ve inancı kendisinde birleştiremez. O yüzden diyoruz ki, bir Müslüman asla ırkçı olamaz.

İki Hain Kadın

Biraz önce inkarcı oğlu ile macerasını anlattığımız o eziyet ve işkencelere sabır kahramanı, büyük azim sahibi, tevhit mücadelesinin parlak yıldızı, çilekeş ve cefakar Peygamber Hz. Nuh (a.s.)'un, ırkçılık konusunda başından ikinci bir örnek daha geçmiştir. O da küfürde inat eden karısının da boğulanlar arasında olmasıdır.

Maalesef o da, tıpkı Hz. Lût (a.s.)'un karısı gibi, kocasının peygamberliğini kabul etmemiştir. Bu iki kadın, peygamber hanımı olsalar da, kocalarına iman etmedikleri, hatta onlara ihanet ederek kâfirlerle birlikte çalıştıkları için azaba çarptırıldılar. Peygamber hanımı olmaları, küfürleri yüzünden onlara hiç bir kazanç sağlamadı. Bu da tek değer ölçüsünün ırk değil, iman bağı olduğunun çarpıcı bir örneğidir.

Evet, Hz. Nuh (a.s.)'m boğulan oğlunun ve bu iki kadının durumu, akrabalığın iman etmeye yeterli olmadığı ve inanmadıkça bu yakınlığın hiç bir yararının söz konusu olamayacağı gerçeğini açıkça ortaya koymaktadır. Yani İslam'da ırkçılık yoktur. Bir ırktan olmak, bir soy soptan gelmek, iyi insanlara akraba olmak, insana doğuştan bir değer kazandırmaz,

bir üstünlük sağlamaz, bir ayrıcalık vesilesi olmaz, özel hak ve statü vermez.

Bu iki kadının ve evladın şu çirkin durumu, son derece dikkat çekici bir ibret tablosudur. Zira onlar, dünya ve âhiret saadetini kazanmaya çok müsait bir ortamda bulunuyorlardı. Bir peygamberin hanımı veya oğlu olmak, onu en yakından tanımayı ve o mükemmel insana inanmayı şüphesiz kolaylaştırıyordu. Ancak buna rağmen bu üç insan, İbrahim'in (a.s.) babası gibi küfür üzere kaldılar. Ebu Leheb'in durumu da aynı değil midir?

İnsan kâfir olunca, iyi kişilere, hattâ peygamberlere olan yakınlığı, Allah'ın azabından kurtulması hususunda kendisine hiç bir fayda sağlamaz. Akrabalık acı sonucu değiştirmez. Bu husus, Kur'ân-ı Kerim'de, çok açık bir şekilde vurgulanmaktadır:

"Allah, kâfirlere, Nuh'un karısı ile Lût'un karısını bir misal yapmıştır, O ikisi, kullarımızdan birer sâlih kulun nikahları altında oldukları halde, kocalarına hainlik ettiler. İşte bu yüzden, bu iki peygamber, Allah tarafından yakınlarının başına inen azaba engel olamadı. O iki kadına şöyle denildi: Diğer inkarcılarla beraber siz de Cehenneme girin!"²⁹⁶

Elmalılı Hamdi Yazır, "Hak Dini Kur'an Dili" isimli o güzel tefsirinde bu ayetler için şu açıklamalarda bulunur: "Bu iki kadın, kullarımızdan iki salih kişinin nikahında idiler. Her biri Allah'ın hâlis kulları arasından seçilmiş birer şanlı Peygamber'in, biri Nuh (a.s.)'un biri de Lut (a.s.)'un nikahlı hanımları idiler, bu sayede dünya ve ahiret hayır ve mutluluğunu kazanabilecek bir mevkiye bulunuyorlardı. Öyle iken onlara hıyanet ettiler. Nankörlükle küfredip onlara inanmadılar.

²⁹⁶ Tahrim sûresi, 66/10.

Nuh'un karısı ona deli demiş, ara bozuculuk yapmış ve Nuh'un sır olarak telakki ettiği vahiy haberlerini müşriklere duyurmuştu. Lut'un karısı da münafıklık ediyor, evinde duyduğunu kavmine ulaştırıyordu. Lut'un gizli gelen misafirlerini de haber vermişti. Bu konudaki rivayetlerin özeti budur.

Said b. Cübeyr, "Nuh'un karısının ne yaptığını bilmiyorum, fakat Lut'un karısı misafirlerini haber veriyordu." demiştir.

Rağıb der ki: "Hıyanet ile nifak birdir. Ancak hıyanet, söz ve emanet itibarıyla, nifak da din itibarıyla söylenir. Sonra da bunlar birbirinin yerine kullanılırlar. Şu halde hıyanet gizlice ahdi bozarak hakka muhalefet etmektir ki, bunun tersi emanettir."

Bu âyetteki hıyanet de bu anlamdadır. Her hıyaneti yaptılar demek değil, münafıklık ederek bir emanete hıyanet ettiler demektir. Buradaki hıyanetten maksadın, döşeklerine hıyanet, yani ahlâksızlık ve zina olmayacağı bütün tefsirlerde beyan edilmiştir. Zira "Hiçbir peygamberin karısı zina etmemiştir." hadisi de buna işaret etmektedir. "Zina eden kadınla da ancak zina eden veya müşrik olan erkek evlenebilir..." (Nur, 24/3) âyetinde de ilk akla gelen mânâ budur. Hem zina, yalnız iyiler nazarında değil, bütün insanların nazarında leke ve tabii olarak nefret edilen bir fiildir. Peygamberler ise, nefret edilen hallerden uzaktırlar. Fakat bir peygambere karşı en küçük bir hıyanet bile küfürdür, hakkı inkârdır. Velew bir söz olsun, emanete hıyanetin her türlü de hıyanettir. Gerek Nuh (a.s) ve gerek Lut (a.s)'un nikâhı altındaki eşleri de iffetsizlik etmiş değil, ancak eş olma şerefine gerektirdiği iman ve itaate, iyilik ve doğruluğa sahip olamamış, elde ettikleri nimetin kıymetini takdir etmeyerek küfür ve nankörlüğe meyletmiş, hayra ve iyiliğe çalışan eşlerinin başarılarını kolaylaştırmaya çalışacak yerde onlara eziyette bulunmuşlardır.

Bununla da yetinmeyerek Allah düşmanlarının fesadlarına yardım edecek gizli haberler vererek fitneyi tahrik etmek suretiyle emanete hıyanet etmişler ve böylece Allah'ın gadabına uğramışlardır.

Onun için Allah'ın salih kulu olan o iki peygamber onları, o hanımlarını Allah'ın azabından kurtaramadılar. O kadınlara, kocalarının iyi kimseler olması, peygamberliği ve kurtarmak için gösterdikleri gayretler zerre kadar fayda vermedi. Nuh hanımını gemisine alamadı da "Aleyhinde söz geçmiş olanlar dışında aileni ve iman edenleri gemiye yükle..." (Hûd, 11/40) buyuruldu, Lut (a.s) da kendi şehrinden dışarı çıkaramadı, bu yüzden de "Karından başka sizden hiçbiri geri kalmasın..." (Hûd, 11/81) denildi. Ve o iki kadına şöyle seslenildi: "Girin ateşe girenlerle beraber!" ikisi de helak olan kâfirlerle beraber cehenneme gittiler.

Demek ki yalnız kocalarının iyiliği, Allah katındaki büyük derecesi ve peygamberliği bile, inkâr eden hanımlarını Allah'ın azabından, o şiddetli meleklerin vazifeli oldukları cehennem ateşinden kurtaramaz. İşte bu, bütün kâfirler için darb-ı mesel olmuş bir nümûnedir. Peygamberler her ne kadar küfredenleri islah etmek, kurtarmak isteseler de imana gelmeyen, küfür ve hıyanete tevbe etmeyenleri eşleri bile olsa Allah'ın azabından kurtaramazlar. Herkes kendi ameline göre karşılık görür. Onun için peygamberlerin ve gerek diğer iyi insanların eşleri, bütün kadınlar, kocalarının ve yakınlarının derecelerine, Allah katındaki makamlarına aldanmayıp Allah'tan korkmalı ve kendileri iyiliğe çalışmalıdırlar.²⁹⁷

Peki bu iman esası, bu hak telakkisi, bu değer ölçüsü böylece belirlenmiş ortada duruken, ırkçılığ, asabiyeti, zümreciliği,

²⁹⁷ Bkz. VIII, 167 vd.

soy sop davasını nereye koyacağız? Nasıl haktan kabul edeceğiz? Ona nasıl değer vereceğiz? Neden böyle düşünüp de cehenneme gireceğiz?

Bir Müslüman için olacak şey değildir.

Ayetlerin öncesinde bir emir var, asıl dikkati çeken odur. İnsanın hem kendisini hem de ailesini ateşten koruması emredildikten sonra burada asıl vurgulanmak istenen “sorumluluğun bireyselliği” ve “suçun şahsiliği” ilkesidir.

Ayrıca Peygamber Efendimizin ve müminlerin eşlerine şöyle denmek isteniyor: Bütün bunlardan sonra sorumluluk size aittir. Kendinizden siz sorumlusunuz Peygamberin veya salih Müslümanların eşleri olmanız sizi sorumluluktan kurtarmaz. İşte Hz. Nuh'un ve Hz. Lut'un karısı. "Onlar, kullarımızdan iki salih kişinin nikahında iken... Onlara hainlik ettiler... Kocaları Allah' tan gelen hiçbir şeyi onlardan savamadı... Bu iki kadına 'Haydi, ateşe girenlerle beraber siz de girin!' denildi."

İki Örnek Hanım

Bu iki hain kadının aksine Kur'an-ı Kerîm çok saygın, çok salih ve çok güzel iki hanımdan söz eder. Onlar da aynı surede o ayetlerin hemen arkasından peş peşe zikredilir. İşte ilki:

"İman edenlere ise Allah, Firavun'un eşini misal getirir. O vakit o hatun şöyle niyaz etmişti: "Ya Rabbi! Sen kendi nezdinde, cennette benim için bir konak yaptır, beni Firavundan ve onun kötü işinden kurtar, beni bu zalimler gürûhundan halas eyle!"²⁹⁸

Kimdir bu kadın? Anası, babası, ülkesi, hatta ismi nedir?

Bunlar Kur'an'da yok. O yüzden kesin olarak bilmiyoruz. Tefsir kitaplarımız ise bazı bilgiler veriyor. Mesela "adı

²⁹⁸ Tahrim 11.

'Müzâhim'in kızı Âsiye'dir" diyor. Bilmemizin bir faydası olsaydı, bize bir ders ve ibret vermede katkı sunsaydı, onu Rabbimiz bildirirdi bize şüphesiz. Öyle ya, bize ne yararı var bu tür magazin kültürünün?

Fakat birisi de kalkar, "bilgi sahih ise, bilmek bilmemekten her zaman iyidir" derse, şartına dikkat çekerek ona da saygı duyarız.

Seyyid Kutup'un tavrı çok yerindedir bu tür kıssaları işlerken. Burada da bakınız ne diyor:

"Biz Firavun'un karısının kimliğini ortaya koyacak tarihsel araştırma peşinde değiliz. Kur'an-ı Kerim'in bu işareti şahıslardan bağımsız sürekli bir gerçeği ifade ediyor. Şahıslar ise, sadece bu gerçeğin temsilcileridirler.

Küfür ve iman meselesinde ayrıcalık, aracılık olmaz. Peygamberlerin eşleri de olsalar inanca ihanet edenlere göz yumulmaz. İşte bu da Firavunun karısı... Firavunun sarayında içinde yaşadığı küfür tufanı O'nun yalnız başına kurtuluş istemekten alıkoymuyor. Bu mümin kadın Rab'binden cennette bir ev isteyerek Firavun'un sarayından vazgeçmişti. Rabbinden kurtuluş isteyerek Firavun'la olan ilişkisini koparmıştı. Firavun'un yaptıklarının sorumluluğuna ortak olurum endişesiyle onun uygulamalarını onaylamadığını belirtmiş, yaptıklarından uzak durmuştu. Oysa Firavun'a en yakın insandı: "Beni Firavun'dan ve O'nun kötü işinden kurtar." Aralarında yaşadığı halde Firavun'un kavmi ile de ilişkisini kesmişti: "Ve beni şu zalimler topluluğundan kurtar."

Firavun'un karısının duası ve tavrı, dünya değerlerini hem de en göz alıcılarını elinin tersi ile itip Allah katındaki kalıcı değerlere yönelmenin güzel bir örneğidir. Nitekim bu mümin

kadın o gün için yeryüzünün en büyük hükümdarı Firavun'un karısıydı. Bir kadının arzulayabileceği her şeyi bulabildiği Firavun'un sarayında yaşıyordu. Fakat bu kadın iman sayesinde bütün bunları ayaklarının altına almış, elinin tersiyle itmişti. Üstelik bu dünya nimetlerinden, dünyanın geçici değerlerinden yüz çevirmekle yetinmemiş, bunları Allah'a sığınılması gereken bir kötülük, bir pislik, bir musibet olarak algılamıştı. Bütün bunlardan vazgeçip yüce Allah'tan kendisini bu hayattan kurtarmasını istemişti.

Öte yandan bu mümin kadın geniş ve güçlü bir devlette tek başınaydı. Hiç kuşkusuz bu da yüce Allah'ın O'na yönelik bir başka büyük lütfudur. Çünkü daha önce de söylediğimiz gibi kadın toplumun baskısı karşısında daha duyarlıdır, toplumun düşüncesinden daha çok etkilenir. Fakat bu kadın tek başına... Toplumun baskısına, sarayın baskısına, hükümdarın baskısına, saray çevrelerinin baskısına, hükümdarlık makamının baskısına rağmen başını göğe kaldırmıştı. Hem de tek başına ve bu azgın küfür ortamında.

Bu mümin kadın, Allah için bütün etkenlerden, bütün bağlardan, bütün engellerden ve bütün yanıltıcı çağrılardan soyutlanmanın üstün bir örneğidir. Zaten cümleleri evrenin her tarafında yankılanan, yüceler aleminden inen, Allah'ın kalıcı kitabında kendisine işaret edilmesini bu yüzden hakketmiştir.

Elmalılı Hamdi Yazır da dikkatimizi çeker bu ayetleri tefsir ederken: "Evet öbür iki hain kadın da dünyadan gitmiş, bu da gitmiştir. Fakat arada ne büyük fark vardır!

Onlar, kavimlerini cennete götürmek isteyen iki peygamberin elinde, hayır ve iyilik içinde cennete götürülecek halde iken, küfürleri yüzünden cehenneme, ateşe gittiler. Bu

hanım ise, kavimlerini ateşe sürükleyenlerin başı, şirk ve zulmün en büyük timsali olan Firavun'un elinde ateşe sürüklenmek istenirken imanı ve ihlası sebebiyle cennetin en yüksek makamına, Rahmân'ın yanına uçmuştur.

Herkes kendi yaptığından sorumlu olduğu için kötü kocaların eline düşmüş salih (iyi) kadınlar her tehlikeye rağmen fenalıktan sakınarak Allah'a karşı iman ve samimiyetlerini korudukları müddetçe kocalarının kötülüklerinden sorumlu olmazlar. Allah, onları sonunda kurtarır. Hem yalnız evli olanlar değil."

İşte ikinci bahtiyar kadın da evli olmayan bir bakire kadındır. Bu da Müslümanlara misal olacak güzellikte bir kadın:

"Bir de İmranın kızı Meryem'i misal getirir. Meryem, iffet ve namusunu korudu. Biz ona Ruhumuzdan üfledik. O da Rabbisinin kelimelerini ve kitaplarını tasdik etti ve gönülden itaat edenlerden oldu."²⁹⁹

Hz. İsa'nın (a.s) babasız dünyaya gelme mucizesini kabul etmeyip onun gayrı meşrû bir ilişki neticesinde doğduğu iftirasını atan yahudilere reddiyedir. Bu sûrede ilâhi adaletin her insan hakkında lehte de aleyhte de verdiği hükmün şahsî olduğu vurgulanır. En faziletli bir zata yakınlığın kâfire faydası olmadığı gibi, en zalim birine yakınlığı da mümine zarar vermez. O zaman ırkçılık nerde kaldı? Nerde kaldı kavmiyetçilik? Nerededir doğuştan gelen ayrıcalık ve üstünlük?

Hz. Nuh ile Hz. Lut'un eşleri iman etselerdi, ezvac-ı tahirat gibi müminlerin anneleri derecesine yükseleceklerdi, fakat iman etmediklerinden Peygamber hanımı olmalarına rağmen cehennemlik oldular. Buna mukabil Allah'ın en şedit

²⁹⁹ Tahrim 12.

düşmanlarından Firavun'un hanımı, cennet hanımlarının yüksek mertebesine çıkanlardan olmuştur. Üçüncü örnek Hz. Meryem olup, dünyada hiçbir iffetli kızın geçirmediği bir imtihana tabi tutulmuş, ama cennet hanımlarının en üstünü olmakla ödüllendirilmiştir.

Bu örneklerden anlaşıldığı gibi, asıl olan imandır. İmanın olmadığı yerde akrabalığın bir faydası kalmaz. Küfür akrabalık ilişkilerini büyük ölçüde koparır; dostluk ve sevgiyi ortadan kaldırır. Bu gerçek, mü'minlerin iman etmeyen anne, baba ve kardeşlerine karşı dostluk beslemelerinin yasaklanmasında da görülmektedir:

"Ey iman edenler! Eğer küfrü tercih ediyorsanız, babalarınızı ve kardeşlerinizi dostlar edinmeyin. Kim onları dost edinirse, işte onlar zâlimlerin ta kendileridir."³⁰⁰

"Allah'a ve âhiret gününe iman eden hiç bir kavmin, Allah'a ve peygamberine düşman olan kimselere, onlar babaları, oğulları, kardeşleri veya akrabaları da olsa, sevgi beslediğini göremezsin, işte Allah, bunların kalplerine imanı yerleştirmiş ve onları katından bir nur ile desteklemiştir."³⁰¹

Bu ayetlerden anlaşılıyor ki, insanlar arasındaki yakınlığın asıl sebebi din birliğidir. Allah'ın dinine inanmış ve peygamberlerini tasdik etmiş kimseler birbirlerinin manevi akrabası, yakını ve dostlarıdır. Bunların aralarında manevi bir birlik vardır. Müminlerle kafirler ırk bakımından birbirlerinin akrabası olsalar bile, bu akrabalığın Allah katında hiçbir değeri yoktur. Nitekim Hz. Nuh'un oğlu babasına inanmadığı için, Allah Teala onu Nuh Peygamber'in ailesinden saymamıştır. Halbuki Hz.

³⁰⁰ Tevbe 9/23.

³⁰¹ Mücâdele 58/22.

Peygamber, aralarında hiçbir neseb bağı bulunmayan Selman'ı kendi ailesinden saymıştır. Buna karşılık, özellikle Bedir harbinde birçok sahabi, en yakınların olan babalarına ya da oğullarına karşı savaşmışlardır.

İşte ayetler burada! İşte ayetlerde verilen örnekler burada! Bunlara iman eden Müslümanlar da burada! Acaba bunların yanında ırkçılık ne alaka? Artık hükmünü akıl ve idrak versin diyerek akıllıları aklının hayrını görmeye davet ederiz.

Hız. İbrahim'in Örneklığı

Hız. İbrahim (as) Allah Tealanın gönderdiği peygamberlerin en büyüklerinden, kendisinden sonraki zamanlarda Kur'an'ın haber verdiği bütün Peygamberlerin babası ve atası, Allah Tealanın dostluğunu tercih ettiği, birçok yönleriyle övülen, "ulu'l azm" olarak vasıflananlardan büyük bir peygamberdir.

Bilindiği gibi bütün peygamberler Allah katında biricik din olan İslam ile gelmişlerdir. Hazreti İbrahim de o dini anlatmıştır. Ancak Hız. İbrahim aleyhisselamın tebliğ ettiği din için Allah Teala "millele İbrahime hanîfen" gibi özel bir tabir kullanır.

Kur'an-ı Kerim'de onun ahlakını ve tevhid mücadelesini birçok örnekleri ile görürüz. Aynı zamanda Kabe'yi yapan, insanları ilk defa hacca davet eden, Allah yolunda çok zorluklara katlanmış, can, evlat, eş, mal, akraba, kavim ve vatan gibi insana çok sevgili gelen her konuda çok büyük imtihanlardan geçmiş, hayatı örnek olarak sunulan başarılarla dolu bir peygamberdir.

Kur'an'da üç yerde "üsvetün hasenetün" tabiri kullanılır.³⁰² Bu, sevgi ve saygıyı hak etme olduğu kadar, çok ciddi değer

³⁰² Bkz. Muhammed Fuat Abdulkakî, el-Mu'cemu'l Müfehres Li Elfazi'l Kur'an, s. 34. Üç ayet için bkz. Ahzab 21; Mümtahine 4, 6.

vermeyi de ifade eder herhalde. Bu yüzden bu üç ayeti de almak istiyoruz:

“Hakikaten, Allah’ın Resulünde sizler için, Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı bekleyenler ve Allah’ı çok zikredenler için en mükemmel bir örneklik vardır.”³⁰³

Resul-i Ekrem’in (sav) gelmesinden murat, bu dünyada yaşayan, çalışan insanlara İslam’ı öğretmektir. İslam sadece iman ve ibadet değildir. Bilakis bu hayatta fert ve toplum için gerekli olan hayatın bütün kanunlarıdır. Peygamber Efendimizin (sav) vazifesi de bütün bu kanun ve kaideleri öğretmek, onlara bu kuralları kendi yaşayışıyla izah ve tarif etmektir. Gece ve gündüz Allah ile manevi irtibatını kesmeden ibadet içinde olması, onun cemiyetinden sorumlu bir devlet başkanı olmasına mani değildir. Aksine o devlet başkanlığında olmasa, ordu kurmasa, yaptırım gücü kazanmasa, hükümler koymasas, evlenmese, dâvaları hükme bağlamasa, düşmanları mağlup ettikten sonra onları affetmese, insanlara tam örnek olamazdı. Asıl bu gibi bütün beşeri faaliyetleri yapması, onların her birinde örnek tutumun ne olduğunu sözleriyle ve uygulamalarıyla göstermesi ile en mükemmel nümune olmuştur.

Bunu anlamayan ve kin gibi, haset gibi, asabiyet gibi kimi olumsuz hislerine kapılan bazı kimseler, Hz. Peygamber (sav) in Mekke’de müşriklerin baskı ve takibatına maruz kaldığı zaman asil bir örnek olduğunu, fakat Medine’ye hicretten sonra savaşlar, birçok evlilik, ganimet, dünya hakimiyeti ile manevi tarafının azaldığını ileri sürerler. Ne talihsiz ve bir değerlendirmedir?

Bu örneklikten daha geniş olarak kendi yerinde bahsedeceğimiz inşallah. Bizim burada asıl üzerinde durduğumuz

³⁰³ Ahzab 21.

nokta, Hz. İbrahim (as) ın ve ashabının örneklidir. Zira Allah Teâlâ'nın onun hakkındaki bu tanıklığı çok önemlidir. Şimdi örneklere gelelim.

Hz. İbrahim (as) Ve Kavmi

"İbrahim'de ve onunla beraber olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine demişlerdi ki: "Biz sizden ve Allah'ı bırakıp taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Siz bir tek Allah'a inanıncaya kadar, sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke belirmiştir." Şu kadar var ki, İbrahim babasına: "Andolsun senin için mağfiret dileyeceğim. Fakat Allah'tan sana gelecek herhangi bir şeyi önlemeye gücüm yetmez" demişti. O müminler şöyle dediler: Rabbimiz! Ancak sana dayandık, sana yöneldik. Dönüş de ancak sanadır."³⁰⁴

Hz. İbrahim, iman etmemiş babasına, kendisi için istiğfar edeceğini söylemiş, imanı için mühlet vermişti, daha sonra da istiğfardan menedilmişti. Çünkü kâfirler için istiğfar caiz değildir.

Ayetlerin devamı konuyla doğrudan bağlantılı olunca onları da yazmak gereğini duyduk:

"Rabbimiz! Bizi, inkâr edenler için deneme konusu kılma, bizi başla! Ey Rabbimiz! Yegâne galip ve hikmet sahibi, ancak sensin.

"Andolsun, onlar sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü arzu edenler için güzel bir örnektir. Kim yüz çevirirse şüphesiz Allah, zengindir, hamde lâıyk olandır.

³⁰⁴ Mümtahine 4.

“ Olur ki Allah sizinle düşman olduklarınız arasında yakında bir dostluk meydana getirir. Allah gücü yetendir. Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir.”³⁰⁵

Şimdi Hz. İbrahim’in (as) örnek alınacak tutum ve davranışlarından konumuzla alakalı olanları görelim inşallah.

Allah Teala bir kısmını yukarıda yazdığımız ve açıkladığımız bir çok ayet ile Müslümanlardan kâfir akrabalarla ilişkilerini kesilmelerini istemişti. Müminler de bunu uygulamışlardı. Fakat bunun onlara zor geldiğini Allah Teala elbette biliyordu. İşte bu yazdığımız ayet ile Müslümanlara güzel bir örnek sunuluyor ve müjde veriliyordu. Allah Teala, dürüst ve ihlaslı müminlerin akrabaları ile olan düşmanlıklarının sevgiye dönüşeceğini müjdeliyordu. Nitekim Sevgili Peygamberimizin (sav) hayatında çok geçmeden Mekkenin fethi ile bu müjde gerçekleşti.

Hazreti İbrahim aleyhisselama konumuz olan ırkçılık açısından baktığımızda Müslümanlar'a büyük örnek olacak bazı güzel davranışları vardır. Mesela putperest babasıyla Müslüman olmadığı için alakasını kesmiş, yine aynı sebeplerin kavmiyle alakasını kesmiştir. Arada iman bağı olmadıktan sonra kavimini hiçbir değer vermemiştir. İşte ayet bunu ifade ediyor: “Onun bir Allah düşmanı olduğu kendisine açıkça belli olunca, ondan uzaklaştı...”³⁰⁶

Oysa ırkçılık demek, doğuştan bir ırkın üstünlüğünü iddia etmek, bütün sevgi ve yergiye ölçü olarak kavmini almak, haklı haksız demeden onları sevmek ve desteklemek, zalim de olsa, mazlum da olsa soy ve sopyuyla birlikte hareket etmek, onun çıkarları uğruna her değeri heder etmektir. Oysa Hazreti İbrahim

³⁰⁵ Mümtahine 5-7.

³⁰⁶ Tevbe 114.

kendi kavmi ile kendi akrabalarıyla iman etmedikleri için mücadele etmiş, hatta mücadele etmek şöyle dursun bu uğurda ölümü göze almış, başka bir çare bulamayınca da, vatanından hicret etmiştir. İşte bu iman ve amel, ırkçılığa ters düşer, ırkçılığı Müslüman nazarında bitirir. Bu bakımdan o ve beraberindeki ashâbı kendilerinden sonra yaşayan Müslümanlara örnek olarak sunulmuştur.

Hız. İbrahim (as) Ve Babası

Kur'an-ı Kerim'in başka bir yerinde başka bir ilginç sahne dahavarkonumuzla ilgili. Meryem Suresinde açılano sahnede yine O İbrahim (as) ve babası var. Bütün sevgi, şefkat, merhamet ve esirgemesi ile o mübarek insan ve küfrün katılaştırdığı duyarsız kalbiyle karşısında babası var:

“41. Kitap'ta İbrahim'i de an. Gerçekten o, son derece dürüst bir kimse, bir peygamber idi.

42. Hani babasına şöyle demişti: “Babacığım! İştımeyen, görmeyen ve sana bir faydası olmayan şeylere niçin tapıyorsun?”

43. “Babacığım! Doğrusu, sana gelmeyen bir ilim bana geldi. Bana uy ki seni doğru yola iletayım.”

44. “Babacığım! Şeytana tapma! Çünkü şeytan Rahmân'a isyankâr olmuştur.”

45. “Babacığım! Doğrusu ben, sana, çok esirgeyici Rahmân tarafından bir azabın dokunmasından, böylece şeytana bir dost olmandan korkuyorum.”

46. Babası, “Ey İbrahim! Sen benim ilâhlarımdan yüz mü çeviriyorsun? Eğer vazgeçmezsen, mutlaka seni taşta tutarım. Uzun bir süre benden uzaklaş!” dedi.

47. İbrahim, şöyle dedi: “Esen kal! Senin için Rabbimden af dileyeceğim. Şüphesiz O, beni nimetleriyle kuşatmıştır.”

48. “Sizi ve Allah’tan başka taptıklarınızı terk ediyor ve Rabb’ime ibadet ediyorum. Rabbime ibadet etmekle de mutsuz olmayacağımı umuyorum.”

49. İbrahim, onları da onların taptıklarını da terk edince, ona İshak ile Yakub’u bağışladık ve her birini peygamber yaptık.

50. Onlara rahmetimizden bağışta bulunduk. Onlar için yüce bir doğruluk dili var ettik (güzel bir söz ile anılmalarını temin ettik).³⁰⁷

H. İbrahim’in (as) örnek davranışının bir açıklaması da şöyle dile getirilir:

“Cehennem ehli oldukları açıkça kendilerine belli olduktan sonra, -yakınları da olsalar- Allah’a ortak koşanlar için af dilemek ne Peygambere yaraşır, ne de mü’minlere.

H. İbrahim’in (as) babası için af dilemesi, sadece ona verdiği bir söz yüzündendi. Onun bir Allah düşmanı olduğu kendisine açıkça belli olunca, ondan uzaklaştı. Şüphesiz İbrahim, çok içli, yumuşak huylu bir kişiydi.”³⁰⁸

H. İbrahim (as) Ve Evlatları

Kur’an-ı Kerim’in başka bir sahneside H. İbrahim'in insanı tebessüm ettirir biçimde ırkçılığa reddiye olacak başka bir davranışını daha görüyoruz. O içli insan, kamil imanın verdiği bir

³⁰⁷ Meryem 41-50.

³⁰⁸ Tevbe 113-114. H. İbrahim'in babasına verdiği söz ile ilgili olarak bakınız: Meryem sûresi, âyet, 47; Şu'arâ sûresi, âyet, 69-86; Mümtehine sûresi, âyet, 4.

duyguyla o şefkat ve merhamet timsali Hz. İbrahim (as) Rabbine dua ediyor:

"Bir zamanlar Rabbi İbrahim'i bir takım kelimelerle sınamış, onları tam olarak yerine getirince: Ben seni insanlara önder yapacağım, demişti. "Soyumdan da (önderler yap, yâ Rabbi!)" dedi. Allah: Ahdim zalimlere ermez (onlar için söz vermem) buyurdu."³⁰⁹

Hz. İbrahim bu kelimeleri yani kendisine yöneltilen buyrukları eksiksiz yerine getirince Allah ona, "Ben seni insanlara önder yapacağım" buyurdu. Bir baba sevgi ve şefkati ile Hz. İbrahim hemen atıldı ve kendi soyundan gelenler içinden de önderler yetişmesi yönünde dilekte bulundu. Henüz bilmediği bir gerçeğe uyarıldı: "Vaadim zalimleri kapsamaz."

Evet, din uğrunda ana babasını, hısım ve akrabasını, kavim ve vatanını terkederek hicret eden Hz. İbrahim (as) bir kez daha öğrendi ki üstünlük biyolojik sebeplerle, kan bağıyla değil, din, ahlâk ve liyakat bağı ileldir.

Hz. İbrahim'in bu dileğine, her babanın içinden geçen iyi duygulardan kaynaklanan fitrî dileğine, son derece önemli bir kural öğretilerek şu cevap veriliyor: bir topluma, bir devlete imamlık, yani önderlik; imanı, bilinci, bilgisi, eğitim ve terbiyesi, pratik davranışları ile buna lâıyk olanlarıdır. Buna kısaca "emanet ve ehliyet" denilir. Yoksa imamlık, yani önderlik, soya, sopa ve nesebe dayanan bir miras değildir. Allah Teâlâ'nın ölçüsünde akrabalık et ve kan ilişkisi değil, din ve iman ilişkisidir. Kan, soy, neseb ve ırk birliği davası, İslâm düşüncesi ile taban tabana çatışan bir cahiliye davasından başka birşey değildir. Öyle olunca da gayet

³⁰⁹ Bakara 124

açıktır ki Allah Teala, “Zalimler bu taahhüdümün alanına asla giremezler” buyurdu...

Zulüm çeşit çeşit ise de en büyüğü Allah’a eş ve ortak koşmaktır, müşrik olmaktır. Zira Allah'a ortak koşmak insanın hem kendi kendine zulmetmesi, hem de başkalarının hakkını çiğnemek ile insanlara zulmetmesidir.

Zalimlere yasaklanan imamlık, önderlik; peygamberlik, halifelik ve namaz imamlığı da dahil olmak üzere imamlığın bütün anlamlarını, liderliğin her türlüünü kapsamına alır. Zalimlerin, kafirlerin, müşriklerin ve tanrı tanımaz ateistlerin Müslümanları yönetme yetkisi yoktur. Buna göre bütün anlamları ile iman ve adalet, hangi biçimi ile olursa olsun imamlığın temel şartını oluşturur. Kim zulmederse, yaptığı zulmün türü ne olursa olsun, kendini imam olma yeterliliğinden uzaklaştırmış, bu hakkını kendi eli ile kaybetmiş olur.

Yüce Allah tarafından Hz. İbrahim'e verilen bu cevap, kaypaklığa ve belirsizliğe yer vermeyen bu ilâhi taahhüt, yahudilerin zalimlikleri, fasıklıkları, yüce Allah'ın emrinden saptıkları ve ataları Hz. İbrahim'in inancından ayrıldıkları için önderlikten ve öncülükten uzaklaştırıldıklarını kesinlikle kanıtlar. Onlar da bu korkuyla iman etmemişlerdi ama, gerçeği görmezlikten gelerek inkar etmek kimseye bir fayda getirmeyecekti.

Yüce Allah tarafından Hz. İbrahim'e verilen bu cevap aynı zamanda günümüzde kendilerine müslüman sıfatını yakıştıranların insanlık önderliği ve öncülüğünden uzaklaştırılmalarına da kesin bir cevap ve kânıt oluşturur. Bunun sebebi, bu sözde müslümanların, zalimlik etmeleri, fasıklıkları, Allah yolundan uzaklaşmaları, Allah'ın şeriatını arkalarına

atmalarındır. O'nun şeriatını ve önerdiği yaşama biçimini sosyal hayattan söküp attıkları halde halâ müslüman olduklarını iddia etmeleri, iddia sahiplerine bir fayda sağlamaz, onları Allah Teâlâ'nın katında Müslüman yapmaz. Bu iddia sahiplerini bile kandıramazken, dini bilmeyen cahil kesimleri kandırması, biz Müslümanların yaşadığı en büyük zillettir. Bu yalancı iddia nerde, Allah Teâlâ'nın verdiği reddiye nerde?

İşte Hz. İbrahim (as) ve ashabında nazara verilen örneklik budur: İslâm Düşünce sistemi, inanç ve amel temeline dayalı olmayan insanlararası bütün bağları ve ilişkileri kesik ve geçersiz sayar; inanç bağı olmayan yakınlık ve akrabalık ilişkilerini tanımaz; inanç ve amel kulpuna bağlı olmayan bütün sosyal ilişkileri ve dayanışma geleneklerini kökünden yok sayar. Yine bu düşünce sistemi aralarında inanç çelişkisi bulunan aynı milletin iki kuşağını birbirinden ayırır. Hâtta aralarındaki inanç bağı kopan ana baba ile evlâdlarını ve karı-kocayı tümüyle birbirinden ayrı kabul eder.

Buna göre müşrik Arap ayrı birşeydir, müslüman Arap ayrı birşey. Bu ikisi arasında hiçbir ilişki, hiçbir akrabalık ve hiçbir ortak bağ sözkonusu değildir. Müslüman olan kitap ehli ayrı birşeydir, Hz. İbrahim'in, Hz. Musa'nın, Hz. İsa'nın dininden sapmış kitap ehli (yahudi ve hıristiyanlar) ayrı birşey. Bu ikisi arasında da hiçbir ilişki hiçbir akrabalık ve hiçbir ortak sosyal bağ sözkonusu değildir. İslam öncesi eski Türk hakanları, hanları, kağanları, şamanları ayrı bir şeydir, Müslüman Türkler ayrı bir şeydir.

Aile kurumu ana babadan, çocuklardan ve torunlardan oluşmuş rastgele bir birlik değildir. Bu saydıklarımızı eğer aynı inanç bağı birleştiriyorsa, bunlar o takdirde aile kurumunu oluştururlar.

Öteyandan millet demek, belirli bir ırkın ardarda gelen kuşaklarının oluşturduğu bir insan topluluğu değildir. Üslam Ümmeti, bu manada kullanılan İslam Milleti, ırkları, yurtları ve derilerinin rengi ne olursa olsun, müminlerin oluşturduğu insan topluluğudur. İşte Kur'an-ı Kerim'de yer alan şu ilâhî açıklamadan fıskıran iman ölçülü düşünce tarzı budur.

Müfessirlerimiz buradan şu gerçeklere gönderme yaparlar; Bu açıklama diğer ırkçı Yahudiler gibi Hz. Peygamber dönemindeki yahudilerin de kendilerini "Allah'ın seçilmiş halkı" saymalarına bir cevap teşkil etmektedir. Buna göre zalimler İbrahim'in soyundan da olsalar, Allah'ın vaad ettiği önderlik, liderlik, üstünlük gibi ayrıcalıklara, -lâyık olmadıkları sürece- sahip de olamazlar; Allah'ın bu husustaki şarta bağlı vaadi onları kapsamaz. Böylece âyet öncelikle Medine yahudilerine Hz. Peygamber ve müslümanlar karşısında üstünlük, seçkinlik taslamalarının boş bir kuruntudan ibaret olduğunu; zalimlerin, yani dinî ve ahlâkî konularda Allah'ın belirlemiş olduğu sınırları aşan; özellikle şirk, veya inkâra sapan; adalet, hakkaniyet ve eşitlik ilkelerine aykırı davranan; kör bir inatçılıkla gerçeğe karşı direnip savaşıyor kişi veya toplumların önder olmaya hakları bulunmadığını hatırlatmakta, fakat ilke olarak bütün insanlara, yalnız inanç ve yaşayış olarak değerli ve üstün olmaya lâyık olanların bunu hak edeceklerini bildirmektedir.³¹⁰

“İnsanı tebessüm ettiren noktaya” gelince, Allah Teâlâ’dan “Zalimler ahdime, nübüvveti nail olamazlar” buyruğunu alınca,

³¹⁰ Bkz. Prof. Dr. Hayrettin Karaman, Prof. Dr. Mustafa Çağrı, Prof. Dr. İbrahim Kafi Dönmez, Prof. Dr. Sabrettin Gümüş, Kur'an Yolu:I. 123-126.

onun etkisiyle bir kıyas yaptı ve yanlış bir düşünceye kapıldı. Allah Teâlâ ise onu düzeltti ve doğru ilkeyi bir ere daha hatırlattı:

“İbrahim de demişti ki: Ey Rabbim! Burayı emin bir şehir yap, halkından Allah'a ve ahiret gününe inananları çeşitli meyvelerle besle. Allah buyurdu ki: Kim inkâr ederse onu az bir süre faydalandırır, sonra onu cehennem azabına sürüklerim. Ne kötü varılacak yerdir orası!”³¹¹

Yeme içme işini imamlık, yani önderlik için kıyas yapan Hz. İbrahim (as), bu konuda da ikaz yememek için, sütten ağzı yanan gibi yoğurdu üfleterek yedi ve “Ey Rabbim, bu şehri güvenli bir yer kıl, halkından Allah'a ve Ahiret gününe inananları çeşitli ürünlerle rızıklandır” dedi. Allah Teâlâ yine Hz. İbrahim'i (as) uyararak, “Onlardan kâfir olanları da biz rızıklandırırız” buyurdu.

Oysa kazın ayağı öyle değildi. Yarattığı her mahlukun rızık da Allah Teâlâ'nın uhdesindeydi. İnanmayanlar dahi, bu dünyada ecelleri gelene kadar yiyip içerek yaşayacak, sonra vakti gelince, rızık kesilecek ve gideceklerdi. Onları dahi yedirip içiren Allah'tır, zaten başka bir ilah yoktur.

Ya o rızık vermese ne olur?

İşte Hz. İbrahim'in (as) paltayı taşa vurmamak için gösterdiği ihtiyat bizi tebessüm ettirmiştir.

Burda başka bir hakikat daha tecelli ediyordu ve acaba Hz. İbrahim (as) bilmeden onu mu diliyordu? O da Allah Teâlâ'nın bu emin beldeye kafirlerin girişini şeriatinin son şeklinde yasaklamasıydı. Oraya kafirler ve müşrikler giremeyecekti. Haliyle orada rızıklanamayacaklardı!..

Her ne ise, Allah Teala, tıpkı inananlar gibi bütün inkar edenleri de bu dünyada rızıklandırmakta, dünya nimetlerinden

³¹¹ Bakara 126.

istifade etmelerine imkan vermektedir. Şu halde dünya nimetleri, dindarlığa bağlı değildir. Dünya nimetleri mümine de kafire de verilir. Bunlar birer imtihan vesilesidir; hayırlı olup olmadıkları neticeye bağlıdır. Servet ve iktidar, eğer kulluğa vesile olmuş ise o zaman bu, iki cihan saadetidir. Azgınlık ve sapıklığa sebep olmuş ise, ebedi hayatı mahvetmiş, saadet yerine felaket getirmiş olur.

Hız. İbrahim (a.s)'in işte bu örnek alınacak akide ve inancını alimlerimiz şöyle dile getirmişlerdir: "Nefy-u isbat her zaman yan yanadır ve akidemizin temelidir. "La ilahe illallah". Bediuzzaman Said Nursî (ks) nin dediği gibi "şu kâinata dikkat edilse görünüyor ki: İçinde iki unsur var ki, her tarafa uzanmış, kök atmış: Hayır şer, güzel çirkin, nef zarar, kemâl noksan, ziya zulmet, hidayet dalâlet, nur nâr, imân küfür, tâat isyan, havf muhabbet gibi âsârlariyle, meyveleriyle şu kâinata ezdad, birbiriyle çarpışıyor. Daima tagayyür ve tebeddülâta mazhar oluyor. Başka bir âlemin mahsulâtının tezgâhı hükmünde çarkları dönüyor. Elbette o iki unsurun birbirine zıd olan dalları ve neticeleri, ebede gidecek; temerküz edip birbirinden ayrılacak. O vakit, Cennet - Cehennem suretinde tezahür edecektir."

Buna göre düşmanlık olmaksızın dostluk olmaz. Yani Allah düşmanlarına düşmanlık gösterilmeden, Allah'a olan dostluk kanıtlanmış olamaz. Allah düşmanlarına karşı düşmanlık gösterilmeden, Allah dostluğundan sözedilmesinin doğru bir yanı yoktur. Kaldı ki Allah (c.c), Hanif dinine bağlı olanların imamından Rabbimiz haber verirken şöyle buyurmaktadır. Hız. İbrahim (a.s) kavmine diyordu ki:

"İyi ama, ister sizin, ister önceki atalarınızın; neye taptığınızı düşündünüz mü? İyi bilin ki onlar benim düşmanımdır; ancak âlemlerin Rabbi benim dostumdur."³¹²

Allah'ın halili ve dostu olan İbrahim (a.s) için bu sevgi ve dostluk ancak Allah düşmanlarına karşı gösterilen düşmanlıkla gerçekleştirilebileceği kesinliği ortaya çıkmış bulunmaktadır. Yani dostluk ve velâ sadece Allah için olmalıdır. Bu dostluğun olabilmesi de ancak Allah'tan başka her türlü mabuttan, yani tapınılan şeylerden uzak kalmakla mümkündür. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurmaktadır:

"Bir zaman İbrahim, babasına ve kavmine demişti ki: "Ben sizin taptıklarınızdan uzağım. Ben yalnız beni yaratana taparım. Çünkü O, beni doğru yola iletacaktır. Bu sözü, ardından geleceklere devamlı kalacak bir miras olarak bıraktı ki insanlar dinine dönsünler."³¹³

Yani bu dostluk sadece Allah için olmalı, Allah'tan başka mabud tanınan tüm şeylerden de uzak durulmalı, bunu da yine Allah için yapmalı. Öyle bir kelime için bu dostluğu ve düşmanlığı sürdürecektir ki, bunu peygamberler ve tabileri hep birbirlerinden miras yoluyla aldılar. İşte bu kelime "Lailahe illallah" kelimesidir. Bu öyle bir kelimedir ki, Haniflerin İmamı da bunu miras yoluyla almıştı, aynı zamanda kıyamete dek de miras yolu ile onun tabilerine geçecek ve böylece sürecektir.

İmam Taberî de şöyle diyor: "Ey Muhammed ümmeti! Hz. İbrahim (s.a)'in yaptığında ve onunla beraber hareket edenlerde sizin için pek güzel bir örnek vardır. Evet Hz. İbrahim ve onunla beraber olanların kâfirlere karşı olmaları, örneğinde, kâfirlere

³¹² Şuara, 26/75-77.

³¹³ Zuhruf, 43/26-28.

düşmanlık, sürdürmeleri hareketinde ve onlarla asla dostluk kurmamaları örneğinde de sizler için pek güzel bir örnek vardır. O halde siz de Allah düşmanlarından uzak durun, ta ki onlar bir tek Allah'a iman edinceye kadar, onları dost edinmeyin Allah'dan başka tüm tapınılan şeylerden uzak kalın-caya kadar dost edinmeyin onları. Onlara karşı tüm düşmanlığı ve buğzu açıklayıp ortaya koyun."³¹⁴

İşte bu karşılıklı düşmanlığın ve güçlü bera'nın yani onlardan uzak kalışın neticesi, tüm azgınlığın ve taşkınların Hz. İbrahim (a.s)'in öldürülmesi üzerinde ittifak etmiş olmalarıdır. Zaten tarihin de gösterdiği gibi çağlar boyu, bütün azgın ve haddi aşmış isyan edenlerin durumu bu idi. Onlar daima Allah yoluna davet edenlerin karşısına dikilmişlerdir. Bu karşı koyuş başka bir şey için değildi. Davetçilerin insanları sadece, bir tek Allah'a kul olmaya ve O'na ibadete çağırmaları ve bir tek O'nun önünde eğilmesini istemeleri yüzündendi.³¹⁵ Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurmaktadır:

"Onlar bu müslümanlara ancak Aziz ve İlamid olan Allah'a iman etmeleri sebebiyle azab ettiler."³¹⁶

Artık Hz. İbrahim (a.s)'in yakılması için büyük bir ateş hazırladılar. Ancak Allah'ın gözetmesi ve koruması, Halili ve sadık dostu Hz. İbrahim (a.s)'in yanında idi. Yardımı Hz. İbrahim'le idi. Bunun için o ateş onu yakmamış onun için serinlik ve esenlik olmuştu. Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

"Onun için bir bina yapın ve derhal onu ateşe atın! dediler.

³¹⁴ Taberî Tefsiri, XXVIII, 62.

³¹⁵ Bkz. Said El Kahtani, İslam'a Göre Dost ve Düşman, Çeviren: Harun Ünal, Kayıhan Yayınları, İst.

³¹⁶ Bürûc 85/8.

Böylece ona bir tuzak kurmayı istediler. Fakat biz onları alçaklardan kıldık."³¹⁷

Biz kutsal kitabımızın öğrettiği bu dostluk anlayışının aynısıyla Ümmet-i Muhammet içinde nasıl yaşatıldığını görmeye çalışalım inşallah. Ta ki bütün ırkçılar bu dinden el çeksinler, bütün Müslümanlar da ırkçılık ve ırkçılardan el çeksinler. Ama önce Sevgili Peygamberimizin sünnetinde ve sözlerinde ırkçılığın nasıl yasaklanarak reddedildiğini görmeye çalışalım. Daha sonra da vereceğimiz örnekleri hem Kur'an hem de sünnetten örnekler olarak birleştirerek sunmaya çalışalım. Böylece yersiz tekrarlardan da kurtulmuş oluruz inşallah.

Peygamber Nesli Olmak Yetmez

Meryem suresi 41. Ayetten itibaren okuyoruz. Hz. İbrahim nazara veriliyor önce. Takip edelim isterseniz beraberce:

41 - Kitapta İbrahim'i de an. O gerçekten özü sözü doğru biri idi, yani bir Peygamberdi.

42 - Zamanı geldi, babasına: "Babacığım, dedi, niçin işitmeyen, görmeyen ve sana hiçbir fayda sağlamayan bu putlara tapıyorsun?" (Hz. İbrahim bu sözü babası Azer'e söylemektedir.)

43 - "Babacığım, sana ulaşmayan bir ilim geldi bana, ne olur bana tabi ol da seni dümdüz bir yola çıkarayım"

44 - "Babacığım, sakın şeytana ibadet etme, çünkü şeytan Rahmana isyan içindedir.

45 - Babacığım, bu gidişle o Rahmandan bile bir azabın gelip sana dokunacağından ve senin Şeytana hemdem olacağından ciddi endişe içindeyim. Olur ki O sana tevbe ve iman etmeyi nasib eder. Zira kâfir için istiğfarın manası budur.

³¹⁷ Saffât, 37/97-98.

46 - Babası: "İbrahim, ne o, yoksa Sen benim tanrılarımı sırtını mı dönüyorsun. Vazgeçmezsen bu işten mutlaka taşu tutarım seni. Şöyle bir uzun müddet benden uzak dur. Gözüm görmesin seni buralarda."

47 - İbrahim: "Selamet, esenlik içinde kal, dedi. Rabbimden senin için mağfiret dileyeceğim. O gerçekten bana karşı çok lütufkârdır.

48 - "İşte sizi de, sizin Allahtan başka ibadet ve dua ettiğiniz tanrılarınızı da terk ediyorum. Rabbime niyaz edip yalvarıyorum. Rabbime niyaz etmem sayesinde mahrum ve perişan olmayacağımı umuyorum.

49 - Onları ve onların Allahtan başka taptıkları putları terkedip (Şam'a yerleşince) Biz Ona İshak ile Yakubu hediye ettik. Onların her birine peygamberlik verdik."

(Rivayete göre: Hz. İbrahim Şam tarafına hicret istediğinde önce Harran'a geldi. Orada Sâre ile evlendi. Ondan İshak, İshak'tan da bilahere Yakub dünyaya geldi.)

50 - Onlara rahmetimizden ihsanlarda bulunduk. Onlara dillerde ve dinlerde yüksek ve güzel bir nam bıraktık.

51 - Kitapta Musayı da an. Gerçekten O Allah tarafından ihlâsa erdirilen bir kul idi, resûl ve nebi idi."

52 - Hani ona Tur'un sağ tarafından seslenmiş ve özel konuşma için onu huzurumuza almıştık.

(Tur, Mısır ile Medyen arasında bir dağın adıdır. Hz. Mûsa (a.s) Mısıra giderken bir ateş görmüş, ona yaklaşınca "Ben Allah'ım. Hak Mabud Benim" sesini işitmişti. Burada Tur'un doğusu kastedilmiştir. Medyen'den Mısır'a giderken Tur'un güneyine düşen yoldan geçtiğinden, güney cihetinden ona bakan

kişiyeye göre, dağın sağı doğu, solu ise batı tarafında olur. Yoksa bir dağın sağı veya solu olmadığı âşikârdır.)

53 - Ve rahmet ve keremimizden, kardeşi Harunu da nebi olarak ona ihsan ettik.”

54 - Kitapta İsmail'i de an. Gerçekten o, verdiği sözü yerine getiren biri idi. Resûl ve nebi idi.

(Hz. İsmail, Hz. İbrahim'in Hacer'den doğan oğlu ve Hz. Peygamberin büyük dedesidir.)

55 - Halkına namazı ve zekatı tavsiye ederdi. Rabbinin razı olduğu biri idi.

56 - Kitapta İdris'i de an. Gerçekten o da doğruluğun timsali biri idi, bir nebi idi.”

(İdris'in asıl adı Uhnuh (Enoch) olup, Nuh (a.s) ın 3. batın dedesidir. Rivayete göre: Kendinden önceki insanlar deri giyinirken o elbise dikmeye başlamış ve giymiştir. Ona 30 sahife indirilmiştir. Kalemle ilk yazı yazan, yıldızlar ve hesap ilmine ilk bakan odur.)

57 - Biz onu üstün bir makama yücelttik.

58 - İşte bunlar Allah'ın nimetine mazhar olmuş olan bu zatlar, Adem neslinden, Nuh ile beraber gemide taşıdıklarımızın evlatlarından, İbrahim ve İsrail'in nesillerinden ve hidayete erdirip seçtiğimiz kimselerdendir. Onlar Rahmanın ayetleri okunduğunda ağlayarak secdeye kapanırlardı.”

Evet, işte buraya kadar hepimizin adını duyunca hürmet ve muhabbetle yâd ettiğimiz büyük peygamber efendilerimizdir. Bunlar elbette temiz soylulardır. Sevgili Peygamberimiz (sav) de bu soydan gelmiştir. İçinde küfür varsa da fuhuş ve sair pislik olmayan tertemiz bir soy.

Ama bu peygamber babaların soyundan gelen evlata vardır ayetlerin devamında. Soylarının ileri gitmesi, onların da ileri gitmesini sağlayamamıştır. Çünkü imanı ve ibadeti zayı etmişlerdir. Dolayısıyla peygamber çocukları olmaları onları kurtaramamıştır. Bu da ırkın tek başına bir değer ifade etmediğini, asıl değerın kan değil imanla tahakkuk ettiğini en güzel ifade eden bir beyandır. Ayetlerin devamını görelim görelim isterseniz:

59 - Kendilerinden sonra yerlerine öyle bir nesil geldi ki namazı zâyi ettiler, şehvetlerinin peşine düştüler. İşte bunlar da azgınlıklarının cezasını bulacaklardır.

(Namaz, mümini Rabbi ile irtibata koyan bağıdır, kablodur. O olmazsa akım gelmez, karanlıkta kalır, rûh gıdasını alamaz. Ayet, ümmetlerin, çöküşlerinin, namazı gevşetmekle başladığına işaret ediyor.)

Çok şükür ki merhametli Rabbimiz tevbe kapısını açık tutmuştur:

60 - Ancak tevbe eden, iman edip makbul ve güzel işler yapanlar cennete girecekler ve asla haksızlığa uğramayacaklardır."³¹⁸

Yani namazı bırakmışlar, onu inkâr etmişler ve ihtirasların akıntılarına kapılmışlardır. Bunlar ile onlar arasındaki fark ne kadar büyük ve aradaki benzemezlik ne kadar çarpıcıdır! Bundan dolayı okuduğumuz ayetin son cümlesi, doğru yolu titizlikle izleyen atalarından ayrılmış bu yığınları sapıtmakla ve yok oluşla tehdit ediyor. Okuyoruz:

"Bu kuşaklar sapıklıklarının cezasına çarptılacaklardır."

Bu ceza, doğru yolu şaşırmanın, sapıtmanın sonucu olan kaybolmak ve helâk olmaktır. Fakat arkadan gelen ayetlerde

³¹⁸ Meryem, 41-60.

tövbe kapısı ardına kadar açılıyor. Bu kapıdan esen merhamet, lütuf ve nimet meltemi yüzümüzü okşuyarak bizi sevindirmektedir.

Burada özellikle namazın zikri dikkatimizi çekiyor. Bundan da anlaşılıyor ki sapık bir topluluk namazı tamamen terk etmiştir veya onun edasında tamamen dikkatsiz ve aldırma olmuşlardır. Bu, sapık bir topluluğun işlediği ilk günahdır; çünkü bundan sonra onlarla Allah arasında başka bir bağ kalmaz. Bu nokta burada evrensel bir ilke şeklinde, yani eski peygamberlerin hepsinin ümmetlerinin ilkönce namazı bırakarak sapıtmaya başladıkları gerçeği ortaya konularak sunulmaktadır. Bu Allah'la aradaki bağı koparmanın kaçınılmaz bir sonucu idi. Onlar gittikçe namazdan uzaklaşırken yavaş yavaş şehvetleri onlara hakim olmaya başladı. Bunun sonucu ahlâkî sapıklığın en aşağı derecelerine düştüler ve ilâhî emirler yerine kendi arzu ve şehvetlerine uymaya başladılar.

İrkçilik da ancak böyle iman ve ibadeti kaybetmişler arasında görülebilir bir hastalıktır.

KUR'AN'DA MEKKE DEVRİNDEN ÖRNEKLER

Asr-ı Saadet deyince öncelikle Sevgili Peygamber Efendimizin yaşadığı zaman dilimi akla gelir. Biz de bunu tercih ediyoruz. Bazıları “Hulefa-i Raşidîn” denilen “Dört Halife Devrini” de “Asr-ı Saadete” katarlar. Her neyse, şimdi biz farzedin ki “**Asr-ı Saadetten Örnekler**” diye bir başlık attık. Ama bu başlık içinde verilen bilgileri, o devrin iki büyük bölümüne ayırmak gereğinden dolayı, şimdi bu başlığı unutup, doğrudan “**Mekke Döneminden Örnekler**” diyelim. Daha sonra “**Medine Döneminden Örnekler**” bölümü de gelecektir inşallah.

Şimdi de ırkçılık ve asabiyetin yasaklandığına, insanlar arasındaki bağın kan değil iman olduğuna, İslam Toplumunun sağlam zemininde din kardeşliğinin yattığına, sevgi ve yerginin asıl sebebinin iman olduğuna, insanların eşitliğine ve Allah katında üstünlüğün ancak takva ile olacağına dair Kur'an-ı Kerim'in Asr-ı Saadetten sunduğu örnekleri görmeye çalışacağız. Ta ki lanetlenmiş habis ırkçılığın, kardeşlik, birlik ve beraberlik dini olan bu İslam Dininde asla yerinin olmadığı görülsün ve hiç olmazsa bundan sonra o yılanı bir daha sokulmasın.

Asr-ı Saadet deyince haliyle iki dönem akla gelir. Mekke ve Medine dönemleri. Nitekim Kur'an-ı Kerim'in de bu açıdan ikiye

ayrıldığı görüyoruz. Başlangıçtan Hicret'e kadar olan sure ve ayetlere, "Mekke Döneminde indirilmiş" anlamında "Mekkî" denir. Hicretten sona kadar indirilmiş ayet ve surelere de "Medine Döneminde indirilmiş" anlamında "Medenî" denir.

Kur'an-ı Kerîm'in Mekkî ve Medenî sure ve ayetleri hem konu, hem de üslup açısından çok farklıdır. Hem bunları, hem de sure ve ayetlerin indirilmesine sebep olmuş olaylar demek olan "sebeb-i nüzul, nüzul sebebi, iniş sebebi"ni bilmek, tefsir ilmi açısından çok kıymetli ve faydalıdır. Çünkü bu sebepler her ne kadar özel olsalar da, bu yüzden indirilen ayetlerin hükmü baki olduğundan, hem onların anlaşılmasında ve açıklanmasında, hem benzer olaylarda benzer hükümler verilerek sosyal sorunların çözülmesinde, hem de Kur'an-ı Kerîm'in zaman ve zemine göre davet usul ve stratejisini kavramakta çok büyük yardımcıdırlar.

İncelemeyi bir sıraya koyacak olursak, haliyle Mekke Dönemini öncelemek gerekecektir. Böylece bu dinde Müslüman tipinin oluşum seyrini daha rahat kavramış olacağız. Bu da bizi yer gereken tekrarların uzamaması, hatırlatılıp geçilmesi gibi bir güzellik ve kolaylığa götürecektir. Şimdi o örneklerle geçebiliriz.

Kur'an-ı Kerîm'in anlattığı iman bağı ve din kardeşliğinden bahsederken, Kur'an'ın indirilmesinden önce yaşamış nesillerden birkaç örnek sunmuştuk. Şimdi de bu ilahî kaynaktan, Asr-ı Saadet içinde geçen bazı örnekleri görmeye çalışalım. Konunun daha kolay anlaşılması için "Mekke" ve "Medine Döneminden Örnekler" olmak üzere iki kısımda anlatalım inşallah.

Ancak her şeyden evvel bir gerçeğe işaret edelim. İman bir sihirli deynektir. Allah Teâlâ'nın izniyle hangi kalbe dokunursa, o kalbi eski kirli paslı halinden alarak nurlandırıp kalaylandırarak bambaşka bir hale çevirmektedir. Müslüman olmak, kendi içinde

ve dışında bir beyaz devrim yaşamak, geçmişi geride bırakan büyük bir dönüşümü ve yepyeni güzel bir değişimi gerçekleştirmek demektir. Mü'min iman edince, yılanın kavından sıyrılması gibi, eski cahili halinden sıyrılıp çıkıyor ve bambaşka bir hale giriyordu. Allah'a imanın verdiği sevgi ve enerjiyle gözünde dünya ve içindekiler, özellikle de insanlar bambaşka bir hal alıyor, yepyeni değerler kazanıyordu. İman sayesinde buna rahatlıkla g yetirebiliyordu Müslüman. nce buna dikkat çekmek istedik. Çünkü Cahiliyye Mekkesinde zuhur eden "yeni insanı" anlayabilmek, biraz da buna bağlıdır. Bunu anlayamayan geri kafalar, değişimi görmüş ama buna "bölücülük" ve "fitne" demişlerdi.

ARAPLARDA IRKÇILIK

İslam, ırkçılığı şiddetle yasaklamıştır. Bilindiği gibi İslam'ın doğuşunda her yerde olduğu gibi Araplarda ve Kureyşlilerde çok çirkin, çok kaba bir ırkçılık vardı. Arap olmayanlarla, hatta arabın fakirleriyle bile oturamayacak kadar gururlu kibirli insanlar vardı. Hatta Peygamberimizden (sas) sadece kendilerine ayrılmış özel meclisler kurmasını ve fakirleri, yabancıları kendileriyle konuşurken uzaklaştırmalarını istemişlerdi. Kur'an onların bu isteklerini kınamış ve Peygamberimizi faydalı olur ümidiyle öyle düşüncelere dalmaktan, öyle bir ırkçılığı uygulamaktan men etmişti:

“Sırf Allah'ın rızasını dileyerek sabah akşam Rab'lerine dua edenleri huzurundan kovma. Onların hesabından sen sorumlu değilsin, onlar da senin hesabından sorumlu değiller. Onları yanından kovduğun takdirde zalimlerden olursun.”¹

Bu ayetlerin iniş sebebi olarak şu olay anlatılır: “Rivayet ediliyor ki Kureyş'in ileri gelenlerinden birtakımları Hz. Peygamber'e uğramışlar, yanında Suheyb, Cenab, Bilâl, Ammâr, Selmân ve diğer fakir müslümanlar bulunuyormuş.

¹ En'am, 52

- "Ey Muhammed, sen kavminden vazgeçtin de bunlara mı razı oldun? Biz bunların arkasından mı gideceğiz? Bunları yanından kovsan biz senin meclisine gelir konuşuruz, belki de uyarız" demişler. Resulullah:

- "Ben müminleri kovmam"³¹⁹ buyurmuş.

- "O halde biz geldiğimiz zaman bunları kaldır, gittiğimiz zaman yanında oturt" demişler. Hz. Ömer de

- "Ey Allah'ın Resulü yapsan bakalım ne olacak?" demiş.

Sonra onlar ısrar etmişler ve bunun yazılmasını istemişler, Resulullah da yazılması için bir sayfa ile Hz. Ali'yi çağirtmiş ve bu âyet bu sebeple nazil olmuştur. Bunun üzerine Resulullah (sav) sayfayı atmış ve Hz. Ömer sözünden dolayı özür dilemiştir.

Selman ve Habbab (radiyallahu anhümâ) demişlerdir ki, "Bu âyet bizler hakkında nazil oldu, Resulullah bizimle beraber oturur ve biz kendisine dizimiz mübarek dizine dokununcaya kadar yaklaşırdık ve istediği zaman yanımızdan kalkardı.

Sonra Kehf sûresinde "Nefsini, sabah akşam, rızasını istiyerek Rablerine yalvaranlarla beraber tut"² âyeti nazil oldu ve bundan dolayı biz kalkmadan, kalkmayı terk buyurdu ve dedi ki: "Hamdolsun Allah'a ki, ümmetimden bir kavim ile beraber nefsimi sabrettirmemi bana emretmeden beni öldürmedi, hayat sizinle, ölüm sizinle".³²⁰

Böylesi kaba saba insanlar, ham ruhlular, üstünlük ve şerefin bedende, soy sopta, maddi servette değil, imanda, ahlakta, ilimde, gönülde, yani manevi değerler ve zenginliklerde olduğunu nerden bilecekler!..

³¹⁹ Şuarâ, 26/114

² Kehf, 18/28

³²⁰ Bkz. Elmalılı Hamdi Yazır, ilgili ayetin tefsiri

Nerden bilecekler insanda renklerin, dillerin, soyların, boyların ayrı ayrı olması,³²¹ Allah (azze ve celle)'in varlığının, birliğinin, ilminin, gücünün, kudretinin bir delilidir. Soysuzluk kötülenmiştir.³²² Ama, ırk üstünlüğüne inanarak ırkçılık yapmak,³ soy soplma öğrenmek, şiddetle yasaklanmıştır.⁴

Kur'an'a kulak vermeyen kalbi kilitliler, Kur'an'ı tefekkür ve tedebbür etmeyen gözleri kör, kulakları sağır lanetliler,⁵ Allah (azze ve celle)'in isteklerini nerden bilecekler?

Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) de ırkçılığı şiddetle reddetmiş, hatta lanetlemiştir: "Allah (azze ve celle) katında en şerefliiniz, takvada en ileri olanınızdır. Arabın aceme (arap olmayana) bir üstünlüğü yoktur. Acemin de Arap üzerine bir üstünlüğü yoktur. Siyah derili olanın beyaz derili olana, beyazın da siyah üzerine bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva iledir."⁶

"İrkçılık davasına kalkan, onu yaymaya çalışan, bu dava yolunda mücadeleye girişen, bizden değildir."⁷

"Kim cahiliye davasında (kavmiyetçilik, ırkçılık) bulunursa, cehenneme iki dizi üzerine çökmüş demektir."

Dediler ki: "Ey Allah'ın Resulü, namaz kılsa, oruç tutsa da mı?" "Evet: Namaz kılsa da, oruç tutsa da!"³²³

Yasak olan, kavmini sevmek değildir. Peygamberimiz: "Kişi kavmini sever"³²⁴demekle, kavim ve kabile sevgisinin fitraten

³²¹ Rum, 22; Fatır, 27-28; Furkan 4; Hucurat, 13

³²² Kalem, 13

³ Hucurat, 13

⁴ Tekasür, 1-7

⁵ Muhammed, 23-24

⁶ Rudanî, Cemu'l Fevaid, 2/160 (3634)

⁷ Ebu Davud, Edep, 121, (5121)

³²³ Hakim, Müstedrek, 4/298

³²⁴ Hakim, age. 3/131

insan tabiatındaki yerine işaret etmişlerdir. Sıla-i rahim denilen akraba ilişkilerinin önemine ne kadar dikkat çekmiştir. Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) nesepleri öğrenmemizi ve korumamızı, ne kadar istemiştir. Buna aykırı olan zina ve benzeri çirkinlikler ne kadar da yasaklanmıştır...

Hız. Peygamber (sav) efendimizin en çok kötilediği, hatta lanetlediği ve yasakladığı, ırkçılıktır. Yani zulme, adaletsizliğe alet edilen asabiyet ve tarafgirliktir. İslam inananları kardeş kılmıştır. Ve kardeşler arasına bir hak hukuk koymuş, gözetilmesini, bozulursa da düzeltilmesini istemiştir.³²⁵ Arap acem bütün müminler kardeş iken birisi kalkar da, haksız olarak ırkını, aşiretini savunur, haksızlıkta kavmine yardım ederse, ırkçılık yapmıştır.³²⁶

Ebu Leheb Ayrıcalık İstiyor

İslam'ın vahyedildiği günlerde Araplar arasında büyük bir ırkçılık vardı. İnsanların bir tarağın dişleri gibi eşit olduklarını kabullenemiyor, herkes soy ve sopyuyla övünüyor, yabancı ve köleler aşağılanıyor, zengin ve eşraf kenne farklı muamele bekliyorlardı.

M. Asım Köksal o muazzam tarihinde "Müşrik Ulularının Peygamberimiz (a.s.)a ve İslâmiyete Düşman Olmalarının Başlıca Sebepleri" diye bir başlık atmış ve bize şu bilgileri sunmuştur:

"Kureyş uluları; kendileri için üstün bir hak tanımayan, herkesi bir tarağın dişleri gibi eşit tutan ve "Sizin, Allah katında en şerefli ve değerli olanınız, Allah'tan (Allah'ın emirlerini yerine getirmemekten) en çok sakınanınızdır" diyen bir dini, nasıl benimseyebilirler, içlerine sindirebilirlerdi?"

³²⁵ Hucurat, 7-10

³²⁶ Ebu Davud, Edep, 121. (5117-5120)

Nitekim, İslâm düşmanlarının en azılılarından olan Ebu Leheb:

- Ey Muhammedi Ben sana iman eder, Müslüman olursam, bana ne verilir? diye sormuş, Peygamberimiz (a.s.) da:

- Müslümanlara ne verilirse, sana da o verilir! buyurmuştu.

Ebu Leheb:

- Onların üzerinde, benim için bir üstünlük olmayacak mıdır? diye sormuş, Peygamberimiz (a.s.) da:

- Daha ne istersin?! buyurunca, Ebu Leheb:

- Benim şu sıradan insanlarla bir tutulacağım bu dine yuh olsun! demekten kendisini alamamıştır.³²⁷

Yine Ebu Leheb:

- Muhammed, bana, görmediğim birtakım şeyler vaad ediyor! Onların öldükten sonra olacağını söylüyor! O, bu vaadlerden başka, acaba ellerime (avucuma) ne koydu?! diyerek ellerine üfledikten sonra; Yuh sizlere! Ben sizde Muhammed'in söylediklerinden hiçbir şeyin mevcut olduğunu görmüyorum! demiştir.³²⁸

İşte ırkçı ahmak ve dar kafanın anlamadığı güzellik! İrkçılar insanlığın tamamını kucaklamayı bir eksiklik gibi görmüş ve İslam gibi evrensel bir düşünceyi anlayamamışlardı. İslam da bütün ırkçı, kavmiyetçi, etnisiteye dayalı, dar coğrafi veya kavmiyetçi düşünceleri aşmış, insana evrensel bir ufuk çizmiştir. Fakat Araplar üzerinde o zaman kavmiyetçilik ve soy sople övünme o kadar gelişmişti ki, içinde buldukları seviyesizlik yüzünden çoğu bu büyük rahmeti anlamadı ve güzelliği çirkinlik saydı. Hala aynı

³²⁷ Taberî, Tefsir, c. 20, s. 336, Kurtubi, Tefsir, c. 20, s. 235.

³²⁸ M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 1/291-296.

düşüncenin insanlar arasında dünya savaşları çıkarmasına ne denilebilir?

Tebbet Suresini Hak Etti

Ebû Lehebin Sevgili Peygamberimize (sav) ve hak davasına ısrarla karşı çıkması neticesinde hakkında "Tebbet" suresi nazil olur. Hak dine düşmanlık etmesi sebebiyle kin ve hasedinden yanan, böylece varacağı ebedî cehenneme girmeden, dünyada aleve giren ve "ateşlik" manasına gelen Ebû Leheb ile eşinin şahsında din düşmanlarının akıbetini bildirir. Ebû Lehebin akıbetini ve kâfir olarak öleceğini senelerce önce haber vermektedir. Hastalığı sebebiyle katılmadığı Bedir savaşında Mekkelilerin yenilmesine o kadar üzüldü ki bir hafta sonra ibret olacak şekilde öldü. İşte o sure:

" Bismillahirrahmanirrahim. 1 - Kurusun Ebû Lehebin elleri. Zaten de kurudu! 2 - Ona ne malı, ne de yaptığı işler fayda verdi! 3 - O alev alev yükselen ateşe girecek, 4-5 - Eşi de boynunda bükülmüş urgan olarak o ateşe odun taşıyacak."

Ebû Süfyan'ın kızkardeşi olan eşi Ümmü Cemil de kocasından geri kalmayan bir düşmandı. Diken toplayıp Resûlullahın yoluna saçardı. Ahiretteki akıbetini de kendisi istemiş olarak, kendini yakacak olan odunu taşıma işini devam ettirecektir.

Sure "tebbet" diyerek başlamaktadır. Bu kelime "Helâk oldu" demektir. Hamdi Yazır Merhumun ifadelerine göre "bu fiil esasen bir durumu haber vermekle birlikte "kurusun" anlamında dilek kipi de olabilir. Dilek kipi olması, ya tekvînî şekilde zarar görmesini dilemek, yahut da Arapların adetlerinde olduğu gibi "Kahrolası" şeklinde beddua olarak hüsrân ve helâkı hak ettiğini

anlatmak suretiyle kınamak ve çirkin görmek mânâsıdır. Söz konusu fiili, ilk nüzûlüne bakarak çokları, bu mânâda yorumlamışlardır. Bu yüzden "elleri kurusun" şeklindeki tercüme pek yaygındır. Eli kurusun tabiri daha ziyade yani "eli çolak olsun" mânâsında kullanılmaktadır. Bununla beraber mecâzî anlamda iflâs etsin, elinde avucunda bir şey kalmasın, tutacağını tutamasın ve her tuttuğu boşa çıksın gibi beddua mânâsına da gelmektedir ki, bu şekilde terceme edenlerin maksadı da budur. Bu fiile, yuh olsun, perişan olsun gibi mânâ vermek de olduğu gibi "tebâbın" anlamına daha uygun görünmektedir.

Ancak Ebu Leheb'in Bedir Savaşı'nın arkasından ümitsizliğe düşerek ölmesi ve Nasr Sûresi'nin inişinde onun hüsrân ve helakinin gerçekleşmesi sebebiyle Tebbet Sûresi'nin tertibde buraya konulması, söz konusu kelimenin meydana gelen bir durumu haber verdiğini ifade etmektedir.

O Peygamber'in zaferine ve hak dinin ortaya çıkmasına mani olmak ve küfre sarılmak için müracaat ettiği maddî manevî şey kendi aleyhine döndü de, yuh diye üflediği elleri hakikaten helâk oldu. Ebu Leheb'in, Peygamber'e nankörlük ve düşmanlıkta ileri giden ve İslâm dininin yayılmasına engel olmak için her türlü fitne ve fesat ateşini alevlendirmeye çalışan Ebu Cehil ve benzeri azgın kâfirlerin küfür ve taşkınlıkları Kur'ân'da anlatılmış olmakla beraber hiçbirinin adı açıkça zikredilmediği halde, Ebu Leheb'in ismine özellikle yer verilmesi, ayrıca Peygamber'in zaferini konu edinen Nasr Sûresi'yle tevhidi konu edinen İhlâs Sûresi arasında bulunması da dikkate değer niteliktedir.

Şöyle ki: Birincisi: Ona, "Ey suçlular, bugün şöyle ayrılın (bakayım)." (Yâsin, 36/59) âyetinin ifade ettiği anlam üzere bir üstünlük vermektir. Onun, Peygamber ile Allah arasına girmek,

çoğalmasına mâni olmak isteyen ateşli düşmanlar arasında nazarı itibara alınmaya değer bir ayrıcalığa sahip olduğuna işaret eder. Çünkü Ebu Leheb, Peygamber'in baba bir amcası olması sebebiyle hususi bir şerefe haiz bulunuyordu. Böyle iken bu şeref ve nimetin değerini takdir etmediği ve ona yardım edecek yerde aksine engel olmak için nankörlük ve düşmanlıkla ateş püskürmek isteyenlerin önüne düşmesi sebebiyle İslâm düşmanlarının hepsinden daha fazla teessüfe layık olduğunu bildirerek yine Peygamber'in şanını yüceltmek, onun neseb, şeref ve haysiyetlerinin üstünde olan Hakk'ın cilvesinin büyüklüğünü göstermektedir.

İkincisi: Ebu Leheb, şahsı gösteren bir künye olmakla beraber lugat itibarıyla asıl mânâsı, alev babası demektir. O itibarla Peygamber'e ve İslâm'a karşı ateş püskürmek isteyip de, kendini cehenneme atmış olan kâfirlerin hepsinin temsilcisi olması sebebiyle onun helâki, hepsinin helâkına misâl yapılmıştır ki, bu da, "Allah'ın nûrunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Halbuki, kâfirler istemese de Allah, mutlaka nûrunu tamamlamak ister." (Tevbe, 9/32) âyetinin ifade ettiği anlama işaret olur.

Asıl ismi, Abdüluzza b. Abdilmuttalib iken yanaklarının pek kırmızı olmasından dolayı ateşe benzetilerek, "Ebu Leheb" denilmiş ve bu künye ile meşhur olmuştur. Çok ateşli mânâsına gelen "alev babası" künyesi ona başlangıçta, yüzünün parlaklığı veya canlılığı, yahut hiddet ve şiddeti itibarıyla övgü mânâsı düşünülerek verilmişti. Ancak bu vasfın hakikatinde "ateş kaynağı olmak" veya "ateşi sevmek" mânâsının bulunması ve en şiddetli ateşin de cehennem ateşi olması dolayısıyla Ebu Leheb ismi, kendisini ateşe sürükleyen "cehennemlik" ünvanına dönüştürülmüş, fiil ve hareketleri itibarıyla da "cehennemin babası" mânâsına darb-ı mesel olarak kullanılmıştır. Burada söz

konusu nüktenin kastedildiğine özellikle "(o) alevli bir ateşe girecektir" âyetiyle işaret edilmiştir.

Yani Hz. Peygamber (s.a.v.)'in amcası olmak gibi yüksek bir neseb, yakınlık, soy ve şerefe sahip olduğu halde, iman etmeyip de ona düşmanlık ve küfürde ısrar ettiğinden dolayı Ebu Leheb böyle helâk oldu. O soy ve şeref Ebu Leheb'i kurtarmazsa Peygamber (s.a.v.)'e buğzedip de tevbe etmeyen diğer insanların ne kadar bedbaht olacakları ibret nazarıyla düşünölmelidir.

Ebu Leheb, Peygamber'e karşı Kureyş ile beraber olduğu halde hasta olduğu için Bedir Savaşı'na bizzat iştirak edememiş, ancak maddî yardımda bulunarak Ebu Cehil'in kardeşi Âs b. Hişâm'ı kendi yerine göndermişti. Kendisi "adese" denilen çiçek hastalığına benzer bir hastalığa tutulmuş, Kureyş'in yenildiğini haber alınca savaştan yedi gün sonra kahrından ölmüştü. Alûsî ve diğer tefsircilerin naklettiğine göre Kureyşliler, adese hastalığında n tâun gibi sakındıkları için kendilerine de bulaşır korkusuyla ailesinden bile kimse yanına yaklaşmamış, bu yüzden ölüsü üç gün evde kalıp kokmuştu. Nihayet utandıkları için Sudâni'lerden birkaç kişiyi ücret karşılığı tutarak gömdürmüşlerdi. Bir rivayette de bir çukur kazıp ağaçlarla içine kakmışlar ve örtünceye kadar da üzerine taş atmışlardı. Başka bir rivayete göre de çukur kazmayıp bir duvarın dibine koymuşlar ve sonra da üzeri örtülünceye kadar taş atmışlardı. Demek ki hâdise, Kur'ân'ın on beş sene kadar önceden haber verdiği tarzda cereyan etmişti. Mamafih durum, sadece bundan ibaret de değildi. Ebu Leheb, dünyada maksadına ulaşamadığı gibi âhirette de çekeceği azaptan dolayı hem cismânî ve hem de ruhânî bir zarara uğrayarak helâk olmuştu.

Yine Ebu Leheb'in eğer kardeşimoğlunun söylediği hak ise, malımı ve çocuklarımı fidyeye vererek ondan kurtulurum." dediği

rivayet edilmiştir. Âyette ifade edilen "kesb", bu mânâların hepsini içine aldığından, esasen âyetin anlamı şu şekildedir: "Ne malı ne de hiçbir kazancı kendisine fayda vermedi, onu zarar ve helâkten kurtaramadı. Zira o bir ateşe yaslanacak ki yarın âhirette bir ateşe girecek ki gayet alevli, dünyada eşi, benzeri görülmemiş son derece şiddetli bir alev ve iltihabı olan bir ateş, yani sadece cisimleri yakan bir ateş değil, ruhları sarıp gönüllere nüfûz eden "Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir ki, gönüllere işler." (Hümeze, 104/6,7) âyetinde buyurulan cehennem nâridir.

Ebu Leheb'in karısı da ki o Harb'in kızı, Ümmü Cemil ve Ebu Sufyân b. Harb'in kız kardeşidir. Bu isimlerdeki imâlara da dikkat etmek gerekmektedir. Bu kelime, fiilinin altında gizli bulunan Ebu Leheb'e ait olan zamirine bağlıdır. Yani Ebu Leheb'in yalnız kendisi değil, karısı da o ateşe yaslanacak, odun hammalı olarak cehenneme girecek, Ebu Leheb'i götürecektir veya onun ateşini artırmak için, dünyada küfrüne, arzusuna hizmet ettiği için dolayısıyla cehennemde de azabına iştirak ile hizmet edecek demektir. Çünkü "O halde yakıtı insanlar ve taşlar olan, inkârcılar için hazırlanmış ateşten sakının." (Bakara, 2/24), "O inkâr edenler var ya, ne malları, ne de çocukları onlara, Allah'a karşı hiçbir fayda sağlamaz. Onlar ateşin yakıtıdır." (Al-i İmrân, 3/10) âyetlerinde buyurulduğu üzere cehennem odunu, çırası kâfirler olduğundan küfre hizmet etmek, cehenneme odun taşımak mânâsına gelmektedir. Buna göre onun sırtındaki cehennem odununun da, Ebu Leheb'in kendisinin olması en uygun bir mânâdır.

"Lisanımızda bu mânâ, "kundakçılık etmek" şeklinde ifade edilmektedir. "Yangına körükle gitmek" sözünde de aynı anlam söz konusudur. Ancak, Türkçe'de "odun hammalı" tabirinden bu mânâ anlaşılır. Onda sadece küçümsemek anlamı vardır. Zira

izzet ve servet içinde büyü m üş bir kadının odun hamallığı yapması, acıklı bir sefâlet demektir. Esasen bundan, koğuculuk ve bozgunculuk mânâsını çıkarmak için ya "kundakçı" demek, yahut "hammâlete'l-hatab" tâbirini terceme etmeyerek darb-ı mesel tarzında aynen söylemek daha uygundur. Bu anlam, cehenneme girmenin sebebi olan dünyadaki durumu göstermiş olmaktadır. Fakat asıl mânâ, dünyadaki aile şerefine, zenginlik ve üstünlüğüne rağmen, ahiretteki sefâlet ve hakaretini duyurması ayrıca Ebu Leheb'in arzusuna boyun eğenler içinde en sakınması gereken karısının bile cehennem ateşinde hakaretle onun azâbını şiddetlendirmeye hizmet etmekte olduğunu ifade etmesi sebebiyle, diğer anlamlarını da dikkate almakla birlikte, "odun hamalı" diye terceme etmeyi daha uygun gördük.

Denildiğine göre, Ebu Leheb'in karısı, Resulullah (s.a.v.)'in geçeceği yol üzerine geceleyin diken dalları bıraktırmak suretiyle ona eziyet etmek isterdi. Onun için bu tabirle kınanmıştır. Mamafih bu rivayet de onun Peygamber'e eziyet vermek ve dinin yayılmasına engel olmak için kocasının fikrine hizmet etmek üzere gizlice koğuculuk ve benzeri işler yapmak suretiyle rahatsız etmeye çalışması tarzında temsilî bir ifade olarak düşünülürse, yukarıda söylenen mânâların hepsine uygun düşmüş olur.³²⁹

İrkçılık Dünya Ahiret Zarardır

Ebu Leheb, hatta bir ömür canı ve sülalesi pahasına Rasulullah Efendimizi koruyan Ebu Talip, iman etmedikleri için peygamberimize yakınlıklarından istifade edemediler. Bu bile

³²⁹ Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, "Tebbet Suresi" Tefsirinden.

dinimizde ırkçılığın, soy sopun bizzat kendisinin ne kadar değersiz olduğunu göstermeye yeterdir. Malum şöyle bir olay anlatılır.

Peygamberimiz (a.s.), amcası Ebu Talib'in vefatından sonra, günlerce evinden dışarı çıkmadı. Hep evinde oturdu. Pek az dışarı çıktı. Dışarı çıktığı zaman da, Kureyş müşrikleri, Ebu Talib'in sağlığında yapmak isteyip de yapamadıkları hakaret ve işkenceleri, istediklerini yapmaya başladılar. Nitekim, Kureyş müşriklerinin beyinsizlerinden bir beyinsiz Peygamberimiz (a.s.)'in önünü kesip başına toprak saçmış, Peygamberimiz (a.s.) başı toza toprağa bulanmış olarak evine girmişti.

Kızlarından birisi hemen kalkıp Peygamberimiz (a.s.)'ın başındaki tozu toprağı ağlaya ağlaya giderirken, Peygamberimiz (a.s.):

- Kızcağım! Ağlama! Muhakkak ki, Allah senin babanı koruyacak, savunacaktır! demişti.

Peygamberimiz (a.s.)'ın kendi kendine de:

- Ebu Talib ölünceye kadar, Kureyşlilerden, böyle birşey başıma gelmemişti! Ey amca! Senin yokluğunda, imdadıma senden daha çabuk koşanı bulamadım.

Bu sözleri işiten ve müşriklerin Peygamberimiz (a.s.)'ı himayesiz bularak işkenceye uğratmaya kalktıklarını gördüğü zaman, Ebu Leheb Peygamberimiz (a.s.)'ın yanına geldi ve:

- Ey Muhammed, git, ne istiyorsan, Ebu Talib'in sağlığında ne yapıyor idiysen, yine yap! Lât'a andolsun ki, ben ölünceye kadar sana hiç kimse dokunamayacaktır! dedi.

Bir gün, Gaytala'nın oğlu Peygamberimiz (a.s.)'a sövüp sayarken, Ebu Leheb çıkageldi. Onu yüzünün üzerine düşürdü. Gaytala'nın oğlu:

- Ey Kureyş cemaatı! Ebu Utbe dininden çıkmış! diyerek bağırmaya ve yaygaraya başladı.

Kureyş müşrikleri gelip Ebu Leheb'in üzerine dikildiler. Ebu Leheb onlara:

- Ben Abdulmuttalib'in dininden ayrılmış değilim. Fakat, ben kardeşimin oğlunu yapmak istediği şeyi yapıncaya kadar koruyorum, dedi. Müşrikler:

- Güzel ve iyi etmişsin! dediler.

Peygamberimiz (a.s.), böylece, bir müddet, Ebu Leheb'in korkusundan hiç kimse sataşmaz olduğu halde, gider gelir oldu. Bir gün; Ukbe b. Ebi Muayt ile Ebu Cehil Amr b. Hişam Ebu Leheb'in yanına giderek, ona:

- Kardeşinin oğlu sana babanın nereye girdiğini haber verdi mi? diye sordular. Bunun üzerine, Ebu Leheb:

- Ey Muhammedi Abdulmuttalib'in girdiği yer neresidir? diye sordu. Peygamberimiz (a.s.):

- O, kavmi ile birliktedir! buyurdu. Ebu Leheb, Ukbe b. Ebi Muayt ile Ebu Cehil'e:

- Ona babamın girdiği yeri sordum. 'Kavmi ile birliktedir' diye cevap verdi, dedi.

Ukbe ile Ebu Cehil:

-'O ateş (Cehennem) içindedir!' demek istemiştir, dediler.

Ebu Leheb tekrar Peygamberimiz (a.s.)ın yanına varıp:

- Ey Muhammed, Abdulmuttalib ateşe (Cehenneme) mi girdi? diye sordu.

Peygamberimiz (a.s.):

- Evet! Abdulmuttalib de, putlara tapa tapa onun gibi ölüp gitmiş olan herkes de, ateşe (Cehenneme) girmiştir, buyurdu. Bunun üzerine, Ebu Leheb:

- Vallahi, artık sana işkenceden nefes aldırmayacak, temelli düşmanlık edeceğim! Sen Abdulmuttalib'in Cehennemde olduğunu söylersin ha?! dedi.

Ebu Leheb de, başka müşrikler de, Peygamberimiz (a.s.)a düşmanlıklarını ve zulümlerini şiddetlendirdiler.³³⁰

³³⁰ İbn S a'd, Tabak âtü'l -k übrâ, c. 1, s. 211, E bu'l-F ere c İbn C evzî, e I-Vefa, c. 1, s. 210-211, Ebu'l-Fidâ, el-Bi dâye ve'n-ni hâye,c. 3, s. 134, Diyarbekrî, Hamis, c. 1, s. 302, Halebi, İnsânu'l-uyûn, c. 2, s. 50-51. Nakleden: M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 2/125-127.

IRKÇILIK VE ATALARLA ÖVÜNME

Kadim Bir Yanlış

İrkçilik, insanın zalim de olsa mazlum da olsa kavmini ve atalarını sevip savunması olunca, ırkçılık düşüncesinin doğuşunda ve gelişiminde en önemli etken, ırk ve kavim sevgisi ve atalara bağlılık gereği inancıdır. İrkçilik daha çok buradan kaynaklanmaktadır. Belki bundan sonra önemli bir etken de menfaatlerini koruma ve aidiyet bağları ile savunma gereğidir. Bu yüzden hak din geldiğinde inkarcılar, körü körüne atalarını taklit etmeleri yüzünden yanlış yolda olabileceklerini düşünmek dahi istemiyorlardı. Ellerinde hak yolu gösteren bir belgeleri, kitapları, alimleri olmadığı halde, içinde buldukları durumun doğruluğunu ısrarla savunuyor ve peygamberlerinin getirdiği din ile üzerinde buldukları sapık inançlar arasında bir mukayese yapmaya yanaşmıyorlardı. Değil mukayese, bâtil inançlarına toz kondurulmasına dahi tahammül edemiyorlardı. Atalarının dinine sahip çıkma gerekçesiyle, peygamberlerin getirdiği gerçeği inkâr ederek küfürlerinde direndiler ve bu yüzden büyük azaba çarptırıldılar. İçlerinde biraz daha derin düşünenleri, bu yeni dinin ve düzenin kendi çıkarlarını koruyamama gibi bir tehlikeyi barındırdığını görünce, aslında onu anlasalar bile anlamazlıktan

gelmişlerdir. Amaç, eski düzendeki kurulu menfaatlerini devam ettirmek, çıkarlarını korumaktır.

Yüce Allah, Kureyş liderlerinin de aynı düşünceyi taşıdıklarını bildirirken, müşrik üst tabakanın bu ortak görüş ve tavrını şöyle açıklamaktadır:

“ Yoksa bundan önce onlara bir kitap verdik de ona mı tutunuyorlar?” Hayır! Sâdece, "Biz babalarımızı bir din üzerinde bulduk, biz de onların izinde gidiyoruz" dediler. Senden Önce de hangi memlekete uyarıcı gön-dermişsek, mutlaka oranın varlıkları "Biz babalarımızı bir din üzerinde bulduk, biz de onların izlenme uyarız" derlerdi. Ben size, babalarınızı üzerinde bulduğunuz (din)den daha doğrusunu getirmişsem" deyince, dediler ki: "Doğrusu biz sizin gönderildiğiniz şeyi inkâr ediyoruz. Biz de onlardan intikam aldık. Bak, yalanlayanların sonu nasıl oldu?"³³¹

Bu âyetlerden açıkça anlaşıldığı gibi, her hususta ataları taklit etmek ve körü körüne onlara tâbi olmak, her devirde insanların hakikati görmesine büyük bir engel teşkil etmiştir. Nitekim insanlık tarihinde bu zümrenin bilinen ilk örneğini teşkil eden Nuh kavmi müşrikleri, gerçeği bizzat araştırmak ve Hz. Nuh (a.s.)'ın söylediklerini kendi akıllarıyla değerlendirmek yerine körü körüne atalarını taklit ederek, onlarda böyle bir şey görmedikleri gerekçesiyle kendilerine hidâyet yolunu göstermek isteyen peygamberi yalancılık ve delilikle suçladılar. Onun bu işi, dünyalık elde etmek, üzerlerinde hakimiyet ve otorite kurmak için yaptığını söylediler. Bunun için de bahaneleri hazır: Hz. Nuh (a.s.) da kendileri gibi bir insandı ve asla peygamber olamazdı. Sanki inanacaklarmış gibi, onlar da ancak bir meleğin peygamber

³³¹ Zuhruf 21-25.

olabileceğini iddia ediyorlardı. Cenab-ı Hak, Nuh kavmi şahsında, inkarcıların bu ortak tavrını açıklarken şöyle buyurmuştur:

"Andolsun ki, Nuh'u kavmine peygamber olarak gönderdik, 'Ey kavmim, Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka bir ilâh yoktur. Hâlâ sakınmaz mısınız?' dedi.

Bunun üzerine, kavminden kâfir olan liderler topluluğu şöyle dediler: 'Bu sizin gibi bir insan olmaktan başka bir şey değildir. Size üstün ve hakim olmak istiyor. Eğer Allah isteseydi, muhakkak ki, bir melek gönderirdi Biz, önceki atalarımızdan böyle bir şey duymadık. Nuh, yalancı ve kendisinde delilik bulunan bir kimsedir. Öyle ise, bir süreye kadar ona katlanıp, gözetleyin bakalım!'"³³²

Önemli Olan Ölçüdür

Hiç şüphesiz geçmiş bizim için değerlidir. Onunla bugünü anlar, yarın için daha sağlıklı planlar yaparız. Tecrübe büyük ve değerli bir birikimdir. Bu yüzden geçmişi yok sayıp atmak ve ondan habersiz olarak hep yeni şeyler eşine düşmek doğru değildir. Ancak bu bizi tarihte çok görülmüş bir yanlışa da düşürmemeli. O da körü körüne geçmişe bağlanmaktır. Taparcasına atalara sevgi beslemektir. Ne olursa olsun atalar yolunu tutmaktır. Özellikle ilimden, dinden nasibi olmayan, yanlışları, küfür ve sapıklıkları belli olan ve bu vaziyetleri Allah tarafından açıkça beyan edilmiş bulunan ataları taassupla taklit etmektir. Sevgi ve itaatta bir nevi onları Allah'a eş koşmak, ortak tutmak, denk saymak, bu yüzden cehâlet ve sapıklıkta boğulup kalmaktır.

³³² Mü'minun 23-25.

Bu konuda aranacak olan şey; hak ve bâtil, menfaat ve zarar, iyilik ve kötülük, güzellik ve çirkinliktir. Menfaatin, hakkıyla menfaat; iyilğin hakkıyla iyilik, güzelliğin hakkıyla güzellik olması için de Allah'ın hükmünü, hakkın delilini bulmak gerekir. Bundan dolayı, bir şeye tâbi olma sebebi; eskilik, yenilik veya atalar yolu olup olmaması değil; Allah'ın emrine ve Hakk'ın deliline uygun olmasıdır. Allah'ın emirlerine uyan ve ne yaptıklarını bilen atalara uyulur. Aksine, Hakkın emrini tanımayan, ne yaptığını bilmeyenlere -atalar bile olsa- uyulmaz. Bu durum, eskilerde böyle olduğu gibi, yenilerde de böyledir. Bunun için fıkhıta “zarar kadîm olmaz” diye bir genel kaide vardır. “Kadîm, kıdemi üzere terk olunur” genel kuralı da bununla kayıtlıdır.

İşte Hz. İbrahim örneği:

“İşlerinde doğru olarak kendini Allah'a veren ve İbrahim'in, Allah'ı bir tanıyan dinine tâbi olan kimseden dince daha güzel kim vardır? Allah İbrahim'i dost edinmiştir.”³³³

Hz. İbrahim bizim ırkımızdan değildir ama din bakımından bizim en yakınımız olan atalarımızdandır. Dini gibi huyu suyu da güzeldir, yolu ve sireti de tatlıdır. Neden bu güzellik bilincine varılarak izlenmesin, yolunca yollanılmasın? Ondan yüz çevirmek bakın nasıl kınanmıştır:

“İbrahim'in dininden kendini bilmezlerden başka kim yüz çevirir? Andolsun ki, biz onu dünyada (elçi) seçtik, şüphesiz o ahirette de iyilerdendir.”³³⁴

Nitekim Yusuf (as) atalarına uymaktan güzelce bahseder: “(Yusuf) dedi ki: Size yedirilecek yemek gelmeden önce onun yorumunu mutlaka size haber vereceğim. Bu, Rabbimin bana

³³³ Nisa, 4/125.

³³⁴ Bakara, 2/130.

öğrettiklerindendir. Şüphesiz ben Allah'a inanmayan bir kavmin dininden uzaklaştım. Onlar ahireti inkâr edenlerin kendileridir. Atalarım İbrahim, İshak ve Ya'kub'un dinine uydum. Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşmamız bize yaraşmaz. Bu, Allah'ın bize ve insanlara olan lütfundandır. Fakat insanların çoğu şükretmezler.”³³⁵

Burada asıl ölçü, Allah'ın dinidir. Peygamberin yüceliği de o dini yaşamaktan, tebliğ etmekten, uğruna çabalayıp cihat etmekten kaynaklanmaktadır. Yoksa o bizzat tanrı değildir, hidayeti veren değildir. “Bilinç” dediğimiz değer, dini bilgileri içe sindirme ve ona göre düşünüp davranmadır ki insanı asıl o kurtarır. İnsanı karanlıklardan aydınlığa o çıkarır. Yoksa aşırı ama bilinçsiz sevgi, beğenilen ve istenen bir değer değildir. Tarihta çok nesillerde görüldüğü gibi, Yahudi ve Hıristiyanları dahi o saptırmıştır. Bu yüzden kendilerini Allah'ın oğulları ve ahababı sanmışlardır. Bu sebepten peygamberlerine ilahlık payesi vererek müşrik olmuşlardır. Sevgili Peygamberimiz (sav) ümmetinin bu çirkin duruma düşmemesi için kendisine aşırı sevgi ifadelerini ve abartılı saygı merasimlerini ısrarla yasaklamıştır. Hatta kendisi için sıradan bir sevgi ve saygı davranışı olarak ayağa kalkılmasını dahi istememiştir. Oysa ümmetin büyüklerine saygı gösterilmesini, bu minvalde ayağa kalkılmasını bizzat kendisi istemiş ve teşvik etmiştir.

Onun bu tür endişelerine sebep olan olaylar hep olageldiğinden başka, sanırım şu ve benzeri ayetlerden de ders almıştır diyebiliriz:

“De ki: ‘Ben kendime bile Allah'ın dilediğinden başka ne bir zarar ne de bir menfaat verme gücüne sahibim.’ Her ümmetin bir

³³⁵ Yusuf, 12/37-38.

eceli vardır. Ecelleri geldiği zaman artık ne bir saat geri kalırlar ne de ileri giderler.”³³⁶

Bu konuda doğru bilgiye sahip olmayan, bildiğinin de hayrını görmeyen kötü örneklerle bakar mısınız?:

“(Yahudiler ve hıristiyanlar müslümanlara:) Yahudi ya da hıristiyan olun ki, doğru yolu bulasınız, dediler. De ki: Hayır! Biz, hanîf olan İbrahim'in dinine uyarız. O, müşriklerden değildi.”³³⁷

Bu açıdan bakıldığında fertler gibi ümmetler de şahsi sorumluluk sahibidirler:

“Onlar bir ümmetti, gelip geçti. Onların kazandıkları kendilerinin, sizin kazandıklarınız sizindir. Siz onların yaptıklarından sorguya çekilmezsiniz.”³³⁸

Onlar bir ümmetti; gelip geçti. Onların kazandıkları kendilerine, sizin kazandıklarınız da size aittir. Siz onların yaptıklarından sorguya çekilmezsiniz.”³³⁹

Bu bakımdan eski bir düşünce ve davranış biçimi, hiçbir kayda bağlı olmadan sırf eski olduğu için iyi, güzel, faydalı ve geçerli değildir. Belki o eski düşünce ve davranış biçimi, özünde iyi, faydalı, en azından açıkça belli olan bir zararı bulunmaması yönünden geçerlidir. Yine aynı şekilde, iyiliği ve güzelliği ilmin sebeplerinden biriyle bilinen ve hakkın deliline uygun olan “yeni” de iyi, faydalı ve geçerlidir. Sırf sonradan ortaya çıktığı için, yeni ve taze olduğu için değil. Velhasıl hak ve iyilik ölçüsü, ne eski veya yeni oluşta, ne hakkında bilgi olup olmamakta, ne de istek, şehvet, hırs ve menfaatlere uygun düşüp düşmemekte değildir. Bilakis iyi,

³³⁶ Yunus, 10/49

³³⁷ Bakara, 2/135.

³³⁸ Bakara, 2/134.

³³⁹ Bakara, 2/141.

güzel ve doğrunun ölçüsü, ilim elde etmede en büyük delillere, yani akla, mantığa, tecrübeler ve özellikle de Allah Teala'nın ayetlerine uygun düşmektedir. Bir başka ifadeyle dayalı ilmî gerçeklere dayanmasıdır. İşte bu ilmî gerçeklere gözlerini kapayarak, sadece ataların hal ve gidişatını sırf ata oldukları için taklit etmek, onları Allah'a eşler tutmak sayılan bir küfürdür. Neticesi de hakkı bırakıp hayal ve kuruntulara saplanmak, şeytanın emirlerine uymak, kafirlerin izince gitmektir. İşte bu, kör taklit, batıl taassup, ham yobazlık, bağnazlık, gericilik, tutuculuk denilen şeyin ta kendisidir.

"Onlara; 'Allah'ın indirdiğine uyun' denildiği zaman onlar, 'Hayır! Biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız' dediler..."³⁴⁰

Bu âyet gösteriyor ki, bir hak (doğru) delile dayanmayan katıksız taklit, din hakkında yasaklanmıştır. Belli bir bilgisizliğe, sapıklığa uyup onu taklit etmek, aklen bâtil olduğu gibi; şüpheli olan hususta da delilsiz taklit, din açısından câiz değildir. Açıkça belli olmayan hususlarda delilsiz söz söylemek ve o yolda hareket etmek, bilmediği bir şeyi Allah'a iftira olarak söylemek ve şeytana uyup bilgisizce hareket etmektir. Nitekim "Allah'ın indirdiği Kur'an'a ve diğer açık delillere, parlak belgelere ve bunların hükümlerine uyun" denildiği zaman Arap müşrikleri, taassupla böyle yapmış ve böyle söylemişlerdi ki, bu âyet bu sebeple inmiştir. Bir rivâyette de böyle diyen ve âyetin inmesine sebep olanlar, yahûdilerden bir gruptur. "Allah'ın indirdiğine uyun" dendiği zaman bunlar: "Hayır, biz babalarımızı neyin üzerinde bulduysak ona tâbi oluruz. Çünkü onlar bizden hayırlı, bizden daha bilgiliydiler" demişler, yapılan bu teklifteki âyet ve delilleri hiç

³⁴⁰ Bakara: 2/170.

düşünmeyerek taassuba sapmışlardır.³⁴¹ Onların bâtil gelenekleri ile ilgili tek otoriteleri, bunların, atalarının da gelenekleri olmasıdır. Ahmak izleyiciler bu tür bir geleneği, uyulması gereken bir otorite olarak kabul ederler.³⁴²

Âyet-i kerimede kast olunanlar, ister İslâm'a ve İslâm şeriatına dâvet edildikleri zaman, yukarıdaki sözü tekrarlayan ve İslâm'ın reddettiği câhiliyet âdetlerine sınıksız sarılan müşrikler olsun; isterse bu dini kısmen veya tamamen reddedip atalarının yolundan ayrılmayan yahûdiler olsun; her iki zümre için de bahis konusu olmak üzere âyet-i kerime, akîde hususunda Allah'tan başkasından bir şey almayı ve dinî konularda bâtil dinleri taklit ederek, düşünmeden, şuursuzca nakiller yapmayı kesinlikle reddediyor.

"... Ya ataları bir şey anlamamış, doğruyu da bulamamış idiyeler?"³⁴³

Ya durum böyle idiyse; onlar hâlâ atalarına uymakta ısrar edecekler midir? Bu ne taklit, bu ne taassup? Bu yüzden âyet-i kerime onların halini, taklitçi ve mutaassıp tavırlarına yaraşan, azarlayıcı ve takdir edici bir tablo halinde canlandırıyor. Söylenenden başka bir şey anlamayan, çobanlarının haykırışını mânâsız seslerden ibâret sayan, başıboş bir hayvan resmi var tabloda. Hatta onlar, hayvandan da aşağıdırlar. Hayvan görür, işitir ve bağırır. Fakat onlar sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler:

"(Hidâyet çağrısına kulak vermeyen) kâfirlerin durumu, sadece çobanın bağırıp çağırmasını işiten hayvanların durumuna

³⁴¹ Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, c. 1, s. 482-483

³⁴² Seyyid Kutub, Fi Zılâli'l Kur'an, c. 1, s. 323-324

³⁴³ Bakara: 2/170

*benzer. Çünkü onlar sağırlar, dilsizler ve körlerdir. Bu sebeple düşünmezler.*³⁴⁴

Onlar sağırdır, dilsizdir, kördür. Her ne kadar kulakları, dilleri ve gözleri olsa da, bu Kur'an'dan istifade edip hidâyete ermedikten sonra onlar sağırdır, kördür, dilsizdir. Hilkatinin sebebi olan vazifeleri yerine getirmeyen kötürümleşmiş uzuvlar gibidirler. Sanki ne gözleri, ne dilleri, ne de kulakları var...³⁴⁵

Kör Taklit

İnkârcılar, hak üzere olduklarını iddia ediyorlar ve iddialarını izlerinden gitmekte oldukları atalarının da aynı dine mensup olmasına dayandırıyorlardı. Körü körüne atalarını taklit etmeleri yüzünden yanlış yolda olabileceklerini düşünmek dahi istemiyorlardı. Elleri hak yolu gösteren bir kitapları olmadığı halde, içinde buldukları durumun doğruluğunu ısrarla savunuyor ve peygamberlerinin getirdiği din ile üzerinde buldukları sapık inançlar arasında bir mukayese yapmaya da yanaşmıyorlardı. Değil mukayese, bâtil inançlarına toz kondurulmasma dahi tahammül edemiyorlardı. Nuh kavmi müşrik ileri gelenlerinin açtığı bu çığır, ne yazık ki, Kıyamete kadar taraftar bulacaktı. Ne onlar ne de asırlar boyu onların yolundan gidecek müşrikler, kendilerini bu yanlıştan kurtaramadılar. Atalarının dinine sahip çıkma gerekçesiyle, peygamberlerin getirdiği gerçeği inkâr ederek küfürlerinde direndiler ve bu yüzden büyük azaba çarptırıldılar. Yüce Allah, Kureyş liderlerinin de aynı düşünceyi taşıdıklarını

³⁴⁴ Bakara: 2/171

³⁴⁵ Mevdûdi, Tefhîmu'l Kur'an, c. 1, s. 119. Ahmet Kalkan, Kur'an Kavram Tefsiri.

bildirirken, müşrik üst tabakanın bu ortak görüş ve tavn¹ şöyle açıklamaktadır:

"Yoksa onlara (Kureyş müşriklerine), Kur'ân'dan önce bir kitap indirdik de ona mı sarılıyorlar? Bilâkis onlar, 'Biz, atalarımızı bir din üzerinde bulduk. Biz de onların izinde, doğru yolda gidiyoruz.' dediler.

Aynı şekilde, senden önce ne zaman bir ülkeye bir peygamber göndermiş isek, o ülkenin ileri gelen varlıklı şımarık kimseleri, mutlaka şöyle demişlerdir: 'Biz atalarımızı bir din üzerinde bulduk. Biz de onların izlerini takip ediyoruz.'

Gönderilen peygamber onlara, 'Ben, size atalarınızı üzerinde bulduğunuz dinden daha doğrusunu getirmiş olsam da mı?' dedi. Onlar, 'Biz sizinle gönderilen şeyleri kesinlikle inkâr ediyoruz.' dediler. Bunun üzerine biz de, peygamberlerini yalanlayanlara lâayık oldukları cezayı verdik. Peygamberleri yalanlayanların akıbetleri nasılmış bir bak!"^{346[16]}

Bu âyetlerden açıkça anlaşıldığı gibi, her hususta ataları taklit etmek ve körü körüne onlara tâbi olmak, her devirde insanların hakikati görmesine büyük bir engel teşkil etmiştir. Küfür üzere ölmüş soy soplâ iftihar duymak, onlarla müslüman nesil arasında soy birliği ve yakınlık olduğuna değer vermek, kafirlerin yanında şeref aramaktır; müminleri bırakıp onları dost edinmektir. Nitekim bazı insanlar Firavunlar, Asurlular, Babilliler ve cahiliye Araplarıyla iftihar duyuyorlar, cahili bir tavırla onlardan onurlanıp büyükleniyorlar. Resulullah (salât ve selâm üzerine olsun) şöyle buyurduğunu anlattı: "Kim şeref ve iftihar duyarak kendini kafir olan dokuz göbek atasına dayandırır, o da

cehennemde onların onuncusudur."³⁴⁷

Dünyada körü körüne atalarını taklit edenleri yarın ahirette onların öncülüğünde cehenneme gideceklerdir. Ama orada hakikat meydana çıkınca kıyamet kopacak, asıl kavga başlayacaktır. Kur'an bu sahneleri çok sunar bize. Bir ikisini hatırlayalım isterseniz:

"Allah buyuracak ki: "Sizden önce geçmiş cin ve insan toplulukları arasında siz de ateşe girin!" Her ümmet girdikçe yoldaşlarına lânet edecekler. Hepsi birbiri ardından orada (cehennemde) toplanınca, sonrakiler öncekiler için, "Ey Rabbimiz! Bizi işte bunlar saptırdılar! Onun için onlara ateşten bir kat daha fazla azap ver!" diyecekler. Allah da: Zaten herkes için bir kat daha fazla azap vardır, fakat siz bilmezsiniz, diyecektir."³⁴⁸

"Firavun, kıyamet gününde kavminin önüne düşecek ve onları (çekip) ateşe götürecektir. Varacakları yer ne kötü yerdir!"³⁴⁹

Bu da gösteriyor ki, İslâm'da, etrafında birleşilecek bağ, ırk ve kan değil, atalar kültürü, inancı değil, gelenek görenekler değil, din ve inanç bağıdır. İslâm'da millet, tarihin başlangıcından beri yeryüzünün her tarafında ve her nesilden müminlerden oluşmaktadır.

"İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberleri gönderdi. İnsanlar arasında, anlaşmazlığa düştükleri hususlarda hüküm vermeleri için, onlarla beraber hak yolu gösteren kitapları da gönderdi. Ancak kendilerine kitap verilenler, apaçık deliller geldikten sonra,

³⁴⁷ Ahmed, Müsned.

³⁴⁸ A'raf, 7/38.

³⁴⁹ Hûd, 11/98

aralarındaki kıskançlıktan ötürü dinde anlaşmazlığa düştüler. Bunun üzerine Allah iman edenlere, üzerinde ihtilafa düştükleri gerçeği izniyle gösterdi. Allah dilediğini doğru yola iletir.”³⁵⁰

Bundan sonra yapılacak olan da bellidir:

“Sana da, daha önceki kitabı doğrulamak ve onu korumak üzere hak olarak Kitab'ı (Kur'an'ı) gönderdik. Artık aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet; sana gelen gerçeği bırakıp da onların arzularına uyma. (Ey ümmetler!) Her birinize bir şer'at ve bir yol verdik. Allah dileseydi sizleri bir tek ümmet yapardı; fakat size verdiği (yol ve şer'atlerde) sizi denemek için (böyle yaptı). Öyleyse iyi işlerde birbirinizle yarışın. Hepinizin dönüşü Allah'adır. Artık size, üzerinde ayrılığa düştüğünüz şeyleri(n gerçek tarafını) O haber verecektir.”³⁵¹

Andolsun ki biz, "Allah'a kulluk edin ve Tâğüt'tan sakının" diye (emretmeleri için) her ümmete bir peygamber gönderdik. Allah, onlardan bir kısmını doğru yola ilette. Onlardan bir kısmı da sapıklığı hak ettiler. Yeryüzünde gezin de görün, inkâr edenlerin sonu nasıl olmuştur!”³⁵²

İlk Örnek Önemlidir

Nitekim insanlık tarihinde bu zümrenin bilinen ilk örneğini teşkil eden Nuh kavmi müşrikleri, gerçeği bizzat araştırmak ve Hz. Nuh (a.s.)'in söylediklerini kendi akıllarıyla değerlendirmek yerine körü körüne atalarını taklit ederek, onlarda böyle bir şey görmedikleri gerekçesiyle kendilerine hidâyet yolunu göstermek isteyen peygamberi yalancılık ve delilikle suçladılar. Onun bu işi,

³⁵⁰ Bakara, 2/213.

³⁵¹ Maide, 5/48

³⁵² Nahl, 16/36.

dünyalık elde etmek, üzerlerinde hâkimiyet ve otorite kurmak için yaptığını söylediler. Bunun için de bahaneleri hazırды: Hz. Nuh (a.s.) da kendileri gibi bir insandı ve asla peygamber olamazdı. Sanki inanacaklarmış gibi, onlar da ancak bir meleğin peygamber olabileceğini iddia ediyorlardı.

Müşriklerin Hz. Nuh (a.s.)'ın Peygamberliğini kabul etmeyiş sebeplerinden birisi de, Hz. Nuh (a.s.)'a iman edenlerin, işçilerden, çiftçilerden ve küçük meslek erbabından olan fakir kimseler; yani zayıf kabul ettikleri mustaz'atlardan ibaret olmasıydı. "Getirdiğin bilgiler doğru olsa, seni ilk tasdik edenler bizler olurduk" diyerek diğer şirk ehli gibi, mü'minlerin inandığı prensipler üzerinde düşünmek yerine, bu şekilde çeşitli bahaneler buluyorlardı. Hz. Nuh (a.s.) ve ona inanan fakir fukaranın kendilerinden faziletli olabileceği ve daha doğru düşünebileceği ihtimalini hiç mi hiç akıllarına getirmiyorlardı. Bunun neticesi olarak Hz. Nuh (a.s.) ve ona inananları yalancı sayıyorlardı:

"Bunun üzerine, Nuh'un kavminden ileri gelen kâfirler şöyle dediler: Seni ancak bizim gibi bir beşer olarak görüyoruz. İçimizden, düşünmeden hareket eden basit görüşlü alt tabakadan olan kimselerden başkasının sana tâbi olduğunu görmüyoruz. Ve sizin bize karşı bir üstünlüğünüzü de görmüyoruz. Bilâkis, sizin yalancılar olduğunuzu düşünüyoruz."³⁵³

Hz. Nuh (a.s.)'ı ve ona iman eden güçsüz ve fakir mü'minleri hakir gören müşrikler, var güçleriyle daveti engellemeye çalışıyorlardı. Ancak kavmine son derece düşkün olan ve onları küfür ve tüm kötülüklerden kurtarmak için canla başla çalışan Hz. Nuh (a.s.), kendisine yapılan kötülüklerle karşı sabır zırhına

³⁵³ Hud 27.

bürünüyor, öfke ve kızgınlık göstermeksizin onlara elinden geldiğince şefkatli davranıyordu. Zannettikleri gibi aklından zoru olan sapık biri değil; aksine Allah tarafından görevlendirilen bir peygamber olduğunu söylüyor; Allah'ın vahiy yoluyla kendisine gönderdiği, dünya ve âhiret saadetini sağlayacak prensipleri tebliğ ettiğini açıklıyordu. Bir beşerin peygamberliğini kabullenemeyip kendi elleriyle yaptıkları heykellere tapan bu cahil insanlara, kendilerini Allah'ın rahmetine çağırmak ve Allah'ın azabından sakındırmak için çalıştığını söylüyor ve böyle bir görev yapan kişinin yadigarı olmaması gerektiğini ifade ediyordu. Hz. Nuh (a.s.), Yüce Allah tarafından kendisine gönderilen mesaj üzerinde düşünmelerini ve sonunda doğru bir karar verip toplum içinde sâdece kendisine gönderilen bu büyük rahmetten istifade etmelerini sağlayabilmek için, adetâ onlara yalvarıyordu. İmanın bir gönül işi olduğunu belirterek, onları imana zorlayamayacağını söylüyor ve gerçeği görüp gönüllü bir şekilde iman etmelerine zemin hazırlamaya çalışıyordu.

Nuh (a.s.), bütün engellemelere rağmen insanları ikna etmeye çalışarak davetini devam ettiriyordu. Onları imana meylettirebilmek için, elinden geldiğince nazik davranıyor, öfke ve kızgınlıktan uzak duruyordu. Daveti sebebiyle kendilerinden herhangi bir maddi karşılık istemediğini belirterek; sâdece Allah tarafından verilen görevi yürüttüğünü ve yaptığının karşılığını da yalnızca Allah'tan beklediğini söylüyordu. Mal ve mevkiye aldanmaları ve cahillikleri sebebiyle iman etmekten kaçındıklarına işaret ederek gerçeği görmeleri için elinden gelen gayreti gösteriyordu. Hz. Nuh (a.s.)'m ibret dolu sözlerinden etkilendikleri anlaşılan varlıklı kâfirler, zengin ile fakiri eşit sayan bir dini kabul edemeyeceklerini beyanla, ondan kendisine iman eden fakir ve

zayıf kimseleri etrafından uzaklaştırmasını istemişlerdi. Ancak Nuh (a.s.), fakir ve zayıf mü'minlerin Allah'a yakın kimseler olduklarını ve âhirette onun tarafından mükâfatlandırılacaklarını, onları hakir gören müşriklerin ise cahil olduklarını söyledi. Mü'minleri asla yanından uzaklaştırmayacağını; böyle yaptığı takdirde zâlimlerden olacağını ve Allah'ın azabından kurtulamayacağını açıkladı. Israrla kendisinin bir insan olduğunu, gaybı bilmediğini, böyle bir iddiada da bulunmadığını, insan üstü şeyler yapamayacağını ve Allah'ın hazinelerine sahip olmadığını vurgulayıp, bütün yaptığının kendisine tevdi edilen risâlet görevini yerine getirmekten ibaret olduğunu söylüyordu. Kur'an, müstakil bir sure indirerek, (Nuh Suresi) onun olağanüstü çabasını bize anlatmıştır. Prof. Dr. İsmail Yiğit, Peygamberler Tarihi'nde bu mücadeleyi irdeler.³⁵⁴ Kavmini hidâyete ulaştırmak uğrunda var gücünü harcayan Nuh (a.s.), gece gündüz demeyip davet çalışmalarını yürütüyordu. Şartlara göre, davetini bazen gizli bazen de açık yapıyordu. Ne var ki, onun bu yoğun gayreti, kâfirlerin inadını artırmaktan başka bir işe yaramadı. Müşrikler onun sesini duymamak için parmaklarını kulaklarına tıklarlar, nasihatlarını dinlememek için elbiseleriyle başlarını ve yüzlerini örterlerdi. Onlar inkâr ve taşkınlıklarını artırdıkça artırdılar. Büyük bir kibir ve gurur içinde imandan yüz çevirdiler.

Görülüyor ki bütün yanlış düşüncelerin kaynağında küfür yatar. İrkçilik da aynen öyle, inançsız ve eğitimsiz insanların değer verdiği saçma ve ahmakça bir düşüncedir. Oysa insan ne kendi ırkını, ne atalarını, ne dünyaya geleceği zaman ve zemini kendisi seçmemektedir. Elinde olmayan, iradesi dışında gerçekleşenlerden insan niye sevinmeli veya yerinmelidir ki?!

³⁵⁴ , Kayıhan Yayınları: 118-126.

Arabistanda Atalarla Övünme

Fakat islam geldiğinde Arap yarımadasındaki müşrikler de böyle saçma ve ahmakça bir düşünce içinde yaşıyorlardı. Bu yüzden İslam ırkçılıkla büyük bir savaş içine girdi ve o her kötülüğün ve zulmün yanında yer alan serseri düşünceyi ayaklar altına alarak yere serdi.

Hz. Peygamber (sav) efendimizin en çok kötülediği, hatta lanetlediği ve yasakladığı, ırkçılıktır. Yani zulme, adaletsizliğe alet edilen asabiyet ve tarafgirliktir. İslam inananları kardeş kılmıştır. Ve kardeşler arasına bir hak hukuk koymuş, gözetilmesini, bozulursa da düzeltilmesini istemiştir.³⁵⁵ Arap acem bütün müminler kardeş iken birisi kalkar da, haksız olarak ırkını, aşiretini savunur, haksızlıkta kavmine yardım ederse, ırkçılık yapmıştır.³⁵⁶

İnsan iyi olan atalarıyla iftihar ederek onların hayırlı yolunu devam ettirmek için hayatlarını öğrenir, selefe saygı duyar ve rahmet okur, iyiliklerini takdir ederek hayırla yad eder. Büyüklere saygı dinimizin öğrettiği edeplerdendir. Buna iyi olan atalarımız neden dahil olmasın?

Ancak bir de başkalarına nisbet edercesine, olur olmaz bahanelerle ecdad ile övünme, böbürlenme, tekebbür, yani büyükleme, hele hele de başkalarını soyusopu, ataları yüzünden kötüleme, aşağılama, alaya almaşiddetle yasaklanmıştır:

“Müminler sadece kardeşirler. O halde ihtilaf eden kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allaha karşı gelmekten sakının ki Onun merhametine nail olasınız. Ey iman edenler! Sizden hiçbir topluluk bir başka toplulukla alay etmesin, ne mâlum, belki alay

³⁵⁵ Hucurat, 7-10

³⁵⁶ Ebu Davud, Edep, 121. (5117-5120)

edilenler edenlerden daha hayırlıdır. Kadınlar da başka kadınlarla alay etmesinler. Belki de alay edilenler edenlerden daha hayırlıdır. Birbirinizi, daha doğrusu kendilerinizi karalamayın. Birbirinize kötü lakaplar takmayın. İman ettikten sonra insanın adının kötüye çıkması, fasık damgası yemesi ne fena bir şeydir! Kim tevbe etmezse işte onlar tam zalim kimselerdir.”³⁵⁷

Hepimiz Adem (as)’in çocukları iken, inananlar kardeş iken, bu kardeşliği bozucu gurur, kibir, kendini beğenme ve büyükleme, kardeşlerini alaya alma, hakaret etme, kötü lakap takarak aşağılama, dalga geçme şiddetle yasaklanarak bunları yapanlar derhal tövbeye davet edilmişlerdir. Bu davete ertelemekten icabet etmek farzdır. Zira aksine bir tutum, kişiyi “zalim” yapacağı ayetten açıkça anlaşılmaktadır.

Bu ayetlerin tefsirinde Üstad Hamdi Yazır ve olayları zikrederek tenbihatta bulunur. Faydalı gördüğümüz bazı yerlerini almak istedim: “Müminler arasında iyilik ve takva emredildikten sonra o kardeşlik ve iyilikleri bozabilecek cahilliklerden sakındırmak ve müminler arasında iyilik ve takva duygusunu en yüksek bir içtenlikle uygulayarak karşılıklı saygı telkin etmek ve bu şekilde İslâm’ın daha bir çok kavimlere yayılıp gelişeceğine işaret ile o geniş kardeşliği süsleyecek temizliğe yükseltmek üzere bu iki âyet ümmete edeb öğretmekle huzur ve gıyab’da ahlaki bir yol göstermedir.

Âyetin inişi hakkında bir kaç sebep nakledilmiştir. Dahhak’tan rivayet olunduğuna göre: Ben-i Temim’den bir kavim, Bilâl-i Habeşî, Habbab, Ammar, Süheyb, Ebû Zerr, Sâlim, Mevlâ Huzeyfe gibi kimselerle alay etmişlerdi.

³⁵⁷ Hucurat 10-11.

ÂiŖe (r.anha)'dan: Zeyneb binti Huzeymete'l-Hilâliyye'yi kısıalığından dolayı eđlenmiŖti. Bunun gibi Hz. ÂiŖe ile Hz. Hafsa, Ümmü Seleme Hazretlerini kısa diye konuŖmuŖlardı.

İbnü Abbas'tan: Hz. Safiyye binti Huyey Resulullah'a gelmiŖ, kadınlar bana; Ey yahudi kızı yahudi! diye söz atıyorlar, demiŖ, Resulullah da: Babam Harun, amcam Musa, zevcim de Muhammed niye demedin? buyurmuŖtu.

Ŗu da rivayet olunmuŖtur ki; Sabit b. Kays'ın kulağında biraz ağırlık vardı, Reslullah'ın meclisine geldiği vakit iŖitsin diye yer aıarlardı. Bir gŖn gelmiŖ "aıılın" diye Resulullah'ın yanına kadar varmiŖti, bir zata "ıekil" dedi, o aldırmadı. "Bu kim?" dedi, o zat da "ben filanı" dedi, o "hayır sen filan kadının oğlusun", diye cahiliyyede ayıplanan bir kadın söyledi, adamıağız mahcup oldu, bu âyet inince Sâbit "bundan sonra kimseye karŖı haseb ile de iftihar etmem", dedi.

Bir de Ebu Cehil'in oğlu İkrime müslüman olmuŖtu, bazı kimseler ona "bu, bu ümmetin firavunu'nun oğlu" demiŖlerdi, gücüne gitmiŖ, Resulullah'a Ŗikâyet etmiŖti, iŖte bu âyet bu sebeple indi.

Kurtubi demiŖtir ki; alay etmek; hakaret ve horlamak ve gülünecek Ŗekilde ayıp ve kusura dokunmaktır. Bazı fiilini veya sözünü hikâye ve iŖaret veya imâ ile yahut lakırdısına veya iŖine veya herhangi bir kusuruna veya suratına gülmek ile de olur... Diğer bir tarife göre bir Ŗahsı huzurunda gülünecek Ŗekilde sözle veya hareketle tahkir etmektir.

Kamûs'un ifadesine gör eğlenmektir.

Râzî burada kastedilen mânâya göre bunu Ŗöyle tarif etmiŖtir: "Mümin kardeŖine tazim ve hürmet gözü ile bakmayıp,

derecesinden düşürerek iltifat etmemektir ki, kardeşlerinizi tahkir etmeyin, küçültmeyin, demektir.”

Kavim demek aslında kâimin çoğulu veya masdarla isimlendirme gibi iş gören kendilerini savunmaya kalkışabilecek yani dirişebilir erkek topluluğuna denir, "Nuh Kavmi, Firavun Kavmi" ifadelerinde olduğu gibi kadınları da ifade etmesi, dolayısıyla ve tabi olma yoluyla. Burada erkek v e kadına ayrı ayrı hatırlatılmak üzere kavim ve kadın diye açıkça ortaya konulmuştur.

"Kavim" ve "kadın" kelimelerinin nekre (belirsiz) oluşu, yasaklamada genellik ve umum ifade etmesi içindir. Tekil'in genel mânâ ifade etmesi daha genel olduğu halde "kavmün velâ nisâün" diye cemi ve nekire getirilmesinde de incelikler vardır. Bu önce İslâm'ın yalnız fertlere değil, bir çok kavimlere yayılacağını bir hatırlatmadır. İkinci olarak alaya alma işinin zararının büyük olup ona tek başına bir erkek veya kadının devam edemeyeceğine işarettir. Üçüncü olarak, alay eden veya maskaralık yapan kişinin yanında çoğunlukla gülüp eğlenecek ve bu şekilde ona arkadaş olacak kimselerin eksik olmayacağına ve bu yüzden tek kişinin topluluğa dönüşerek işin büyüyebileceğine de işaret eder.

Netice olarak hiçbir mümin topluluk, hiçbir mümin kavim ile eğlenmesin alay etmesin. Belki onlar kendilerinden daha hayırlı olurlar. Bu cümle yasaklamanın sebebidir. Bundan dolayı gibi bir edat ile bağlanması gerekli gibi görünürken bir soru ve cevap tarzında zihinlere yerleştirilmek için başlangıç cümleleri halinde getirilmiştir. Yani bu yasaklamanın sebebi sorulmak istenilirse her mümin şöyle inanmalıdır: Olabilir ki, eğlenilen. Allah yanında o eğlenenden daha hayırlı olsun, çünkü insanlar yalnız görülebilen halleri bilebilirler, iç yüzünde gizli yönleri bilemezler. Allah

yanında tartı tutacak olan ise vicdanların ihlası, kalplerin takvasıdır. İnsanın ilmi ise onun Allah yanındaki tartısını tartmağa, iki kalbin gizli meyillerini ölçmeye yeterli değildir. Onun için kimse dış görünüşe bakıp da gözünün kestğini horlamaya, eğlenmeye cür'et etmesin, eğer Allah yanında vakarlı, saygılı olan bir şahsa, hakaret etmiş olursa nefisine ne büyük zulmetmiş olur. Bununla birlikte... "Kadınlar da kadınları alaya almasınlar, belki onlar kendilerinden daha iyidirler." Ve kendi kendinizi ayıplamayın, ayıp sürmeyin.

Ayette geçen "lemz" kelimesi, dil ile yaralamak, ayıplamak, kötülemek ve yermektir. Burada iki mânâ vardır ki ikisi de doğrudur: Birincisi, müminlerin hepsi bir nefis gibi olduklarından bir mümini ayıplayan kendi nefisini ayıplamış gibi olur. İkincisi de ayıplanacak şey yapan kimse, kendi nefisini ayıplamış olur. Birinciye göre mânâ: Müminleri ayıplamayın, kötüleme ve yerme yapmayın ki kendi nefsinizi ayıplamış olursunuz. İkinciye göre mânâ: Bir mümini, eğlenmek gibi ayıplanacak, kendinize leke olacak şeyler yapmayın ki kendinizi ayıplamış, lekelemiş olmayasınız demektir. birinci mânâ kardeşlik noktasından daha samimi, ikinci mânâ izzet-i nefis, şeref açısından daha temiz ve güzeldir.

Lâkaplarla da atışmayın, yani birbirinizi kötülemek için kötü lâkap takarak da çağırmayın. Lakab, övmeye veya kötülemeye işaret eden isim veya vasıftır. Kötülüğe işaret eden lâkaplar çirkin lâkaplardır.

Nebz, örfte kötü lâkap takmak mânâsına olduğu için burada yasaklanan lâkaplar, kötü lâkaplardır. Yoksa karşıdakinin haliyle uygun olarak övgü ve saygıyı ifade eden güzel lâkaplarla anmak yasak değildir. Keşşâf'ta der ki: Hz. Peygamber (s.a.v.)'den rivayet

edilmiştir: " M üminin mümin kardeşi üzerindeki hakkından birisi de onu en sevdiği ismiyle çağırmasıdır." Onun için künye koymak sünnetten ve güzel hareketlerdendir. Hz. Ömer (r.a.) "Künyelerini yayın, çünkü uyarıcıdır." demiştir. Gerçekte Hz. Ebu Bekir, Atîk ve Sıddîk, Hz. Ömer Fâruk, Hz. Hamza Esedullah, Halid b. Velid Seyfullah lâkaplarıyla lâkaplanmışlardır. Ve bilinen kimselerin çoğu hep lâkaplarıyla hatırlanmışlar ve anılmışlardır. Hem böyle güzel lâkaplar gerek Arab'ın ve gerekse diğer milletlerin hemen hemen hepsinde süregelmiştir...

Fakat mümini gücendirmesi ve ayıplaması düşünölegelen lâkaplarla çağırarak çağırıştırmak müminler arasında yapılmamalıdır. İmandan sonra fâsıklık! Ne fena isim! Yani imandan sonra bu yasaklanan şeyleri; alay etmeyi veya ayıplamayı veya kötü lâkap takmayı işleyenler, fîsk yapmış ve böylece kendilerine fâsıklığı uygun görmüş olurlar. Halbuki imandan sonra fâsıklık veya fîsk ile anılmak ne fena bir anılma, ne çirkin bir addır. Bundan dolayı bir mümin bunu ne kendine, ne de kardeşlerine uygun görmemelidir. Ve her kim şu yasaklanan şeyleri yapar da tevbe etmezse işte onlar zalimlerdir. İtaat yerine isyanı koyarak zulmetmiş, hem imandan sonra fîsk adını takınarak ve kendini azaba layık kılıp nefsine yazık eylemiş kimselerdir. Nîsâburî Garâ i bü'l-Kur'ân'da der ki: Zira yasaklanan şeyde ısrar küfürdür, yasaklanan şeyi emredilmiş gibi saymaktır."

Müslüman atalarla övünmenin bile bir ölçüsü ve amacı varken, kafir, sapık ve zalim atalarla övünme nasıl mümkün olacaktır? bu iş şiddetle kınanmış ve yerilmiştir. İşte böyle bir kimsenin kötü akıbeti: "... Bir kısım insanlar var ki, Cehennem kömüründen başka bir şey olmayan adamlarla övünürler. İşte bunlar, ya bu öğünmeden vazgeçerler, ya da Allah (azze ve celle)

nezdinde pisliği burunlarıyla yuvarlayan mayıs böceklerinden daha değersiz olurlar.”³

“Kim kafir atalarından dokuz tanesine izzet ve üstünlük niyetiyle intisap ederse, Cehennemde, onların onuncusu olur.”⁴

İşte İbrahim⁵ ve Nuh,⁶ Peygamberler, kafir babalarına ve evletlerine sahip çıkmadılar. Eğer Müslümanlar Allah (azze ve celle)’ın dinini atarak küfrü tercih etmiş olan ana baba, kardeş ve soy sopu severlerse ve onları din kardeşlerinin üzerine çıkararak kayırırlarsa, İslam’ı hiç anlamamış demektir. Konuyla ilgili peş peş gelen iki ayet, yeterlidir sanırım:

“Ey iman edenler! Eğer küfrü imana tercih ediyorlarsa, babalarınızı ve kardeşlerinizi (bile) veli edinmeyin. Sizden kim onları dost edinirse, işte onlar zalimlerin kendileridir.

De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler size Allah'tan, Reslnden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, artık Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah fâsıklar topluluğunu hidayete erdirmez.”¹

Allah Teâlâ insanların renklerin, dillerin, soyların, boyların ayrı ayrı olmasını,² Allah (azze ve celle)’ın varlığının, birliğinin, ilminin, gücünün, kudretinin bir delili olarak zikreder. Soysuzluk

³ Ebu Davud, edep, 120. (5116.); Ahmed, Müsned, 2/524

⁴ Heysemi, age. 8/85

⁵ En’am, 74; Meryem, 42-48; Enbiya, 52-57; Mümtahine, 4; şura 69-82

vd

⁶ Hud, 45-46

¹ Tevbe, 23-24

² Rum, 22; Fatır, 27-28; Furkan 4; Hucurat, 13

kötülenmiş,³⁵⁸ ırk üstünlüğüne inanarak ırkçılık yapmak,³⁵⁹ soy soplâ öğünmek de şiddetle yasaklanmıştır.³⁶⁰ Irkçılık, insanlık tarihinde görülen en büyük ihtilaf ve tefrika sebebidir. Sırf ırkçılık yüzünden yaşlı dünya bir çok sürgün, savaş, istila, işgal, zulüm, katliam görmüş ve yüzyılımızda iki büyük dünya savaşına sahne olmuştur.

Kavmiyyetçiliğin bir başka tezâhürü olan, kafir veya müşrik ecdâd ile övünmek de dinimizde yasaklanmıştır. Kur'ân-ı Kerim, Tekâsür suresinde, "Kabileleriyle övünmekte hızını alamayarak kabre girmiş, târihe karışmış müşrik cedlerini de hesaba katmayı, onlarla da gururlanmaya kalkanları kınar ve davranışın akıbetinin fena olacağını" haber verir.³⁶¹ İşte o sure:

"Bismillahirrahmanirrahim.

1 - Dünyalıklarla böbürlenmek, oyaladı sizleri.

2 - Ta boylayınca kadar kabirleri.

3 - Hayır (geçici dünya zevklerine bağlanmak doğru değil, sakının bundan) Hayır, bileceksiniz ileride,

4 - Evet, evet! bileceksiniz ileride.

5 - Sakının bundan! Eğer kesin bir tarzda (ilmelyakin) bilseydiniz böyle yapmazdınız.

6 - Siz cehennemi göreceksiniz.

7 - Evet, evet onu mutlaka gözlerinizle göreceksiniz.

8 - Sonra o gün nimetlerden hesaba çekileceksiniz."

Bu surede Kur'anın kötülediği, mutlak çoklukla övünme ve gururlanma değildir. Belki ilimde, taatte, güzel ahlâkta çokla

³⁵⁸ Kalem, 13

³⁵⁹ Hucurat, 13.

³⁶⁰ Tekasür, 1-7

³⁶¹ Tekâsür, 1-18

övünme ve gururlanma mümkündür ve hayırların aslı odur. Onun için et-Tekâsür'deki eliflam istiğrak değil, ahd-i sabık içindir ki o da geçici dünya zevkleriyle çok öğünmedir.

Hız. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) birçok hadislerinde, cahiliyye devrinde gelip geçen ecdad ile övünmeyi men eder: "Allah sizden cahiliyye tekebbürünü ve o zamanda cari olan ecdâd ile övünme âdetini kaldırdı. İnsanlar ya mü'min ve müttakidir, yahud facir ve bedbahttır. (Şu veya bu kabileye mensubiyet bu zati vasfı gidermez). Sizler Hız. Adem'in oğullarısınız. Âdem ise topraktır. Bir kısım insanlar var ki, cehennem kömüründen başka bir şey olmayan adamlarla iftihar ederler, övünürler. İşte bunlar, ya bu övünmeden vazgeçerler, ya Allah nezdinde, pisliği burunlarıyla yuvarlayan mayıs böceklerinden daha değersiz olurlar."

Bir başka rivayette Hız. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle der: "Kiyâmet günü gelince, Allah bir münâdiye emreder ve o da nidâ eder: "Ben bir neseb koydum; siz ayrı bir neseb koydunuz. Ben en müttaki olanınızı en kerim kıldım, siz buna karşı gelerek: "Falan oğlu falan, falanca oğlu falancadan daha hayırlı" dediniz. Fakat, bugün ben nesebimi yükseltiyorum, sizin nesebinizi alçaltıyorum, nerededir müttakiler? (gelsinler yücelteyim)" Hız. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in müşrik ecdada intisabdan iftihar duyanlara karşı izhar ettiği aksulamelin derecesini anlamak için şu hadisi de ibretle okuyalım: "Bir kimsenin cahiliyye adetince kavim ve kabilesine intisab ederek (onlardan yardım taleb ettiğini) ve onlarla şereflendiğini duyacak olursanız ona: "Babanın bilmem nesini ısır" deyiniz ve bunu açık açık söyleyerek ima ve kinâyede bulunmayınız."

Bir başka

hadiste: "Cahiliyye devrinde ölen ecdadınızla övünmeyin. Nefsimi elinde tutan Zât-ı Zülâl'e yemin ederim ki, burnuyla pislik yuvarlayan pislik böcekleri, cahiliyye devrinde ölen atalarınızdan daha hayırlıdır" denilir.

Bu hadisler, milletlerin kendi tarihlerini öğrenmelerini yasaklamıyor. Ancak, müşrik olanlarla övünmeyi, onlarda şeref aramayı yasaklıyor. İslâmiyet, intisab etmekle şeref duyulacak şeylerin (mefâhirin) Müslümanlar arasında müşterek olmasını istemektedir. "Kim kâfir atalarından dokuz tanesine izzet ve üstünlük niyetiyle intisab ederse, ateşte onların onuncusu olur."³⁶²

Aslında ecdada saygı ve bağlılık fitrî bir durumdur. Müslüman olsun kafir olsun, hattâ dinsiz, tanrı tanımaz ateist olsun herkeste bu duygu vardır. İnsanların bu fitrî ve cibillî meyilden kendilerini kurtaramadıklarını hergün görmekteyiz.

İslâm dini de ecdadla övünmeyi tamamen değil, kısmen yasaklamamıştır. Kur'an-ı Kerim'de zikri geçen peygamberler ve hususan Hz. İbrahim (aleyhissalâtu vesselâm)'in takdimi bunun en açık delilidir. O (aleyhisselam): "babanız İbrahim" diye takdim edili.³⁶³ Ayrıca hadislerde gelecek nesillerin, önden gidenleri kötüleyeceğini takbih ederek haber vermesi, hatta bunu kıyâmet alâmetlerinden sayması gibi durumlar nazar-ı dikkate alınınca, ecdadla övünme yasağının Müslüman olmayan ecdada râci olduğu anlaşılır. Bunun sebebi de, gayr-ı müslim ecdadla övünülmeye kalkılacak olsa, Müslümanlar arasında mefahir ayrılıkları olacak, birlik kaybolacak ve cahiliyye devrindeki bölünme ve rekabetler tekrar işin içine girecektir. Hatta daha açık

³⁶²İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, 4/259-261.

³⁶³ Hacc, 78

olarak diyebiliriz ki, müşrik ecdâdla övünme keyfiyeti, memnu ırkçılığın ana sebeplerinden biridir.

Kur'an ve hadiste gelen bu yasakların muhatabı sâdece Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) devrindeki insanlar değildir. Yıllar yılı İslâmi mefahir ve büyükler nisyanı, unutulmaya mahkum edilirken, İslâm aleminin her tarafından İslâm öncesi devri medeniyetlerinin ihya edilmeye, ortaya çıkarılmaya fazlaca ehemmiyet verilmesi tesadüfi bir hadise değildir.

Şu halde İslâm'ın bu noktadaki ısrarı dünyanın her yanındaki Müslümanlara müşterek mefahir sunarak, Kur'ân'da ifade edilen "mü'minler kardeşler" idealini kalb ve gönüllere yerleştirerek kuvveden fiile çıkarmak gayesini gütmektedir.³⁶⁴

Yeni Bir İrkçılık Şekli

Bu gün her akli başında insanın lanetlediği ırkçılık ve asabiyet, başka "görüntüler" altında hala tefrika, ayrılık, zulüm sebebi olarak varlığını sürdürmektedir. Bu görüntüler de mezhep, meşrep, parti, cemaat, ideoloji, düşünce asabiyetidir. Hatta iş, dernek, vakıf, oda, ocak, kulüp gibi cüzlere kadar düşmüştür maalesef.

Bu görüntüyü güzel yakalayan İbrahim Canan şunları söylemektedir: "Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in yasakladığı asabiyyetin "zulümde kavmine yardım etmek" olduğu anlaşıldıktan sonra şunu söyleyebiliriz: "Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) zamanında insanları zulümde başkasına yardım etmeye sevkeden en mühim âmil kavmî beraberlik, kan bağı idi. Zamanımızda bunun yerini başka şeyler de almıştır. Bu yeni şey, bâzan ideolojidir, bâzan siyasettir, bâzan bölgeciliktir,

³⁶⁴İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, 4/261-262.

bâzan ş u veya bu maksadla teşkil edilen gurubculuktur, bâzan grubculuklara karşı olmak bahâne ve yaftasıyla teşkil edilen gurubculuktur, bâzan da eskiden olduğu gibi kabilevî, ırkî birliktir. Sebep ne olursa olsun, ileri sürülen bahâne ne gösterilirse gösterilsin, adâletin tatbikına, liyâkatlıların haklarını almasına mâni olan, lâıyıkı var iken liyâkatsizi iş başına getiren, mazluma karşı zâlimi koruyan her çeşit tarafgirlikler Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in diliyle lânetlenen, yasaklanmış olan asabiyyettir. Bu nokta-i nazardan asabiyyet tabirinin zamanımızdaki en uygun karşılığı tarafgirliktir. Zira tarafgirlik uğruna, değil aynı kabileden olanlar, aynı aileden olanlar bile birbirlerine düşman vaziyeti almakta, haksızlıklar işlemektedir.”¹

¹ Bkz. İslam Işığında Anarşi, s.212

BÜYÜK DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM

Miladi 610 yılında kâinat bambaşka bir kainat olmuştu. Bunu “gök kapısından kovulunca”³⁶⁵ anlayan cinler, “ne

³⁶⁵ “Hani cinlerden bir gurubu, Kur'an'ı dinlemeleri için sana yöneltmiştik. Kur'an'ı dinlemeye hazır olunca (birbirlerine) "Susun" demişler, Kur'an'ın okunması bitince uyarıcılar olarak kavimlerine dönmüşlerdi. Ey kavmimiz! dediler, doğrusu biz Musa'dan sonra indirilen, kendinden öncekini doğrulayan, hakka ve doğru yola ileten bir kitap dinledik.”(Ahkaf 29-31)

Bu ve Cin Suresinde indirilen ayetlerin nüzul sebebi olarak şunlar anlatılır: “İmam Ahmed'in Affân kanalıyla Ebu Avâne'den, Hafız Ebu Bekr el-Beyhaki'nin Delâilu'n-Nübüvve'sinde İbn Abbâs'tan rivayetinde o şöyle anlatmıştır: Allah'ın Rasûlü (sa), cinlere Kur'ân okumamış, onları görmemiştir. Rasûlullah (sa), ashabından bir grupla Ukâz panayırına doğru gitmişti. (Hz. Peygamber'in bi'setiyle) şeytanlarla gök haberleri arasına bir engel konulmuş, onların üzerlerine alevler gönderilmiş ve bunun üzerine şeytanlar kavimlerine dönmüşler, onların: "Ne oldu size?" deyince "Bizimle gök haberleri arasına engel konuldu ve üzerimize ateş alevleri gönderildi." demişler. Kavimleri: "Sizinle gök haberleri arasına engel olan mutlaka yeni meydana gelen bir olaydır. Yeryüzünün doğu ve batılarına gidin. Sizinle gök haberleri arasına engel olanın ne olduğuna bir bakın bakalım." demişler. Şeytanlar da yeryüzünün doğu ve batılarına dağılıp kendileriyle gök haberleri arasına engel olanı aramaya başlamışlar. Tihâme tarafına yönelerek giden şeytanlar, Ukâz panayırına gitmekte olan Rasûlullah (sa)'ı Nahle'de ashabına sabah namazını kıldırırken görmüş, Kur'ân'ı duyunca ona kulak kesilmişler ve: "Allah'a

oluyoruz?” diyerek dünyaya dağılmışlar ve araştırmaya girişmişlerdi. Nihayet aradıkları değişimin kaynağını Mekke’de buldular. Bir insan, sık kaldığı bir mağaradan, “Seni yaratan Allah’ın adıyla oku”³⁶⁶ ayetleriyle şehre inmişti. Allah Teâlâ’nın ezeli ve ebedi dini olan İslam’ı en son, en olgun ve takamül geçirerek en kamil şekliyle³⁶⁷ bir daha insanlığa sunuyordu. Ve işte bunu kabul eden her kalp, sanki sihirli bir sopa değmişçesine eriyor, ürperiyor, eski halinden hem bin pişman, hem de sevinçten ağlayarak çıkıyor ve yepyeni bir hale bürünerek yeni bir dünyaya adım atıyordu.

Daha önce nefsinden başkasını düşünmeyen bencil, şehvet düşkün, hırslı, yağmacı, gururlu kibirli, ırkçı, kaba saba ve mal, makam, şan şöhret için canını veren, atalarının çokluğu ile övünen, bunun için mezar taşlarını sayacak kadar aptal olan ahlaksız insan gidiyor, yerine melek misal güzel ahlaklı, ipek gibi yumuşak ve ince, su kadar berrak ve latif bir Müslüman geliyordu...

yemin olsun ki sizinle gök haberleri arasına giren budur." demişler, kavimlerine dönerek: "Doğrusu biz, doğru yola götüren, hayrete düşüren bir Kur’ân dinledik ve ona iman ettik. Biz, Rabbimize hiçbir şeyi ortak koşmayacağız." demişler. Allah Teâlâ da peygamberine: "De ki: Cinlerden bir topluluğun onu dinlediği bana vahyolundu." (Cinn, 1) âyet-i kerimesini indirdi. Rasûlullah (sa)’a vahyolunan ancak cinlerin sözüdür. Bu hadisin bir benzerini Buhârî, Müslim, Tirmizî ve Neseî de rivayet etmişlerdir.”

Bu olayı Bedrettin Çetiner, şu kaynaklardan alarak bize aktarmaktadır: İbn Kesîr, age. VII.272-273. Bak: Buhârî, Ezan, 105; Müslim, Salât, 149; Tirmizî, Tefsîru'l-Kur’ân, Cinn, 72/1, hadis no: 3323.

³⁶⁶ Alak 1. “Yaratan Rabbinin adıyla (besmeleyle) oku! O, insanı bir kan pıhtısından yarattı. Oku (ve öğren!) İnsana bilmediklerini öğreten ve kalemle yazdıran Rabbin vermesi bol olandır.” (Alak, 96/1-5).

³⁶⁷ Maide 3.

Müslümanlar için biricik izzet ve şeref ölçüsü, övünme ve iftihar sebebi, kendini mutlu, akıbetini hayırlı bilme nedeni, Allah Teâlâ'nın kulu olarak O'nu tanınması, O'nu çok çok sevmesi, seve seve itaat etmesi, O'nun yolunda sevgili canını, malını, makamını ve itibarını harcaması ve böylece onun sevgisine layık olması ve rızasına ermesidir.

Aslında “her doğan çocuk fıtrat üzerine doğduğu için” bu şuur, potansiyel olarak her insanda vardır. Ama Müslüman ana baba ve topluma düşen, bütün çocukları bu bilinç üzerinde eğiterek yetiştirerek bu kazanıma yardımcı olamaktır.

Hiç şüphesiz cahili sistemlerde her çocuk, önünü kesen ana babadan, kötü çevreden ve cahili bir eğitimden ötürü fıtratını bozarak bu nimete mazhar olmayabilir. Fakat her insanın karşısına İslam bir şekilde çıkar. Akıllı insan, bu fırsatı değerlendirebilir. Ama ülfet ve alışkanlıklarımız bu fırsatı imkana dönüştürmede en büyük düşmanlarımızdandır, tıpkı demin saydıklarımız gibi...

Mü'min eğer bu şuura sonradan eriştiyse, eski cahili hayatından, yılanın zamanı gelince kavından sıyrılıp çıkması gibi çıkması, sütün memeye tekrar dönmemesi gibi o küfür, şirk veya inkar içeren eski hayatına asla tekrar dönmemesi gerekir.

İnsanlar bilinçli olarak İslam Dinini seçerlerse bunun farkına zaten varırlar. Beyinleri zonklar, hisleri çoşar ve yepyeni bir insan olurlar. Tıpkı Firavun'un sihirbazları gibi, bir kere secde ettikten sonra, tekrar küfre dönmeyi, parça parça kesilip kütüklere asılma bedeline de olsa asla istemezler.³⁶⁸ Çünkü artık imanla bütün

³⁶⁸ “Mûsâ'nın değneği, sihirbazların ipleriyle değneklerini yutunca sihirbazlar hemen secdeye kapandılar ve, “Hârûn ve Mûsâ'nın Rabbine inandık” dediler.

Firavun, “Demek, ben size izin vermeden önce ona (Mûsâ'ya) inandınız ha! Şüphe yok, o size sihiri öğreten büyüğünüzdür. Şimdi andolsun,

değer yargıları ve hayat ölçüleri değişmiştir. Karanlıklardan nasıl bir aydınlığa çıktıklarını anlamışlardır. O yüzden, imanın tadını alan bir insan, Müslüman olduktan sonra tekrar küfre dönmeyi, bir ateş çukuruna atılıp diri diri yanmaktan çok daha çirkin görür.³⁶⁹

sizin ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim ve mutlaka sizi hurma dallarına asacağım. Hangimizin azabı daha şiddetli ve daha kalıcıymış, mutlaka göreceksiniz.”

Sihirbazlar şöyle dediler: “Bize gelen apaçık delillere ve bizi yaratana seni asla tercih etmeyeceğiz. Artık sen vereceğin hükmü ver. Sen ancak bu dünya hayatında hüküm verirsin.”

“Şüphesiz ki biz; günahlarımızı ve bize zorla yaptırdığın sihri affetmesi için, Rabbimize inandık. Allah’ın vereceği mükâfat daha hayırlı ve daha kalıcıdır.”

Şüphesiz, kim Rabbine günahkâr olarak varırsa, kesinlikle ona cehennem vardır. Orada ne ölür, ne de (güzel bir hayat) yaşar.

Her kim de O’na salih ameller işlemiş bir mü’min olarak varırsa, işte onlar için en yüksek dereceler, içinden ırmaklar akan, içinde ebediyen kalacakları Adn cennetleri vardır. İşte bu, günahlardan temizlenenlerin mükâfatıdır.”(Taha 70-79)

İşte imanın etkisi bu! Bir saat önce Firavunun sevgisini ve servetini kazanmak için çırpınan sihirbazlar, hakikati görünce Firavun ve işkencesini böyle takmadılar ve izzetle şehitliği şeref bildiler. Allahu Ekber. İşte iman böyle bir cevher...

³⁶⁹ Hadis: “Üç haslet vardır; bunlar kimde bulunursa o, imanın tadını tadar: Allah ve Resulünü, Allah ve Resulünden başka her şeyden fazla sevmek, Sevdiğini! Allah için sevmek, Allah kendisini küfürden kurtardıktan sonra, tekrar küfre dönmeyi ateşe atılmak gibi çirkin ve tehlikeli görmek, asla istememek.”(7. Buharî, iman 9, 14; ikrah î; ebed 42)

“”Ateşe atılmak kendisine, Yahudi veya Hıristiyan olmaktan daha sevimli gelen kişi imanın tadına erer.”(Ahmet bin Hanbel, III, 230, 288)

“”Yakılmış bulunan büyük bir ateşin içine atılmayı, Allah'a herhangi bir şeyi eş koşmaya yeğ tutan imanın tadım tadar. ”(Nesai, iman 2 10. Müslim, iman 56; Tirmizî, iman)

Hadislerde "imandan dönmek" ile "ateşe atılmak" arasında bir bağ kurulmuş bulunmaktadır. Bu inanç tabii olanı bildirir. Bu, imanın

Sevgili Peygamberimiz (sav) ve ashabının hayatında bu manzaraları çok görürüz. Dün kafir iken Müslümanlara eziyet ve işkence edenler, bugün Müslüman olunca aynı eziyet ve işkenceyi kendileri yaşıyorlardı. Bu işin böyle olacağını çok iyi bilmeleri, onları hakikati anladıktan sonra imandan vazgeçirmiyordu.

Hz. Ömer Örneği

İşte Hz. Ömer bunlardan birisiydi. Müslümanlara çok kötü eziyet ve işkence yapıyordu. Hatta işkenceden yorulursa dinlenmek için oturduğunda, acılar içinde kıvranan Müslümana, "seni bıraktığımı sanma. Dinlenince tekrar başlayacağım işkenceye" derdi. Ta ki o esnada o Müslüman da dinlenmesin, ruhen acı ve ızdırap çeksin.³⁷⁰

Cennet'te, küfrün Cehennem'de olduğu temel inancının bir yansımasıdır. Yani, açık bir şekilde imansızın yerinin Cehennem olduğu bildirilmektedir. Ateşte yanmayı, akli basında olan kimse istemez. Onun ne denli bir acı ve elem kaynağı olduğunu bilir. İmansızlığı da böyle bilmek ve imana, ne pahasına olursa olsun sahip çıkmaya çalışmak, onun zevkine ermek demektir.

³⁷⁰ Hassan b. Sabit der ki: "Ben umre hacısı olarak Mekke'ye varmıştım. Peygamber (a.s.) halkı İslâmiyete davetle uğraşiyor, ashabı da işkencelere uğrıtılıyorlardı. Ömer b. Hattab'ın başucuna dikildim. Kendisi beline izar (fota) tutunmuştu. Müemmel oğullarının kölesi olan kadının boğazını, elleri gevşeyip yanlarına düşünceye kadar sıktı durdu! Ben, kendi kendime: 'Öldü artık kadıncağız! dedim. Ömer b. Hattab onu bırakıp Zinnîre'nin üzerine yürüdü, ona da bunun gibi yaptı.

Hiz. Ömer, Müslüman olmadan önce, yine bir gün, Müslümanlıktan döndürmek için Lübeyne Hatuna işkence yapıyor, vurup duruyordu. Dövmekten bıkınca, yorulunca, ona: "Senden özür dilerim! Ben seni yorulduğum için bıraktım!" dedi. Lübeyne Hatun da ona: "Eğer Müslüman olmazsan, Allah da sana böyle yapacaktır!" dedi. (M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 1/372-373.)

Müslümanları onun hakkındaki kanaatini bir kitapta okuduğumda çok karışık duygular yaşadım. Birisi aynen şöyle diyordu: "Babası Hattab'ın eşiği Müslüman olur, Ömer olmaz."³⁷¹

Ama onun da bir vakti saati vardı. Allah diledi, derecesi doldu ve o saat gelince o bile Müslüman oldu. Hz. Peygamber (sav) bir çarşamba günü Ömer b. Hattab veya Ebu Cehil b. Hişam'dan birisiyle İslâmiyet'i güçlendirmesi için Allah'a dua etti. Ertesi gün sabah Ömer b. Hattab gelerek müslüman oldu. Hz. Peygamber ile

³⁷¹ "Leylâ Hatun der ki: "Habeş ülkesine doğru gitmeye hazırlandığımız sırada, (kocam) Âmir, bazı ihtiyaçlarımızı sağlamak üzere yanımdan ayrılıp (çarşıya) gitmişti. Ömer b. Hattab, beni görünce, gelip başucuma dikildi.

Kendisi o zaman müşrikti, daha Müslüman olmamıştı. Bize karşı çok sert ve katı davranırdı. Kendisinden hep eza ve cefa çeker dururduk.

Bana:

- 'Ey Ümmü Abdullah [Ey Abdullah'ın annesi]! Demek, buradan gidiş var ha?' dedi. Ben de:

- 'Evet! Vallahi, artık Allah'ın yerlerinden bir yere çıkıp gideceğiz. Siz bizi işkencelere uğrattınız ve ezdiniz!

Allah bize bir kurtuluş ve çıkış yolu açıncaya kadar, oralarda kalacağız dedim. Bana:

- 'Allah size yoldaş olsun!' dedi.

Kendisinden o güne kadar hiç görmediğim bir yumuşaklık ve yufka yüreklilik gördüm. Sonra dönüp gitti. Sanırım ki, bizim gidişimiz ona üzüntü vermişti. O sırada, Âmir işini bitirip yanıma gelince, kendisine:

- 'Ey Abdullah'ın babası! Biraz önce Ömer'in bize karşı gösterdiği yumuşaklığı ve yufka yürekliliği, gideceğimize duyduğu üzüntüyü bir görmeliydin! dedim. Amir

- 'Sen onun Müslüman olacağını mı umuyorsun?!' dedi. Ben:

- 'Evet! Umuyorum' deyince, Âmir:

- 'Şunu iyi bil ki; sen Hattab'ın eşiğinin Müslüman olduğunu görünceye kadar, o kişi Müslüman olmaz!' dedi.

Ömer'den o zamana kadar görülegelen sertlik ve Müslümanlığa karşı kaskatı yüreklilik, kendisinden böylece ümit kestirmişti."(M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 2/36.)

yanındaki müslümanlar o kadar yüksek sesle tekbir getirdiler ki, sesleri Mekke'nin yukarı mahallelerinden bile duyuldu. Ömer müslüman olduktan sonra:

- Ey Allah'ın Rasûlü, biz hak üzerindeyken niçin dinimizi gizliyoruz? Halbuki onlar batıl üzerinde oldukları halde dinlerini savunuyorlar dedi. Hz. Peygamber:

- Ey Ömer! Biz sayıca azız. Dün başımıza geleni sen de gördün, dedi. Hz. Ömer:

- Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, ben Mekke'nin her neresinde küfrümü göstermişsem, aynı yerlerde İslâm'ımı da açıkça göstereceğim, dedi ve çıkıp Kâbe'yi tavaf etti. O sırada müşrikler onun, kendilerine iyi bir haber getirmesini bekliyorlardı. Ebu Cehil kendisine:

- Ey Ömer! Falan adamın dediğine göre sen Muhammed'e iman etmişsin. Bu doğru mu? dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer:

- Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed de onun kulu ve Rasûlü'dür, dedi.

Bunun üzerine müşrikler Hz. Ömer'e doğru saldırdılar. Hz. Ömer, Utbe'yi altına alıp göğsüne çıkararak dövmeye başladı. Parmağını gözlerine sokuyor, Utbe de feryad ediyordu. Bunu gören halk oradan uzaklaştı. Ömer de Utbe'yi yerde bırakarak kalktı. Bundan sonra Ömer'e kim yaklaşırsa, o da orada bulunan en yakın akrabasından ileri gelen birisine saldırıyordu. Böylece onları aciz bıraktı. Bundan sonra Ömer, müşriklerin toplandığı yerleri teker teker gezerek imanını oralarda ilân ettikten sonra Hz. Peygamber'in yanına dönerek:

- Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Rasûlü! Müşrikler artık sana bir şey yapamazlar. Yemin ederim ki, küfürle

oturduğum bütün meclislerde, hiç çekinmeden ve kimseden korkmadan İslâm'ımı ilân ettim" dedi.

Bundan sonra Hz. Peygamber, Ömer ile Hamza önünde oldukları halde mescide gitti ve Kâbe'yi tavaf ederek öğle namazını kıldı. Daha sonra Ömer ile birlikte Daru'l-Erkam'a gitti. Ömer tek başına evine gitti. Sonra da Hz. Peygamber evine döndü.

İman bir kalbe girerse orasını değiştiriyordu. Ya kırk yıldır iman bir adamı değiştirmiyorsa, buna ne demeli idi?

Beşeriyet tarihinin sayfalarını incelerken, daha önceki yazdıklarımızda gerçekten konuya dair çok parlak örnekler vermiştik. Bu örnekler peygamberlerden, Rasûllerden ve salih kullardan oluşmakta idi. Şimdi de, Kur'an-ı Kerîm'in indirildiği süre içerisinde Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a) 'in sireti çerçevesinde ırkçılığın asla olmadığını, insanları birbirine bağlayan biricik bağın iman bağı olduğunu, kan bağının ölçü alınmadığını, "Velâ" ve "Berâ" dediğimiz "Allah için sevme" ve "Allah için sevmeme" ilkesinin nasıl uygulandığını ele alacağız. Bunları anlatırken de Kitap ve sünnete dayanarak konuyu inceleyeceğiz.

Söze "imanın etkisi ve insanı değiştirmesi" diye başladık. Cahiliyeden sıyrılıp çıkan bu yeni insan kimdir? Cahiliye hayatında kalmış eski insan ile farkı nedir?

Yeni Bir İnsan Tipi: Mü'min

Yeni insan, yani cahiliyeden kurtularak Müslüman olan bu yeni insan, mü'min insan, "La ilahe illallah Muhammedün Rasûlullah" diye imanını ifade ettiği andan itibaren, artık vahdaniyette, ulûhiyette ve Rabûbiyette Allah (c.c)'ı bir olarak - tevhit muvahhit- tanımıştır. Allah her eksiklikten, kusurdan, noksanlıktan münezzehtir. Bu kelimeyi söyleyen kişi aynı

zamanda, Allah (c.c) dışında aslında hiç olmayan ama kimilerince sanki var zannedilen, vehmedilen herhangi bir ma'bûda ibadet etmekten, veya herhangi bir itaat olunan varlığa mutlak itaat ve kulluktan, onlardan korkmaktan, onlara boyun eğmekten, onlara dostluktan bütün bütün uzaklaşmış ve onlarla her türlü ilgisini kesinlikle kesmiş kimse demektir. Müslüman her halükarda sadece Allah'ı mabud olarak tanır, sever ve ibadet eder, itaat eder. Bu, O'na layık olan ta'zimdir. O'nun dışında başka Rab tanımaz, öyle olduğunu iddia eden bütün sahte ilahları, tanrıları, tağutları toptan reddeder.

Bilindiği gibi Hz. Muhammed (s.a) Efendimize ilk gelen vahiy, Hıra mağarasında inmişti. Onu yazdık. Ondan sonra ikinci olarak şu âyetler nazil olmuştur:

"Ey bürünüp sarınan Resûlüm ! Kalk ve insanları uyar."³⁷²

Hz. Resulullah (sav) Efendimiz önceleri gizli olarak insanları İslam'a davette bulundu. Ancak kendisiyle birlikte olanlar, pek az sayıda idiler. Bunların başında Ebû Bekîr Sıddîk (r.a), Hz. Ali, peygamberimizin hanımı Huveylid kızı Hz. Hatice idi. Hz. Peygamber (s.a), ashabının kalbine Allah sevgisini, Rasûlünün sevgisini ekmeye başladı. Hepsinin bu esas üzere toplanıp bir araya gelmelerini istedi. Sevgide ihlas ve samimiyet, mü'minlere yardım, kâfirlere, müşriklere, küfre ve şirke karşı da buğzetmelerini ve bunda samimi olmalarını istedi. Zira tevhid kelimesi olan "La ilahe illallah Muhammedün Rasûlullah" kelimesinin manâ ve kavramı bu idi, bu şekilde iman etmek bu kelimenin ayrılmaz bir vasfıdır. Daha sonra Medine'de bu kelimenin altına bir devlet ve toplumu idare ederek yönlendiren ve mutlu yaşatan kanunlar manzumesi yerleştirilecekti.

³⁷² Müddessir, 74/1-2.

İman her insana açıktı. Sadece Arapları davet etmiyordu. “İnsan” diyordu davet ederken. İnsan Allah Teâlâ’nın kuludur. Atası Adem çamurdan, onun eşi Havva da ondan, zürriyetleri ise bu ikisinden yaratılmıştır. Bütün ırklarıyla, renkleriyle, dilleriyle, vatanlarıyla, kabileleriyle insan bu yeni dine davet ediliyor ve inananlar kardeş sayılıyorlardı. Asla ve kat’a ırkçılık ve asabiyet yoktu bu dinde. Sosyal sınıf ve statü de yoktu. Zenginle fakir, efendi ile hizmetçi veya köle, idareci ile sıradan insanlar eşit muamele görüyordu. Bir tarağın dişleri gibi eşittiler aralarında.

Artık Mekke’de yepyeni bir vaziyet vardı. Yepyeni insanlar ve aralarında yepyeni bir bağ ortaya çıkmıştı. Bunun bilincindeydi iman edenler. Bu bilinç çok yoğun bir şekilde ruhlara duyuruluyordu. Vicdanlar bu bağ birbirlerine sevgi ve şefkat ile bağlanıyordu. Kalpler bu yeni bağ ile cuş-u huruşa geliyor, eski hallerini hatırladıkça dehşetle ürperiyorlardı.

Bu bağ mü'minlerin kalplerine giren akide ve inanç bağıdır artık. Bu bağ asıl bağıdır ve titizlikle korunmalıdır. Evet, insanlar arasındaki gerçek bağ, iman, inanç ve akide bağıdır. Bu, öyle bir bağıdır ki mü'minin kalbi huzurla buna yatmakta ve bunda mutluluğu tatmakta, bunda kendisinin ve kainatın varlığının sebebini duymaktadır.

Bu yeni tohumun kalplerde gelişmesiyle birlikte küfrün ve ondan kaynaklanan ırkçılık ve asabiyetin de kökleri kurumaya başlıyordu. Artık tüm cahili bağlar çürüyüp kopmakta idi. Bundan böyle bu bağlara bakış açısı değişti. Artık falancalardan veya filancalardan olmak önemli değildi. Artık fakirlik veya zenginlik, idarecilik veya sıradanlık çok farklılık sağlamıyordu. Hatta giderek aile içi bağlar bile değişiyordu. Baba ve ananın konumu, abi ve kardeş konumu da değişiyordu. Yani kan bağı, akrabalık

hakimiyeti, ırk ve asabiyetin hamiyeti giderek değer kaybediyordu, önemsenmiyordu, hatta küçümseniyordu. Allah ve Rasûlüne iman edenlerin kalbleri üzerinde artık bu eski bağların bir önemi kalmıyordu. Müslümanlar yeni dinlerini anladıkça sayılan değerlerin önemsizliği daha iyi kavriyorlardı. İnanan kitle eski dünyayı terkederek yepyeni ve gittikçe büyüyen ve gelişen bir dünyaya doğru yürüyorlardı. Burda ırkçılık ve asabiyetin esamisi bile okunmuyordu. Lafı bile abes kaçıyordu hatta. Komik bulunuyor ve gülünüyordu bir zamanlar yaşanan düşünce ve davranışlar.

Evrensel Bir Mektep

Bir mektep vardı şimdi ve o okul yeryüzünü hedef almıştı. Bütün bir yeryüzünü yeni bir eğitimden geçirmek isteyen evrensel bir mektepti bu. Söze ya “Ey inananlar!” diyerek başlıyordu, ya da “Ey insanlar!” diye. O mektepte şimdilik Araplar vardı, Habeşli siyahiler vardı, Süheyb gibi Rumlardan vardı, sonra Selman gibi Farslardan vardı, Yahudilerden ve Hıristiyanlardan vardı. Hepsi de birbirini seviyor, sayıyor ve birbirleri için fedakarlık yapıyorlardı. Irkçılık ve asabiyet baştan mahkum edilmişti. Bu havada elbette ırkçılık ve asabiyet yaşayamazdı. O iki lanetli ağaç, ancak küfür ortamında ve kafir kafalarda hayat bulup yeşerebilir ve insanlara zakkum gibi zehirler yedirebilirdi.

Hz. Resulullah (sav) Efendimiz, bu yeni dinin esaslarını kendisine iman edenlere telkin etmek için bir sahabî'nin nisbeten örtülü bir evini seçti. Ashab-ı Kiramdan Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın Mekke'de, Safa tepeciğinin yanında bulunan evi olup, Kabe'nin arsası, Harem'i içinde idi. Peygamberimiz (a.s.) Kureyş

müşriklerinden sakınarak bu mübarek evde gizlenir; yanına gelenleri orada İslâmiyete davet ederdi.

Buraya “Dâru'l-Erkâm” denildi bundan sonra. Müslümanların ilk okulu idi burası. Gerçekten de bu okul, dinin ilk önderlerini bir arada toplayan, buluşturan ve yetiştiren bir muhteşem bir meclis oluyordu. Bu öyle bir ortam idi ki, burada Tevhid inancını yeryüzüne yaymaya azmeden yıldızların ilk ışıkları parıldamaya başlamıştı. Sonra o yıldız timsali ashab-ı kiram o dini yaymak için yeryüzüne dağılmaya başladı.

Menfaatçi Muhafazakârlar

Ancak bu iş o kadar da kolay olmuyordu. Doğrusu orada köklü bir düzen vardı. Bu düzenin sahipleri çıkar çarklarını kendilerine göre ayarlamışlardı. Her halde kazanan güçlü bir kesim vardı. Bunlar akıllı insanlardı ve kendileri için gelecekteki yakın tehlikeyi gördüler. Kimisi mevcut sosyal statüyü koruyarak menfaatlerini devam ettirmek adına, kimisi atalarını körü körüne taklit adına, kimisi makam ve mansıp adına, kimisi ırkçılık ve asabiyet adına bu yeni vaziyete karşı çıktılar. Önce görmezlikten geldilerse de, gelişmeler aleyhte olunca tavır almaya başladılar. Alay ve hakaretle mahalle baskısı, sosyal yaptırım uyguladılar. Derken fiili tecavüzler ve saldırılar başladı.

O gün Müslümanların kendilerini koruyacak bir devletleri ve cemaatleri yoktu. Ancak onlar Mekke'de şهادet kelimesini söylüyorlar ve birlik içinde hareket ederek liderliklerini Resulullah (s.a)'in komutasına teslim ediyorlardı. Olan her olayı ona rapor ediyorlardı. Bu birlik ve liderlik etrafında hareket etme İslam cemaatine güç veriyordu. Adam müslüman olur olmaz, geçmişte üzerinde var olan tüm cahili esas ve prensiplerin hepsini bir

çırpıda silib atıyordu, yepyeni bir döneme başlıyordu. O cahiliye döneminde yaşamakta olduğu tüm hayatı ve yaşantıyı da bırakıyordu, o hayattan büsbütün ilişkisini kesiyordu. O, cahiliye hayatı boyunca alışageldiği her şeyin önünde şüphe duyarak, bunlardan müthiş bir şekilde korkup çekinerek uzaklaşıyordu. Bu da onun manevi kuvvetini artırıyor, eziyetlere bu iman ve aşk ile karşılık vererek tahammül ediyordu.

Müslüman müşriklerden ayrılırken büyük bir bilinç ile ayrılıyordu. Ortada cidden çok şuurlu bir ayrılış vardı. Müslüman geçmişindeki cahiliye hayatıyla, müslüman olduktan sonraki yeni hayatı öylesine kavramıştı ki, eskiyle hiç bir bağı olmayacak şekilde her türlü bağı kesip atıyordu. Çevresindeki cahili toplumla olan ilişkilerde ve onlarla olan sosyal münasebetlerinde İslam'ın öngördüğü ayrılışa kesinlikle uyuluyordu. Aynı kesinlikle de İslam cemiyetine, cemaatine bağlanıyordu.

Müslüman şirk inancını sırtından silkip atınca ve Tevhid akidesine girince, cahili düşüncenin yerini İslamî akide ve düşünce alınca, her türlü cahili bağları bırakıp, onlara duyduğu dostluğu terk ediyordu. Artık aile, akrabalık, soy sop ve kabilecilik düşüncesinden de sıyrılıp çıkıyordu. İşte kavganın başlangıç yeri de burası oluyordu. Müslümanlar ırk, kavim ve akraba gibi bağlara hiç önem vermeyip bunları sadece İslam'ın öngördüğü hakikat çerçevesinde ele alınca, Kureyş ileri gelenleri huzursuz olmaya başlamışlardı. Bu gidişe dur denmeli, yeni din ve insan tipine engel olunmalıydı. Üstelik müslümanların bir araya gelip güç oluşturmaları, bunları rahatsız etmeye başlamıştı. Kur'ân, huzurlarını kaçırmıştı.

Halbuki daha önce de Mekke'de Hanif dininden olanlar vardı. Ancak müşrikler bunlara karşı hiç de ses çıkarmıyorlardı.

Bunlar da müşrikler gibi inanmıyorlardı, ibadetleri müşriklerden farklı idi. Bir tek Allah'ın ulûhiyyetine inanıyorlardı. Her türlü dini merasimlerini ve ibadetlerini bir tek Allah'a yapıyorlardı. Fakat Haniflerin bu hali cahiliyenin pek de umurunda değildi, çok da önemsemiyorlardı. Çünkü bu hanifler de müşriklerle bir arada yaşamaktan pek huzursuz olmamakta idiler. Aralarında bir çekişme de olmuyordu. Tıpkı günümüzdeki bazı dini kurum ve kuruluşların yaptıkları gibi. Kafir ve müşriklerle iç içe yaşayabiliyorlar, onların her türlü haram ve günah işlemesine karışmıyorlar, yetmezmiş gibi bu “emr-i bil ma’ruf nehy-i ani’l münker” ilkesini çiğnemeyi, yani “iyilikle emretme, kötülükten sakındırma” ölçüsünü yok saymayı “müsamaha, hoşgörü, sevgi, insancılık, birlikte yaşama, müsbet hareket etme gibi yaldızlı laflarla güzel göstermeye çalışıyorlardı. Çünkü bunlar ne gerçek anlamda İslam’ı doğru dürüst öğrenmişler, ne de onun idrakin ve bilincine varabilmişlerdir.

İnançta Arınma

İslâm, kıyamete kadar örnek alacağımız bir metodu bize gösterdi ilkin. Bu, şehadet kelimesini ifade ile meydana gelen bir hareket idi. Bundan sonra cahili toplumdan tümüyle arınmak, cahilî her tür düşünceyi bırakmak, cahilî değerleri bir kenara itmekle işe başlıyordu. İslâm, ırk, soy, kabile, din, gelenek görenek gibi cahilî her türlü bağlardan koparak, cahilî hayatın hakimiyetine ve onun örf, adet ve yasalarına bağlılığı elinin tersiyle bir kenara iterek, tümüyle şehadet kelimesinin gösterdiği ve içine doldurduğu iman, ibadet, hukuk ve ahlak hakikatleri doğrultuda harekete geçmeyi emrediyordu.

Aynı zamanda İslâmî davete ve bağlara dostluk göstermeyi, velayeti müslümanlara vermeyi gerektiren bir akideydi bu. Bu öyle bir davetti ki, gerçek hayatta İslâm'ın tahakkukunu istiyordu. İşte bu yüzden Kureyş'ten bir güçlü bir topluluk değişik yollarla ve değişik vasıtalarla bu davete karşı koymaya kalkıştılar.

Mü'minler Allah ve Rasûlünün sevgisi üzerinde bir araya geliyorlardı. Böylece onların bir araya gelip buluşmaları, gerçekten de içten gelen bir buluşma idi. Zira her biri Allah'a ve Rasûlüne geliyor ve din adına alacaklarını O'ndan alıyorlardı. Onun gösterdiği hidayet ve yoldan gidiyorlardı, hep ona yöneliyorlardı. Böylece her biri din kardeşine karşı yepyeni bir duyguyla, Allah için kardeşlik duygusuyla bağlanıyordu. Bu öyle bir sevgi ve bağlılık yumağı idi ki, aynı kabileden ve aynı soydan olmamalarına rağmen, aralarında herhangi bir kan bağı da olmamasına rağmen, içten gelen samimi bir kardeşlikle insanları birbirine yaklaşıtıyordu. Çünkü bu duygu akideye ve imana dayanıyordu.

Kur'ân-ı Kerîm, hadiselerine göre Allah'ın (c.c), dilediği zamanda inmeye devam ediyordu. Bu iniş yavaş yavaş, aşamalı olarak ümmetin İslam akidesi üzerine eğitilmesini amaçlıyordu. Müslümanların yükümlülükleri ve sorumlulukları çoğaldıkça Allah için dostluk ve Allah için düşmanlık da o oranda artıyordu.

Ve bu davet aslında ilk yıllarında insanlara gizli yapılıyordu. Üç yıl böyle geçti. Ancak Mekke'de artık İslam'ın gizlenecek bir yönü kalmayıp, herkes tarafından bu din öğrenilip konuşulunca, durum değişti. Çünkü Allah (c.c), Peygamberine verdiği emrin artık açıkça ilanını ve müşriklerle kâfirlerin kafalarını ve beyinlerini çatlatırcasına açıklamasını istedi. Allah'ın emrini insanlara bildirmeye başlamasını ve insanları buna davet etmesini istiyordu. İşte bunun için Rabbimiz şu âyeti indirmişti:

"Sana emrolunanı açıkça söyle ve ortak koşanlardan yüz çevir!"³⁷³

Yine Rabbimiz peygamberine şöyle buyuruyordu:

"Önce en yakın hısımlarını; uyar. Sana uyan mü'minlere merhamet kanadını indir."³⁷⁴

³⁷³ Hicr, 15/94.

³⁷⁴ Şuarâ, 26/214-215.

İMTİHAN VE İŞKENCE

Artık bu andan itibaren müslümanlar imtihan edilmeye başlandı. Bu imtihan görünürde şiddet, baskı ve zulüm gibiydi. Hakikatte ise bir nimet idi. Çünkü bunun sonucunda kim doğrudur, kim yalancıdır ortaya çıkıyordu. Temiz ile iğrenç kirli ortaya çıkıyordu. Nitekim Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

"Elif, Lâm, Mîm. İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece "îman ettik" demeleriyle bırakılacaklarını mı sandılar? Andolsun ki, biz onlardan öncekileri de imtihandan geçirmiştir. Elbette Allah, doğruları ortaya çıkaracak, yalancıları da mutlaka ortaya çıkaracaktır."³⁷⁵

Rasûlullah (s.a)'ın ashabı sırf akideleri yüzünden birçok sıkıntılara, şiddete maruz kaldılar, birçok şeylerle imtihandan geçtiler. Hatta bunlar gittiği yerlerde kendi kavimleri tarafından alay, hakaret ve eziyetle karşılanıyorlardı. Yani Müslümanlar işkenceye tabi tutulurken ırk ve kabile farkı gözetilmemiştir. Her noktada ırk ve asabiyeğe önem verenler, çok az istisnalar dışında işkencede asabiyet ve ırkçılık yapmamışlardır.

³⁷⁵ Ankebût, 29/1-3.

Acaba, Allah düşmanlarının mü'minlere tattırdıkları azab ve işkence karşısında müslümanlar nasıl karşı koydular, müslümanların bunlara cevabı nasıl oldu?

Genel olarak müslümanlar kendilerine karşı işlenen cinayetlere, Bilal Habeşî'ye yapılanlara, Yasir ailesinin başına gelenlere, kısaca özellikle adı geçen bu ve benzeri mustazaflara yapılanlara nasıl cevap verdiler.

Gerçekten de yapılan bunca işkencelere karşı güzel bir sabır, iyi bir katlanma ve bir ayrılış. Nitekim Rabbimiz şöyle buyuruyor:

"Onların (müşriklerin) söylediklerine sabret (katlan) ve onlardan güzellikle ayrıl. Nimet içinde yüzen o yalanlayıcıları bana bırak ve onlara biraz mühlet ver."³⁷⁶

Hz. Resulullah (sav) Efendimiz sadece dayanıp sabretti. Çünkü onun eğitimi ve terbiyesi, kendisiyle birlikte olan mü'minlerin ruhlarını temizleyip arıtmaya kefil idi. Bundan böyle hergün ruhça güçleniyorlar, kalben arınıyorlar ve ahlak açısından da tertemiz oluyorlardı. Böylece maddî saltanatı ve gücü bırakıp gerçek hürriyete, şehvî birçok şeyi terkedip asıl özgürlüğe kavuşuyorlardı. "Hz. Peygamber (s.a), onları sabretmeye, yapılan işkencelere dayanmaya, iyi bir şekilde onları bağışlamaya çağırıyordu. Hz. Peygamber (s.a) kendilerine karşı koymamalarını söylüyordu.

Halbuki bunlar savaşçı bir toplum idiler, sanki bunlar doğarken beraberlerinde kılıçla doğmuşlardı. Ancak bunların savaşçı karakterlerini Rasûlullah (s.a) engelledi. Onların Araplık damarını engelledi ve hepsini kendi emrine boyun eğdirdi. Hepsi böylece ellerini savaştan geri çektiler. Bu arada Kureyşlilerin tahrik

³⁷⁶ Müzzemmil, 73/10-11.

edici davranışlarına rağmen daima dayandılar. Hiç bir korkaklık ve acizlik göstermeden dayandılar. İşte Mekke'de müslümanların düşmanları karşısındaki durumu bu idi.

“Sabredin Ashabım”

İşkencenin çok derin bir hikmeti vardır ve tevhit mücadelesinde vazgeçilmez bir metottur. Aslında vazgeçilmez olan imtihandır. Allah Teâlâ'nın iman edenleri denemsi, sınaması, imtihana tabi tutmasıdır. Ta ki doğru olan yalancıdan, kaliteli olan da ehvenden ayrılınsın, mirasyedi ile çalışıp kazanan belli olsun diye. Bunun sonucu kaliteli mü'min ve tüm değerlerini içine sindirmiş bir İslam toplumdur. Bunun için önce bir iki örnek daha görelim:

İşkenceye uğrayan müslümanlardan biri de Habbab b. Eret'tir. Tarihçilerin bildirdiğine göre Habbab, Sevâdî'dir. Yani Irak'ın Sevâd bölgesinden birisidir. Bir gün, Rabia kavminden bir topluluk, onun bulunduğu bölgeye baskın yapıp Habbab'ı esir aldılar ve onu Hicaz'a getirip sattılar. Habbab, Zühre oğullarının anulaşmalısı olan Huzâa'lı Sibâ b. Abdi'l-Uzza'ya düşmüştü. Esir düşünce, Ümmü Enmâr'ın eline geçmiştir, o da âzad etmiştir. Arapça'yı iyi konuşamadığı için "Eret", yani "tutuk" ismi verilmiştir. Belâzürî'nin Kerdüs'tan naklettiğine göre, Habbab, altının altıncısı olarak müslüman olmuştur.

Yine Belâzürî, Şa'bi'nin şöyle dediğini rivayet eder: Onlar, işkence gördüklerinde, müşriklerin istedikleri sözleri sarf ettiler. Yalnız Habbab b. Eret hariç. Onun sırtını kızgın taşa yapıştırıyorlar, vücudunun yağı gidinceye kadar öylece durduruyorlardı.

Bir gün Habbab b. Eret, Hz. Ömer'in halifeliği sırasında huzuruna girdi. Hz. Ömer, onu yanına yaklaştırıp yerine oturttu.

- "Yeryüzünde şu meclise, bundan daha lâıyk ve müstahak olan, ancak bir adam vardır!" dedi. Habbab b. Eret:

- "Ey müminlerin emiri! Kimdir o?" diye sordu. Hz. Ömer:

- "Bilâl'dir!" dedi. (Şa'bî'nin rivayetinde "Ammar b. Yâsir" ismi geçer) Habbab b. Eret:

- "Ey müminlerin emîri! O benden daha lâıyk olamaz! Çünkü, müşrikler içinde Bilâl'i koruyan bazı kimseler vardı. Benim ise, hiçbir koruyucum olmadı. Öyle bir gün gördüm ki, beni tuttular, ateş yaktılar ve beni sırt üstü ateşin içine yatırdılar. Sonra, adamın biri, ayağını göğsümün üzerine bastı da, sırtımla yer soğuyuncaya kadar beni kıyılatmadı!" dedi. Sonra sırtını açtı ki, ateş yanıklarından sırtı alaca olmuş.

Ümm-ü Enmâr'ın azatlı kölesi olan Habbab, demirci idi, kılıç yapardı. Öteden beri, Resûlullah (sav) ile görüşüp, konuşurdu. Ümm-ü Enmar, bunu haber alınca, kızdı. Habbab'ı bağlattı, ateşte kızdırttığı demirle başını dağlattı. Habbab, Resûlullah (sav)'e gelip Ümm-ü Enmar'dan ve başının ızdırâbından yakındı. Peygamberimiz: "Allah'ım! Habbab'a yardım et!" diye duâ etti. Ümmü Enmar, başından bir hastalığa yakalandı. Izdrâbından dolayı köpeklerle beraber inlerdi. Kendisine, başını ateşle dağlatması tavsiye edildi. Habbab da bir müddet, onun başını dağladı.

İslam'a girdiğinde Habbab'a en çok işkence yapan, Utbe b. Ebi Vakkas idi. Ayrıca, es-Sebt el-Esved b. Abd-i Yağus olduğu söylenir. Buhârî, Muhammed b. Ömer el-Eslemî ve Beyhakî'nin Habbab bin el-Eret'ten rivayet ettiği hadisi naklediyoruz: Habbab anlatıyor:

"Peygamber Efendimiz (sav), Kabe'nin gölgesinde kaftanını yastık yaparak, ona yaslanıp dinleniyorken yanına geldim. Müşriklerden şiddetli bir işkence görmüştük. Ben:

- "Yâ Resûlallah, çektiğimiz şu işkencelerden dolayı bizim için Allah'a dua etmeyecek misin?" dedim.

Bunun üzerine Peygamberimiz hemen doğrulup, oturdu. Benzi atmış, yüzü kızarmıştı, şöyle buyurdu;

- "Sizden önceki ümmetler arasında öyle kimseler vardı ki, demir tarakla bütün derileri ve etleri kemiklerinden ayrılırdı da bu işkence yine onu dininden döndüremezdi. Testere ile tepesinden ikiye bölünürdü de yine bu işkence onu dininden döndüremezdi. Allah elbette bu işi (İslâmiyet'i) tamamlayacak ve üstün kılacaktır. Hatta, hayvanına binip San'a'dan ta Hadramût'a kadar tek başına giden bir kimse Allah hariç hiç kimseden korkmayacaktır. Koyunları hakkında da kurt saldırısından başka bir korku duymayacaktır,"uyurdu.³⁷⁷

İşte şu ayetlerin, imanları sebebiyle çeşitli işkencelere maruz kalan bazı sahabiler hakkında nazil olduğu rivayet edilmiştir: "İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece "biz de iman ettik" demeleriyle bırakılvereceklerini mi sandılar? Andolsun ki, biz onlardan öncekileri de imtihandan geçirmişizdir. Elbette Allah, doğruları ortaya çıkaracak, yalancıları da mutlaka ortaya koyacaktır."³⁷⁸

İman, her ne kadar kalpte gerçekleşen bir kesin inanç ise de, bunun bir de dil ile ifade ve azalar ile amel etme, inandığı gibi yaşama boyutu vardır. İnsan bu inanç ve amel boyutu ile bir kafirden çok açık bir şekilde seçilir, ayrışır ve belli olur. Sırf dille

³⁷⁷ Buhâri, 7/202 (3852).

³⁷⁸ Ankebut 2-3.

söylenen bir söz değildir iman aslında.. “La ilahe illallah” demek, birtakım yükümlülükleri üstlenmek demektir. İslam, özgü ağırlıkları bulunan bir emanettir. Sabretmeyi gerektiren bir cihattır. Katlanılması zorunlu olan bir çabadır. Bu yüzden, insanların "inandık" demeleri yeterli değildir. Sınavdan geçirilmeden, bu sınav esnasında kararlılıklarını ortaya koymadan, bu sınavdan cevherleri arınmış, kalpleri berraklaşmış olarak çıkmadan, sırf böyle bir iddiada bulunmakla bırakılmazlar. Tıpkı ateşin altını eriterek, saf altın madeni ile karışımında bulunan diğer değersiz madenleri ve cürufu birbirinden ayırması gibi. İşte, bu iman uğruna sınavdan geçirilme olgusu, yüce Allah'ın kanununda değişmez bir esastır, her zaman geçerli olan bir ölçüdür. Eskiler de, yeniler de, daha sonra dünyaya gelecekler de aynı imtihandan geçeceklerdir.

Hiç kuşkusuz yüce Allah, sınamadan önce de kalplerin gerçek durumunu bilir. Bunun aksi düşünülemez. Ne var ki, sınavdan geçirme, Allah'ın ezeli bilgisince bilinen, ancak insan bilgisine göre henüz gizli olan durumları, imtihan ile bizzat yaşanarak hayatta gözler önüne serer. İnsanlar da zaten meydana gelen bu hareketlerinden dolayı hesaba çekilirler. Sırf yüce Allah'ın bildiği, ancak hareket olarak ortaya konmayan durumlarından dolayı değil.

Şüphesiz ki iman, yüce Allah'ın yeryüzündeki emanetidir. Bu emaneti ancak ona lâyık olanlar, onu taşıyacak güce sahip bulunanlar, kalplerini tüm diğer duygulardan soyutlayıp, içtenlikle ona özgü kılanlar yüklenebilir. Onu rahata ve konfora, huzur ve güvenliğe, nimet ve aldanmaya tercih edenler taşıyabilirler bu emaneti. Bu emanet, yeryüzü halifeliğidir. İnsanları Allah'ın yoluna sevk etme, yüce Allah'ın mesajını insanların hayatında

gerçekleştirme görevidir. Hiç kuşkusuz bu, onur verici bir emanettir. Ve bu emanet oldukça ağırdır. Bu emanet, Yüce Allah'tan gelen ve insanları yerine getirmekle yükümlü kılan bir emirdir.

Bir mü'minin batıl ve batıl taraftarları tarafından eziyetlere uğratılması, sonra kendisini savunacak, destek olacak bir yardımcı bulamaması, kendi kendisini savunup kurtaracak durumda olmaması, tağutlara, zorbalara karşı koyacak güçten yoksun bulunması da bir imtihandır. Ve bu imtihanın en belirgin şeklidir. O kadar ki, imtihan sözü duyulur duyulmaz, zihinde uyanan ilk olgu budur. Ancak bu, imtihanın en ağır şekli değildir. Değişik şekillerde ve yöntemlerde beliren daha birçok imtihan vardır. Bunlar işaret ettiğimiz imtihan şeklinden daha acı ve sonuçları bakımından daha yıkıcı olabilirler.

Bir insanın kendisinden dolayı aile fertlerinin ve sevdiklerinin başına bir felâketin gelmesinden korkması, üstelik böyle bir durumda onları savunamaması, son derece acı ve etkileyici bir imtihan şeklidir. Aile fertleri ve sevdikleri ona gelip barış yapmasını ya da teslim olmasını telkin ederler. Sevgi adına, yakınlık adına eziyetlere ya da ölüme terk ettiği kimseler için Allah'tan korkması gerektiğini ileri sürerek, taviz vermesi çağrısında bulunurlar. Nitekim bu Ankebut Suresinde, bu tür bir imtihanın son derece ağır ve meşakkatli olan anne ve baba açısından imtihana tabi tutulmaya işaret edilmiştir.

Dünyanın batıl taraftarlarına yönelmesi, insanların onları başarılı ve zinde görmesi, herkesin onları övmesi, kitlelerin onların başarılarını alkışlaması, önlerine dikilen tüm engelleri bertaraf etmeleri, onların adına övgülerin düzülmesi, seçkin bir hayat yaşamaları, buna karşılık mü'minin ihmal edilmiş olması,

sevilmemesi, hiç kimse tarafından bilinmemesi, kimsenin onu savunmaması, o hayatta pek bir şeyleri bulunmayan kendisi gibi az sayıdaki mü'minlerden başka savunduğu hakkın değerinin bilinmemesi de, çok acı bir imtihan şeklidir. Çevreden uzaklaşmak, inanç adına yalnız kalmak da bir imtihandır. Bu durumdaki bir mü'min, çevresindeki toplumların ve fertlerin sapıklığa daldıklarını, kendinise yapayalnız, garip ve kovulmuş olarak kaldığını görür.

Bir diğer imtihan şekli de var ki, onu günümüzde açıkça görmek mümkündür. Evet, bir mü'minin, ahlâki açıdan, toplumsal değer yargıları bakımından kokuşmuş bazı milletlerin ve devletlerin toplumsal açıdan kalkınmış olmalarını görmesi, uygarca bir hayat sürdürmelerini, her ferdin bu toplumlarda insanın değerine yaraşır gözetim ve korunma imkânından yararlanmalarını, Allah'ın dinine karşı çıkıp isyan ettikleri halde güç ve zenginlik elde etmelerini görmesi de, üstesinden gelinmesi çok zor olan bir imtihandır.

Bir de en büyük imtihan vardır. Nefis ve ihtiras imtihanı. Toprağın çekiciliği, et ve kanın ağırlığı, nimet ve iktidar ya da rahatlık ve güven arzusu. Nefsin derinliklerinde, hayat şartlarında, toplumun mantığında ve devrin insanların düşüncelerinde yer eden engellere ve geçit vermez önlemlere rağmen iman yolunu izlemenin, imanın öngördüğü üstün düzeye ulaşmanın zorluğu bütün imtihan şekillerinden daha ağır ve daha büyük imtihandır.

Yol uzayıp Allah'ın yardımını gecikince, imtihan daha şiddetli ve daha ağır olur. Deneme her zamankinden çok şiddetlenir, sertleşir. Bu durum karşısında yüce Allah'ın koruduğu kimselerden başkası direnç göstermez, sabretmez. Bunlar iman gerçeğini içlerine sindiren kimselerdir, bu büyük emaneti, göğün

yeryüzündeki emanetini, Allah'ın insan vicdanına yüklediği emaneti eksiksiz bir şekilde yüklenen ve gereğini yapan kimselerdir.

Hiç şüphesiz Allah Teala bu şekilde mü'minleri imtihan etmekle onlara azap etmeyi, onları sıkıntılara sokmayı, onlara eziyet etmeyi istemiyor. Peki, neyi istiyor?

Bu imtihan ve denemelerin asıl amacı, inancı taşımak ve emaneti yüklenebilmek için gerçek anlamda hazırlanmaktır. Çünkü bu iman ve emanet, özel bir hazırlığı ve donanımı gerektiriyor. Bu da ancak fiili olarak meşakkat çekmekle, zorlukları pratik hayatta tutmakla, gerçek anlamda ihtirasları yenmekle, acılara, ızdıraplara karşı hakkıyla sabretmekle, imtihanın uzun süreli olmasına ve denemenin çok ağır olmasına rağmen, gerçekten Allah'ın zaferine ya da sevabına güvenmekle mümkün olur.

Zorluklar, insan ruhunu adeta eritir, pisliklerini giderir. Kabalıklarını yontar, çirkinliklerini atar, cevherini açığa çıkarır, içindeki potansiyel güçleri uyarır ve yoğunlaştırır. Sert ve şiddetli darbelerle döverek madenini sertleştirir, parlatır. Aynı şekilde zorlukların toplumlar üzerinde de büyük ve kalıcı etkileri vardır. Acıların, zorlukların potasında eritilen toplumlardan geriye sadece tabiat itibarıyla en sarsılmaz olanları, karakterleri en sağlam olanları, Allah'la sıkı sıkıya ilişki halinde bulunanları, O'nun katındaki iki güzelliği; zafere ya da ahiret sevabına şiddetle bağlananları kalır. Böyle bir süreçten geçen toplumlar en sonunda bayrağı teslim alırlar. Çünkü bu hazırlık ve deneme devresinden sonra artık emaneti yüklenecek niteliklere sahip olmuşlardır.

Onlar, ağır bir bedel ödedikleri, sıkıntılara karşı sabrettikleri, uğruna birçok acılara katlandıkları, büyük

fedakârlıklarda buldukları için, artık bu emaneti teslim alırlarken, bir mirasyedi gibi olmaz, onun değerini bilen birisi olarak her şeyden üstün tutarlar.

Kanını feda eden, sınırlarını yıpratın, rahatını, huzurunu bir kenara bırakan, arzularından ve zevklerinden vazgeçen, sonra eziyetlere ve birçok şeyden yoksun olmaya karşı sonuna kadar sabreden biri kuşkusuz, uğruna bunca fedakârlıkta bulunduğu emanetin ne kadar değerli olduğunun bilincinde olur. Bu yüzden çektiği bunca acıdan, katlandığı bunca fedakârlıktan sonra bu emaneti ucuza kaptırmaz. Onu hayatı pahasına korur.

İman ve hak davasının en sonunda üstün gelmesi, nihai zaferi kazanması ise, yüce Allah'ın vaadi ile garanti altına alınmıştır. Bir mü'min Allah'ın vaadinin yerine gelmesinden kuşku duymaz.

Ama eğer bu vaad gecikirse hiç kuşkusuz yüce Allah'ın planladığı bir hikmetten dolayıdır. Ve mutlaka iman davası için, mü'minler için hayır kaynağıdır. Hiç kimse yüce Allah kadar gerçeğe ve gerçek taraftarlarına ilgi gösteremez, onları koruyamaz. İmtihandan geçirilen, çeşitli musibetlerle denenmiş mü'minler için, Allah'ın hak davasını yüklenerek güvenilir kimseler olarak Allah tarafından seçilmeleri yeterli bir ödüdür.

Bir sahih hadiste Peygamber efendimiz (sav) şöyle buyurmaktadır: "İnsanlar arasında en ağır imtihandan geçirilenler peygamberlerdir. Sonra salih kişiler gelir. Bu böylece devam eder gider. Kişi dini duygularının düzeyine göre, denenmek amacı ile imtihandan geçirilir. Eğer sarsılmaz bir inanca, köklü bir dini pratiğe sahipse, imtihanın dozajı arttırılır."³⁷⁹

Mü'minleri dinlerinden döndürmek için onlara baskı uygulayanlara, eziyet edenlere, bu amaçla her türlü kötülüğü yapanlara gelince; onlar Allah'ın azabından kaçıp kurtulamazlar. Onların kof güçleri istediği kadar debdebeli, ihtişamlı görünsün, bir balon gibi şişirilmiş batıl sistemleri istediği kadar sağlam ve sarsılmaz görünsün, sonunda kesinlikle yakayı ele vereceklerdir. Allah'ın vaadi bu yöndedir, her zaman geçerli olan yarası eninde sonunda bunu öngörür.

“Yoksa kötülük işleyenler bizim elimizden kurtulabileceklerini mi sanıyorlar? Ne kadar yanlış düşünüyorlar?”³⁸⁰

Hiçbir bozguncu, yakayı kurtaracağını, bu işten sıyrılacağını kesinlikle beklemesin. Böyle sanan, kötü bir hüküm vermiş olur. Tasarladığı plan bozulur, düşüncesi boşa çıkar. Çünkü mü'minin imanını denemek, doğrularla yalancıları birbirinden ayırmak amacıyla imtihanı bir yasa olarak öngören yüce Allah, mü'minleri dinlerinden döndürmek için ellerinden gelen her türlü kötülüğü yapanları suçüstü yakalayıp cezalandırmayı da bir yasa olarak belirlemiştir. Bu yasa hiçbir şekilde değiştirilemez, yürürlükten kaldırılamaz ve herhangi bir bölgeyle veya toplumla sınırlandırılmaz.

Suheyb b. Sinan er-Rûmî de eziyet gören müslümanlardandır. İbn Sa'd'ın Urve'den rivayet ettiğine göre, Suheyb, Allah yolunda işkenceye uğrayan mustazaf müslümanlardandı. Amir b. Führeyte de işkenceye uğrayanlardandır. Amir, Allah yolunda Mekke'de işkenceye uğrayan ezilen müslümanlardandı. Dininden dönmesi için ona işkence yapıyordu. Hz. Ebu Bekir, onu satın alıp âzad etti. Amir b.

³⁸⁰ Ankebut 4.

Füheyre'ye, şuurunu kaybedinceye kadar işkence yapılırdı. Ebu Fûkeyhe de onlardandır.

Ebu Fûkeyhe, ki ismi Eflah veya Yesar'dı, SafVan b. Ümeyye'nin kölesi idi. Bilâl-i Habeşî ile birlikte müslüman olmuştu. Ümeyye b. Halef, bir gün, Hz. Ebu Bekir oradan geçerken, Ebu Fûkeyhe'nin ayağına ip bağlattı. Onu kızgın kayalıklara kadar sürükletti. Umeyye, o sırada yanlarından geçen, kara böceği göstererek Ebu Fûkeyhe'ye "Senin Rabbin bu değil mi?" dedi. Ebu Fûkeyhe de "Benim Rabdim, Allah'tır. Beni de, seni de o böceği de, O yaratmıştır!", deyince, Umeyye kızdı. Ebu Fûkeyhe'nin boğazını boğarcasma sıktı. Kardeşi Übey b. Halef de: "Artır onun azabını! Muhammed, gelip onu, sihri ile kurtarmaya kadar artır!" dedi. Onu, öğlenin en şiddetli sıcağında çıkarıp bağlar; Ramdâ'da yüzükoyun yatırır, sırtına veya göğsüne kocaman bir taş, bir kaya parçası koyarlar; dili, ağzından dışarı sarkardı. "Öldü, artık!" diyerek yanından ayrılırlardı. Sonradan ayılırdı. Hz. Ebu Bekir, Fûkeyhe'yi satın alıp işkenceden kurtardı.

Ammar ve babası Yâsir, annesi Sümeyye ve kardeşi Abdullah da eziyet görenlerdendi. Müslüman olduklarını ilk açıklayanlar, Ebu Bekir, Bilâl, Habbab, Suheyb ve Ammar'dır. Allah, Rcsûlullah (sav)'i amcası vesilesiyle koruyordu. Ebu Bekir'i de kavmi himaye ediyordu. Diğerleri ise demir zırhlar giydirilip güçleri tükeninceye kadar güneşin altına bırakılıyorlardı. Ebu Cehil bir gün Sümeyye'nin başına gelip kalbine mızrağını saplamıştı. O, İslam'ın ilk şehididir.

Ammar b. Yasir'i sadece bir don içinde gören biri bana anlattı: "Onun sırtına baktım; bir yara gördüm. Sorduğumda Bu, Kureyş'in bana Mekke'nin kızgın kumlarında yaptığı işkencenin izidir, dedi."

Ammar'a şuurunu kaybedinceye kadar işkence yapılırdı. Ammar b. Yasir, babası Yasir, kardeşi Abdullah b. Yasir ve annesi Sümeyye, Allah yolunda işkence görürken Resulullah (sav) onlara uğramış ve "Sabredin, ey Yasir ailesi! Varacağınız yer Cennettir!" buyurmuştu. Yasir, işkencedeyken şehid oldu. Sümeyye de Ebu Cehil'e ağır sözler söyledi, o da kalbine mızrağını sapladı ve Sümeyye şehid oldu. Abdullah'a da ok atıldı, o da yere düştü."³⁸¹

Vaziyet bu kadar acı idi. Bazı Müslümanlar bu işkenceye karşı koymak ve savaşmak için izin istedikçe Sevgili Peygamberimiz (sav) "Buna izin verilmedi. Sabredin ashabım" diyordu. Bir benzerini habbab b. Eret kıssasında gördüğümüz gibi geçmiş tarihteki tevhit mücadelesinden örnekler veriyor ve sabır tavsiye ediyordu. Sabır, yani dini yaşamada dayanma, direnme, devam etme ve fiilî mücadelden geri durma.

Neden acaba?

Böyle olması gerekiyordu. Eğer o gün savaş için izin isteyenlere evet denseydi, Müslümanlar sayısınca veya daha fazla kafir öldürseler bile sonuçta azınlık olarak kendileri biterdi. Ya şehit edilerek, ya da dinden döndürülerek, biterlerdi. İslam da orada biterdi. Fakat sabrettiler, yersiz savaşa girmediler, işkencelere tahammül ettiler, böylece hem kendileri, hem de din bitmedi. Üstelik birçok düşman iman ederek dost oldular. Önceleri savaşsaydılar, onlar ya kafir olarak savaşta ölecek, ya da daha sonra yine öyle kafir olarak öleceklerdi. İyi mi olurdu bu durum?

Hayır! Allah doğrusunu öğretti. Resulullah bu doğruyu yaşayarak tebliğ etti. Müslümanlar eziyet ve işkence görseler de

³⁸¹ Muhammed b. Salih ed-Dımişk^,, Siyer-i Şami Tercümesi, 2. Ciltten özetle.

sonunda sabrın mükâfatını görerek zafere erdiler. Din dünyaya yayıldı. Küfür, şirk, ırkçılık ve asabiyet de bitti şükür. Velew ki bir müddet bile olsaç böylece İslam'ın hedefi ve gözettiği menfaat ve maslahatları belli oldu, güzellikleri sergilendi.

Saflar Ayrılıyor

İslam insanlar arası ilişkilerde, sevgi ve yergide, dostluk ve düşmanlıkta, destek ve köstekte, bağlılık, yardımlaşma ve fedakârlık ile ayrılma ve ayrışmada temel ilke olarak kan değil iman bağına önem vermiştir. Bu yüzden ırkçılık inancı ona göre haramdır, günahdır. Çünkü çok çirkin ve çok zararlıdır. Büyük zulümlerin, katliamların ve kan dökmelerin sebebidir.

Yukarıda Müslümanların iman sayesinde kardeşler olduğunu görmüş, bunun hak ve hukukunu yazmış, kâfirlerden teberrî ederek uzaklaşma, onları dost ve sırdaş edinmeme, ancak bizimle savaşmayan ve iyi geçinenlere iyilik etme ve güzel davranma gereğini görmüştük. Hiç şüphesiz az yukarıda anlattığımız gibi, bu ümmet için bu düşüncelerin tohumları Mekke Döneminde atılmıştır.

Mekke Döneminde müşrik akrabalarla ilişkilere gelince, yukarıdaki bahislerde hatırlarsanız Kur'ân âyetlerini araştırırken, müslümanlarla bunların kâfir ve müşrik olan yakınları arasındaki ilişki ve münasebetlerin her alanda kesildiğini görmüştük. Yani bir müslüman yakını da olsa bir kâfiri veli olarak tanıyamaz, ona sevgi ve saygı göstermez, bunlara herhangi bir yardıma da koşamaz. Ancak bütün bunlara rağmen onlardan bizimle savaşmayanlar hakkında Kur'ân, “onlarla olan akrabalık bağlarının koparılmamasını, kendilerine iyilikle muamele edilmesini” emretmektedir. Kur'ân bunu emrederken, kesinlikle bu kâfir ve

müşriklerin bir veli ve yardımcı olarak tanınmamasını da istemektedir. Yüce Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

"Biz insana, anasına ve babasına güzellik (ve iyilik yapmasını) tavsiye ettik. Eğer o ikisi (annen ve baban), hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için uğraşırlarsa kendilerine (bana şirk koşma hususunda) itaat etme. Banadır dönüşünüz ve Ben size yapmakta olduklarınızı bildireceğim." ³⁸²

Bedrettin Çetiner, "Esbab-ı Nüzul" isimli eserinde bu ayet hakkındaki iniş sebeplerini şöyle tesbit etmiştir:

I. Daha önce (Enfâl Sûresinin birinci âyetinin nüzul sebebinde) geçtiği üzere bu âyet-i kerime Sa'd ibn Ebî Vakkâs hakkında nazil olmuştur. Ebu Davud et-Tayâlisî'nin Mus'ab ibn Sa'd'den, o da babasından rivayetinde şöyle anlatıyor:

Annem Ümmü Sa'd: "Allah, ana-babaya itaati emretmiyor mu? Madem öyleyse sen girmiş olduğun Muhammed'in dinini inkâr edip eski dinine dönmedikçe yemek yemeyeceğim, bir şey içmeyeceğim (tâ ki öleyim de sana anasının katili desinler.)" dedi. Yemekten içmekten imtina etti. Sonunda ağzını (zorla) sopayla açmaya (ve ağzına bir şeyler akıtmaya) başladılar da "Biz insana anasına ve babasına güzellik (ve iyilik yapmasını) tavsiye ettik. Eğer o ikisi (annen ve baban), hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için uğraşırlarsa kendilerine (bana şirk koşma hususunda) İtaat etme." âyet-i kerimesi nazil oldu.

Yine Mus'ab ibn Sa'd ibn Ebî Vakkâs'tan gelen başka bir rivayette Sa'd'ın anasının bu inadının üç gün sürdüğü, üçüncü günü açlıktan ve susuzluktan bayıldığı, başka bir rivayette de Hz. Sa'd ibn Ebî Vakkâs'ın annesinin adının Cemîle olduğu, Sa'd ibn Ebî Vakkâs'ın, Hz. Peygamber (sa)'e gelip annesinin bu davranışından

³⁸² Ankebût, 29/8.

dolayı şikâyetinde bulunması üzerine bu âyet-i kerimenin nazil olduğu; Katâde'den gelen bir rivayette de annesinin, onun hicret etmesi üzerine "O dönüncüye kadar beni hiçbir ev gölgelemeyecek (eve girmeyip hep güneşin altında duracağım)." demesi üzerine bu âyet-i kerimenin nazil olduğu ayrıntılarına da yer verilmiştir.

"Eğer o ikisi (annen ve baban), hakkında bilgin olmıyan bir şeyi bana ortak koşman için uğraşırlarsa kendilerine (bana şirk koşma hususunda) itaat etme." âyet-i kerimesinin nüzul sebebinde Sa'd ibn Mâlik'ten rivayette o şöyle anlatıyor:

"Eğer o ikisi (annen ve baban), hakkında bilgin olmıyan bir şeyi bana ortak koşman için uğraşırlarsa kendilerine (bana şirk koşma hususunda) itaat etme." âyet-i kerimesi benim hakkımda nazil oldu. Ben, anneme iyilik yapan bir çocuktum. Ben müslüman olunca: "Ey Sa'd, bu yeni ihdas ettiğin din de nedir? Ya bu dinini terkedersen, ya da ölünceye kadar yemem, içmem de insanlar seni kınayarak: "Ey annesinin katili!" derler." dedi. Ben: "Anneciğim yapma, ben, dinimi hiçbir şey için bırakacak değilim." dedim. Yemeden bir gün geçirdi, ertesi gün sabaha çıktığında sıkıntısı başlamıştı. Bir gün ve gece daha yemeden geçirdi, sabaha çıktığında sıkıntısı şiddetlenmişti. Onun bu halini görünce ben: "Anneciğim, Allah'a yemin ederim ki, sen de iyi biliyorsun ki senin yüz tane canın olsa ve birer birer çıksa ben yine de bu dinimi hiçbir şey için terketmem. İstersen ye, istersen yeme." dedim. Benim bu kesin tavrımı görünce direnmeyi bıraktı ve yedi. İşte bunun üzerine bu âyet-i kerime indirildi. Bu arada Sa'd ibn Ebî Vakkâs ile Sa'd ibn Mâlik'in aynı kişi olduğunu da hatırlatalım.

2. Bu âyet-i kerimenin Ayyaş ibn Ebî Rabîa hakkında nazil olduğu da söylenir. Bu âyetin inmesine sebep olan ve onun başından geçen hadise şöyle anlatılır:

Ayyaş ibn Ebî Rabîa, Hz. Ömer ile birlikte Medine-i Münevvere'ye hicret etmişti. Ayyaş'ın anabir kardeşleri Ebu Cehl ibn Hişâm ve el-Hâris ibn Hişâm Medine-i Münevvere'ye gelerek Ayyâş'a inmiş, misafir olmuşlar ve ona: "Muhammed'in dininde sıla-i rahim ve ana-babaya iyilik yok mu? Sen anneni Mekke'de bırakıp geldin ve o senin ayrılığına üzüntüsünden yemeden içmeden kesildi. Seni görünceye kadar eve girmemeye yemin etti. Bilirsin seni ne kadar sevdiğini. Haydi bizimle birlikte Mekke'ye gel." dediler ve çok ısrar ettiler.

Bunun üzerine Ayyaş, Hz. Ömer'le istişare etti de Ömer: "Onlar sana tuzak hazırlıyorlar, seni kandırmaya çalışıyorlar. Onlarla gitmez burada kalırsan işte malımı seninle paylaşmaya hazırım. Malımın yarısını sana vereceğim, gitme kal." dedi.

Ancak Ebu Cehl ve Hâris'in ısrarlarına dayanamayıp Mekke'ye annesine gitmeye karar verdi. Bu kararını Hz. Ömer'e söylediğinde Ömer: "Madem ki beni değil onları dinliyorsun peki onlarla git ama şu devemi al, ona bin git. Bu öyle bir devedir ki dünyada onu geçebilecek bir deve daha yoktur. Sana bir tuzak kurduklarını hissedersen hemen ona bin ve ellerinden kurtul." diyerek kendi devesini Ayyâş'a verdi.

Ayyaş onlarla birlikte yola çıktı. Çöle çıktıklarında Ebu Cehl, Ayyâş'a: "Devem yoruldu. Seninle birlikte senin deveye binsem de benim deve biraz dinlense." dedi. Ayyaş da devesinden inerek iki kişi binecek hale getirmeye çalışırken ikisi birden üzerine çullanıp onu bağladılar ve dövmeye başladılar. İkisi de ayrı ayrı olmak üzere yüzer sopa vurdular ve o şekilde bağlı olarak annesine getirdiler. Muhammed'in dininden dönünceye kadar da ona işkenceye devam edeceklerini söylediler. İşte bu olay üzerine bu âyet-i kerime nazil oldu.

Bu Ayyaş ibn Ebî Rabîa Yermük'te şehid olmuştur. Mekke'de vefat ettiği de söylenir. O Mekke'de hapis olduğu günlerde Hz. Peygamber (sa) Mekke'de bulunan ve hicret edemiyen zayıf müslümanlar için kunut okuduğunda bu Ayyaş ibn Ebî Rabîa'nın da ismini özellikle zikrettiği rivayetlerde belirtilmiştir.”³⁸³

Hiç şüphesiz ana baba, akrabalar arasında insana en yakın olanlardır. Onlara karşı yapılması gereken zorunlu görevlerimiz vardır, zira üstünlükleri asla tartışılmaz. Sevgi, saygı, değer verme ve ihtiyaçlarını karşılama bakımından önceliklidirler. İnsan fitratının bir gereğidir bu aynı zamanda. Fakat bütün bunlara rağmen Allah'ın hakkı gündeme gelince akan sular durur ve Allah Teâlâ'ya rağmen onlara uymak, sözlerini dinlemek asla söz konusu olamaz. İşte izlenecek yol budur.

Kuşkusuz biz kuluz ve Allah adına kurulan bağ, bizim için en öncelikli bağıdır. Hiçbir zaman kopmayan sağlam kulp Allah'a bağlılıktır. Eğer anne ve baba müşrik iseler, onlara iyilikte bulunulur, nazik ve kibar davranılır, sevgi ve saygı ölçüsünde oturup kalkılır, bakımları geçimleri üstlenilir. Ama Allah'a rağmen onlara itaat edilmez, dedikleri yapılmaz. Ölçü bellidir: “Halika isyan olan yerde mahluka itaat edilemez.”³⁸⁴ İnsanların aralarında soy birliği ve evlilik gibi akrabalık bağları kurulmuş olmasa bile, mü'min toplum bir ailedir. Ve mü'minler birbirinin dostu ve destekçisidir. Kan, akrabalık, soy ve evlilik gibi bağlar belir geçer ve sınırlı bağlardır. Dünya hayatı ile birlikte onların da sona erdikleri malumdur. Asıl bağa gelince, o iman bağıdır.

Bu konuda bir başka âyet meali de şöyledir:

³⁸³ Bedreddin Çetiner, Esbab-ı Nüzul, Çağrı Yayınları: 2/687-688.

³⁸⁴

"Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. O zaman size yapmış olduklarınızı haber veririm."³⁸⁵

Bunun için Allah'a, O'nun dinine ve mü'minlere dost olmak, bunların yetkisini tanımak hususu ayrıdır, müşrik olan yakınlarla karşı iyili davranma konusu ayrıdır. İkisi karıştırılmamalıdır. Bu, bazen onları İslam'a teşvik için ve bazen da ısındırmak için olabilir. Ama bu iyilik yapmak işi, Allah Teâlâ'nın izin verdiği alanlarda olur. Allah Teâlâ'ya muhalefet halinde ise asla bu konuda itaat yoktur.

Müslüman İnanç İnsanıdır

Müslüman Kur'an-ı Kerim'in eğitmesiyle adım adım iman insanı, inanç eri olmaya hazırlanıyordu. Ayetleri okudukça, onları açıklayan ve uygulayan Resulullah (sav)ı dinledikçe ve gördükçe, Müslüman, atalarının ve dedelerinin dinini bırakmış, yeni dine girmiş oluyordu. İslama girdiği andan itibaren, yeni bir dönemin başladığını hissediyor ve cahili hayatıyla ilgili ne varsa tümünü terk ediyordu. Hatta cahili döneminde yaşadığı ve yaptığı şeylerin tümünü şüpheyle karşıyor, onları hatırlarken ürperiyordu. O hayatın tümüyle pislik ve murdarlık olduğunu, kesinlikle İslam ile bağdaşan bir yönünün bulunmadığını hissediyor ve görüyordu.

İşte onlar İslam'ı bu duygularla kucaklıyorlardı. Müslüman, artık bu anlayış ve davranışıyla cahili ortamdaki sınırlı, onun örfünü, tasavvurunu, adetlerini ve bağlarını tümüyle bırakıyordu. O, şirk inancını terk ediyor, yerine tevhid inancını koyuyordu. Cahilî düşüncelerden arınıyor, İslamî düşünceye sığınıyordu. Evet,

³⁸⁵ Lokman, 31/15.

varlık ve hayat hakkındaki cahilî düşünce anlayışından tümüyle kopup her bakımdan İslâm'ın görüşünü kabul ediyordu.

Artık o, böylece yeni bir görev anlayışıyla İslam toplumuna katılıyor ve yeni topluma tüm yetkisini devrediyordu, Velayeti ona veriyor, sevgi ve itaati ona bağlıyor ve tümüyle ona tabi oluyordu. Artık bundan sonra kâfirlerden yüz çevirmek ve onların yanında yer almama emri gündeme geliyordu. Çünkü Rabbimiz şöyle buyurmuştu:

"Onun için sen, bizim zikrimize (şeriatımıza) iltifat etmeyip sırt çeviren ve dünya hayatından başka bir şey istemeyenlerden yüz çevir. İşte onların ilimden yana ulaşabildikleri (son sınır) budur. Hiç şüphesiz, senin Rabbin; kendi yolundan sapanı en iyi bilen O'dur ve hidâyet bulanı da en iyi bilen O'dur."³⁸⁶

"Onların (Müşriklerin) söylediklerine sabret ve onları güzel bir şekilde terket."³⁸⁷

"(Rasülüm!) Sen şimdi sabret. Bil ki Allah'ın va'di gerçektir. (Buna) iyice inanmamış olanlar, sakın seni (üzüntü ve) gevşeklige sevketmesin. (İyice iman etmemiş olanların seni hafife almalarına sakın fırsat verme!)"³⁸⁸

Kimseye Ayrıcalık Yok

Peygamberimiz (a.s.)ın amcası Ebu Talib; zengin olmamasına rağmen, Kureyşîlerin seyyidi, ulu kişisi ve şerefli idi. Kendisinin sözü dinlenir, emirlerine karşı gelinmekten çekinilirdi. Amca Ebu Talib de, babası Abdulmuttalib'in vasiyyeti üzerine, Peygamberimiz (a.s.)ı sekiz yaşında iken yanına almıştı. O'nu kendi çocuklarından

³⁸⁶ Necm 53/29-30.

³⁸⁷ Müzzemmil, 73/10.

³⁸⁸ Rûm, 30/60.

ziyade üzerine titreyerek büyütmüş ve yirmibeş yaşında bulunduğu sırada da Hz. Hatice ile evlendirmek suretiyle, ona karşı babalık ve hâmilik vazifesini gereği gibi yerine getirmişti.

Sevgili Peygamberimiz (sav) Yüce Allah'ın buyruğunu yerine getirmek için kendilerinden yardım istediği sırada da, Abdulluttalib oğulları arasında, yalnız o, Peygamberimize (a.s.): "Etrafını kuşatıp seni korumaktan bir an geri durmayacağım!" diyerek, İslâm dâvasında da kendisini destekleyeceğine söz vermiş bulunuyordu.

Amca Ebu Talib Peygamberimiz (a.s.)ın üzerine böyle olanca şefkatiyle eğildiği ve yanında durarak onu koruduğu zaman, Peygamberimiz (a.s.), Yüce Allah'ın "Şimdi, sen, ne ile emrolunuyorsan apaçık bildir! Müşriklere aldırış etme!"³⁸⁹ buyruğuna uyararak vazifesini açıkça yerine getirmeye, gece gündüz, gizli açık demeden, halkı tevhid akidesine davete koyuldu.

Kendisini bu vazifesini yapmaktan alıkoyamadı, onu kimse yolundan döndüremedi, kimse vazifesini yapmaktan onu engellemedi.

Artık o (sav) şehirde veya etrafta, Hac mevsimlerinde ise halkın toplu buldukları Mina, Müzdelife ve Arafat gibi yerleri durmadan dolaşarak, rastladığı herkesi, hür köle, zayıf kavi, zengin fakir ayırt etmeden, Allah'ın birliğine ve dinine inanmaya davet ve teşvik etti.

Peygamberimiz (a.s.) müşriklerin tapmakta oldukları putlarını yermeye başladığı ve putlara taparak küfür ve dalâlet üzerinde ölüp gitmiş olan atalarının da helak olduklarını^{ve} Cehenneme atıldıklarını açıkladığı zaman, Kureyş müşrikleri Peygamberimize (a.s.) suratlarını astılar. Peygamberimizi (a.s.) ve

³⁸⁹ Hicr:94.

söylediklerini red ve inkâr ettiler. Peygamberimiz (a.s.)a karşı koymak ve düşmanlık beslemek hususunda bir araya gelerek birleştiler ve sözleştiler. Fakat, daha ileri gidemediler. Zira Peygamberimiz (a.s.)ın amcası Ebu Talib, her ne kadar kendi dinlerine bağlılıkta devam etse de, Peygamberimiz (a.s.) üzerindeki koruyucu ve kollayıcılığı, onların Peygamberimiz (a.s.)ın üzerine yürüyüvermelerini engellemekte idi. Çünkü onun aralarındaki hak edilmiş saygınlığı gerçekten takdire şayan idi.³⁹⁰

İşte böylece Mekke ikiye bölünmüştü. Bir kısmı yeni dine inanmış aydın Müslümanlar, bir kısmı da atalarının dinini körü körüne taklit eden düşüncesizlerdi. Yukarıda genişçe anlattığımız gibi burada insana değer veren inancı ve davranışları idi. Soy ve soppu, aşiret ve kabilesi değildi. Yani kan değil, imandı. Müslümanlar arasında din ayrı olduktan sonra kan bağı bir işe yaramıyordu. O olsa olsa tebliğde, dine davet ve irşatta basit bir vesile idi, bir yaklaşım sebebi idi.

Kureyş ileri gelenleri neden iman etmemişlerdi?

Bu kitaplık çapta bir konudur ve müstakil kitaplarda yazılmıştır da. Ancak biz bir özet sunarak konumuz açısından olaya biraz yakından bakacağız. Evet, Kureyş ileri gelenleri neden iman etmemişlerdi?

1- Atalarını taklit ve onları haklı bilme.

2- Kâbe Araplar arasında bilinen bir mabetti ve insanlar oraya her zaman akın ediyorlardı. Bazı aileler bu esnada bazı hizmet görüntülü imtiyazlar elde etmişlerdi. Babadan evlada geçen bu hizmetler, kendilerine hem büyük nüfuz, hem de büyük çıkarlar sağlamakta idi. Bunun için, müşrik uluları, kendilerinin dinî ve ticarî durumlarını sarsabilecek her harekete karşı koymayı

³⁹⁰ M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 1/283-285.

çıkarlarının bir gereği saymakta idiler.

3- Bazıları ayetlerde anlatılan kötülükleri işliyordu. Kendilerinin hedef seçildiğini zannederek iman İslam'a düşman olmuşlar ve iman etmemişlerdi.

4- Peygamberimizi ve kabilesini bu kutsal görevinden dolayı kıskanmışlardı. Rekabet ve haset duygusuyla hareket ettiler.

5- "Mekke ve Kabe yeni dinle atıl kalırsa aç kalırız" diyerek yeni dini ekonomiye zarar görenler vardı.

6- Yeni din yeni bir toplum yapısı ile mevcut sosyal yapı ve statüyü bozabilir ve çıkar çarklarını kırarak herşeyi alt üst edebilirdi. Çarkları çıkarlarına göre ayarlamış olan muhafazakarlar, devrime karşı çıkıyorlardı. Bunun açık alametleri de gözüküyordu. Çünkü İslam, herkesi bir tarağın dişleri gibi eşit tutan³⁹¹ ve "Sizin, Allah katında en şerefli ve değerli olanınız, Allah'tan (Allah'ın emirlerini yerine getirmemekten) en çok sakınanınızdır"³⁹² diyen bir din idi. Kureyş uluları; kendileri için üstün bir hak tanımayan, kendilerini sıradan bir insanla eşit tutan bir dini nasıl benimseyebilirler, içlerine sindirebilirlerdi?

Nitekim, İslâm düşmanlarının en azılılarından olan Ebu Leheb:

- "Ey Muhammedi Ben sana iman eder, Müslüman olursam, bana ne verilir?" diye sormuş, Peygamberimiz (a.s.) da:

- "Müslümanlara ne verilirse, sana da o verilir!" buyurmuştu.

Ebu Leheb:

- "Onların üzerinde, benim için bir üstünlük olmayacak mıdır?" diye sormuş, Peygamberimiz (a.s.) da:

- "Daha ne istersin?!" buyurunca, Ebu Leheb:

³⁹¹ Ahmed Ziyâüddin, Ramûzu'l Ehâdis, s. 238.

³⁹² Hucurat 13.

- "Benim şu sıradan insanlarla bir tutulacağım bu dine yuh olsun!" demekten kendisini alamamıştır.³⁹³

Yine Ebu Leheb:

"Muhammed, bana, görmediğim birtakım şeyler vaad ediyor! Onların öldükten sonra olacağını söylüyor!

O, bu vaadlerden başka, acaba ellerime, avucuma ne koydu?!" diyerek ellerine üfledikten sonra;

"Yuh sizlere! Ben sizde Muhammed'in söylediklerinden hiçbir şeyin mevcut olduğunu görmüyorum!" demiştir.³⁹⁴

İşte size arkasında ırkçılık ve kıskançlık olan bir iki taplo daha.

Kıskançlık Küfür Sebebi

Bakın soy sop davası, kabilecilik asabiyeti ve çirkin ırkçılık nelere sebep olurmuş, görelim. Pek meşhurdur ki Kureyş aileleri arasında, öteden beri, birbirlerine karşı çekememezlik huyları ve üstünlük dâvaları vardı. Bunun için, Peygamberimiz (a.s.)ın Hâşim oğulları arasından peygamber olarak ortaya çıkması ile, Hâşim oğulları ailesinin öteki ailelere karşı ezici bir üstünlük sağlayacağını düşünen diğer kabile büyükleri, bundan telaşlandılar ve sırf bu endişe, bu korku sebebiyle İslam'ı kabullenmekten uzak oldular. Nitekim, Ebu Cehil bu yoldaki duygusunu açıklamaktan kendisini alamamıştı.

Mugîre b. Şu'be derki:

"Ben ve Ebu Cehil b. Hişam Mekke sokaklarından birisinde yürüyüp giderken, Resûlullah (a.s.) bizimle karşılaştı. Ebu Cehil'e:

³⁹³ Taberî, Tefsir, c. 20, s. 336, Kurtubi, Tefsir, c. 20, s. 235. Biz de "sana yuh olsun ey kafir!" demekten kendimizi alamıyoruz.

³⁹⁴ İbn İshak, İbn Hişam, Sîre, c. 1, s. 376, Fahu'r-Râzî, Tefsir, c. 32, s. 167, Ebu'l-Fidâ, Tefsir, c. 3, s. 87, Suyûtî, Dürru'l-mensûr, c. 6, s. 408.

'Ey Hakem'in babası! Gel, Allah'a ve Allah'ın Resûlüne tâbi ol da, ben senin hakkında Allah'a dua edeyim?' dedi. Ebu Cehil:

- 'Yâ Muhammed! Sen ilahlarımıza dil uzatacak, onlara tapmaktan bizi men edeceksin, değil mi? Sen ancak tebliğ ettiğin şeylere şehadet getirmemizi isteyeceksin, değil mi? Vallahi, ben söylediğin şeylerin hak ve gerçek olduğunu bilseydim, sana tâbi olurum' dedi.

Resûlullah (a.s.) ayrılıp gidince de, bana dönüp:

- 'Vallahi, ben iyi biliyorum ki; onun söyledikleri hak ve gerçektir. Fakat, Kusayy oğulları 'Kabe'nin hıccâbe hizmeti bizdedir' dediler. Biz:

- 'Evet!' dedik. Onlar:

- 'Nedve hizmeti bizdedir dediler. Biz:

- 'Evet!' dedik. Onlar:

- 'Liva hizmeti bizdedir' dediler. Biz:

- 'Evet!' dedik. Onlar:

- 'Hac mevsiminde sıkâye hizmeti bizdedir1 dediler. Biz:

- 'Evet!' dedik.

- Sonra, onlar halka yemek yedirdiler, biz de yedirdik. Öyle ki, atbaşı beraber oluncaya kadar, onlarla yarıştık durduk. Onlar, şimdi:

- 'Bizden, bir peygamber de var" dediler.

Hayır! Vallahi, işte buna 'Evet' diyemeyeceğim' dedi.³⁹⁵

Başka bir seferinde de şöyle demişti: ""Biz ve Abdi Menaf oğulları, şeref ve şan hususunda şimdiye kadar çekiştik durduk:

³⁹⁵ İbn İshak, Kitâbu'l-mübtedâ ve'l-meb'as, c. 5, s. 191, Beyhakî, Delâil, c. 2, s. 206-207, İbn Seyyid, Uyûnu'l-eser, c. 1, s. 111-112, Zehebî, Târîhu'l-İslâm, s. 161, Ebu'l-Fidâ, el-Bidâye ve'n-nihâye, c. 3, s. 64-65, İbn Ebf Şeybe'den naklen Alâuddin Ali, Kenzu'l-ummâl, c. 14, s. 39-40.

Onlar halka yemek yedirdiler, biz de yemek yedirdik. Onlar arabuluculuk ederek diyet yüklendiler, biz de arabuluculuk ederek diyet yüklendik. Onlar halka bağışta bulundular, biz de bağışta bulunduk. Onlarla kulak kulağa giden iki yarış atı durumuna gelince, onlar: 'İşte, bizden, kendisine gökten vahiy gelen bir peygamber de var!' dediler. Biz bunun dengini nereden bulup onların dengine ulaşacağız? Vallahi, biz hiçbir zaman ona inanmayız, onu tasdik etmeyiz! ta ki O'na vahiy geldiği gibi, bize de vahiy gelinceye kadar!" demiştir.³⁹⁶

Nesini Beğenmiyorlar?

İşte başka bir aptallık derecesinde kabilecilik duygusu: Kureyş ulularının telakkilerine göre; "Kur'ân incek idiye, ne diye Kureyş ileri gelenlerinin yaşlı ve zengin olanlarından birisine inmiyordu? Muhammed lider değildi ki?"

Nitekim Velid b. Mugîre:

"Ben Kureyşlilerin seyyidi, ulu kişisi olduğum halde nasıl geri bırakılırım da, Muhammed'e vahiy iner? Yahut, Sakîf kabilesinin seyyidi, ulu kişisi Ebu Mes'ud Amr b. Umeyru's Sakafî de bu hususta nasıl geri bırakılır? Biz, bu iki kentin ulu kişileri!" diyordu.³⁹⁷

Velid b. Mugîre, yine bir gün, aziz dostu Ebu Uhayha Saîd b. Âs ile de böyle konuşmuştu. Velid b. Mugîre:

"Ne olurdu, Muhammed'e gelen bu Kur'ân, Mekkelilerden yahut Tâiflilerden bir adama; meselâ Ümeyye b. Halef gibi birine inseydi ya?" deyince, Ebu Uhayha:

"Yahut ey Abduşşems'in babası! Senin gibi birine, ya da Sakîf

³⁹⁶ Halebî, İnsânu'l-uyûn, c. 1, s. 497. Bkz. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 1/291-296.

³⁹⁷ İbn İshak, İbn Hişam, Sîre.c.1, s. 387.

kabilesinden birisine ve meselâ: Mes'ud b. Amr'a veya Kinane b. Abdi Yalil'e, yahut Mes'ud b. Muttalib'e veya onun oğlu Urve b. Mes'ud'a inseydi ya?!" demişti.³⁹⁸

Münebbih ve Nübeyh b. Haccac da, bir gün Peygamberimiz (a.s.)la karşılaştınca:

- "Allah, senden başka, peygamber gönderecek kimse bulamadı mı? İşte, orada şu kişi var. O senden daha yaşlı, daha zengin!"³⁹⁹

Ümeyye b. Ebi's-Salti's-Sakafî de, bir gün Ebu Süfyan'a:

- "Ben, en son gelecek olan peygamberin sıfatını, kitablarda yazılı buldum ve sanırım ki, o bizim ülkemizde ba's olunacaktır. Sonra, bana şu da zahir oldu ki; o, Abdi Menaf oğulları içinden çıkacaktır. Bakıyorum: Onların içinde de, gelecek peygamberin ahlâkı ile muttasıf, Utbe b. Rebia'dan başka bir kimse bulamıyorum! Fakat, ona da, kırk yaşını geçmiş bulunduğu halde, vahyolunduğu yok!" demişti.

Ebu Süfyan derki:

- "Muhammed (a.s.)ın peygamber olarak gönderildiğini Ümeyye b. Ebi's-Salt'a haber verdim. Ümeyye:

- 'O gerçekten peygamberdir! Kendisine tâbi ol!' dedi.

Ümeyye'ye:

- 'Seni ona tâbi olmaktan alıkoyan nedir?' diye sordum.

Ümeyye:

- 'Sakıf kadınlarının Abdi Menaf oğullarından bir gence tâbi olduğumu haber almalarından utanışım dır!' dedi."⁴⁰⁰

³⁹⁸ Belâzurî, Ensâbu'l-eşrâf, c. 1, s. 144, İbn Esîr, Kâmil, c. 2, s. 73.

³⁹⁹ Belâzurî, Ensâbu'l-eşrâf, c. 1, s. 144; Halebî, İnsânu'l-uyûn, c. 1, s. 301. Nakleden; M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 1/291-296.

⁴⁰⁰ A.y.

Bu olaylar üzerine şu ayetler inmişti:

“Ve dediler ki: Bu Kur'an iki şehirden bir büyük adama indirilse olmaz mıydı? Rabbinin rahmetini onlar mı paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır.”⁴⁰¹

Eski ırkçı ve gerici kafa anlamıyordu. Onlara göre Kur'an ya Mekke'nin zenginlerinden Velid b. Muğire'ye veya Taif'in zenginlerinden Urve es Sakafi'ye indirilmeliydi. Velid b. Muğire şöyle denmişti: Kureyş'in büyüğü ve efendisi olan ben, yahut Sakif'in ulusu Ebu Amr b. Umeyr es-Sakafi dururken Kur'an Muhammed'e mi inecek?

Nesini beğenmiyorlardı Peygamberimizin bu ahmak adamlar? Hz. Muhammed (sav), soy itibariyle de onların en şerefli değil miydi? Anneden ve babadan yetim kalmıştı, zengin de değildi, beğenmedikleri bu muydu? Halbuki Allah nazarında insanın kıymeti, mal ve makamla, zenginlik veya fakirlikle, kabile veya soy sople değil, takva iledir.

Kuşkusuz Peygamber efendimiz Kureyş kabilesinin, ardından Haşimoğullarının en seçkin ailesine mensuptu. Bunlar da Araplar arasında üstün bir konuma sahiptiler. İşte Ebu Cehil'in itirafları ortada. Ayrıca Peygamberimizin kendisi de peygamber olarak gönderilmeden önce çevresinde üstün ahlâkı ile tanınırdı.

Ancak kabile yapısından kaynaklanan değerlerle övünen bir ortamda bir kabile lideri, bir aşiret başkanı değildi. "Bu Kur'an iki şehrin birinden bir büyük adama indirilmeli değil miydi?" diyerek O'nun peygamberliğine itiraz edenler herhalde bunu

⁴⁰¹ Zuhruf 31-32.

kastediyorlardı.

Seyyit Kutup bu ayetleri yorumlarken der ki: "Oysa yüce Allah peygamberlik görevini kime vereceğini herkesten iyi bilir. O, bu göreve en fazla lâıyk olduğunu bildiği kişiyi seçmiştir. Belki de yüce Allah bu dinin, kendi tabiatının dışında bir dayanağının, kendi gerçekliğinden başka bir gücünün olmasını istememiştir. Bu yüzden bu görev için, en büyük ayrıcalığı, meziyeti, ahlâkı olan birini seçmiştir. Bu ise bu dinin tabiatına uygun bir meziyettir.

Bu görev için, en belirgin özelliği her türlü maddi dayanaktan soyutlanmak, maddi değerlere önem vermemek olan bir kişiyi seçmiştir. Bu da davanın gerçekliğinde önemli yeri bulunan bir özelliktir. O'nun bir kabile lideri, bir aşiret başkanı, bir makam sahibi, bir servet sahibi olmasını istememiştir. Gökten inen bu davaya yeryüzü menşeli tek bir değer karışmasını diye. Her türlü maddi değerden soyutlanmış kişiliğinin yanısıra davanın tabiatına ters düşen bir başka etken sözkonusu olmasını diye. Bu davanın özüne ihtiraslar bulaşmasını, iffetli görünmek isteyenler ondan kaçınmasını diye.

Ne var ki, dünya zevklerine, yeryüzü kaynaklı değerlere yenik düşen bu toplum, gök menşeli davanın tabiatını kavrayamayan bu millet, Peygamber efendimizin bu görev için seçilmiş olmasına itiraz ediyordu.

"Bu Kur'an iki şehrin birinden bir büyük adama indirilmeli değil miydi?"

Kur'an-ı Kerim onların Allah'ın rahmetine yönelik bu itirazlarını olumsuz karşılayarak, çirkin bir tutum olarak nitelendirerek cevap veriyor. Çünkü ilahi rahmet kullarından dilediğini bu görev için seçer. Bunun yanısıra onların yeryüzü

kaynaklı değerler ile gök menşeli değerleri birbirine karıştırmalarına da tepki gösteriyor ve onların övündükleri değerlerin gerçek mahiyetlerini ve Allah'ın ölçüsündeki ağırlıklarını açıklıyor:

"Rabbinin rahmetini onlar mı paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini biz taksim ettik, birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti, onların toplayıp yığıdıklarından daha hayırlıdır."

İşte o kadar! Ellerindeki çer çöpün Allah Teâlâ'nın katında bir değeri olsaydı, ellerinde zırnık desen bulamazlardı!

İşte "ipe un serme" diye buna derler. Allah kitabını kime indireceğini onlara sormalıymış öyle mi? Onların beğendikleri, tasvip ettikleri birine mi indirmeliymiş!? Size ne bundan sersemeler? Allah kime dilerse ona indirir vahyini. Bu kitabın kime indirildiğine bakmazdan önce ne dediğine bakın bir. Elçiye zeval olmaz. Asıl olan getirdiği haberdir. Derdiniz nedir sizin? İnsan bahane ararsa bin tane bulur, ama birisi de akıllı mantıklı olmaz. Saçmalamalarla, zıvalamalarla doludur hep. Akıllı mantıklı adamların gözünden kaçmaz bu gerçek. Buradaki kaçma sebebi de böyle bir saçmalaktır. Maksatları Kur'an'a inanmamak, amaçları Allah'ın vahyine teslim olmamak. Değilse eğer bu kitap onların beğendikleri kabul ettikleri birisine indirilseydi, yine kabul etmeyeceklerdi.

Neden?

Yahu bu kendisine kitap indirilen insan, onların daha önceden kabul ettikleri, sevdikleri, beğendikleri birisi değil miydi? Daha düne kadar ona "Muhammedü'l Emîn" demiyorlar mıydı? Onun hakemliğine başvuruyor, emânetlerine ehil biliyorlardı.

Herkesin göz bebeği haline gelmiş bir insandı o. Ne geçmişti aradan?

Onlar, o kitabı getirenin hak etmediğinden, doğru birisi olmadığından, emniyet telkin etmeyen birisi olduğundan değil, inatlarından, kıskançlıklarından, ırkçılıklarından dolayı onu reddediyorlardı. Mesele bu konudaki delillerin, âyetlerin eksikliği ya da kendilerine elçi olarak seçilen peygamberin yetersiz ve olumsuz örnekliği değil, sadece gurur, kibir, enaniyet, haset ve asabiyettendi.

“Ey Muhammed! Rabbinin rahmetini onlar mı taksim edip paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında Biz taksim ettik; birbirlerine iş gördürmeleri için kimini kimine derecelerle üstün kıldık; Rabbinin Rahmeti, onların biriktirdikleri şeylerden daha iyidir.”

Yoksa Allah'ın rahmetini onlar mı taksim ediyorlar? Yeryüzündeki varlıkların rızıklarını, geçimlerini onlar mı taksim ediyorlar? Bu konuda söz sahibi onlar da, vahyini kime göndermesi gerektiğini belirleme taksimi de onlara mı ait?

Hayır hayır! Rızıkları taksim eden Allah'tır. Göklerde ve yerde ne kadar yaratığı, ne kadar kulu varsa, hepinin muhtaç oldukları rızıkları taksim eden Allah'tır. Kimin neye muhtaç olduğunu, kime ne kadar ve ne zaman verileceğini bilen ve takdir eden O'dur. Rızıkları takdir ve taksim eden de O'dur vahyini taksim eden de O'dur. Kulları arasında dereceleri taksim eden de O'dur.

Yine insanlar birbirleri arasında birbirlerinden istifade etsinler diye dereceleri takdir ve taksim eden de O'dur. Kiminizi zengin, varlıklı, kimilerinizi de fakir kılan O'dur. Kiminizi güçlü, kuvvetli, kimilerinizi de zayıf yaratan O'dur. Kiminizi kadın,

kiminizi erkek yaratan O'dur. Kimilerinizi çok zeki, kimilerinizi de az zeki kılan, bunu taksim eden de O'dur.

Haydi itiraz edin bakalım bunlara. Gücünüz yetiyor mu cinsiyet değiştirmeye? Becerebiliyor musunuz daha uzun boylu ya da daha kısa boylu olmayı? Becerebiliyor musunuz acıkmamayı, susamamayı? Çare bulabiliyor musunuz ölmemeye? Bütün bunları taksim eden, takdir eden nasıl Allah'sa, bilirsiniz ki, vahyini taksim eden de O'dur.

Hangi dönemde kime, ne indireceğini, sizi neyle imtihan edeceğini bilen O'dur. Gönderdiği bu vahiyle kimlerin dirileceğini, kimlerin ondan mahrum bırakılacağını bilen ve taksim eden de O'dur. Ebu Bekir'i Ebu Bekir, Ömer'i Ömer yapan O'dur, Ebu Cehil'i Ebu Cehil yapan da O'dur. Ebu Bekir kendi arzusuyla bu taksime razı olacak, sonunda Ebu Bekir olacak, ama Ebu Cehil de kendi hür iradesiyle bu taksime razı olmayarak Ebu Cehil olacaktır.⁴⁰²

Evet, Peygamberlerin yürüttüğü tevhit mücadelesi tarih boyunca iki tavırla karşılaşmıştır: İman ve inkâr. Allah dünyada murat buyurduğu imtihanı gerçekleştirmek için her iki tavır erbabına da dünya nimetlerini lütfetti, onlara yaşama imkânı verdi, nesiller birbirini takip etti ve nihayet sıra Hz. Muhammed ve ümmetine geldi.

O, ilâhî mesajı kavmine tebliğ edince inanmayanlar, kendi değerler kültürüne uygun bir tepki gösterdiler. Onlara göre değerli olan soy sop, zenginlik, iktidar, sosyal itibar gibi maddî, dünya ile ilgili ve tabii olarak geçici şeylerdi; insanları ancak bu değerler büyük kılardı. Peygamberlik değerli bir şey idiyse Muhammed'e değil, kendilerine göre Mekke ve Tâifin büyüklerinden birine gelmeliydi.

⁴⁰² Bkz. Ali Sağır, Besairu'l Kur'an. İlgili ayetlerin tefsiri.

Bu mantığa Kur'an'ın verdiği cevap aynı zamanda İslâm'ın hedeflediği sosyal ve ahlâkî değişimin nirengi noktalarına ışık tutmaktadır: Allah maddî, dünyada geçerli olan ve orada kalan nimeti, imtihan gereği herkese verir; peygamberlik gibi, Allah nezdinde değerli ve bu yüzden rahmet olan manevî nimetini ise herkese değil, üstün meziyetleri sebebiyle seçtiğine verir ve bu rahmet (nimet) onların değer verdiği asaletten, servetten, iktidardan çok daha iyidir, hayırlıdır, insanlar için kurtuluş ve mutluluk vesilesidir.⁴⁰³

Küfrün İnsan Anlayışı

Yukarıda Sevgili Peygamberimiz (sav) bir görme engelli yüzünden nasıl azarlandı gördük. O toplumda bunun nasıl da normal ve yaygın olduğunu geçen konulardan biliyoruz. Ebu Laheb'in dinde özel statü istediğini ve elde edemeyince nasıl öfkelenildiği de aklımızda. Artık Mekke Döneminin sonuna gelirken bu cemiyet içindeki sınıf farklılığının ne felaket duruma geldiğine ve İslam'ın insan anlayışı ile bütün bu saçmalıkların nasıl yok edildiğine bir misal daha verelim. Ama bu durumun küfrün bir ilkeliği olduğuna dikkat çekmek için isterseniz tarihin derinliklerinden Kur'an-ı Kerim'in çekip çıkararak bize sunduğu o ilkel anlayışı görelim. Buradan da anlaşılıyor ki, zamanın geçmesi, insanların maddi bir kısım terakkileri, teknik ve medeniyette gelişmişlikleri, insanı dinden müstağni kılmıyor, azmasına ve kudurmasına, yanlış ölçülere sapmasına engel olamıyor.

İşte Hz. Nuh! Daha önce karısı, oğlu ve kavmi ile macerasını anlattığımız Hz. Nuh. Hz. Nuh'un bütün davet çabalarına rağmen, karşısında bir "mele", yani kendilerini büyük gören sözde ileri gelenler, tavırlarını değiştirmediler. Kendileri gibi ileri gelenlerin, "basit görüşlü

⁴⁰³ Bkz. Komisyon, Kur'an Yolu: IV. 665.

ayak takımı” dedikleri mü’min insanlar ile birlikte hareket etmelerinin onların şânına uygun düşmediğini söylüyorlardı. Bu yüzden O “ayak takımı” olarak nitelendirdikleri zayıf ve fakirleri etrafından kovması gerektiğini söylerler. Hz. Nûh (a.s.)’a, yerinin kendi yanları olduğunu telkin ederler.

Nûh (a.s.), bu isteklere karşı şöyle cevap verir:

“Benim ücretim Allah’a âittir.”⁴⁰⁴

“Dediler ki: “Sana hep aşağılık kimseler uymuş iken, biz hiç sana inanır mıyız?”

Onlar “ayak takımı” derken fakirleri kastediyorlardı. Fakirler, Peygamberlere ve peygamberliklere, imana ve teslim oluşa herkesten önce sahiplenenerlerdir. Kaybedecekleri birşeyleri olmayınca sözü şartsız kaygısız dinler, hikmeti görür ve Müslüman olurlar. Boş bir böbürlenme, çıkar, makam ve statüko, bunlardan kaybedecekleri hiçbir şey onları "doğru yol" dan alıkoyamaz. Bu nedenle genellikle fakir fukara dini hemen kabul edenler ve herkesten önce ilahi mesajı sahiplenenerlerdir. İleri gelen bürokratları, teknokratları, aristokratları ise büyüklükleri, böbürlenmeleri, sahte yapılanmalara dayalı, kuruntu ve efsane destekli, din maskesine bürünmüş çıkarları onları hep geri bırakır.

Sonra onlar, arı-duru tevhid'in sonuçta kendilerini diğer insan kitleleriyle eşit duruma getirmesini, bütün sahte değerleri ayakaltına alışı kabul edemezler. Zira tevhid inancında sadece bir değer bayraklaştırılır. Bu da iman ve iyi işler (amel-i salih) yapmaktır. Bu herhangi bir topluluğu yükseltecek, diğerlerini alçaltacak tek değerdir. Bütün insanlar artık bir ölçüye göre, inanç sistemi ve onun dürüst bir hayat kıstası ile değerlendirilirler, tartılırlar.

⁴⁰⁴ Hûd, 11/29.

Onun içindir ki, Hz. Nuh onlara verdiği cevapta değişmez değerleri belirlemede, peygamberin vazife alanını sınırlandırmakta, insanların işlerini ve hesaba çekilişlerini ise Allah'a havale etmektedir. İşlediklerine göre onları sorguya çekecek kimsenin Allah olduğunu dile getirmektedir.

Nûh, şöyle dedi: “Onların yaptıklarına dair benim ne bilgim olabilir?”

“Onların hesaplarını görmek ancak Rabbime aittir. Bir anlayabilerseniz!”

“Ben inananları kovacak değilim.”

“Ben ancak apaçık bir uyarıcıyım.”

Aristokratlar, ileri gelenler, sürekli olarak fakirler hakkında şu kânaata sahiptir: “kaba ruhlu ve görgü noksanı fakirlerin alışkanlıkları ve ahlakları seçkinlerin hoşuna gitmez. Nezaket sahibi, ince ruhlu, tatlı zevkleri bulunan yüksek tabakanın bulunduğu ortamlarda onlara katlanmak mümkün değildir. Hz. Nuh onlara diyor ki: “Ben insanlardan iman dışında başka birşey istemiyorum. Onlar ise iman etmiş bulunuyorlar. Bundan önce yaptıkları ise Allah'a havale edilmiştir: Bunları tartacak ve değerlendirecek, iyiliklerine ve kötülüklerine göre onları cezalandıracak, ödüllendirecek olan da O'dur. Allah'ın değerlendirmesi en sağlıklı değerlendirmedir: "Keşke bu gerçeğin bilincinde olsanız", keşki Allah'ın terazisinde ağır basan gerçek değerleri anlasaydınız. Benim görevim sadece uyarmaktan ve gerçeği açıkça ortaya koymaktan ibarettir.

“Dediler ki: “Ey Nûh! (Bu işten) vazgeçmezsen mutlaka taşlananlardan olacaksın!”⁴⁰⁵

⁴⁰⁵ Şuara 111-116.

Nûh (a.s.) sonuna kadar iman edenleri savunur, onlara kol-kanat gerer. Onların hesabının Allah'a âit olduğunu, kendisinin sadece uyarıcı olduğunu defalarca anlatır. Mal mülk için dâvâsından tâviz vermesinin mümkün olmadığını ısrarla beyan eder. Bu din hep böyledir. Orada insanın değeri soyu soppu, malı mülkü, makamı şöhreti ile değil, iman ve takvası ilelerdir.

Nûh kıssasında Allah'ın Nûh (a.s.) hakkında belirttiği vasıflar, diğer kıssaları anlatılan Rasullerde de olduğu gibi, Mekke'de Hz. Muhammed (s.a.s.) için de söz konusuydu. Mekke ileri gelenleri Peygamberimiz'e servet ve dünya nimetleri karşılığı dâvâsından vazgeçmesini teklif etmişlerdi. Peygamberimiz'in de cevabı, Nûh (a.s.)'un cevabı gibi olmuş ve müşriklerin bu taleplerini "Güneşi bir elime, ayı da diğer elime koysanız, yine de dâvâmdan vazgeçmem!" diyerek şiddetle geri çevirmişti.

Kıssaların Mekke'de yaşamakta olan Hz. Resulullah (sav) Efendimize (s.a.s.), sahâbîlerine ve müşriklere örnekliliği, insanların sorunlarına ânında müdâhale etmesi ve örnek geçmiş tutumları bildirmesi; Peygamberimiz'in Mekke müşriklerinin kendisini mal mülk karşılığı dâvâsından döndürme isteklerini bu şekilde reddedişi ile daha da somutlaşmaktadır.

İlk müslüman cemaat arasında Habbab, Bilal, Ammar, Suheyb (r.a) gibi köleler ve fakirler vardı. Bazı Kureyş ileri gelenleri Hz. Peygamber'den, "Allah'a ve Resul'üne candan bağlı, fakat maddi bakımdan fakir bu müminleri" yanından kovmalarını istemişler, böyle yaptığı takdirde kendisi ile görüşüp konuşabileceklerini söylemişlerdi. Kureyşin ileri gelenleri Hz. Peygamber (a.s) a: "Ne o, kavmine bedel bunlara mı razı oldun? Biz onların mı peşinden gideceğiz! Onları yanından uzaklaştırsan belki biz de sana tabi olabiliriz" demeleri üzerine En'am 51-53.

ayetleri indirildi. 54. ayet, gerekli tutumu bildirmektedir. İşte bu ayet, Beyzavî'nin tefsirinde de belirtildiği gibi, üstünlük ve şeref, bedeni ve maddi zinette değil, gönül zinetinde, yani iman ve güzel yaşayışta olduğunu, dolayısıyla müşriklerin bu isteğine değer vermemek gerektiğini ifade etmektedir.

Bu ayetin iniş sebebinde Bedrettin Çetiner önce İkrime'den şu rivayeti kaydeder: "Utbe ibn Rabîa, Şeybe ibn Rabîa, Mut'im ibn Adiyy, el-Hâris ibn Nevfel, Karaza ibn Abdiamr ibn Nevfel, Abdimenâf m kâfirlerinin ileri gelenlerinden bir grup içinde Ebu Talib'e geldiler ve:

- "Ey Ebu Talib, kardeşinin oğlu, kölelerimizi ve bizim korumamız altında olan o yabancıları yanından kovsa. Onlar bizim kölelerimiz ve işçilerimiz. Kardeşin oğlu onları yanından kovarsa gönüllerimizde yücelir, kendisine daha çok itaat edilir ve bizim ona tabi olmamıza ve onu tasdik etmemize daha yakın olur." dediler.

Ebu Talib, Hz. Peygamber (sa)'e geldi ve müşriklerin kendisine söylediklerini ona nakletti. Ömer ibnu'l-Hattâb:

- "Bunu yapsan da bir baksan ne istiyorlar ve sözlerinin sonunda nereye varacaklar, söylediklerini ne derece gerçekleştirecekler?" dedi de Allah Tealâ

" Allah şükredenleri en iyi bilen değil mi?"ye kadar olmak üzere bu âyet-i kerimeyi ve devamındaki âyetleri indirdi.

Râvi der ki: Müşriklerin, Hz. Peygamber (sa)'den, yanından kovmasını istedikleri Bilâl, Ammâr ibn Yâsir, Ebu Huzeyfe'nin kölesi Salim, Useyd'in kölesi Sabîh, hulefâ'dan (Kureys'le anlaşmalı olarak onların emanına girenlerden) İbn Mes'ûd, el-Mikdâd ibn Amr, Mes'ûd ibnu'l-Kârî, Vâkîd ibn Abdullah el-Hanzalî, Zu'ş-Şimâleyn Amr ibn Abdiamr, Mersed ibn Ebî Mersed, Hamza ibn

Abdülmuttalib'in antlaşması Ebu Mersed ve bunların durumundaki diğer zayıf müslümanlardı.

Bu âyet-i kerimeler inince Hz. Ömer geldi ve daha önce söylemiş olduğu sözlerden dolayı özür diledi ve akabinde de Allah Tealâ "Ayetlerimize iman edenler sana geldiklerinde de ki: "Selâm sizlere, Rabbiniz kendine rahmeti yazdı. İçinizden her kim bilmeyerek bir kötülük yapıp da sonra arkasından tevbe etmiş ve düzeltmiş ise şüphesiz ki O Gafûr'dur, Rahim'dir" âyet-i kerimesini indirdi. İşte o ayetler:

"Rablarına toplanacaklarından korkanları sen onunla uyar. O'ndan başka bir dost ve şefaathçileri yoktur. Umulur ki takvaya ererler."

"Sabah akşam Rablerine, sırf Onun cemaline ve rızasına müştak olarak niyaz edenleri yanından kovma. Ne sen onlardan, ne de onlar senden sorumlu değilsiniz ki o biçareleri kovup da zalimlerden olasın."⁴⁰⁶

Yine Bedrettin Çetiner En'am aynı eserinde 52. Ayetin iniş sebebi olarak şunları derlemiştir: "Müslim'in Zuheyr ibn Harb kanalıyla Mikdam'dan rivayetine göre Sa'd ibn Ebî Vakkâs şöyle anlatmış: Bu âyet-i kerime biz altı kişi hakkında indi: Ben, İbn Mes'ûd, Suheyb, Ammâr, Mikdad ve Bilâl.

Kureyş, Allah'ın Rasûlü (sa)'ne: "Biz, bunlara tâbi olanlar olmaya asla razı olacak değiliz. Bunları yanından kov." Dediler. Bu sözden, Allah'ın Rasûlü (sa)'nün kalbine giren düşünceler (mesela onları kovacak olursa o müşriklerin İslâm'a girebileceği umudu gibi) girdi de bunun üzerine Allah Tealâ bu âyet-i kerimeyi indirdi.

Müslim'in, Sahih'inde Sa'd ibn Ebî Vakkas'tan gelen başka bir rivayet ayrıntılarında biraz farklı, o şöyle anlatıyor: Biz altı kişi

⁴⁰⁶ En'am 51- 54.

Rasûlullah (sa)'m yanındaydık. Müşrikler Allah'ın Rasûlü (sa)'ne dediler ki: "Şu yanındakileri kov; onlar, bizim yanımızda oturma cür'etini göstermesinler."

Sa'd der ki: Ben, İbn Mes'ûd, Hüzeyl kabilesinden bir adam, Bilâl Habeşî, ayrıca adlarını unuttuğum iki kişi daha oradaydık. Rasûlullah (sa)'ın gönlünde bu konuda Allah'ın dilediğince bir şeyler oldu. Hz. Peygamber (sa) kendi başına kaldığında "Sabah akşam Rablarına, O'nun rızasını dileyerek dua edenleri kovma..." âyet-i kerimesini indirildi. Haberi Buhârî değil, sadece Müslim zikretmiştir.

Ebu'l Abbâs Muhammed ibn Abdurrahman kanalıyla Habbâb ibnu'l-Eret'den gelen bir rivayet olayı biraz daha hususileştirmekte. O öyle anlatmış:

"Bu âyet-i kerime bizim hakkımızda indi. Biz zayıf kimseler (Kureyş müşriklerince zayıf görünen müslümanlar) sabah akşam Rasûlullah (sa)'m yanında idik. Bize Kur'ân'ı ve hayrı öğretir, bizi cennetle ve bize fayda verecek şeylerle müjdeler, cehennem, ölüm ve yeniden diriltirme ile korkuturdu.

Bir gün Akra' ibn Habis et-Teymî ve Uyeyne ibn Hısn el-Fezari geldiler ve:

- "Biz, kavmimizin ileri gelenlerindeniz. Kavmimizin bizi bunlarla birlikte görmelerinden hoşlanmıyoruz. Biz sizinle otururken onları kovsan." dediler.

Efendimiz:

- "Olur." dedi. Onlar bu sefer:

- "Bunu aramızda yazılı hale getirmeden razı olmayız." dediler. Yazılması için bir deri ve divit getirildi de bunun üzerine bu âyetler nazil oldu.

İbn Mâce ve Taberî'nin kendi isnadlarıyla Habbâb'dan rivayetlerinde hadise biraz daha detaylı anlatılmış olup aynı hadise üzerine başka âyet-i kerimelerin de nüzulünden bahsedilmektedir. Şöyle ki:

Akra' ibn Habis et-Temîmî ve Uyeyne ibn Hısn el-Fezârî Hz. Peygamber (sa)'e geldiler ve onu, zayıf müslümanlardan bir grup içinde Bilâl, Suheyb, Ammâr ve Habbâb'la birlikte oturur buldular. Hz. Peygamber (sa)'in çevresinde onları görünce bu zayıf müslümanları hakir görerek Hz. Peygamber (sa)'e:

- "Bizim için bunlardan ayrı bir oturum yapmanı, bize ayrı bir meclis tahsis etmeni isteriz. Böylece Araplar bizim bunlardan üstün olduğumuzu anlasınlar. Biliyorsun bize arap kabilelerinden bir takım elçiler, hey'etler gelir. Arapların bizi, bu kölelerle birlikte görmelerinden utanırız. Dolayısıyla biz gelince onları yanından kaldırıp uzaklaştır. Bizim seninle işimiz bittikten sonra yine istersen onlarla ayrı otur." dediler.

Hz. Peygamber (sa):

- "Olur." buyurdu. Onlar:

- "Olur demen yetmez, bizim için bunu yazılı hale getir. Bunu bize yaz.." dediler de Allah'ın Rasûlü (sa) söylediklerini kabul ettiğini yazmak üzere Hz. Ali'yi çağırıp üstüne yazılması için bir sayfa istedi. Biz, bir köşede oturuyorduk.

O sırada Cibril geldi ve "Sabah akşam Allah'ın rızasını dileyerek Rablerine dua edenleri sakın yanından kovma. Onların hesabından hiçbir şey sana, senin hesabından hiçbir şey de onlara ait değildir. Eğer onları kovarsan zalimlerden olursun." âyet-i kerimesini indirdi. Sonra: "Biz onlardan kimisini kimisiyle "Allah aramızdan bunlara mı lûtfunu lâyük gördü?" desinler diye işte böyle imtihan ettik. Allah şükredenleri en iyi bilen değil mi?" âyet-

i kerimesini, sonra da: "Ayetlerimize iman edenler sana geldiklerinde de ki: "Selâm sizlere, Rabbiniz kendine rahmeti yazdı." âyetini okudu.

Allah'ın Rasûlü (sa) elindeki sayfayı attı ve bizi yanına çağırdı. Yanına geldiğimizde: "Selâm sizlere, Rabbiniz kendine rahmeti yazdı." diyordu.

Ona yaklaştık. Hattâ o kadar yaklaştık ki dizlerimizi onun dizleri üzerine koyduk. Bu âyetin inmesinden sonra biz eskiden olduğu gibi Efendimiz (sa)'in yanında oturmaya devam ettik. O, yanımızdan kalkıp gitmek istediği zaman kalkar gider, yanımızdan ayrılırdı. Ne zaman ki "Sabah akşam Rablarına, O'nun hoşnutluğunu dileyerek dua edenlerle birlikte candan sabret. Dünya hayatının süslerini arzu edip de gözlerini onlardan ayırma..."⁴⁰⁷ âyet-i kerimesi inince Hz. Peygamber (sa)'le birlikte otururken vakit geç olup onun kalkma zamanı gelince biz onun yanından kalkar yanından ayrılırdık ki kalkıp gidebilsin. Yoksa o olaydan sonra biz kalkmadan kalkmazdı.

Ancak İbn Kesîr, hadisin ğarîb olduğu bilgisine ek olarak bir de Akra' ibn Habis ve Uyeyne ibn Hısn'ın hicretten daha sonra müslüman olduklarını, âyetin ise Mekke'de inmiş olduğunu kaydetmekte ve bu sebebi zayıf görmektedir.

Ebu Bekr el-Hârisî kanalıyla İbn Mes'ûd'dan gelen rivayette ise Efendimizin yanında Habbâb ibnu'l-Eret, Suheyb, Bilâl ve Ammâr ve müşrikler tarafından zayıf görülen diğer bazı mü'minler varken yanına uğrayan Kureyşli bir grubun

- "Ey Muhammed, bunlardan mı hoşnutsun, bizim bunlara tabi olmamızı mı istiyorsun? Onları yanından kov." demişler. Efendimiz:

⁴⁰⁷ Kehf, 18/28.

- "Ben, mü'minleri asla yanımdan kovacak değilim." buyurmuş. Onlar:

- "O halde hiç olmazsa biz sana geldiğimizde yanından kaldır, bizden uzakta dursunlar. Biz kalkıp gittikten sonra istersen yine onları yanında oturt." demişler.

Efendimiz de onların imanlarına tama ederek, iman edeceklerini umarak ve isteyerek

- "Olur", demiş. Bu arada söze karışan Hz. Ömer:

- "Ey Allah'ın elçisi, kabul buyursan da bir baksak sonu nasıl olacak, gerçekten iman edecekler mi?" demiş.

Müşrikler, Efendimiz'in sözlü oluruna kani olmayarak:

- "Bunu bize yazılı olarak ver." demişler; Efendimiz de yazmak için bir sayfa ve yazması için Hz. Ali'yi çağırılmış da bunun üzerine bu âyet-i kerimeler nazil olmuş. Efendimiz (sa) kendisine yazmak için getirilen sayfayı atarken Hz. Ömer de söylediklerinden ötürü özür dilemiş.

Yine aynı isnadla Rebî'den gelen bir rivayette ise bu zayıf müslümanların Hz. Peygamber (sa)'in meclisinde ön sıralarda bulunmalarından bazı Kureyş ileri gelenlerinin rahatsız olmaları ve bu rahatsızlıklarını dile getirmeleri üzerine bu âyet-i kerimeler nazil olmuştur.

Avfî kanalıyla İbn Abbâs'tan gelen başka bir rivayette ise eşraftan bazıları Hz. Peygamber (sa)'den, o zayıf müslümanları yanından kovmasını değil, namazda arka saflara atmasını isteyerek: "Sana iman edelim, ama sen de biz namaz kılarken şunları geri at, bizim arkamızda namaz kılsınlar." demişler ve âyetler bunun üzerine nazil olmuştur.

İkrime'den gelen bir rivayette ise zayıf müslümanlardan rahatsız olan Kureyş kâfirleri Hz. Peygamber (sa)'e değil Ebu Talib'e bu isteklerini iletmişler. Bu rivayet şöyledir:

"Utbe ibn Rabîa, Şeybe İbn Rabîa, Mut'im ibn Adiy ve el-Hâris ibn Nevfel, Abdi Menâf oğulları ileri gelenlerinin kâfirleri ile birlikte Ebu Talib'e geldiler ve: "Kardeşin oğlu Muhammed yanındaki kölelerimizi, işçilerimizi yanından kovsa katımızda değeri daha yüce olur, bizce daha çok itaat edilmeye lâıyk, kendisine tabi olmamıza ve kendisini doğrulamamıza daha yakın olurdu." dediler.

Efendimiz (sa)'in amcası Ebu Talib de O'na gelerek ona söylediklerini nakletti. Ömer ibnu'l-Hattâb:

- "Ey Allah'ın elçisi, bu söylediklerini yapsan da bir görsek bakalım ne yapacaklar, bir görsek ne istiyorlar?" dedi de Allah Tealâ bu âyet-i kerimeyi indirdi.

Müşriklerin, Hz. Peygamber (sa)'in yanından uzaklaştırmasını istedikleri: Bilâl, Ammâr ibn Yâsir, Ebu Huzeyfe'nin kölesi Salim, Üseyd'in kölesi Salih, İbn Mes'ûd, el-Mikdâd ibn Abdullah, Vâkıd ibn Abdullah el-Hanzalî ve benzer zayıf müslümanlardı. Bu âyet nazil olunca Hz. Ömer gelmiş ve o söylediklerinden dolayı özür dilemiştir.

Bu rivayet biraz önce "Rablarına toplanacaklarından korkanları sen onunla uyar. O'ndan başka bir dost ve şefaatçileri yoktur. Umulur ki takvaya ererler." âyet-i kerimesinin nüzul sebebi olarak geçmişti. Öyle anlaşılıyor ki bu sûrenin 51-54 âyetleri hep aynı hadise üzerine ve birbiriyle bağlantılı olarak nazil olmuştur.

Bir de Hz. Ömer'in gelip özür dilemesi, Allah'a istiğfarda bulunması ve "Ey Allah'ın elçisi, ben bu sözlerimle ancak hayır

murad etmiştim, demesi üzere onun hakkında "Ayetlerimize iman edenler sana geldiklerinde de ki: "Selâm sizlere, Rabbiniz kendine rahmeti yazdı..." âyet-i kerimesinin nazil olduğu-na dair bir görüş İbn Abbâs ve İbnu's-Sâib'den nakledilmiştir.

İbn İshak der ki: Allah'ın Rasûlü (sa) Mescid'de (Ka'be'nin çevresinde) oturduğunda ashabından, müşrikler tarafından zayıf görülenler; Habbâb, Ammâr, Safvân ibn Umeyye'nin kölesi Ebu Fukeyhe Yesâr, Suheyb ve benzeri müslümanlar da onun yanına gelip otururlar, Kureyş müşrikleri de onlarla alay eder ve birbirlerine şöyle derlerdi: "Gördüğünüz gibi ashabı, arkadaşları bunlar. Aramızdan hidayet ve hakkı Allah bunlara mı ihsan buyurdu? Eğer Muhammed'in getirdiği hak olsaydı ona ulaşmada bunlar bizi geçemezler ve Allah onu bize değil de onlara mahsus kılmazdı" Bunun üzerine Allah Tealâ: "Şüphesiz ki O Ğafûr'dur, Rahîm'dir." e kadar olmak üzere, "Sabah akşam Allah'ın rızasını dileyerek Rablerine dua edenleri sakın yanından kovma..." âyetlerini indirdi.

Ancak bu rivayetlerde adı geçen sahabilerin hepsi de zuafai müslimînden olmakla farklı isimler zikredilmiş olması aslında bu rivayetler arasında herhangi bir çelişki oluşturmaz.

"Ayetlerimize iman edenler sana geldiklerinde de ki: "Selâm sizlere, Rabbiniz kendine rahmeti yazdı..." âyet-i kerimesinin de yine bu zayıf müslümanlar hakkında nazil olduğu rivayeti yanında İbnu'l-Munzir, İkrime ve İbn Abbâs'tan rivayetle Kureyşlilerin, Hz. Peygamber (sa)'den, zayıf müslümanları yanından uzaklaştırmasını istemeleri üzerine "Ey Allah'ın elçisi, kabul buyursan da bir baksak sonu nasıl olacak, gerçekten iman edecekler mi?" diyen Hz. Ömer hakkında nazil olduğunu söylemiştir.

Mâhân el-Hanefî de şöyle bir görüş daha zikreder: Bir topluluk bir takım günahlar işledikten sonra Rasûlullah (sa)'a geldiler ve üzüntü içinde, pişmanlıklarını göstererek:

- "Ey Allah'ın elçisi, biz çok büyük günahlar işledik." dediler.

Öyle sanıyorum Allah'ın Rasûlü (sa) onlara bir cevap vermedi. Onlar yanından ayrıлып gittikten sonra bu âyet-i kerime nazil oldu. Bu, Enes ibn Mâlik'ten de rivayet edilmiştir.

Yeri gelmişken Kehf Süresinin ilgili ayetlerini de derli toplu bir yazalım isterseniz:

"Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte candan sebat et. Dünya hayatının süsünü isteyerek gözlerini onlardan çevirme. Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, kötü arzularına uymuş ve işi gücü aşırılık olan kimseye boyun eğme.

Ve de ki: Hak, Rabbinizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin. Biz, zalimlere öyle bir cehennem hazırladık ki, onun duvarları kendilerini çepre çevre kuşatmıştır. (Susuzluktan) imdat dileyecek olsalar imdatlarına, erimiş maden gibi yüzleri haşlayan bir su ile cevap verilir. Ne fena bir içecek ve ne kötü bir kalma yeri!

İman edip de güzel davranışlarda bulunanlar (bilmelidirler ki) biz, güzel işler yapanların ecrini zâyi etmeyiz."⁴⁰⁸

İşte küfrün insanı soyuna sopuna, malına makamına vs. göre değerlendirmesi, ıkkılık ve asabiyeti, işte İslam'ın takvayı ölçü alan insanın değeri anlayışı. Bu ayetler ırkkılık ve asabiyeti yasaklamıştır.

Rivayete göre bu ayetler "Şayet Kureyş kabilesinin önde gelenlerinin iman etmesini istiyorsa, Bilal, Süheyb, Ammar,

⁴⁰⁸ Kehf 28-30.

Habbab ve Abdullah b. Mesud gibi yoksul mü'minleri yanından uzaklaştırmasını, yahut bu yoksulların üzerindeki hırkaldan, ter kokuları geldiği ve bu da önde gelen Kureyşli efendileri rahatsız ettiği için bu kişilerin toplantılarından ayrı bir toplantı düzenlemesini Peygamber Efendimize -salât ve selâm üzerine olsun- öneren Kureyş kabilesinin önde gelen liderleri hakkında inmiştir.

Yüce Allah bu ayeti, gerçek değerleri açıkça duyurmak ve yanılmaz teraziye yerleştirmek için indirmiştir. Bundan sonra "isteyen inansın, isteyen inkâr etsin." İslâm hiç kimseye yaltaklanmaz. İnsanları, ne ilkel cahiliye ölçüleriyle, ne de kendisinin koyduğu ölçüler dışında insanların hayatı için ölçüler koyan herhangi bir cahiliye sisteminin ölçüleriyle değerlendirmez.

Onlarla birlikte olmaya kendini zorla. Onlara arkadaşlık et, otur onlarla ve onları eğit. Çünkü ne hayır varsa onlardadır. Davet hareketleri onlara benzer insanların omuzlarında yükselir. Davet hareketleri, üstünlük sağlasın diye kendisine bağlananlara; halk kitlelerine öncülük etmek için bağlananlara; amellerini gerçekleştirmek için bağlananlara; çarşılarda menfaat sağlayacakları, izleyici bulacakları için bir çıkar aracı gözüyle bakıp bağlananlara dayanmaz. Tam tersine davet; sırf Allah'ın rızasını gözeterek, içtenlikle O'na yönelen bu kalplerle ayakta kalır. Onlar herhangi bir mevki, bir nimet ve bir çıkar peşinde değildir. İstedikleri Allah'ın rızasıdır, O'nun hoşnutluğuna umut bağlarlar.

Kuşkusuz İslâm, tüm başları Allah'ın huzurunda birbirlerine eşit kılmak için gelmiştir. Mal, soy ve mevki açısından hiç kimseye bir üstünlük tanımaz. Bunlar sahte ve geçici değerlerdir. Herhangi bir kimsenin üstünlüğü yüce Allah'ın katındaki yerine bağlıdır. Bir kimsenin yüce Allah'ın katındaki yeri de, O'na yönelişi, O'nu her

şeyden üstün tutması ile ölçülür. Gerisi, boş, geçersiz ve ihtiraslardan kaynaklanan değerlerdir.

İslâm inancı herhangi bir kimsenin malı değil ki, onu başkalarına şirin göstermeye çalışsın. Tam tersine İslâm inanç sistemi Allah'ındır. Ve Allah da alemlerin hiçbir şeyine muhtaç değildir. İnancı olduğu gibi, bir değişikliğe uğratmadan benimsemeyenler, içtenlikle kabul etmeyenler, inanç sisteminin üstün gelmesini, başarıya ulaşmasını sağlayamazlar. Sırf Allah'ın rızasını dileyerek sabah-akşam O'na yalvaran mü'minlere karşı üstünlük taslayanlardan ne İslâma ne de müslümanlara bir hayır gelmez.⁴⁰⁹

Ambargo; Toplumsal Dışlanma

Mekke Döneminin son yılları artık İslam Davası kilitlenmek üzereydi. Bunun farkına varan Sevgili Peygamberimiz (sav) ashab-ı kiram'ı önce Habeşistan'a hicrete yönlendirdi. Bu kısmî de olsa bir rahatlama getirmişti. Ama Kureyş çok azmıştı. Oraya elçiler göndererek Necâşî'den Müslümanları kendilerine teslim etmesini istediler. Huzurda yapılan tartışmalar sonucu Necâşî bu haksız isteği reddetti.

Necâşî'nin muhacir Müslümanları sınır dışı etmeyi ya da cezalandırmayı reddetmesine çok sinirlenen Kureyşliler, Müslümanlara karşı başka mücadele yöntemleri bulmaya çalıştılar. Bununla ilgili olarak, Mekkeli müşrikler, Resulullah (a.s.)'in kabilesinden olanları toplum dışına itmeye karar verdiler ve kendi aralarında "Resulullah (a.s.)'in ailesi olan Hâşim oğulları ile onların müttefikleri ve akrabaları olan Muttalib oğullarıyla konuşmayı, onların meclisinde bulunmayı, onlardan kız alıp

⁴⁰⁹ Bkz. Seyyid Kutup, Fî Zilal, ilgili ayetlerin tefsiri.

vermeyi ve ticarî ilişkileri; ayrıca, Muhammed'in boynu vurulup kendilerine teslim edilinceye kadar onlarla her türlü barış ve koruma anlaşması yapılmasını yasaklayan" bir karar aldılar.

Olayların detayına girmekte yarar görmüyoruz. Ne var ki Kureyşliler bu konuda o kadar ciddi, azimli ve kararlıydılar ki, bu belgeyi Ka'be'nin içine astılar. Kureyşlilerin geleneksel müttefikleri olan ve ilerleyen bölümlerde ayrıntılı bir biçimde ele alacağımız Ehâbişler de bu boykot hareketine katıldılar.

Yasak üç yıla yakın devam etti. Resulullah (a.s.), hanımı Hatice, amcası Ebû Tâlib ve zalimlerle dayanışma içinde olan ve şehirde kalan Ebû Leheb dışında Müslüman olsun ya da olmasın tüm öteki akrabaları, Mekke'nin kenar semtlerinden Şi'b-i Ebî Tâlib denilen yere sığınmak zorunda kaldılar. Sıkı bir biçimde uygulanan bu boykot hareketinden sonra Müslümanların içine düştükleri sefaletin öyküsü gerçekten çok dokunaklıdır. Kurbanlardan bir kadının anlattığına göre, kendisi bir gece, uzun bir zaman önce kesilmiş bir hayvana ait bir deri parçası bulmuş ve onu kaynar suda pişirerek yerim düşüncesiyle pek mutlu olmuştu. Bir gün, şehirde kalan müşrik bir yeğenin halası Hatice'ye erzak paketi göndermesi, kanlı bir kavgaya yol açmıştı.

İçinde savaşın haram sayıldığı "haram aylarda" yabancı hacı adaylarından hububat sağlanması imkânı da doğuyordu. Ancak şehirdeki her türlü ekonomik etkinlikten yoksun bırakılan bu mülteciler, doğal olarak kısa sürede ellerindeki parayı da tükettiler. Bununla birlikte, Resulullah (a.s.)'ın, o zamanki hac mevsimi geldiğinde, Minâ, Mecenne, Ukâz gibi yerlerde yabancı ziyaretçilere İslam'ı anlatmak için sığınağından çıktığını görürüz. O, bu sırada bölgelerinde kendisine sığınacak bir yer verebilecek ve yardım edebilecek kimseler arıyor ve bunun karşılığında, Bizans

ve İnan imparatorlarının hazinelerinin kısa bir süre sonra ganimet olarak ellerine geçeceğine dair güvence veriyordu. Fakat arkasından onu takip edenler, Peygamber Efendimizin (sav) konuştuğu kimseleri tehdit ederek vazgeçiriyorlardı.

Aradan yıllar geçtikçe kendi akraba ve arkadaşlarının perişan halini gören şehirdeki çok sayıda insan bireysel olarak bu boykot hareketinin bitmesini arzu ederken, öte yandan şehirdeki bazı iyilik sever insanlar, yasağın en azından kısmen kaldırılmasını istemek için bir araya geldiler. İçlerinden biri, altı kadar arkadaşını yavaş yavaş toplayıp, en azından kendi kabilelerine mensup kişilerin bu dışlanmadan muaf tutulmalarına razı edebildi. Durumdan herkesten daha çok zarar gören şehir esnafı da bu karara katılmıştı. Bu arada Resulullah (a.s.), çöl karıncalarının, Ka'be'nin içine asılan boykot belgesini, "Allah" ve "Resûl" kelimeleri dışında tamamen kemirip yok ettiklerini bildirmişti. Meraklı ve kuşkucu bir yaratılıştaki olan Kureyşliler, belgeye kimsenin dokunmadığı tapınağa girmişler ve Hz. Muhammed (a.s.)'in açıklamasının doğru olduğunu görmüşlerdi. Bu durumu, onun (a.s.) ilâhi tebliğ görevinin hak ve doğru olduğunu kanıtlayan bir mucize olarak görmemekle birlikte, Müslümanlara uyguladıkları boykota bundan böyle son vermişlerdir.⁴¹⁰

Ancak kısmi bir rahatlığın arkasında gelen iki ölüm, Sevgili Peygamberimizi (sav) ve Müslümanları sarstı. Kısa aralıklarla Hz. Hatice (r.ah.) ve Ebu Talip vefat etti. O yıla haklı olarak "hüzün yılı" dendi. Kureyş kısa zaman sonra yeniden eziyet ve işkenceye başladı. Bu sefer koruyanları da azalan Peygamber Efendimizin (sav) kendine bir çıkış aramak için gittiği Taif seferi de çok acı bitti.

⁴¹⁰ Bkz. Muhammed Hamidullah, İslâm Peygamberi Hayatı ve Eseri, Beyan Yayınları, I. 108-109

İman ve küfür savaşı, mü'min ve kafiri tam manasıyla karşı karşıya getirmişti. Bir teselli olan Miraç Mucizesinden sonra Sevgili Peygamberimiz (sav) hac için gelen Yesrip'lilerle karşılaştı. Konuştu onlarla. Onlar da aralarında yaşayan Yahudilerden böyle bir şeyleri hep duymuşlardı. Kabul ettiler ve Akabe denilen tepede biatlar gerçekleşti. Artık Mekke terkediliyor ve bir döneme son veriliyordu.

Mekke Döneminde böylece Müslüman ile kafir arasında kan değil ancak iman bağının olacağına en güzel ve en etkin sahneler sunularak son buluyordu. Bundan sonra İslam, kendi devlet ve toplumuna kavuşacaktı...

Hicret Ve Irkçılık

Hicret, "terketmek, ayrılmak, ilgisini kesmek" anlamına gelen hecr (hicran) masdarından alınan bir isimdir. Sözlükte "kişinin herhangi bir şeyden bedenlen, lisânen veya kalben ayrılıp uzaklaşması" demektir. Ancak kelime daha çok "bir yerin terkedilerek başka bir yere göç edilmesi" anlamında kullanılır.

Terim olarak genelde gayri müslim ülkeden (darülharp) İslâm ülkesine göç etmeyi, özelde ise Hz. Peygamber'in ve Mekkeli müslümanların Medine'ye göçünü ifade eder.

Medine'ye göç eden müslümanlara muhacir, Resûl-i Ekrem'e ve muhacirlere yardım eden Medineli müslümanlara da ensâr unvanı verilmiştir.⁴¹¹

Kur'ân-ı Kerim'de hicret kelimesi yer almamakla birlikte otuz bir yerde "hecr" kökünden gelen çeşitli türevlerin geçtiği görülür. Bunlar kullanılışlarına göre "Kur'an'ı terketmek" (el-

⁴¹¹ DİA İslam Ansiklopedisi, XVII. 458; D. Mehmet Doğan, Büyük Türkçe Sözlük, s. 491; Komisyon, el-Mu'cnu'l Vasit, s. 972; Rağıb, müfredat, s. 782.

Furkân 25/30), "bir kişiden veya gruptan ayrılmak" (en-Nisâ 4/34; Meryem 19/46; el-Müzzemmil 73/10), "kötü şeyleri terketmek" (el-Müddessir 74/5) ve terim anlamına uygun olarak "Allah uğrunda başka bir yere göç etmek" (meselâ bk. el-Bakara 2/218; Âl-i İmrân 3/ 195; en-Nisâ 4/89, 97-, et-Tevbe 9/20) anlamlarına gelmektedir. "Hicret eden kimse" karşılığında da "muhacir" ve çoğul olarak "muhacirin, muhâcirât" kelimeleri kullanılmakta (meselâ bk. en-Nisâ 4/100; et-Tevbe Q/I 00, 117; en-Nûr 24/22; el-Müm-tehine 60/10), bu âyetlerin çoğunda da Mekke'den Medine'ye göç eden müslümanlar kastedilmektedir.⁴¹²

Kur'an'ın hicretle kasdettiği göç, sadece bedensel olmayıp, kalbi Allah dışındaki şeylerden ayırıp Allah'a yönelmek anlamında da kullanılmaktadır. Kur'an buna Allah'a hicret veya Allah yolunda hicret demektedir (bkz. 29/Ankebût, 26). Biz de bunu vurgulamak için "hicret çeşitleri" diye bir başlık attık ve orada derli toplu yeterli bilgiler sunduk.

Müslüman bir ferden veya toplumun bir beldede can emniyeti açısından hayatta kalma veya din emniyeti bakımından İslâm'ı öğrenme ve yaşama mücâdelesinde son hareketi, son çabası hicrettir. Belli bir ortamda İslâm'ın gelişmesi ya da hayatta kalması ihtimali ortadan kalktığı ve bu yolda gösterilecek çabaların sonuçsuz kalacağı anlaşıldığında, bir kişi ya da grup o ortamı terketmeye karar vermelidir. Bir kişi, şayet düzenli olarak teşekkül etmiş bir topluluğun üyesiye ve topluluk hicret etmeye karar vermişse, o kişinin de toplulukla birlikte hicret etmesi gerekir. Kendi elinde olmayan şartlar dolayısıyla bunu yapamaması ayrı bir konudur. (4/Nisâ, 98).

⁴¹² Bkz. DİA İslam Ansiklopedisi, XVII. 458.

Böylece hicret, “imanda sadakatin” bir imtihanı haline gelir. (4/nisâ, 88-89; 8/Enfâl, 74).⁴¹³

Bir Müslüman için birinci derecede önemli olan, Allah Teâlâ'nın dinini yaşayabilmek, ona onun istediği gibi ibadet ederek kulluk etmektir. Eğer vatan bu işe yarıyorsa, Allah Teâlâ'nın büyük bir nimetidir, sevilir ve değer verilir, nimeti verene de şükredilir. Onun şükrü de bir yandan Yüce Yaratıcıya O'nun istediği gibi kulluk etmk, bir yandan da buna zemin olan aziz vatani her türlü iç ve dış tehlikelerden korumak, her fedakarlığa katlanarak onu savunmak, gerekirse malı ve canıyla bu uğurda savaşmak, yasalar çerçevesinde icap ediyorsa, kulağa hoş gelmese de mecburen öldürmek, ölmektir. Vatan, sebep olduğu güzellikleriyle bu kadar aziz, bu kıymetli, bu kadar sevimidir.

Yoksa bir toprak parçasının bizatihi böyle bir değeri yoktur. İnsan dünyada Allah'a ibadet ve kulluk için vardır. Asıl olan budur. Bunun gerisindeki her şey, bu asla hizmet eden teferruatlardır. Bu yüzden dinini yaşayamadığı, elinden bu imkanın alındığı zorba ve zalim insanların yaşayıp hakim olduğu doğup büyüdüğü yerlerin, “vatan” olarak bir değeri yoktur, o Müslümanın o yerden uzaklaşması gerekmektedir. Çünkü orası bir Müslüman için artık cehennemdir. Orada huzur bulup mutlu olması mümkün değildir. Oradan hicret ederek dinini yaşayabileceği yerlere hicret etmek artık vacip olmuştur.

Gerçekten de hiçbir yerin, dolayısıyla yaşadığımız yerlerin bizatihi bir kıymeti yoktur. Bize göre Mekke ve Medine'nin kıymeti de bizzat kendilerinden değil, bağrında taşıdıklarındandır. O yüzden eskiler “şerefü'l mekan bi'l mekîn” derlerdi. Yani “mekanın şerefi o mekanda oturanladır.” Bu açıdan bakıldığında doğu da

⁴¹³ Mustansır Mir, Kur'ânî Terimler ve Kavramlar Sözlüğü, s. 86.

Allah Teâlâ'nındır, batı da. Bu açıdan yeryüzü Müslümana vatandır. Zaten bir fikir ve inanç sahibi alim ve aydın insanlar, bir toprağa çakılı kalmazlar. Onlar bilgi ve hikmet peşinde gerekirse bir ömür hicret edip dururlar. Ruhlarının mutluluk duyup huzur ve feyz aldığı her yer vatanlarıdır. Tarih boyunca selef alimlerimizin "rihle" dediğimiz seferleri ve ilim için memleket memleket dolaşmaları, çoğunun da doğduğu yerden başka yurtlarda ölmeleri bu yüzdendir.

Kutsal değerlerin tehlikeye düştüğü sırada, sırf bedensel gâyelerle toprağa bağlılığı sürdürmek İslam'ın talimatına, öğretilerine aykırıdır. Vatan, ancak İslâmî değerlerle birlikte kutsaldır. Diğer bir deyişle, bu değerlerden koparılmış kuru bir toprak parçası saygın belde anlamında vatan değildir. Toprağın kutsal belde olmaktan çıkışı halinde Kur'an, "Allah'ın geniş yeryüzünün" herhangi bir yerini Allah erleri için barınmaya daha müsait görmektedir. Bunun aksini savunarak süflî veya fânî birtakım çıkarlar için belirli bir toprak üzerinde ısrar edenler, Kur'an tarafından kınanmaktadır. Böyle bir ısrar, yani hicretten kaçış, kötülüklerde ısrara benzer.

Bir ırkçı için bütün bu anlattıklarımız bir şey ifade etmez. Onlar için birinci derecede önemli olan, Allah Teâlâ'nın onlardan istedikleri değil, kendi heva ve hevesleri, kendi düşünce ve felsefeleri, kendi beşerî davalarıdır. Onların düşünce ve felsefelerinde birinci derecede olan, kendi ırkları ve vatanlarıdır. O vatan üstünde hakim olanın din veya dinsizlik olması onlar için ikinci meseledir veya hiçbir mesele olmayan bir teferruattır. Çünkü tanıdığım ve okuduğum ırkçıların en büyük özelliklerinden birisi de "Batı Medeniyetini" savunur olmalarıdır. Bu aynı zamanda "laikliği" savunmak demektir. Bilindiği gibi laiklik, İslam

Şeriatını, yani İslam Hukukunu uygulamadan kaldırmaktır. İslam, iman, ibadet, hukuk ve ahlak bölümlerinden meydana gelir. Bu bölümler kendi aralarında bölünmez, parçalanmaz bir bütündür. Dinin bir kısmını alıp bir kısmını atmak, dinin tamamını atmak ile eşdeğer bir imansızlık ve küfürdür. Oysa bir Müslüman Allah Teâlâ'nın bir emrini alıp almama muhayyerliğine sahip değildir. Müslümanın kelime anlamı, "teslim olan" demektir. Öyleyse Müslüman, Allah'tan gelen her ayeti ve o ayetin içeriğini iman ve teslimiyet ile karşılamalıdır. Müslüman kalması buna bağlıdır. Kalben iman eder ve teslimiyet gösterdikten sonra gereken şekilde amel etmezse, dinden çıkmaz, belki günahkar olur, fasık ve facir olur. Malum kafir başkadır, günahkar, fasık ve facir başkadır. İşte laikliğin Müslümanı dinden çıkaracağını bile bilmemek, dine olan lakaytlık ve laubalilikten kaynaklanmaktadır.

İrkçi olmak aynı zamanda "ırk devleti", "millî devlet", "ulus devlet" istemek olduğuna göre haliyle "ümmeççiliğe", garı millî olan "ümmeç devletine" de karşı çıkmaktır. Çünkü milliyetçilik ile ümmeççilik birbirine tabn tabana zıt iki düşüncedir. Ümmeççiliğin kaynağı İslam, milliyetçiliğin kaynağı ise ırk ve ırkçılıktır. İslam'ın istediği ümmeççiliği bırakarak, lanetlenmiş ırkçılığın ürettiği ırkçılık ve milliyetçiliği almak, bu insanların din karşısındaki tutumlarını, ona verdikleri değer ve önemi bütün açıklığı ile ortaya koymuyor mu? Bundan daha açık bir alamet, işaret ve delil aramak, bile bile aldanmaya bahane ve kılıf aramaktan başka bir şey değildir.

Bu "laiklik" ve "Batıcılık" düşüncesi onların din inancını, bilincini ve hassasiyetini bitirdiğinden, birçok ırkçının "bütün dinlere saygılı ve eşit mesafede durdukları" söylemlerini rahatlıkla anlar, kavrarız. İrk ve vatan bilinçleri belli olan bu insanların, "söz konusu vatan ise gerisi teferruattır" sözü de onlar arasında slogan

olacak kadar çok meşhur ve yaygındır. Oysa her iki söylem de bir Müslümanın ağzından asla çıkamayacak ifadelerdir. Bir Müslümandan bu sözlerin çıkışını anlamamız veya anlayışla karşılamamız mümkün değildir.

Elbette bu söylediklerimiz, insan fitratında ve tabiatında var olan “doğup büyüdüğü, üstünde yaşadığı yerleri” sevmesi ve özlemesi gerçeğini inkâr değildir. Ama buna rağmen inanan insanlar, vatan değiştirmeyi bir sorun haline getirmezler. Mesela benim yaşadığım yerlerde Mekke ve Medine’ye özlem duyarak oralarda yaşamak isteyen, bu uğurda çaba, emek ve para harcayan, ama buna muvaffak olamayan, bunun için de üzülen ve ağlayan nice insanlar bilirim.

Ya da ülkesindeki küfür cehenneminden kaçarak buralara gelmiş nice insanın, yaşadığı yerlere özlem duysa da, buralarda yaşamakla ne kadar mutlu, mesut ve bahtiyar olduklarını bilirim. Bu açıdan İslam’da ırkçılığın olmaması, ayrı bir rahmet tecellisi olmuştur.

Velhasıl İslâm'da hiç bir şey putlaştırılmaz, isterse, bu içinde doğup büyüdüğümüz ve yakınlarımızın, mallarımızın, ticaretimizin, acı tatlı her türlü hatıralarımızın ve daha nice güzelliklerimizin bulunduğu yer olsun. Müslüman nerede inancını yaşayabiliyorsa, vatani orasıdır. Onun için "Kişinin bulunduğu memlekette yalnız Allah'a ibadet etmek kolay olmaz; dinini açığa vurmakta zorluklarla karşılaşır, daralırsa, orada bağlanıp kalmamalı, ibadetlerini serbest yapabileceği yere gitmelidir. Hicret edip o darlıktan genişliğe çıkmak için ne gerekiyorsa yapmak ve Allah'a kulluk etmek, mü'minin ilkesi olmalıdır."⁴¹⁴

⁴¹⁴ Elmalılı Hamdi Yazır Efendi, Hak Dinî Kur'ân Dili, V, 3790.

KUR'AN'DA MEDİNE DEVRİNDEN ÖRNEKLER

Medine'de İlk Günler

Medine'de ilk günler tatlı bir sevinç ve heyecanla geçiyordu. Müslümanlar mutluluk içindeydi. Muhacirler zulümden kurtulmuş, rahatça ibadetlerini yapıyorlar, Ensar da yanlarında Peygamberleri ve kardeşleri ile dinlerini hem öğreniyor, hem de yaşamaya çalışıyorlardı. Misafirlikler, ziyafetler, muhabbetler, yeni Müslüman olmalar, tek tek veya toplu biat etmeler... çok güzel günleri zihinlere ölümsüz hatıralar olarak yazmıyor, adeta asırlara intikalini ister gibi kazıyordu.

Hız. Aişe der ki: "Kureyşilere Mekke'de serir üzerinde uyumaktan daha hoş birşey yoktu. Resûlallah Aleyhisselam, Medine'ye geldiği ve Ebu Eyyub'un evine indiği zaman, ona:

- Yâ Ebâ Eyyub! Sizin bir seririniz yok mu? diye sordu. Ebu Eyyub:

- Yoktur vallahi! dedi.

Es'ad b. Zürâre bunu haber alınca, Resûlullah'a, direkleri sac ağacından yapılmış, üzeri keten lifle dokunmuş, hasırla kaplı bir serir gönderdi. Resûlallah Aleyhisselam, evine taşınmaya kadar, onun üzerinde uyumuştur. Vefatına kadar da onun üzerinde uyudu.⁴¹⁵

⁴¹⁵ Belâzurî, Ensâbu'l-eşrâf, c. 1, s. 525.

Resûlullah (sav), yıkanıp kefenlendiği zaman, bu seririn üzerine konuldu, cenaze namazı da kendisi bu serir üzerinde bulunduğu halde kılındı.⁴¹⁶

Halk, ölülerini taşımak üzere onu bizden isteyip alır ve onunla teberrük ederlerdi. Ebu Bekir'in, Ömer'in cenazesi de onun üzerinde taşınmıştı."⁴¹⁷

Peygamberimiz (sav)in bu mübarek seriri Emevîler devrinde Hz. Âişe'nin mirası içinde satışa çıkarılınca, onu Muaviye b. Ebi Süfyan'ın azadlılarından Abdullah b. İshak adında bir adam dört bin dirheme satın almıştı.⁴¹⁸

Zeyd b. Sabit der ki: "Ebu Eyyub'un evine indiği zaman Resûlullah'ın yanına ilk önce girip ona tereyağı ve sütle yapılmış bir çanak tirit takdim eden ben idim ve: 'Bu çanağı annem gönderdi' dedim.

Resûlullah Aleyhisselam:

- Allah onu bereketli kılsın!' diyerek dua etti. Ashabını çağırır, onu yediler.

O (sav), yalnız yemeği istemez, misafirle beraber yemeyi çok severdi. Misafir olmazsa, ev halkıyla beraber yerdi. Bu sünnet O'ndan Müslümanlara da sirayet ederek hep misafirperver oldular, tanrı misafirlerine kapılarını ve sofralarını açtılar, konuk görünce mutlu oldular. Allah Teâlâ bu güzel huyu sonsuza dek devam ettirsin.

⁴¹⁶ İbn İshak, İbn Hişam, Sîre.c.4, s. 314, İbn Sa'd, Tabakâtü'l-kübrâ, c. 2, s. 288, 291, İbn Mâce, Sünen, c. 1, s. 531.

⁴¹⁷ Belâzurî, Ensâb, c. 1, s. 525, Zürkânî, Mevâhibu'l-ledünniye Şerhi, c. 3, s. 383. Bkz. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 3/42-43.

⁴¹⁸ A.y.

Yemeğin arkası kesilmeden, Sa'd b. Ubâde, uşağının başında üzeri örtülü bir çanak tirit ve haşlanmış kemik söğüşü ile kapıya gelip içeri girdi. Malik b. Neccar oğullarından, sıra ile Resûlullahın kapısına üçdört yerden yemek taşınmadığı bir gece yoktu. İşte Ensar kendini gösteriyor, gerek Sevgili Peygamberimizi (sav) gerekse ashab-ı kiram'ı (ra) yalnız ve yarımsız bırakmıyordu.

Bu, Ebu Eyyub'un yedi ay kaldığı evinden ayrılıp kendi evine taşınincaya kadar devam etti."

Sa'd b. Ubâde; etle veya sütle veya sirkeli zeytinyağıyla veya tereyağıyla yapılmış tirit gönderirdi. Bunlardan en çok gönderdiği de, etli tiritti.

Ebu Eyyub Halid b. Zeyd el-Ensarî de der ki: "Resûlullah'a biz de daima akşam yemeği yapıp gönderirdik. Kalanını bize geri çevirdiği zaman, ben ve Ümmü Eyyub, Resûlullahın elinin değdiği yerleri araştırarak oralardan yer ve bununla teberrük ederdik.

nsar Kadınlarının BiatıE

Ensar kadınlarından Ümmü Atiyye'nin bildirdiğine göre: Peygamberimiz (sav), Medine'ye gelince, Ensar kadınlarını bir eve topladı. Onlara Hz. Ömer'i gönderdi. Hz. Ömer evin kapısına dikildi, selam verdi ve Peygamberimiz (sav)in selamını onlara söyledi ve:

- Ben size Resûlullah Aleyhisselamin gönderdiği elçiyim! dedi.

Onlar da:

- Resûlullah'a ve Resûlullah'ın elçisine merhaba! dediler.

Hz. Ömer:

- Allah'a hiçbir şeyi şerik koşmayacağınıza,

Zina etmeyeceğinize,

Çocuklarınızı öldürmeyeceğinize,
Ellerinize ayaklarınız arasından bir iftira düzüp
getirmeyeceğinize,

Mârufta (meşru olan hususlarda) Resûlullah'a karşı
gelmeyeceğinize dair, bana bey'at ediniz!" dedi.

Kadınlar

- Olur! dediler ve evin içinden, bey'at için, ellerini dışarıya
doğru uzattılar.

Hz. Ömer de evin dışından elini onlara doğru uzattı. Sonra
da:

- Allah'im! Şahit ol! dedi.⁴¹⁹

İbn Sa'd'ın Tabakâtü'l-kübrâ'sında isimleri ile kaydettiğine
göre, Peygamberimiz (sav)a bey'at eden Evsve Hazrec kabilesi
kadınlarının sayısı 343 idi.

Rebiülevvel ayından ikinci yıl Safer ayına kadar, Medine'de,
Evs kabilesinden Müslüman olmayan, müşrikliği bırakmayan
yalnız Vâkıf, Hatma, Vâil ve Ümeyye oğulları kaldı.

Peygamberimiz (sav) bey'at eden Ensar kadınlarından
Ümmü Âmir der ki: "Resûlullah Aleyhisselamın mescidimizde
akşam namazını kıldığını görünce, hemen evime gelip biraz
ekmekle hurma pekmezi (veya kuru üzüm) getirdim ve:

- Babam, anam sana feda olsun! Ye! dedim.

Resûlullah, ashabına:

- Yiyiniz! Bismillah! buyurdu.

Kendisi ve kendisiyle birlikte gelen ashabı ve evde
bulunanlar da, ondan yediler. Varlığım Kudret Elinde bulunan
Allah'a yemin ederim ki; kırk kişilik erkekler cemaati, ne hurma

⁴¹⁹ İbn Sa'd, Tabakâtü'l-kübrâ, c. 8, s. 7, Ahmed b. Hanbel, Müsned, c.
5, s. 85, c. 6, s. 409.

pekmezinin (veya kuru üzümün) bir kısmını, ne de ekmeğin tamamını yiyebildiler! Yanımda bulunan kırbadaki sudan da içtikten sonra, ayrıldılar. Hastalandıkça veya hayır ve bereket umdukça bu kırbadaki sudan içtik durduk!"⁴²⁰

Korku Dolu Zor Günler

Bu ilk günlerin tatlı sevinç ve heyecanı yavaş yavaş geçtikçe, asıl vaziyet meydana çıkıyor, tehlikenin büyüklüğü insanı ister istemez ürkütüyordu.

Bir yandan muhacirlerin barınma sorunları, bir yandan alışılmayan iklimden ötürü uyum zorluğu, hatta hasta oluşlar, ama asıl öbür yanda etrafı kuşatmış düşman çemberi...

Ashab-ı Kiram'dan Übeyy b. Ka'b derki: "Resûlullah Aleyhisselam ile ashabı Medine'ye geldikleri ve Ensar tarafından barındırıldıkları zaman, bütün Araplar onları tek yaydan oka tuttular, bütün Arapların düşmanlıklarına hedef oldular. Silahsız, ne geceleyebilirler, ne de sabahlayabilirlerdi.

Hatta 'Acaba, üzerimize emniyet gelip de silahsız yatıp kalktığımız, Allah korkusundan başka bir korku duymayacağımız günleri görecek miyiz?' dedikleri olurdu.

İşte bunun üzerine, Yüce Allah indirdiği Nur sûresinin 55. âyetinde şöyle buyurdu:

"Allah, sizlerden iman edip iyi davranışlarda bulunanlara, kendilerinden öncekileri sahip ve hakim kıldığı gibi onları da yeryüzüne sahip ve hakim kılacağını, onlar için beğenip seçtiği dini (İslâm'ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve (geçirdikleri) korku döneminden sonra, bunun yerine onlara güven

⁴²⁰ İbn Sa'd, Tabakâtü'l-kübrâ, c. 8, s. 319, 320, İbn Hacer, el-İsâbe, c. 4, s. 471. Bkz. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 3/64-66.

sağlayacağını vâdetti. Çünkü onlar bana kulluk ederler; hiçbir şeyi bana eş tutmazlar. Artık bundan sonra kim inkâr ederse, işte bunlar asıl büyük günahkârlardır."⁴²¹

Bu ayet özel olarak, Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından İslam'ın tebliğ edilmeye başlandığı devirde ve Medine'ye göç ettiği ilk günlerde henüz çok zayıp ve mağdur durumda bulunan Müslümanların, bir zaman sonra müşrikleri altederek hakimiyeti ele alacaklarını müjdelemektedir. Genel olarak da, inkarcılığın, kötülüğün ve her türlü batılın arızı olduğunu; inancın, iyiliğin, güzelliğin ve hakkın temel ve gerçek hayat kanunu olduğunu ifade etmekte; böylece, bazı zamanlarda inkarcılığın ve kötülüğün yaygınlaşmış olmasına bakarak ümitsizliğe ve kötümserliğe kapılmanın doğru olmadığını ortaya koymaktadır.

Hz. Âişe der ki: "Resûlullah Aleyhisselam Medine'ye geldiği sıralarda, bir gece uyuyamadı da:

- Keşke ashabımdan yararlı bir zât olsa da, geceleyin nöbet tutup beni korusa, buyurmuştu.

Bu halde iken bir silah hışırtısı işitince, Resûlullah Aleyhisselam:

- Kim o? diye sordu.

Gelen zât:

- Ben Sa'd b. Malik / Sa'd b. Ebi Vakkas! dedi.

Resûlullah Aleyhisselam, ona:

- Niçin geldin? diye sordu.

Sa'd b. Ebi Vakkas:

- İçime Resûlullah Aleyhisselam hakkında bir korku düştü de, seni korumaya geldim! dedi.

⁴²¹ Nur 55. Nüzul sebebi için bkz. Hâkim, Müstedrek, c. 2, s. 401, Vahidî, E sbâbu'n-nüzül, s. 222, Suyutî, Lübâbu'n-nükûl, s. 163.

Bunun üzerine, Resûlullah Aleyhisselam ona dua etti, sonra uyudu; uykuya daldı.⁴²²

Enes b. Malik der ki: "Resûlullah Aleyhisselam, halkın en cesaretlisi idi. Medine'de bir feryad, korkulu bir hal oldu mu, Peygamber Aleyhisselam hemen Ebu Talha'nın Mendub diye anılan atını emaneten alıp üzerine atlar, feryadın geldiği yere yetişirdi.

Hiçbir feryad ve imdad sesi duyulmazdı ki, Mendub'un oraya bir deniz gibi, su gibi akıp revan olduğunu görmeyelim!

Halbuki o çok yavaş ve ağır yürüyen bir attı. Hiç de yürüyen değildi.

Bir gece, Medineliler bir feryad işitip çok korkmuşlar ve hemen sesin geldiği tarafa doğru gitmişlerdi.

Resûlullah Aleyhisselam ise, onları geride bırakarak ilerlemiş, sesin geldiği yere yetişmiş, durumu inceleyip dönerken halkla karşılaşmıştı.

Kendisi Ebu Talha'nın atının üzerinde, kılıcı da boynunda asılı bulunuyor ve: 'Korkmayınız! Korkmayınız!' buyuruyordu ve Mendub için de: 'Onu deniz gibi, su gibi akıcı bulduk' diyordu.⁴²³

Mekkeli Müşrikler Boş Durmuyor

Peygamberimiz (sav) Mekke'de iken, Kureyş müşrikleri Mekke'ye gelen yabancıları Peygamberimiz (sav)la görüştürmemek, İslâmiyetin yayılmasını önlemek için ellerinden geleni yapmaktan geri durmamışlardı.

⁴²² Ahmed b. Hanbel, Müsned, c. 6, s. 141, Müslim, Sahih, c. 4, s. 1875.

⁴²³ İbn Sa'd, Tabakâtü'l-kübrâ, c. 1, s. 373, Ahmed b. Hanbel, Müsned, c. 3, s. 185, Buhârî, Sahih, c. 3, s. 228, Müslim, Sahih, c. 3, s. 1802-1803, Tirmizî, Sünen, c. 4, s. 198-199. Bkz. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 3/77-79.

Nitekim, Tufeyl b. Amr ile Müslüman olmak için Mekke'ye gelen şair Âşâ'nın ve daha birçoklarının Müslüman olmasını engellemeye çalışmışlardı.

Müşrikler Mekke'de yaptıkları ile de kalmadılar. Medine'de de, Peygamberimiz (sav) e karşı, daha o Medine'ye gelmeden Medineli münafıklarla işbirliği yaparak bir zümre oluşturdular.

Peygamberimiz (sav) Medine'nin Kuba köyüne gelip Külsûm b. Hidm'le Sa'd b. Hayseme'ye konuk olduğu zaman, Amr b. Avf oğullarından bazı münafıklar geceleyin Peygamberimiz (sav) in kaldığı evi taşladılar ve Peygamberimiz (sav): "Bu nasıl komşuluk ve koruyuculuk?!" diyerek sitemlendirdiler idi. Bunu daha önce görmüştük, yeri gelince hatırlatalım istedik.

Peygamberimiz (sav) in yerleşmeye ve tutunmaya başladığını gören Kureyş müşrikleri, Bedir savaşından önce Abdullah b. Übeyy b. Selûl ile Evs ve Hazrec'den onunla birlikte olan putperest Medinelilere gönderdikleri mektupta:

"Muhakkak ki, siz bizim adamımızı yanınızda barındırmakta bulunuyorsunuz. Andolsun ki, siz ya onu öldürürsünüz, ya da yurdunuzdan çıkarırsınız! Aksi takdirde bütün Arap toplulukları ile birlikte üzerinize yürür, sizin savanlarınızı öldürür, kadınlarınızı kendimize helal kılarız!" dediler.

Bunun üzerine, Abdullah b. Übeyy b. Selûl ve onunla birlikte hareket eden Medineli müşrikler, Peygamberimiz (sav) la çarpışmak üzere biraraya geldiler. En büyük kahraman olan, savaş kızıştığında yiğitlerin sığınağı bulunan Aziz Peygamberimiz (sav), bunu haber alınca, büyük bir cesaretle onların yanına vardı ve dirayetle şöyle haykırdı:

"Herhalde, Kureyşîlerin tehdidi sizi son derece etkilemiş olmalıdır. Onların tehdidi ile size vereceği zarar, sizin bizimle

çarpışarak kendinize vermek istediğiniz zarardan daha fazla değildir! Demek siz kendi öz oğullarınız ve kardeşelerinizle çarpışmak, onları öldürmek istiyorsunuz!?"

Bunu duyan münafıklar çaresiz dağıldılar.⁴²⁴

Bu davranış Sevgili Peygamberimiz (sav)in bir taktiği idi. Bir yerde bir tehlike sezdi mi, derlenip toparlanmalarına fırsat vermeden üstlerine gider, sorunu daha küçükken hallederdi. Bu strateji her zaman geçerli olan bir taktiktir ve güçlü devletler bu taktiği hala kullanmaktadır.

Ensâr

Yeri geldikçe kendilerinden söz ettiğimiz "Ensae" için başlı başına tanıtıcı bir bahis açmak, sanırım isabetli olacaktır.

"Ensâr", Mekke'den Medine'ye hicret ettikleri zaman (M. 622) Peygamber efendimiz (s.a.s.) ve muhâcirlere kucak açıp tüm imkânlarıyla yardım eden Medineli müslümanlara denilir. Lügat itibarıyla "ensâr", yardımcılar demektir. Hz. Peygamber'e sağladıkları yardım dolayısıyla kendilerine "ensâru'n-nebî" (Peygamber'in yardımcıları) da denilir.

Medineli müslümanlar için kullanılan bu tabir, aslında onların durumunu belirten bir vasıf iken sonradan bu kavmin, bu zümrenin adı haline gelip istilahlaşmış, bu sebeple de kelimenin tekili olan nâsir (çok yardım eden) aynı mânâ için kullanılmamıştır. Ensârdan tek bir şahsı ifade etmek üzere "ensârî"; ensâra mensup kişiler için de bunun çoğulu olarak "ensârîyyûn" tabirleri kullanılır.

⁴²⁴ Zühri, Mâgazf, s. 71, 72, Abdrrezzak, Musannef, c. 5, s. 358-359, Ebru Dâvud, Sünen, c. 3, s.156, Beyhakî, Delâilü'n-nübüvvie,c.3,s.178,179. Bkz. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 3/79-80.

Ensâr kelimesi Kur'an-ı Kerîm'de Medineli müslümanlara delâlet etmek üzere iki yerde geçmekte ve kendilerinden övgüyle bahsedilmektedir:

"İlk iman eden muhacirler ve ensâr ile, iyilik yaparak onlara tabi olanlardan, Allah razı oldu. Onlar da Allah'tan razı oldular. Allah, onlar için altından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. Onlar, orada ebedî kalacaklardır. İşte büyük kurtuluş budur."⁴²⁵

"Andolsun ki Allah, müslümanlardan bir gurubun kalpleri eğilmeye yüz tuttuktan sonra, Peygamberi ve güçlük zamanında ona uyan muhacirler ile ensarı affetti. Sonra da onların tevbelerini kabul etti. Çünkü O, onlara karşı çok şefkatli, pek merhametlidir."⁴²⁶

Sahih hadis mecmuâlarında "Fadâilü's-Sahâbe", "Menâkibü'l-Ensâr" gibi başlıklar altında ensâr'ın faziletine dair birçok sahih hadis toplanmıştır.

Ensâr, Evs ve Hazrec olmak üzere Medineli iki kardeş kabileden oluşur. Bunlardan Hazrec kabîlesinden altı kişilik bir heyet aralarında yıllar boyunca süren ve son defasında kaybettikleri muhârebe ve düşmanlık dolayısıyla, Evs'e karşı Kureyşlilerin desteğini sağlamak amacıyla Hz. Peygamber'in nübüvvetinin 11. senesinde Mekke'ye gelmiş, burada Peygamber Efendimizle karşılaşarak O'nun tebliğ ve irşadları neticesinde İslâm'ı kabul etmiştir. Aralarındaki düşmanlığın bu hak din sayesinde ortadan kalkıp eskisi gibi tekrar kardeş haline gelecekleri ümidi ile Medine'ye dönüşlerinde İslâm'ı Evs kabilesine de tebliğ eden Hazreçliler, kendilerine katılan Evs'lilerle birlikte nübüvvetin 12. ve 13. senelerinde Mekke'ye temsilciler

⁴²⁵ Tevbe, 9/100.

⁴²⁶ Tevbe, 9/117.

gönderip Hz. Peygamber'le görüşmüşler, I. ve II. Akabe Bey'atleri'nde bulunmuşlardır. II. Akabe Bey'ati'nde, kendi memleketlerine hicret ettikleri takdirde Mekkeli müslümanları ve Hz. Peygamber'i, kendi canlarını, çoluk ve çocuklarını, mallarını korudukları gibi koruyup onlara yardım edeceklerine dair and içen Medineli müslümanlar, böylece hicrete ve İslâm tarihinde yeni bir dönemin açılmasına, İslâm Devleti'nin teşekkül etmesine vesile olmuşlardır.

Hz. Peygamber'in ve müslümanların Medine'ye hicret etmesi üzerine canlarını ve mallarını İslâm'a adayıp Mekkeli müslümanlara gönülden kucak açan ve tüm imkânlarıyla yardım eden Evs'liler ve Hazrec'liler, bu gayretlerinin karşılığı olarak "ensâr" veya "ensâru'n-nebî" ismine lâyık görüldüler. Gerçekten onların İslâm'a ve müslümanlara yardımı her türlü takdirin, hatta tahminin üstünde idi: Dinleri uğruna mal ve mülklerini, ev ve barklarını, yurtlarını terkedip Medine'ye gelen muhâcirûn'a evlerini açmışlar, rızıklarına onları da ortak etmişlerdi. Hicretin ilk senesinde Peygamber Efendimiz, muhâcirûndan bir şahsı ensârdan bir kişiyle birer birer kardeş ilân ettiği zaman ensâr, muhâcirûnu Medine'deki evlerine, bağ ve bahçelerine, işlerine ortak etmişler, kan bağının da üstünde eşsiz bir kardeşlik ve dayanışma örneği göstermişlerdi:

"Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler; onlara verilenler karşısında içlerinde bir çekememezlik hissetmezler; kendileri zarûret içerisinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar. Nefsinin tamahkarlığından korunabilmîş kimseler, işte onlar saadete erenlerdir."⁴²⁷

⁴²⁷ Haşr, 59/9

Hz. Peygamber hicretten önce Mekke'de müslümanlar arasında "kardeşlik" tesis etmeye başlamış; iman birliği ve eşitlik üzerine kurulu bu kardeşlik, Medine'de muhâcirler ile ensâr arasında ilk İslâm toplumunun çekirdeğini oluşturmuştur. Akabe Bey'atlarıyla temeli atılan bu toplumun kurulmasında ensârın büyük bir rolü vardır. Mekke'den evlerini, eşyalarını bırakıp gelen muhâcirler kucak açarak, onları iskân ettiren, yiyeceklerini paylaşan, ensardır. Medine'de I. yılda teşkil edilen ilk İslâm anayasasının 1. ve 2. maddelerinde; "Kureyşli ve Yesribli mü'minlerle bunlara tâbi olanlar, onlara, sonradan katılanlar ve onlarla birlikte cihad edenler... İşte bunlar diğer insanlardan ayrı bir ümmet (toplum) teşkil ederler." ve 15. maddesinde "...Mü'minler diğer insanlardan ayrı olarak birbirlerinin kardeşi durumundadırlar." Denilmiştir.⁴²⁸

Üseyd b. Hudayr'dân rivâyet olunduğuna göre, ensârdan birisi Resulullah'tan kendisini zekât âmili veya bir beldeye vali tayin etmesini istemiş, Resulullah ise şöyle buyurmuştur:

"Ey ensâr cemâati, benden sonra yakında siz, (böyle dünya işlerinde) başkalarının size tercih edildiği zamana kavuşacaksınız. Bununla beraber yine siz sabrediniz. Nihâyet, kıyâmet günü kevser havuzunda bana mülâki olacaksınız."⁴²⁹

Allahu Teâlâ'nın; "Onlardan (muhâcirlerden) evvel Medine 'yi yurt ve iman evi edinmiş olan kimseler (ensar) kendilerine hicret edenlere sevgi beslerler. O muhâcirler verilen şeylerden dolayı göğüslerinde bir ihtiyaç, meyl, hased, hiddet bulmazlar. Kendilerinde fakr-u ihtiyaç olsa bile onları öz canlarından daha

⁴²⁸ İbn Hişâm, es-Sîre, II, 147; M. Hamidullah, İslâm Peygamberi, I. 131.

⁴²⁹ Sahih-i Buhâri, Tecrîd, X, 14-15 1526.

üstün tutarlar. Kim nefsinin mala olan hırsından ve cimriliğinden korunursa, işte muradlarına erenler onlardır."⁴³⁰

Bu ayetin nüzûl sebebi hakkında Buhârî'de Ebû Hureyre'den şu rivâyet vardır: "Resulullah'a açlıktan zayıf düşmüş birisi gelerek yardım istedi. Resulullah 'Şu aç kim yemeğine ortak eder yahut konuklar?' dedi.

Ensârdan birisi kalkarak o kişiyi evine götürdü. Halbuki evinde çocukların yiyeceğinden başka bir şeyi yoktu. (Çocukları bir şekilde uyuttular. Sofra gelince de bir hareketle mahsustan lambayı söndürdüler. Akşam karanlığında Ensari ve eşi yer gibi yaparak ellerini tabağa boş olarak götürüp getirdiler. Böylece yemeği yalnız misafir yiyerek doymuştu.) Böyle yaparak o aç kalmış sahâbîyi doyurdular ve kendileri aç sabahladılar.

Sabah karşılaştıklarında Resulullah ona; 'Bu gece Allah sana memnuniyetinden güldü; karı-koca sizin güzel hareketinize hayret etti' buyurdu ve 'Ensar, kendilerinin fakr-u ihtiyacı olsa bile misafir ve muhâcirleri nefslerine tercih ederler... ' âyetini okudu"⁴³¹

Enes b. Mâlik rivâyet ediyor: "Resulullah; 'Ensar benim cemâatimdir, sırdaşımdır, eminlerimdir"⁴³² buyurdu.

İbn Abbâs'tan rivâyetle; Resulullah şöyle buyurdu: "Ey muhâcirler, sizden her kim bir iş basına geçerse ensar'ın iyilerinin hasenâtını alsın, kötülerinin seyyiâtını affetsin."⁴³³

Hz. Peygamber'i Medine'de misafir eden, evini, yiyeceğini, paylaşan, Ensardan Ebû Eyyub Hâlid b. Zeyd el-Ensâri (r.a.)'dir (ö.52). Onun rivâyetinden: Resulullah, "Ey Ensâr topluluğu, Allahu

⁴³⁰ Haşr, 59/9.

⁴³¹ Tecrid-i Sarih, X, 16-17, 1527.

⁴³² Tecrid, X, 19 1528.

⁴³³ Tecrid-i Sarih, X, s. 20.

Teâlâ sizleri temizlik konusunda övmüştür. Sizler nasıl temizlik yaparsınız?" diye sormuş; onlar da, "Biz su ile tahâretleniriz" demişler; Resulullah, "İşte temizlik budur. Size buna devam etmenizi tavsiye ederim " buyurmuştur."⁴³⁴

Resulullah'ın bahsettiği ayette Allah, "Orada temizlenmeyi seven erkekler vardır. Allah da temizlenenleri sever"⁴³⁵ buyurur.

Ensâr, Evs'iyile Hazrec'iyile İslâm'a yardımda bunun da üstüne çıkararak dinleri uğruna canlarını ortaya koydular. Bedir gazvesi öncesinde düşmanla çarpışma konusunda Peygamber efendimiz (s.a.s.) ashâbiyla durum müzâkeresi yaparken ensârın hissiyatına tercüman olan Sa'd b. Muâz: "Allah'a yemin olsun ki ey Allah'ın Resulü, bize şu denizi göstersen ve sen kendin dalsan, biz de seninle beraber dalar, asla tereddüt göstermeyiz, bizden tek bir fert dahi bundan geri kalmaz..." diyordu.⁴³⁶

Uhud harbinde müslümanların müşrikler tarafından arkadan vurulduğu hengâmede, Resulullah'ın etrafında pervane olarak O'nu korumaya çalışanların birçoğu ensârdan idi.

Ensârın Resulullah'a olan sevgisi ve bağlılığı o derece büyüktü ki Peygamber efendimiz Mekke'yi fethettiği zaman ensâr, Hz. Peygamberin eski yurdunda, kendi kavmi arasında kalmayı isteyebileceğini düşünerek O'ndan ayrılmanın üzüntü ve sıkıntısını kendi aralarında dile getirmişler; bundan haberdar olan Resul-i Ekrem, yaptığı bir konuşma ile ensârın endişelerini gidermiş, onların gönüllerine hem beraberce Medine'ye dönüş haberiyle, hem de taltifkâr sözleriyle su serpmişti.

⁴³⁴ İbn Mâce, Tahâre, 28, Hâkim, Müstedrek, I, 155; Ahmed bin Hanbel, VI/6.

⁴³⁵ Tevbe, 9/108.

⁴³⁶ İbn Hişâm, es-Siretü'n-Nebeviyye, Kahire 1955, I-II, 615.

Huneyn ganimetlerinin dağıtımı sırasında Peygamber efendimizin, beytü'l-mâl hissesinden bazı Kureyş ileri gelenlerine ve diğer kabile reislerine “kalplerini İslâm'a ısındırmak için” bol ihsanlarda bulunurken kendilerine, ganimet hissesinden başka bir şey verilmemesi sebebiyle bazı ensâr gençleri, bu ihsanlardan kendilerine de verilmesi arzusu ile sızlanmışlarsa da, Hz. Peygamber'in yaptığı bir konuşma, işin mâhiyetini ortaya koymuş ve tüm ensâr mensuplarının gözyaşı içinde Resulullah'tan özür dilemelerini sağlamıştı.

Hz. Peygamber'in vefâtından sonra, İslâm'a yardımları sebebiyle Allah'ın ve Resulü'nün övgüsüne mazhar olmalarını ölçü alarak, ensârın büyük kabilesi Hazrec, aralarından reisleri Sa'd b. Ubâde'yi halifelîğe adây göstermişti. Ancâk müzâkereler sonundâ Hazreçliler de Hz. Ebû Bekir'in halifelîğe daha uygun olduğunu kabul ettiler ve gönül rızası ile ona bey'atta bulundular. Bu müzâkereler sırasında orada bulunan muhacirûn şöyle demişti: "Şayet emir (başkan) bizden olursa vezirler (bakanlar) da ensârdan olacaktır. Biz, ensâr hazır olmadıkça ve onlarla istişâre etmedikçe hiçbir karar almayacağız."⁴³⁷

Gerçekten ensâr, daha sonraki dönemlerde hilâfet makamına gelmemişse de devlet kademelerinde önemli görevler almış ve devlet idaresini yönlendirme vazifesini icrâ etmiştir.

Önde gelen ensâr büyükleri arasında burada Es'âd b. Zürâre, Sa'd b. Muâz, Üseyd b. Hudayr, Sa'd b. Ubâde, Ebû Eyyub el-Ensârî, Ka'b b. Mâlik, Enes b. Mâlik isimlerini sayabiliriz. Ensârın içinde münâfıklar da vardı. Bedir gazvesinde 86 Muhâcir, 61 Evsli,

⁴³⁷ Muhammed Hamidullah, İslâm Peygamberi, Çev: Salih Tuğ, İstanbul 1980, II, 1178.

170 Hazreçli hazır bulunmuştur. Bedir zaferinden sonra İslâmî hareket daha da güçlenmiş, müslümanların görevleri artmıştı.

En son vefat eden sahâbe Ensârdan Enes bin Mâlik'tir. (h. 92 veya 94). Üç bin altıyüz civarında hadis rivâyet etmiştir.⁴³⁸

Münafıklar

Nifak, içi başka dışı başka olmak, ikiyüzlü yaşamak anlamına gelir. Akaid ilmi açısından Münafık, içinden İslam'ın iman esaslarına inanmadığı halde, herhangi bir sebeple, diliyle Müslüman olduğunu söyleyen kafir kişidir.

Küfrün en kötüsü, en alçağı ve en tehlikelisine düşmüş olan bu değersiz ikiyüzlüler, cehennemde de en dibindedirler. Buna "itikadi nifak-münafık" da denir. Asıl münafıklık budur.

Münafıklık, bir küfür olduğu kadar, aynı zamanda bir kişilik bozukluğudur da. Şahsiyetsizliktir, karaktersizliktir münafıklık. Bir ruhi hastalıktır, ahlaksızlık olduğu kadar.

Bir de ahlak ilmi açısından "Münafık" vardır. Buna da "amelî nifak-münafık" denir. Bunlar, diliyle Müslüman olduğunu söylese ve hatta bunda samimi olsa bile, ameli ve ahlakı ile, yani yaptığı işler ve karakteriyle müslümana benzemeyen, İslam'ın temel ilkelerine ters düşen bir huy ve gidişatta olanlardır.

Peygamber Efendimiz (sav)in şu hadisi bu gerçeği güzel ifade eder:

"Münafığın alâmeti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, vadettiğinde sözünden döner, kendisine bir şey emanet edildiğinde emanete ihanet eder."⁴³⁹

⁴³⁸ Ahmed Önkâl, Şâmil İslâm Ansiklopedisi, c. 2, s. 109-111

⁴³⁹ Tirmîzî, İman, 14.

Aslında yalan söylemek, sözünde durmamak ve emanete ihanet etmek gibi kötü ve haram kılınmış işler, helal sayılmadıkça insanı dinden çıkarmaz, küfre düşürmez. Çünkü, ehl-i sünnet alimleri “amel imandan bir cüz değildir” demişlerdir. Yani “amel yoksa din de yoktur” denilemez. İnsan farz olan bir ibadeti veya günah olan bir haramı işleyebilir. Yeter ki onun farz ve haram olduğunu inkar etmesin, günahını itiraf etsin.

Öyleyse bu hadis ile kastedilen nedir? Bunu nasıl anlayacağız?

Bu ve benzeri hadislerden kastedilen amaç, müslümanı îtikâdî nifaka yaklaşmaması için uyarmak, onu biraz korkutarak (terhîp) İslami kimlik ve kişiliğe yönlendirmektir. Bunu da en hassas konu olan iman üzerinden yaparak uyarıya etkinlik kazandırmaktır.

Yoksa önemine binaen tekrar edelim, her yalan söyleyen, sözünden dönen dinden çıkmaz. Fakat bu kötü huylar alışkanlık kazanırsa insanı küfre götürebilir. Dolayısıyla bu bir tedbir alma ve tenbih etme ve korkutma işlemidir. Tekrar edelim: Bu üsluba “terhib – korkutma” denir. Bunun tam zıddına da “tergîb- Teşvik” denir ki Peygamber Efendimiz (sav) bu iki üslubu sıkça kullanır.

İslâm toplumu içerisinde münâfıklık, Medine döneminde ortaya çıkmıştır. Çünkü Mekke döneminde müslümanlar azınlıkta olan ve sürekli ezilen bir topluluk olduğu için, kimsenin onlardan çekinmesi veya onlara hoş görünmeye çalışması diye bir şey sözkonusu değildir. Bunun için, İslâm düşmanların gösteriş yaparak kendilerini müslüman göstermek ihtiyacında değillerdi.

Medine de ise durum tamamen değişti. İslâm Medine'de güçlü bir konuma gelmişti. Hz. Peygamber, Medine'ye gelir gelmez, Medine şehir devletinin tabîî başkanı kabul edilmiş ve

bütün işler onun emirlerine göre düzenlenmeye başlanmıştı. Müslümanlar, gün geçtikçe kuvvetlenen siyâsî ve askerî bir güç olmuştu. İslâm dairesi gazalarla her gün biraz daha genişliyor, müslümanlar sürekli güçleniyordu. Bu durumda, Medine'de hiç kimsenin açıkça müslümanların karşısına çıkacak gücü yoktu. Putperestlik duyguları içerisinde kıvrananlar, kalplerinde kin ve nefret ateşiyle tutuşanlar ortaya çıktıkları ah imha edileceklerini bildikleri için, Hz. Peygamber'in davetine ve nüfûzuna karşı çıkamıyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.s)'e hoş görünüp, dinin icaplarını zahiren yerine getirerek, müslümanlarla yardımlaşmaktan başka bir çareleri yoktu.

Bunun için oyunlarını, hilelerini, desiselerini aldatıcı bir uslûbla yürütüyor, tuzaklarını kurmak için, uygun fırsatları gözetliyorlardı. Bu münâfıklar, müslümanların sıkışık oldukları durumlarda, kritik anlarda, hemen harekete geçerek çıkan fırsatları değerlendirmeye çalışıyorlardı. Fakat onların İslâm'a karşı hazırladıkları komploların hiç birisi, Hz. Peygamber'in gözünden kaçmıyordu. Muhâcir ve Ensar'dan meydana gelen samimi müslümanlar da bu kimselerin durumlarının farkında idiler.

Münâfıklar çok etkili olabileceklerini kestirdikleri bazı durumlarda küfür ve nifâklarını alenî olarak açığa vurmaktan çekinmiyor, hile ve oyunlarıyla isteklerini gerçekleştirmeye çalışıyorlardı. Bu oyunları Medine'ye Hicret'in ilk zamanlarında çok tehlikeli bir mahiyet arzetymekte idi.⁴⁴⁰

Daha önce görüldü gibi Hazrec kabilesinden Abdullah b. Ubeyy, eğer Resulullah gelmemiş olsaydı Medineliler tarafından

⁴⁴⁰ Şamil İslam Ansiklopedisi, "Münafikun Suresi" md. Ayrıca bkz. "Münafik" md.

kral seçilecekti. Tacı ve tahtı bile hazırды. Bu şahıs, müslüman görünüyor fakat kalben inanmıyordu. Ona "münâfıkların reisi" deniyordu. Nihâyet hicrî 6. yılda Benû Mustâlik gazvesinde, Abdullâh b. Ubeyy'in bozgunculuğu ortaya çıktı. Bu seferde bir tartışma bahanesiyle Muhacirlerle Ensâr arasında kavga çıkmıştı. İbn Ubeyy, Ensârı kışkırtarak, "Bu muhâcirleri Mekke'den getirdiniz, mülkünüze ortak ettiniz, şimdi size rakip olup üzerinize egemen oluyorlar. Medine'ye varınca biz şerefli bu şerefsizleri şehirden atalım" dedi.

Olayı duyan Peygamber Efendimizin (sav) sorguya çekmesi üzerine İbn Übey sözünü inkar etti. Fakat Allah Teâlâ onu yalancı çıkardı ve bunu şöyle zikretti:

"Onlar öyle kimselerdir ki, 'Allah'ın Peygamber'i nezdinde bulunan kimseleri beslemeyin, tâ ki dağılıp gitsinler!' diyorlardı. Halbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır, fakat o münâfıklar anlamazlar. Onlar, 'Eğer Medine'ye dönersek, andolsun en şerefli ve kuvvetli olanımız oradan en hakir ve zayıf olanı muhakkak çıkaracaktır' diyorlardı. Halbuki şeref ve kuvvet ve de gâlibiyet Allah'ındır, Peygamberinindir, mü'minlerindir, fakat münâfıklar (bunu) bilmezler."⁴⁴¹

Abdullah b. Ubeyy, "Resulullah'a bir secde etmediğimiz kaldı" diye büyükenerek özür dilemedi. Bir süre sonra hastalanıp öldü. Buhâri ile Müslim'de, Câbir'in rivâyetinde, bir sefer sırasında iki kişinin kavgaya tutuştuklarını, ikisinin de muhacir ve ensarı yardıma çağırıldıklarını, ırkçılık (kabilecilik) yaptıklarını gören Resulullah'ın; "Nedir bu câhiliyet dâvâsı? Vazgeçin!" dediği nakledilir. Hz. Ömer'in, İbn Ubeyy'in hemen boynunu vurmak

⁴⁴¹ Münafıkun, 63/7-8.

istememesine de Rasûlullah, "Peygamber ashâbını öldürtüyor dedirtmem" diye engellediği kaynaklarda kaydedilir.

Muâhât/Kardeşlik

Hicret ile ilgili geçen fiili olayları burda bitirmemiz gerekirdi belki, ama biz bunlara iki konuyu da eklemek istedik. Çünkü "hicret sonunda bu muhacirlerin durumu ne oldu?" diye bir soru, cevap bulamazsa vicdanları tırmalar durur. Biz ise onu yatıştırmanın derdindeyiz. Öyleyse bunu ve son konumuz olan "İlk Mescid Yapımı" nı da yazarak bu ana bahsi bitirelim inşallah.

Hicret öncesi müşriklerin eza ve cefâlarına karşı koymak ve müslümanların daha güçlü olmalarını sağlamak, Hicret esnasında da yardımcı olmak bakımından Hz. Peygamber (s.a.s.), Muhacirler arasında da bir kardeşlik tesis etmiştir.

Hicretten sonra Medineli Ensar ve Muhacirler arasında bir kardeşlik kurulduğu gibi, Rasûlullah yine Hz. Ali ile; Hz. Hamza, Zeyd b. Haris ile; Hz. Ebu Bekir, Ömer ile; Hz. Osman, Abdurrahman b. Avf ile ve diğer Muhacirlerde birbirleriyle kardeş ilan edilmişlerdir.

Ensâr ve Muhâcirler arasında yapılan kardeşlikle Ensar, Muhacir kardeşlerinin özellikle maddi ihtiyaçlarını karşılamak üzere arazilerinin ikiye bölünmesini, hattâ eşlerinden birisini boşayarak muhacir kardeşine nikahlamak üzere vermeyi teklif ettikleri bir vakıadır. Bu manayı anlamayan bir çok maddeci kafanın ilk duyduğunda hoş karşılamayarak inanmadığına, sorup öğrenince de bunu bir aşırılık saydığına kaç kez şahit olmuşumdur.

Nitekim Abdurrahman b. Avf'ın Ensârdan olan kardeşi hem malının yarısını, hem de hanımlarından seçip istediği birisini boşayarak ona nikahlamak istediği zaman, Abdurrahman b. Avf'ın,

Ensar kardeşine yük olmamak için bunları kabul etmeyerek kendisine çarşı ve pazar yolunu göstermesini istediğini, kısa sürede yaptığı ticaret ile büyük bir servet sahibi olduğunu ve Ensârî kardeşinin aklına bir şey takılmaması için de hemen evlendiğini kaynaklarımız yazar.⁴⁴²

Hz. Peygamber'in tesis ettiği bu kardeşlik, Ensar ve Muhacirlerin zamanı bile eşit kullanmalarını temin etmiş, bir gün Resulullah'ı kardeşlerden biri dinlerken, bir başka gün diğer kardeşi Resulullah'ı dinleyerek ilim adına olup bitenlerden birbirlerini haberdar etmişlerdir.⁴⁴³

Bu kardeşlik tesisi ile Medine'de kurulması planlanan sosyal ve siyâsî birlik önce Ensâr ve Muhâcirler arasında sağlanmış, sonra da verdiği iyi örneklerle Medine'deki diğer toplulukların aynı çatı altında toplanmasına imkân hazırlanmıştır.

Peygamberimiz (sav) Medine'ye geldikten sonra, Mekkeli Müslümanlardan, yani Muhacirlerden bazılarını, hem kendi aralarında birbirleriyle, hem de Medineli Müslümanlarla, yani Ensarî ile ikişer ikişer kardeş yaptı.⁴⁴⁴

Bu kardeşlik, maddî ve manevî yardımlaşma ve birbirlerine çoluk ve çocuklarından önce varis olma esasına dayanıyor; bilhassa yurttan yuvadan, kavim ve kabileden ayrı düşmenin verdiği garipliği, mahzunluğu gidermeyi, Mekkelileri Medine'ye ve Medinelilere ısıdırmayı ve kendilerine destek ve güç kazandırmayı amaçlıyordu.

Bu hadise Peygamberimiz (sav)in Medine'ye gelişinden beş ay sonra vuku bulmuş ve Enes b. Malik'in evinde olmuştur.

⁴⁴² Buhârî, Nikâh, 68, Menâkı'ül-Ensâr, 3.

⁴⁴³ Buhârî, İlim, 27.

⁴⁴⁴ İbn İshak, İbn Hişam, Sîre c. 2, s. 150-152.

Rivayete göre; Peygamberimiz (sav)e içinde kâfur kokusu bulunan yeşil toprak bir çanak getirilip verilmiş, Muhacirlerle Ensar onun içine ellerini batırarak antlaşmışlardır.

İbn Sa'd'a göre; Enes b. Malik'in evinde ikişer ikişer kardeş yapılan Müslümanların sayısı 45'i Mekkeli Muhacirlerden, 45'i Medineli Ensardan olmak üzere 90 kişi idi.

Onların 50'si Muhacirlerden, 50'si de Ensardan olmak üzere, 100 kişi olduklarını söyleyenler de vardır.

Belâzurî; 22'şerden 44 kişinin, İbn. Seyyid; 41'erden 82 kişinin, İbn Habîb; 56'şardan 112 kişinin ismini tesbit ve kaydetmiştir. Kaynaklarda isimleri açıklananların sayısının 124'ü bulunduğu görülür.⁴⁴⁵

Kurulun kardeşlikten doğan varis olma hükmü Enfâl sûresinin Bedir savaşıdan sonra inen 75. âyeti ile kaldırılmış; bu kardeşlik yardıma, yedirip içirmeye, bir de öğüde münhasır kalmıştır.

Medineli Müslümanlar (Ensar), yukarıda da görüldüğü gibi Muhacirleri, Medine'ye daha ilk geldikleri gün evlerine indirmek, ağırlamak için, birbirleri ile yarışa girmişler; anlayamadıkları, onları paylaşamadıkları için, iki okla kura çekilmedikçe, Muhacirlerden hiçbiri onlardan hiçbirinin evine inememişti. Ensar, bu kadarla da kalmadılar:

- Yâ Rasûlallah! Hurmalıklarımızı da, Muhacir kardeşlerimizle aramızda bölüştür! dediler.

Peygamberimiz (sav), onlara:

- Hayır! Öyle olmaz! buyurdu.

Bunun üzerine, Ensar Muhacirlere:

⁴⁴⁵ İbn İshak, İbn Hişam, c. 2, s. 151, 152, İbn Sa'd, Tabakât, c. 3, s. 23, 600, Belâzurî, Ensâbu'l-eşrâf, c. 1, s. 270, 271.

- Öyle ise, timar ve sulama zahmetini siz üzerinize alınız da, sizi hurma mahsulüne ortak yapalım! dediler.

Bunu Peygamberimiz (sav) da uygun gördü. İki taraf da: "İşittik ve itaat ettik!" diyerek bu yoldaki tensibi kabullendiler. Ensar, arazilerinin fazlalarını da, Peygamberimiz (sav)e bağışladılar ve hatta:

- Yâ Rasûlallah! İstersen, evlerimizi de al! dediler.

Peygamberimiz (sav), onlara hayır dua etti. Bağışlanan arazileri, Muhacir sahabilerine bölüştürdü.⁴⁴⁶

Hazreti Peygamber'in "ikişer ikişer kardeşleşiniz" emri üzerine, Muhâcirler Ensâr kardeşleri tarafından kucaklandılar. Böylece her şeyden mahrum olan Muhâcirler bir anda bir çok şeye sahip oldular.

Kardeşleşme emri karşısında Rasûlullah (s.a.s.), Hz. Ali ile kardeşleşmiş: Ebû Bekir, Hârise b. Zübeyr; Hz. Ömer, İtbân b. Mâlik; Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh; Muâz b. Cebel; Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Rabî ile ve diğer sahabiler de Ensâr ve Muhâcirlerden birer kardeş bulmuşlardır. Böylece muâhât ile kan kardeşliğinden daha üstün bir kardeşlik kurulmuş oldu.⁴⁴⁷

Bu kardeşliğin tesisinden sonra Ensârın, Muhacirlere karşı gösterdiği fevkalade alâka ve ev sahipliği Hz. Muhammed (s.a.s.), tarafından övülmüştür.⁴⁴⁸

⁴⁴⁶ Buhârî,Sahırı,c.3, s. 67. Belâzurî, Fütûhu'l-büldân, c. 1, s. 5, Ensâbu'l-eşrâf, c. 1, s. 270, İbn Seyyid, Uyûnu'l-eser, c. 1, s. 195,196, Diyarbekrî, Târîhu'l-hamîs, c. 1, s. 343. Kz. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 3/80-82.

⁴⁴⁷ İbn Hişâm, II/161, Buhârî, Menâkıbül-Ensâr, 3. Bkz. Şamil İslam Ansiklopedisi "Muahat" md.

⁴⁴⁸ Müslim, Fedailü's-Sahabe, 171,188-198; İbn Mace, Mukaddime,11.

KAFİR AKRABAYA İYİ DAVRANMAK

İman Ve Akrabalık

Bir Müslüman "La ilahe illallah Muhammedün Rasûlullah" diye söylediği andan itibaren, vahdaniyette ulûhiyette ve Rabûbiyette Allah (c.c)'i bir olarak tanır. Bu kelimeyi söyleyen kişi aynı zamanda, Allah (c.c) dışında herhangi bir ma'bûda ve ona rağmen itaat olunan bir varlığa kulluktan uzaklaşmıştır, onlarla her türlü velayet bağına kesmiş demektir. Müslüman her halükarda kayıtsız ve şartsız sadece Allah'ı sever. O'na ta'zim ve ubudiyette bulunur, O'nun dışında mabud tanımaz. Kendini ilah, tanrı, mabud olarak ortaya atanları "la ilahe" diyerek reddeder ve "illallah" diyerek sadece Allah'ı tasdik ile tevhide iman edip teslim olur.

Bilindiği gibi Hz. Resulullah Efendimiz davetle görevlendirildiğinde gizli olarak insanları İslam'a davet etti. İlk amanlar kendisiyle birlikte olan müslümanlar pek az sayıda idiler. Bunların başında Ebû Bekîr Sıddîk (r.a), Hz. Ali b. Ebû Talib, peygamberimizin hanımı Hz. Hatice idi. Hz. Peygamber (s.a), ashabının kalbine Allah sevgisini, Rasûlünün sevgisini ekmeye başladı. Hepsinin bu esas üzere toplanıp bir araya gelmelerini istedi. Sevgide ihlas ve samimiyet, mü'minlere yardım, kâfirlere, müşriklere, küfre ve şirke karşı da buğzetmelerini ve bunda samimi olmalarını istedi. Zira tevhid kelimesi olan "La ilahe illallah

Muhammedün Rasûlullah" kelimesinin manâsı bu idi.

Artık bundan sonra yepyeni bir bağ ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu bağ mü'minlerin ruhlarında var olan akide ve inanç bağıdır. Artık insanlar arasındaki gerçek bağ, akide ve iman bağıdır. Bu, öyle bir bağıdır ki mü'minin kalbi buna huzurla yatmakta ve bunda mutluluğu duymaktadır.

Bu kalbe ekilen yeni tohumun gelişmesiyle birlikte cahiliyenin çirkin asabiyet ağacı da kurumaya başlıyordu. Artık tüm cahili rabitalar ve bağlar çürüyüp kopmakta idi. Bundan böyle bu bağlara bakış açısı değişti. Allah ve Rasûlüne iman edenlerin ruhları ve kalpleri üzerinde artık bu eski bağların bir önemi kalmıyor, uğruna can verilen bu aşağılık duygular artık benimsenmiyor, giderek gözlerde iyice küçümseniyor ve ayaklar altına alınıp çiğneneniyordu.

Müslümanların Mekke'de ne bir devletleri ve ne de derli toplu bir şeriatleri vardı. Ancak onlar Mekke'de şehadet kelimesini söylüyorlar, Hz. Muhammed (s.a)'in liderliğine teslim oluyorlar, öldükten sonra dirilip bu dünyadan hesap vereceklerine inanıyorlardı. Bir adam müslüman olur olmaz, geçmişte üzerinde var olan tüm cahili esas ve ilkelerin hepsini bir çırpıda silib atıyordu, yılanın kavından çıktığı gibi cahiliyeden sıyrılarak yepyeni bir döneme başlıyordu. O cahiliye döneminde yaşamakta olduğu tüm hayat anlayışlarını, değer yargılarını, zevklerini ve alışkanlıklarını bırakıyor, o eski küfür hayatından büsbütün ilişkisini kesiyordu.

Artık ortada şuurlu bir fark ediş, tercih ediş ve ayrılış vardı. Müslüman geçmişindeki cahiliye hayatıyla, müslüman olduktan sonraki yeni hayatı arasındaki farkı öylesine kavramıştı ki, nefret ettiği eskiyle hiç bir bağı olmayacak şekilde her türlü bağı bilinçli

bir şekilde kesip atıyordu.

Müslüman şirk inancını ayaklar altına alıp da tevhid akidesine batınca, cahili düşüncenin yerini İslamî düşünce alınca, her türlü cahili değerleri ve bağları bırakıp, onlara duyduğu sevgi, ilgi ve dostluğu terkedince, bu hususta herhangi bir aile, soy, yakınlık ve kabilecilik düşüncesinden soyutlanınca, haliyle toplum içinde rahatsızlıklar doğmaya başladı. Müslümanlar bu ve benzeri bağlara hiç önem vermeyip bunları sadece İslam'ın öngördüğü hakikat çerçevesinde ele alınca, Kureyş ileri gelenleri bundan huzursuz olmakta idi.

O günün en açık özelliği buydu: Mü'minler Allah sevgisi ve Rasûlünün muhabbeti üzerinde bir araya geliyorlardı. Böylece onların bir araya gelip buluşmaları, içten gelen bir buluşma idi. Zira her biri Allah'a ve Rasûlüne geliyor ve bilgi ve davranış olarak alacaklarını O'ndan alıyorlardı. Onun gösterdiği hidayet yolundan gidiyorlardı, hep onun telkinleriyle Allah Teâlâ'ya yöneliyorlardı. Böylece her biri din kardeşine karşı yepyeni bir duyguyla, "Allah için kardeşlik" duygusuyla bağlanıyordu. Bu yeni dinleri öyle bir sevgi ve bağlılık yumağı öneriyordu ki, aynı kabileden ve aynı soydan olarak aralarında herhangi bir kan bağı olmamasına, hatta ticari, zirai bir alış veriş, kar, kazanç dahi olmamasına rağmen, kalbten gelen samimi bir kardeşlikle insanları birbirine yaklaşıtıyordu. Çünkü bu duygu çok yüceydi, doğrudan akideye ve imana dayanıyordu.

Kur'ân-ı Kerîm, olaylar ve hadiselerle göre Allah (c.c), dilediği sürece inmeye devam ediyordu. Ümmetin İslam düşüncesi üzerine eğitilmesini amaçlıyordu. Müslümanların yükümlülükleri ve sorumlulukları çoğaldıkça Allah için dostluk ve düşmanlık da o oranda artıyordu. Nitekim konumuzla ilgili olarak

bu örneklerden birini verebiliriz. Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

"Allah'tan başka dost edinenlerin durumu, kendine yuva yapan örümceğin durumu gibidir. Halbuki evlerin en çürüğü şüphesiz örümcek yuvasıdır. Keşke bilselerdi."⁴⁴⁹

Resulullah (s.a) Efendimiz, İslam'a davetini insanlara üç yıl gizli olarak yaydı. Daha sonra Mekke'de artık İslam'ın gizlenecek bir yönü kalmayıp, herkes tarafından bu din öğrenilip konuşulunca, Allah Teala'nın ve Rasûlü Muhammed (s.a)'in bu işini herkes konuşur olunca durum değişti. Çünkü Allah (c.c), Peygamberine verdiği bir emirle artık bu davetin açıkça ilanını ve müşriklerle kâfirlerin kafalarına vururcasına açıklanmasını istedi. Allah Teala'nın Resulüne yeni emri, bu dini insanlara bildirmeye başlamasını ve insanları buna davet etmesini istiyordu. İşte bunun için Rabbimizin iki âyeti:

"Sana enırolunanı açıkça söyle ve ortak koşanlardan yüz çevir!"⁴⁵⁰

"(Önce) en yakın hısımlarını; uyar. Sana uyan mü'minlere (merhamet) kanadını indir."⁴⁵¹

Artık bundan sonra müslümanlar imtihan edilmeye de başlandı. Bu imtihan görünürde korku, şiddet, baskı ve zulüm gibiydi. Açlık ve ayrılıktı. Zahirde zor, ama hakikatte bir nimet idi. Çünkü bunun sonucunda kim doğrudur, kim yalancıdır ortaya çıkıyordu. Hak ile batıl, temiz ile pis, tahir ile kirli olan ortaya çıkıyordu. Nitekim Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

"Elif, Lâm, Mîm. İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece "îman ettik" demeleriyle bırakılvereceklerini mi sandılar.

⁴⁴⁹ Ankebût, 29/41

⁴⁵⁰ Hicr, 15/94.

⁴⁵¹ Şuarâ, 26/214-215.

Andolsun ki, biz onlardan öncekileri de imtihandan geçirmişizdir. Elbette Allah, doğruları ortaya çıkaracak, yalancıları da mutlaka ortaya çıkaracaktır."⁴⁵²

Rasûlullah (s.a)'ın ashabı sırf akideleri yüzünden birçok sıkıntılara, şiddete maruz kaldılar, birçok şeylerle imtihandan geçtiler. Bunları Mekke döneminden bahsederken yazmıştık. Şimdi konuya bir giriş gereği ile tekrar hatırlatmış olduk.

Akraba Kafirse?

İslâm dini âile bağlarına çok önem verir. Mü'min olmayan akrabalarla her durum ve şartta mutlaka ilginin kesilmesini emretmez. Onlardan İslâm'a ve müslümanlara düşmanlık gelmez ise, İslâm onlara karşı iyilik yapmayı ve onları ziyâret etmeyi yasaklamaz:

"Allah'a ibâdet edin ve O'na hiçbir şeyi şirk/ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya (eş dost ve arkadaş), uzak komşuya, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara iyi davranın; Allah kendini beğenen ve daima böbürlenen kimseyi sevmez."⁴⁵³

Özellikle müşrik de olsalar, ana babaya iyilik ve güzellikle davranmayı, onlarla sıcak ilişkiler içine girilmesini arzular:

"Biz insana ana babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntılarla taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) önce Bana, sonra da ana babasına şükretmesini tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak Banadır. Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) Bana şirk/ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat

⁴⁵² Ankebût, 29/1-3.

⁴⁵³ Nisâ, 4/36.

etme. Onlarla dünyada iyi geçin..."⁴⁵⁴

Bu âyette de görüldüğü gibi, şirk konusunda ana baba dahil hiçbir kimseye itaat edilmemesi, ama müşrik bile olsalar ana babaya iyilik yapılması emredilmektedir. Nitekim Hz. Âişe'nin kardeşi Esmâ (r.a.)'ya, müşrik annesini ziyâret edip iyilik yapması için Hz. Peygamber'in izin verdiği bilinmektedir.⁴⁵⁵

Müslüman olmayan ebeveyne de bakmak, kendileri yapamıyorsa ihtiyaçlarını gidermek, açlık ve sıkıntılarını giderecek infak etmek vâciptir; dinleri farklı olsa da, kişi muhtaç olan anne babasına bakmakla yükümlüdür. Bir müslümanın durumu müsait iken, ana babasını sıkıntı ve zorluk içinde kıvrandır vaziyette bırakması, tabii ki, bir iyilik ve ihsan sayılmaz. Kur'an, her şartta ana babaya ihsan ve iyiliği emretmektedir.⁴⁵⁶ Allah, akraba ile ilgisini keseni kötülemiş,⁴⁵⁷ akrabanın haklarına riâyet etmeyenin günah işlediğini bildirmiş, yakınları kâfir de olsalar, Allah, bunların haklarını yakınlarına vâcip kılmıştır. "Akraba ile alâkayı kesen cennete giremez."⁴⁵⁸

Demek ki, meşru olmayan emir ve işlerinde onlara itaat etmek, onları velî edinmek, onları din aleyhine sırdaş edinmek başka şeydir; kâfir akrabaya güzel davranmak, nafaka temin etmek, onları ziyâret etmek, onlara ihsanda bulunmak daha başka bir şeydir; bunlar birbirine karıştırılmamalıdır.

Netice olarak Kur'ân âyetleri daha Mekke'de bile Müslümanlarla kâfir ve müşrik olan yakınları arasındaki ilişki ve

⁴⁵⁴ Lokman, 31/14-15.

⁴⁵⁵ Buhârî, Hibe hadis no: 2620; Müslim, Zekât hadis no: 1003.

⁴⁵⁶ Bkz. Bakara, 2/83; Nisâ, 4/36; En'âm, 6/151; İsrâ, 17/23; Lokman, 31/14-

⁴⁵⁷ Nisâ, 4/1.

⁴⁵⁸ Buhârî, Edeb, hadis no: 5984; Müslim, Birr, hadis no: 2556.

münasebetlerin muhabbet ve velayet bazında kesildiğini görülür. Yani bir müslüman yakını da olsa bir kâfiri veli olarak tanımamalı, ona din karşıtlığında sevgi ve saygı göstermemeli, haksız davalarında bunlara herhangi bir yardıma koşmamalıdır. Fakat Kur'ân şunu da emretmektedir: Onlarla olan akrabalık bağlarının koparılmaması, kendilerine iyilikle muamele edilmesi gerekir. Yüce Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

"Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye (emir) etmişizdir. Eğer onlar, seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme. Dönüşünüz ancak banadır. O zaman, size yapmış olduklarınızı haber vereceğim."⁴⁵⁹

Sa'd b. Ebî Vakkas Örneği

Bazı tefsirlerimiz bu âyetin Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a) ile annesi Hamne hakkında nazil olduğunu bildirmektedir. Hamne Ebû Süfyan'ın kızıdır. Sa'd ise ilk müslüman olanlar arasında yer alan bir zattır ve annesine karşı gayet saygılıdır. Ona karşı hep iyi davranmaktadır.

Annesi Hamne, bu sevgiye dayanarak kendisine şöyle demişti:

- Senin girdiğin bu yeni din de nedir? Allah'a yemin ederim ki, bundan böyle sen bu dini terketmedikçe ben yemeyi ve içmeyi bırakıp kendimi ölüme terkeceğim. Bu hal ise sen yaşadığın sürece alnında bir kara leke olarak kalacaktır. Bunun için sana: "Ey anne katili" diyeceklerdir.

Daha sonra anne Hamne bir gün ve bir gece yemeyi ve içmeyi terketti. Yani açlık grevine gitti. Kendisini güneşin yakıcı

⁴⁵⁹ Ankebût, 29/8.

sıcağına bıraktı. Oğlu Sa'd yanına gelip dedi ki:

- Anneciğim! Şunu iyice aklına koymalısın ki, senin yüz tane canın olsa, bunlar da birer birer alınsa ben yine de bu dinimi terkedecek değilim. Onun için bu yaptığının asla bir önemi yoktur.

Artık anne, oğlunun bu husustaki kesin azmini görüp de onu davasından vazgeçirmekten ümit kesince açlık grevine son verdi. İşte yukarıdaki âyet bununla ilgili olarak indirilmiştir. Âyette ana-babaya karşı dünyada iyi davranılması ve kendilerine iyilikte bulunması emredilirken, Şirk ve küfür noktasında bunlara itaat olunmaması kesin bir dille bildirilmiştir olmaktadır."⁴⁶⁰

Bu konuda Rasûlullah (s.a) Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: "Halika isyanda mahluka itaat yoktur."⁴⁶¹

Bunun için Allah'a, O'nun dinine ve mü'minlere dost olmak asıldır. Velew ki akrabadan olsun, herhangi bir kimsenin onlara muhalefeti halinde bu konuda ona itaat yoktur.

Tekrar edelim, kafir olan yakınlarla karşı dünyevi iyilik ve güzellik ayrı bir konudur. Bu ikisi birbirine karıştırılmamalıdır. Hatta bu iyilik ve güzellik bazen onları İslam'a davette ısındırmak ve teşvik için daha da faydalı olabilir. İslam'a davet bir yerde gönülleri kazanmaya bakar değil mi?

Konuyu biraz daha açabiliriz:

İman Bağı Asıldır

İnsanlar arasındaki yakınlığın asıl sebebi din birliğidir. Din

⁴⁶⁰ Bkz. Beğavî Tefsiri, V/188; Vahidî, Esbabı Nüzul, 195. Hadis için bkz. MiŐkatii'I-Mesabih, 11/1092.

⁴⁶¹ Bkz. MiŐkatii'I-Mesabih, 11/1092. Genel olarak itaat konusunda geniş olarak yazdığımız iki kitaba bakılabilir: İlim Ve İktidar, İslam'da Devlet Ve Siyaset.

birliđi kalp birliđini, kalp birliđi de dūşünce ve davranıř birliđini sađlar.

Allah'ın dinine inanmış ve peygamberleri tasdik etmiş kimseler birbirlerinin mânevî akrabası, yakını ve dostudurlar. Bunların aralarında mânevî bir birlik, yani vahdet vardır. Mü'minlerle kâfirler ırk ve soy bakımından birbirlerinin akrabası olsalar bile, bu akrabalığın Allah katında hiçbir değeri yoktur. Nitekim daha önce yazmıştık, Hz. Nûh'un oğlu iman etmediği için, Allah Teâlâ onu Nûh peygamberin âilesinden saymamıştır:

"Nûh Rabbine duâ edip dedi ki: 'Ey Rabbim! şüphesiz (boğulmuş olan) oğlum da âilemdendir. Senin vaadin ise elbette haktır. Sen hâkimler hâkimisin.' Allah buyurdu ki: Ey Nûh! O asla senin âilenden değildir. Çünkü o, sâlih olmayan bir amel sahibi idi (kâfirdi). O halde hakkında ilmin olmayan bir şeyi Benden isteme. Ben sana câhillerden olmamanı tavsiye ederim."⁴⁶²

Evet, İslâm'da asıl bağ, din bağıdır. O yüzden hangi ırktan, hangi soydan olursa olsun sadece müslümanlar birbirlerinin kardeşleridir. Bir mü'min, aralarında din bağı bulunmayan yakın akrabalarını velî/dost kabul edemez. Konuyla ilgili ayetleri bir daha görelim:

"Ey iman edenler! Eğer küfrü imana tercih ediyorlarsa, babalarınızı ve kardeşlerinizi velî/dost edinmeyin. Sizden kim onları dost edinirse, işte onlar zâlimlerin kendileridir. De ki: 'Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız, kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler (evler, konaklar, köşkler) size Allah'tan, Rasûlünden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, artık

⁴⁶² Hûd, 11/45-46.

Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah fâsıklar topluluğunu hidâyete erdirmez.”⁴⁶³

“Mü’min erkekler ve mü’min kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar. Namazı dosdoğru kılar, zekâtı verirler. Allah’a ve Resûlüne itaat ederler. İşte bunlara Allah merhamet edecektir. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.”⁴⁶⁴

“Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir toplumun - babaları, oğulları, kardeşleri, veya akrabaları da olsa- Allah'a ve Rasûlüne düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin. İşte onların kalbine Allah, iman yazmış ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir. Onları içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedî kalacaklardır. Allah onlardan râzı olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte onlar, hizbullah'tır/Allah'tan yana olanlardır. İyi bilin ki hizbullah/Allah taraftarları, kuşkusuz felâha/kurtuluşa erenlerdir.”⁴⁶⁵

Bu ayetin tefsirinde Seyyit Kutup der ki: “Bu Allah'ın taraftarları ile şeytanın taraftarları arasındaki en belirgin farktır. Belirginlik kazanan safların kesin hatlarla ayrılmasıdır. Her çeşit engelin ve her tür bağın ortadan kaldırılarak tek kulpa, tek bağa bağlanmasıdır.

"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kavmin Allah'a ve Peygamberine düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin."

Çünkü yüce Allah bir insana iki kalp vermemiştir. Ve bir insan bir kalpte iki zıt sevgiyi yerleştiremez. Hem Allah ve Peygamber sevgisi hem de Allah a ve Peygamberine düşman

⁴⁶³ Tevbe, 9/23-24.

⁴⁶⁴ Tevbe 9/71.

⁴⁶⁵ Mücâdele, 58/22.

olanların sevgisi... Bu kalp ya imanlı olacaktır ya da imansız!
Bunların her ikisini birleştirmek ise mümkün değil.

"İsterse babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları olsun farketmez."

Kan ve yakınlık bağları iman bağı ile çeliştiklerinde kopuverirler. İki sancak yani Allah'ın sancağı ile şeytanın sancağı arasında bir çekişme ve düşmanlık yoksa bu bağları birlikte gözetmek mümkündür. Allah taraftarları ile şeytan taraftarları arasında bir savaşın olmadığı sıralarda müşrik olan anne-babaya iyi davranmak emredilen bir davranıştır. Aralarında mücadele, sürtüşme, düşmanlık ve savaş varsa bu durumda tek olan kulpla ve tek olan bağla ilgisi olmayan bütün bağlar kopar.

Nitekim Ebu Ubeyde Bedir savaşında babasını öldürmüştü. Ebu Bekir Sıddık oğlu Abdurrahman'ı öldürmeye kalkışmıştı. Mus'ab bin Umeyr kardeşi Ubeyd bin Umeyr'i öldürmüştü. Hz. Ömer, Hz. Hamza, Hz. Ali, Ubeyde ve Haris yakınlarını ve akrabalarını öldürmüşlerdi. Kan ve yakınlık bağlarından soyutlanarak din ve inanç bağına sarılmışlardı. İşte bu Allah'ın ölçüsünde bağların ve değerlerin yükselebileceği en yüksek noktaydı.

"İşte Allah'ın kalplerine imanı kazıdığı kimseler bunlardır."

İman Allah'ın eliyle onların kalplerine yerleştirilmiş Rahman'ın kudret eliyle gönüllerine yazılmıştır. Artık bu imanın silinmesi ve çözülmesinden söz edilemez. Körelmesi ve kapanması yoktur onun!

"Ve onları katından bir ruh ile desteklemiştir."

Onların bu kadar keskin bir iradeye ulaşmaları ancak Allah'tan bir ruh ile mümkün olabilir. Kalplerinin bu nur ile

aydınlanması, onların güç ve ışık kaynağı olan ve onları gücün ve ışığın kaynağına kavuşturan bu ruh ile ancak mümkündür.

"Onları altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacaktır. Onlar orada ebedi kalacaklardır."

Dünyada her türlü bağdan ve her türlü ilişkiden soyutlanmalarının, dünyanın geçici her şeyini kalplerinden söküp atmalarının karşılığı olarak *"Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan."*

Apaydınlık, huzur ve rahat veren bu tablo müminlerin halini yüksek ve üstün bir konumda, sevinç ve hoşnutluğun egemen olduğu bir havada canlandırıyor. Rableri onlardan razı, onlar da Rablerinden razıdır. Herşeyden kopmuşlar, kendilerini ona bağlamışlar. O da onları himayesine kabul etmiş, cennetlerinde onlara geniş imkanlar sağlamış ve onlardan razı olduğunu kendilerine hissettirmiştir. Böylece onlar da hoşnut olmuşlardır. İçleri bu yakınlık ile huzura kavuşmuş, sevince boğulmuş ve doyuma ulaşmıştır.

"İşte bunlar Allah taraftarlarıdır."

Allah'ın cemaatıdır onlar. Allah'ın sancağı altında toplanmışlardır. O'nun önderliği ile hareket ederler. O'nun yolunda yürürler. O'nun sistemini gerçekleştirirler. O'nun yeryüzündeki kazasını ve kaderini gerçekleştirmek için çalışırlar. Onlar da Allah'ın kaderinden biridirler. Çünkü;

"Hiç şüphesiz Allah taraftarları kurtulanların kendileridir."

Allah'ın seçkin yardımcılarını kurtulamayacak da kim kurtulacak?

Böylece insanlık iki ayrı gruba ayrılmaktadır: Allah taraftarları ve şeytan taraftarları. Bütün insanlar iki ayrı sancak altında toplanmaktadır: Hak sancağı ve batıl sancağı. Buna göre

insan, ya Allah taraftarı olup hak sancağı altındadır. Ya da şeytan taraftarı olup batıl sancağı altındadır. Bunlar iki ayrı çizgi, iki ayrı gruptur. Öyle kesin hatlarla birbirinden ayrılmışlardır ki, asla barışmazlar ve asla esneklik göstermezler!

Akrabalık ve hısımlık yok. Aile ve yakınlık yok, vatan ve millet yok, tutkunluk ve ulusculuk yok, sadece akide... Yalnız ve yalnız akide. Kim Allah taraftarlarına katılır, hak sancağı altında durursa, o ve bu sancağın altında duran herkes Allah yolunda kardeştir. Renkleri farklı, vatanları farklı, milletleri farklı, aileleri farklıdır. Allah taraftarlarını oluşturan temel bağları aynıdır. Burada bütün farklılıklar bir olan Allah'ın sancağı altında erir gider. Kim de şeytanın egemenliğine girer, batıl sancağının altında yer alırsa, artık hiçbir bağ onu Allah taraftarlarına bağlayamaz. Ne ülke, ne ırk, ne vatan ne renk, ne soy bağı, ne akrabalık ne de hısımlık... Bütün bu bağları ayakta tutan baştaki bağ kopmuş olur. Onun kopması ile diğer bağların tümü de kendiliğinden çözülür.

Bu ayet-i kerimede müslüman topluluk içinde kan bağlarını, yakınlık, dostluk ve çıkarını gözetenlerin bulunduğu, onların içindeki hastalıklar tedavi edilmekle birlikte imanın ölçüsü bu kadar kesin bir biçimde ve tamamen ayrı bir şekilde ortaya konmaktadır. Aynı zamanda müslüman topluluk içinde kendilerini Allah'a adayan, samimi bir şekilde O'na bağlanan ve burada dikkat çekilen makama yükselen bir kesimin de bulunduğu ifade edilmektedir.

Bu tablo, Allah'ın İslam ümmetini koruyup gözettiğini tasvir ederek başlayan bu sureyi en güzel bir şekilde sona erdiriyor. Nitekim surenin başında Hz. Peygamber'e kendisi ve eşinin meselesini tartışan fakir kadının sözlerini yüce Allah'ın işittiği dile getirilmiştir.

İslam ümmetini bu kadar güzel bir biçimde koruyup-gözeten Allah'a bu ümmetin bağlanması, bu korumanın en doğal karşılığıdır. Allah'ın taraftarları ile şeytan taraftarlarının kesin hatlarla ayrılması doğaldır. Yüce Allah'ın evrensel görevi için seçtiği ve bu konuda görevlendiği ümmete bundan başkası yakışmazdı zaten.

Ebû Ubeyde Örneği

Az önce yazdığımız Mücadele 22. ayetin tefsirinde bir çok sebep-i nüzul anlatılır. Başta Kurtubî olmak üzere birçok müfessirimiz eserlerinde bunları zikretmiş, Bedreddin Çetiner de "Esbab-ı Nüzul"ünde bazılarını derlemiştir. Birbirinden ilginç bu olayları yazmamız, konunun ehemmiyetini bildirmede bize önemli fikirler verir.

Bedreddin Çetiner'den okuduğumuza göre bunlardan birisi Ebu Ubeyde'ye aittir. Hafız Beyhakî'nin Abdullah ibn Şevzeb den rivayetine göre Ebu Ubeyde ibnu'l-Cerrâh'ın babası Abdullah ibnu'l-Cerrâh, Bedr günü müşriklerin saftında yer alıp oğluna karşı çıkmış ve ilâhlarını vafsetmeye, anlatmaya başlamış. O anlattıkça Ebu Ubeyde ondan yüzünü çeviriyor, ondan uzaklaşıyor. Babası bu tavrını devam ettirip bir köşede sıkışan oğluna ilâhlarını anlatmayı artırınca, kaçacak yeri kalmayan oğlu Ebu Ubeyde istemeyerek de olsa babasına karşılık vermiş ve öldürmüştü. İşte bunun üzerine Allah Tealâ Ebu Ubeyde hakkında: "Allah'a ve âhiret gününe imanda sebat eden hiçbir kavmin Allah'a ve Rasûlü'ne muhalefet ve düşmanlık eden kimselerle -velev ki onlar

bunların babaları, ya oğulları, ya kardeşleri, yahut soy soplaları olsun- dostlaşacaklarını görmezsin..." âyetini indirdi.⁴⁶⁶

Cennetle müjdelenen on sahabîden biri olan Ebu Ubeyde'nin asıl adı Amir ibn Abdullah ibnu'l-Cerrâh olup künyesi Ebu Ubeyde ve dedesinin adı ile meşhur olmuştur.⁴⁶⁷

Alûsî, Vâkîdî'nin, Ebu Ubeyde'nin babasını öldürmesi ile ilgili kıssayı verdikten sonra: "Şam ehli böyle söylemekteler. Fakat ben, Fihri oğullarından bazı kimselere sordum, dediler ki: "Babası İslâm'dan önce cahiliye devrinde henüz İslâm ortaya çıkmadan ölmüştü." dediğini naklettikten sonra Ebu Ubeyde'nin, müşrik olan babasını Bedr'de öldürmesi kıssasının sahih olduğunu; Buhârî ve Müslim tarafından tahrir edildiğini söyleyerek bunu tercih eder.⁴⁶⁸

Hız. Ebû Bekir ile Oğlu

Bedir savaşında manzara oldukça ibretli idi. Mus'ab b. Umeyr Müslümanlar safında Muhacirlerin sancaktarı iken, kardeşi Ebû Azîz İbni Umeyr ise müşrik ordusunun birinci bayraktarıydı.

Daha garibi de vardı: Hız. Ebû Bekir, oğlu Abdullah'la Müslümanlar safında bulunurken; diğer oğlu Abdurrahmân ise, Kureyş müşrikleri arasındaydı. Cesareti ve keskin ok atıcılığı ile meşhur olan Abdurrahmân, bir ara ortaya atılıp er dileyince, Hız. Ebû Bekir ayağa kalktı; Hız. Resûlullah'tan, oğluyla çarpışmak üzere müsaade istedi. Fakat, Resûli Kibriya Efendimiz,

⁴⁶⁶ İbnu'l-Esîr, Usdu'l-Ğâbe, 111,128; İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, IV,66.

⁴⁶⁷ Bkz.: İbnu'l-Esîr, Usdu'l-Ğâbe, 111,128.

⁴⁶⁸ Alûsî, age. XXVIII,37.

- "Yâ Ebâ Bekir!.. Bilmez misin ki sen, benim görür gözüm ve işitir kulağım yerindesin!" buyurarak izin vermedi ve yanından ayırmadı.

Hz. Resûlullah'tan, oğluyla kılıç kılıca dövüşmek için izin alamayan Ebû Bekiri Sıddık (r.a.), hiddetli hiddetli oğluna,

- "Ey Abdurrahmân!.. Bana olan münâsebetin nerede kaldı?" diye seslendi. Abdurrahmân ise,

- "Aramızda silâhtan, uzun, yüğrük attan ve kılıçtan başka bir şey kalmadı." diye cevap verdi.⁴⁶⁹

Uhut savaşında da Hz. Ebu Bekir'in müşrikler arasında bulunan oğlu Abdurrahman, at üzerinde meydana çıkarak, kendisiyle çarpışacak er dilemişti. Tepeden tımağa kadar zırha bürünmüş olup, kendisinin gözlerinden başka bir yeri görünmemekte idi. Hz. Ebu Bekir onunla çarpışmak için davranınca, Peygamberimiz Aleyhisselam:

- "Sok kılıcını kınına, dön yerine! Biz senin kendinden yararlanmaktayız!" buyurdu.⁴⁷⁰

H. Ebû Bekir ile Babası

İbn Cüreyc anlatıyor: Bana nakledildiğine göre bir gün Hz. Ebu Bekir'in babası Ebu Kuhâfe, Hz. Peygamber (sa)'e sövmüş. Orada bulunan Hz. Ebu Bekir de babasına öyle bir vurmuş ki darbenin şiddetinden Ebu Kuhâfe yere düşmüştü.

⁴⁶⁹ İbn İshak, İbn Hişam, Sîre,c.2, s. 294, Vâkıdî, Megâzî, c. 1, s. 111,112, Taberî, Târîh, c. 2, s. 285.

M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 3/363-364.

⁴⁷⁰ Vâkıdî, Megâzî, c. 1, s. 257, Belâzurî, Ensâbu'l-eşrâf, c. 1, s. 321, Halebî, İnsânu'l-uyûn, c. 2, s. 499

M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 4/148.

Daha sonra Hz. Ebu Bekr, bunu Hz. Peygamber (sa)'e zikretmiş de Hz. Peygamber (sa):

- "Bunu gerçekten yaptın mı?!" demiş, onun:
- "Evet yaptım." demesi üzerine de:
- "Bu yaptığına bir daha dönme, bir daha böyle yapma."

bu-yurmuşlar. Ebu Bekr:

- "Vallahi kılıç yakınımda olsaydı onu öldürürdüm." demiş de bunun üzerine Allah Tealâ bu âyet-i kerimeyi indirmiş.⁴⁷¹

Ebu Huzeyfe ve Babası

Ebu Huzeyfe'nin babası Utbe Bedir'de öldürülenler arasında idi. Pis cesedi sürüklenerek götürülüp kuyuya atılırken, Peygamberimiz Aleyhisselam, Ebu Huzeyfe'nin üzülüşünü ve yüzünün renginin değiştiğini gördü. Dedi ki:

- "Ey Ebu Huzeyfe! Galiba, babanın durumundan dolayı kalbine birşeyler girdi?" Ebu Huzeyfe:

- "Hayır! Vallahi, yâ Rasûlallah! Bana ne babamdan, ne de onun vurulup düşeceği yerden dolayı bir şüphe gelmiştir. Fakat, ben babamda bulunduğunu bildiğim isabetli görüşlülük, usluluk ve faziletin kendisini er geç İslâmiyete kılavuzlamaya yeteceğini sanmakta ve ummakta idim. Onun uğradığı musibeti görünce, küfür üzerine ölüp gittiğini düşündüm, bu bana üzüntü verdi" dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselam Ebu Huzeyfe için hayırla dua etti ve hayır diledi.⁴⁷²

⁴⁷¹ Vahidî, age. s. 295.

⁴⁷² İbn İshak, İbn Hişam, Sîre,c.2, s. 294, Vâkıdî, Megâzî, c. 1, s. 111,112, TaberP, Târih, c. 2, s. 285.

M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 3/363-364.

İman dolu bir kalbin en büyük belirtisi, insana ve sair mahlukata şefkat ve merhamettir. Yeryüzündeki bütün insanların küfürden kurtularak Müslüman olması ve böylece hem dünyada mutlu yaşaması, hem de ahirette cehennem ateşinden kurtulup sonsuz olarak cennete girmesini isteyen bir mü'min için, değil başkasını, bizzat kendi babasını küfür yolunda savaşılarak öldürülmesi sonucu sürüklenerek kör bir kuyuya atılmasını göremek, kim bilir ne kadar acıdır. Burada kadere isyan ve dine tan yoktur. Yapılan işlem kendi zatında doğrudur. Ama acı oluşunu inkar da kabil değildir.

Hele de akıllı ve uslu bir insanın, kendisinden beklendiği halde İslam gerçeğini görememesi ve batıl yolunda körü körüne ölüp gitmesi, ne kadar acıdır.

Başmünafık ve İmanlı Oğlu

Süddî şöyle anlatıyor: Bir gün Abdullah ibn Übeyy'in oğlu Abdullah Hz. Peygamber (sa)'e gelmiş oturmuş. Abdullah otururken Hz. Peygamber (sa) su içmişler. Abdullah:

- "Ey Allah'ın elçisi, içtiğin sudan birazını bıraksan da babama götürüp içirsem. Belki Allah onun kalbini bununla yıkayıp temizler." demiş.

H. Peygamber (sa) de içtiği suyu bitirmeyip kalanını Abdullah'a vermiş. O da götürüp babasına içirmek istemiş. Babası:

- "Bu nedir?" diye sorduğunda da:

- "Hz. Peygamber (sa)'in içtiği suyun artanıdır. Sana getirdim ki içsin. Belki bununla Allah senin kalbini de temizler." demiş. Babası ona:

- "Annenin sidiğini getirseydin ya. O, bundan daha temizdir." demiş.

Buna çok kızan Abdullah, Hz. Peygamber (sa)'e gelmiş ve:

- "Ey Allah'ın elçisi, bana izin ver, babamı öldüreyim."

demiş. Hz. Peygamber (sa) de:

- "Hayır, aksine ona yumuşak davran ve ihsanda bulun."

demiş ve işte bunun üzerine bu âyet-i kerime nazil olmuş.⁴⁷³

Bu ikilinin Beni Mustalik Gazvesi dönüş yolunda yaşadıkları inanılmaz macerayı ileride yeri gelince yazacağız inşallah.

Ebu Süfyan'ın Sefil Hali

Hudeybiye Barış Anlaşmasından sonra bir gün, Kureyş taraftarı Benî Bekir Kabilesinden biri, bir şiiirle Hz. Resûlullah'ı hicv ve tahkire yeltenir. Müslümanlar tarafında yer alan Huzaalılardan bir genç buna tahammül edemez ve adamın başını yaralar. Durumu öğrenen Bekir Oğulları, bunu, Huzaalılara saldırmak için bir sebep sayarlar. Kureyş müşriklerinden de bir yardım alan Benî Bekirler, her şeyden habersiz, Vetir denilen suyun başında ikamet eden ve böyle bir saldırıdan Hudeybiye Sulh Anlaşması gereğince emin bulunan Huzaalıların üzerine ansızın saldırırlar; hazırlıklı bulunmayan Huzaalıları, tâ Mekke'nin içine kadar kovalarlar, yasak olmasına rağmen Harem'de bile adamlarını öldürmekten çekinmezler. Neticede, çarpışma, Huzaalılardan 23 kişinin öldürülmesiyle son bulur.

Çarpışmada müşrikler, Benî Bekirlere at, silâh gibi yardımlarla kalmamış, ileri gelenlerinden birçoğu da bilfiil çarpışmaya katılmıştı. Fakat, bunu Peygamber Efendimizden korkarak, gizli yapmışlardı. Ancak, Huzaahlar, bunları tanımışlardı.

⁴⁷³ Kurtubî, age. XVII, 199. Bedreddin Çetiner, Esbab-ı Nüzul, Çağrı Yayınları: 2/863-864.

Kureyş müşrikleri, bu hareketleriyle Hudeybiye Anlaşmasını resmen ihlâl etmiş oluyorlardı; fakat, bunun Peygamberimiz tarafından bilinmesinden son derece endişe duyuyor, hattâ korkuyorlardı.

Aradan sâdece üç gün geçmişti. Huzaalı Amr b. Salim, beraberinde kabilesinden 40 kişiyle Medine'ye gelerek, durumu olduğu gibi Peygamber Efendimize arzetti ve yardım talebinde bulundu. Peygamber Efendimiz, hâdiseden fazlasıyla rahatsız oldu ve Huzaalılardan gelen heyeti, kendilerine mutlaka yardım edecekleri vaadiyle yurtlarına geri gönderdi.

Kureyş müşrikleri, Benî Bekirlere yardım etmekle kendileri için son derece tehlikeli bir pozisyon meydana getirmişlerdi. Giriştikleri hareketin vahim neticeler doğuracağını sonradan fark ettiler, ama artık iş işten geçmişti! Allah Teala bu hâdiseyi, Mekke kapılarının Müslümanlara açılmasına, Kâbe-i Muazzama'da tekrar tevhid bayrağının dalgalanmasına zahirî sebep kıldı.

Resûli Ekrem, durumun biraz daha açıklığa kavuşmasını istiyordu. Bunun için, müşriklere ultiatom mahiyetinde bir yazı göndererek şöyle dedi:

"Yâ Huzaalılardan öldürülenlerin kan bedellerini ödeyiniz yahut Benî Bekir Kabilesiyle olan ittifakınızdan vazgeçiniz! Bunlardan birini yapmazsanız, Hudeybiye Anlaşmasını bozduğunuzu ve bunun neticesi olarak da sizinle harbetmek mecburiyetinde kalacağımı biliniz!"

Kibirten birer heykel kesilmiş müşrik ileri gelenleri, akıbeti düşünmeyen kör hislerine kapılarak önce Peygamberimizin ilk iki teklifini kabul etmediler ve harbe hazırlanacaklarını bildirdiler. Böylece, muahedeyi fiilen ihlâl etmiş olduklarını sözleriyle de te'yid etmiş oldular. Ancak, hislerinden uzak kalıp meseleyi akıl

plânına getirdiklerinde içlerini bir telâş, bir korku kaplamaya başladı. Yaptıkları hareketin doğuracağı vahim neticeyi düşündükçe îmandan mahrum kalblerini bir korku sardı. Hz. Resûlullah'ın elçisine bu tarz cevap verdiklerine pişman oldular. Meselenin düzeltilmesi için Ebû Süfyân'ı Medine'ye gönderdiler. "Git, muahedeyi yenile, mütâreke müddetini de uzat" dediler.

Müşrik ileri gelenlerinin verdiği direktife göre Ebû Süfyan, Peygamberimizle görüşüp, eski fikirlerinden vazgeçtiklerini bildirecek ve Hudeybiye Anlaşmasının yenilenmesini, hattâ müddetin uzatılmasını temine çalışacaktı. Ancak, son pişmanlık fayda vermeyecek ve müşrikler bu isteklerinde muvaffak olamayacaklardı. Çünkü, Resûli Ekrem, daha henüz Ebû Süfyan, Medine'ye gelmeden, ashabına işin neticesini haber verip şöyle buyuruyordu:

"Ebû Süfyan, Hudeybiye Anlaşmasını takviye etmek ve mütâreke müddetini uzatmak için yanınıza gelmek üzeredir! Fakat bu arzusuna nail olmadan öfkeyle geri dönecektir."

Ebû Süfyan ve Kızı

Ebû Süfyan, Medine'ye gelince, Peygamber Efendimizin huzuruna çıkmadan önce, Ezvac-ı Tâhîrat'tan olan kızı Hz. Ümmü Habibe'nin evine gitti. Manzaraya bakar mısınız? Baba henüz îman etmemiş ve müşriklerin lideri, kızı ise Hz. Resûli Ekrem'in pâk zevcesi.

Eve girince Ebû Süfyan, Hz. Resûlullah'ın minderine oturmak istedi. Hz. Ümmü Habibe buna müsaade etmedi, derhal minderi onun altından alıverdi. Ebû Süfyan,

- Kızım, anlayamadım! Sen minderi mi benden, beni mi minderden esirgiyorsun? diye sordu. Hz. Ümmü Habibe,

- Bu, Resûlullah'ın (s.a.v.) minderidir. Sen ise şirk içindesin! Senin gibi birisinin Resûlullah'ın minderine oturmasına gönlüm asla razı olamaz! diye cevap verdi.

Evet, muhteşem İslam dini bütün asabiyet ve ırkçılığı kökünden kesip atmış, soy, sop ve sülale ile övünmeyi bitirmişti. Her şey imana göre ayarlanıyor, imana göre değer kazanıyor veya kaybediyordu. Artık Allah ve Resulünün hatır ve muhabbeti, her hatır ve muhabbetin üstündedir. Onların hatırları anne babanın, hele hele müşrik bir babanın hatınıyla değiştirilemez; onlara muhabbet, sâir muhabbetler için terk edilemez. Çünkü, insana ebedî saadeti kazandıran, Allah ve Resulüne olan samimî muhabbettir, emir ve nehiyelerine ciddî hürmettir.

Ebû Süfyan, kendi kerîmesinin bu hareketi üzerine,

- Vallahi, kızım, sen yanımdan ayrıldıktan sonra değişmişsin; sana kötülük gelmiş! diyerek kızgınlığını ifade etti. Hz. Ümmü Habibe,

- Hayır!.. Allah, bana kötülüğü değil, İslâmiyeti nasîb etti. Sen ise, işitmez, görmez, taştan yontulmuş puta tapmakta devam ediyorsun! dedikten sonra ilâve etti:

- Babacığım!.. Senin gibi, Kureyşlilerin büyüğü bir kimse, nasıl olur da İslâmiyete uzak kalır?

Ebû Süfyan'm kızgınlığı daha da arttı.

- Yazıklar olsun sana!.. dedi, Senden bu sözleri de mi işitecektim? Ben, atalarımın tapageldiklerini bırakıp Muhammed'in dinine gireceğim, öyle mi? dedi; sonra da, Hz. Ümmü Habibe'nin yanından öfkeyle ayrıldı.

İmanın İzzeti Küfrün Zilleti

Kerîmesi Hz. Ümmü Habibe'nin yanından öfkeyle ayrılan Ebû Süfyan, doğruca Hz. Resûlullah'ın yanına vardı.

- Ey Muhammed!.. dedi, Hudeybiye Muahedesini yenile ve mütâreke müddetini de uzat!

Peygamber Efendimiz,

- Ey Ebû Süfyan!.. Sen bunun için mi geldin? diye sordu. Ebû Süfyan,

- Evet, bunun için geldim!

Resûli Ekrem,

- Biz, aramızdaki o ahid üzerinde duruyoruz! Yoksa siz, bir hâdise çıkarıp onu bozdunuz mu? diye sordu. Ebû Süfyan, bir an durakladı. Ne diyeceğini o anda kestiremedi. Sonunda cesaretini topladı ve,

- Allah korusun! Öyle bir şey yapmadık! Ama biz, her şeye rağmen muahedenin yenilenmesini istiyoruz. diye, "hiçbir şey olmamış gibi" konuştu.

Resûli Ekrem Efendimiz, bu teklifine herhangi bir cevap vermeden sustu. Ebû Süfyan, çıkmaz bir sokağa girdiğini anlamıştı. Bundan nasıl kurtulabileceğini de bir türlü kestiremiyordu. Hz. Resûlullah'tan herhangi bir cevap alamayınca, gidip Hz. Ebû Bekir'e başvurdu. Aynı arzusunu ona da tekrarladı ve bu hususta Hz. Resûlullah ile kendisi arasında tavassut etmesini istedi. Hz. Ebû Bekir,

- Bu benim değil, Resûlullah'in bileceği, ona âit bir iştir. Ben, buna asla karışmam! diye cevap verdi. Ebû Süfyan,

- Öyle ise, beni himayene al ve bunu halka bildir. dedi.

H. Ebû Bekir, Hz. Resûlullah'a sadâkatini bir kere daha belgeledi.

- Benim himayemde bulunanlar, dedi, Resûlullah'ın himayesinde bulunanlardır!

Ebû Süfyan, ümitsiz bir vaziyette bu sefer Hz. Ömer'e başvurdu;

- Muahedeyi yenilemeye çalış, halkın arasını bul! dedi.

Kâfirlere karşı hiddet ve şiddetiyle mevsuf Hz. Ömer, öfkeyle,

- Demek, siz muahedeyi bozdunuz, öyle mi? dedikten sonra ilâve etti: Eğer, ondan geride bir şey kalmışsa, Allah onu da bir an evvel yok etsin! Ben, bu hususta, asla gidip Resûlullah'tan şefaata dilemeyeceğim! Vallahi, ben küçük bir karıncadan başka bir şey bulamazsam bile, o karıncadan faydalanır, yine sizinle savaşırım!

Kendi kendine "Vallahi, ben bugünden daha zor, daha çetin bir gün görmedim!" diye mırıldanıp Hz. Ömer'in yanından ayrılan Ebû Süfyan, doğruca Hz. Osman'ın yanına gitti.

- Ey Osman! dedi, Bu topluluk içinde akrabalıkta bana en yakın sensin. Ne olur, şu mütârekeyi yenile ve müddetini uzat! Çünkü, sahibin seni hiçbir zaman reddetmez.

Hz. Osman,

- Benim himayemde bulunanlar, Resûlullah'ın (a.s.m.) himayesinde bulunanlardır. diyerek, bu hususta kendisine hiçbir yardımda bulunamayacağını ifade etti.

Ebû Süfyan'ın içi, müracaatlarının neticesiz kalmasından için için yanıyordu. Son şansını denemek üzere Hz. Ali'ye başvurdu.

- Benim en yakım akrabamsın! Bu akrabalık hakkı için, Resûlullah'a gidip, bu muahede işinin yenilenmesi ve müddetinin uzatılması için şefaata ol! dedi.

Hz. Ali'nin de cevabı diğer Ashabı Kiram'inkinden farklı olmadı.

- Allah senin iyiliğini versin, ey Ebû Süfyan! dedi, Vallahi, Resûlullah Aleyhisselâm (a.s.m.) bir işe karar verdi mi onu mutlaka yapar! Bu, Resûlullah'ı ilgilendiren bir iştir. Ben, onun hakkında asla bir hüküm veremem!

Bunun üzerine Ebû Süfyan, yalvarır bir eda ile,

- Peki, ey Ali, bana bu hususta bir öğüt ver! dedi.

Hiz. Ali,

- Vallahi, ben, senin için bu hususta faydalı olacak bir şey bilmiyorum! Ama sen, Benî Kinanelerin büyüğüsün. Kalk, iki taraf halkını uzlaştırmak için, himayene aldığını ilân et! Sonra da yurduna çık git! dedi.

Çaresiz ve bitkin Ebû Süfyan, bu tavsiyeye can simidi gibi yapıştı.

- Evet, sen doğru söyledin! Ben, bunu yapmalıyım! diyerek Hiz. Ali'nin yanından ayrılıp Mescidi Nebevî'ye vardı.

Ebû Süfyan, manen yorgun ve bitkin idi. Üzerine aldığı meseleyi halledememenin üzüntüsünü yaşıyordu. Mescidi Nebevî'de ayakta dikildi ve,

- Ey insanlar!.. Ben, iki tarafı uzlaştırmak için onları himayeme aldım; haberiniz olsun! dedikten sonra ürkek ürkek ilâve etti: Muhammed'in, bu taahhüdümde bana vefasızlık edeceğini hiç sanmıyorum. Sonra, tereddütler içinde bocalar bir bitkinlikle Efendimizin yanına vardı.

- Yâ Muhammed! Zannetmem ki, bu himaye sözümü reddedesin!

Peygamber Efendimiz,

- Ey Ebû Süfyan!.. Bunu sen söylüyorsun, ben değil! buyurdu.

Ebû Süfyan meseleyi anlamıştı. Görüşmelerinden hiçbir netice alamamanın eziklik ve ümitsizliği içinde devesine zar zor atlayarak Mekke'nin yolunu tuttu.

Mekke'ye varan Ebû Süfyan'a Kureyşliler,

- Neler yaptın, anlat bakalım! dediler.

Ebû Süfyan, kötü bir elçilik yapmış olmanın mahcubiyet ve ezikliği içinde, olup bitenleri olduğu gibi anlattı.

- Sen hiçbir şey yapmamış, ancak kendini ve bizi küçük düşürmüşsün, diyen Kureyş müşriklerinin korkuları bir kat daha arttı!

Hâtıb b. Ebi Beltea Örneği

Bir başka görüşe göre âyet-i kerime Hâtıb b. Ebi Beltea'nın Mekke'nin fethedildiği yılda Peygamber (sav)'ın askerleriyle Mekkeliler üzerine yürüyeceğini yazdığı bir mektupta bildirmesi üzerine inmiştir. Olay Mekke fethine hazırlık esnasında olmuştur. Şöyle ki:

Ebu Süfyan Medine'den gittikten sonra Resuli Ekrem Efendimiz (sav) artık kat'î kararını vermişti: Sefere çıkılacak, Allah Teâlâ'nın izniyle Mekke fethedilecekti. Ancak bu Kureyş müşriklerinin üzerine yürüme kararını son derece gizli tutmak istiyordu. Bu, onun çoğu zaman başvurduğu bir tedbirdi. Bu taktiğe, düşmana hazırlanma fırsatı vermemek ve bunun neticesi olarak da fazla kan dökülmeden onu teslim mecbur etmek için başvuruyordu. Çünkü o, her şeyden evvel insanlara ebedî saadeti kazandıracak olan hak ve hakikati tebliğe memurdu, insanları imhaya değil. Teslime mecbur bırakıldıkları takdirde içlerinden birçoğunun gönlü İslâm'a kayabilirdi. Böylece de îman nîmetini

elde etmiş olabilirlerdi! O hâlde, düşmanı tamamen imha etmek yerine ona galebe etmek, onun ulvî gayesine daha uygundu.

Bu sebeptendir ki, Mekke Seferinde de maksadını son derece gizli tutuyordu. Hattâ, Hz. Âişe Vâlidimize sâdece, "Yol hazırlığımı yap" demekle yetiniyordu. Ayrıca, bu seferde Efendimiz, gizliliğe daha çok ihtiyaç duyuyordu. Çünkü, Mekke-i Mükerrreme gibi mübarek bir beldeye kan akıtmadan girmek, Kâbe-i Muazzama gibi yeryüzünün en şerefli ve faziletli binasını, kimseyi öldürmeksizin putlardan temizlemek istiyordu. Şu duası da bu niyetinin açık ifadesiydi:

"Allah'ım! Yurtlarına ansızın varıp kavuşuncaya kadar, Kureyşlilerin casus ve habercilerini tut, görmez ve işitmez hâle getir! Beni, birdenbire görüp işitsinler!"

Hattâ, Kureyş müşriklerinin üzerine değil de Necid tarafıyla meşgul olmak istiyormuş intibainı vermek için Ebû Katade Hazretlerini askerî bir birlikle İzam Vadisi tarafına gönderdi. Böylece, Mekke tarafına değil de, Necid tarafına gidecekmiş tarzında haberler yayılacak ve müşrikler herhangi bir endişe duymayacakları gibi herhangi bir hazırlığa da kalkışmayacaklardı.

İşte, bütün bu tedbirlere başvurduktan sonra, Resûli Ekrem Efendimiz, bir kısım ashabına Mekke üzerine sefere çıkılacağını haber verdi ve hazırlanmalarını emir buyurdu. O zamana kadar Medine etrafında İslâmiyetle müşerref olmuş birçok kabile vardı. Peygamber Efendimiz bu arada onlara da, "Allah'a ve âhiret gününe inanan, Ramazan başında Medine'de hazır bulunsun!" diye haber gönderdi. Nebîyyi Ekrem Efendimizin bu davetini duyan birçok kabîle, Ramazan ayı başında Medine-i Münevvere'ye gelmeye başladı.

Gönülleri Allah ve Resulünün muhabbetiyle coşup taşan 10 bin mücâhid, Medine'de hazır bekliyordu. Bunların 700'ü Muhacirlerdendi. Beraberlerinde 300 at vardı. Ensâr'ın mevcudu ise dört bin idi. Onların da yanında 500 at vardı. Geri kalan asker sayısını, etraftaki kabilelerden gelen Müslümanlar teşkil ediyordu.

Resûli Kibriya Efendimiz, Medine'de yerine Ebû Rühm Külsüm b. Husayn'ı vekil bıraktı. Bu haliyle İslâm Ordusu, hareket için Hz. Resûlullah'ın emrini bekliyordu.

Bu sırada Peygamber Efendimiz, Hz. Ali, Hz. Zübeyr b. Avvam ve Hz. Mikdad b. Esved'e şu emri verdi:

- Sür'atle gidiniz! Hah Bahçesine vardığınızda, hayvan üzerinde, yanında mektup bulunan bir kadın bulacaksınız. Mektubu ondan alıp bana getiriniz!

Bu emrin sebebini sormaya gerek duymadan, üç sahabî, son sür'at yol alıp Hah Bahçesine vararak orada kadını buldular. Kadına,

- Yanındaki mektup nerede? diye sordular. Kadın,

- Benim yanımda mektup filân yok! diye cevap verdi.

O zaman kadının devesini ihdirdılar. Onu üzerinden indirip eşyasını aradılar, fakat mektup nâmına bir şey bulamadılar.

Bunun üzerine Hz. Ali, kılıcını sıyırdı ve kadına hiddetle,

- Allah'a yemin ederim ki, dedi, Resûlullah (a.s.m.), hiçbir zaman gerçek dışı konuşmaz. Ya sen bu yazıyı çıkarırsın, ya da biz yapacağımızı biliriz; gerekirse elbiseni çıkartır, üstünü başını ararız.!

Kadın,

- Siz Müslüman değil misiniz? dedi. Mücâhidler,

- Evet, Müslümanız; ama Resûlullah (a.s.m.), bize, beraberinde mektup bulunduğunu söyledi, diye konuştular.

Kadın, kurtuluş çâresinin kalmadığını anlamıştı. Mücâhidlere,

- Yüzünüzü başka tarafa çeviriniz, dedi.

Sahabîler yüzlerini çevirince de, başının örgülü saçlarını çözdü. Mektubu oradan çıkarıp Hz. Ali'ye uzattı. Vazifeli sahabîler, mektubu alıp Hz. Resûlullah'a getirdiler. Mektup müşriklere hitaben, Peygamber Efendimizin hazırlığını haber vermek üzere yazılmıştı! Herkeste bir hayret başlamıştı. Bu mektubu kim yazabilir, bu ihaneti kim yapabilirdi? Çok geçmedi, merak yerini şaşkınlığa bıraktı. Çünkü mektup, "Bedir ashabı"ndan olan kıymetli sahabi Hatıb b. Ebî Beltaa tarafından yazılmıştı.

Peygamber Efendimiz, derhâl Hz. Hatıb'ı huzuruna çağırdı. Hz. Hatıb gelince, mektup kendisine okundu. Resûli Ekrem,

- Bu mektubu tanıdın mı? diye sordu.

- Evet, tanıdım! dedi.

- Bunu sen mi yazdın? Hz. Hatıb inkâr etmedi:

- Evet, ben yazdım! Peygamber Efendimiz,

- Bunu niçin yaptın? diye sordu. Hz. Hatıb izah etti:

- Yâ Resûlallah!.. Bu hususta hakkımda hüküm vermekte acele etme! Ben, Kureyşlilerden olmayan bir kimseyim. Muhacir Müslümanlar gibi, Mekke'de ailem ve mallarımı koruyacak kimsem de yok. Ben, bunu, Kureyş ileri gelenlerini bir minnet altında bırakayım da ailemi korusunlar diye yaptım! Yoksa, bunu küfre saptığım veya dinimden döndüğüm için yapmış değilim! Vallahi, ben Allah'a ve Resulüne olan îmanımda sabitim!

Peygamber Efendimiz,

- Doğru söyledin! buyurdu; sonra ashabına dönerek, O, size doğru söyledi! Bunun hakkında hayırdan başka bir şey söylemeyiniz, dedi.

Kendisini zabtedemeyen Hz. Ömer,

- Bırak yâ Resûlallah, şu münâfıkın boynunu vurayım! dedi.

Resûli Ekrem müsaade etmedi ve,

- O, Bedir Muharebesinde bulunmuştur! Ne bilirsin; belki Allah, Bedir Harbine katılmış bulunanlara, savaş günü bakıp, 'Siz istediğinizi yapınız; Ben sizi affetmişimdir. Cennet size vâcib olmuş, siz de Cennet'e girmeye hak kazanmışsınız.' buyurmuştur.' diye konuştu.

Manzara karşısında Hz. Ömer'in gözleri doldu ve,

- Allah ve Resulü her şeyi daha iyi bilir! dedi.

Bu hâdise üzerine Cenâbı Hakk, şu âyeti kerîmeyi inzal buyurarak mü'minleri ikaz etti:

"Ey îman edenler! Benim de, sizin de düşmanınız olanları dostlar edinmeyin! Kendileriyle aranızdaki sevgi yüzünden onlara Peygamber'in maksadını ulaştırırsınız değil mi? Hâlbuki onlar, Hakk'tan size gelene küfretmişlerdir. Peygamber'i de, sizi de Allah'a îman ediyorsunuz diye yurtlarınızdan çıkarıyorlardı onlar... Eğer siz, Benim yolumda savaşmak, Benim rızamı aramak için çıkmışsanız bunu yapmazsınız. Onlara hâlâ muhabbet mi gizleyeceksiniz? Hâlbuki, Ben, sizin gizlediğinizi de, açıkladığınızı da çok iyi bilenim. İcinizden kim bunu yaparsa, muhakkak ki hak yolun tâ ortasından sapmış olur!"

Bu buyruğuyla yüce Allah imanın -akraba olsalar dahi-kâfirlerin veli edinilmesi ile bozulacağını açıklamaktadır.⁴⁷⁴

⁴⁷⁴ İmam Kurtubi, el-Camiu li-Ahkami'l-Kur'an, Buruç Yayınları: 17/176-178. Bedreddin Çetiner, Esbab-ı Nüzul, Çağrı Yayınları: 2/863-864.

Esmâ Örneği

Ahmed b. Hanbel, Buhârî ve Müslim'in Ebu Bekir'in kızı Esmâ'dan naklettiklerine göre o şöyle dedi:

"Annem bana geldi, henüz müşrik idi. Rasulullah'a gittim ve

- Ya Rasulullah! Annem bana geldi, beni özlemiş, görüşeyim mi?" dedim. Rasulullah (s.a.) da:

- Evet, annenle görüş, buyurdular.

Bunun üzerine "Sizinle din hususunda savaş yapmamış sizi yurtlarınızdan da çıkarmamı olanlara iyilik ve onlara adaletle muamele etmekten Allah sizi men etmez. Çünkü Allah adalet yapanları sever. Ancak Allah sizi, sizinle din hususunda savaş yapmış, sizi yurtlarınızdan çıkarmış ve çıkarılmanıza arka çıkmış olanlara dostluk etmekten men eder. Kim onları dost edinirse, işte bunlar zalimlerin ta kendileridir."⁴⁷⁵ ayetleri indi.

Ahmed b. Hanbel, Bezzar, Hakim ve diğerlerinin Abdullah b. Zü beyr'den rivayet ettiklerine göre o şöyle dedi: Abduluzza'nın kızı Kuteyle, Ebu Bekir'den kızı Esmâ'ya hediyeler getirdi, henüz müşrik olan birisinden Esmâ bu hediyeleri kabul etmedi, evine girmesine razı olmadı. Hemen kardeşi Aişe'ye haber göndererek bunu Rasulullah'a (s.a.) sormasını istedi Hz. Aişe de bunu Rasulullah'a söyledi. Rasulullah (s.a.) Esmâ'ya annesinin hediyelerini kabul etmesini ve evine almasını emretti. Bunun üzerine "Sizinle din hususunda savaş yapmamış..." ayeti (9. ayet) nazil oldu.⁴⁷⁶

Aynı zamanda büyük bir hukukçu olan Vehbe Zuhayli, "Tefsiru'l Münir" isimli tefsirinde, "Ayetlerden Çıkan Hüküm Ve Hikmetler" başlığı altında şunları yazar: "Bu iki ayet, kâfirlerin

⁴⁷⁵ Mümtahine 8-9.

⁴⁷⁶ Vehbe Zuhayli, et-Tefsirü'l-Münir, Risale Yayınları: 14/400-401.

müslümanlara karşı ya sulh veya düşmanlık olmak üzere iki durumdan biri içinde olacaklarını açıklarken müslümanların da gayri müslimlerle alâkasını şu iki hâl ile sınırlandırmıştır.

1- Müslümanlarla din veya dünya için savaşmamış, onları yurtlarından çıkarmamış ve çıkarılmalarına yardım etmemiş olan kâfirlere iyilikte bulunmak caizdir. Müslümanlarla onlar arasındaki davalarda adaletli hükmetmek lâzımdır. Çünkü Allah adil davrananları sever ve bütün insanlara karşı adaletli olmayı emreder. O halde savaşan ve savaşmayan hakkında da adaletli olmak vaciptir.

Bu ilk ayette bahsedilenler, Rasulullah'a (s.a.) karşı savaşmamak ve ona düşmanlıkta başkalarına arka çıkmamak üzere Hz. Peygamberle anlaşma yapan Huzâa kabilesidir. Bunlar Rasulullah'a (s.a.) karşı savaşmamak ve Onu yurdundan çıkarmamak üzere anlaşma yapmışlardı. Rasulullah (s.a.) da onlara iyilikte bulunulmasını ve müddetin sonuna kadar anlaşmaya sadık kalınmasını emretti.

Katade şöyle dedi: Bu, henüz cihad emri gelmeden ve sulh içinde olunması emredilen İslâm'ın ilk senelerinde idi. Sonra bu, "Müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün" (Tevbe, 9/5) ayeti ile nesh olundu.

Tefsir alimlerinin ekserisine göre ise sadedinde bulunduğumuz bu ayet muhkemdir, nesh edilmemiştir. Yukarıda geçen Ebu Bekir'in kızı Esmâ'nın müşrik annesine iyilikte bulunmasına mücade edilmesi de buna delildir.⁴⁷⁷

Bazı alimlere göre bu ayet, kâfir bir babanın nafakasının müslüman oğul üzerine vacip olduğuna delâlet etmektedir. Bu görüşe şu şekilde cevap verilmiştir: Bir şeye izin vermek veya

⁴⁷⁷ Kurtubî, XVIII/59.

yasak etmemek onun vacip olduğuna delâlet etmez, belki sadece mubah olduğunu gösterir.

2- Müslümanlarla din konusunda savaşıyor, onları yurtlarından çıkararak ve çıkarılmalarında yardımcı olanları dost, yardımcı ve ahab edinmek caiz değildir, ki bunlar müşrik olan Mekke ahalisidir. Kim bunu yaparsa o şiddetli cezayı hak etmiş zalimin ta kendisidir.

Kısacası Allah Tealâ, birinci gruba iyilik edilmesini nehyetmiyor, ancak ikinci grubun dost edinilmesini nehyediyor.⁴⁷⁸

Bedir’de Esirler Meselesi

Bedir’de iman ve küfür savaşıyor ve büyük bir hezimete uğrayan Kureyş Ordusu, geride birçok mal ve 70 esir bırakmıştı. O savaşta İslam’ın insan anlayışı, ırkçılık, soy sop ve akrabalık değerlerinin ölçüsü çok net olarak ortaya çıkmıştı. Arapların ırkçılık anlayışı orada ayaklar altına alınarak ezilmişti. Aynı dili konuşan, aynı kılık ve kıyafeti paylaşan, çoğu birbirine akraba olan insanlar, savaş meydanında kapışmışlardı. Esirler arasında, Resûli Ekrem Efendimizin amcası Abbas, amcası oğullarından Ukayl b. Ebî Tâlib ve Nevfel b. Abdülmuttâlib ile kerîmeleri Hz. Zeyneb’in kocası Ebû'lÂs İbni erRebî de vardı. Yine, Mus'ab b. Umeyr'in kardeşi ve müşrik ordusunun başbayraktarı olan Ebû Azîz İbni Umeyr de esirler arasındaydı. Ganîmet malları, 150 deve, 10 at, külliyyetli miktarda kırmızı kadife, harb âlet ve edevatı, sahtiyan, ev ve giyim eşyasından ibaretti.

Esirlerin kaçmaması için ellerinin bağlanmasına, Hz. Ömer memur edildi. Abbas, hepsinin büyüğü olduğu için pek sıkı

⁴⁷⁸ Vehbe Zuhayli, et-Tefsirü'l-Münir, Risale Yayınları: 14/402.

bağlanmıştı. Bu sebeple de gece inlemeye başladı. Bu iniltiyi duyan Efendimizin gözüne bir türlü uyku girmiyordu.

- Yâ Resûlallah!.. Ne diye uyumuyorsunuz? dediler.

- Abbas'ın inlemesi yüzünden... diye cevap verdi.

Resûl-i Kibriya Efendimizin rahatsız ve müteessir olmasını istemeyen Ashabı Güzin'den bazıları, gidip Abbas'ın bağını çözdüler. İniltinin kesildiğini gören Efendimiz,

- Abbas'ın iniltisini ne diye işitmiyorum? diye sordu.

Sahabîler,

- Onun bağını çözdük. dediler.

Bunun üzerine Efendimiz,

- Bütün esirlerin bağını çözünüz! buyurduktan sonra uyudu.

Bu da onun merhamet ve adaletiydi.

Muharebenin bitmesinden üç gün sonra Bedir'den ayrılan Resûli Kibriya Efendimiz, Medine'ye doğru gelirken, Safra Boğazını geçtikten sonra, Seyer denilen kum tepesindeki bir ağacın altına indi. Orada ganîmet mallarını müsâvî bir şekilde Müslümanlar arasında taksim etti.

Peygamber Efendimiz, ganîmet malları arasından, Ebû Cehil'in devesini "kumandanlık hakkı" olarak aldı. Süvarilere ikişer hisse, piyadelere birer hisse verdi. İzinli olup veya vazifeli bulunup Medine'de kalan sekiz kişi ile Bedir'de şehid düşenlere de hisse ayrıldı.

Münebbih b. Haccac'ın kılıcı "Zûlfikâr" da Peygamber Efendimizin hissesine düştü. Resûli Ekrem Efendimiz, Zûlfikâr' ı bilâhare Hz. Ali'ye hediye etmiştir.

Esirler hakkında ne türlü muamele yapılacağına dair henüz ilâhî vahiy gelmiş değildi. Bu sebeple onlar hakkında reyle karar vermek gerekiyordu. Reyle, yâni görüş beyan etmek suretiyle

karara bağlanacak meselelerde ashabıyla meşveret etmesi, Resûli Ekrem Efendimizin mübarek âdetlerindendi. Meşveret meclisinde herkes fikrini serbestçe ve açıkça beyan ederdi. Esirler hakkında ne yapmak gerektiğine dair, Peygamber Efendimiz, sahabîlerle istişare buyurdu.Hz. Ebû Bekir,

- Yâ Resûlallah!.. Bunlar bizim akrabamızdır. Benim reyim, onlardan kurtuluş fidyesi alarak affedip serbest bırakmandır. Onlardan alacağımız fidye-i necatlar, kâfirlere karşı bizim için bir kuvvet olur. Allah'ın onları hidâyete erdirip, bize yardımcı yapmaları da umulur. diye fikir beyan etti.

Resûli Ekrem Efendimiz, Hz. Ömer'e,

- Ey Hattab'ın oğlu!.. Senin fikrin nedir? diye sordu.

Hz. Ömer,

- Yâ Resûlallah!.. Onlar, seni yalanladılar, seni memleketinden çıkardılar. Hepsinin boynunu vurdur! cevabını vererek görüşünü açıkladı.

Resûli Kibriya Efendimiz, şefkat ve merhameti bu şekil bir muameleye rıza göstermediğinden, sualini tekrarladı. Ancak, Hz. Ömer, aynı fikrinde ısrar etti ve, "Onlar, müşriklerin reislerindedir. Hepsinin boynunu vurmali!" dedi.

Peygamber Efendimiz, hiçbirine cevap vermeden sustu, sonra da kalkıp çadırına girip bir müddet orada durdu. Sahabîlerin bir kısmı Hz. Ebû Bekir'in görüşüne, diğer bir kısmı ise Hz. Ömer'in fikrine iştirak ediyordu. Bir müddet sonra Resûli Ekrem Efendimiz çadırından çıktı ve Hz. Ebû Bekir'e hitaben,

- Yâ Ebû Bekir! dedi, Senin hâlin, Hz. İbrahim'in hâline benzer: O, Allah'a, 'Kim bana uyarsa, işte o bendendir. Kim de bana karşı gelirse, şüphe yok ki, Sen istediğin kimseyi mağfiret edersin. Zîra, Sen, Gafur ve Rahîm'sin.' demişti. Ey Ebû Bekir!

Senin hâlin, Hz. İsa'nın hâline de benzer: Hz. İsa, Allah'a, 'Eğer, onları azaba uğratırsan, onlar Senin kullarıdır. Eğer onları affedersen, şüphe yok ki, kudretiyle her şeye üstün gelen, hikmetiyle her yaptığını yerli yerinde yapan Sensin.' demişti."

Sonra Hz. Ömer'e dönerek,

- Ey Ömer!.. dedi, Senin hâlin de, Hz. Nuh'un hâline benzer: O, Allah'a, 'Ey Rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden yurt tutan hiçbir kimse bırakma!' demişti. Senin hâlin, ey Ömer, Hz. Musa'nın hâline de benzer: 'Yüreklere şiddetle sık; ki, onlar, inletici azabı görünceye kadar îman etmeyeceklerdir!' demişti.

Bu konuşmalardan sonra Resûli Kibriya Efendimiz, Hz. Ebû Bekir'in görüşünü kabul etti. Esirlerden dörder bin dirhem bedel alınarak saliverilmelerini emretti. Bu arada, durumlarına göre, kendilerinden bedel olarak üç bin, iki bin ve bin dirhem alınması kararlaştırılanlar da oldu. En mühimmi de şu idi: Fidyei necat vermeye gücü yetmeyip de okuma yazma bilen esirlerin, Ensâr'dan 10'ar çocuğa yazı öğretmek şartıyla serbest bırakılacakları, Resûli Kibriya Efendimiz tarafından kararlaştırıldı. Zeyd b. Sabit Hazretleri, bu suretle okuma yazma öğrenen çocuklar arasında idi. Bu sayede Medine'de de okuma yazma bilenlerin sayısı çoğaldı.

Esirler hakkında bu kararın alınması üzerine şu âyeti kerîmeler nazil oldu:

"Hiçbir peygamberin, bulunduğu yerde düşmanlarını ağır bir mağlûbiyete uğratıp kımıldanamaz bir hâle getirmediği, onlardan esirler alması lââyık ve vâkî değildir. Siz dünyayı (düşmanı ezmeden esirler tutup onlardan faydalanmayı) istiyorsunuz. Allah ise, sizin için âhiret sevabını ister. Allah, kudretiyle her şeye üstün gelen, hikmetiyle her yaptığını yerli yerince yapandır. Eğer, (Levhi

Mahfuz'da) Allah'ın geçmiş bir yazısı olmasaydı, aldığınız fidyeden dolayı size mutlaka bir azab dokunurdu. Artık, aldığınız o ganimetten helâl ve temiz olarak yiyiniz. Allah'tan korkunuz. Şüphe yok ki Allah, Gafûr'dur, Rahîm'dir."⁴⁷⁹

Hz. Ömer, konuyla ilgili bir hâtırasını şöyle anlatır: "Sabahleyin Resûlullah'ın huzuruna geldiğim zaman, onu ve Hz. Ebû Bekir'i oturmuş, ağlıyor gördüm.

- Yâ Resûlallah!.. Sen ve arkadaşın, niçin ağlıyorsunuz? Sizi ağlatan şeyi bana söyler misiniz? Eğer ağlanacak bir durum varsa ben de ağlayayım! Ağlanacak bir durum yoksa, ikinizin ağlamasına yine katılırım!' dedim.

Resûlullah,

- Senin arkadaşlarının esirlerden aldıkları fidye-i necattan dolayı vay benim başıma gelene! Uğrayacağınız azabın, şu yakınınızdaki ağaçtan daha yakın olduğu, bana gösterildi.' buyurdu."⁴⁸⁰

İşte İslam'ın izzetinin ve küfrün zilletinin Allah Teâlâ'nın katında tescili!

Peygamber Efendimiz, mücâhidlerle, esirlerden bir gün önce Medine'ye geldi. Bir gün sonra Medine'ye gelen esirleri ashâbı arasında dağıttı ve onlara, "Siz esirler hakkında birbirinize iyilik ve hayır tavsiye ediniz." buyurdu.

Esirler arasında bulunan Mus'ab b. Umeyr'in (r.a.) kardeşi Ebû Azîz der ki: "Esirler Bedir'den Medine'ye getirildikleri zaman, ben de Ensâr'dan bir ailenin yanına düşmüştüm. Resûlullah, biz esirler hakkında Müslümanlara tavsiyelerde bulunmuştu. Bu sebeple de onlar, sabah ve akşam yemeklerinde ekmeği bana

⁴⁷⁹ Enfâl, 3739.

⁴⁸⁰ Müslim, Sahih, c. 5. s. 157.

verirler, hurmayı kendileri yerlerdi. Onlardan birinin eline bir ekme  parçası geçse, onu bana verirdi. Ben de, utandığımdan, o ekme  parçasını, veren kimseye iade ederdim. Fakat o yine ekmeğe dokunmadan tekrar bana verirdi!"⁴⁸¹

Bu da mübarek dinimizin mahlukata, ama özellikle de insana değer vermesinin bir ifadesidir. Keşke insan da ahseni takvim üzere yaratılıştan sonra g rd ğu bu merhamete layık olmayı tefekkür ededip değerlendirebilse!⁴⁸²

Ben  Müstalık Gazasından Dönerken

Bu gaza hicret 'in 5. senesi Şaban ayında olmuşt . Huzaa Kabilesinden Ben  Müstalık Oymağının reisi Haris b. Eb  Dırar, kabilesiyle birlikte etrafta sözünü geçirdiği birkaç Arap kabilesini daha bir araya toplayarak Medine'ye, Müslümanların  zerine yürümeye hazırlanıyordu. Böyle bir hazırlığın olduğu haberi Medine'ye ulaştı. Peygamber Efendimiz, önce haberin doğruluk derecesini öğrenmek istiyordu. Bu maksatla, ashabtan Büreyde b. Huseybe'l Esem 'yi vazifelendirdi. Hz. Büreyde, Ben  Müstalık yurduna gidecek, durumu öğrenecekti. Şimdi biz Salih Suruç'un "Peygamberimizin Hayatı" isimli eserinden olayı görmeye çalışalım.

Hz. Büreyde, Medine'den ayrılmadan önce, Peygamberimize, onları ş phelendirmemek ve kendini muhafaza etmek gayesiyle hakikate muhalif beyanda bulunup bulunamayacağını sordu. Resûli Ekrem, gerektiğinde böyle hareket edebileceği müsaadesini verdi. Hz. Büreyde, Müstalık Oğulları yurduna vardı. Onlardan biriymiş gibi davrandı ve, "Ben,

⁴⁸¹ İbn-i Hişam, A.g.e., c. 2, s. 300.

⁴⁸² Olaylar için bkz. Salih Suruç, Peygamberimizin Hayatı.

sizdenim. Şu adam (Peygamberimizi kastederek) için derlenip toplandığınızı işittim. Ben de kavmimden bana itaat edenlerle size katılmak istiyorum. Onların (Müslümanların) kökünü kazıyınca kadar iş birliği yapalım!" diye konuştu.

Benî Müstalıkların reisi Haris b. Ebî Dırar, "Biz de bu iş için hazırlanıyoruz. Bize katılmakta acele et!" dedi.Hz. Büreyde, "Şimdi hayvanıma atlar ve kavmimden büyük bir toplulukla yanınıza gelirim." diyerek oradan ayrıldı.Hz. Büreyde, derhâl Medine'ye gelip durumu Resûli Kibriya Efendimize bildirdi.

Şaban ayının ikinci Pazartesi günü idi. Resûli Ekrem Efendimiz, 700 kişiyle, yerine Hz. Zeyd b. Harise'yi vekil tâyin ederek Medine'den hareket etti. İslâm Ordusunda 30 kadar at vardı. Ayrıca Ezvacı Tâhîrat'tan Hz. Âişe ile Hz. Ümmü Seleme Validemiz de Orduyu Saadet'le birlikte idiler.

İslâm Ordusu, Müreysi Suyu başına doğru ilerlerken, düşman casuslarından birini ele geçirdi. Yapılan davet üzerine Müslüman olmayınca, katledildi. Bunu duyan Müstalık Oğulları, fazlasıyla korktular; hattâ, etraftan topladıkları birçok kimse, kendilerini terk ederek dağıldı.

Resûli Ekrem Efendimiz, ordusuyla Müreysi Kuyusu başına kadar geldi. Hemen orada kendileri için deriden bir çadır kuruldu. Sonra ordusunu harb nizamına koydu. Muhacirlerin sancağını Hz. Ebû Bekir'e, Ensâr'inkini ise Sa'd b. Ubade'ye verdi. Hz. Ömer'e, "'Lâ ilahe illallah!' deyiniz de canlarınızı, mallarınızı koruyunuz." diye seslenmesini emretti. Müstalık Oğulları teklifi kabul etmediler; üstelik, mücâhidlere ok atarak, çarpışmayı bizzat başlatmış oldular.

Bunun üzerine, mücâhidler de onlara ok atmaya başladılar. Sonra Peygamber Efendimiz, ordusuna birden hücumla kalkma

emri verdi. Hücüm neticesinde Benî Müstalıklerden 10 kişi öldürüldü, geri kalanları ise esir alındı. İslâm Ordusundan ise, sâdece bir mücâhid yanlışlıkla düşmandan biri sanılarak bir Müslüman tarafından şehid edildi.

Benî Müstalıklerden esir alınanlar 200 kadardı. Birçok deve, sığır ve davar da ganîmet alındı. Ganimet malları bir araya toplandı, usûlüne göre taksim edildi. Esirler ise mücâhidler arasında bölüştürüldü. Müreysi Kuyusu mevkiinde çarpışma vuku bulunduğu için bu gaza, Müreysi Gazası adıyla da zikredilir.

Biz bu olayları kısaca verdik. Asıl konumuzla alakalı bilgiler bu savaştan geriye dönerken meydana gelmiştir. Şimdi onu anlatmaya çalışalım:

Müreysi Zaferi kazanıldıktan sonra, Peygamber Efendimiz, mücâhidlerle burada birkaç gün istirahat edip beklemeyi uygun bulmuşlardı. Önceden de bahsettiğimiz gibi, bu gazaya, çok sayıda münafık katılmıştı. Hattâ, bazı kaynaklara göre, o zamana kadar münafıkların, hiçbir gazaya bu derece ilgi gösterdikleri görülmemişti. Bu ilgileri ve fazla iştirakleri elbette sebepsiz değildi: Bir taraftan ganimete konmak, diğer taraftan gün geçtikçe saflarını sıkılaştıran, çoğalan ve kuvvet kazanan Müslümanları, en küçük fırsatları dahi değerlendirerek birbirine düşürmek, aralarına fitne fesad tohumu saçmak...

İşte, bu bekleme esnasında, Hazreç Kabilesinden Benî Amr b. Avf'in müttefiki olan Sinan b. Veber el-Cühenî ile Hz. Ömer'in Benî Gifar'dan ücretle tuttuğu seyisi Cahcah arasında, kuyu başında kovalarının birbirine karışması yüzünden bir kavga çıktı. Cahcah, yumruk ve tokatlarla Sinan'ın yüzünü gözünü kanlar içinde bıraktı. Sinan ise feryadı basıp,

- Yetişin ey Ensâr, neredesiniz? diye bağırdı. Öte taraftan Cahcah da,

- Yetişin Muhacirler, neredesiniz? diye seslendi.

Feryadları duyan Ensâr ile Muhacirler derhâl toplandılar. Kılıçlarını sıyırdılar. Az kalsın büyük bir fitne kopacak, Müslümanlar birbirine gireceklerdi. Muhacirlerle Ensâr'ın bazı ileri gelenleri, araya girip, yatıştırıcı konuşmalar yaptılar. O sırada Resûli Ekrem Efendimiz, topluluğun bulunduğu yere geldi ve,

- Câhiliyye insanların dâvası mı güdülüyor? Nedir bu çılgınlıklar, bu feryadlar?.. Derdiniz nedir?" diye sordu.

Ashab, bir Muhacirin Ensâr'dan bir Müslümanı tokatladığını söyleyince,

- Bırakınız şu Câhiliyye âdet ve dâvasını... Çünkü o, bir murdarlık, bir kötülüktür. Câhiliyye dâvasını güden, kendini Cehennem'e atmış olur, buyurdu.⁴⁸³ Bunun üzerine Sinan, Cahcah üzerindeki hak ve dâvasından vazgeçti.

Münafıklar Devrede

Münafık imanın tadını tadamayınca, İslam'ın insan anlayışını da kavrayamayacaktır haliyle. O eski cahiliyetin ırkçılık, asabiyet ve soy sop davasına sonuna kadar bağlıdır. Bu yüzden savaş çıkarmayı da marifet sanmaktadır.

İşte tam da bu esnada münafıkların reisi Abdullah b. Übey b. Selül'ün ortaya atıldığı görüldü. Zîra, bu hâdise, onun için ele geçmez bir fırsattı. Bunu bahane ederek Müslümanların arasını bozabilirdi. Nitekim,

⁴⁸³ Buharı, Sahih, c. 4. s. 160.

- Ey Ensâr!.. Bu Muhacirler, sayenizde kuvvet ve şöhrete nail olmuşlarken, şimdi bize böylesine hakaretle muamele ediyorlar, diye bağırdı. Sonra Şeytanî bir tavırla kavmine dönerek,

- Bunları şehrinize getirip yer verdiniz, mal ve erzakınıza ortak yaptınız. Uğradığınız bu hakaretlere tek sebep, yine sizsiniz. Besle kargayı, oysun gözünü! Vallahi, bir Medine'ye dönecek olursak en izzetli ve kuvvetli olan (güya kendisi ve etbai) en zelil ve en zaîf olanı (hâşâ Peygamberimiz ve Muhacirler) oradan sürüp çıkaracaktır, diye konuştu. Arkasından da bir sürü herzeler savurdu.

Orada bulunan genç sahabî Hz. Zeyd b. Erkam, Abdullah b. Übey'in bu sözlerine karşı çıktı ve,

- Vallahi, kavminin içinde zelil ve menfur olan, ancak sensin! Muhammed (s.a.v.) ise, Allah tarafından azîz kılınmıştır, dedi.

Başmünâfık, bu sözler karşısında derhâl vaziyet değiştirdi ve,

- Ey kardeşimin oğlu!.. Sus! Vallahi, ben şaka yapmıştım! diyerek münafıklığını ortaya koydu.

Fakat Hz. Zeyd b. Erkam susmadı. Abdullah b. Übey'den işittiklerini olduğu gibi gelip Peygamber Efendimize haber verdi. Efendimizin rengi birden değişti. Yanında Hz. Ebû Bekir, Hz. Osman, Sa'd b. Ebî Vakkas, Muhammed b. Mesleme gibi Muhacir ve Ensâr'dan zâtlar bulunuyordu. Her şeye rağmen meseleyi tahkik etmeyi uygun buldu. Hz. Zeyd'e,

- Sakın, İbni Übey'e karşı bir kin ve düşmanlığından dolayı bunu söylemiş olmayasın? diye sordu. Zeyd (r.a.),

- Hayır!.. Vallahi, bunları ondan işittim! dedi. Resûli Ekrem, tekrar,

- Yanlış duymuş olamaz mısın? diye sordu.

H. Zeyd, aynı şekilde bu sözleri münafıkların reisinden kelimesi kelimesine işittiğine dair ikinci defa Allah adına yemin etti.

Abdullah b. Übey'in bu sözleri sarfettiği haliyle orduda duyuldu. Ensâr'dan bazıları,

- Kendi kavminin efendisi hakkında haksız yere isnadda bulundun, diyerek Hz. Zeyd b. Erkam'ı kınadılar. Zeyd, onlara cevaben,

- Vallahi, ben bu sözleri ondan işittim! Ve, eğer bu sözleri babamdan dahi işitmiş olsaydım, yine Resûlullah'a gidip söylemekten asla geri durmazdım. Allah Teâlâ'nın, Peygamberine bu hususta vahiy indirip, kimin yalancı olduğunu bildireceğini ve Resûlullah'ın sözlerimi doğrulayacağını umarım, dedi.

Sonra da, "Allah'ım!.. Resulüne, sözlerimi doğrulayacak vahyini indir!" diye dua etti.

O sırada Hz. Ömer,

- Yâ Resûlallah!.. Müsaade buyur da şu münafığın boynunu vurayım! Eğer onu Muhacirlerden birinin öldürmesini uygun görmüyorsanız, Sa'd b. Muaz veya Muhammed b. Mesleme'ye emredin, onu öldürsünler! dedi.

Resûli Ekrem bu tekliften memnun kalmadığı gibi, cevabı da düşündürücü oldu:

- Eğer ben onun öldürülmesine müsaade edersem, Medine eşrafından birçoğunun gönlüne korku ve endişe düşer. Ayrıca işin iç yüzünü bilmeyen halk, 'Muhammed ashabını öldürüyor.' diye konuşmaya başladıkları zaman durum ne olur?

Resûli Ekrem Efendimiz, Abdullah b. Übey'i yanına çağırdı:

- Bana ulaşmış olan sözleri sen mi söyledin? diye sordu.

Başmünâfık, söylediklerini inkâr etti:

- Hayır! Sana Kitab'ı indirilmiş olan Allah'a yemin ederim ki, ben o sözlerin hiçbirini söylemedim. Zeyd, muhakkak yalancıdır! dedi.

Resûli Ekrem Efendimiz, günün en sıcak saati olmasına rağmen, mücâhidlere derhâl Medine'ye doğru yola çıkmalarını emretti. Hâlbuki, o güne kadar, böyle günün en sıcak saatinde yola çıktığı vâkî değildi. Peygamber Efendimizin, günün sıcak saatinde ordusunu harekete geçirmesi, Müslümanlar arasında hayretle karşılandı. Ensâr'ın ileri gelenlerinden Üseyyid b. Hudayr,

- Yâ Resûlallah!.. Bu saatte yola çıkmak uygun değildir. Sen, böyle zamanda yola hiç çıkmazdın, dedi. Resûli Ekrem,

- Adamınızın söylediğini duymadın mı? buyurdu. Üseyyid b. Hudayr,

- Hangi adam, yâ Resûlallah? diye sordu. Peygamber Efendimiz,

- Abdullah b. Übeyy, dedi. Üseyyid b. Hudayr,

- Ne söylemiş? diye sordu. Peygamber Efendimiz,

- Medine'ye dönünce, en azîz ve kuvvetli olan, en zelil ve zaîf olanı oradan muhakkak sürüp çıkaracaktır, demiş. Üseyyid b. Hudayr,

- Yâ Resûlallah!.. İstersen, sen, onu Medine'den sürüp çıkarırsın! Vallahi, zelil ve zaîf olan odur; azîz ve kuvvetli olan da sensin! Yâ Resûlallah, sen, yine de ona rıfk ve şefkat ile muamele buyur! Vallahi, Allah, seni bize getirdiği zaman, kavmi ona hükümdarlık tacı hazırlıyordu. O, elinden saltanatı senin çekip aldığını sanmaktadır!" diye konuştu.

Peygamber Efendimiz, mücâhidlerin Abdullah b. Übey'in söylediği sözlerle meşgul olmasını istemiyordu. Bunun için hareket emri verdiği günden ertesi günün sabahına kadar yola

devam ettiler. Mücâhidler son derece yorulmuşlardı. Güneşin sıcaklığı etrafı basınca konakladılar. Yorgunluk ve uykusuzluktan mecalleri kalmamıştı. Derhâl uykuya daldılar. Böylece Resûlullah Efendimiz, dedikodunun ordu arasında büyümesine fırsat vermemiş oluyordu.

Kahraman Oğul

Kaderin cilvesi bu! Abdullah b. Übey nifakın reisliğini yaparken, oğlu Abdullah ise İslâm'ı fevkalâde bir ciddiyet ve ittika içinde yaşayan hâlis bir Müslümandı. Babasının sözlerini duyunca, Resûli Ekrem'in huzuruna çıktı.

- Yâ Resûlallah!.. Babamla aranızda geçen hâdiseyi işittim. Onu öldürmek istediğinizi haber aldım. Eğer bu işi muhakkak yapacaksınız, bana emir buyurunuz, şu anda gidip başını Huzuru Şerife getireyim! Bütün Hazreçliler bilirler ki, babama pek ziyade muhabbetim vardır. Onun öldürülmesini başkasına havale ederseniz, ihtimal ki, o adama karşı nefsimde bir düşmanlık meydana gelir ve bir kâfire karşı bir mü'mini öldürerek Cehennem'e müstahak olurum!" diye konuştu.

Sahabîdeki îman, işte böylesine kuvvetliydi: Resûlullah ve Müslümanlara hakaret eden babasının başını kesecek kadar!..

Resûli Ekrem, verdiği cevapla, bu kahraman sahabîyi tesellî etti:

- Ey Abdullah!.. Babam öldürmeyi istemedim; hiç kimseyi de onu öldürmekle vazifelendirmedim. Aramızda yaşadıkça ona iyi davranınız!

İslâm Ordusu, Medine'ye yaklaşmıştı. Akik denilen vadide Hz. Abdullah atından indi. Babası Abdullah b. Übey'in önünü kesti. Devesini ihdırıp çöktürdü ve,

- İzzet ve kuvvetin Allah'a ve Resulüne âit olduğunu söylemedikçe, seni asla bırakmayacağım! dedi.

Başmünâfık birden şaşkına döndü. Bu sözleri hiddetli hiddetli söyleyen, oğlu Abdullah idi. Bunun nasıl yapabiliirdi? İman etmiş görünen münafık, elbette gerçek bir îmanın insana neler yaptırabileceğini bilemezdi! Oğluna,

- Demek, sen, bu kadar insanlar arasında beni Medine'ye sokmayacaksın, öyle mi? dedi.Hz. Abdullah,

- Evet. dedi, bugün insanlar arasında, en azîz kimdir, en zelil kimdir, sana öğretmeden seni asla bırakmayacağım! Hattâ, izzet ve şerefin Allah'a ve Resulüne âit olduğunu burada itiraf ve ikrar etmezsen, boynunu vururum!

Başmünâfık, Hz. Abdullah'ın sözlerinde kararlı olduğunu anlayınca, mecburen,

- Ben şehâdet ederim ki, izzet ve kuvvet, Allah'a, Resulüne ve mü'minlere aittir, dedi.

Hâdiseyi duyan Resûli Ekrem Efendimiz, Hz. Abdullah'a,

- Allah, seni Resulünden ve mü'minlerden dolayı hayırla mükâfatlandırısın. diyerek dua etti ve babasını serbest bırakmasını da kendisine emretti.

Resûli Ekrem Efendimiz, 28 gün sonra Ramazan hilâli doğduğu zaman ordusuyla Medine'ye geri döndü. Bütün bu olup bitenlerden sonra, başmünâfık Abdullah b. Übey b. Selül ile diğer münafıklar hakkında müstakil bir sûre nazil oldu. Sûrede meâlen münafıkların vasıflarından şöyle bahsediliyordu:

"Münafıklar sana geldikleri zaman, 'şehâdet ederiz ki sen muhakkak ve mutlak Allah'ın Peygamberisin.' dediler. Allah da bilir ki, sen elbette ve elbette O'nun Peygamberisin. Fakat, Allah, o münafıkların hiç şüphesiz yalancılar olduğunu da biliyor.

"Onlar, yeminlerini bir kalkan edindiler ve Allah'ın yolundan saptırdılar. Hakikat, onların yaptıkları şeyler ne kötüdür!

"Bu (kötü amelleri şundandır): Çünkü onlar, (zahiren) îman ettiler; fakat, sonra kalbleriyle kâfir oldular. Bu yüzden kalblerinin üstüne (küfür) mühür(ü) basıldı. Onun için onlar (îman hakikatini) anlamazlar.

"Onları gördüğün zaman, gövdeleri (kalıpları kıyafetleri belki) hoşuna gider. Eğer söylerlerse sözlerini dinlersin. Hâlbuki onlar, giydirilmiş (kocaman) odunlar gibidir. Her gürültüyü kendi aleyhlerinde sanırlar. Asıl düşman, onlardır. O hâlde onlardan sakın. Allah gebertsin onları!.. Nasıl olup da (haktan) döndürülüyorlar?"⁴⁸⁴

Sûrenin daha sonraki âyetlerinde ise, Abdullah b. Übeyy'in sarfettiği sözlerden bahsediliyor ve meâlen şöyle deniliyordu:

"Onlar öyle kimselerdir ki, 'Allah'ın peygamberi yanında bulunan kimseleri beslemeyin. Tâ ki, dağılıp gitsinler/ diyorlardı. Hâlbuki, göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Fakat, o münafıklar ince anlamazlar.

"Onlar, 'Eğer Medine'ye dönersek, andolsun, en şerefli ve kuvvetli olan(ımız) oradan en hakir (ve zaîf) olanı muhakkak çıkaracaktır.' diyorlardı. Hâlbuki, şeref, kuvvet ve galibiyet Allah'ındır, Peygamberinindir, mü'minlerindir. Fakat, münafıklar bunu bilmezler."⁴⁸⁵

Bu âyetler nazil olup, münafıkların, yalancıların tâ kendileri oldukları haber verilince, Resûli Ekrem Efendimiz, Hz. Zeyd b. Erkam'ı huzuruna çağırdı. Kulağından tuttu ve,

⁴⁸⁴ Münâfikûn, 14.

⁴⁸⁵ Münâfikûn, 78.

- İŖte, Allah yolunda kulağıyla vazifesini yerine getirmiŖ olan genç budur! buyurdu; sonra da, "Ey Zeyd!.. Allah, seni tasdik etti!" dedi.⁴⁸⁶

⁴⁸⁶ İbni HiŖam, A.g.e., c. 3, s. 305.

ZEYD ZEYNEP EVLİLİĞİ

Hikmetli Evlilikler

Sevgili Peygamberimizin (sav) her evliliğinde nice bir hikmetler vardır. Ne yazık ki kanunlarında bir evliliği şart koşan ama buna riayet etmemeyi öylesine alışkanlık haline getirdikleri için sonunda zina etmeyi suç saymaktan çıkaran Batılılar ve onların zavallı yerli uşakları, her evliliği ümmete ve insanlığa hikmet, maslahat ve menfaatlar sağlayan Resulullah (sas) Efendimizin evliliğini “cinselliğe” yorarak ona dil uzatmaya çalışmışlar ama hiç ummadıkları bir cevapla karşılaşmışlardır. Zira Peygamberlerini çok seven Müslümanlar bu çirkin iftira ve iddiaları çürütmek için nice ilmî eserler ve makaleler yazmış, konuyu enine boyuna işleyerek vuzuha kavuşturmuşlardır. İşte bu evlilik de onlardan birisidir.

Bu evlilik hicret 'in 5. senesi Zilkade ayında olmuştu. Hz. Zeyneb bint-i Cahş, Resûl-i Ekrem Efendimizin halası Ümeyme bint-i Abdûlmuttâlib'in kızı idi. Daha önce Peygamber Efendimizin evlâdlık edindiği Hz. Zeyd b. Harise'yle evlenmişti. Bu evliliğin dönürlüğünü de bizzat Resûl-i Ekrem Efendimiz yapmıştı. Hz. Zeyneb ve ailesi böyle bir evliliği istemedikleri hâlde, sırf Peygamber Efendimizin ısrarı üzerine rıza göstermişlerdi. Nitekim şu ayetlerin bu münasebetle indiği beyan edilir:

“Allah ve Resûlü herhangi bir meselede hüküm bildirdikten sonra, hiçbir erkek veya kadın müminin o konuda başka bir tercihte bulunma hakları yoktur. Kim Allaha ve Resulüne isyan ederse besbelli bir sapıklığa düşmüş olur.

Hani hem Allah’ın nimet ve ihsanına, hem de senin ihsanına nail olmuş olup da hanımını boşamaya karar vermiş olarak sana danışmaya gelmiş olan kişiye Sen: "Eşini yanında tut Allah'tan kork" demiştin. Allah’ın açığa çıkaracağı bir durumu içinde saklamıştın, çünkü insanlardan çekinmiştin. Hâlbuki Allahtan daha çok çekinmen gerekirdi. Neticede, Zeyd eşini boşayıp onunla ilişkisini kestikten sonra Biz onu sana nikâhladık ki, bundan böyle evlatlıkları, eşleriyle ilişkilerini kestikleri, onları boşadıkları zaman o kadınlarla evlenmek hususunda müminlere bir güçlük olmasın. Allahın emri her zaman gerçekleşir.”⁴⁸⁷

Olayı anlatmadan önce isterseniz şahısları iyi tanımak olayın hikmetini kavramak açısından biraz gerilere gidelim. Allah’ın ve Peygamberimizin ikramına nail olan şahıs Zeyd ibn Harise (r.a) dır. Çocuk iken esir düşüp köle olarak satılan Zeyd'i Hz. Hatice (r.a) almış, daha sonra Hz. Peygamber (a.s) ile evlendiği zaman ona hediye etmişti. Bilahere ailesi fidye vererek geri almak istedi. Peygamberimiz, isterse fidyesiz olarak ailesine gitmesi hususunda onu muhayyer bıraktı. O ayrılmak istemeyince Hz. Muhammed (a.s.m.) onu evlat olarak ilan etti. Halası Ümeyme'nin kızı Zeyneb ile evlenmesine vesile oldu.

Hz. Zeyneb, köle asıllı olan Zeyd'i kendisine denk saymadığından, işin başından beri onunla uyum sağlayamadı. Hz. Zeyneb onurlu bir kadındı. Zeyd'i kölelikten azad edilmiş

⁴⁸⁷ Ahzab 33/36-37.

olduğundan dolayı kendine denk sayamamış, ona varmak istememişti. Sırf Resulullahın emrine itaatle ona varmış, fakat gereği gibi ısınamamıştı. Ara sıra Peygamber'e akrabalığından dolayı şerefli olması ve asaletiyle övünerek Zeyd'e karşı büyüklenmek istiyordu.

Burada Elmalılı Hamdi Yazır Efendi yi dinleyelim: "Gerçekten kumandanlığa layık olarak yaratılmış olan Zeyd buna bir süre sabretti ise de Resulullah'a varıp Zeyneb'den ayrılmak istediğini arz eyledi. Resullah (s.a.v.)da bunu nefsinde uygun gördüğü halde, birdenbire mücadele etmeyip dedi ki: "*Hanımını kendine sıkı tut. Ve Allah'tan kork.*" Yani kadını boşamanın, önemsiz bir mesele olmadığını, Allah katında sorumluluk getiren bir iş olduğunu düşün, çünkü "Allah katında helallerin en çirkini boşamadır."

Bu nasihatler güzel, fakat böyle derken içinde de Allah'ın meydana çıkaracağı bir şey gizliyordun. Boşamasını uygun görüyordun, yahut onu nikahlamayı düşünüyordun da söylemiyordun. Taberî'de Süfyan b. Uyeyne kanalıyla Ali b. Hüseyin 'den rivayet edildiğine göre, Allah, peygamberine bildirmişti, Zeyneb ilerde Resulullah'ın hanımlarından birisi olacaktı. Böyle iken Zeyneb'den şikayete geldiği zaman, "*ona hanımını kendinde tut*" demişti. Çünkü o halde halkı da sayıyordun. Zeyd'in hatırını sayıyor ve insanlar dedikodu ederler diye çekiniyordun.

Oysa Allah'ı sayman daha uygundu. Eğer korkacak bir şey varsa, halkı hiç hesaba almayarak yalnız Allah saygısını duyusun. Yani sırf gizlemek sakıncalı değildir. Allah için korkacak, Allah'ın emrine aykırı olacak bir şey olsaydı, sade Allah korkusuyla gizlemek de sakıncalı değildi. Fakat Allah için korkacak bir durum

yok iken sırf insanlardan korkarak gizlemek veya Allah korkusuyla birlikte bir de halk korkusu gözetmek, işte hatırlatmanın sebebi budur. Halktan hiç korkmayarak yalnız Allah korkusunu gözetmek gerekti. Çünkü Allah'ın ilahi mesajını tebliğ eden peygamberler açıklanacağı üzere Allah'tan başka kimseden korkmazlar. *"Allah'tan korkarlar ve O'ndan başka kimseden korkmazlar."* (Ahzab, 33 / 39).

Deniliyor ki Peygamber'e karşı en şiddetli âyet bu *"İçinde Allah'ın meydana çıkaracağı bir şey gizliyordun"* âyetidir. Hz. Aişe der ki: "Resulullah (s.a.v.) Allah'ın kitabından bir şey gizleseydi, bu âyeti gizlerdi."

"İçinde de Allah'ın meydana çıkaracağı bir şey gizliyordun." *"İnsanlardan çekiniyordun, oysa Allah'dan çekinmen daha uygundu."* Demek ki bu âyet bu şekilde Resulullah'ın doğruluğuna ve pek yüksek olan huşu ve takvasına da açık bir delil oluyor.

"Zeyd ondan tamamen ilişkisini kesince," yani senden nimet elde etmiş olan Zeyd, sonunda o hanımı olan Zeyneb'den muradına erince, onu tutmak istemeyip boşadı ve iddeti çıktı. Ona hiçbir şekilde bir ihtiyacı kalmadı ve bu şekilde Zeyneb açıkta mahrum kaldı. *"O zaman biz onu seninle evlendirdik"*, yani senin çekinmene rağmen nihayet onunla evlenmeni sana emrettik.

Demek ki Peygamber insanlara karşı söylemekten bile kaçındığı bir fiilin açıktan açığa yapılmasına emir almış bulunuyordu. Şüphe yok ki bu onun iman ve kesin inancını ortaya çıkaran büyük bir imtihandır."

Hülasa olarak Zeyd Hz. Peygambere gelip evliliğe son vermek istediğini söyledi. Durumu izleyen Hz. Peygamber (a.s.) bu neticeyi aslında yerinde bulmakla beraber Zeyd'in yüzüne karşı söylemek istemedi. "Eşini yanında tut!" diye temennisini dile

getirdi. Ama Zeyd boşayıp iddetini doldurunca Zeyneb serbest kaldı. Peygamberimiz çekinmesine rağmen, Allah onunla evlenmesini emretti.

Bu Evliliğin Hikmeti

Bu yaşananlar niçin böyle oluyordu? Hakiki sebep idi? Bu evlendirmede ümmet için önemli bir hüküm hikmeti vardı. Bütün bunlar insanlığın terbiyesi adına yapılıyordu. Çünkü Sevgili Peygamberimiz (sav) Allah'ın her emrini önce kendinde tatbik ederdi. Bu en etkili eğitim ve öğretim tarzı idi. Bir şey daha vardı. Evlatlık müessesesi o zaman ruhlara öyle bir yerleşmişti ki, bunu kaldırmak büyük gürültülere sebep olabilirdi. Bu yüzden bunu öncelikle Peygamberimiz bizzat uygulaması ile göstermeliydi. Böylece evlatlık kurumunu ilga işinde Hz. Peygamber, kendi nefisinden örnek vermek imtihanı ile karşı karşıya kaldı.

Bu arada Batılı İslam düşmanlarının çokça dile getirdiği güya "Hz. Peygamberin, bir gün Zeyneb'in güzelliğinin farkına varması neticesinde Zeyd'in onu boşadığı" zannını uyandıran ve hem nakil yönünden sahih olmayan rivayet, hem de muhtevası bakımından da makul değildir. Zira halası kızı olarak öteden beri tanıyıp evlenmelerinde de tam bir aracılık yapan Hz. Peygamber'in onu yeni farketdiği iddiasını doğru olarak kabul etmek mümkün değildir.⁴⁸⁸

⁴⁸⁸ Elmalılı Hamdi Yazır Efendi'nin bu konudaki güzel beyanlarını görelim: "Bu hikaye, Hadis ilmi bakımından, gerçekten olmuş bir olay değildir. Bir kere rivayet açısından sahih hadis kitaplarında, sahih bir yol ve sened ile rivayet edilmemiştir. Sonra dirayet, yani hadisin m ânâsı açısından, Zeyneb'in güzelliğini Resulullah'ın henüz yeni görüp anlamış olması aklen kabul edilemez. Zira Zeyneb Resulullah'ın yakın akrabasından olmakla, ta çocukluğundan beri görüp bildiği ve özellikle

İhtimaldir ki Hz. Zeyd de eşindeki kanaati paylaşıyor, izzetli zevcesi Hz. Zeyneb'i kendisine manen küfüv (denk) bulmuyordu. Belki de karşılıklı yaşanan bu duygular, uyumsuzluğa sebep oluyordu. Nitekim, evliliklerinin birinci yılı henüz bitmişken, Hz. Zeyd, Peygamber Efendimize gelerek, "Yâ Resûlallah!.. Ben, ailemden ayrılmak istiyorum." dedi.

Resûl-i Ekrem Efendimiz, cevaben, "Zevcenı tut, boşama! Allah'tan kork!" buyurdu. Fakat Hz. Zeyd ilahî takdirin hikmetini bilmeden eşini boşadı. Hz. Zeyneb'in iddeti, yani boşandıktan sonra beklemesi gereken müddet dolmuştu. Bu sırada 35 yaşında bulunuyordu.

Resûl-i Ekrem Efendimiz, bir gün, Hz. Âişe Validemizle oturmuş, sohbet ediyordu. Bu esnada kendisine vahiy geldi. İnen âyetlerde Cenâb-ı Hakk şöyle buyurdu:

"Vakta ki Zeyd, o kadından alâkasını kesti, onu boşadı— kadın da iddetini tamamladı—; Biz de, onu sana zevce yaptık. Tâ ki, evlâdlikların, kendilerinden alâkalarını kestikleri zevcelerini almakta mü'minler üzerine günah olmasın. "Allah'ın emri yerine getirilmiştir. Allah'ın, üzerine farz ve takdir ettiği herhangi bir şeyi îfa etmesinde Peygamber'e hiçbir vebal olmaz. Nitekim, daha önceki peygamberlerde de, bu, Allah'ın (tatbik ettiği) âdetidir. Allah'ın emri, behemehal yerini bulan bir kaderdir."⁴⁸⁹

Vahiy hâli sona erince, Peygamber Efendimiz "Allah'ın, onu bana gökte nikahladığını, Zeyneb'e kim gidip müjdeler?" buyurdu. Âyet-i kerîmelerden açıkça anlaşılacağı gibi, Cenâb-ı Hakk,

tesettür edilmemiş bulunduğu için vücut güzelliğini yakından tanıyageldiği bir kadın iken, bunu ilk olarak bu defa görülmüş beğenilivermiş diye anlatmak kendi kendini yalanlayan bir hikayedir."

⁴⁸⁹ Ahzab 33/37-38.

Zeyneb'i zevceliğe alması için Peygamberimize emir vermiştir. Resûl-i Ekrem Efendimiz de, bu emre uyararak, Hz. Zeyneb'i zevceliğe almıştır. Âyet-i kerîmedeki "Biz onu sana zevce yaptık." beyanı, bu nikâhın bir akd-i semavî olduğuna açıkça delâlet ediyor. Demek ki, bu nikâh, harikulade, örf ve zahirî muamelelerin üstünde ve sırf kaderin hükmüyledir ki, Resûl-i Kibriya Efendimiz de, kaderin o hükmüne boyun eğmiştir. Nefsî arzularla hiçbir ilgisi yoktur.

Cenâb-ı Hakk'ın emriyle Peygamber Efendimizle Hz. Zeyneb arasında kurulan bu evliliğin ehemmiyetli bir şer'î hükmü olduğu gibi, bütün mü'minleri ilgilendiren bir hikmeti ve faydalı tarafı da vardı. Bu konuyla ilgili gelen vahyin, "Tâ ki, evlâdlıkların, kendilerinden alâkalarını kestikleri zevcelerini almakta mü'minler üzerine günah olmasın" mealindeki kısmında beyan buyurulmuştur. Çünkü, Câhiliyye devrinde, bir kimse birisini evlâd edindiği zaman, halk, evlâdlığı, onun adıyla anar ve evlâdlık, öz evlâd gibi o kimsenin mirasından faydalanırdı. Haliyle, bu inanca göre, evlâdlığın boşadığı kadını, onu evlâd edinen kimse alamazdı, bu haramdı. Şöyle denirdi: "Kişi nasıl olur da evladının boşadığı eşyle, yani gelini ile evlenebilirdi?"

İşte, Peygamber Efendimizin, Allah Teâlâ'nın emrine uyararak, Hz. Zeyneb'i zevceliğe almasıyla, Câhiliyye devrinin bu inanç ve âdetinin bâtil olduğu ortaya kondu. Böyle bir durumda mü'minler için de vebal ve günahın söz konusu olamayacağı belirtildi. Çünkü bir insana "evladım" demekle o hakikaten evlat olmaz! Nitekim câhiliyye devrinin bu evlâd edinme âdeti, Kur'ân-ı Kerîm'in şu mealdeki âyet-i kerîmeleriyle ortadan kaldırılmıştır:

"Allah, evlâdlıklarınızı öz oğullarınız gibi tanımadı. Bu, mücerred, sizin ağızınızdan çıkan bir sözdür. Hâlbuki, Allah hak söyler ve kullarını doğru yola şevkle hidâyete kılar.

"Evlâd edindiğiniz kimseleri babalarına nisbet edin. Zîra, Allah katında insanları babalarına nisbet etmek sevab ve adalettir. Eğer, onların babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, bu takdirde onları kardeş veya mevlâ olarak kabul edin. Yanılarak isimlerde yaptığınız hatalardan ötürü size vebal yoktur, ama kalblerinizin kasden yaptıklarında vebal vardır. Allah Gafurdur, Rahimdir."⁴⁹⁰

Beklenen Dedikodular

Peygamber Efendimiz, Hz. Zeyneb'le evlenince, her meselede fırsat kollayıp Müslümanlar arasında fitne ve fesad çıkarmaya can atan münafıklar, bu meselede de ileri geri konuşmaya başladılar. Câhiliyye devri inancına göre, evlâdlığın boşadığı karısını almayı haram sayıp, bunu Resûl-i Ekrem Efendimiz aleyhinde dedikodu vesilesi yapıp, "Muhammed, evlâdın karısıyla evlenmeyi haram kıldı, kendisi ise oğlu Zeyd'in boşadığı karısıyla evlendi." yaygaraya başladılar. Gelen vahiy bu hususa da cevap veriyordu: "Muhammed, erkeklerinizden hiçbirinin öz babası değildir (Tabî ki, Zeyd'in de öz babası değildir). Fakat o, Allah'ın Resulü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir."⁴⁹¹

Peygamberlerin, ümmetlerine bir baba gibi nazar ve hitabları risâlet vazifesi itibarıyla, beşerî şahsiyetleri itibarıyla değildir. Bu bakımdan, elbette onlardan zevce almanın uygun

⁴⁹⁰ Ahzab 33/36-37. Mevla kelimesi birçok anlama gelir. Burada: "köle iken hürriyetine kavuşmuş, âzatlî" manasındır.

⁴⁹¹ Ahzab, 33/40

olmayacağından bahsedilemez. Kur'ân-ı Kerîm, zihinlerde bu hususta uyanacak herhangi bir istifhamı bertaraf etmek maksadıyla, mealini aldığımız son âyet-i kerîmeyle manen şöyle demektir:

Peygamber rahmet-i ilâhîye hesabıyla size şefkat eder, mecazi manada baba gibi muamele eder. Peygamberlik adına siz de onun sanki evlâdı gibisiniz. Fakat bu “sanki” ve “gibi”nin ötesine geçmez. Mecaz hakikat olmaz. Yani gerçek babanız değildir ki sizden zevce, eş alması münasip düşmesin! Ve sizlere 'Oğlum' dese bile, kanun itibarıyla siz onun evlâdı olamazsınız!

Hayırlı Netice

Biz bu maceranın bu kadarıyla iktifa ediyoruz. Çünkü hikayenin öncesi İslam'ın soy sop ile övünmenin boşluğunu gösteriyor. Bir azatlı köle cemiyet içinde en itibarlı bir aileden kız alıyor. Bu ırkçılık açısından sorun teşkil etmiyor. Ancak insan tabiatının gereği ailede uyum için az çok bir denklik (küfüv) de gerektiriyor. Yoksa bu imtizaçsızlığa, uyumsuzluğa sebep olabiliyor. Bunu gözetmek başka şey, ırkçılık başka bir şeydir. Bu maceranın sonu da bu soy sopun kanun ile olan ilişkisini beyan ediyor. Bu olay bütünü itibarıyla ırkçılık ve atalarla övünme asabiyetine vurulmuş bir darbedir.⁴⁹²

⁴⁹² Olayların cereyanı için bkz. Salih Suruç, Kainatın Efendisi
Peygamberimizin Hayatı, Nesil y. Olay Elmalılı Hamdi Yazır'ın ilgili
ayetleri tefsirinde de ayrıntılı olarak güzel anlatılmaktadır.

IRKIN DİNE DÖNÜŞMESİ

Selman'ın Hikâyesi

Ateşe tapan bir âilenin çocuğu olan Selmân, gerçek dini bulmak için Fars diyârından ayrılıp Bizans topraklarını gezdikten sonra Medine'ye gelen ve Hz. Peygamber'in hicretinden sonra Kubâ köyünde onunla karşılaşarak Müslüman olan bir sahâbîdir. Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber'in huzurunda hayatını ve başından geçen olayları anlattı, huzurda bulunanlar da onu dinlediler.

Anlattığına göre Selmân, Fars diyârında zengin bir köylünün tek oğluydu. Babasının arazisi ve malı çoktu. Selmân'ın babası da diğer köylüler gibi ateşe tapıyordu. Oğlunu çok seven bu köylü, oğlunu gözünden esirger dışarı göndermezdi. Yine Selmân'ın anlatmasına göre evlerinde hiç sönmeyen bir ateş yanardı. Herkes gibi onlar da bu ateşe taparlardı. Selmân biraz büyüdükten sonra babası, hem Mecûsîlik konusunda oğluna nasihat eder hem de "Oğlum! Ben öldükten sonra bu malların sahibi sen olacaksın, git mallarını ve arazilerini tanı!" derdi.

Bir gün tarlaya giden Selmân, Hıristiyanların bir kilisesine uğradı ve onların dinini kendi dinlerinden daha mâkûl buldu. Akşama kadar orada kalıp ibâdetlerini izledi. Zamanla kilisedeki

din adamları ile samimiyet kuran Selmân, bu dinin merkezinin neresi olduğunu sordu. Onlardan aldığı bilgiler doğrultusunda Şam, Musul, Nusaybin ve Sivrihisar'a gitti. Her gittiği yerde kilisede kalıyor ve papazın terbiyesinde iyi bir Hıristiyan olmaya çalışıyordu. Şam'daki papaz, ölümü yaklaşınca Selmân'a Musul'a gitmesini tavsiye etti. Musul'daki papaz, Nusaybin'ne; Nusaybin'deki de Sivrihisar'a yönlendirdi. Sivrihisar'daki papaz, ölümü yaklaşınca Selman'a şöyle dedi:

“Vallâhi, seni kime göndereceğimi bilmiyorum. Aslında âhir zaman peygamberinin gelme zamanı yaklaştı. O Peygamber, Araplar arasından çıkacak. Doğup büyüdüğü şehirden hicret edecek; iki tarafı taşlık olan ve hurması çok bol olan bir şehre yerleşecek. Onun âhir zaman peygamberi olduğunun alâmetleri vardır ve bu alâmetler şunlardır: Hediye kabul eder, sadakayı kabul etmez; bir de iki omzunun arasında nübüvvet mührü vardır.” Hayatının bundan sonrasını Selmân'ın bizzat kendi ağzından dinleyelim: “Yanında bulunduğum bu zât vefat edince, onun tavsiyesi üzerine Arap diyârına gitmeye hazırlandım. Sivrihisar'da çalışıp birkaç öküz ile bir miktar koyun sahibi olmuştum. Ticâret için bulunduğumuz yerlere kadar gelen Kelb oğullarından bir kabile, Arap diyârına geri dönmek üzere idiler. Onlara dedim ki: “Bu sığırlar ve koyunlar sizin olsun, beni Arap diyârına götürün!” Dediğimi kabul edip beni aralarına aldılar. Vâdi'l-Kurâ denilen yere gelince, bana ihânet edip “Bu, bizim kölemizdir!” diyerek beni bir Yahûdî'ye sattılar.

Yahûdî'nin bulunduğu yerde hurma bahçelerini gördüm. “Âhir zaman peygamberlerinin hicret edeceği yer, herhalde burasıdır” diye düşündüm. Fakat kalbim oraya ısınmadı. Bir müddet bu Yahûdî'nin hizmetinde kaldım. Sonra bu Yahûdî, beni

köle olarak amcasının oğluna sattı. O da beni alıp Medine'ye getirdi. Medine'ye gelince, sanki bu şehri önceden görmüş gibiydim. Hemen ısındım. Artık günlerim Medine'de geçiyor, beni satın alan Yahûdî'nin bağında, bahçesinde çalışıp, ona hizmetçilik yapıyordum. Bir taraftan da asıl maksadıma kavuşma arzusu ile bekliyordum. Bir gün beni satın alan Yahûdî'nin bahçesinde, bir hurma ağacının üzerinde hurma topluyordum. Sahibim olan Yahûdî de, yanında birisi ile ağaç altında oturup konuşmaktaydı. Bir ara yanındaki ona dedi ki: "Mekke'den bir kimse geldi, peygamber olduğunu söylüyor." Ben, bu sözleri işitince titremeye başladım; az kalsın ağaçtan yere düşecektim. Hemen aşağı inip o şahsa şöyle dedim: "Sen neler söylüyorsun?" Sahibim, daha fazla konuşmama fırsat vermedi ve bana bir tokat vurdu. Sonra da şöyle dedi: "Seni ne ilgilendiriyor ki soruyorsun, hadi sen işine bak!"

Âhir zaman peygamberinin geldiğini işte bu şekilde işittim ve kendisinin Kubâ köyünde olduğunu öğrendim. O gün akşam olunca, bir miktar hurma alıp hemen Kubâ'ya gittim. Hz. Peygamber'in yanına varıp dedim ki: "Sen, sâlih bir kimsesin, yanında yoksullar vardır. Bu hurmaları sadaka olarak getirdim." Hz. Peygamber yanında bulunan arkadaşlarına "Geliniz, hurma yiyiniz!" dedi, onlar da yediler. Kendisi asla yemedi. Kendi kendime: "İşte birinci alâmet budur. Sadaka kabul etmiyor." dedim. Sonra eve döndüm.

Ertesi akşam bir miktar daha hurma alıp Kubâ'da bulunan Hz. Peygamber'in huzuruna geldim ve dedim ki: "Bu hurmalar hediyedir." Bu sefer yanındaki arkadaşları ile birlikte yediler. Kendi kendime: "İşte bu, ikinci alâmettir." dedim. Götürdüğüm hurma aşağı-yukarı yirmi beş tane idi. Hâlbuki yenen hurma çekirdekleri çok fazlaydı. Hz. Peygamber'in mucizesi ile hurma

artmıştı. Kendi kendime: “Bir alâmet daha gördüm.” dedim.

Hız. Peygamber’in yanına bir başka gidişimde, bir cenâze defnediyorlardı. Nübüvvet mührü görmeyi arzu ettiğim için yanına yaklaştım. Benim muradımı anlayıp, gömleğinin arka tarafını açtı. Mübârek sırtı açılınca, nübüvvet mührünü görür görmez, varıp yapıştım, öptüm ve ağladım. O anda kelime-i şehâdeti söyleyerek Müslüman oldum.

Sonra da Hız. Peygamber efendimize uzun yıllardan beri başımdan geçen olayları bir bir anlattım. Anlattıklarımı can kulağı ile ve merakla dinledi. Halime taaccüp etti. Sonra bu anlattıklarımı âshab-ı kirâm’a anlatmamı emir buyurdu. Âshab-ı kirâm toplandılar, ben de başımdan geçenleri bir bir onlara da anlattım.

Hız. Selmân’ın köleliği Müslüman olduktan sonra da bir müddet devam etti. Sonra Hız. Peygamber kendisine yardım etti ve onu kölelikten kurtardı. Kölelikten kurtulmasından önce yapılan Bedir ve Uhud savaşlarına katılmadı. Hendek savaşından önce Hız. Peygamber’in tavsiyesi üzerine efendisi ile pazarlık yaparak kendisini üç yüz hurma fidanı ve bir miktar da altın karşılığında satın aldı. Yani efendisine üç yüz hurma fidanı diyecek, kırk ukkiye de altın verecek ve kölelikten kurtulacaktı. Üç yüz hurma fidanının dikilmesi işinde Hız. Peygamber’in nezâreti ile ashâb-ı kirâm kendisine yardım etti ve fidanları diktiler. Hız. Peygamber, altın borcunu da devlet hazinesinden ödedi ve Selmân’ı hürriyetine kavuşturdu.

Ayrıca Hız. Peygamber, Selmân ile Ebu’d-Derdâ’yı da birbirine kardeş yaptı. Hendek savaşında, Medine’nin etrafına hendek kazılmasını o teklif etmiştir. Hız. Peygamber de gereken yere hendeği kazdırdı. Hendeği aşamayan düşman geri dönmek mecburiyetinde kaldı. Neticede savaşı Müslümanlar kazanmış

oldu Hürriyetine kavuştuktan sonra Ashabu's-Suffe'ye katılan Selmân, Hz. Peygamber'den hiç ayrılmadı. Hz. Peygamber efendimiz, zâhid bir kişiliğe sahip olan Selmân'ı çok severdi. Ayrıca Sahâbe-i kirâm efendilerimizin hepsi de onu çok severlerdi. İkinci Halife Hz. Ömer, Sâsânî imparatorluğunu yıkıp İran topraklarını fethedince onu, Sâsânîler'in başkenti Medâyin'e vali tayin etti. Hz. Ömer'den sonra halife olan Hz. Osman, onun valiliğini devam ettirdi. Selmân, Hz. Osman'ın hilâfedinin sonlarına doğru (35/656) Medâyin valisi olduğu halde vefat etti. Medâyin valisi iken de bir derviş, ve bir zâhid olarak yaşadı. Mütevâzi yaşantısını hiçbir zaman değiştirmede.

Selman el-Farisî'ye "İbnü'l-İslâm", yani "İslâm'ın oğlu" deniliyordu. O, her şeyi ile İslâm'a teslim olmuş, kendisini İslâm'dan başka hiçbir şeye mensub kılmıyordu... Onun milleti, İslâm'dı...

Selman el-Farisî (r.a.)'ın kendisine "İbnü'l-İslâm" de-nilmesine sebep şu vak'adır: Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) ile aralarında arizî bir kırgınlık olmuş. Bu esnada bir gün mecliste beraber otururlarken Hz. Sa'd, birkaç kişiye nesebini sorduktan sonra Hz. Selman'a dönüp -haseb ve nesebi ma'ruf eşraftan bunca Ashab arasına sığınmış vaziyette olduğunu îmâ ve bu cihetten biraz mahcub etmek niyetiyle olacak ki :

- Sen de nesebini söyle, demiş.

Selman da hemen:

- İslâm'a dahil olduktan sonra neseb falan aramam. Lâkin, Selman İbnü'l-İslâm'ım, cevabını vermiş.

O mecliste hazır olan Ömer (r.a.)'ın da, Sa'd'a canı sıkılmış ve:

- Bütün Kureyş bilir ki, pederim Hattâb, zaman-ı cahiliyette Kureyş'in en azizi idi. Böyle iken ben, işte

İbnü'l-İslâm olan Selman'ın kardeşi Ömer İbnü'l-İslâm'ım, dedi.⁴⁹³

"İbnü'l-İslâm" olmak... Kavmi, ırkı, soyu ve sopye İslâm olandan daha izzetli biri olabilir mi? bütün ırkçı, kavmiyetçi duyguları ve kokuşmuş cahiliye adetlerini ayağının altına almaktan ve her şeyi ile İslâm olmaktan başka bir şerefli hâl var mıdır? Merhamet olunmuş ümmetin her ferdi, kendisini "İbnü'l-İslâm" olarak bilir, görür ve inanırsa, ümmeti parçalayan ve en korkunç fitne olan ırkçı-kavmiyetçi-menfi milliyetçi cahiliyenin kokuşmuş davası ortadan kalkar. Kadın olsun, erkek olsun, ümmetin her mü'mini, İslâm'ı annesi ve babası biliyor, İslâm evladı olduğuna inanıyor, bu teslimiyetle hayatını devam ettiriyor. Bütün yeryüzüne yayılmış, ayrı renklerden, dillerden ve kavimlerden olan, fakat bir ana babadan, Adem ve Havva'dan, yani İslâm'dan olduklarına inanan "iman" kardeşleri! Dünyanın neresinde olursa olsun bu mukaddes ailenin bir ferdi olan mü'minler, hak üzere olan ve kurtuluşa ulaşanlardır. Biricik önderimiz Rasulullah (s.a.s.)'in "Ehl-i Beyt"inden saydığı Selman el-Farisî (r.a.), bu bütün zamanları ve mekânları kuşatıcı hakikati böylece beyan etmişti. Her mü'minin, ırkıyla mağrur aklı kıtların kafasına balyozla vurur gibi etkili olan "İbnü'l İslâm/İslamoğlu" olduğunun farkına varması gerekir.

Selman el- Farisî (r.a.)'ya:

- Soyunuz nedir? Diye sorulunca, şu cevabı verdi:

⁴⁹³ ez-Zebidî, Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, Çev. Ahmed Naim, Ank. 1980, C.3, Sh.18. Altıncı Baskı.

- Dinim yücedir! Soyuma gelince, topraktır. Toprakta geldim ve yine ona döneceğim. Sonra tekrardan dirileceğim ve hesap görülmeye götüreceğim. Eğer sevablarım ağır gelirse soyum ne kadar yüceymiş, Rabbime karşı bana ne güzel yardımda bulunmuş. Rabbim de beni, bu durumda cennetine sokar. Eğer sevablarım hafif gelirse, soyum ne kadar düşükmüş, Rabbime karşı beni zelîl etmiş. Rabbim de, bu durumda bana azab eder. Ancak Rabbim yüce cömertliğiyle günahlarımı, rahmet ve merhametiyle affederse ne âlâ!⁴⁹⁴

İşte bu sarsılmaz imandır ki Arab asıllı, hür ve eşraftan olan Emirü'l mü'minin İmam Ömer b. Hattâb (r.a.)'ı, Fars asıllı ve kölelikten azad edilmiş olan Selman el-Farisî'yi kardeş kılmıştır. Her ikisi de, kavimlerini, ırklarını ve soylarını inkâr etmemek kaydıyla geri planda bırakmış, her şeyleri olan İslâm'ı ön plana çıkarmışlardır. Birbirlerinin kardeşleri ve İslâm'ın oğulları olduklarına inanmış, bu hakikatı böylece beyan etmişlerdir.

Selman İbnü'l-İslâm ve Ömer İbnü'l-İslâm'ın kardeşliği gibi, ümmetin diğer tüm ferdleri "İbnü'l-İslâm"dırlar. Aynı milletten, yani İslâm Milletinden, İslâm'ın çocukları ve iman kardeşleridir. Bu inançtır ki, Arab asıllı Ebu Zerr (r.a.)'ı, Fars asıllı Selman (r.a.)'ı, Habeş asıllı Bilâl (r.a.)'ı ve Rum asıllı Suhayb (r.a.)'ı iman kardeşi kılıp, yüce bir milletin men-subu yapmıştır. Bu inançtır, köleleri sultan, sultanları köle yapmıştır. Onlar, yüce İslâm Milleti'ne mensub oldukları ve İslâm potasında eridikleri için yüceldiler. Onlar, en kıymetliye sarıldılar ve kıymet buldular.

Hz. Ömer'in hilafetinde İran devleti ile savaşlar oldu. Buraya gönderilen öncü birliğinin komutani Selman (r.a)'di. O, surun önüne geldiği zaman, İslâm'ın emrettiği şekilde onları üç defa

⁴⁹⁴ Beyhakî, Kitabu'z-Zühd, Sh.238, Sh.238, Hbr.850.

müslüman olmaya, kabul etmezlerse cizye ödemeye davet etti. Selman (r.a) onlara şöyle diyordu:

"Ben de aslen sizden biriyim. Size acıyor ve yumuşak davranıyorum. Eğer müslüman olursanız bizim kardeşlerimiz olarak aynı haklara sahip olursunuz. Bunu kabul etmez, dininiz de kalmak isterseniz, bize itaat ederek cizye ödersiniz. Bunu da kabul etmezseniz, diğerleri gibi sizinle savaşırız."⁴⁹⁵

Selman (r.a), meselenin Arapların Acemlere hâkimiyeti meselesi olmadığını onlara anlatabilmek için, "Sizden biri olduğum halde Araplar bana itaat ediyor" diyerek⁴⁹⁶ ikna etmeye çalışıyordu. Selman (r.a) ilk iki şartı kabul etmemeleri üzerine onlara üç gün düşünmeleri için mühlet verdi. Üçüncü gün sarayda bulunan askerler teslim olmayı kabul ettiler ve böylece Kisra'nin muhtesem sarayı müslümanların eline geçmiş oldu⁴⁹⁷.

Daha önce Behuresir'dekileri de o İslâm'a davet etmişti. Ancak buradakiler, cizye vermeyi de reddedince savasılarak mağlup edilmişlerdi.⁴⁹⁸

Selman (r.a), Hz. Ömer (r.a) döneminde Medâin valiliginde bulunmuştur. Selman (r.a), Hicri 36 yılında Medain'de vefat etmiştir.⁴⁹⁹ Selman (r.a)'in mezarı, Bagdad'ın 30 km doğusunda Medain harabeleri civarından akan Deyale ırmaginin kenarındadır. Onun bulunduğu yer Selman-i Pak (temiz Selman) olarak isimlendirilmiştir. Onun mezarının içinde bulunduğu cami IV. Murad tarafından tamir ettirilmiştir.

⁴⁹⁵ Taberi, a.g.e., IV,14.

⁴⁹⁶ Ibn Hanbel, V, 444

⁴⁹⁷ Taberi, a.g.e., IV

⁴⁹⁸ Taberi, a.y.

⁴⁹⁹ Ibn ul-Imad, Sezerâtu'z-Zehab, I, 44; Ibn Hacer, a.g.e., II, 63; Ibnul-Esîr, Tarih, III, 287; Ibn Sa'd, a.g.e., VI,17

Bizim bunları yazmamızdaki amacımız onun menkıbelerini ve faziletlerini anlatmak değil, insana ve ırka bakışını vurgulamaktır. Seçtiğimiz örnek hayatında bunun ifadesi olduğu için belki sözü biraz uzattık.

“Kara Avradın Oğlu”

Allah Teâlâ'nın “Ey insanlar! Biz sizi bir erkek ile bir dişiden yarattık. Birbirinizi tanıyabilmeniz için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerliniz en müttaki olanınızdır.”⁵⁰⁰ Ayetini ve açıklamasını görmüştük. Bu ayette insanların aynı kökten geldiğini, Hz. Adem ile Hz. Havva'nın çocukları olduğunu, dolayısı ile doğuştan gelen bir üstünlüğün ve imtiyazın hiç kimse için söz konusu olamayacağını; insanların doğuştan eşit haklara sahip olduklarını Allah'a yakın olmak için nesebinin, içinde yaşadığı zaman ve zeminin, yer ve cemiyetin değil, Allah'ın koyduğu esasların hakkını verebilme şartının herkes için geçerli olduğunu biliyoruz.

Buna göre ırk, renk, vücut yapısı gibi ferdin iradesine bağlı olmayan hususlar üstünlük ölçüsü ve övünç vesilesi olamaz. Veda Hutbesi'nde bu gerçek şöyle dile getiriliyor: “Ey insanlar! Rabbiniz birdir. Dikkat edin, hiçbir Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a, hiçbir beyazın zenciye, zencinin de beyaza takvadan başka bir şeyle üstünlüğü yoktur. Şüphesiz Allah katında en değerliniz O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır.”

Ancak bu damarlara sirayet eden menfi duygudan kurtuluş o kadar da kolay olmamıştır. Peygamberimizin insanların eşitliği hususundaki hassasiyetini hep vurgulamış, ama yine de ta içlerde, kalbin derinliklerinde arınma zor olmuştur. Bazen bunun için açık

⁵⁰⁰ Hucurat, 49/13.

ve acı bir ameliyat gerekmiştir. İşte böyle bir iş şu olayda olduğu gibi açık seçik görülmektedir: Bir gün Ebu Zer, Bilal-i Habeşî'ye kızmış ve haddi aşarak "siyah kadının oğlu" diye hakaret etmişti. Bilal onu Rasul-ü Ekrem'e şikayet etti. Hz. Peygamber (s.a.v) Ebu Zerr'e dedi ki:

- "Onu anasının zenci olmasıyla mı ayıpladın? Sen öyle bir adamsın ki sende hala cahiliyet kokusu var. Bak, sen takva ile daha üstün olmadığın takdirde, beyaz veya siyah derililerden daha hayırlı değilsin."⁵⁰¹

Bu olayın ravisi Mağrur'un naklettiğine göre o, Rabeze denilen mevkide Ebu Zer ile kölesini aynı cins kumaştan yapılmış elbiseler içinde görmüştü. Kendisine bunun sebebini sorunca, Ebu Zer: "Ben bir kimseyi annesi sebebiyle kınamış, onu küçümsemiştim. Bu duruma muttali olan Nebi (s.a.s.) bana dedi ki: "Ey Ebu Zer! Onu gerçekten annesinden dolayı kınadın ve küçümsedin mi? Şayet böyle ise sen kendisinde cahiliye özelliği/cahiliye huyu bulunan bir kimsesin. Onlar sizin kardeşleriniz ve hizmetçilerinizdir. Allah onları sizin himayenize vermiştir. Kimin himayesinde bir kardeşi varsa yediğinden ona yedirsin, giydiğinden de ona giydirdin Onlara güç yetiremeyecekleri şeyleri yüklemeyiniz. Şayet yüklerseniz kendilerine yardımcı olunuz." buyurdu."⁵⁰²

Hadis şarihleri, Ebu Zerr'in annesi sebebiyle kınadığı kimsenin Bilâl el-Habeşî olduğunu söylerler. Ebu Zer, Bilal'e "Siyah kadının oğlu" diye seslenmiş ve annesinin zenci/siyah tenli oluşunu, sanki onun için bir noksanlık ve ayıpmış gibi ifade etmişti. Ebu Zer, bu acı uyarı üzerine derhal Bilali Habeşinin evinin önüne

⁵⁰¹ Ahmed ibn Hanbel, el- Müsned, Mısır 1313, V, 158.

⁵⁰² Buhârî, İman 22; Itk 15; Müslim, Eymân 40.

gelir, Bilali Habeşî'yi çağırır ve yere yatar, yanağını yere koyar ve der ki; "Ya Bilal! senin o siyah ayağın benim bu beyaz yüzüme basmadıkça buradan kalkmayacağım! Yüzüme bas ve bana hakkını helal et!"

Hız Bilal Ebu Zer'in gurur ve kibirini ayaklar altına alması, Rasulü Allah'a ve dine gösterdiği derin sadakat ve tevazusu sebebiyle o muhteşem sahabenin yüzüne basmaz elbette, bilakis öper ve affeder. Fakat Ebu Zer, rivayetten de anlaşıldığı gibi ömrünün sonuna kadar yaptığı bu işten pişmanlık duyar.

İşte sahabe-i kiram böyleydi, Allah Teala'nın hoşnut olmadığı ve Peygamber Efendimiz'in kınadığı bir şey yaptıkları zaman onu derhal terk eder, işledikleri günah ve kusura tövbe eder ve bir daha o hataya dönmemeye azami dikkat gösterirlerdi.

İşte Bilâl el-Habeşî! (r.a.) Müslüman olduğu için kölelikten sultanlığa yükselenlerden birisidir o!. Emirü'l-mü'minin İmam Ömer b. Hattab (r.a.), Bilâl (r.a.)'ı ararken, "Seyyidimiz" diyordu. Cabir b. Abdullah (r.a.) anlatıyor: Ömer:

- Ebu Bekr, bizim seyyidimizdir. O, bizim seyyidimizi de hürriyete kavuşturdu, der idi. Bununla da, Bilâl'i kasederdi.⁵⁰³

Ebu Hüreyre (r.a.) anlatıyor: Rasulullah (s.a.s.), sabah namazı sırasında Bilâl'e hitaben buyurmuştur:

- "Ya Bilâl, İslâm içinde işlediğin ve senin nazarında menfaatçe en ümitli olan bir amelini bana söyle. Çünkü ben, bu gece cennetin içinde, önümde senin iki ayakkabının yürüyüş sesini işittim."

Bilâl:

- Ben, kendime göre menfaatçe şundan daha ümitli olan bir iş işlemedim: Ben, gece yahud gündüzün herhangi bir saatinde

⁵⁰³ Sahih-i Buhârî, Kitabu Fedailu Ashabi'n-Nebî, B.25, Hbr.94.

iyice temizlenir ve bu temizlik ile de muhakkak bana kılmaklığım takdir buyrulduğu kadar namaz kılarım, dedi.⁵⁰⁴

Bu din bir zenci(!) işte böylesine yüceltmmişti.

Suhayb Örneği

Bu konuda bir örnek de Suhayb b. Sinan er-Rumî (r.a.)'dır. İslâm potasında erimiş ve diğer kavimlere mensub olup kendisi gibi "İbnü'l-İslâm" olmuş mü'minlerle kardeşliğini pekiştirmiş bir şahsiyet.

Suhayb'ın torunu, dedesinden naklediyor: "Hz. Ömer, bana sordu:

- Suhayb, senin künyen var, amma çocukluğun yok. Arablar arasında yetiştin, amma sen, Rum soyundansın! Bu, nasıl oluyor?

Ben, şöyle cevap verdim:

- Ey mü'minlerin Emiri, Peygamber (s.a.s.) bana, "Ebu Yahya" diyerek künye verdi, çocuğum olmasa ne olur? Rum soyundan olmama gelince ben, Nemr b. Kasıtlı'gildenim. Çocukken, Musul'da esir edilmişim. Onları, ailem bildim.⁵⁰⁵

"Âlemlere rahmet olarak gönderilen" yegâne önderimiz Rasulullah (s.a.s.), bu mü'minlerinin kavimlerini söz konusu etmemiş, onların İslâm potasında eriyip İbnü'l-İslâm oluşlarını, İslâm Milleti'nden değerli şahsiyetler olarak kabul edildiklerini beyan buyurmuştur.

Aiz b. Amr anlatıyor: "Ebu Süfyan, Selman, Suhayb ve Bilâl bir cemaat içindeyken üzerlerine gelmiş. Bunlar:

⁵⁰⁴ Sahih-i Buhârî, Kitabu't-Teheccüd, B.17, Hds.30. Sahih-i Müslim, Kitabu Fedaili's-Sahabe, B.21, Hds.108.

⁵⁰⁵ Ebu Nuaym el-İsfahânî, Hilyetu'l-Evliya-Sahabe'den Günümüze Allah Dostları, Çev. Said Aykut, İst.1995, C.1, Sh.307-308.

- Vallahi, Allah'ın kılıçları adüvullahın boynundaki yerini almamıştır, demişler.

Ebu Bekr:

- Siz, Kureyş'in şeyhi ve reisi için bunu söylüyorsunuz? demiş ve hemen Rasulullah (s.a.s.)'e gelerek haber vermiş. O da:

- "Ya Ebu Bekr, ola ki sen, onları kızdırmışsındır. Eğer onları kızdırdıysan, muhakkak Rabbini gazaba getirdin!" buyurmuşlardır.

Ebu Bekr, hemen onların yanına vararak:

- Ey kardeşlerim, sizi kızdırdım mı? demiş. Onlar:

- Hayır, Allah seni affetsin kardeşçığım, demişler.⁵⁰⁶

Ebu Süfyan'ın bu gelişi, henüz kâfir bulunduğu Hudeybiye sulhundan sonra olmuştur.⁵⁰⁷

İman kardeşliğini ırk kardeşliğine, din bağıını kan bağıına tercih eden mü'minlerin izzetli tavrı işte böyledir!⁵⁰⁸

⁵⁰⁶ Sahih-i Müslim, Kitabu Fedaili's-Sahabe, B.42, Hds.170.

⁵⁰⁷ Ahmed Davudoğlu, A.g.e., C.10, Sh.419.

⁵⁰⁸ Örnekler için bkz. Kul Sadi Yüksel, İstanbul, İslam Milleti Olmak, Misyon Yayınları: 135-140.

KÖLELİKTEN YÜKSELENLER

i

İk Müslümanlara Dikkat

İrkçılık, kavmiyetçilik mevzuunda İslâm tarihinin en şerefli, en ziyade kendisiyle iftihar edilen, her devirde örnek alınacak misallerin fazlasıyla bulunduğu devir, hiç şüphesiz Asr-ı Saadet ve Selef Devridir. Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in ırk ayrımı fikrini yıkmak için beyan buyurduğu sözlerini ve fiilî tatbikatını ileride daha geniş olarak göreceğiz. Burada yeri gelmişken özet olarak Araplarca en şerefli kabul edilen Kureyş kabilesine mensub ve aynı zamanda halasının kızı olan Zeyneb Bintu Cahş ile azadlı kölesi Zeyd (radıyallahu anhümâ)'i evlendirmesi, bu azadlı köleyi ve onun oğlu Üsâme (radıyallahu anhümâ)'yi Muhâcir ve Ensâr' dan en büyük şahsiyetlerin bulunduğu orduya -bir kısım itirazlara rağmen- komutan tayin etmesi, İran asıllı Selman, Bizans asıllı Süheyb, Habeş asıllı Bilâl'e diğer ashab arasında müstesnâ bir yer ve değer vermesi gibi vak'aları bir kere daha hatırlatabiliriz.

Şimdi vereceğimiz birkaç misalle Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in getirdiği bu prensip sayesinde pek çok kimsenin kölelikten efendiliğe, âlimliğe, vâliliğe, sultanlığa yükselmiş bulduklarını göstermeye çalışacağız. Şunu da

kaydedelim ki, bu prensip sadece köleleri yükselterek onlara hizmet sunmuş olmuyor, aynı zamanda onları İslâm'a hizmet çarkına sokmuş olmakla İslâm'ın güçlenmesine, teâlisine de katkıda bulunmuş olmaktadır.

Heraklius'a Sevgili Peygamberimizin (sav) mektubu ulaşınca bildiğiniz gibi bilgi almak için huzuruna Arapları çağırır. Ebu Süfyan öne çıkarılır ve ona bazı sorular sorulur. Çok tatlı bir sahnedir bu. Bir çok soru cevap ve yorumlarla çok önemli dersler ve ibretler barındırır içinde. Ancak biz k.tabımızı uzatmamak için konumuzun dışında kalan kısımlarını almayacağız. Herakliyas sorar, Ebu Süfyan cevap verir:

- Ona halkın eşrafı mı, yoksa zayıf ve fakirleri mi tâbi oluyorlar?'

- Hayır! Ona halkın zayıf ve fakirleri, gençler ve kadınlar tâbi oluyorlar! Kavminin yaşlılarından ve eşrafından ona tâbi olan yoktur!

- 'Ona tâbi olanlar artıyor mu, yoksa eksiliyor mu?'

- Evet! Artıyor!

- Onlardan, onun dinine girdikten sonra, beğenmeyerek, kızarak ondan dönen bir kimse var mı?'

- Yoktur!'

- Peygamberlik sözünü söylemeden önce, onu hiç yalanla suçladığınız, kötülediğiniz olmuş mu idi?'

- Hayır!

O zaman Heraklius yorumunu yaptı:

- Ben sana, 'Ona tâbi olanlar insanların eşrafı mıdır? Yoksa, zayıf ve fakir takı mı mıdır?' diye sordum. Sen halkın zayıf ve fakir takımının ona tâbi olduklarını söyledin! Zaten, Peygamberin tabileri de onlardır.

Ben sana, 'Ona tâbi olanlar artıyor mu, yoksa eksiliyor mu?' diye sordum. Sen onların arttıklarını söyledin. Zaten, iman işi de, tamamlanıncaya kadar, hep böyle gider!

Ben sana, 'Onun dinine girdikten sonra, beğenmeyerek, kızarak dininden dönen oldu mu?' diye sordum. Sen 'Hayır!' dedin. Zaten, iman işi de böyle olur; taşıdığı ferahlık ve neşe kalbe karışıp kökleşince, hiç kimse onu beğenmemelik etmez.

Ben sana, 'O hiç ahdini, sözünü bozar mı idi?' diye sordum. Sen 'Hayır!1 dedin. Zaten, peygamberler de böyle olur!'"⁵⁰⁹

Neden İnanmadılar?

Neden bütün peygamberlere önce fakirler ve gençler inanır? Neden zengin ve soylular, yöneticiler bu işten önceleri uzak durur?

Bunun üzerinde uzun uzun durulmuş, "Neden İnanmadılar?" diye müstakil kitaplar bile yazılmıştır. Biz bir iki cümlede bunları özetleyelim. Gençler idealist olur. Güzeli görünce kabul eder. Hesap yapmaz. Fakirler ise zaten en alt tabakadadır. Kaybedecek bir şeyleri yoktur. O yüzden güzeli görünce kabul ederler. Ama zenginler, soylular ve yöneticilere gelince, onlar güzeli görüp takdir etseler bile önce bir düşünür ve değerlendirme yaparlar; acaba yeni din, inanç ve sistem, kendilerinin içinde bulunduğu zenginlik, iktidar ve güçlerine ne diyor? Acaba kazanmış oldukları konum ve statüyü koruyabilecekler mi, yoksa kayıp mı edecekler? Kendi çıkarlarına çevirdikleri menfaat çarkları devam edecek mi, etmeyecek mi?

Etmeyecekse sorun yok! Ama edecekse, neden kabullensinler? Bu servet ve iktidarı neden kaybetsinler? Öyleyse eski din ve sistemi muhafaza etmeliler. Bütün muhafazakâr düşüncelerin ve davranışların altında benzer düşünceler ve endişeler vardır.

Ancak genel vaziyet böyle olsa da bunun istisnaları yok değildir. Malum, "istisnalar kaideyi bozmaz." Bu yüzden Mekke döneminde Sevgili Peygamberimizin (sav) etrafında zengin ve soylulardan insanlar

⁵⁰⁹ M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık: 5/389-395.

da vardır. Onlar da köle, azatlı köle, garip ve fakirler gibi kendi toplumundan eziyet ve işkence görmüşlerdir. Mesela Hz. Ebu Bekir ile Talha b. Ubeydullah'ı İslâm dininden döndürmek ve kendilerinin namaz kılmalarına mani olmak için; "Kureyşîlerin Arsları" diye anılan Nevfel b. Huveylidü'l-Adevî ile Talha b. Ubeydullah'ın ağabeyi Osman b. Ubeydullah, tutup ikisini bir ipe bağlardı. Bundan dolayı, Hz. Ebu Bekir'le Talha b. Ubeydullah'a "Karman," "Karîneyn" denilmiştir. Hz. Ebu Bekir ile Talha b. Ubeydullah, kendilerine yapılan bu işkenceye rağmen, yaptırılmak istenileni yapmazlardı. Hz. Ebu Bekir'in mensup olduğu Teym oğulları, bunlara işkence yapıldığını gördükleri halde pek aldırış etmezler, onları pek korum azlardı.

Zübeyr b. Avvatm'ı amcası bir hasıra bağlar, yaktığı ateşin dumanını ona doğru tüttürür: "Eski dinine dön!" diye zorlar, Zübeyr b. Avvam da: "Ben hiçbir zaman küfre dönmem!" derdi.

Hz. Osman'ı, amcası Hakem b. Ebi'l-Âs bir ipe bağlayıp: "Sen atalarının dinini bıraktın da, sonradan sonraya ortaya çıkarılmış bir dine, Muhammed'in dinine girdin hal? Vallahi, sen üzerinde bulunduğun bu dini bırakıncaya kadar seni çözmeyeceğim!" derdi. Hz. Osman da: "Vallahi, ben onu hiçbir zaman bırakmam! Ondan hiçbir zaman ayrılmam" derdi. Hakem b. Ebi'l-Âs, Hz. Osman'ın dinine son derece bağlı olduğunu görünce, onu kendi haline bıraktı.

Mus'ab b. Umeyr, annesinden ve kavminden korkarak, Müslümanlığını gizli tutar, Peygamberimiz (a.s.)ın yanına gizlice giderdi. Osman b. Talha, Mus'ab b. Umeyrin namaz kıldığını görüp onu annesine ve kavmine haber verdi. Onlar da Mus'ab'ı tutup hapsedtiler. Allah yolunda Habeş ülkesine yapılan ilk hicrete katılıp Mekke'den ayrılıncaya kadar, kendisini serbest bırakmadılar.

Bu sayılanlar Mekke'nin zengin ve soylu kişileri idi. Ama fakir ve zayıflardan işkence görenler elbette daha çoktu. Müşrik elebaşlıları

onlarla oturmaya tenezzül etmezlerdi. İşte bu yüzden zaman zaman Sevgili Peygamberimizden (sav) kendileri için özel meclis istemişler, o oturumlara fakir ve kölelerin alınmasını istememişlerdir. Bunun üzerine Kur'an'dan bazı ayetler indirilmiş, bu isteklerini, iyi niyetle kabul eden Resulullah ve bazı sahabiler uyarılmıştır. Oradaki iyi niyet şuydu: İnsanların hidayetine çok hırslı olan Peygamber Efendimiz (Aleyhi's Salatu ve's Selam) ve bazı ashabi, "eğer bizimle oturur ve Kur'an dinler, sohbet ederlerse, muhtemeldir ki İslam'ı kabul ederler. Edince de böylesi ırkçı ve ayırıcı, bölücü düşüncelerden de kurtulmuş olurlardı...

"Sakın Onları Kovma!"

Şimdi bu olayları biraz daha yakından görelim. Elmalılı Hamdi Yazır Efendi En'am 52. Ayetin tefsirinde şunları yazar: "Rivayet ediliyor ki Kureyş'in ileri gelenlerinden birtakımları Hz. Peygamber'e uğramışlar, yanında Suheyb, Habbap, Bilâl, Ammâr, Selmân ve diğer fakir müslümanlar bulunuyormuş.

- "Ey Muhammed, sen kavminden vazgeçtin de bunlara mı razı oldun? Biz bunların arkasından mı gideceğiz? Bunları yanından kovsan biz senin meclisine gelir konuşuruz, belki de uyarız" demişler. Resulullah:

- "Ben müminleri kovmam" (Şuarâ, 26/114) buyurmuş.

- "O halde biz geldiğimiz zaman bunları kaldırdık, gittiğimiz zaman yanına oturt" demişler. Hz. Ömer de:

- "Ey Allah'ın Resülü yapsan bakalım ne olacak?" demiş.

Sonra onlara ısrar etmişler ve bunun yazılmasını istemişler, Resulullah da yazılması için bir sayfa ile Hz. Ali'yi çağırtmış ve bu âyetler bu sebeple nazil olmuştur:

"Sırf Allah'ın rızasını dileyerek sabah akşam Rab'lerine dua edenleri huzurundan kovma. Onların hesabından sen sorumlu değilsin, onlar da senin hesabından sorumlu değiller. Onları yanından kovduğun

takdirde zalimlerden olursun. Biz onlardan kimini kimi ile, "Allah aramızdan bunlara mı lutfunu layık gördü" desinler diye, işte böyle imtihan ettik. Allah, şükredenleri daha iyi bilen değil midir? Âyetlerimize inananlar sana geldikleri zaman onlara şöyle söyle: Selam olsun size! Rabbiniz rahmeti kendi üzerine yazdı. Sizden her kim bilmeyerek bir kötülük işleyip de sonra arkasından tevbe eder, kendini düzeltirse, muhakkak ki O, bağışlayan, esirgeyendir".⁵¹⁰

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) sayfayı atmış ve Hz. Ömer sözünden dolayı özür dilemiştir.

Selman ve Habbap (radiyallahu anhümâ) demişlerdir ki, "Bu âyet bizler hakkında nazil oldu, Resulullah bizimle beraber oturur ve biz kendisine dizimiz mübarek dizine dokununcaya kadar yaklaşırdık ve istediği zaman yanımızdan kalkardı. Sonra Kehf sûresinde "Nefsini, sabah akşam, rızasını isteyerek Rablerine yalvaranlarla beraber tut" (Kehf, 18/28) âyeti nazil oldu ve bundan dolayı biz kalkmadan, kalkmayı terk buyurdu ve dedi ki: "Hamdolsun Allah'a ki, ümmetimden bir kavim ile beraber nefsimi sabrettirmemi bana emretmeden beni öldürmedi, hayat sizinle, ölüm sizinle.

Zira böyle bir fitne ile yani kovmaya ve hakarete layık sanılan fakirleri ve zayıfları iman ve ihlas ile memnun ve ikram etmek gibi bir imtihan iledir ki onların bir kısmını diğer kısmıyla imtihan ettik. "Şunları mı Allah aramızdan lutuf ve nimetine layık gördü?" desinler diye fitneye düşürdük, birbirleriyle denedik.

Nefislerine, mevki ve zenginliklerine mağrur olarak diğerlerinin ve özellikle düşkün fakir ve zayıflar kısmını hakir görenleri, bir gün gelir Allah onlarla sınar, kendilerine vermediğini onlara verir, karşılığın çıkarır, gururlarını kırar. O zaman onlar o nimetlerin esas bir ilâhî ihсандan ibaret olduğunu, Allah Teâlâ'nın dilediğine dilediğini vermekte olduğunu

⁵¹⁰ En'am, 52-54.

anllyarak kulluk aczlerini idrak eder ve Hakk'a nefislerini teslim edip tevbekâr olurlarsa, bu imtihannda kazanmış olurlar. Fakat kibir ve gururlarını yenecek yerde büsbütün aztır ve "servetlerimiz veya asaletlerimiz veya zekalarımız, ilimlerimiz, sosyâl mevkilerimizle bizler dururken Allah böyle düşkün, züğürt, bayağı kimseleri mi bizim önümüze düşürecek veya karşımıza çıkaracak? Böyle şey olmaz" diye fazilet ehlinin faziletini inkâr etmeye ve Allah'ın takdirine karışmaya kalkıştılar mı, bu artık onların imtihannda kaybettikleri, zamanın değışmesinin en derin uçurumlarına yuvarlanmaya başladıkları gündür.

Ve işte Allah o gururluları, zalimleri bu sonuca getirmek için böyle bir fitne ve imtihana düşürmüştür. Temsili gösteriyor ki bu imtihanın çeşitli şekilleri bulunmakla beraber başı ve en önemlisi maddeyle gururlananların küfür ve günahkârlığına, sakınmasızlığına karşılık fakirlere ve zayıflara Allah'a iman ve ihlas nimetinin lutfedilmesidir. Ve bu âyet bunu açıklamakla "sakın kovma... yoksa zalimlerden olursun" yasağının sır ve hikmetine işaret etmiştir.

Nereden Nereye?!

İşin vardığı noktaya bakar mısınız? Müslim'in sahihinde Aziz b. Amr'dan şöyle rivayet edilir. Ebu Süfyan, Süheyb ve Bilal'e rastladı ve onlardan tiksindi. Bunun üzerine onlar,

- "Allah'a andolsun ki, Allah'ın kılıçları onun düşmanlarından intikam almaktan alıkonmuş değildiler" dediler.

Habbab diyor ki; bunun üzerine Ebu Bekir:

- "Bunları Kureyş'in önderi ve efendisi için mi söylüyorsunuz" dedi. Sonra da Hz. Peygambere gidip haber verdi. Resulullah:

- "Ey Ebu Bekir, belki de onları kızdırmışsın. Şayet onları kızdırmışsan, kuşku yok ki, Allah'ı kızdırmışsın demektir" buyurdu.

Bunun üzerine Ebu Bekir yanlarına gidip "Ey kardeşlerim sizi kızdırdım mı?" dedi. Onlar da "Hayır, Allah seni bağışlasın, kardeşimiz" dediler.

Sahabenin işaret ettiği ayetleri de yazalım ki fayda tamamlansın:

"Rablerine, sırf Onun rızasını ve cemaline kavuşmayı umdukları için, sabah akşam yalvaranlarla beraber, sıkıntılara karşı candan sabret. Dünya hayatının süslerini arzularak sakın gözlerini onlardan başkasına çevirme. Kalbini Bizi zikretmekten gafil bıraktığımız, heva ve hevesine tabi olan ve işi hep aşırılık olan kimselere itaat etme."

Bu ayetler hakkında da biraz bilgi verelim. Rivayete göre Kureyş'in ileri gelenleri Rasullullahın (s.a.v.) yanında toplanıp ona şöyle dediler: "Sana inanmamızı istiyorsan, şu fakirleri yani Bilâl-î Habeşî, Habbâb b. Eret, Suheyb-i Rumî ve diğerlerini yanından kov. Onlarla bir arada bulunmak bizim gururumuza dokunuyor. Onlar için, senin yanında toplanacakları başka bir vakit tayin edersin". Bunun üzerine Yüce Allah şu âyeti indirdi: "Sabah akşam Rablerine, sırf onun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte candan sebat et.. Gözlerini onlardan çevirme."

Yani "sabah akşam Rablerine dua eden zayıf ve fakir müslümanlarla birlikte olmaya sabret. Onlar dua ederek Allah rızasını istiyorlar. Gözlerini onlardan ayırıp zenginlere ve ileri gelenlere çevirme."

Tefsirciler şöyle der: Rasullullah (s.a.v.) kendilerine tabi olanların da imana gelmesi için, ileri gelenlerin iman etmesini çok arzu ediyordu. Yoksa, asla dünya zinetini istemiyordu. Bundan dolayı, müşriklerin ileri gelenlerinden ve büyüklerinden yüzçevirip fakir mü'minlere yönelmesi emredildi. Onlarla oturup şeref ve iftihar isteyerek böyle yapma. İbn Abbas şöyle der: Yerlerine makam ve servet sahiplerini isteyerek, onları bırakıp da başkalarına yönelme. Senden, mü'minleri kovmanı

isteyenlerin sözüne uyma. Zira onların kalpleri, Allah'ı zikirden gafildir. Onlar, dini ve Rablerine ibadeti bırakıp dünya ile meşgul olmuşlardır.

Kaba Adamlardan Saba Düşünceler

Tefsirciler şöyle der: Bu âyet, Uyeyne b. Hısn ve arkadaşları hakkında inmiştir. Uyeyne, Rasulullah (s.a.v.)'m yanında Selmân-ı Fârisî ve bir grup fakir müslüman varken ona geldi. Selman'ın üzerinde yünden bir aba vardır. Abanın içinde terlemişti. Uyeyne, Peygamber (a.s)'e dedi ki:

- Bunların kokusu seni rahatsız etmiyor mu? Biz Mudar'm ileri gelenleri ve liderleriyiz. Biz müslüman olursak herkes müslüman olur. Senin peşinden gitmekten bizi sadece bunlar alıkoyuyorlar. Onları yanından uzaklaştır ki sana uyalım. Ya da, bize başka, onlara başka bir meclis ayır.

Rasulullah (s.a.v.) onların isteklerini yerine getirmeye yeltendi. Bu âyet inince çıkıp o fakirleri aramaya başladı. Onları görünce yanlarına oturdu ve şöyle dedi:

- Allah'a hamdolsun. O Allah ki ümmetimin içinde, bana, nefsimi kendileriyle beraber tutmamı emrettiği kimse-ler yarattı. O gafiller, Allah'ın emrini terkedip hevâ ve heveslerine uymuşlardır. Onun işi boşa gitmiş, yok ve helak olmuştur.

Geçmişte Benzer Yaşananlar

Az önce gördük, Mekke'nin sözde "ileri gelenler"i Rasulullah'ın ashabı hakkında aynı Hz. Nuh'un kavminin sözde ileri gelenlerinin dediğini diyor, aynı muameleyi yapıyorlardı. Onunla şu şekilde alay ettiler: "Senin takipçilerin yalnızca ya toy çocuklar

ya köleler yahut da bu toplumun sefilleri... Kısaca öyleleri izliyor ki seni, ne itibarları var, ne sağduyuları, ne de bilgileri."⁵¹¹

Geçmişte de benzer durumlar yaşandığını Kur'an-ı Kerim'den öğreniyoruz. Bu normal bir durumdur. Zira ne dünya, ne de insan değişmemiştir. Öyleyse insan imandan sapara, dalalete düşerse, aynı çirkin düşünce ve davranışları tekrar edip duracaktır. Eğer iman ederse, aynı güzel düşünce ve davranışları tekrar edip duracaktır. Sorun, inanma veya iman etmeme açısından insan sorunudur. Bu yüzden "tarih tekerrürden ibarettir" denmiştir. Bu söze hayıflanana Mehmet Akif Ersoy merhum, tarihten ders ve ibret almama adına üzülenek şöyle söyler:

*"Geçmişten adam hisse mi almış, ne masal şey?
Beş bin yıllık kıssa yarım hissemi verdi?
Tarih tekerrür diye tarif ediyorlar,
Hiç ibret alınsaydı, tekerrür mü ederdi?"*

İşte Hz. Adem'den sonra bilinen en eski çağda, Hz. Nuh'un zamanındayız. Onun oğlu karısı ve kavmiyle mücadelesini görmüştük. Olaya bir de sadedinde olduğumuz konudan bakalım. İşte Hud Suresinden ilgili ayetler:

"25-26 - Gerçekten Biz vaktiyle, Nuh'u kendi halkına gönderdik, şunu ilan etsin diye: "Bilesiniz ki ben sizi açıkça uyarmaya geldim. Sakın Allah'tan başkasına ibadet etmeyin. Doğrusu, bu gidişle, ben sizin canınızı yakacak, gayet acı bir günün azabına uğramanızdan endişe ederim."

⁵¹¹ Bkz. En'am 34-37; Yunus an:78.

27 - Buna karşı halkının ileri gelen kâfirleri hep birden kalkıp: "Bize göre, sen sadece bizim gibi bir insansın, bizden farkın yoktur. **Hem sonra senin peşinden gidenler toplumumuzun en düşük kimseleri, bu da gözler önünde!** Ayrıca sizin bize karşı bir meziyetiniz olduğunu da görmüyoruz. Bilakis sizin yalancı olduğunuzu düşünüyoruz" dediler. "

Benzer ayetler Şuara Suresi 111-115. Ayetlerde de geçmektedir:

"Aaa! dediler, seni izleyenlerin, toplumun en aşağı tabakasından olduklarını göre göre sana inanmamızı nasıl beklersin?" Nûh: "Onların daha önce, ne yaptıkları hakkında bilgim yoktur. Sizin azıcık şuurunuz olsaydı bilirdiniz ki onların hesabı ancak Rabbime aittir. "Ben iman edenleri asla kovamam. Ben sadece açıkça, uyarıcı bir elçiyim."⁵¹²

Burada "İleri gelenlerin" toplumun kilit noktalarını ellerinde bulunduran, üst düzeydeki egemenlerin herkese tepeden bakan sözleri ile karşı karşıyayız. Bu sözler, Kureyş'li elebaşılardan Peygamberimize verilmiş bir cevap da olabilirdi. "Biz seni sadece bizim gibi bir insan olarak görüyoruz." "Sana uyanların aramızdaki ilkel düşünceli, ayak takımı olduğunu görüyoruz." "Gördüğümüze göre sizin bize karşı hiçbir üstünlüğünüz yok." "Tersine sizin yalancı olduğunuz kanısındayız."

Kuşkular aynı kuşkular. Suçlamalar aynı suçlamalar. Burnu büyüklük, aynı burnu büyüklük. Aynı aptalca, cahilce ve umursamaz cevap!

⁵¹² Şuara, 26/111-115.

Hayatın İçinden Parlak rnekler

“Yeryüzü kaynaklı dünya değerlerinden ve şartlarından kaynaklanan toplumsal çevrenin ölçülerini ve değerlerini ayak altına Alıp çiğnemek için Hz. Peygamber halasının kızı Zeynep binti Cahş Esedi'yi azadlısı Zeyd bin Harise ile evlendirmiştir. Evlilik ve hısımlık gerçekten önemli ölçüde hassas bir konudur. Özellikle de Arap toplumunda bu mesele daha da hassasiyet taşıyordu.

Bundan önce hicretin ilk yıllarında Müslümanları kardeş yaparken amcası Hamza ile azadlısı Zeyd'i Halid bin Ruveyha Has'ami ile Bilal İbni Rebah'ı kardeş yapmıştır. Mute savaşında Zeyd'i komutan tayin etmiştir. O'nu başkomutan yapmıştır. ikinci komutan Cafer ibni Ebu Talip'tir. Üçüncü komutan Abdullah bin Revaha Ensari'dir. Zeyd, Halid ibni Velid'in de içinde bulunduğu ensar ve muhacirlerden oluşan üç bin kişilik bir ordunun başına tayin edilmiştir.

Hz. Peygamber bizzat kendisi bu orduyu yolcu etmiştir. Bu savaşta her üç komutan da şehid olmuştur. (Allah hepsinden razı olsun.)

Hz. Peygamberin yaptığı son işlerden biri de Üsame ibni Zeyd'i Bizans'a karşı savaşacak bir orduya komutan tayin etmesidir. Bu orduda ensar ve muhacirlerden büyük bir kesim yer almıştır. iki özel dostu, iki veziri ve Müslümanların görüş birliği ile ondan sonraki iki halifesi Ebu Bekir ve Ömer'de bu ordunun içindedir. Onların içinde Kureyş'in en erken islamı kabul eden ve Hz. Peygamberin yakın dostu Saad İbni Ebi Vakkas da vardı.

Genç yaşta ordu komutanı tayin edilen Üsame hakkında bazı insanlar ileri geri konuşmuştu. İbni Ömer (Allah ikisinden de razı olsun) bu konuda der ki: Hz. Peygamber bir ordu hazırladı ve başına Üsame ibni Zeyd'i komutan tayin etti. Bazı insanlar onun komutan tayin edilmesini eleştirdiler. Hz. Peygamber buyurdu ki: "Eğer siz onun komutanlığına dil uzatırsanız garipsemem. Çünkü siz daha önce onun babasının da

komutan tayin edilmesini eleştirmiştiniz. Allah'a yemin ederim ki bu adam komutanlık için yaratılmıştır. Ona en layık olan kimsedir. O insanlar içinde en çok sevdiğim kimselerden biridir, buyurmuştur."(Buhari, Müslim, tirmizi)

Selmani Farisi hakkında birtakım sözlerin ortaya çıkması ve insanların Farsçılık ve Arapçılıktan söz etmeleri dar kapsamlı, ulusçu telkinlerin ortaya çıkması üzerine Hz. Peygamber bu konuda kesin tavrını ortaya koyarak bu anlayışı bir çırpıda kesip attı ve şöyle buyurdu: "Selman bizdendir. Bizim ailedendir." (Taberani, Hakim) Böylece göğün değerlerini ve ölçüsünü onların kendileri ile övündükleri soy ufuklarının önüne geçirdi. Duyarlılıkla bağlı buldukları dar soyculuğun sınırlarını aştı ve onu doğrudan kendi ailesinden saydı.

Ebuzer Gifari ile Bilal ibni Rebah arasında Ebuzer'in dilinin sürçmesi neticesinde "Ey kara kadının oğlu" cümlesi ile bir soğukluk meydana geldiğinde Hz. Peygamber buna çok öfkelenmiş ve bu öfkesini ağır ve korkunç bir ifade ile Ebuzer'in yüzüne vurmıştır: "Ey Ebuzer! Bardağı taşırdın. Beyaz kadının oğlunun, siyah kadının oğluna hiçbir üstünlüğü yoktur." (İbni Mübarek Elbir Vessela`da az bir değişiklik rivayet etmiştir.) Böylece peygamber işi kökünden halletmiştir. Ya islam, ya cahiliyye islam göğün değerleri göğün ölçüleridir. Cahiliye ise yeryüzü kaynaklı değerler ve yeryüzü kaynaklı ölçülerdir.

Hz. Peygamberin bu güzel sözü bütün sıcaklığı ile Ebuzer'in hassas kalbine ulaştı. Ebuzer son derece etkilendi ve üzüldü. Alnını yere koydu ve Bilal alnına basmadığı müddetçe kafasını yerden kaldırmayacağına yemin etti. Böylece söylediği büyük sözün günahını temizlemek istiyordu. Bilal'in kendisi ile yükseldiği değer kazandığı ölçü göğün ölçüsü idi. Ebu Hureyre'den gelen rivayette deniyor ki: Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "Ey Bilal! islamda kendi kendine yaptığın işin en üstününden, en güzelinden söz et bana. Çünkü ben bu gece cennette senin ayak

seslerini işittim.' Bilal de şöyle dedi: "İslamda en çok yararını umduğum iş gece olsun, gündüz olsun tam bir abdest aldığımda, temizlendiğimde bu abdestle Allah'ın bana verdiği imkan ölçüsünde mutlaka bir kaç rekat namaz kılmamdır." (Buhari, Müslim)

Hız. Peygamber yanına gelmek için izin isteyen Ammar İbni Yasir'e şöyle dedi: "Ona izin verin gelsin. Temiz ve arındırılmış insan hoş geldin." (Tirmizi) Yine onun hakkında "Ammar iliklerine kadar imanla doludur" buyurmuştur. (Nesei) Huzeýfe'den (Allah ondan razı olsun) gelen rivayette Peygamberin şöyle dediği ifade ediliyor: Sizin aranızda daha ne kadar kalacağımı bilemiyorum. Ebu Bekir ve Ömer'e işaret ederek benden sonraki iki kişiye uyunuz. Ammar'ın izinden gidiniz. İbni Mesud'un size söylediklerini tasdik ediniz. (Tirmizi)

Medine'li olmayan insanların İbni Mesud'u Hız. Peygamberin ailesinden sanırlardı. Ebu Musa (Allah ondan razı olsun) der ki: Ben ve kardeşim Yemen'den geldik. Bir süre Medine'de kaldık. İbni Mesud ve annesini Hız. Peygamberin aile fertlerinden görüyorduk. Çünkü onlar Hız. Peygamberin yanına o kadar çok girip çıkıyorlardı ki, O'na o kadar bağlılardı ki biz onları akraba sandık. (Buhari, Müslim, Tirmizi)

Azadlı kölelerden biri olan Cüleybib için Hız. Peygamberin bizzat kendisi onu Ensar'dan bir kadınla evlendirmek için uğraşmış, kendisi ona kız istemeye gitmiştir. Kızın anne-babası kabul etmeyince kız şöyle demiştir: "Siz Hız. Peygamberin emrini geri mi çevirmek istiyorsunuz? Eğer o buna razı olmuşsa dediğini yapın. Beni ona verin." Bunun üzerine anne-babası da razı olmuş ve Cüleybib'i kızları ile evlendirmişlerdir. (İmam Ahmed'in Müsned'inde Enes'ten gelen bir hadis)

Evliliğinden kısa bir dönem sonra şehid edildi Cüleybib. Şehid edildiği bu savaşta Hız. Peygamber onu bizzat kendisi aramıştır. Ebu Berze Eslemi'den (Allah ondan razı olsun) gelen rivayette deniyor ki: Hız. Peygamber bir savaşta idi. Yüce Allah ona savaşmadan zafer bağışladı.

Bundan sonra Hz. Peygamber: "Aranızda göremediğimiz kimse var mı?" diye sordu. Evet; falanı, falanı ve falanı göremiyoruz dediler. Hz. Peygamber tekrar: "Aranızda göremediğiniz kimse var mı?" diye sordu. Evet; falanı, falanı ve falanı göremiyoruz, dediler. Hz. Peygamber üçüncü olarak "Aranızda göremediğiniz kimse var mı?" diye sordu. Hayır, dediler. Hz. Peygamber bunun üzerine "Ama ben Cüleybib'i göremiyorum" buyurdu. O'nu aramaya koyuldular. Öldürdüğü kişinin yanında onu da ölü buldular. Hz. Peygamber gelip başında durdu: "Yedi kişiyi öldürmüş, sonra O'nu öldürmüşler. Bu adam bendendir ben de O'ndanım" buyurdu. Sonra O'nun ölüsünü kucakladı. Rasulullah'ın iki elinden başka bu adamın bir tabutu olmadı. Mezarını kazdılar ve Resulallah O'nu bizzat kendisi kabrine koydu. Bu rivayette yıkandığından söz edilmemiştir.(Müslim)

Bu ilahi yönlendirme ve peygamberin sergilediği bu uygulama ile insanlık böyle eşsiz bir şekilde yeniden doğuyordu. Yeryüzünde yaşadığı halde dünyanın bağlarından sıyrılmış, özgürleşmiş bir halde değerlerini ve ölçülerini gökten alan Rabbani toplum yeşermeye başladı. İşte bu islamın en büyük mucizesi idi. Ancak Allah'ın iradesi ile ve peygamberin çalışması ile gerçekleşebilecek bir mucize. O mucizenin kendisi dahi bu dinin Allah katından geldiğini ve onu insanlara getiren kişinin peygamber olduğunu açık bir şekilde belgelemektedir.

İslamın Allah tarafından belirlenen bir güzelliğinde bir planın gereği olarak Hz. Peygamberden sonra en yakın dostu Ebu Bekir'i ve ikinci derecedeki en yakını Ömer'i O'nun yerine halife getirmesi idi. Çünkü bu dinin karakterini en iyi kavrayan Hz. Peygamberin yoluna, izine en fazla bağlı olan, O'na uyum sağlayan bu seçkin şahsiyetlerdi. Peygamberin sevgisine yol açacak işleri ve attığı adımları en iyi takib edecek kimselerdi.

Hz. Ebu Bekir dostu olan Hz. Peygamberin Üsame'nin komutan tayin edilmesi yolundaki isteğini yerine getirmiştir. Seçildikten hemen sonra yaptığı ilk iş Hz. Peygamberin hazırladığı ordunun başına Üsame'nin getirilişini onaylayarak bu konudaki peygamberin emrini yerine getirmesidir. Medine'nin dışına kadar bizzat kendisi O'nu uğurladı. Üsame binek üzerinde Hz. Ebu Bekir ise yaya yürüyordu. Genç yaşta olan Üsame kendisinin binek üzerinde bulunmasından utanç duyuyor ve diyordu ki: Ey Allah elçisinin halifesi! Ya sen de bineğe binersin, ya da bende inerim. Halife de şöyle yemin ediyordu: Allah'a yemin ederim ki sen inmeyeceksin ve yine Allah'a yemin ederim ki ben de binmeyeceğim. Bir süre Allah yolunda ayaklarımın tozlanmasında ne sakınca var ki?

Sonra Ebu Bekir halifeliğin ağır yükünü omuzladığından Hz. Ömer'e ihtiyacı olduğunu hissetti. Fakat Ömer Üsame ordusunda bir askerdi. Komutan ise Üsame idi. Dolayısı ile komutandan Hz. Ömer'i Medine'de bırakmak için izin almak gerekiyordu. Halife başkomutana düşüncesini şu tatlı ifade ile dile getirdi: "Eğer Ömer'i vererek bana yardımcı olmayı uygun görürsen yardımcı ol:' Aman Allah'ım! Eğer bana yardım etmeyi uygun görürsen yardım et... Bunlar gerçekten yüce, çok yüce ufuklardır. İnsanlar ancak Allah'ın iradesi ile Allah tarafından gönderilen bir peygamberin eğitimi ile ancak bu ufuklara yükselebilirler. Ardından zamanın çarkı dönüyor. Ömer ibni Hattab halife oluyor. Ammar İbni Yasir'i Kufe'ye vali tayin ediyor. Ömer'in önünde Süheyl İbni Amr, İbni Haris, İbni Hişam, Ebu Süfyan İbni Harb ve Mekke'nin fethi sırasında kendisine ilişilmeden serbest bırakılan Kureyşin büyüklerinden bir topluluk kapısında duruyor. Ömer, onlardan önce Süheyl'i ve Bilal'i içeri alıyor. Çünkü bunlar İslama ilk sarılanlar ve Bedir savaşına katılanlardır. Burada Ebu Süfyan'ın burnu şişiyor. Cahiliye öfkesi ve tepkisi ile diyor ki: "Bugün gibisini hiç görmedim. Bu köleleri içeri alıyor

da bizi kapısında bekletiyor" Gönlüne islamın hakikatı yerleşmiş olan arkadaşı ona diyor ki: "Efendiler Allah'a yemin ederim ki ben sizin yüzünüzdeki hiddeti ve öfkeyi görüyorum. Eğer ille de öfkelenecekseniz kendi kendinize öfkeleniniz. Onlar da islama çağrıldılar, siz de. Ama onlar hemen kabul ettiler, siz ise geç kaldınız. Eğer kıyamet gününde onlar çağrılıp siz çağrılmazsanız haliniz nice olur."

Hiz. Ömer Üsame ibni Zeyd'e Abdullah İbni Ömer'den daha fazla bir maaş ayırmıştır. Oğlu Abdullah kendisine bunun hikmetini sorduğunda O'na şöyle demiştir: "Evladım! dedi. Zeyd Hiz. Peygamberin katında senin babandan daha sevimli idi. Üsame'de Hiz. Peygamberin katında senden daha sevimli idi. Bu nedenle ben Hiz. Peygamberin sevgisini kendi sevgime tercih ettim." (Tirmizi)

Hiz. Ömer, bu sözü söylerken Hiz. Peygamberin sevgisini göğün kriteriyle ölçüldüğünü çok iyi biliyordu.

Hiz. Ömer Ammar'ı soylu bir aileden olan ve muzaffer bir komutan olan Halid bin Velid'i teftişe gönderiyor. Ammar O'nu babası ile, başka bir rivayete göre ise sarığının bezi ile Halid'i bağlıyor. Soruşturma sona erip suçsuzluğu ortaya çıkıncaya kadar böyle kalıyor. Sonra kalkıyor. Kendi elleriyle bağlarını çözüyor ve sarığını başına sarıyor. Ve Halid herşeye rağmen bunda hiçbir sakınca görmüyor. Çünkü Ammar Rasulullah'ın en yakın dostu, islamın ilk fedailerindendi ve Resulallah O'nun hakkında övücü sözler söylemişti.

Hiz. Ömer, Hiz. Ebu Bekir'den söz ederken diyor ki: "O bizim efendimizdir. Efendimizi azad etmiştir." Azad edilen efendi ile Bilal'i kastediyor. Bilal Ümeyye İbni Halefin kölesi idi. Ümeyye O'na çok işkence ediyordu. Hiz. Ebu Bekir Bilal'i ondan satın alarak azad etti. İşte bu nedenle Ömer İbni Hattab Bilal'den söz ederken efendimiz diyor!

Aynı Ömer şunları da söylüyor: "Eğer bugün Ebu Huzeyfe'nin azadlı kölesi Salim sağ olsaydı onu halife adayı olarak gösterirdim"

demektedir. Halbuki aynı Ömer o zaman sağ olan Hz. Osman'ı, Hz. Ali'yi, Talha ve Zübeyr'i halife adayı olarak gösteremiyor. Kendisinden sonra işi altı kişilik şûra'ya bırakıyor. Belli bir kişiyi bizzat kendi eliyle halife adayı gösteremiyor!

Ali İbni Ebu Talib (Allah onun yüzünü ağartsın) Ammar'ı ve oğlu Hasan'ı Küfelilere gönderiyor. Kendisi ile Hz. Aişe arasında çıkan anlaşmazlık nedeni ile onları savaşa çağırıyor. Bu arada diyor ki: Ben şüphesiz biliyorum ki Hz. Aişe Peygamberimizin dünya ve ahiretteki hanımıdır. Fakat yüce Allah Peygambere mi yoksa O'nun eşine mi uyacağınız konusunda sizi sınamaktadır.(Buhari) Bunun üzerine müminlerin annesi ve Ebu Bekir Sıddık'ın kızı Hz. Aişe konusunda insanlar Hz. Ali'nin sözüne uyuyorlar.

Bilal ibni Rebaha islamdaki kardeşi Ebu Ruveyha Has'amiye Yemenli bir kadınla evlenmek için kardeşinin aracılık yapmasını rica ediyor. Bilal Yemenlilere der ki; ben Bilal ibni Rebah'ım. Bu da kardeşim Ebu Ruveyha'dır. Ahlaki ve dini duyarlılığı pek iyi değildir. Eğer kızınızı O'na vermek isterseniz veriniz. Yok vermek istemezseniz siz bilirsiniz. Bilal onları aldatmıyor, kardeşinin hiçbir şeyini gizlemiyor. Bu arada kendisinin aracı olduğu, söylediği şeyler hususunda Allah katında sorumlu olduğunu unutmuyor. Yemenliler bu dürüstlük karşısında gönül huzuruna kavuşuyorlar ve kardeşini evlendiriyorlar. Soylu bir aileden olan bu Araba Habeşistan'lı azadlı köle Bilal'in aracılık yapmasını yeterli buluyorlar!

İşte bu büyük gerçek islam toplumunda yerleşmiştir ve pek çok engelleyici, olumsuz etkenlere rağmen uzun dönemler boyunca varlığını sürdürmüştür. Abdullah İbni Abbas'tan söz edildiğinde O'nunla birlikte azadlı kölesi İkrime'den de söz edilirdi. Abdullah ibni Ömer'den söz edildiğinde azadlı kölesi Nafi'den de söz edilirdi. Enes ibni Malik'ten bahsedildiğinde azadlı kölesi ibni Sirin'den de söz edilirdi. Ebu

Hureyre'den laf açıldığında azadlı kölesi Abdullah ibni Hüzmüz'den de bahsedilirdi. Basra'da Hasan-ı Basri, Mekke'de Mücahid İbni Cebr, Ata İbni Rebah ve Tavus ibni Keysan fakihleri oluşturuyorlardı. Ömer ibni Abdülaziz döneminde Mısır'da Denkal'dan siyah bir azadlı köle olan Yezid İbni Ebi Hadib fetva makamına tayin edilmişti.

Göğün terazisi takva ehlini her zaman öne çıkarmıştır. İsterse onlar yeryüzünün tüm değerlerinden soyutlanmış olsunlar. Kendilerinin gözünde ve etraftaki insanların gözünde onlar en üstün kimselerdir. Bu terazi yeryüzünden gerçekten çok yakın bir dönemde kaldırıldı. Cahiliyenin bütün yeryüzünü kuşatan kapsamlı egemenliğinden sonra bu kriter değerini yitirdi. Ve insan batılı devletlerin lideri konumundaki Amerika'da bankada biriken dolarları ile değerlendirilmeye başlandı. Doğu devletlerinin lideri olan Rusya'da egemen materyalist felsefede ise insanın bir makine kadar değeri yoktu. Müslümanların yurduna gelince, burada da islamın söküp atmak için geldiği eski cahiliye egemenliği oluştu. İslamın kökünü kazıdığı sloganlar, düşünceler yayılmıştı. Bu ilahi ölçü çığnemiş, iman ve takva ile ilgisi olmayan ve basit, yalın cahili değerlere dönülmüştü.

Bugün bütün bir insanlığı bir kere daha cahiliyeden kurtarmak için islam davasına sarılmaktan başka bir ümit ışığı yoktur. insanlık islamın çağrısı ile yeniden doğmalı. Tıpkı birinci yeni doğuşunda olduğu gibi. Nitekim surenin girişinde anlatılan bu olay bu yeniden doğuşu açıklıyordu. Hem de kısa kesin ve derin çizgileri ortaya koyan ayetlerle bu yeniden doğuş dile getiriliyordu.”⁵¹³

Aradan yıllar geçti. Bu değerler yerleşti. İslam toplumu bam başka bir toplum oldu. Her yer barış ve esenliğe doydular. Köleler sultan olmuştu. Sultanlar ve komutanlar ölçüyü kaybetmişlerse bir köle gibi makamından alışı ediliyorlardı.

⁵¹³ Bkz. Seyyid Kutub, Fî Zilâl, Abese Suresi tefsiri.

Kabede Ezan Okuyan Zenci

Rasûlullah -sallallahu aleyhi vesellem Fetih suresini okuyarak Mescid-i Haram'a girdi. Muhacir ve Ensar da O'nunla beraber diler. Bineği üzerinde olduğu halde, Haceru'l-Esved'i selamladı ve Kabe'yi tavaf etti. İhramsız idi. O sırada Kabe'de 360 tane put bulunmaktaydı. Rasûlullah elindeki asa ile onları bir bir devirmeye başladı. Bunu yaparken: "Hak geldi batıl zail oldu. Batıl zaten zail olmaya mahkumdur." "Batıl ne yoktan var edebilir, ne de öleni diriltebilir" ayetlerini okuyordu.

Putlar yüzüstü dökülüyorlardı.

Peygamberimiz Aleyhisselam; öğle vakti girince, Kabe'nin üzerine çıkıp ezan okumasını, Bilal-i Habeşî'ye emretti. Bu İslam'ın zaferinin ilanı mesabesindeydi. Bununla ehl-i İslam büyük bir sevince kapıldığı gibi, müşrikler de o kadar büyük bir üzüntüye kapıldılar. Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun.

Kureyş müşriklerinin ileri gelenlerinden birçokları, öldürülmelerinden korkarak dağların başlarına kaçmışlar ve gizlenmişlerdi. Onlardan, eman dileyen bazılarına da eman verilmiş bulunuyordu.

Ezan okunduğu sırada, Ebu Süfyan b. Harb, Attâb b. Esîd, Haris b. Hişam ve daha başkaları, Kabe'nin yanında oturuyorlardı.

Bilal-i Habeşî sesini olanca gücüyle yükselterek ezan okumaya başladı.

İşte bu manzara müthişti. Bir zenci adam, toplumun en aşağı tabakasından bir azatlı köle, bu topraklarda davası uğruna en acımasız işkencelerden geçen, işkence deyince adı akla gelen birisi, şimdi şereflerin en büyüğüne erişmiş olarak Kabe'nin

damında yüksek ve yakıcı sesiyle ezan okuyordu. Bu İslam'ın zaferini haykırmaktı cihana aynı zamanda.

Yıllar önce İslam, insanların, tıpkı bir tarağın dişleri gibi eşit olduğunu söylüyordu. Ne Arabın aceme, ne acemin araba üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva iledir diyordu. Ama bu parlak ve faydalı güzel ve gerçek düşünce ne kadar da garip karşılanıyordu!

Kur'an-ı Kerim'in şu ayeti insanlığa yepyeni bir ufuk açmıştı: "Ey insanlar, biz sizi bir erkek ve bir kadından yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah yanında en üstün olanınız Allah'tan en çok korkanınızdır. Allah bilendir, haber alandır."⁵¹⁴

Ey değişik ırk ve renkten olan ve kabile ve halklara bölünmüş insanlar... Gerçekten sizler bir tek kökteniniz. O halde ırkçılık, kavmiyetçilik, milliyetçilik, ulusalcılık, asabiyetçilik yapmayınız, parça parça olup birbirinizle çatışmayınız, dağılmayınız, birbirinizle çekişmeyiniz, birbirinizden ayrılıp gitmeyiniz. Allah sizi bir erkek ve bir diğiden yarattı. Sizleri halklar ve kabileler halinde yaratmasındaki amacı, birbirinize üstünlük taslama, birbirinizin gırtlığına sarılma ve birbirinizle çatışma değildir. Bu amaç, sizin birbirinizle tanışmanız, kaynaşmanızdır, düşünce, bilgi, beceri, bayındırlık ve medeniyette yardımlaşmanızdır. Irkların, dillerin ve renklerin farklı oluşu, huy ve ahlâkların çeşit çeşit olması, kabiliyet ve yeteneklerin değişik değişik olması çekişme ve ayrılığı gerektiren bir durum değildir. Aksine, tüm yükümlülükleri yerine getirmek ve bütün ihtiyaçları gidermek için yardımlaşmayı gerektiren bir unsurdur. Üstünlükte Allah Teâlâ'nın koyduğu ölçü: "Allah yanında en üstün olanınız

⁵¹⁴ Hucurat 13.

O'ndan en çok korkmanız" ölçüsüdür. Bunun yanında bütün farklar ve tüm diğer değerler, kıymetini kaybeder.

İşte bu sayede yeryüzündeki bütün çatışma ve düşmanlık sebepleri kaybolur gider. İnsanların üzerine titreyip sıkıca yapıştığı ve değer verdiği bütün yeryüzü değerleri önemsizleştirilir. Yüce Allah'ın herkesi bir erkek ve dişiden, yani bir kökten yaratmıştır. Altında yer almak için herkesin birbiri ile yarıştığı bir tek sancak yükseltilmiştir: Yüce Allah adına yükselen takva sancağı! Barış ve huzur sancağı. İslam'ın insanlığı ırkçılık, bölgecilik, kabilecilik ve aile taassubunun belalarından kurtarmak için diktiği sancak işte budur. Bunun ötesi, çeşitli isimlere, şekillere, boyalara girse de, cahiliyetten kaynaklanmıştır.

Gerçekten İslam bütün kılık ve şekilleri ile bu cahiliyet taassubu ile mücadele etmiştir. İslam'ın bundan gayesi, tüm dünyayı kucaklayan ve insana yaraşır sistemini bir tek sancak altında kurmaktır. Bu bir tek sancak da Allah'ın sancağıdır. Bunun ötesindeki bütün sancaklar İslam'ın tanımadığı sahte sancaklardır.

Köle Valiler

Hz. Ömer'den Bir Misal: Hz. Ömer'le alakalı olan şu rivayet, Ashâbın mevzumuzla alakalı sayısız tatbikatına bir örnek olarak burada kayda değer: "Hz. Ömer Mekke'ye giderken kendisini "Uşfân"da Mekke valisi Nâfii İbnu Abdi'l Hâris karşılar. Hz. Ömer'le aralarında şu konuşma geçer:

- Vâdi ahalisi üzerine (Mekke halkına) kimi halef bıraktın?
- Onlar üzerine İbnu Ebzâ'yı bıraktım.
- İbnu Ebzâ da kim?
- Mevâlilerimizden (azadlı kölelerden) biridir.

- Yâni (Kureyş'ten ve Resûlullah'ın ashâbından pek çok kimselerin bulunduğu bir yere) bir azadlıyı mı halef bıraktın?

- Evet. Zira o, Allah'ın kitabını iyi bilir, ferâizi iyi bilir, adaletle hükmeder.

- Öyleyse (isabetli davranmışsın), zira Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurdu: "Allah bu kitap sâyesinde bir kısım kavimleri yükseltecek, bir kısmını da alçaltacaktır.

Haccâc'ın İtirafı

Haccâc'dan bir Misâl: Bu mevzuda vicdanlara kök etmiş olan telâkkiyi ve bundaki samimiyeti anlamaya yardımcı olacak bir diğer rivayet de zâlimliğiyle şöhret yapmış Haccâc ile alâkalıdır. Haccâc, Hâlid İbnu Safvan'a sorar:

- Basra ahalisinin büyüğü (seyyidi) kimdir?

- Hasan'dır (meşhur Hasan-ı Basrî).

- Bu nasıl iş, o bir azadlıdır (mevlâ)

- İnsanlar dine müteallik işlerinde ona muhtaç oldular.

Onun ise, onların dünyalarına hiç ihtiyacı yok. Ben Basra eşrafından olup da onun ders halkasına katılıp onu dinlemek, ilminden yazmak iştiyakı göstermeyen tek kişi görmedim.

Bu söz üzerine Haccâc belki de istemeyerek takdirini ifade etmek zorunda kalarak şöyle der:

- Vallahi bu büyüklüktür (seyyidlik).

Ömer İbnu Abdilaziz: İslâm'ın gerçek, hasbi tatbikatçılarından biri olan ve bu sebeple, saltanat devresi 2,5 yıl gibi son derece kısa olmasına rağmen, İslâm âlemine her sahada büyük bir rahatlık getiren Ömer İbnu Abdilaziz, bir kısım Emevî halifelerinin ırkçı davranışlarına son vererek: "devletçe tahsis

edilen ödeneklerde -yiyecek, giyecek, nakid ve diğer çeşit ikramlarda- Arap ve mevâli arasında tam bir eşitlik vaz'eder."

Azatlılar Hakimiyyeti

Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in ırk mevzuundaki tebligatının, yukarıda belirttiğimiz şekilde vicdan ve ruhlardan tatbikata intikali sonunda, kısa zamanda İslâm'ın gerek ilmî ve gerek askerî fütuhâtında gayr-ı Arap unsurların, kölelikten azad olmuşların hizmetleri büyük olmuştur. İslâm medeniyet binasının ilk mühendis ve ameleleri arasında bunların sayısı gerçekten çoktur ve hatta ekseriyyeti teşkil ederler. Bu hususta okuyucuyu iknâ edici olan ve İbnu Şihâbi'z-Zührî'den gelen şu rivayeti aynen kaydedeceğiz:

"Abdülmelik İbnu Mervân'ın huzuruna çıkmıştım. Bana:

- "Ey Zührî, nereden geliyorsun?" diye sordu. Ben

- "Mekke'den geliyorum" deyince, aramızda şu konuşma

geçti:

- Mekke halkına mürşidlik edecek geride kim kaldı.

- Ata İbnu Ebî Rebâh.

- Arap asıllı mı, mevâlî mi? (mevâli azadlı köle demektir.)

- Mevâlîdendir.

- Pekâla, Mekkelilere ne ile hükmeder?

- Diyânet ve rivayetle (Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in sünneti ile).

- Diyânet ve rivayet ehli, irşad etmeye lâyıktır. Yemen ehline kim mürşidlik ediyor?

- Tâvus İbnu Keysân.

- Arap asıllı mı, mevâlîden mi?

- Mevâlîdendir.

- Pekâla, onlara ne ile hükmedecek?
- Atâ'nın hükmettiği ile (yâni diyânet ve rivayetle).
- Öyleyse lâyıktır. Mısır ahalisine kim müşidlik edecek?
- Yezid İbnu Ebî Habib.
- Arap asıllı mı, mevâlîden mi?
- Mevâlîden.
- Şam ahalisine kim müşidlik ediyor.
- Mekhul.
- Arap asıllı mı, mevâlîden mi?
- Mevâlîdendir. Huzeyl kabilesine mensub bir kadın tarafından âzad edilmiş (Sûdan asıllı) Nûbi bir köledir.
- Cezîre ahalisine kim müşidlik ediyor?
- Meymun İbnu Mihran.
- Arap asıllı mı, mevalîden mi?
- Mevâlîdendir.
- Horasan ahalisine kim müşidlik ediyor?
- Dahhak İbnu Müzâhim.
- Arap asıllı mı, mevâlîden mi?
- Mevâliden.
- Basra ahalisine kim müşidlik ediyor?
- el- Hasan İbnu Ebî'l-Hasan (yâni meşhur Hasan-ı Basrî).
- Arap asıllı mı, mevâlîden mi?
- Mevâliden.
- Helâk olasıca, Kûfe'ye kim müşidlik ediyor?
- İbrahim en-Nehâî.
- Arap asıllı mı, mevâlîden mi?
- Bu Arap asıllıdır.
- Ey helâk olasıca Zührî, beni biraz ferahlattın. Allah'a kasem olsun, mevâlî, Araplar üzerine efendi olmuş bulunuyor. Araplar

minberin dibine otursun da mevâlî üstüne çıkıp bunlara hutbe okusun ha (olacak şey değil)!

- Ey mü'minlerin emiri, bu, Allah'ın takdiridir. O'nun dinini kim tatbik eder, korursa efendi olur, kim de tatbik etmez elden kaçırırsa zelil olur."⁵¹⁵

Evet, inananlar Kardeşdir. Bu bahsi Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in şu hadisiyle kapayalım: "(Ey inananlar!) birbirinize hased etmeyin, birbirinize buğzetmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin, birbirinizin satışını bozmayın. Ey Allah'ın kulları kardeş olun! Müslüman kişi, diğer Müslüman kişinin (rengi, dili, doğum yeri, içtimâî durumu, cinsiyeti ne olursa olsun) kardeşidir. Öyle ise ona zulmedemez, ihânet edemez, aldatamaz, yardım isteğini cevapsız bırakamaz, tahkîr de edemez. Allah sizlerin cesedlerine, mallarına bakmaz, fakat kalblerinize ve amellerinize bakar, -kalbini göstererek- takvâ şuradadır, takvâ şuradadır, takvâ şuradadır. Kişinin kötü sayılması için Müslüman kardeşini tahkir edip horlaması kâfidir. Bir Müslümanın kanı, malı ve ırzı diğer bir Müslümana haramdır."⁵¹⁶

Herkes Yaptığından Sorumludur

Bilindiği gibi İslam her türlü etnik ayırımı, bir başka ifade ile ırkçılık ve asabiyeti reddetmiştir. Peygamberin soyundan gelen ile toplumda büyük bir suç işlemiş, şu veya bu soydan gelmiş olan bir kimsenin oğlu eşittir. İşte Sevgili Peygamberimizin (sav) evlatları ile Ebu Cehil'in Müslüman olan oğlu İkrime, hukuk önünde eşittirler. Şahsi sevap ve faziletleri kimisini daha çok sevdirebilir, o başka bir konudur. Bu noktada dahi takva esastır, en açık ölçüdür. Sevgili Peygamberimizin

⁵¹⁵ Bkz. İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, 4/266-271.

⁵¹⁶ Müslim, Birr, 32-34; Tirmizî, Birr 18, 1928 H.

(sav) “amelinin ileri götürmediğini nesebinin ileri götüremeyeceğini” açıkça beyan etmeleri ve kendi akrabalarını amele davet ederek peygambere akraba olmaya güvenmemelerini ikazı örnektir. Ancak bu duygu çok sinsî bir duygudur ve her zaman istismara açıktır. Bu yüzden ehl-i beyt ve Hz. Ali sülalesi kimi beleşçi sünnî sömürücülerle beraber şîa ve Alevilikte nasıl kötüye kullanıldığı tarihî bir gerçektir.

Buradan şu temel ilke ortaya çıkar: Bir kimse, atalarının veya akrabalarının işlemiş oldukları herhangi bir başarıdan dolayı kendisine pay çıkarması yersizdir, asılsızdır, reddedilmiştir. Bunun tersi de geçerlidir; onların işlemiş oldukları bir suçtan dolayı da sorumlu tutulamazlar. Bu İslam’ın dününde ve bugününde ortaya koyduğu en açık ilkedir: “Suç şahsidir, kimse kimsenin yükünü çekmez.”

İşte bunu beyan eden ayet-i kerimeler:

“Yoksa kendisine haber mi verilmedi; Musa'nın sahifesinde yazılı olan. Ve çok vefalı olan İbrahim'in sahifesinde yazılı olan şu gerçekler: Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü yüklenmez, insana çalışmasından başka bir şey yoktur ve çalışması da yakında görülecektir.”⁵¹⁷

"Kim hidayete gelirse kendisi için hidayete gelmiş olur, sapan da, kendi aleyhine sapar. Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü çekmez. (Herkes kendi günah yükünü çeker).”⁵¹⁸

Bu ilkeler fertler için geçerli olduğu kadar toplumlar için de geçerlidir. Kur'an-ı Kerim'in indiği dönemde bütün toplumlarda etnik ayrımın var olduğu bilinmektedir. Halbuki İslâm'ın tâ başından beri siyahî bir köle azatlısı olan Habeş'li Bilal, İslam

⁵¹⁷ Necm. 53/36-40.

⁵¹⁸ İsrâ, 17/15.

toplumunda önemli bir değeri olan müezzinlik görevindedir.
Selman-ı Farisi, Süheyb-i Rumî de bilinen meşhur örneklerdir.

SONSÖZ

Buraya kadar olan açıklamalarda gördük ki Kur'ân-ı Kerîm'in mesajı evrenseldir; ırk ayırımı gözetmeksizin yeryüzünde "halife" olarak yaratıldığını bildirdiği her insanı dünya ve âhiret saadetine davet eder. Bu davette dil ve renk ayrılığı ile sosyal farklılaşma bir problem değildir. Herkese eşit çağrı yapılmıştır. İnsanların farklı ırk, dil, renk ve coğrafyadan olmaları, Allah'ın rahmetinin eseri olan bir nimet ve O'nun ilim ve kudretini ortaya koyan bir alâmettir.⁵¹⁹

Özellikle Hucurât sûresinin 13. Âyetinde ifade edilen “Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir kadından yarattık. Birbirinizi tanıyıp sahip çıkmanız için milletlere, sülâlelere ayırdık. Şunu unutmayın ki Allahın nazarında en değerli, en üstün olanınız, içinizden takvada (Allahı sayıp haramlardan sakınmada) en ileri olandır. Muhakkak ki Allah herşeyi mükemmelen bilir, her şeyden hakkiyle haberdardır.” Gibi evrensel hakikatler, bütün bir insanlara hitap eder. Soylar, boylar ve dillerin farklılığı, onların arasındaki tabii farklılaşmanın ilâhî bir fiil olduğunu belirtmektedir. Böylece ırk, dil, renk farklılığının hikmeti göz önüne serilmektedir.

⁵¹⁹ Hucurat 13; Rum 22; İbrahim 4.

Tabii farkların karşılıklı tanışmaya ve oradan hareketle Allah'ı tanımaya vesile olması önemli bir amaçtır. Bütün bu ferdi ve sosyal farklılaşmanın getirdiği özellikler birer üstünlük kaynağı olarak görülemez. Üstünlük iradî olmayan tabii özelliklerde değil iradî olan dinî ve ahlâkî duyarlıkla (takva) bunun ürünü olan güzel fiillerde aranmalıdır. İşte ırkçılığı bitiren inaç da burada yatmaktadır.

Kur'ân-ı Kerîm, yeryüzünde haksız olarak üstünlük taslayanların veya diğer insanlar üzerinde hâkimiyet kurmak isteyenlerin Allah tarafından şiddetli bir şekilde cezalandırılacağını haber verir:

“Ama ahiret diyarına gelince: Biz orayı dünyada büyüklük taslamayanlara, fesatçılık ve bozgunculuk peşinde olmayanlara veririz. Hayırlı akıbet günahlardan sakınanlarıdır. Kim iyilik yaparsa, ahirette ondan çok, daha iyi bir karşılık görür. Kim kötülük işlerse, bilirsiniz ki kötülük işleyenler ancak yaptıkları kötülük kadar ceza görürler.”⁵²⁰

“Her kim iyi amel getirirse, ona ondan daha hayırlısı vardır. Onlar o gün korkudan emindirler. Kimler de kötü amel getirirse, yüzüstü ateşe atılırlar. (Onlara), “Ancak yaptıklarınızın karşılığını görüyorsunuz” (denir.)”⁵²¹

Bu ve benzeri ayetler, insanların ancak kendi fiillerinin karşılığını elde edebileceklerini göstermektedir. Allah ırk ve benzeri özelliklere bakmaksızın insanları inaç ve davranışlarının değerine göre eşit bir şekilde mükâfatlandırarak veya cezalandıracaktır.

⁵²⁰ Kasas 83-84.

⁵²¹ Neml 89-90.

“De ki: “İşte Rabbiniz tarafından gerçek geldi. Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin.” Şu da bir gerçektir ki Biz o zalimlere, duvarları kendilerini çepeçevre kuşatmış olan müthiş bir ateş hazırladık. Eğer susuzluktan feryad edecek olurlarsa kendileri-ne erimiş maden gibi yüzleri haşlayan bir su verilir. O ne fena bir içecektir ve cehennem ne fena bir barınaktır! İman edip güzel ve yararlı işler yapanlara gelince, şu bir gerçek ki Biz güzel iş yapanların işlerini asla zayı etmeyiz.”⁵²²

“Kim salih bir amel işlerse, kendi lehine işlemiş olur. Kim de kötülük yaparsa, kendi aleyhine yapmış olur. Sonra Rabbinize döndürüleceksiniz.”⁵²³

“İşte bu suçluların yalanladıkları cehennemdir. Onlar, cehennem ateşi ile yüksek derecede kaynar su arasında gider gelirler. O hâlde, Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz? Rabbinin huzurunda (hesap vermek üzere) duracağından korkan kimseye iki cennet vardır. O hâlde, Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?”⁵²⁴

Bir insana karşı bizzat onun kendi fiiline dayanmayan bir özellikten dolayı olumsuz bir tutum içine girmek bir iftira ve apaçık günahtır.

“Mü’min erkekleri ve mü’min kadınları işlemedikleri şeyler yüzünden incitenler, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.”⁵²⁵

Recep Şentürk ve Kadir Canatan, “TDV İslam Ansiklopesisi” için yazdıkları o çok güzel “İrkçılık” maddesinin bir yerinde şöyle

⁵²² Kehf 29-30.

⁵²³ Casiye 15.

⁵²⁴ Rahman 43-47.

⁵²⁵ Ahzab 58.

yazarlar: “Kur’ân-ı Kerîm’in ortaya koyduğu ilkeler bakımından insanlar arasında renk, cinsiyet ve coğrafya farklılığı gibi fiziksel sebeplere bağlı bir değer hiyerarşisinden söz edilemez; sadece takvaya bağlı olarak ruhlar arasında derece farkı olabilir. Ancak bu türden bir fazilet de sosyoekonomik ilişkilerde üstünlük getirmez; takvanın mükâfatı âhirettedir.

İnsanlar arasındaki soy ve cinsiyet farklılıklarını alay konusu yapmak ve insanları aşağılamak Allah’ın onları yaratmadaki hikmetini görmemek mânasına gelir. Hucurât sûresinin 11-12. âyetleri, müslümanlar arasında her türlü bölücü ve aşağılayıcı tavrı fâsıklık olarak nitelemekte, bu cümleden olarak ırkçılığı da yasaklamaktadır.

Buna karşılık aynı sûrede inanç ve değer birliğine dayalı kardeşliğin insanlar arasındaki ilişkinin mahiyetini belirlemesini emretmektedir.

İrk farklılaşması diğer birçok kevnî âyetle birlikte yorumlanarak ele alınmalı, Allah’ı ve O’nun bu kâinatı yaratmadaki hikmetini daha iyi tanımaya vesile kılınmalıdır. Renk farklılığı sadece insanlara has bir durum değildir. Allah’ın kudretinin bir işareti olarak bu tür biyolojik farklılıklar tabiatta bitkiler ve hayvanlar âleminde, hatta dağlarda bile gözlenebilir.

Esasen insanların hepsi Âdem’in çocuklarıdır, kâfirlerin şahısları değil inançları ve tutumları red ve tahkir edilir. Nitekim onlar bu inanç ve tutumlarını bıraktıkları anda müslümanlarla aynı değeri ve onuru paylaşırlar. Müslüman bir kişinin ırkdaşları bir yana, aynı inançları taşımayan aile üyeleriyle bile dostluk ilişkisi ortadan kalkar.

Kur’ân-ı Kerîm Araplar arasında son derece önem verilen nesep ilişkilerini ve soy üstünlüğü anlayışını tamamen dışlayarak

"sıla-i rahim" (akrabalık bağıını sürdürme) bağlamında ve ahlâk kuralları çerçevesinde ödev, hak ve sorumluluklar açısından düzenlemiştir. İslâm'ın önerdiği bu yeni anlayışta akrabalığın devam ettirilmesine yapılan vurgu soyun üstünlüğünden dolayı değil toplum düzeni ve yardımlaşma açısındanadır. Kur'ân-ı Kerîm bu bakımdan sıla-ı rahmi teşvik etmiş, soyları ile bağlantıyı koparanları yermiştir, ancak soy ile övünmeyi de yasaklamıştır. Nihaî noktada sadakat soya değil İslâm'adır.

Câhiliye dönemindeki ırk, nesep ve kabile bağları bu yeni bakış açısından mahiyet değiştirmiştir. Sosyal yapıdaki bu köklü değişimin önemli bir göstergesi de sahâbîler arasında muharebelerde müşrik akrabalarına karşı savaşanların bulunmasıdır. Bu nevi tarihî hadiseler, Câhiliye dönemi Arap sosyal yapılanmasına tamamen hâkim olan kavim, kabile, aile gibi tabii ve irsî özelliklere dayalı sosyal kimliklerin bir kenara bırakılıp akideye dayalı bir kimliğin sosyal ilişkilerde temel belirleyici haline geldiğini göstermesi bakımından önemlidir. Bu olaylar ayrıca Kur'ân-ı Kerîm'in ırkçılığı yasaklayan hükümlerinin teorik planda birer temenni olarak kalmayıp inananların hayatında gerçeklik kazandığını göstermektedir."⁵²⁶

Burada birkaç hususa daha işaret edelim isterseniz. Bugün Türkiye bu kadar din, tarih ve medeniyet bakımından zengin olmasına rağmen, Cumhuriyet kurulduğundan beri ırkçılık ekseninde sorunlar yaşamıştır. Bu uğurda çok can ve mal kaybına maruz kalmış, toplumsal barışını yitirme noktasına gelmiştir. Bunun sebebi, cumhuriyeti kuranların ırkçı düşüncelerinden başkası değildir. Çünkü bu devlet, Anayasasına göre bu ülkede yaşayan herkese "Türk" demiş ve vatandaşlık bağıyla eşit insanlar

⁵²⁶ Age. XIX. 125-126.

olarak devlete bağlamıştır. Ama Türk ırkını “aslî unsur” olarak gördüğünden, yasalara rağmen “Türkçülük” yapmış, yani diğer ırkların dil, kültür, örfler açısından Türklük içinde asimile olmasını istemiştir. Bu kafa karışıklığının nasıl uygulanıp da nelere mal olduğunu “İslam Açısından İrkçılık Ulusalcılık Milliyetçilik” ve “Sistemin İrkçi Cinayetleri” kitaplarımızda enine boyuna yazmıştık, hatırlatalım. Sadece şunu söyleyelim ki İslam, ırk, kan bağıını reddederek, insanları birbirine bağlayan bağıın, ilginin, alakanın, rabitanın sadece iman olduğunu vurgulayarak en etkin bağa vurgu yapmış ve toplumu, hatta kendi toplumu ötesi insanları sevgi ve saygıyla birbirine bağlamış, inanç akrabalığını kurmuştur.

Bundan daha güzeli olamaz. Çünkü insanla diğer canlıları ayıran en büyük özellik, dindir, inançtır. Yoksa insan ile hayvan arasında kan, akraba, toprak, dil, ortak menfaat gibi bir sürü müşterek özellikler vardır. İnsana özel, hayvandan farklı biricik yön, dindir, iradedir, özgürce seçme ve tercih etme özelliğidir. İnsanın değerini de buralarda görmelidir.

O yüzden ırkçılığı reddetmek, bir yerde insan olmanın tabii gereğidir. Çünkü insan ırkını, dilini, akrabalarını, beldesini, vatanını, tarihini, hatta bir yerde ekonomisini, çıkarlarını bile kendisi seçemez. Bütün bunlar, insan doğmadan hakkında verilmiş hükümlerdir. Bunlar dünyaya gelirken insana sorulmamış, görüşü alınmamıştır. Öyleyse bunlar yüzünden insana değer vermek veya değersiz kılmak kadar akıl ve mantık dışı bir saçmalık olamaz! Ama ırkçılar işte bu saçmalığa düşerek insan onurunu çiğnemişlerdir.

İnsanı, biricik tercihi olan din açısından değerlendirmek, onun ufkunu açacak, ona evrensellik kazandıracaktır. Bu ise ırklara

ve tođrađa bađlı bir sűrű anlařmazlıkları, ayırimcılıkları, hukuksuzlukları, kavga, zulűm ve savařları daha bařtan bitirecek, yeryűzűnde barıř ve huzuru temin edecektir.

İřte İslam, bűyle bir insan ve toplum inřa etmek ister. Bu İslam'a dayalı erdemler topluluđu, kendi insanı űzerinde bina ettiđi bir devlet ve medeniyetinde barıř, refah ve mutluluk içinde yařama nimetine mazhar olacaktır. Eđer bu bűyle olmuyorsa orada din ile insan arasında bir bilgisizlik ve amelsizlik sorunu var demektir. Bu ise dođrudan insanın sorunudur, İslam'ın deđil.

Zaten en acı vaziyet de bundan başkası değildir bizim için. Elimizde İslam gibi bir hazine varken, biz tutup onu bilerek veya bilmeyerek uygulamıyoruz, sonra da binbir sorunla bař edemiyoruz. Bu, başkalarının da kafasını karıştırmakta, İslam aleyhine gűv nsizlik oluşturmaktadır. Bunun vebalini nasıl űderiz acaba?

İřte bu ve emsali kitaplar, bizi uyarmakta ve emsalsiz bir sevgi ve merhamet toplumu olan İslam toplumuna davet ve inřa ile onları kurtarmayı amaçlamaktadır. Emeđi geçen herkese teřekkűr ederiz. Rabbimiz faydalı kılsın. Tefvik Allah Teâlâ'dandır. Bu nimetinden dolayı Ona hamd-u senalar, sonsuz řűkűrlere ederiz.

KAYNAKLAR

- Abdusselam b. Berces Abdulkerim, el-Ehadisu'n Nebeviyye Fi Zemmi'l Unsuriyyeti'l Cahiliyye, Tab'atun Hayriyye, 2007.
- Abdulkadir Badıllı, Bediüzzeman Said Nursi, I. 111, timaş y. İst. 1990 c 1 s. 273
- Acluni, İsmail b. Muhammed, Keşf'ül Hafa ve Müziyl'ül İlbas, 1-2 Dar-u İhya-it Turas'il Arabi, Beyrut 1351 h.III. baskı.
- Ahmed Özel, İslâm Hukukunda Ülke Kavramı, İstanbul 1982.
- Bekir Topaloğlu – Hayrettin Karaman, Arapça Türkçe Yeni Kamus, 3. Baskı, İst. 1969.
- Cemal Nar, İslam'da Devlet Ve Siyaset, Toprak y. İst. 2007
- Cemal Nar, Alimin Önderliği, Ukde y. Kahramanmaraş, 2006
- Cemal Nar, İmanın Kıymeti ve Korunması, Toprak y. İst. 2008
- Cemal Nar, İlim ve İktidar, Toprak y. İst. 2007
- Cemal Nar, İlim Ve Özgürlük, Toprak y. İst. 2008
- Cemal Nar, İnançta Kirlenme, Toprak y. İst. 2008
- Cemal Nar, İnançta Arınma, Toprak y. İst. 2008
- DİA. İslam Ansiklopedisi, İst. 2001.
- D. Mehmet Doğan, büyük Türkçe sözlük, iz yayıncılık, 11inci baskı, 1996, İstanbul. s. 510.

- Hilmi Ziya Ülken, Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi, Seiçuk y. İst. 1966.
- Hüseyin K. Ece, İslâm'ın Temel Kavramları,
- İbrahim Canan, İslam Işığında Anarşi, Cihan y. 2. Baskı, İst. 1984
- İbrahim Canan, Kütüb-ü Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi 1-18 Akçağ 1. Baskı Ankara.
- Kemal Karpat, Osmanlı'dan Günümüze Orta Doğu'da Millet, Milliyet, Milliyetçilik, Timaş Yayınları, İstanbul,2011.
- Kur'an-ı Kerim.
- Komisyon: Prof. Dr. Hayrettin Karaman, Prof. Dr. Mustafa Çağrı, Prof. Komisyon, Kütüb-ü Tis'a, Çağrı y. İst, 1981
- Komisyon , H. Karaman, İbrahim Kafi Dönmez, Sabrettin Gümüş, Kur'an Yolu, I-V.
- İlber Ortaylı, Avrupa ve Biz, T. İş Bankası y. İst. 2015
- İsmail Yiğit, Peygamberler Tarihi, Kayıhan Yayınları.
- Mehmet Akif Ersoy, Safahat.
- Muhammed b. Muhammed b. Süleyman Rudanî, Cem'ul Fevaid; Büyük Hadis Külliyyatı 1-5 ter. Naim Erdoğan, İz y. İst. Ty
- M. Ertuğrul Düzdağ, Türkiye'de İslam Ve Irkçılık Meselesi, Türedav, İst. 1983.
- M. Serhan Tayşi, Ali Emiri izinde, Timaş y. İst. 2009.
- Mustafa A. Nevin, İslam Siyasi Düşüncesinde Muhalefet , ter. Vecdi Akyüz, İz .y. İst.1990.

Münavî, Muhammed Abdurrauf, Feyzu'l Kadîr Şerhu'l Camiu's Saġîr, I-VI. II. Baskı, Daru'l Ma'rife, Beyrut – Lübnan, 1972

Ömer demir, Mustafa acar, *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, vadi yayınları, üçüncü baskı, 1997, Ankara.

Ömer Nasuhi Bilmen, Hukuk-u İslamiyye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu, I-VIII, Bilmen y. İst. 1968.

Suat Yıldırım, Kur'an-ı Kerim Meali.

Şamil İslam Ansiklopedisi, I-VIII.

Sosyal Bilimler Ansiklopedisi, Risale Yayınları: 1-4

Süleyman Haydi Bolay, "Felsefi Doktrinler ve Terimleri Sözlüğü"

Tehanevî, Keşşaf'u Istılahi'l Fünun, I-II, Kahraman y. İst. 1984.

Vehbe Zuhayli, et-Tefsirü'l Münir, Risale Yayınları: 6/326-328.

Yüksel Kanar, Batının Doğusu, Kitabevi y. İst. 2006.